BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
9 C
20

5-19-8.7

VIII 0 /3

AVGVSTINI BEROII BONONIENSIS IVRECONSVLTI CLARISSIMI QVAESTIONES FAMILIARES PRAGMATICIS PERCOMMODAE.

*

His acceſſerunt ſumma rerum capita, ac locupletiſſimus Index.

Pertinet ad Bibliothecam S. Francisci Transtiberim

ex legato Ill.mi ac Rev.mi D.ni Ascanij Rivaldi 1660

LVGDVNI,
Apud Hæredes Iacobi Iuntæ.
M. D. L I.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

[illegible] emi a d. Gaspar Ruscon Bibliopola die 4. ... 1591 ...

HIERONYMO

CARDINALI SANCTI

GEORGII AMPLISS. PONTI-

ficio Romandiolæ, & Exarchatus
Rauennæ legato Ioannes
Thomaſius. S.
P. D.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

QVAM graue ſit ingrati animi crimen, declarant & noſtræ, & Perſarum leges: quibus conſtat magnas in ingratos pœnas fuiſſe conſtitutas: quòd exiſtimarentur eiuſmodi homines & Deos, & parentes, & patriam, & amicos maximè negligere. Cogitanti igitur mihi, qui ſemper me ab Auguſtino Beroio Iuriſconſulto Clariſſimo & plurimum diligi ſenſiſſem, & plurimis rebus ornari vidiſſem, qua ratione poſſem crimen ipſum effugere, venit in mentem colligere, & recognoſcere quicquid ipſe partim docendo, partim reſpondendo xl. iam amplius annos confeciſſet. Quæ res ita mihi ex ſententia ſucceſſit, vt eius ſcriptorum magna pars iam ſit librariorum formulis expreſſa. Sed reſponſorum habito delectu, cum permultæ quæſtiones, quas poſtea familiares ideo appellauimus, quòd minore arte, & ſtudio eſſent tanquàm epiſtolæ ad familiares ſcriptæ, propter breuitatem in tenebris remanſiſſent, aliquot earum, quæ mihi videbantur fore neque indignæ authoris nomine, neque ingratæ ſtudioſis hominibus: primum quidem inſcio authore ipſo in vnum corpus redegi: poſtea verò eodem vix permittente diuulgaui. Et cum ipſe Auguſtinus mihi conceſſiſſet, vt de eis arbitratu meo ſtatuerem, cui dicarem eas, mihi poſtea cogi-

tardum non fuit: quippe qui ſuſcepi hoc onus ob illam primum, qã mu dixi, cauſam: deinde vt hoc munuſculo meam ſingularem erga te obſe r uantiam, & propenſam animi mei voluntatẽ præſertim cũ certò ſcirem, tua te prudẽtia, & autoritate aculeos maluolorũ, ſi qui forte fu turi eſſent, retũdere facilè poſſe. Quid quòd vt nomini tuo cõſecrentur videris tuo quaſi iure promereri? Nã paterque quòd ex eius officina prodeunt, qui tibi ſingularẽ obſeruantiam, & omnia maxima ſtudia debeat, præterea virtuti tuæ à me deberi videntur. Sæpe enim audiui cum multis ex alijs, tum verò ex ipſo Auguſtino, & eius filio. M. Tullio, cum multa narrarent de tua prudentia, iuſtitia, humanitate: quæ in te ſunt multæ, principes, atque regine, Neque verò ſolum aud ui, ſed poſtea ergo plerunque experiendo cognoui à te multa prudenter, iuſtè, & humaniter facta. Qamobrem cum talem te eſſe iam tum viderem, vt ab omnibus hominibus tibi ſumma omnia debeantur, ego nolui tibi amplius hoc ipſum, quicquid eſt, debere: quãuis nec amplitudine tua ſatis dignum videatur. nec tua erga me adæquare merita poßit.

Hoc igitur muneris, qualecunque eſt, ſupplex tibi dono: teque obteſtor, vt ipſum ab impetu aduerſariorum tua prudentia, & authoritate defendas, & meam propenſam erga te voluntatem æqui, bonique facias. Vale. Idib. Sept. M D L. Bono- nia.

EIDEM M. TVL-
LIVS BEROIVS
AVGVSTINI. F. S. P. D.

*

FAMILIARES NONnullas patris mei quæſtiones cum Ioánnes Thomaſius ædere ſtatuiſſet, vnique tibi iam tum deſtinaſſet cœpi equidem conſilium eius vehementer probare, atque illud etiam hortari, currentem quidem, vt eas quam primum tibi mitteret. Quod ipſum cum multis de cauſis faciebam tum verò quòd videbam has ipſas vni tibi deberi, & vnum te his ipſis quàm digniſsimum eſſe. Hic in explicando, quàm iure tibi debeantur, opus quidem eſſet tua erga nos merita referre, ſed tamen ea nunc omittam. Tanta eſt enim magnitudo, multitudóque illorum vt ea nunquam non dicam enarrare, ſed ne cogitare quidem poſſem. Quis enim eſt, ad quem potius & voluerimus & potuerimus in noſtris difficultatibus confugere? Quis eſt, qui minus quicquam in nobis tuendis, & ornandis prætermiſerat, quod ad noſtrem vtilitatam, & dignitatem pertineret? Quis eſt denique, à quo plura etiam, ac maiora ſperemus? Quæ cum ita ſint, hos, quicunque ſunt, patris mei labores. videris quaſi tuo iure tibi vendicare: præſertim cum ſis non modò his ipſis, verum etiam ſummis rebus omnibusque digniſsimus, Quibus enim rebus non ſit que digniſsimus ille, cuius ſtudium, vitaque omnis in rerum ſcientia, & actione verſetur? Qualem te eſſe vt dicam ſine queſo vir præſtantiſsime, me à tua modeſtia impetrare. Cum enim homo ad duas res, intelligendum, & agendum ſit natus, tu certè effeciſti, vt in vtraque præſtantiſsimus iure

optimo habeare: quippe qui ab ineunte ætate propter diſcendi cupiditatem multas vrbes peragraſti: qui, cum breui tempore bonarum artiũ, præſertim iuris ciuilis ſcientiã percepiſſes, à principibus viris magnis præmiis euocatus totũ te ad res gerẽdas cõtuliſti: quod ipſum quidem ab hominũ vtilitatẽ. & ad ſocietatẽ generis humani tuendã pertinet. Hinc eſt, quòd Paulus III. Pont. Max. voluit te ſuum ipſius Internuntium eſſe primum apud Ioannem Luſitaniæ Regem, deinde apud Franciſcum Regem Gallorum ſemel atque iterum, ac tum etiam per multos annos Datarium quem appellant. Hinc eſt, quod poſt denique ab eodem ita es in ampliſſimum ordinem cooptatus, vt Opt. Pontifex ſummam dignitatem tanquam virtuti tibi debitum præmium perſoluiſſe videretur. Hinc eſt, quod idem ille tibi ſtatim prouinciæ Romandiolæ legationem dedit & paulo poſt ad Henricum Gallorum regem Legatum de ſuis rebus maximis miſit. Hinc eſt denique, quod Iulius. III. Pontifex poſt homines natos optimus diuino numine Chriſtianæ reip. datus, te ſic amat charumque habet, vt eandem iſtam prouinciam tibi maiore cum poteſtate prorogarit. Quibus in honoribus, præcipuè verò in iſta clariſsima prouincia. quantum rerum cognitione, & negotiorum tractatione valeas, nunquam in tenebris latuit, ſed magno ſemper theatro ſpectatum eſt. vt mihi dandum ſit crimini potius inuidiæ, ſi hæc, quæ nota ſunt, tacitus præteream, quàm aſſentationis, ſi de te dicere contendam: quãuis hoc ipſum vix fieri poſsit ſine aliqua pudoris tui offenſione. Tu enim is es, qui non ſoles, quæ tua eſt modeſtia, libẽter tuas laudes audire: ſed mauis eorum, quos tuæ fidei, poteſtatique Pontifex Max. commiſit, commodis, & vtilitati ſeruire: nullas eſſe in oppidis factiones: cædes reprimere. pacem tota prouincia conſtituere, patere aures tuas querelis omnium: ius dicere æqualiter: tollere hæreſis immanitatem: bonos viros præmio, improbos pœna afficere: eos denique omnes, qui

tuo

tuo in imperio ſunt, que beatiſsimos eſſe. Mā multa eiuſmodi ego ſæpe vidi: audiui etiam cum à pleriſque prouincialibus viris, qui omnes nunc te ſic admirantur, vt è cœlo delapſum putent, tum verò præcipuè à Prolegato tuo Saluatore Pacino, viro clariſsimo: qui vt maximè omnium veritatē colit, ita veriſsimè ſolet tuas res geſtas ſæpe ac multum prædicare. Quare cum dubium non ſit, quin ſis quā digniſsimus ſummis rebus omnibus & noſtra omnia, atque adeò noſmet ipſos prorſus tibi nos debeamus: merito ac iure debet hoc opus in tuo potiſſimum nomine apparere. Accipies igitur à Ioāne quidem hoc, quicquid eſt, muneris, à me autem ipſum Ioannem: quem vt recipias in eorum numerum, qui tibi ſunt penitus addicti, quaſi meo tibi iure trado. Hic de illius doctrina, iuriſque ciuilis ſcientia, & probitate multa dicerem, vt commendatio mea, cuius potiſsimum cauſa hæc ſcribere inſtitui, maius apud te pondus haberet, niſi vererer, ne longiori oratione tibi eſſem moleſtus in tantis maximarum rerum occupationibus: & niſi certo ſcirem, iam antea ita notam eſſe tibi illius viri virtutem, & ſummam erga te obſeruantiam, vt eum tibi iam ipſum per ſe commendatum putem, Tantum dicam, merito ſuo apud patrem meum filij ſuauitatem obtinere, à me verò vt maiorem fratrem diligi, charumque haberi: vt intelligas, quicquid in eum beneficii, quicquid ornamenti contuleris, id ita nos accepturos, vt ſi in noſmetipſos contuliſſes. Ne illud quidem prætermittam, te vt orem, atque obteſter, vt me, quem tibi iam pridem dicatum in fidem, & clientelam recepiſti: quique te colo, atque obſeruo æquè, ac patrem, vel numen potius meum, vt facis, ames: & domum noſtram quibuſcunque poteris rebus ornare (vt ſoles) ne intermittas, Vale. Idib. Sept.

M. D. L.

Bononiæ.

ALBERICVS LONGVS SALENT. AD LECTOREM.

Quid primum Lector tacitus mirabere quídve
Poſtremum modici, quid mediúmve libri?
Si te namq; iuuat breuitas laudanda magiſtri,
His reſponſa Lacon non breuiora dabit.
Ordine ſi caperis, methodóq; per ardua rerum:
Eſt tibi quàm Solis certius iſtud iter.
Quòd ſi vera cupis ediſcere, conſule vatem hunc:
Non his vera magis Pythia virgo canet.
Si hos igitur flores arbor fœcunda Beroi,
Lector amice, tulit, qualia poma feret?

Idem ad Authorem.

Tu quoq;, qui immenſa caligine docte Beroi
Has legum immerſas expedis vnus opes,
Scæuola tam nobis, tam Delius ille natator,
Iam rebus dubijs Delphica Laurus eris.

AVGVSTINI BEROII IVRISCONSVLTI BONONIENSIS FAMILIARES QVAESTIONES.

*

SVMMARIVM.

1 *Maioris Pœnitentiarij officium, & iuriſdictio poſt mortem papæ durat, & ab eo ſede vacante, exerceri poteſt.*

2 *Diſpenſatio facta à maiore Pœnitentiario de mandato Cardinalium, apoſtolica ſede vacante, forte non valeret.*

3 *Authoritas ſedis apoſtolicæ etiam poſt mortem papæ durat.*

4 *Speciale, & expreſſum, ſeu ſpecialiter, & expreſſè idem important.*

5 *Expreſſum quid dupliciter dicitur.*

Quæſtio I.

CVM IN quæſtionem cecidiſſet Vtrum maior Pœnitentiarius, apoſtolica ſede per obitum papę vacante, ita iuriſdictionem ſuā retineat vt diſpenſare potuerit etiam cum illa clauſula auctoritate Sedis apoſtolicæ, & de eius ſpeciali, & expreſſo mandato tam ſuper gradibus ſoli papæ reſeruatis, quàm ſuper aliis, Putaui quæſtionis huius ſolutionē dependere ab iis, quæ habentur in cle. ne romani. §. eo tamen de electio. & ibi ſcribē. poſt gl. 2

1 in ver. maiorem, vbi † maioris pœnitētiarii officium morte papæ nō expirat ſed mortuo quoq; papa eius iuriſdictio durat, ipſeq́; illam exercere valet, præterquam tempore incluſionis pro electione futuri pontificis, ſi is conclaue ingreſſus fuerit. Nam ſecundū aliquos ille iuriſdictionem habet ordinariam, vel ſaltem delegatam ad cauſarum vniuerſitatem, quæ inſtar ordinarię eſt ad not. per Alex. in l. more, col. vj. ff. de iuriſdi. om. iudi. Habet etiam hoc præcipuum. ꝙ morte papę ſua iuriſdictio nō ſuſpenditur, ideoq́; poteſt diſpenſare in caſibus pœnitētialibus etiam arduis & ſoli papæ reſeruatis ex facultate generali, & ſpeciali ſibi à principio conceſſa, vt volunt Card. in. iiij. q. ibiq; omnes in d. cle. ne romani: & conſequentur diſpēſare pōt in gradibus etiā à iure prohibitis, ſuper quibus ſolus papa de iure communi diſpenſat, ad ea, quæ not. in c. literas. de reſtit. ſpolia. & in c. non debet de conſang. & affin. cū aliis. Ex quibus videtur concludendū, quod maior Pœnitētiarius, vacante ſede per obitum papæ, eo tempore, quo in conclaui clauſus non erat, abſq; permiſſu, & licentia Cardinalium potuerit in caſu q. propoſitæ ſolus diſpenſare, † imò

ſi de mandato cardi.id feciſſet, diſpenſatio forte non tenuiſſet, cum ſimus in iis, in quibus vtile per inutile vitiatur. c.cum ſuper abbatia extra de offi.dele. & arg.l.multum intereſt C.ſi quis alte. vel ſibi. Nam mortuo papa, & ſede vacante cœtus cardinalium in iuriſdictione papæ, & ſedis apoſtolicæ non ſuccedit d.cle.ne romani. & habetur in c.vbi periculum de electio.in vj. Quo fit, vt illa verba in literis diſpenſatiuis appoſita recte expreſſa fuerint, videlicet authoritate ſedis apoſtolicæ, cuius pœnitentiariæ curam gerimus, & de eius ſpeciali, & expreſſo mãdato ſuper hoc per eandem ſedem nobis facto. & c.quia verum etiam eſt, tunc maiorem pœnitentiarium authoritatem à ſede apoſtoli-
3 ca habuiſſe, † cum poſt mortem quoq; papæ, authoritas ſedis apoſtolicæ extare, & non mori, ſed durare dicatur. c. ſi gratioſe de reſcrip.in.vj. & maximè in maiore pœnitẽtiario, ac nõnullis aliis, de quibus habetur in d.cle.ne romani. Nec obſtant illa verba ſpeciali, & expreſſo, &c. quoniam vel ſuperfluè poſi-
4 ta ſunt. vel pro eodem, nam † ſpeciale, ſeu ſpecialiter idem eſt, quod expreſſum: ſeu expreſſe. c.ij. & ibi Archid. de rebus eccleſiæ non alien.in vj. negotiũ C.de neg.ge.l.procurator tutorũ. ff.de procur. & Aret.in c.j.de reſcrip. At maior pœnitentiarius expreſſum mandatum ad hoc videlicet ad diſpenſandum in gradu tertio, & quarto, habuiſſe dicitur à principio officii ſui, quando illi facultas diſpenſandi generaliter in gradibus & in aliis caſibus papæ reſeruatis conceſſa fuit, quia de iure poteſtatẽ hanc habere cenſetur, vt ſupra dixi, ergo ſpeciale, & expreſſum mãdatum dicitur habuiſſe, quamuis ſub verbis generalibus, & indefinitis, veluti de procuratore dicitur in d.l. negotium, & in
d.l.procurator totorum. Præterea † expreſſum quid dicit dupliciter tàm verbis ſpecialibus, quàm verbis generalibus, vt dicunt Bar. & omnes de vulgari, & pupillari comprehenſa in breuiloqua, & compendioſa ſubſtitutione in l.j. & ij. in l.nam hoc iure, & in l. centurio. ff.de vulga. & pup. & in l.precibus. C.de impub. & al. ſubſt. ergo quando maior Pœnitentiarius indefinitè, & generaliter fuit deputatus cum facultate diſpẽſandi etiam in gradibus ſoli apoſtolicæ ſedi permiſsis, vt ſupra, verum erit dicere, quod ipſi ſpecialiter, & expreſſe fuerit conceſſum ius diſpenſandi in tertio, & quarto gradu, prout papę de iure permiſſum eſt c.literas eum glo. & ibi abb.de reſti.ſpol. Et ne actus corruat, verba etiam largè, & impropriè ſunt intelligenda iuribus ſatis vulga. Et ita iuris eſſe exiſtimaui. 5

SVMMARIVM.

1 ☞ *Baptizatur infidelis etiam ſimulatam baptizandi intentionem habens, ſi baptizantis mentio adſit, & ad permanendum in fide Chriſti compelli poteſt.*

2 *Neque à fide recedendo Chriſtianus eſſe deſinit.*

3 *Et matrimonium ab eo cum Chriſtiana contractum valet, neq; ſeparatur, ſi is ad infidelium partes aufugerit.*

4 *Vnde Chriſtiana mulier cum alio matrimonium rectè non contrahit, niſi viri baptizati morte ſequuta.*

Ma

5 *Matrimonium impedit copula carnalis cum conſanguineo viri in ſecundo, vel tertio gradu, ante quam matrimonium contraheretur.*

Quæſtio II.

Ex facto quærebatur, Sarracenum quẽdam ſimulato animo, vt Chriſtianam iuuenem deciperet, illiq; ficte ſe matrimonio iungeret, baptiſmum recepiſſe ac matrimonio cum Chriſtiana contracto, non multo tempore poſt ad infidelium regiones tranſmigraſſe animo ſecundum ea, quæ proponerentur, non reuertendi An ſarracenus ita baptizatus dici deberet, vt in fide Chriſti permanere cogi poſsit, & matrimonium adeò valeret, vt niſi viri ſic baptizati morte ſequuta, mulier Chriſtiana alteri ſe matrimonio copulare nequiret? Illud vti-
1 que verius eſſe ratus ſum, quòd † & ſi Sarracenus non veram, ſed ſimulatam, vt ſupra baptiſmi recipiendi intentionem habens baptizatus fuerit, Tamen, cum baptiſmi ſacramentum ab habente poteſtatem, & intentionem baptizandi formiter receperit, ille quo ad eccleſiam Chriſtianus cenſeri debet, &, vt fidem Chriſti ſeruet, compelli poteſt. c. ſicut ficti. j. q. j. c. quamuis. de con ſecrat. diſtin. iiij. vbi glo. inquit, baptiſmi ſacramentum recipi, qualemcunq; intentionem baptizatus habeat, ſi baptizans animum baptizandi habuerit,
2 † neq; Chriſtianus eſſe deſinit, ſi ad infidelitatem, & ad illius ritus reuerſus eſt, ſicut coniugii ſacramẽtum eſſe non deſinit, quamuis coniuges à ſe ipſis inuicem diſcedant. Nam etiam Chriſtus buccellam Iudæ male recipienti dando ſacramentum contulit. c. quod quidam. j. q. j. & ibi in. §. ſed ne Auguſtinũ. & in. §. ipſa enim ſalus. Et quamuis Innoc. in. c. j. circa fi. de baptiſ. quem refert, & ſequi videtur Abb. in. c. fi. eo. tit. dicat, quòd ſi baptizatus non intendit baptizari, etiam ſi baptiſmum petierit, tamen baptizatus dici nõ debeat, cum non ſolum baptizantis intẽtio, ſed baptizati quoque fides, & intentio requiratur: tamen hoc intelligitur, vt ex verbis Innocen. colligitur, quo ad Deum, & forum conſcientiæ, Sed non quo ad eccleſiam, eiuſque forum, quia eccleſia de manifeſtis, haud de occultis iudicat cap. tua nos. & ibi canoniſtæ extra de ſponſalib. Hinc ait Innoc. in dicto. c. j. quòd propter ignorantiam intentionis baptizati eccleſia poteſt illum tãquam Chriſtianum cogere, vt fidem Chriſti
ſeruet. Ex quibus ſequitur, † quòd ſi in 3
facie eccleſiæ ſic baptizatus matrimonium cum dicta Chriſtiana contraxerit, illi ſtare tenebitur, & ad infidelitatem reuertendo, ſeu Chriſtianam fidem deſerendo, illud tamen quo ad forum eccleſiæ ſeruare debebit. c. quanto. de diuort. glo. in. c. non ſolum. & in cap. Iudæi. xxviij. quæſtione prima. & maximè ſi non conſtet, Sarracenum, qui ſic baptizatus matrimonium contraxit, receſsiſſe animo deuiandi à fide Chriſti, ſed ab vxore ſua clàm diſceſſerit, & ad infidelium partes aufugerit, neque mulier vnquam ſcire potuerit, vbi ſit ille ſuus maritus Sarra-
cenus, & an viuat, nec ne. Quo fit, † vt 4
mulier, quæ cum illo matrimoniũ contraxit, donec de eius morte non fuerit certiorata, quo ad forũ eccleſiæ nõ po-

tuer

fuerit cum alio uiro matrimonium contrahere, ſtante impedimento primi matrimonij.c.in preſentia de ſponſal.tum quia ſarracenus ab eccleſia in dubio iudicatur recte,& ritè baptizatus: vt ſupra tũ quiaclarè non conſtat Sarracenum receſsiſſe,vt à fide Chriſti deuiaret, Ergo in foro Eccleſiæ matrimonium valuit, quamuis habuerit intentionem non recipiendi ſacramentum argu.d.c.tua nos. Nec aduerſantur illa quæ habentur in.c.j.& ferè per totum xxviij.q.j. quia loquuntur de matrimonio inter infideles contracto, quod diuiditur ſi alter ad fidem Chriſti fuerit conuerſus vt declarat tex.in.c.quanto de diuor.& latè diſputat Gratianus poſt diuum Auguſtinum concordando authoritatem appoſtoli cum dicto Chri
5 ſti in.c. ſic enim.xxviij.q.j.† Ex alio quoque predicta mulier cum ſecundo viro, de quo agitur, matrimonium contrahere non potuit, quia præſupponitur, mulierem ante contractum matrimonium cum ſecundo,rem carnalem habuiſſe cum conſanguineo ſecundi viri in ſecundo ſeu tertio gradu, & ideo non potuit cum ſecundo matrimonium contrahere propter impedimentum affinitatis iam inter ſe inuicem ratione copulæ carnalis cum illius conſanguineo in ſecundo, vel tertio gradu contractæ.c.ſi homo, c. de inceſtis cum gloſſ.c.nec cauſa cum alijs. xxxv. queſti.iij.& clementi.j. de conſang. & affin.Ratio huius concluſionis iſta potuit aſſignari quia quoto gradu conſanguinitatis vxor à conſanguineo diſtat, toto maritus ab eodem vt alibi voluit Io.And.Et hæc vera eſſe cenſui.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum quod vi, aut clàm cui, aduerſus quem,& ad quid detur.*

2 *Ius ſibi propria authoritate dicere nemini licitum eſt: niſi ex iuſtiſſima lauſa.*

3 *Interdicti quod vi, aut clàm,& edicti de noui op.nunc.differentia.*

4 *Domini exceptio,& cognitio à ſpoliato agẽte permiſſa reſtitutionem ante omnia fiendam impedit.*

5 *Interdictum quod vi, aut clàm competit etiam contra eum, qui ius faciendi opus habeat, & ius proprietatis in eo deductum, & cognitum illud non impedit, ſecus eſt in interdicto vnde vi.*

6 *Notorium,& manifeſtum ius rei obſtat edicto nunciationis noui operis; & interdicto quod vi, aut clàm, Secus ſi non eſſet notorium.*

7 *Notorius defectus iuris.& proprietatis quando agentem poſſeſſorio aliquo excludat.*

Quæſtio III.

CVM princeps, ſiue reſpub. locum quendam, quem curtem appellabant, Titio cõceſſiſſet, vt illum parietè claudere, eoque ad ipſius commodum perfrui poſſet, citra tamen præiudicium tùm publicæ, tùm priuatæ rei cuiuſpiam, conſtructo pariete, multiſque poſtea annis elapſis, Caius vicinas hubẽs ędes,& ius in dicta curte ſe habere prætendens, noctu, & clandeſtinè, abſente, ac ignorante Titio, propriæ domus parietẽ perforauit, in quem eo hoſtium fecit, vt aditum ad dictam curtem haberet: egit Titius contra Gaium interdicto quod vi, aut clàm. vt hoſtium clauderet: Cui iura magis faueant. quæſitum eſt: Et illud mihi

mihi magis viſum fuit, Caium con-
1 demnandum eſſe ad dictum hoſtium claudendum,& parietem in priſtinum ſtatum ſuis ſumptibus reponendum, quia † interdictum quod vi, aut clam datur poſſidenti aduerſus eum, qui vi, aut clam opus aliquod fecit, ſiue deſtruxit (ſecundum quod clàm capitur in.l.iij.in fin. cum ſequen.ff. quod vi, aut clàm) vt opus factũ, aut deſtructum reſtituat, ſiur in ſtatutum priſtinum ſuis ſumptibus reponat, etiam ſi imperſonaliter petitum ſit, vt opus factum reſtituatur ad not.per Alex.& alios in.l.j.§.j.per illum text.ff.de noui.op.nunc. cum iis, quæ tradit Bartol.in.l.comperi in fin.ff.quod vi, aut clàm. Et datur contra illum, qui clàm fecit, ſiue ei de iure permiſſum fuiſſet, ſiue non.l.j.§.j. cum ſequen.ff.quod vi, aut clàm, Nam
2 † à iure prohibitum eſt vnicuique ius ſibi propria authoritate dicere contra poſſidentem, aut tenentem, vel habentem ius poſſidendi.l.is, qui in puteum. §.fin.& ibi Bar.ff.quod vi, aut clàm.l. non eſt ſingulis.ff de regu.iuris,& legitur in.l.extat.ff.quod met.cau. Ideòque is, qui opus aliquod clandeſtinè facit in ſolo ab alio poſſeſſo, tenetur illud reſtituere, niſi ex magna, & iuſta cauſa hoc feciſſet, vt ſi iudicis copiam habere non potuiſſet, vel vt damnum aliquod maximum,& irreparabile vitaret.l.ſi alius §.belliſſime cum ſequen.& ibi Bart.ff. quod vi, aut clàm.l.vnica.§.ſunt autem in verſi.plerunque.ff.nequid in flum pub. Sed hic iudicis copia haberi potuit, neque alia iuſta cauſa ad fuit, Ergo &c. Et Alexan.in.l.prima.§.primo.
3 ff.de noui op.nunc.inquit. † interdictũ quod vi, aut clàm inter alia hoc differre ab ed.cto de noui oper.nunc.quia illud datur domino, vel habẽti ius efficax prohibẽdi, vel ſaltem poſſidenti, licet, veritate inſpecta, ius prohibẽdi efficax non habeat, ſecus eſt.in noui operis nunciatione. Cum itaque Titius dictã curtem poſſideret tẽpore facti hoſtii, vt eſt probatum, illi interdictum iſtud quod vi, aut clã cõpetit, & Caius rem in ſtatum priſtinum reſtituere debet Quod verum eſt, etiam ſi eum, cui ex interdicto quod vi, aut clàm fuit nunciatum, ius in re habere conſtaret, ſed poſſeſsio non ponès illum, ſed apud aduerſarium eſſet, Bartol.l.de pupillo.§. ſiquis ipſi prætori in.q.14. iunctis iis, quæ ibi dicit Alexand.ff.de noui op. nunc.& idem Alexand.in.l.prima.§.& parui.ff.quod vi, aut clàm. Duo tamen Titio agenti obſtare videbantur. Primum, quod cum ipſe paſſus fuerit cognoſci de iure, & proprietate Caij, & aliqua ius ſuum concernentia produxerit, neque ſimpliciter reſtitutione operis in ſtatutum priſtinum inſteterit, videtur à remedio interdicti quod vi, aut clàm receſsiſſe, neque in caſu iſto locum habere videtur text.in.d.j.§. & parui cum ſequen.& hoc argumen.
4 eius, † quod dicitur de ſpoliato, qui poſſeſſorio recuperandæ agens, ſi paſſus fuit ſuper dominio procedi, ante omnia non reſtituitur, ſed ſuper dominio etiam hac proprietate cognoſcendum eſt.c.primo.& ibi omnes de reſtit. ſpol.Bartol.in.l.ſi quis ad ſe fundum C.ad.l.iu.de vi pub.& in.l.naturaliter. §.nihil commune in tertia combinatione.ff.de acquirenda poſſeſsione. Bald. in.l.

in.l.ordinarij colum.vlti.C.de rei vendica.Alexand.in conſi.99.libro quinto. colnmna tertia.& Ioan. And. in addit. ad ſpecu.in tit.de poſſeſ.& petit. in addi.incip.habet.&c. Secundum Titio obſtare videbatur,nam cum de non iure ipſius conſtaret, Caius hoſtium remouere non cogebatur, quamuis text. in.d.§.& parui dicat non referre, an opus faciens ius habeat, vel nō habeat, idem namque dicitur in nuntiatione noui operis, & tamen ſi conſtet, nunciantem ius non habere,non eſt nunciationi parendum Bartol.in.l.j.in prin. colum.tertia.verſicu. venio ad quæſtiones,& in.l.de pupillo.§.ſi quis ipſis prætori in queſtio.14.ibique Alex.ff.de noui op.nunciat.Sed his omnibus reſpondetur,& primo fundamento, quod in hoc non arguitur de poſſeſſorio recuperandæ ob ſpolium intentato ad interdi

5 ctum quod vi,aut clàm,† in quo interdicto præſupponitur illud poſſe contra aliquem competere, ſiue ius opus faciendi habuiſſet,ſiue non, ex quo clàm fecit.d.§.& parui. Vnde apparet euidenter,quod naturæ huius iudicij non aduerſatur cognoſcere,an is, qui opus fecit,vel deſtruxit,ius habeat,nec ne, Ergo licet deductum, & cognitum fuerit, an iuſtè, vel iniuſtè ſit factum, tamen eſt procedēdum ſuper interdicto qnod vi.aut clam.d.§.& parui, qui text. hoc in terminis preſupponit, dicendo, ſiue ius habuit,ſiue non,tamen tenetur hoc interdicto,quæ verba verificari nequeunt,niſi ius fuerit deductum,& de eo in iudicio cognitum:& hoc ſentit Bartol. ibi in.j.oppo.dum opponit de.l.gracchus. C.de adult.& inquit, ſolutio, quod hic dicitur,quod habet ius, intellige,quia eſt dominus, Ergo neceſſe eſt intelligere dominium oppoſitum, & probatum fuiſſe, aliàs non diceretur conſtare, illum eſſe dominum iuxta not.in.l.ij.C.de probat.cum ſimil. Ex quibus apparet.aliud eſſe in interdicto vnde vi,quod pro ſpolio datur dicto capitulo primo. & aliud in interdicto quod vi, aut clam dicto.§.& parui. Ad ſecundum reſpondetur, edictum nunciationis noui operis, & interdictum quod vi,aut clàm in eo, quod opponitur,parificari,videlicet quia vtrūque datur contra habentem,& non habentem ius faciendi opus iuribus præ-

6 allegatis:†Parificantur etiam, quando conſtaret, nunciantem, vel prohibentem ius non habere,quia vel nunciatio ſperni,vel agens interdicto quod vi,aut clàm repelli poterit, quod intelligendum eſt non ſimpliciter, ſed quando manifeſtè, & notoriè iſtud conſtaret, itàque manifeſta calumnia appareret, vt declarat Bartol.in dicto.§.ſi quis ipſi prætori in queſt.14.& ibi Alexan. & expreſſè in dicta.l.prima.in prin. columna tertia.verſicu.venio ad queſt. exemplificando multipliciter, & ponendo, qualiter res fiat manifeſta: ad quod faciunt tradita per Abbatem poſt Anto.in capitu. in literis de reſtitutione ſpoliatorum. Vnde ſi conſtaret de non iure nuntiantis, vel prohibentis, & de iure facientis opus, ſed non manifeſtè,veluti per teſtes,aut aliter,tunc nunciatio ſperni non poſſet, neque effectus interdicti quod vi, aut clam

clàm impediri, vt dicitur in dicta.l.
prima.in prin.ff.de noui ope. nuncia.
& in dicto.§.& parui. Hinc videmus,
qnod interdicto vnde vi ſi notoriè con
ſtaret de non proprietate agentis, & de
proprietate rei conuenti, ſpoliatus an-
te omnia non eſt reſtituendus, ſecus ſi
non notoriè conſtet.vt eſt gloſſ.in ver-
ſicu.præſumantur in capitu.ad decimas
de reſtit.ſpol.in.vj. capitu, ſignificaſti
de diuor.Alexan. poſt Bartol. in dicto
§.nihil commune,Abb. & alij in dicto
7 capitu.in literis. Præterea † vt notorius
defectus iuris,& proprietatis agentem
poſſeſſorio excludat, requiritur, quod
ante motum iudicium de illo defectu
notoriè conſtet,non autem poſt,vnde ſi
per teſtes in iudicio examinatos con-
ſtaret, vt ſingulariter colligitur ex iis,
quæ voluit Cardin. in clemen. vnica
queſti.xvj.in verſicu. Oppo.ad hoc de
cau.poſs.& propr. Sed in caſu noſtro
notoriè, vel manifeſtè non conſtabat
de iure Caii, & de non iure Titij,
quamuis teſtes hinc inde examinati
eſſent,& aliqua ſuper iure, & non iure
partium deducta forent,igitur. &c. Ex
quibus ratus ſum, Titium in hoc iudi-
cio interdicti quod vi,aut clàm debere
obtinere.

SVMMARIVM.

1 *Interdicto quod vi, aut clàm agens quid probare debeat ad obtinendum.*
2 *Poſsidens rem ex conceſsione principis iu iuſtè poſsidet, neque ab alio ſua poſſeſsione propria authoritate priuari poteſt.*
3 *Ius tertii in conceſsione principis eſſe reſeruatum quomodo intelligatur.*
4 *Poſſeſsio debet ex iuſto titulo iuſtificari ſuper ijs quæ publici iuris ſunt.*
5 *Interdicta, quæ pro iure publico conſeruando dantur, cauſam proprietatis habent.*
6 *In poſſeſſoriis quando etiam de proprietate vltra poſſeſsionem conſtare debeat.*
7 *Interdicta quod vi, aut clàm, & de vi, & vi arma. ſunt mere poſſeſſoria, & in ijs ſolam poſſeſsionem probari ſufficit.*

Quæſtio IIII.

AGITATA Iterum quæ-
ſtione præcedenti, an Titius
agens contra Caium interdi-
cto quod vi, aut clàm ad claudendum
hoſtium noctu, & clandeſtinè factum
præcipuam cauſam haberet ad ius obti
dum, ſententiam illam iterum quoque
comprobaui, quod omnino Titius obti
1 nere debeat, † nam ab eo ſibi incum-
bentia probata fuerunt, videlicet ſe
poſſediſſe curtem,de qua agitur, plu-
res annos quietè,& pacificè abſque vl-
lo alicuius impedimento ante litem mo
tam, & vim à Caio ſibi illatam, ac
etiam abſque eo,quòd Caius fuerit in
aliqua poſſeſsione dictæ curtis: proba-
tum quoque fuit, Caium vim intuliſ-
ſe,& clàm.ac de nocte hoſtium propria
authoritate, & temere aperuiſſe, Er-
go Titius obtinere debet argumen-
to capitulo conſultationibus cum ijs.
2 quæ ibi leguntur, de officio delegat.
† Præterea Titius dictam curtem,
poſſedit ex cauſa iuſta, & ſic bona-
fide videlicet ex conceſsione prin-
cipis

cipis, ideóque Titio licitum fuit illam
claudere, & ad commodum ſuum reti-
nere, vt in.l.prohibere. §.planè.in fin.
verſic.ff.quod vi, aut clam. quo fit, vt
alius propria authoritate dictum Ti-
tium impedire, & prohibere, aut illum
ſua poſſeſsione priuare non potuerit.
Vnde illi agenti contra Caium inter-
dicto quod vi, aut clàm, ſeu poſſeſſorio
reſtituendæ nulla iuſta exceptio op-
poni poteſt, quo minus Caius compel-
lendus ſit reſtituere omne id, quod vi,
aut clàm ab ipſo factum fuit. l.prima.
§. denique. ff.quod vi, aut clàm. cum
aliis. Non obſtat deciſ.Bellamer.xvij.
ſub rubr.de reſtitut.ſpoliator.Quia re-
ſpondetur, Titium non modo poſſeſ-
ſionem ſuam probaſſe, ſed etiam titu-
lum ſuum, hoc eſt conceſsionem fa-
ctam à principe, vel ab eo qui loco
principis eſt, cum cognitione cauſæ,
quod ſatis eſſe dicitur quo ad titulum
habendum, vt in dicta l.prohibere. §.
planè.cum ſimilibus. Nec aduerſatur,
quòd dicta conceſsio facta fuerit Ti-
tio ſine damno, & præiudicio cùm pu-
blicæ, tùm priuatæ rei cuiuſpiam, ve-
luti ſemper de iure cenſentur fieri con-
ceſsiones in loco publico abſque ali-
cuius priuati incommodo.l.ſecunda.§.
merito. &. §.ſi quis à principe. ff. ne
quid in loco publico. Quia reſponde-
3 tur, † quòd & ſi ius tertii ſit reſerua-
tum, vt cõceſsio ſine præiudicio etiam
rei priuatæ facta dicatur, tamen hoc
intelligitur ad effectum, vt is, de cuius
præiudicio agitur, poſsit via iudicia-
ria, puta interdictis ſibi competenti-
bus, & iudiciſ officio agere, non au-
tem, vt propria authoritate ſibi ius di-
cere valeat, maximè vi, & clàm vten-
do.l.ſi alius.§.belliſsimè.cum ibi nota.
ff.quod vi, aut clàm. &.l.non eſt ſin-
gulis.ff.de regulis iuris. Si enim Caius
propter ius rei priuatæ alterius reſer-
uatum vſus fuiſſet contra Titium ali-
quo interdicto, videlicet ne quid in lo-
co publico.ſeu alio, vt in.l.prima.& in
l.ſecunda.§.merito. ff.ne quid in loco
publico.cum ſimil. forte hoc illi de iu-
re permiſſum fuiſſet, non obſtante con
ceſsione Titio facta dicto.§.merito. &
dicto.§.ſi quis à principe. Minus etiam
Titio obſtat, quòd cum ipſe ius à pu-
blico habeat, & agat ratione dictæ cur-
tis publicæ, is non debet poſſe obtine-
re, niſi vltra poſſeſsionem de titulo
4 quoque docuerit, † ratione enim poſ-
ſeſsionis quis non poteſt obtinere ſu-
per iis, quæ publici iuris ſunt, niſi poſ-
ſeſsio etiam ex iuſto titulo iuſtificetur
per ea, quæ habentur in dicta deciſio.
Bellamer.xvij.& in.c.primo.de regulis
5 iuris.in.vj.item quia † interdicta, quæ
dantur pro iure publico conſeruando,
proprietatis cauſam habere dicuntur
l.ſecunda.§.interdicta. &.§.quædam.
vbi notat. ff.de interdictis. Nam huic
motiuo reſpondetur primo, vt ſupra
dictum fuit, quòd Titius non ſolum
poſſeſsionem, & alia ſibi incumbentia
probauit, ſed etiam eius titulum ve-
rum, vel ſaltem coloratum, prout de
iure ſufficit iuxta tradita per Innocen-
tium, Antonium, & Abbatem, in cap.in
literis.de reſtitutione ſpoliatorum. Se-
6 cundo reſpondetur, † quòd tunc vltra
ſeſsionem de proprietate quoque con-
ſtare debet, quando intẽtantur interdi-
cta mixta cauſam proprietatis habẽtia,
de quib

de quibus in dicto.§.interdicta. in dicto.§.quædam. & in.§.mixta.inſtitu.de interd. vt quando iuris ſui tuendi cauſa interdicta illa mouentur, quæ ſunt de itinere actúque priuato, de locis ſacris,& religioſis,& de liberis exhibend.
7 cum ſimil.dicto.§.quædam.Sed † interdictum quod vi, aut clam in caſu, de quo agitur,intentatum,ſeu de vi, & vi arma. cauſam proprietatis in ſe continere non dicuntur, quia licet poſsint competere etiam pro iis, quæ in loco publico fiunt,vt per totum.ff.quod vi, aut clàm.&.ff.de vi,& vi arma.dicuntur tamen eſſe merè poſſeſſoria, & ratione ſolius poſſeſsionis dantur, neque in illis proprietatis exceptio admittitur,vt eſt tex.in.§.recuperandæ. inſtit. de interdi.l.j.§.denique.ff.quod vi, aut clàm.c.j.c.item cum quis. &.c.in literis.de reſtitu.ſpoliator.cum aliis, ergo in iis ſolam poſſeſsionem probare ſufficiet. Quare concludendum eſſe putaui, Titium cauſam præcipuam ad ius obtinendum habere.

SVMMARIVM.

1 *Menſuratio agrorum ex pacto contrahentium fienda abſque termini præfixione infra quod tempus fieri poſsit, vide vſque in finem.*
2 *Præſcriptio nulla cum ſcientia, & mala fide de iure canonico procedit.*
3 *Præſcriptio fauorabilis præſcribenti facilius tollitur, quam præſcriptio odioſa. xxx. annorum.*
4 *Præſcriptioni cuilibet per quæ verba vnà cum iuramento renunciatum eſſe cenſeatur.*

Quæstio V.

In lege diuiſionis duorum fratrum bona communia diuidentium comprehendebatur, vt poſſeſsiones ſibi inuicem aſsignatæ deberent per peritos agrimenſores abſque aliqua temporis præfixione menſurari. Lapſis annis.x.xx.& vltra, ac altero fratre defuncto, hæredes illius, cum de menſuratione facta non conſtaret, à fratre ſuperſtite petierunt, quòd poſſeſsiones menſurarentur : quid iuris ſit, quæſitum eſt. Exiſtimarent fortaſſe aliqui, 1
† menſurationem huiuſmodi à dictis hæredibus peti non poſſe, ſequuti doctrinam Anto.Abb.& Ioan.de Imola poſt glo.in.c.per tuas.de donationibus. vbi caſus quatuor conſiderant, inter quos hunc ponunt, quando ſimpliciter conuentum eſſet, vt res vendita, vel aliter in contractu aſsignata menſuranda foret, nullo adiecto certo tempore,infra quod menſuratio, & relatio de menſuratione facta facienda eſſet, nam tunc, elapſis diebus.lx.à die conuentionis, vlterius menſuratio peti non poteſt, etiam ſi ex hoc alteram partem grauiter lædi contingeret, vt videtur text.notabilis in.l.quod ſi nolit.§.quòd ſi ita. ff.de ædilitio edicto. idem ſequitur Socin.in conſil.vltimo circa fin.lib.3.ſubdens ſaltem ad plus menſurationem peti poſſe infra annum à.die celebrati contractus argu. l.qui grauatos.C.de cenſib.&cenſi,lib. xj.& ita per illum text.aliàs Baldum conſuluiſſe Socin.ibi refert. Sed iam anni.xxix.elapſi ſunt,cum dicti fratres conuenerunt de menſuratione facien-

da abſque alicuius temporis præfixione, ergo ad menſurationem faciendam amplius agi non poſſe dicendum videretur. Ego tamen, his non obſtantibus, contrariam ſententiam in terminis noſtris tanquam veriorem ſequutus ſum. Nam cum frater ſuperſtes, qui dicit menſurationem fieri non debere, nec poſſe ad petitionem hæredum alterius fratris defuncti propter lapſum temporis dierum.lx.vel vnius anni, vt ſupra, ſciuerit, aut ſcire debuerit ſe ex pacto iurato ad menſurationem faciendam teneri. Idcirco dicendum eſt, menſurationem iuxta conuenta à dictis hæredibus peti potuiſſe, & faciendam fuiſſe, non obſtante quocunque curſu temporis.lx.dierum, vnius anni x.&.xx.annorum, & vltra, quoniam illa communis opinio, de qua habetur in dicto.c.per tuas, & in dicto conſil.vlti. Socini, limitatur non procedere, quando is, contra quem poſt lapſum prædicti temporis, aut longioris peteretur menſurationem fieri, ſciuit, aut ſcire debuit menſurationem eſſe faciendam, nam propter ſcientiam, & malam fidem aduerſarii tunc ſemper agi poterit: ita voluit Hoſtien. in dicto.c.per tuas, quem alii communiter ibi ſequuntur, videlicet. Ioan.Andr. domi.
2 Anto.Abb.Imola, & cæteri, † cum de iure canonico (quod ſolum in hoc ſeruandum eſt, haud ius ciuile, ex quo agitur de lucrando cum aliena iactura, & ſic de periculo animæ, & peccato) nulla præſcriptio cum ſcientia, & mala fide procedere poſſit, vt eſt text. in cap.fina.de præſcriptionib.& in cap. poſſeſſor. de regulis iuris.in.vj. Et hæc eſt crebrior opinio canoniſtarum in dicto cap.finali. & vbique, ac legiſtarum maximè in.l.ſequitur.§.ſi viam. ff.de vſucapionib.vt ibi tradunt Paul. Caſtr.Roma.& alii, quos ipſi allegant, quicquid Bartol. ibi communiter damnatus dixerit: & cum hæc ſit communis opinio in vtroque foro ſeruanda, in illa probãda laborare me non oportere duxi. Illud ſolum attuli, quòd ſi in terminis noſtris in caſu, quo ad tollendum ius menſurationis requiritur præſcriptio.xxx, annorum, vt in quarto caſu, quem doctor. ponunt in dicto c.per tuas. ſcientia, & mala fides operatur, quòd non obſtante præſcriptione xxx.annorum ſemper menſuratio peti poteſt ab eo, qui ex hoc læderetur, vt expreſsè volunt doctor. præallegati, multo magis idem dicendum eſt quo ad impediendam præſcriptionem illam. lx. dierum, vel vnius anni, quæ merè in fauorem præſcribentis dicitur inducta, & eſt extraordinaria, atque originem ex contractu ipſo aſſumit, vt in dicta.l.quod ſi nolit. §.quod ſi ita. ff. de ædilitio edicto. veluti declarat Feli. in rub.de præſcriptionib.columna.vij.
3 in.v.limitatio.†facilius námque tollitur præſcriptio fauorabilis, quam præſcriptio odioſa, xxx.annorum, quia prima fauorem priuatum, ſecunda publicum concernit, vt clarè volunt doctor. & ponit Felin. in dicta rubr.columna v.in.iij.limitatio.per Alexand.& alios, quos allegat in.l.nemo poteſt. ff.de legatis primo. ac etiam quia extraordinarium remedium facilius, quam ordinarium tollitur. l.eius qui. §.militia
4 miſſus.ff.de militari teſtamento.†Præterea

terea in inſtrumento diuiſionis dicti fratres cum iuramento conuenerunt, prædicta omnia,& ſingula poſita in dicto inſtrumento vera fuiſſe, & eſſe, illáque perpetuò, ac ſemper firma, rata, & grata habere, attendere, obſeruare, & adimplere, & contra prædicta, vel eorum aliquod non facere, dicere, vel venire in forma latiſsima, per quæ verba, & per quod iuramentum ita ſumptum fratres prædicti dicuntur renuntiaſſe iuri quoquo modo præſcribendi etiam in terminis dictę.l.quod ſi nolit. §.quod ſi ita. Vnde propriè in terminis noſtris, ſtante huiuſmodi clauſula, præſcriptio aliqua non currit, nec allegari poteſt, vt voluit Angelus,in.l.prima ff.de vſucapionibus. & in dicto.§.quòd ſi ita. vbi Bald.hoc idem voluit,habetur per glo.& ibi Angelus.ff.de concuſs. facit, quod voluit Bartolus, in dicta.l.nemo poteſt.colũ. penult.& in.l.ſicut.in princip. ff.quibus modis vſusfruc.amitta.Alexand.in dicta.l.prima.ff.de vſucapionib.& in dicta.l.nemo poteſt.columna penult.& argumen.l.cum pater.§.filiis matrem. ff.de legatis.ij. Et hæc ſatis apertè demonſtrare exiſtimaui, quòd menſuratio in caſu propoſito petita fieri debuerit.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Volo verbum iunctum infinitiuo non importanti exequutionem actus præteriti, ſed inferenti actum in fieri nondum perfectum, diſpoſitionem in futurum importat.*

2 *Matrimonium de præſenti non contrahitur per hæc verba, volo te in vxorem accipere, ſed ſponſalia de futuro.*

3 *Sponſus, & Sponſa conueniunt ſponſalibus de futuro, haud matrimonio de præſenti.*

4 *Fatuus eſt iudex, itémque ſuam facit, qui ob ſingularem vnius, vel duorum opinionem à communi in iudicando recedit.*

5 *Anuli ſubarratio quando matrimonium de præſenti arguat.*

Quæſtio VI.

DVBITATVM eſt,an per hæc verba, volo te in ſponſam accipere, & econtra, ſubſequuta ilico anuli ſubarratione, vt moris eſt, quæque ſolet interuenire in contrahendo matrimonium de præſenti, dicatur contractum matrimonium de præſenti ſaltem præſumptum? Et hoc videtur tenere domi.Anto. per illum tex.in.c.fin.de deſpon.impub.idémque ſequitur Aret.in conſil.xiij.adducendo inter alia pro deciſione text.in.c.noſtrates.xxx.q.v. Sed illud ego in hoc caſu rectius exiſtimari putaui, matrimonium per verba de præſenti non fuiſſe contractum: Nam docto.volunt præſertim Cardi.Alexan.in.c.ex literis.il.j.colum.iiij.cum ſequen.in verſi.
1 ſucceſsiue.de ſponſ.quòd† verbum volo iunctum infinitiuo,quod non importet actus præteriti exequutionem, ſed inferat actum in fieri non dum perfe-
2 ctum, vt ſi dictum ſit,†volo te in vxorem accipere, non facit matrimonium dici de præſenti contractum,ſed ſponſalia de futuro, Ant.de but.Ioan.And. Cardi.floren.in.d.c.ex literis.facit.l.in venditionibus.cum ibi not.de contrahen.emp.per Bar.& alios in.l.ſerui electione.ff.de leg.j.& in.l.cunctos populos.

los.C.de ſumma trinita.& fide catholi-
ca & faciunt ea,quæ habentur in.c.ex
parte,de ſponſa.Quod ſi hoc dicimus
iu his verbis volo te in vxorem acci-
pere, quantò magis in illis, volo te
accipere in ſponſum, & econtra?quo-
3 niam † ſponſus, & ſponſa ſponſali-
bus de futuro, haud matrimonio de
præſenti conueniunt.Moder.in.c.acce
piſti de ſponſa.Et illa concluſio, quod
per hæc verba volo te in vxorem acci-
pere, & econtra matrimonium de fu-
turo, haud de præſenti contractum
dicatur, eſt communis vt tradunt
docto.in dicto.c.Ex literis.Ergo mul-
tò magis idem dicendum eſt per ver-
ba, de quibus agitur, volo te in ſpon-
ſam accipere. Nec obſtant illa, quæ
Anto.voluit in dicto.c.finali in pri-
mis enim illa doctrina communiter re
probatur,& antiqui.& moderni ibi cõ-
4 trarium communiter tenent, & † fa-
tuus eſſet iudex, qui ob ſingularem
vnius, duorum, aut trium opinio-
nem vellet ab opinione communi in
iudicando recedere,litemque ſuam fa-
ceret,vt volunt Ioannes Andræas A n-
to.Abb.& alii in.c.j.circa fin.de con-
5 ſtitut. Secundo reſpondeo, † quòd
Anto.in.d.c.finali.& Areti.in dicto
conſil. loquuntur, quando ſponſa-
lia per verba de futuro præceſſiſ-
ſent, poſtea ex interuallo ſequuta
fuiſſet anuli ſubarratio, propter quam
ſecundum eos ſponſalia de futuro in
matrimonium præſumptum tranſ-
eant,ſicut dicitur de copula carnali
in capitulo is,qui fidem. de ſponſali.
At quando ſimul, eodem inſtanti
fuiſſent prolata verba apta ad ſpon-
ſalia de futuro, & non ad matrimo-
nium de præſenti,atque ſubarratio ſub
ſequuta fuiſſet, tunc ſubarratio ma-
trimonium de præſenti non argue-
ret,cũ ſimus in caſu claro,& non in du
bio,in quo præſumptioni:& cõiecturæ
locus non eſt,glo.in.l.vnica.§.accedit.
C.de rei vxo.actio.l.cõtinuus,§.cũ ita.
ff.de verborum obligationibus. Nec
eſt præſumendum, contrahentes per
verba denotantia ſponſalia de futuro
voluiſſe incontinenti ſe corrigere per
ſimplicem anuli ſubarrationem ſub-
ſequutam argumento text. notabil. l.
non ea.ff.de conditioni.& demonſtra-
tioni.præſertim cum actus ſubarra-
tionis ſit indifferens,poſsitque ſe ha-
bere etiam ad ſponſalia de futuro, vt
habetur per doc.maxime Moder.in di-
cto.c.fina.de deſponſati. impube.Vel
ſecundo id, quod Anto. & Areti. di-
cunt, poſſet procedere, quando ver-
ba prolata eſſent dubia, & æquiuoca
& ad matrimonium de præſenti, &
ad ſponſalia de futuro ſe habere poſ-
ſent ad dictũ capitulũ ex parte, nam
tunc ſubarratio forte faceret matri-
monium præſumi, ſicut & alia plu-
ra, quæ inter virum, & vxorem,
qui de præſenti contraxerunt, fieri
ſolent iuxta ea, quæ habentur in di-
cto capitulo, ex parte, & in dicto
capitulo finali.Secus eſt in caſu no-
ſtro, in quo verba prolata impor-
tant ſponſalia de futuro. Præterea ad
hoc, vt ſubarratio faciat præſumi
matrimonium de præſenti contra-
ctum, debet fieri in digito anulari
ſecundum conſuetudinem, & ita lo-
quuntur docto.in dicto.c.fina.per ea,
quæ

quę habentur in.c.fœminæ cum gloſſ. ibi.xxx.q.v.Sed in caſu noſtro ſecundum propoſita ſubarratio hoc modo facta non fuit,ergo non arguet matrimonium de præſenti ſaltem præſumptũ: niſi ex ſignis aliis & præcedentibus, & ſubſequentibus,quæ tempore,quo matrimonium de præſenti cõtrahitur,ſolent interuenire,aliter præſumeretur, vt ſi interueniſſet parochialis,ſubarratio facta eſſet in facie eccleſiæ,interueniente benedictione,& amicis ,ac conſaguineis , deinde ſponſa habita,& tractata fuiſſet tanquã vxor,& ita in domo viri appellata,vt volunt doct.maxime Moder.in d.c.fina.Et hoc modo intelligo.d.c. noſtrates.Potuiſſent plura in hanc ſententiam adduci,quæ ſcriben.cumulãt in locis allegatis.Sed his contentus eſſe volui.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Papa poteſt mero laico ſpirituales,& eccleſiaſticas cauſas committere.*
2 *Et illi excommunicandi poteſtatem concedere.*
3 *Et ius decimandi,decimasque poſſidendi.*
4 *Nec non poteſtatem beneficia vacantia conferendi.*
5 *Papa non committit laico ea , quæ ordinis ſunt,ſed quæ ſunt iuriſdictionis.*
6 *Et abſque dubio poteſt illi committere cauſas eccleſiaſticas,& ſpirituales,vt eas per interpoſitam perſonam eccleſiaſticam expediat, atque cognoſcat.*
7 *Item,vt authoritate apoſtolica perſonam eccleſiaſticam eligat , quæ de prædictis cauſis cognoſcat.*
8 *Laico nudum miniſterium ſpirituale de iure permiſſum eſt.*

Quæſtio. VII.

AN LAICVS Ex mandato apoſtolico ſpirituales , & eccleſiaſticas cauſas cognoſcere poſſet , quæſitum eſt.Et licet iam deciſa quæſtio videretur per tex.in.c. ſtatutũ in princ.cum iis,quæ ibi tradit
1 glo.de reſcri.in vj. † Tamen ſententiã glo.quam totus,vt ita dixerim , mũdus ſequitur,in.c.ij.de iud.& in.c.bene quidem in ver.præter.xxxvj.diſt in.ſequutus dixi Papam poſſe mero laico committere cauſas ſpirituales , & eccleſiaſticas etiam criminales clericorum:idẽ voluit gl.in.c.j.in ver.præcimus.xciiij. diſt.& in.c.nullus.xj.q.j. §.verũ.xxxij.
2 diſt.† vbi gl.in ver.ducib⁹ quam doct. communiter ſequuntur, voluit,Papam poſſe concedere laico poteſtatẽ excommunicandi propter plenitudinem poteſtatis.quam papa in ſpiritualibus,& eccleſiaſticis cauſis habet,ſicuti etiam vo
3 luit gl.in.c.cauſam de præſcript.† ꝙ papa poſsit concedere laico poteſtatẽ, ac ius decimandi,& decimas poſsidendi,quod eſt ꝗd ſpirituale,vt in.d.c.cauſam.Feli.in.c.ex parte decani de reſcr. & in.c.ij.de maio.& obe.& Abb.in.c.dilecti.in.ij.col.de arbi.dixit,Papam poſſe etiam fœminæ laicę cauſas ſpiritua
4 les committere.Secundo † ꝙ papa poſſit laicis concedere poteſtatem conferendi beneficia vacantia , habetur per gloſſ.in ſumma.xvij.quæſtió.vij.circa fin.& per gloſſ.in.c.imperium.x.diſt in. Bald.in.l.reſcripta.C.de precib:impe. offer.numero.vij .Petrus de Ancha.in

clementina per literas:in principio de præben.& in regula beneficium de regulis iuris in.vj.Ioan.Andr.& docto. poſt Innocen.in.c.quod ſicut de electio.& in capitulo dilecto de teſtibus, Felin.in.c.ij.de maio.& obedien.colu. j.facit id, quod voluit Ioan. Andr.in additio.ad Specu.in tit.de lega.§.nunc tractemus verſicu.ſed nunquid delegatus in verſicu.contulit,& in.c.nobis de iure patrona.colum.pe.c.adrianus il.j.
5 lxiij.diſtin.† Nam cum cognoſcere de cauſis ſpiritualibus,& eccleſiaſticis,& criminalibus clericorum,atque conferre beneficia ſit iurisditionis,& nō ordinis,vt colligitur ex iis,quæ habentur in ſumma.x.quæſtione prima & in capitul.dilectus de officii ordinarii. Papa poteſt laico committere: ſolum enim ea prohibetur committere, quæ ſunt ordinis,ad tradita per docto.communiter in capitu.quanto de conſuetu di.in iis verò, quæ ſunt iurisdictionis Papa plenitudinem poteſtatis habet, vt in conferendo beneficia,& in aliis capitu.propoſuit de conceſsione præbendæ. gloſſ.in.d.§. verum cum ſimil.Et tantò magis prædicta procede-
6 rent,† quando Papa committeret laico ſpiritualium,& eccleſiaſticarū cauſarum cognitionem,ac poteſtatem beneficia conferendi,non vt per ſeipſum cognoſceret,& expediret,ſed per interpoſitam perſonam eccleſiaſticam, ſi enim illa ſoli laico committit, vt ipſe per ſe,ac immediate cognoſcat, & expediat,vt ſupra, multo magis eadem committere poterit,vt mediante perſona eccleſiaſtica,quoniam cauſa immediata magis conſideranda, fortior quā eſt, quam mediata.l fin.C.de natura liber.Hinc videmus,quòd laicus, qui de iure decimas poſsidet, etiam ſi illco concedere,& in laicum transferre nequeat, poteſt tamen eas eccleſiæ concedere capitulo cum apoſtolica, vbi Abb. Imola, & alii de his, quæ fiunt à prælat.& traditur à ſcriben. in capi.cauſam de præſcriptio. Prædicta
7 etiam abſque dubio procederēt,† quando Papa concederet, vt laicus poſſet authoritate apoſtolica,& ſua ipſius Papæ deputare, & eligere perſonam eccleſiaſticam, quæ de cauſis ſpiritualibus, & eccleſiaſticis cognoſcere, ac beneficia conferre deberet: ille enim, qui ſuo nomine de cauſis ſpiritualibus non poteſt cognoſcere, alieno tamen nomine poteſt,veluti hoc in laico exemplificatur per glo.in capitu.quod alicui.de regulis iuris in.vj.& facit.c.j. de procurat.eodem libro.Quod vltimum abſque dubio Papa laico poteſt
8 committere, † quia tunc laicus videretur deputatus ad nudum miniſteriū ſpirituale exequendum, quod de iure laico permiſſum eſſe dicitur dicto capitulo primo de procura.in.vj.faciunt not. per Ioannem Andræam & Abbatem in.c.accedens de præb.vbi laicus pro clerico poteſt beneficium acceptare,cum iis,quæ ponunt Moder.in dicto capitulo.ij.de iudi.in gloſ.ij.non obſtat dictū capitulū ſtatutum de reſcriptis in.vj.quia illud eſt iuris poſitiui, quo Papa non ligatur capi.propoſuit de conceſ.pręben.Et ipſo ſi ipſe ex certa ſcientiam cauſam eccleſiaſti-& ſpiritualem laico commiſerit, diſpoſitioni illi derogaſſe cenſetur, ad

ea,quæ

ea, quæ ego dixi in capitulo primo de conſtitutioni.numero ſeptimo. Et hæc de iure vera eſſe ſum arbitratus.

SVMMARIVM.

2 Appellare ab eodem ad eundem non poteſt.

2 Commiſsio cauſæ appelationis facta ab eo, qui ſententiam tulit, ex poteſtate ordinaria non valet.

3 Et in dubio ex poteſtate ordinaria facta cenſetur.

4 Actus omnis factus ab eo qui poteſt illum facere de iure communi, & de iure ſpeciali, in dubio de iure communi factus dicitur.

5 Appellare non ſufficit, niſi infra tempora legitima per inſtrumentum de appellatione fides fiat.

6 Productio appellationis omniumque inſtrumentorum realis, haud verbalis eſt apud acta facienda.

7 Et facta à falſo procuratore non valent.

Quæſtio. VIII.

CVM quæreret in cauſa quadam appellationis interpoſitæ a ſententia lata à præſide, & Gubernatore ciuitatis, qui facultatem maximam, & ampliſsimam à Papa, ſeu principe haberet, an commiſsio, & delegatio illius cauſæ ab ipſo præſidæ facta valuerit, necne illud admittendum. magiſque probandum eſſe duxi, quod commiſsio non valuerit, neque ex illa iuriſdictio aliqua iudici commiſſario de huiuſmodi cauſa cognoſcendi data fuerit, quoniam

1 † cum dicta ſententia à præſide lata ſit, de iure ſequitur, quòd ad ipſummet appellari non potuit, eſt enim contra appellationis ſubſtantiam, vt ab eodẽ ad eundẽ appelletur. c. ij. cũ ibi not. de conſuet. in. vj. Abb. & alii ſcribenes omnes, vbi ego dixi, in rubri. de appella. l. j. §. ſi quis in appellatione. & ibi Bar-

2 to. ff. de appella. † Nec potuit præſes ex poteſtate ordinaria cauſam appellationis ab eo interpoſitæ committere, & delegare Specu. in titu. de appella. §. nunc tractemus. in verſicu. Quid ſi de facto. l. vnica, ibique Bar. C. qui pro ſna iuris. Et cum diceretur, quod præſes, ſiue Gubernator ex ſpeciali gratia, & priuilegio ſibi à ſede apoſtolica, ſeu à principe conceſſo habet facultatem delegandi, & committendi cauſas omnes appellationum interpoſitarum ſiue à ſententia ipſius, ſiue a ſententia alterius ad ſedem apoſtolicam, vel

3 ad principem, Reſpondi, † quòd ſi habeat hoc priuilegium, tamen in dubio commitendo cauſam appellationis à Sententia lata ab ipſo ſimpliciter non cenſetur illam commiſiſſe ex priuilegio, & poteſtate abſoluta, ac ſpeciali ſed de iure communi: ille enim qui poteſt facere actum de iure communi, & de iure ſpeciali, ſi ſimpliciter actum faciat, in dubio cenſetur vſus poteſtate ordinaria, quam habet à iure communi, haud illa, quam habet ex priuilegio, & de iure ſpeciali, niſi hoc fuerit expreſſum. l. quãquam, vbi Alexan. & alij, & l. in teſtamento. C. de teſtamẽ. milita. &

l.ſi quando in prin.C. de inoffic. teſta. Sed de iure communi, & poteſtate ſua ordinaria nō potuit ad eum appellari: nec ipſe cauſas appellationū à ſua ſententia interpoſitarum ad ſedem apoſtolicam potuit committere, vt ſupra, & argum.c.vt noſtrum.de appella. Ergo commiſsio cauſæ non valuit, Quæ nec virtute priuilegii à ſede appoſtolica, vel à principe dati defendi poteſt, quoniam expreſſum non fuit, ipſum hoc feciſſe virtute ſui priuilegii. Vnde ſuccedit regula. cap. cum ſuper abbatia de officio.delegat. &. l. multum intereſt.C.ſi quis alte. vel ſibi, quod potuit, noluit, quod voluit, adimplere nequiuit. Verum eſto citra veri præiudiciū, quod commiſsio valuerit (quod tamen admittendum non videtur) allegabatur appellationem huiuſmodi fuiſſe deſertam, quoniam, cum infra tempus, infra quod inſtrumentum appellationis producendum erat, quidam aſſertus procurator abſque mandati exhibitione produxerit notario actorum quādam cedulam: illam aliter non relinquendo, in qua appellationem eſſe deſcriptam aſſeruit, ex hoc capite appel-
4 latio dicitur deſerta, † cum non ſufficiat appellare, niſi de appellatione infra ſua tempora fides fiat producendo inſtrumentum appellationis, in quo ea deſcripta ſit, quamuis non fuerit lecta. cap.appellatio. cum ibi nota. per gloſſ.& docto.de appellatio.in. vj. Ac etiam quia cum inſtrumentū appellationis debuerit produci, illuſque productio ſit de actis capi. quoniam contra cum ibi nota.de probat.realiter infra terminum debuit produci, haud ver-
5 baliter, † quoniam realis, & non verbalis inſtrumentorum productio apud notarium actorum facienda eſt, vt illorum copia fiat parti aduerſæ ad effectum, vt appellatus poſsit deliberare, an velit cedere, vel contendere, alioquin facta productio non diceretur, nec valeret, vt volunt ſcribent. communiter poſt gloſſ. in dicto capit. quoniam contra, & argumen. l. primę in principio.ff.de eden. & per ea, quæ habentur in dicto capitu. appellatio, &
6 in dicto capit. vt debitus. † Præterea dictus aſſertus procurator non fuit ad miſſus, neque exhibuit mandatum, neque de rato cauit, Ergo productio ab eo facta de aſſerto inſtrumento appellationis non valuit.l.prima.l.licet.cum ibi not.C.de procurat. Et ita mihi iuris eſſe viſum fuit.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Legatum quando ex alienatione à teſtatore facta reuocatum cenſeatur.*

2 *Legatum factum piæ cauſæ ob alienationem ſequutam difficilius reuocatur, quam factum alteri priuato.*

3 *Alienatio quando neceſsitate legali, & quando neceſsitate rei familiaris fiat, & quæ legatum reuocet.*

4 *Alienatio etiam, quæ fit ex cauſa neceſſaria, ſponte fieri debet.*

5 *Sponte in omnibus contractibus maxime alienationum quid importet.*

Quæſtio IX.

LEGAVIT Titius rem quandam piæ cauſæ, Deinde, vt dotem acceptā reſtitueret, vel illam ſoluer et

ueret tanquam debitor ex promiſsione, rem legatam partim vendendo, & partim permutando aliena uit, An legatum piæ cauſæ ob huiuſmodi alienationem dicatur reuocatum, in quæſtionem venit. Et reuocatum eſſe magis viſum eſt:
1 †Q ñ enim legata fuit ſpecies à teſtatore, ſi illam in eius vita alienet, legatum non reuocatur, niſi hæres probet, teſtatorem voluiſſe mutare voluntatem. §. Si rem ſuam. cum gloſ. Inſtit. de legat. l. fideicommiſſa. §. Si rem. ff. de legat. tertio. Probare autem dicitur hæres eo ipſo, quòd teſtator rem legatam alteri donauit. l. rem legatã. cum ſimi. ff. de adim. lega. & nota. in dicto §. Si rem ſuam. Probatur etiam, teſtatorem voluiſſe reuocare, alienando voluntariè argumen. dicta. l. rem legatã. ibique Barto. & doctor. communiter poſt gloſſ. in. l. tertia. C. de legat. Sed alienando ex neceſsitate rei familiaris, teſtator non cenſetur voluiſſe legatum reuocare argu. dictę. l. fideicom. §. Si rem, & dictę. l. rem legatam, vbi Barto. & alii communiter in dicta. l. tertia cum ſimil. Ex neceſsitate vero maximè rei familiaris alienare dicitur ſecundũ Bald. in dicto. §. ſi rem, quando alienat propter æs alienum: vel propter alimẽta vel propter coactionem ſuperiorum vel metu, ne à ſuperioribus compellatur argum. l. nouiſsimè in principio. ff. quod cum falſo tut. At voluntariè alienat, quando donat, aut negotiandi cauſa nulla ductus neceſsitate id facit, ita inquit Bald. in dicto. §. ſi rem. & Iacob. Butrig. in dicta. l. tertia. ait, quòd voluntariè quis dicitur alienare, quando titulo lucratiuo alienat, At ſi titulo oneroſo, puta vendendo, aut alio titulo oneroſo, præſumitur ex neceſsitate alienare. & hoc vltimo caſu legatum non cenſetur reuocatum, niſi ab hærede contrarium probaretur, videlicet teſtatorem mutaſſe voluntatem iuribus ſupra allegatis. Cum itaque Titius teſtator in caſu, de quo agitur, alienauerit rem legatam titulo oneroſo, haud lucratiuo, & ob æs alienum ſoluendum, & non ſimpliciter negotiandi gratia cenſeri debuit alienationem ob neceſsitatem rei familiaris factam fuiſſe, & conſequenter legatum non fuiſſe reuocatum :- & præcipuè,
2 †quia legatum fuit factum piæ cauſæ quod difficilius reuocatur ob alienationem ſequutam, quam aliud legatum factum alteri perſonæ priuatæ per ea, quæ poſuit Roma. in repetit. authenti. ſimiliter in. xxiij. priuilegio, quod habet pia cauſa in vltimis voluntatibus, C. ad. l. Falcid. Non obſtat id, quod voluit Alberic. in. l. filia. C. de legat. quòd alienatio legati facta ex cauſa dotis fit ex neceſsitate, & tamen cenſetur reuocatum. Nam ex verbis ſuis colligitur reſponſio, facit enim differentiam, an teſtator alienet neceſſitate legali, an neceſsitate rei familiaris,
3 † Declaro. Neceſsitate legali alienat, quando rem legatam filiæ in dotem daret, vel illam alienaret, vt filiam dotaret, quia pater filiam de iure dotare cogitur. l. fina. C. de dot. promiſ. & hic non eſt caſus noſter: Neceſsitate autem rei familiaris alienat, quando alienaret propter æs alienum, vt ſupra: Propterea ſi teſtator, qui erat debitor dotis reſtituendæ, vel dan

dæ ex contractu, vel aliter ex aliqua ſoluere tenebatur, rem à ſe legatam alienaret, non diceretur voluiſſe legatum reuocare, quia neceſsitate rei familiaris alienauit: & hic eſt caſus noſter, vt ſupra. Nec obſtet, quod in contractu alienationis dictum ſit ſponte &c. Quia reſpondetur,† quod etiam
4 ad hoc, vt valeat alienatio, quæ fit ex cauſa neceſſaria, requiritur, vt fiat ſponte, vt per totum. ff. & C. quod met. cau. & extra eodem. titul. & ideo in omnibus inſtrumentis, tam ex cauſa voluntaria, quàm ex neceſſaria factis apponitur hoc verbum ſponte ad excludendum vim, & metum, non autem ad oſtendendũ, quod alienatio, ſeu contractus dicatur fieri ex cauſa voluntaria, & ſic illa dictio cauſam neceſſariam nõ excludit, vt lippis, atque tonſoribus notum eſt, & habetur per Bartol. ibique Cornel. in authenti. ſacramenta puberum in quinta colum. repetit. C. ſi aduer. vendit. Et quamuis gloſſ. in dicto §. ſi rem in verſi. exigendam dicat, cum ſponte fuiſſet res alienata, hoc eſt ex voluntate, tamen illud eſt impropriè dictum, vt inquit Cornel. in loco præ allegat. & referre videtur, an dictio ſponte ponatur in inſtrumento, vt ſolet fieri, & importabit, vt dictum eſt, an exprimatus relatiuè de per ſe extra contractum, & contenta in inſtrumento, vt facit gloſſ. illa, & poteſt tunc importare ſponte, hoc eſt non vi, nec metu, item & voluntariè. Et ex his dicendum eſſe putaui alienationem rei legatæ tanquam ex neceſsitate rei familiaris factam legatum piæ cauſæ nõ reuocaſſe.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Mandans delictum fieri, ſequuto delicto, tenetur, vt ille, qui exequutus eſt.*
2 *Mandatum delicti quæ verba probent.*
3 *Mandatum de occidendo non probatur ex his verbis, rogo te, vt iniuriam meam vlciſcaris.*
4 *Vindicta duplex eſt, & in dubio ſemper de licita intelligitur.*
5 *Animus ex qualitate perſonæ præſumitur, & iudicatur.*
6 *Mandans vindictam intelligit de ſimili iniuriæ illatæ, haud de exceſſiua, & quando de exceſſiua quoque teneatur. nu. 8.*
Barto. in l. ſi quis mihi bona. §. pater Seio. ff. de acquiren. hæred. declaratur, & limitatur. & nu. 10.
7 *Animus offendentis conſideratur ex qualitate offenſæ.*
8 *Mandatum de vulnerando extenditur ad homicidium, & quare.*
9 *In delictis quando in dubio facienda ſit interpretatio contra delinquentem.*

Quæſtio. X.

TITIVS AB aliquo offenſus Caium fratrem rogauit, vt ipſius iniuriam vlciſceretur: Caius illum, qui fratrem offendit, interfecit, quæſitum eſt, an Titius tanquam mandans de occiſo teneretur, ac puniri poſſet. Et plerique verum eſſe putauerunt, Titium de occiſo teneri ex mandato ab illo fratri facto argumen. l. non ſolum. in principio. & in. §. ſi mandato. ff. de iniuri.
1 vbi Bartol. inquit, † mandantem, ſequuto delicto, teneri non aliter, quam illum, qui mandatum ſuſcepit, & exequu

quutus eſt: faciunt etiam notat. à Barto. in l. ſed ſi vnius. §. ſeruus meus. ff. de
2 iniur. † Quod autem Titius Caio fratri mandauerit, & de occiſo conſequenter teneatur, colligitur ex iis, quæ nota. voluit Barto. in. l. ſi quis mihi bona. §. pater Seio. ff. de acquiren. hæred. de nobili Florentino offenſo, ac dicente famulo ſuo, nunquam domum redeas niſi aliquid de illo negotio ſentiam: nã cum famulus poſt ea verba illum, qui domino ſuo iniuriam intulit, interfeciſſet, dominus, tanquam mandauerit fuit de homicidio punitus: At in caſu noſtro Titius rogauit Caium fratrem ſuum, vt eius iniuriam vellet vlciſci, & Caius deinde illum occidit, qui Titio iniuriam intulit, ergo ex hoc mandatum de occidendo probatur, ideoq́ue Titius de occiſo tenet: iuſſus enim vel mandatum intelligitur, quomodocunque, ac per quæcunque verba appareat de voluntate præcedente, vt in dicto. §. pater Seio, aliàs in dicto. §. ſed quid. & ibi Ioannes de Imola, Angel. & Paul. Caſtr. Sed his non aduer-
3 ſantibus, verius exiſtimaui, † Titium non debere puniri, perinde ac ſi homicidium fieri mandaſſet per illa verba fratri ſuo prolata, te rogo, vt meam iniuriam vlciſcaris: hæc enim verba non important, vt Titius fratri mandaſſe dicatur, quod aliquem interficeret, veluti colligitur ex iis, quæ voluit gloſſ. prima & ibi Guliel. de Cune. in lege prima. C. de his, quibus vt indig. vbi ſi hæres interfecti, qui tenetur vindicare defuncti necem de iure, videlicet accuſando in iudicio, coram teſtibus dixerit, ego talem offenſam, ſeu mortem defuncti vindicabo, deinde is, qui interfecit, fuerit vulneratus, ſiue occiſus, non præſumitur id factum ab hærede, qui illa verba protulit, neque propter ea etiam per teſtes probata hæres torqueri poteſt, quoniam debent intelligi de vindicta licita, & quæ de iure fieri potuit,
4 cum † vindicta duplex ſit ad notat. in dicta lege prima & ſemper de licita ſit intelligendum argumentum notat. per Bartol. in. l. aut facta. §. cauſa. ff. de pœnis, & expreſsius hoc voluit Alexand. in dicta lege prima. C. de his, quibus vt ind. & in dicta. l. ſi quis mihi bona
5 §. ſed quid: † Et Paul. Caſtr. in dictæ l. prima in caſu præmiſſo inquit, iudicem debere qualitatem perſonæ æſtimare, ex ea enim animus præſumitur, & iudicatur. l. famoſi. ff. ad. l. Iuliã maieſtatis. habetur in. l. prima. C. de falſa mon. & notat Bartol. in. l. metum. ff. quod met. cauſ. Ex verbis tamen, vt ſupra prolatis, adeò contra proferentem non præſumitur, vt condemnari poſsit, vt ibi per Paul. qui expreſſe voluit, ex huiuſmodi verbis non probari mandatum, nec delictum, & ita ſequitur Alexand. in dicta. l. ſi quis mihi bona. §. ſed quid. in penultima. colum. Secundo ad fauorem Titii facit in terminis id, quod voluit Cuma. in dicto §. ſed quid, quem ſequitur ibi Alexand. & Roma. & in dicta lege prima, qui omnes Bartol. doctrinam ibi limi-
6 tant, † Niſi ex qualitate (rationem rationis huius aſsignantes dicimus formam mandati diligenter ſeruandam eſſe text. in. l. diligenter. ff. mandati & c. dilecta de reſcrip.) offenſæ aliter per

pea

pendi poſſet:nam etiam mandatũ præceſsiſſe præſumendo debet intelligi, ꝙ mandauerit vindictam ſimilem iniuriæ illatæ,non autem exceſsiuam, pro qua teneri non debet, quia in dubio ſemper intelligendum eſt, vindictam, & defenſionem debere fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ argu.l. j.cum ibi not.C.vnde vi.l.iij.§.cum igitur.ff. de vi,& vi arma.&.l.ſciētiam.§.qui cũ aliter.ff.ad.l.Aquil.Quam limitationẽ Areti.ibi valde æquam,& rationabilẽ eſſe affirmat,& licet is contra illã vnã adducat rationem,de qua infra dicetur tamen omnes ſcriben.communiter ibi, & in.d.l.j.cum ea tranſeunt:Sed in caſu iſto Titius in ſpatula cum baculo, & ſine ſanguinis effuſione leuiter percuſſus fuit, ergo licet Caium fratrem rogauerit,vt eius iniuriam vlciſceretur,tamen debet intelligi de vindicta ſimili ipſi iniuriæ,& de ea, quæ fieret cum moderamine inculpatæ tutelæ:& hæc eſt optima ratio ad defendendũ Titium pro qua facit notabilis deciſio Bald.in.l.ſi prædium.C.de ædil.actio.
7 vbi†animus offendentis ex qualitate offenſæ conſideratur, exemplificando, vt ibi per eum,& prout ad propoſitum noſtrum illud dictum Bal.inducit Alexan.in d.l.ſiquis mihi bona.§. ſed quid facit etiam quod voluit idem Bald. in
8 d.l.ſi quis mihi bona.§.ſi coram,†nam ſi mando famulo meo, vt aliquẽ vulneret,ſed non interficiat,& famulus illũ interfecerit,nulli dubium,me de occiſo teneri,quamuis id non mandauerim, vt eſt tex.in.c.fin.de homic.in vj. Bartol. in.l.diuus. in fin.ff. de ſica.bonus text.in leg.fina.de crim.expil. hæredi.

Quod verum eſſe Bald.inquit,quando periculum à re mandata ſeparari non poterat,alioquin ſecus,vt quia dixerim famulo,quòd alapam daret alicui,& is ferro occiderit,hoc enim caſu ego mãdans de homicidio non tenerer:& ita ſequuntur Alexand.in.d.§. ſed quid, & Angel.in.d.§.ſed coràm,& facit, quod voluit Bald.in.l.non ideo.colum. vlti. C.de accuſa.Nec obſtat dictum Areti: qui ſolus hanc limitationem mordet, quòd in delictis,& in iis,quæ illicitè ſui natura committuntur,in dubio, & in obſcuris ſemper facienda eſt interpretatio contra delinquentem,in his enim præſumptio contra delinquentem degenerat ſecundum Din.in.c.in obſcu. ris de regu.iur.in vj.probatur in leg.j. cum ibi not.C.de ſicar.& ponit Bartol. in.l non ſolum.§.morte.ff.de .noui op. nuncia.Quia primo reſponderi poteſt,
9 †prædicta procedere contra delinquẽtem,qui actualiter delictum commiſit, & ita loquuntur proximè allegata, nõ autem contra eum,qui verbis aliquid mandaſſet,nam tunc in dubio contra ipſum degenerans interpretatio fieri non debet. Secundo prædicta poſſent procedere,quando periculum à re mãdata ſeparari non poterat, aliàs ſecus, vt dictum eſt.Ex quibus omnibus apparet,doctrinam Bartol.in.d.l.ſi quis mihi bona in.§.pater ſeius caſui noſtro
10 non obſtare,†cui aliter etiam reſponderi poteſt,vt aliqualiter colligitur ex mente Areti.in.d.§. ſed quid,quòd illud dictum Barto. procedat, quando mandans per verba præceptiua,& imperatiua mandauit, & verba illi prolata fuerunt,qui excuſationem prætendere

dere poterat,quia neceſsitate quadam parere coactus eſſet,vt eſt filius,ſeu famulus mandantis iuxta ea,quæ habentur per Barto.in.l.non ſolum.§.ſi mandato per illum text.ff.de iniur. quo caſu mandans verè facere videtur,vt ibi per Barto.Et ita præſupponit ipſe in d.§.pater ſcio.ſed in caſu noſtro Titius verbis præceptiuis,& imperatiuis non fuit vſus,neque mandatarius aliquam poterat excuſationem prætendere,quia nullam parendi neceſsitatem habebat,cum eſſet frater, ergo prædicta Barto.doctrina Titio non obſtabit, quem ex his,& aliis ſupra dictis de occiſo non teneri verius eſſe de iure putaui.

SVMMARIVM.

1 *Alimentandi onus ab æquitate,& charitate ſanguinis regulatur.*

2 *Mater alens filium,viuo patre,quare à patre alimenta repetit,*

3 *Et in quibus caſibus illa repetat,& in quibus non.*

4 *Pater egenus à matre primo,deinde à fratre, ſi extent, & vltimo ab hæredibus filij alii debet.*

5 *Frater ſororem,cui dos à patre fuit relicta, antequam nubat,alere tenetur,matre non exiſtente.*

Quæſtio. *XI.*

VENIT in quæſtionem,an mater quæ vna cum filiis,& aliis ſubſtitutis fuerat à teſtatore marito ſuo hæres inſtituta,potuerit,repetere à cohæredibus alimenta ſimpliciter ab eo præſtita filiabus ſuis quibus pater ſolum dotes congruas reliquit.Et magis viſum eſt, vt repetitioni huiuſmodi locũ nõ fuiſſe diceremus. Nam & ſi filiæ, quibus à patre dotes fuerunt relictæ,à fratribus quoque ſuis hæredibus in teſtamento paterno inſtitutis ſint alendæ, liberalibuſque artibus inſtruendæ expenſis, & bonis hæreditatis paternæ.l.qui filium.ff.vbi pupi.edu.debe.& ibi Bal.& omnes.Tamẽ ex quo mater illas aluit abſque proteſtatione:& abſque eo, ꝙ rationem expenſarum factarum in alendo confecerit, animo donandi, & ex pietate, charitatéque materna
1 hoc feciſſe videtur, † quoniam onus alimentandi ab ęquitate, & charitate ſanguinis regulatur leg.ſi quis à liberis.§.primo in fina. ff.de libe.agnoſc. conſonum nanque eſt,vt mater prius alat,quam frater,ſiue alius. qui etiam in bonis paternis ſucceſſerit,vt in terminis noſtris concludit Alexand. in leg.alimenta.circa finem. C.de nego-
2 ciis geſtis † Ideoque mater,quæ alimẽta filio præſtitit,illa repetit à patre qui prius filiũ alere tenebatur,vt in.d.l.alimẽta.iũcta.d.l.ſi qs à liberis.§.ſi vel parens.nam mater tunc patris negotium vtiliter geſsiſſe videtur argumento.l. neſennius cum ibi not. per gloſſ. in verſic.abiiſſe .ff.de negotiis geſtis qui text.proprie in iſtis terminis loquitur, vt matri detur repetitio alimentorum aduerſus patrem, vel auum ,quia illis onus alimentandi prius incumbebat,vt ibi etiam habetur per Paul. Ca-
3 ſtren.qui in hac materia quatuor caſus conſiderat, †primus eſt,quando mater præſt

præſtando alimenta filio fuit proteſtata:ſecundus,quando, ordine ſanguinis attento,ius alimentãdi prius ad alium, quam ad matrem ſpectabat,vt quia pater,vel auus paternus extarent, nam his caſibus mater in dubio animo repetendi alimenta præſtitiſſe præſumitur: tertius caſus eſt,quando mater negotia filii gerebat,eiusque bona adminiſtrabat:nam in dubio abſque alia proteſtatione de bonis filii,ſeu animo repetendi præſtitiſſe cenſetur: quartus caſus eſt,quando mater de expenſis alimentorum librum rationum confeciſſet: & hæc omnia probantur in dicta lege neſennius,ibique Paulus Caſtrenſis. Extra hos autem caſus mater ex affectione materna præſtitiſſe alimenta præſumitur,neque illa poteſt repetere dicta lege neſennius,& tradit Alexander in dicta lege alimenta.Ex quibus tollitur ratio Cyni.qui contrarium fere in terminis noſtris conſuluit, vt refert Alexander in dicta lege alimenta.Et illa opinio,quòd mater,quæ ſimpliciter filio, ſeu filiabus alimenta præſtitit abſque vlla prætestatione, non poſſit illa repetere à fratre,ſeu ab alio hærede patris, verior videtur, quam ſenſit Bartolus in dicta lege ſi quis à liberis. §.item reſcriptum.idem Videtur velle Ioannes Andræas in additione ad ſpeculator.in rubrica de ſtatu monachorum in fine rubric.eandemque ſententiam ſequitur Alexand. in dicta lege alimenta,vbi iis,quæ ex aduerſo adducuntur,reſpondet:facit etiam id, quod idem Alexand.voluit in lege ſi paterno.C.de negotiis geſtis: & ita ſunt intelligenda ea,quæ Salic.& alii in dicta
lege alimenta tradunt.Non obſtat dicta lege ſi quis à liberis.§.item reſcriptum,iuncto.§. primo & ibi gloſſ. in verſicu.iuſte eiuſdem legis, vbi frater fratrem egenum tenetur alere dicto.§. primo cum gloſſ.in verſicu.iuſtè,& tamen ſi filius eius,vel hæres filii extet, eum alere debet:Quia reſponſio colligitur ex iis,quæ dicit Bartolus in dicto
4 §.item reſcriptum, †quòd hæredes filii,vel filius patrem filij egenum alere tenentur,ſi mater, vel frater non extent,qui,aut quæ alere poſſit,vt in dicto.§.item reſcriptum, illis enim extantibus magis conſonum æquitati,& charitati ſanguinis eſt, vt mater, ſeu frater prius alat, non autem filii hæres,vt dicit Alexand.in dicta lege alimenta. Non obſtat etiam dicta lege qui filium,vbi filio hærede vniuerſali inſtituto,& dote tantum filiæ relicta. frater tanquam patris hæres ſorori interim,ante quam nubat,alimenta præ
5 ſtare tenetur:† Nam reſpondetur, illum textum debere intelligi,matre nõ extante, quæ filiam alere poſſit, Si enim ipſa filiam aluit, non poteſt alimenta repetere à filio hærede inſtituto,nec à filia,quoniam ea pietatis cauſa,& materno amore & ſic animo non repetendi præſtitiſſe præſumitur. Et hæc in iure veriſsima eſſe duxit.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Sacerdos in actu confeſsionis vices dei veri gerit.*
2 *Et in hoc eſt maior papa confitente.*
3 *Neque ab vlio etiam papa cogitur ea propalare.quæ à peccatore habuit in confeſsione maxime*

xime in concernentibus releuationem animæ, & conſcientiæ confitentis. Et ei ſoli de his abſque teſtibus creditur, illa aliter non detegendo.

4 *Conſcientia eſt angelus humanæ vitæ præſidens, cui ſoli absque teſtibus creditur.*

5 *Conſcientia ſola teſtis eſt quo ad deum.*

6 *Teſti vni iurato ex diſpoſitione teſtatoris ſtãdum eſt.*

7 *Sacerdoti, & religioſo quando credendum ſit, & quando non de commiſſione ſibi in actu confeſſionis, & pœnitentiæ à defuncto facta de bonis ſuis diſtribuendis.*

Quæſtio. XII.

CVM ſacerdos quidam ad pœnitentiam mulierem quandam infirmam recepiſſet, ea mortua, repertum eſt dictum ſacerdotem literam cambii manu debitoris dictæ mulieris ſcriptam penès ſe habuiſſe: Hæredes coram iudice eccleſiaſtico literam à ſacerdote vendicabant: Sacerdos ex aduerſo dicebat illam ſibi à muliere traditam, vt ſummam in litera contentam pro ſubſidio, & releuatione animæ, ac conſcientiæ ipſius mulieris certo modo diſpenſare. Quæſtionis fuit, an ſacerdoti de huiuſmodi traditione, & commiſſione diſpẽſandi credendum eſſet? Et cum ſecundum ea, quæ proponerentur, conſtaret dictam mulierem ſolitam eſſe confiteri peccata ſua dicto ſacerdoti, eidemque infirmam ante obitum confeſſam eſſe, illud eſſe admittendum exiſtimaui, quòd ſacerdoti credendum eſſet de iis quæ habuit à dicta muliere ſub ſigillo conſcientiæ, neque illa teneatur, neque poſſit compelli propalare, & conſequenter de iis omnibus, quæ in conſequentiam veniunt, ſit ei plena fides
1 adhibenda: † ipſe enim in actu confeſſionis vices veri dei geſſit, vt eſt tex. cũ gloſſ. in capitul. dilectus de exceſſibus prælati. habetur in capitul. ſi ſacerdos
2 de officio ordinarii. † & in hoc maior eſt ipſo Papa, qui vices veri, & puri dei haud hominis repræſentat capitu. quãto de tranſlatione epiſcopi iunctis nota. per gloſſ. in capitu. nemo nona quæſtione tertia & capitul. nos ſi incompetenter ſecunda quæſtioue ſeptima.
3 Propterea † ipſe ſacerdos non poteſt compelli à Papa tanquam ab inferiore, & minus à quocunque alio ordinario, vt ea propalet, quæ à peccatore habuit in actu confeſsionis, & maxime in iis, quæ releuationem animæ, & cõſcientiæ ſuæ concernunt, vt habetur in dilectus, & argument. canone inferior vigeſimoprimo diſtinctione capitulo cum inferior de maioritate & obedientia capitulo ſecundo cum ibi notatis de officio & poteſtate iudicis delegati. Quo fit, vt ſacerdoti credendum ſit de commiſſioue diſtribuendi pecuniam in dicta litera contentam pro releuatione conſcientiæ defuncti abſq; alia mentis illius proditione, & declaratione. Quod bene nota pro limitatione notatorum in lege vnica. C. de mandatis principum & capituli cum in iure peritus. de officio & poteſtate iudicis delegati in volumine Gregoriano & vide text. in. c. omnis. pœni. & re. Nam, vt dixit Bald. in. l. ij. C. de fidei-

co

4 com. † conſcientia eſt angelus humanæ vitæ præſidens, cui ſoli ſtandum eſt, omiſsis apicibus iuris, quoniam lex commendat, & fouet illud, quod ex conſcientia factum eſt, cui non conuenit de apicibus iuris diſputare: vnde commiſſum ad conſcientiam videtur ad veritatem commiſſum, vt ibi per Bald. &, vt habetur Matthæi cap. x. & Lucæ. xj. & in. c. vnico. §. ad exhibendum de ſa-
5 cra vnctione. † ſatis eſt rationem conſcientię habere quo ad Deum, & quando Deus eſt iudex, alius teſtis, quam conſcientia tua non erit. c. cuſtodi. xj. q. iij. ideòque de iis, quæ ſacerdos habuit in confeſsione, & conſcientia, non ſunt alii teſtes neceſſarii, ſed ei ſoli tãquam Deo credendum eſt. Quæ ſen-
6 tentia ſuadetur, † nam ſi ex diſpoſitio teſtatoris ſimplici dicto iurato vnius ſtandum eſt, vt eſt text. cum ibi not. in l. theopompus. ff. de dot. prælega. quantò magis ex diſpoſitione Dei in foro conſcientiæ ſtari debet dicto vnius ſacerdotis, qui vices ipſius Dei gerit, vt credatur ei de omnibus, quæ is aſſeruit à peccatore habuiſſe, aliter ipſum peccatorem non prodendo, vt in. d. c. dilectus? Nec obſtat, quòd confeſſori non ſit credendum de diſtributione bonorum facienda, alioquin hæredibus defuncti valde præiudicare, & cui vellet contra mentem defuncti dare poſſet, & idcirco de iis, quæ ipſe facit pro exequutione ſibi commiſſa, rationem ordinario loci reddere tenetur, qui ſimpliciter illi credere non debet clemen.
7 vnica de teſtamen. † Quia reſpondetur, illud eſſe verum, quando religioſus, vt homo, à defuncto extra caſum pœnitentiæ fuiſſet deputatus exequutor alicuius vltimæ voluntatis: & ita proprie intelliguntur tradita in dicta clement. vnica: Secus ſi in foro animæ, & pœnitentiæ religioſus diceret ſibi aliquid fuiſſe commiſſum pro exoneratione cõſcientiæ defuncti, tunc enim ſacerdoti credendum eſſet, quoniam non vt homo deponeret, ſed vt Deus per prædicta. Quod maximè probandum eſſe dicebam, conſiderando conditionem, & qualitatem illius optimi religioſi, qui adminiſtrator bonorum mulieris non erat, neque talis, vt veriſimiliter hæredes, aut alii potuiſſent ſuſpicari, quòd ipſe literam illam cambii furatus eſſet argu. c. abſit. xj. q. iij. imò credendum eſt, ipſum habuiſſe literam à muliere pro exequendo voluntatem ſuam, vt ſupra, veluti ſacerdos affirmat, & iurare paratus eſt, cui in hoc ſtandum eſt attenta negotii qualitate: quia iudex & ſuperior, conſiderata qualitate, & forma exequutionis, probitate, & conditione exequutoris, & quantitate, ac qualitate eius, de quo quæritur, tenetur quandoque credere iuramento ipſius religioſi, quandoque ſoli conſcientiæ, & ſimplici aſſertioni ipſius, vt volunt Paul. & Ioan. de Imola. in d. clement. vnica. in glo. in verſi. redde. Nam aliud eſt, ſi ſacerdos diceret, hæredes aliqua bona debere diſtribuere, quia teſtator ita ſibi iniunxit, credendum námque non eſſet, cum is grauare vellet hæredem, vt illud daret, quod penes ſe eſſet: Aliud vero eſt, ſi diceret, quòd id, quod ipſe diſtribuit, actua

actualiter habuit à defuncto cauſa exonerandi illius conſcientiam, & veriſimile fuerit, vt ſolum in actu pœnitentiæ illud habuerit, nam hoc vltimo caſu ſacerdoti omnino credendum erit, neque iuriſdictioni ordinariæ ſubiectus dicetur, cum maior in hoc habeatur ordinario: & in hoc caſu non loquitur dicta clem. vnica. cum ibi not. alioquin animę multorum defraudari poſſent, qui aliter, quam hac via animæ, & conſcientiæ ſuæ ſuccurrere non auderet, & profectò multa cum detrimento animarũ non reſtituerentur, quæ quotidie reſtituuntur, nec aliter de huiuſmodi exequutione inquiritur. Et hæc ſententia, atque interpretatio tãquam animabus peccatorum tutior, & fauorabilior eſt amplectenda. arg. c. in ciuitate. cum ibi not. extra de vſuris.

SVMMARIVM.

☞ *Vſufructuarius omnium bonorum, iurium, & actionum, alio in proprietate herede vniuerſaliter inſtituto, legatarius, vel heres particularis eſſe cenſetur, & in eum iura, actionesque non tranſeunt.*

Et quomodo in caſu iſto vſusfructus iurium, & actionum ſit validus, & vtilis.

Ad heredem proprietarium ſpectat, & non ad vſufructuarium agere contra debitores hereditarios &, quicquid conſequetur, proprietas erit heredis, & vſusfructus vſufructuarij.

Quæſtio XIII.

SI ALICVI relictus ſit vſuſfructus omnium bonorum, iurium, & actionum & inſtitutus ſit hæres vniuerſalis proprietarius ille, qui bonorum adminiſtrationis rationem teſtatori defuncto reddere tenebatur, An vſufructuarius poſsit petere rationis redditionẽ, quæ teſtatori reddenda erat, ad effectum, vt vſumfructum ex fructibus, & rebus aliis forte à proprietario conſumptis, & alienatis conſequatur? Verum vtique eſſe putaui, quòd vſufructuarius petere nequeat, nam præſuppoſito etiam, quòd hæres proprietarius fuiſſet obligatus teſtatori defuncto rationem adminiſtrationis reddere, & hoc à defuncto per actiones perſonales ſibi de iure cõpetentes peti potuiſſet argumento eorum, quæ ponit Bart. in. l. j. §. officio. ff. de tut. & rat. diſtr. & l. j. §. j. ff. de contra. iud. tut. cum ſimil. Tamen ex quo ipſe fuit hæres vniuerſalis à defuncto inſtitutus, omnia iura, & actiones, quibus ille defuncto tenebatur, per aditionem hæreditatis extinctæ, & confuſæ ipſo iure fuerunt, vt in terminis noſtris eſt tex. in. l. ſi adulta. C. de hære. actio. cum multis ibi allega. quæ breuitatis cauſa omitto. Et ſi diceretur, quòd ſaltem quo ad effectum conſequendi vſumfructum prædictæ actiones cenſentur trãſlatæ in vſufructuarios etiam actionum, & iurium.

2 Reſpondeo, quòd † vbicunque aliquis fuit hæres vniuerſalis inſtitutus ſolum in vſufructu omnium bonorũ, & iurium, ſeu actionum, alius autem vniuerſaliter in proprietate, tũc vſufructuarius hæres omnium bonorum, & iurium cenſetur eſſe potius legatarius, quam hæres, & ſi hæres dicitur, eſt hæres particularis, in quem iura, & actiones non tranſeunt actiuè nec paſsiuè, ex quo alius fuit hæres

vniuerſaliter in proprietate omnium bonorum, iurium, & actionum inſtitutus, vt optime habetur per Imolam in l. prima. §. ſi ex fundo. & in l. ex facto. ff. de hæredib. inſtituend. l. quoties. & ibi ſcriben. maxime Alexan. & Moder. poſt Bartol. & alios. C. eod. tit. argu. eorum, quæ voluit Bartol. in. l. ſi quis ſeruum. in fin. cum. l. ſequen. ff. de lega. ij. & in. l. non amplius. in fin. ff. de lega. j. & pleniſsime declaraui in cap. Raynutius. de teſtamen. in notab. & eſt veriſsimum: Propterea ſi vſufructuarii vellent agere, non poſſent, quia ſine actione nemo experitur. l. ſi pupilli. §. videamus. ff. de nego. geſtis. item quia ſi quæ actiones ad hoc defuncto competebant, illæ in caſu noſtro fuerunt extinctæ, & confuſæ, vt ſupra dixi. Neque obſtat, ſi diceretur, quòd hoc modo vſusfructus iurium, & actionum fuiſſet fruſtratorius contra. l. ſi quando. ff. de lega. j. cum ſimil. Quia reſpon-
2 detur, † quòd vſusfructus actionum diceretur validus, & vtilis videlicet actionum contra alios debitores hæreditarios competentium, quæ adhuc remanent, neque poſt mortem defuncti confuſæ dicuntur, non autem dicetur relictus vſuffructus illarum actionũ, quæ per mortem teſtatoris, & aditionem hæredis debitoris defuncti confuſæ, & extinctæ ipſo iure fuerunt, de quibus ſupra dictum eſt, quoniam verba quantuncunque vniuerſalia, & generalia ad habilitatem reſtringuntur. l. j. cum ibi not. C. de ſacroſan. eccleſ. l. j. §. nunciatio. & ibi Bart. ff. de noui oper. nunciat.
3 † Et illarum actionum dicetur vſumfructum habere, videlicet eius, quod ex ipſis actionibus percipietur, agendo contra debitores hæreditarios, contra quos vſufructuarii omnium bonorum agere non poterunt, quia in illos iura actiuè, & paſsiuè non tranſeunt, ſed hæres ipſe proprietarius, in quem iura, & actiones tranſierunt, actiones contra debitores exercebit, & quicquid conſequutus fuerit, illius proprietas ad hæredem proprietarium, & vſusfructus ad vſufructuarios ſpectabit, vt colligitur ex iis, quæ voluit Alexan. in. l. vſufruct. ff. ad legem Falcid. & in. l. ſi filius. §. ſi vir. ff. ſolu. matrimonio. quicquid ſenſerit Bartol. in. l. fin. ff. de vſufru. lega. qui communiter eſt reprobatus, vt ibi per Alex. in apoſtil. habetur. Et ita iuris eſſe exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 *Cenſuarius ob ſolutionis ceſſationem, alienationẽ, & abuſum rei expelli nõ poteſt.*

2 *Eccleſiæ fauore in dubio facienda eſt interpretatio.*

3 *Coniecturis pluribus concurrentibus, interpretatio fit pro fortiori.*

4 *Coniectura fortior, & potentior minorem, minusq́; potentem elidit.*

Quæſtio XIIII.

QVAESITVM eſt, ſi quis, & ſui anteceſſores per multos annos certum quid vniformiter eccleſiæ alicui reſpectu certorum bonorum ſingulis annis ſoluerint, neque conſtet, an ex cauſa emphyteotica, an ex colonia perpetua, an vero ratione cẽſus: ex qua cauſa fuiſſe ſolutum præſumendum ſit. Alber. in. l. ij. colum. iij. C. de

C. de iure emphyt. qui inquit in facto ita ſe obtinuiſſe, veluti etiam refert Iaſ. in authen. qui rem. col. iij. C. de ſacroſanc. eccle. dicebat, quòd in dubio ſolutio facta præſumitur ex cauſa cenſus, nam hoc vtilius ſoluenti eſſe dicitur, † quia ob ſolutionis ceſſationem, & propter alienationem, vel abuſum rei expelli non poterit ad ea, quæ habentur in. c. conſtitutus. cum glo. in verſic. iuxta ratam de relig. domi. & ego pleniſsime dixi in. c. j. de in integr. reſtitu. & hoc eſt de mente Socin. in conſilio, clxvij. lib. j. Quam ſententiam ſequutus aliâs conſului, & motus ſum ex not. per glo. in. c. peruenit. de cenſibus, vbi glo. in verſic. cenſus ignorantiæ hinc, inde arguendo tandem concludit, ex diutina ſolutione eſſe eccleſiæ acquiſitum quoddam ius ſoluendi cenſum, ſicut ex diuturno vſu ſeruitus acquiri poteſt. l. ſi quis diuturno. cũ ibi not. ff. ſi ſeruit. vendic. facit quod habetur in. l. cum de in rem verſo. ff. de vſuris. per Bartol. & alios in. l. ſi certis annis. C. de pactis. Secundo contra illum, qui agit ad ſolutionem ſibi faciendam ratione diurnæ ſolutionis vniformiter factæ reſpectu certæ rei, ſemper in dubio facienda eſt interpretatio. d. l. ſi certis annis. ſicut dicitur de illo, qui in contractu ſe fundat, contra quem ſemper in dubio fit interpretatio, cum potuerit, atque debuerit legem ſibi apertius dicere. l. veteribus. ff. de pactis. ergo, & in propoſito caſu facienda erit interpretatio, vt potius ex cauſa contractus cenſualis, quam ex alia ſolutum eſſe dicatur, ita enim minus ſoluenti præiudicatur, vt in terminis probari videtur in. c. ſcientes. & in. c. prohibemus. de cenſibus. In puncto iuris tamen contrarium videtur verius, quia in dubio illa eſt interpretatio facienda, quæ magis fauet eccleſiæ. l. ſunt perſonæ. ff. de relig. & ſump. funer. cum ſimil. Eccleſię autem, cui ſolui ſolitum fuit, fauorabilius eſſet, vt intelligeretur potius ex cauſa emphyteotica, vel coloniæ ad longum tempus tàm ratione directi dominii, quàm ratione caducitatis. argu. c. potuit. de loca. &. §. ſi quis vero locator. in authen. de alienat. & emphyt. quàm ex cauſa cenſus, ex qua maius eccleſiæ præiudicium irrogaretur, vt colligitur ex iis, quæ ſupra dixi, & plenius in. d. c. j. de in integ. reſtit. ergo &c. Imò etiam in priuato hoc idem velle videtur Salic. in. l. comperit. C. de præſcrip. xxx. annor. Et communis ſchola ſcribentium, videlicet Bart. & Bal. in. l. male agitur. in. l. omnes. in. l. cum notiſsimi. & in. d. l. comperit. C. de præſcrip. xxx. anno. Bar. Bal. & glo. magnæ in fin. in. l. ij. C. de iure emphyt. Bart. in l. litibus. C. de agrico. & cenſitis. lib. xj. cum aliis allegatis per Alex. in apoſtil. in. d. l. male agitur. & in. l. qui in aliena. ibique Ange. ff. de acquir. hæred. cum multis, quæ poſſent adduci, videtur eſſe, quòd ſi per triginta annos continuos vniformiter alicui certũ quid ſolutum fuerit, in dubio ſolutum eſſe cenſetur vel iure emphyteotico, vel iure coloniæ perpetuæ, non autem cenſuali nomine. Sed nunc in huiuſmodi quæſtione ita diſtinguendum eſſe putaui, quòd aut apparet, ex qua cauſa fuerit ſolutũ vel tanquam ab emphyteota iure emphyteotico, vel tanquam à colono iure

coloniæ.vel ex alia ſpeciali cauſa, & tũc ex hac diurna ſolutione dicetur ſolutum,& in poſterum ſolui debebit ex illa cauſa,ex qua ſolutum fuit:& ita intelligo id,quod voluerunt Bar.Bal. Salice.& alii in .d.l.male agitur in fin.ita etiam loquitur Salice.in.d.l.male agitur in.d.c.peruenit cum gl.in.d.c.ſcientes,& in.d.c.prohibemus.Aut non conſtat expreſſe, ex qua fuerit ſolutum,& & tunc,aut ſumus in priuatio,cui ſolutum fuerit,& præſumetur illi ſolutum ex cauſa cenſus ita poteſt intelligi id, quod voluit Alberi .in.d.l.ij.col.iij .C. de iure emphyt.& argumen.d.l.veteribus.Iaſ.in.d.auth .qui rem.Innocen.in d.c.conſtitutus, & Soci.in dicto conſi. clxvij.Aut ſumus in eccleſia,cui fuerit
2 ſolutum, † & tunc fauore eccleſie, in dubio ex alia cauſa ſolutũ eſſe præſumendum erit.puta ex emphytenticaria vel coloniæ,non autem ex cenſuali, ex qua graue eccleſiæ præiudicium inferretur,argumento.l.ſunt perſonæ.ff.de relig.& ſum.fun.cum aliis ſupra dictis. Ex cauſa vero feudali ex qua graue eccleſiæ præiudicium inferretur,argumento.l.ſunt perſonę.ff.de reli.& ſum. fun.cum aliis ſupra dictis.Ex cauſa vero feudali nec in eccleſia,nec in priuato in dubio ſolutio facta præſumetur, quoniam ſecundum naturam veri feudi nihil eſt annuatim ſoluendum argumento.c.j.in quib.mod.feu.amit. cum
3 ſimil. † Aut hincinde ſunt coniecturæ,ex quibus aliquæ inferũt,ꝙ ex cauſa cenſus,aliquæ, ꝙ ex cauſa locationis ad longum tempus,vel iure emphyteutico,& tunc etiam in rebus eccleſiæ erit facienda interpretatio,ꝙ ex cauſa cenſus,vel ex alia cauſa, prout fortior erit coniectura, vt in.c.conſtitutus de religio.do.vbi pluribus diuerſis coniecturis concurrentibus fit interpretatio in contractu cenſuali propter illa verba,quicquid habebat eccleſia,conceſſerat,quamuis fuiſſet expreſſum, ꝙ iure emphyteutico.Ita etiam intelligi poteſt.c.j.de in integ.reſti.vt ibi dixit,nã ſecũdum quod fortior erit coniectura
4 facienda erit interpretatio :cum † potentior,& fortior præſumptio,ſeu coniectura minorem,minuſque potentem elidat.c.tuam cum glo.de ſponſa.Bart. in.l.cum de indebito in prin.ff.de probat.Bal.in.l.ſiue poſsidetis.C.eod.titu. Et hoc modo etiam poteſt intelligi id, quod voluit Salice.in.d.l.comperit.Et hæc mihi de iure vera eſſe viſa ſunt.

SVMMARIVM

1 *Adminiſtrans quomodolibet bona alterius adminiſtrationis rationẽ reddere tenetur.*
3 *Papa etiam adminiſtrationis ſuæ rationem reddere debet.*

Quæſtio XV.

Cvm quidã in domo alicuius manens nõ ex officio aliquo ſibi à domino iniũcto ſed potiautoritate propria bona omnia domini & in vita,& poſt mortem illius adminiſtraſſet, & quæretur, an is de fructibus perceptis, aliiſque ab ipſo adminiſtratis rationem reddere teneremur, & reliqua,quæ penes ipſum eſſent,ſoluere deberet hæredibus, reſtituendo fruct.& omnẽ rei cauſam,ſi illi extãt, aut

aut, iis non extantibus, illorum æſtimationem: Hoc vtique verum eſſe reſpondi. illud enim generaliter verum eſt, quòd † quilibet, qui quomodocunque bona alterius adminiſtrat, rationē reddere tenetur de bonis adminiſtratis, ec de fructibus, redditibusque perceptis argu. c. licet heli. de ſimo. c. qualiter, & quando il. ij. de accuſa. ſiue ſit pater, qui bona filij, in quibus vſumfructum non habeat, adminiſtrauit, ſiue ſit mater, ſiue auia, rationem huiuſmodi reddere debent, vt voluit Bal. in. l. cum oportet. §, ſed c ū tacitas. C. de bo. quæ libe. ſiue ſit frater, vel ſoror Bal. in. d. l. cum oportet. §. non autem. ſiue ſit procurator cum mandato, ſiue ſic negotiorum geſtor. l. ff. de procurator. ff. de libera. leg. l. ij. ff. de negotiis geſtis ſiue ſit tutor, ſiue curator. l. j. §. officio. ff. de tut. & rat. diſtr. ſiue ſit ſocius, & rem cum alio communem habens. l. quædam in prin. ff. de eden. l. ſi ambo. ff. de compenſat. Bar. Bald. & Salice. in. l. verum in fi. & i n. l. actione. §. nōnunquã. ff. pro ſocio, & in. l. tandiu. C. eod. titu. Ange. in conſil. cclxxxv. & habetur in . non eſt ambiguum. C. fami. erciſc.

2 Quinimò † etiam papa adminiſtrationis ſuæ rationem reddere tenetur ad ea, quæ habentur per Archidia. in. c. non liceat. xij. q. ij. & per Abb. in. c. cum veniſſent de iudi. Et generaliter vſque quaque verum eſt, quod quilibet adminiſtrator, qui vel propria authoritate, vel ex aliquo officio ſibi iniuncto bona alterius, ſiue communia adminiſtrauit, tenetur adminiſtrationis ſuæ rationem reddere, & reliqua ſoluere, vt volunt Iaco. dolunt Iaco. de Are. Bart. Bald. & alii in. d. l. j. §. officio, facit tex. in. l. j. cum. l. penulti. ff. de eo, qui pro tuto. & optimus tex. eſt in. l. j. C. de ratioc. & ibi glo. Soci. in conſi. clix. col. v. & in conſil. xc. libr. j. & Pau. de caſtr. in conſi. cccx. cum infinitis ſimilibus, quę poſſent allegari, ex quibus cōſtat, prædictam concluſionem eſſe veriſsimam, & infertur, quòd iſte, de quo agitur, adminiſtrationi: ſuæ, & fructuum percep torum ſaltem à die mortis illius, cuius bona adminiſtrauit, rationem reddere, & reliqua hæredibus ſoluere tenetur: Quod quidem nulli dubium fore exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Cauſa eccleſiaſtica multipliciter conſideratur.*

2 *Cauſa inter duos laicos etiam de re prophana ſemel deuoluta ad iudicem eccleſiaſticum non cognoſcitur amplius à ſeculari, & in ea iura canonica, haud municipalia, & humana ſeruantur.*

3 *Laici litigantes coram eccleſiaſtico à quocunque grauamme poſſunt appellare.*

4 *Et inter eos tunc ſecundum ius canonicum procedendum, & iudicandum eſt.*

Quæſtio. *XVI*.

STATVTO Laicorū cauēte, vt ſemel tãtū in eadē cauſa per quã libet partem appellari poſſit ſi cauſa inter duos laicos etiam de re prophana per appellationem, aut aliter ad iudicem eccleſiaſticum deuoluatur. An in ea ſemel ſolum, an vero ſæpius appellari liceat, & quo iure ſit re-

gulanda? Et magis eſt, vt huiuſmodi cauſa poſsit dici eccleſiaſtica, de qua ſolus iudex apoſtolicus, & eccleſiaſticus cognoſcat. & propterea ſecundum ius commune canonicum, haud ſecundum ſtatuta ciuitatis regulari debeat. & in ea bis ſaltem per vtramque partem appellari poſsit: Nam præmitto,ꝙ
1 † cauſa eccleſiaſtica multipliciter conſiderari poteſt ad not. per gloſſ. ſummę. xj.q.j.& ibi Dom. dicitur enim eccleſiaſtica ratione rei, de qua agitur. ſi litigetur ſuper beneficialibus, & ſpiritualibus iuxta cle. diſpendioſam de re iud. & ratione perſonæ eccleſiaſticæ contra qnam litigatur, vt ſi clericus ſit cauſa namque dicitur eccleſiaſtica, tū quia de ea ſolus iudex eccleſiaſticus cognoſcit, vt not. in. d. glo. ſummæ. & per totum xj.q.ij.c.ij. de iudi. c. ſi diligenti, &.c. ſignificaſti de foro compet. tū quia ſecundum iura canonica, & eccleſiaſtica, non autem ſecundum humana, nec ſecundum ſtatuta laicorum decidi debet. c. quod clericis de foro compe. Dici poteſt etiam cauſa eccleſiaſtica ratione iudicis, corā quo litigari debet, ſi cauſa nequeat agi, niſi coram eccleſiaſtico, veluti quando litigatur ſuper peccato, & his quæ animam concernunt iuxta. c. ſi quis cum clerico. xj, qō. j.c.j. vj.q.ij.d.cle. diſpendioſam & not. in. d. glo. ſummæ. Similiter cauſa dici poteſt eccleſiaſtica, quia ſit decidenda ſecundum iura canonica, & eccleſiaſtica, non autem ſecundum iura humana, leges videlicet, & ſtatuta laicorum. c. eccleſia. S. Mariæ, &. d. c. quod clericis, & ideo ſi laici ſuper re etiam prophana coram eccleſiaſtico litigent, talis cauſa poteſt dici eccleſiaſtica, tū quia eſt decidenda ſecundū iura canonica, & eccleſiaſtica, vt voluit Specu. in ti. de cōſti. §. j. in verſi. & ſunt hæc per tex. in. c. cuius in agendo. q. viij. Hoſt. in ſumma in tit. de teſta. §. qualiter conficiantur. ver. verum. Archi. in. c. non ita. ij. q. vij. & notat Calde. in ſua diſputa. inci. ſtatuto cauetur, vt refert, ac ſequitur Abb. in. d. c. quod clericis. col. iij. tum quia, cum ſemel cœperit cognoſci per iudicem eccleſiaſticū, qui ad ſe cauſam aduocauit, vel ad quē cauſa per appellationem fuit deuoluta, non poteſt amplius cognoſci ab inferiori: hoc eſt à ſeculari, qui inferior eccleſiaſtico cenſetur. c. ſolitę de maio. & obed. vt eſt tex. & ibi doct. declarant, vt in. c. noſtrū de app. Præmitto ad hæc, ꝙ cauſa q̄ libet eccleſiaſtica eſt ab eccleſiaſtico iudice cognoſcenda, d. glo. ſummæ. & per totum. xj. q. j. d. cle. diſpendioſam, & habetur per Abb. in. d, c, quod clericis: & cōſequenter in ea procedi, & iudicari debet ſecundum iura canonica, & eccleſiaſtica. & non ſecundum iura humana, niſi in ſubſidium. c. ſi in adiutoriū, &. c. certum cum glo. x. diſtin. & not. in c. j. de noui ope. nun. & in. d. c. quod cle-
2 ricis. Quibus ita ſe habentibus, † cauſa vertens inter duos laicos etiam ſuper re prophana, quæ à iudice ſeculari ad eccleſiaſticum, & in dignitate eccleſiaſtica conſtitutum per appellationem eſt deuoluta, dicetur eſſe cauſa eccleſiaſtica, decidenda, & ordinanda ſecundum ius commune canonicū, & non ſecundum leges ciuiles, aut municipales, præcipuè ſi ſimus in terris temporali iuriſdictioni eccleſiæ ſubiectis

ctis argumen.c.ſi duobus. in fin.de appella. Et ex quo ſemel in ea ſuperior, hoc eſt eccleſiaſticus manum appoſuit inferior, qui eſt ſecularis, ſuper illa ſe intromittere non poteſt.d.c.vt noſtrũ cum ibi not.per ſcriben.facit.c.ſtatutum de reſcri.in.vij.vbi delegatus Papæ, cui fuit commiſſa cauſa etiam ſecularis inter laicos, non poteſt illam alii ſubdelegare, niſi in dignitate eccleſiaſtica conſtituto, & ab eo, vel à ſubdelegato illius ad Papam, & ad delegantem appellari debet.c.ſuper quæſtionum. §.porro.cum ibi no.de offi.deleg. Propterea ſequitur, ꝙ ſuper hoc cauſa procedendum eſt ſecundum iura canonica, & eccleſiaſtica, & non ſecundum ſtatuta, & conſuetudines laicorum: Et dicit Arch.in.c.non ita.ij.q.j.& fuit dictũ Laur. quod ſequitur Cald.in ſua diſputa.

3 ꝙ † Laici corã eccleſiaſtico litigantes poſſunt à quocũque grauamine appellare, prout de iure canonico appel poteſt: itaque ius canonicum ſeruabitur, non autem ius ciuile, ſecundum ꝙ à quocunque grauamine ante ſententiam non appellatur: Ergo in terminis noſtris etiam ſeruari debebit ius commune canonicum, quod permittit bis in quacunque cauſa poſſe appellari.c. ſua nobis de appellationib.non attento ſtatuto laicorum: quo cauetur, ſemel tantum appellari poſſe: quoniã in cauſis apoſtolicis, hoc eſt, quę coram Papa pendent, vel in quibus manum appoſuit, illas perſonæ eccleſiaſticæ delegãdo, iura municipalia laicorum nõ ſunt ſeruanda, ſed iura communia canonica, vt dictum eſt. Hinc videmus, in huiuſmodi cauſis dari, & ſeruari inſtantiam iuris communis, videlicet anni, & ex cauſa biennii.c.cum ſit romana, & capitu.ex ratione de appellationi. ſi. mi. Præterea in hanc ſententiam adducor, quia iſto modo res ad ius commune reducitur, videlicet vt bis poſsit appellari, & res ad facili ius commune redit.l.ſi vnus.§.pactus in verſicu. quod in.ff.de pact. Et optimè ad propoſitum facit dictum Specula.& Hoſtien.in locis ſupra allegatis, quos ſequitur Abb.in dicto capitulo quod cle

4 ricis colu.iij. † quod ſi laici litigent coram eccleſiaſtico ſiue ex natura cauſæ, ſiue ex ordinaria iuriſdictione, ſiue ex cauſa accidentali, vt ex prorogatione, vel reconuentione. procedendum, & iudicandum erit ſecundum ius canonicum, & non ſecundum iura laicorum, tum quia corãm eccleſiaſtico procedendum eſt ſecundum iura canonica, tum quia iura fori, in quo cauſa agitur, ſeruanda ſunt. Notant canoniſtæ in illa decret. Eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſtitutionibus in antiquis. Cum igitur cauſa vẽtiletur ante Iudicem Eccleſiaſticum ergo ſecundùm ius canonicum cauſas diſceptare oportere ſæpiſsime reſcriptũ eſt. Quare ex prædictis cõcludo quod in cauſa ſupra poſita ad eccleſiaſticum per appellationem deuoluta bis appellari per quãlibet partẽ poteſt prout de iure canonico diſpoſitum eſt non obſtante ſtatuto contrario, ꝙ hic non eſt ſeruandũ per ſupradicta.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Emphiteuſis eccleſ. ſtipulata pro ſe, & ha*

redibus non tranſit ad extraneos, ſolum ad deſcendentes, Niſi de extraneis quoque mentio facta ſit.

2 *Et niſi de nouo ad culturam redacta eſſet.*

3 *Heredum appellatio in feudis ſolum filios, & deſcendentes comprehendit.*

4 *Filij, & liberi in emphyteoſi eccleſiaſtica quando hæredes quoq; eſſe debeant.*

5 *Heredis appellatio quandoq; pro filijs duntaxat, & liberis exponitur.*

Quæſtio. XVII.

In emphiteusi eccleſiæ conceſſa alicui pro ſe, & hæredibus ſuis in diſceptationem, quæſtionemq́; venit, an liberi, & deſcendentes illius, qui emphyteoſim acceptauit, ad eam admitti debeant, ſi non ſint hæredes, an vero ad hæredes etiam extraneos tranſeat. Et placuit, emphyteoſim, vt ſupra, conceſſam debere dici conceſſam deſcendentibus, & liberis ipſius acceptantis emphyteoſim, etiam abſque eo, quod ſint hæredes, ſufficit enim quod illud verbum hæredibus in liberis, & deſcendentibus verificetur. Hæc concluſio primo probatur ex iis, quæ ſcribentes variis in locis communiter ponunt, videlicet in.l.etiam, vbi Barto.Alexand.& alii.ff.ſolut. matri. in.l. quod dicitur, & ibi Imola.ff.de verbor. obliga.& in.l.ſi patroni. ff. ad Trebell. ſpecula.in tit.de loca.§.nunc vero aliqua verſi.cxiij.cum aliis, quos Decius, & Moder.ad ſaturitatem allegant in.c. in præſentia de probat. qui volunt,

1 †quod emphyteoſis eccleſiæ ſtipulata pro ſe, & hæredibus non dicitur tranſitoria ad extraneos hæredes, ſed ſolum ad deſcẽdẽtes, niſi de extraneis expreſſa mentio facta eſſet & hoc per textum in.§.emphyteoſim in authenti. de non alienan. aut permut. vbi eſt caſus clarus, quem ad hoc ponderat Specul. in titu.de teſta.§.primo in vltima colum.

2 †Secundo arguendo à ſpeciali inducitur cap.ad aures, vbi abbas, & alii de rebus eccleſiæ non alienan. vbi ſpeciale eſt fauore eorum, qui de nouo terras eccleſiæ ad culturam redegerunt, eas quod fertiles reddiderunt, quod tranſeant ad illorum hæredes extraneos, ſicuti etiam voluit Roma.in rub. de arbitr. colum. xix. ergo in contrarium eſt ius commune.l.ius ſingulare. ff.de legibus. Tertio arguitur de feudo ad emphyteoſim eccleſiæ: quod argumentum à ſcribentibus recipi videtur, qui in materia emphyteotica iura feudalia allegant, vt habetur per Bartol.Alexand.& alios in.l.ſi mihi, & Titio.ff.de verborum obligat. cum ſimil.

3 ſed † in feudo hæredum appellatione continentur filii, & deſcendentes vaſalli, & non extranei hæredes.c.j.§. ſed diuerſum de alien.feudi.c. j. §. profecto de lege corradi, cum feudum ad hæredes extraneos non tranſeat, ideoq; conceſſum pro hæredibus intelligatur hoc eſt pro liberis.l.ex facto in fi. cum glo. & ibi doct.ff.ad Treb.c.j.de ſucceſ.feu. ergo idem in emphyteoſi eccleſiæ dicendum eſt. Neq; vlterius ſuper hoc inſiſtere opus eſt, quia communis opinio ita ſe habet. Quod autem emphyteoſis ab eccleſia conceſſa pro hæredibus dicatur conceſſa pro liberis etiam abſq; eo quod ſint hæredes, ſed ſufficiãt illa verba pro hæredibus exponi pro liberis, & deſcendentibus ad tradita in. d. lege

lege ex facto.§.fina.voluit Paul. Caſtr. in dicta.l. ex facto in fi. quaſi circa fin. per glo.ibi,quæ in hoc eſt notabilis,illamq́; refert, multum commendat, & ſequitur Alex.in.l.quod dicitur in col. xviij.&.xxj.ff.de verbo.oblig.Non obſtant ea,quæ volunt Barto.in.l.iuriſiurandi.§.ſi liberi.ff.de oper. lib. Bal. in l.liberti libertæq́;.C.eodem tit. in col. antepen.docto.in. d. l.quod dicitur, &
4 in d.l.etiam, † Quia debent intelligi, quod conceſsio facta fuiſſet pro filiis, ſeu liberis, & hæredibus: vt enim illud verbum hæredibus aliquid operetur vltra verbum filiis,vel liberis, requiritur, quod etiam ſint hæredes, vt inquit Paul.in d.l. ex facto in fin. Non obſtat etiam, quòd ſi verbum hæredibus propter naturam emphyteoſis recipit extraneam ſignificationem contra propriam ſui ipſius, vt exponatur de liberis, multo magis debet retinere id, quod ſuum eſt, id eſt propriam ſignificationem, quod ſit vniuerſalis ſucceſſor.l.hæredis appellatione.ff.de ver
5 bo.ſignifi. † Quia reſpondetur ex mente Pauli Caſtr.in d.§.fi.ſatis eſſe, quod verbum hæredibus exponatur pro liberis propter naturam rei,& ob ſubiectam materiam, quæ facit verba penitus impropriari, vt in. l.ſi ſtipulatus.ff. de vſuris cum ſimil. allegatis in.c. in præſentia de probat.in glo. j.in materia feudi, & probatur in d. c. primo. §. ſed diuerſum, vbi text.exponendo hæredem maſculum, dicit, hoc eſt filium maſculum, nec addit qualitatem illam hæredem, idem videtur probari in d. §.emphyteoſim cum glo. ibi & in duobus eiuſdem perſonæ hæredibus deinceps filiis,tamen dicit gloſſ. nota quædam dari filiis,quæ non dantur extraneis hæredibus, ergo ſentit gloſa,per illum textum quod emphyteoſis data hæredibus cenſetur data filiis ſimpliciter abſque eo, quod ſint hæredes, cũ glo. qualitatem illam ſolum in extraneis repetat.Et hanc opinionem ſequitur Imola in dicta.l. ex facto in fin. & Bal.in.l.Caius.ff.ſolu. matrimo. vt refert Alexan.in d.l.quod dicitur colum. xxij.& ego plenius dixi in d.c. in præſentia.nu.cccxcviij.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteoſis eccleſiæ conceſſa pro ſe,& deſcendentibus per virilem ſexum tranſit etiã ad neptem ex filio.*

2 *Et conceſſa pro ſe,& hæredibus ſuis tam fœminas, quàm maſculos comprehendit.*

3 *Hæredis appellatio maſculos,& fœminas cõtinet,etiam in contractibus,& nu.4.*

4 *In conceſsione facta pro filijs quare fœminæ non contineantur.*

5 *Hæredis appellatio ſolum maſculos continet, ſtante ſtatuto fœminarum excluſiuo propter maſculos & quando hoc verum ſit.*

6 *Diſpoſitio hominis quãdo intelligatur ſecundum ſtatuta loci.*

7 *Hæredis appellatio in feudis ſolum maſculos continet.*

8 *Feudum,& emphyt.eccleſiæ in exorbitãtibus non parificantur neque de vno ad aliud rectè arguitur.*

Quæſtio XVIII.

SEQVENS quæſtio fuit, An emphyteoſis eccleſiæ,præſertim conceſſa pro ſe,& hæredibus ſuis natura,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

tura, & de iure communi ita tranſeat
ad fœminas deſcendentes,ſicut ad ma-
ſculos. Quod veriſsimum eſſe putaui,
vt probatur expreſſe in. §. emphyteo-
ſim in auth.de non alien. aut permut.
& hoc docto.magis communiter tenēt,
videlicet Pau.Caſtr.in.l. ex facto in fi.
ff.ad Trebellia.qui dicit emphyteoſim
eccleſiæ in hoc differre à feudo : idem
voluit Alexan.in.l.quod dicitur. ff. de
verborum obligatio.per plura,quæ ibi
adducit in colum. xxv. cum ſequent.
Imola in capit. potuit colum.octaua.
vbi ego etiam dixi , de loca. Petrus de
Anchar. hoc expreſſe voluit in conſil.
cccc. Quidam ſer Antonius &c. idem
ſequuntur Bald.Roma.& Alexan.in.l.
ſed ſi hac. §. ſi liberos. ff de in ius vo-
can.Caſtr.in. l. prima colum. ſecunda.
C.de condit.inſer. & eſt de mente Bar.
in.l.iuriſiurandi.§.ſi liberi. ff. de oper.
liber.& Bal.ac Ioan.de Imola in.l.gal-
lus.§.nunc de lege.ff. de lib. & poſthu.
1 dicunt,quod † ſi emphyteo.conceſſa ſit
pro ſe, & deſcendentibus per virilem
ſexum, comprehendetur etiam neptis
ex filio,Cyn. in lege liberti , libertæq́;
C.de ope.liber.Dyn.in.l. ſi patroni.ff.
ad Trebellia.& in dicta.l.iuriſiurandi.
§.ſi liberi . Alexand. in conſilio. lxxx.
lib.j.& in conſilio.clxxxix.lib.ſecundo
Corn.in conſi.xxxvij.lib.iij.& in con-
ſil.ccxxxiij.lib.iiij.Bald.in authen.de-
functo.C.ad Tertul. Alexand. in con-
ſil. viij.lib.iij.Curtius in conſi.xlv.Iaſ.
in.l.prima colum.xv.C.de iure emphy
Bal.in d.l.liberti , libertæq́; colum.vj.
Corn.in conſil.cclxiij.lib.j.& in conſi.
cxc.lib. iij. in fi. qui omnes tenent em-
phyteoſim,vt ſupra,conceſſam ad fœ-
2 minas tranſire.† Prædicta maximè ve-
ra ſunt , quando emphyteoſis eccleſiæ
conceſſa eſſet alicui pro ſe , & hæredi-
bus, vt eſt de mente Alexā.in d. l.quod
dicitur.colum.xxv.Bald. in. c.j.de eo,
qui ſibi,& hæred.& in aliis locis proxi
mè allegatis , Tum quia , vt in præce-
denti quæſtione dictum fuit , appella-
tione hæredum in materia ad hæredes
non tranſitoria extranei hæredes non
comprehenduntur, ſed liberi argumen
to dicta.l.ex facto in fin.cum glo.& ibi
docto. appellatione autem liberorum
deſcendentes fœminæ, & per fœminā
comprehenduntur,vt in.l.j. C. de con-
3 di.inſer.Tum quia † hæredis appella-
tione continentur non ſolum maſculi
hæredes,ſed etiam fœminæ argumen-
to.l.in annalibus.C.de lega. l.ſciēdum
l.hæredis appellatio,&.l.hæredis appel
latione.ff.de verbo ſignifi.Non obſtat,
4 quòd † ſi facta ſit conceſsio pro filiis,
filiæ fœminæ non continentur , argu-
mento not.per Imol.in dicto. c. potuit
col.penul.& per Alexand. in. d. l.quod
dicitur col.xxv.illud enim eſt , quia in
contractibus maſculinum nō concipit
fœmininum Archid.in.c.ſi quis ſuadē-
te.xvij.q.iiij.At hæredis , ſeu liberorū,
vel deſcendentium appellatio eſt la-
tior,vt etiam in contractibus fœminas
quoque comprehendere valeat,cum ſit
appellatio collectiua,magiſq́; commu-
nis.l.liberorum.ff.de verbo.ſignifi. d.l.
prima.C.de condit.inſer.cum aliis ſu-
pra allega.& Bal.ac Alex.dicunt in. d.
§.ſi liberos,quod emphyt.conceſſa pro
liberis pro fœminis quoq; dicitur con
ceſſa,& magis ſi pro hæredibus. Non
5 obſtat,quod† vbicunq; extaret ſtatutū

fœ

fœminas propter maſculos excludens, tunc appellatione hæredum fœminæ contineri non debent, quia diſpoſitio teſtatoris, ſeu contrahentium interpretatur ſecundum diſpoſitionem ſtatuti per ea, quæ voluit Petrus de Anchar. in.l.tres fratres.ff.de pactis,& in conſi. cxxiij.& per not.per Bar.& Alex.in.l. hæredes mei.§.cum ita. ff. ad Trebell. cum ſimil. Quia primo reſponderi poteſt, illud verum eſſe, quando extarent maſculi, vt illis extantibus fœminæ non admittantur: at maſculis deficientibus fœminæ admitterentur, argumẽto not.per Bar.in.l.fin.ff.ad Tertull. & in terminis per eundem in.l.iuriſiurãdi.§.ſi liberi.ff.de oper.lib.& per Alex. in d.l.quod dicitur col.xxv. & argu. c. j.de duobus frat.à capit.inueſt.c.primo de bene.frat.&.c.j.de ſucceſ.frat. vel de grad.cum ſimil. Secundo reſpondetur vt colligitur ex verbis Alex.in.d.l.hæredes mei.§.cum ita, qui in hoc articulo, poſtquam diuerſas retulit opiniones
6 diſtinguendo inquit, † quod diſpoſitio hominis non intelligitur ſecundum ſtatuta loci, quando ad validitatem diſpoſitionis nulla adeſſet neceſsitas ad actũ nec ad effectum actus, quia per ſe diſpoſitio valeret, illam intelligendo ſecundum propriam verborum ſignificationem: At in caſu noſtro comprehẽdendo fœminas ſub conceſsione facta de hæredibus, diſponſitio valeret ſecundum propriam verborum ſignificationem, cum appellatione hæredum fœminæ etiam comprehendantur, vt dictum eſt: Item vt diſpoſitio, ſeu conceſsio ſic intelligatur ſecundum diſpoſitionem ſtatuti, nulla adeſt neceſsitas ad actum, nec ad effectũ actus, de qua in.d.l.gallus.§.quidam recte. Ergo hęc conceſsio de per ſe debet intelligi, ſecundum quod importat propria ſignificatio illorum verborum pro ſe, & hæredibus, vt ſupra proximè dictum fuit. Tertio, oppoſitio procederet, quando ſtatuto caueretur, vt ad emphyteoſim eccleſiæ maſculi ſolum poſſent admitti, & nullo modo fœminæ, vt expreſſe conſtat ex iis, quæ voluit Ancha. in cõſil.cxxiiij.colum.iij.& Bal.in.d.l.liberti, libertæq; colum.vj. Quarto reſpondetur, verba contrahentium eſſe intelligenda ſecundum ſtatutorum loci diſpoſitionem, quando ſumus in caſu dubio ad tradita per ſcrib.in dicto.§.cum ita. cum aliis iam allegatis: At nos ſumus in caſu claro, quod fœminæ deſcendentes tam ex proprietate verborum, quàm ex natura rei comprehendi debent, nam appellatione hæredum in materia hac emphyteotica fœminę proprie continentur, vt in præcedenti. q. & proximè in hac ſupra dictum fuit, ergo &c. Et in terminis noſtris hoc voluiſſe videtur Curtius in conſi.xlv.colum. x. &. xij. & faciunt nota. Bald.in dicta. l. liberti colum. vj. Nec obſtat,
7 quod † in feudis appellatione hæredum maſculi liberri ſolum continentur.cap.primo.§.ſed diuerſum de alie. feud. capit. primo. §. profectò de lege corradi. Ergo idem in emphyteoſi eccleſiæ, quæ videtur à pari procedere, vt videntur velle Docto.in lege etiam. ff. ſolut. matrimo. in lege ſi patroni. ff.de Trebellia. & in lege quod dicitur.ff.de verborum obligat. Quia re-
8 ſpondetur, † quod in exorbitantibus non

non parificantur,& iura feudalia à iure communi exorbitantia in emphyteoſi eccleſiæ locum non habent,ſed in ea ius commune ſeruari debet Alex.in in conſil.ix.lib. j.in conſil.lxxxvij.& cvj.cum ſequent.lib.iiij.Iaſ.in.l.j.colu. xiiij.C.de iure emphyt.Bart.in d.l. iuriſiurãdi.§.ſi liberi,& Alex.in.d.l.quod dicitur circa penult,car tam cum ſimi. Sed quòd appellatione hæredum ſolũ filii maſculi comprehendantur, dicitur exorbitans,cum regulariter & propriè fœminæ quoque contineantur, vt fatetur Calde in conſil.xv.de verbo.ſignifi.arg.l.ex facto in fin.cum ibi not. ff.ad Trebell.& conſtat ex præmiſſis, ergo &c. Itaque omnino concludendũ eſſe dixi.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia auctrix,& cultrix iuſtitiæ nõ debet pati aliquid in ſe,vel in alium contra iuſtitiam fieri.*

2 *Locupletari velle cum aliena iactura contra naturam eſt.*

3 *Melioramenta emphyt.eccleſiæ ob lineam finitam debentur non eccleſiæ,ſed liberis, & deſcendentibus emphyteutæ,vel hæredibus etiam extraneis.*

Quæſtio. XIX.

SED & illud in quæſtionem cecidit,cui melioramenta emphyteuſis eccleſiæ debeantur.finita emphyteuſi ob defectum lineæ,& illorum qui in conceſsione comprehenſi erant? Veriſsimam eſſe iuris concluſionem, omni que penitus dubitatione carere affirmaui,ꝙ melioramẽta facta ab emphyteota,& in emphyteoſi etiam eccleſiæ exiſtentia de iure pertinent,ac pertinere debent ad liberos,& deſcendentes etiam fœminas ipſius emphyteotæ, Vel ad hæredes etiam extraneos, non
1 autem ad eccleſiam:quia † eccleſia,quæ iuſtitiæ cultrix,& auctrix eſt, non debet pati aliquid in ſe,vel in alterum cõtra iuſtitiam fieri,vt in.c.j.§.ſed diuerſum de alien.feu.iniquum autem,& cõtra iuſtitiam eſſet,vt in caſu iſto melio
2 ramenta vellet vſurpare,quia † contra naturam eſt velle cum aliena iactura locupletari.l.nam natura.ff.de condic. indebi.cum ſimil.ex quo emphyteotæ à iure ſuo non ceciderũt ob ceſſationẽ ſoluti canonis,nec quia aliter cõtra eccleſiam peccauerint,ideoque melioramenta eccleſiæ non debentur.l.ij.C.de
3 iure emph.&.c.potui de loca.† Sed finita emphyteoſi ob lineam finitam debẽtur emphyteotæ.ſeu liberis,& deſcendentibus ſuis,vel hæredibus ſuis etiam extraneis, cum melioramẽta ſint quid hæreditarium,& ad hæredes quoſcunque tranſeant,vt notat Bald.in.l.penulti.C.de ſolut.l.ſenatus.§.marcellus, & ibi Ang.ff.de lega.j.Bart.in.l.j.§.penul.ff.de ſuperfic.Bal.in.l.ij.C. de rei vendic.& in.c.j.§.ſi vaſallus in titu.hic finitur lex,& incip.conſuet.vbi eſt optima glo.ibique feudiſtæ. l. penul. cum ibi not.ff.loca.Bal.in.l.ij.C.de iure emphy.& in.l.ij.in fin.C.cõia de lega.& in auth.excipitur.C.de bon.q̃ lib.Specul. in ti.de loca.in.§.nũc vero aliqua verſ. cxxxj.& facit tex.not.in.c.j.vbi abb. & alii de in integ.reſt.ibiq; ego latè iſtud examinaui.Quæ ſentẽtia ſuadetur, nã

à cup

à cupiditate,& auaritia procederet, ſi eccleſia vellet deſcendentes, & hæredes emphyteotæ priuare ſuis melioramentis,ſuis que laboribus, vt traditur in.c.ad aures de rebus eccl.non alien. vbi abb.& melius habetur ibi per Barbat:qui allegat Bartolum in.l. quicunque,alias in.l.fin.C.de omni agro deſer.lib.xj.vocantem prælatos eccleſiarum rapaciſsimos,qui colonos, & emphyteotas antiquos ſuis laboribus: atq; expenſis circa res conductas factis fraudare volunt:Et propterea concluſioné hanc licet veriſsimam, & ab omnibus communiter receptam hic ſubiungere placuit.

SVMMARIVM.

1 *Verba vniuerſalia in contractibus ſolũ ad præſentia,& non ad futura extenduntur.*

2 *Obligatio generalis omnium bonorum ſolũ præſentia,& non futura comprehendit.*

3 *Idem eſt in donatione generali omnium bonorum.*

4 *Verba vniuerſalia,& geminata propter graue præiudicium reſtringuntur ad præſentia tantum.*

Quæſtio XX.

ITem quæſitum eſt,ſi in emphyteuſi etiam eccleſiæ vltra alia conuentum ſit.vt ea.finita linea,ad eccleſiã vna cum omnibus & quibuscũque melioramentis reuertatur, præſuppoſita conuentionis validitate,de quibus melioramentis ſit intelligendum. Exiſtimãtibus nõnullis quæcũq; melioramẽta in lege cõuentionis cõprehenſa dici debere,quæ illlo tempore extarẽt, quo emphyteoſis ad eccleſiam reuerteretur, adeo ꝙ nihil ab huiuſmodi vniuerſalitate diceretur exceptum, propterea ꝙ qui omne dicit,nihil excludit. l. iulianus.ff.de lega.iij.Ego tamen(ſtãte præcedentis quæſtionis deciſione,ꝙ melioramenta emphyteoſis etiam eccleſiaſticæ,finita linea,ad quoſcunque hæredes vel extraneos,& non ad eccleſiam ſpectent)arbitratus ſum verba conuentionis,de qua agitur,intelligenda fore de iis melioramentis,quæ in dicta emphyteoſi extabant tempore celebrationis contractus,& ſic de præſentibus tantũ, & non de futuris,ex quo ſumus in contractibus viciſsitudinariis,& in quibus ſaltem quo ad hũc caſum agitur de præiudicio eorum,quibus de iure communi melioramenta deberentur,veluti in proxima.q.dictum eſt:†nã cũ contrahentes verbis vniuerſalibus ſimpliciter 1
vſi fuerint non reſtringendo ſe ad præſentia,neq; ad futura,in dubio debent intelligi ſolum de præſentibus, vt minus,quã fieri poſsit,tam regulis iuris, quã hæredibus emphyteotæ præiudicetur per doctrinam Bar.in.l.ſi ita col.ij. verſi.ſecũdo videdũ.ff.de auro,& arg. lega.gl.cõiter approbata in.l.fi.C.quæ
2 res pigno.obli.poſ.† vbi ſub obligatione generali omnium bonorũ præſentia tantũ,& non futura comprehendũtur, niſi expreſsè de futuris quoque dicatur & quãuis aliqui contrarium dicere voluerint,tamen docto.ibi,& in aliis locis contrarium communiter tenent. Corroborantur præmiſſa ex iis, quæ volunt Alexand.& ſcriben.omnes in.l. ſtipulatio hoc modo cõcepta.ff.de verborum

borum obligationi.mihi colum.v.vbi
5 †donatio generalis omnium bonorum ſimpliciter facta ſolum intelligitur de præſentibus,& non de futuris, vt minus præiudicetur donatori, & hæredibus ſuis,ita & in hoc caſu idem dicendum eſt. Accedat,quòd hæc conuentio in dubio eſt interpretanda contra illos, qui ſe in ea fundant,cum legẽ ſibi apertius dicere potuerint,atque debuerint. l.veterib.C.de pactis. potuit enim in inſtrumento vltra illa verba quibuſcũque melioramentis addi etiam futuris quod omiſſum haberi debet pro omiſſo,& ſolum intelligi de præſentibus vt minus iuri communi,& hæredum iuri præiudicetur,per ea,quæ voluit Bart. in.d.l.ſi ita in.j.&.v.oppoſi. Quo factu eſt,vt licet illa verba quibuſcunque melioramentis apta ſint comprehendere etiam futura.per.l. fin. C. quæ res pigno.obliga.poſſunt.l.j.&.l.ſi quis ſocietatem.ff.pro ſocio,&.l.baliſta.ff. ad
4 Trebell.cum aliis,† tamen cum agatur de graui præiudicio,debent intelligi de præſentibus,& non de futuris, vt late habetur per Barto.in.d.l. ſi ita in oppoſ.maximè in contractibus,in quibus ſtrictior ſit interpretatio Archid. in capitul.ſi quis ſuadente decimoſeptimo quæſtione quarto & lege quicquid aſtringendæ.ff.de verborum obligationibus cum ſimilibus.eoque magis hæc interpretatio mihi placuit,ne eccleſia, quæ cultrix,& auctrix iuſtitiæ eſſe dicitur,tanquam auara cum alterius iactura locupletari velle videatur, vt iam diximus in præcedenti quæſtione. & pro hoc eſt text.in.l.nam hoc natura ff.de condict.indebi.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Remiſsio,& liberatio à reddenda ratione adminiſtrationis, doli,& reliquorum fieri poteſt ab eo,cuius negotia geruntur, vel geſta ſunt.*
2 *Idem eſt in adminiſtratione futura,quæ ad dolum non extenditur.*
3 *Dolus futurus nunquam remiſſus cenſetur,ſed præteritus,quod declaratur.*
4 *Literæ priuatæ alicuius quando contra ſcribẽtem probent.*
5 *Liberatio reddendæ rationis adminiſtrationis per literas domini diſpoſitiuè ſcriptas probari poteſt.*
6 *Geminatio multum operatur.*

Quæſtio. XXI.

FRATER abſens alteri fratri, qui illius res adminiſtrabat, in hæc verba ſępius ſcripſit, Del voſtro,& del mio non ſarete obligato darne ragione ad alcuno, & referendo ſe ad bona ſua dixit,voi goderete ogni coſſa, & vene riualerete per voi,&|per me:item voi reſterete bene, che ſarete patrone del voſtro,& del mio,& niſſuno voi dara la petitione à ſindicare: Et in aliis pluribus literis denominando certa bona ipſius dixit, voglio cheſia voſtro,& mio,item non voglio,che alcuno ſia patrone, ſe non voi del mio: Quæſitum eſt,an propter verba prædicta facta cenſeatur remiſsio,& liberatio reddendæ rationis adminiſtrationis
1 Certi,clari que iuris eſt. †quòd ille,cuius negotia geruntur,vel geſta ſunt. poteſt gerenti remittere redditionem rationum,doli,& reliquorum. vt eſt tex.

in

in.l.cum ita,in.l.Lucius,& in . l.ſi quis rationes,ff.de libera.lega.& notatur in lege Aurelio.§.caius,ibique Bart.ff.eo. titul.cum aliis.†Poteſt etiam fieri remiſsio redditionis rationis,& relinqui liberatio pro adminiſtratione futura, ſed illa ad dolum commiſſum in adminiſtratione non extéditur,etiam ſi hoc fuiſſet expreſſum,vt voluit Bart.in.d. §.Caius colum.iij.in verſic.Sed quid ſi relinquitur,nam non obſtante huiuſmodi remiſsione adminiſtrator poterit de dolo conueniri,ſi ille probabitur vt in.l.ſi vnus.§.illud.ff.de pactis.l.qui dam decedens,& ibi glo.ff.de admi.tuto.faciunt not.per Alex.in conſil . xlv.
4 lib.j.nam† dolus futurus nunquam remitti poteſt, præteritus vero remittitur. Differentia tamen eſt,an remiſsio, & liberatio redditionis rationis fiat in vltima voluntate,& tunc dolus præteritus in dubio remiſſus non præſumitur,an in actu inter viuos,& remiſſus præſumitur,vt eſt glo . ſingularis in.l. age.C.de tranſactio . ſecundum Bald. in.l.cum neceſsitas.C.de fideicō . & eſt de mente Bart.in.d.§.caius colum . iij. Probatur autem in caſu propoſito facta remiſsio, ſeu liberatio à reddenda ratione adminiſtrationis per literas fratris abſentis,cuius bona adminiſtrata fuerunt,quoniam† literæ priuatę alicuius præſertim eius ſigillo ſignatæ cōtra ipſum ſcribentem probant in facto proprio,& vbi agitur de proprio intereſſe ſcribentis,vt voluit Specu.in titu. de procur.in.§.ij. verſicul . illud quoque,& in titul.de inſtrumen edit.in.§. vij.verſic.illud quoque,clemen.j.§.porrò,& ibi Cardi.de iureiurand.& eſt gl.

5 in.l.non epiſtolis.C de probat.† Cum enim actus liberationis dependeat à ſimplici voluntate,& conſenſu creditoris,& domini,certe liberatio per literas ipſius domini,qui diſpoſitiue ſcribat,probari poterit, vt voluit Bald.in d.l.non epiſtolis,vbi Salice. per illum text.dicit, quòd verbis narratiuis in epiſtola poſitis creditur in pręiudiciū ſcribentis.Liberatio verò à redditione rationum,& adminiſtrationis in caſu noſtro colligitur ex pluribus literis ſu
6 per hoc geminatis,& reiteratis : † quæ geminatio in hoc multum operatur argumento.l.procula cum ibi not.ff . de probat.& in.l.libertis.§.j.ff.de alim.lega.facit,quod voluit Alex.in rub.ff. de verborum obligationib.Moder .in.c.ſi cautio de fidei inſtrumentor . &. leg.ſi mulier.C.ad velleia. illa nanque verba,non voglio,che niſſuno ſia patrone ſe non voi del mio,& del voſtro,& del mio non ſarete obligato darne ragione ad alcuno cum aliis ſupra relatis, quæ ſæpius frater abſens alteri fratri ſcripſit,clarè inferunt,& demonſtrant ipſum voluiſſe,& quòd ſolus ille frater, ad quem ſcripſit,& non alius plenam & liberam bonorum adminiſtrationē haberet,quia patroni appellatione procurator etiam continetur , argumento capitu.præterea de iure patronatus & leg.rem non nouam.§. patroni . C . de iudicis & quòd is nullam alicui adminiſtrationis ſuæ rationem reddere teneretur,neque cogi poſſet : Et hoc omnibus probandum eſſe ſum arbitratus tanquam de iure veriſsimum Huc pertinet an tutor,quem teſtator voluit eſſe analogiſtā rōnes reddere debeat.

SVM

SVMMARIVM.

1 Impenſæ factæ à marito in bonis parafrenalibus cum fructibus ab eo perceptis compenſantur.
2 Sumptus in re facti quando cum fructibus compenſentur, & quando non, & nu. 4.
3 Parafrenalia, illorumque fructus mulier quãdocunque à marito repetere poteſt.
4 Fructus parafrenalium an marito acquirantur, & an ipſe ad illorum reſtitutionem teneatur,

Quæſtio XXII.

MARITVS penſiones domus cuiuſdam, & fructus ex aliis bonis parafrenalibus, ſciente, & patiente vxore, percepit, & melioramenta aliqua fecit in dicta domo, illam reparando, ac pro parte reficiendo. Quæſtionis fuit, vtrum maritus, vel hæredes ſui poſsint ab ipſa muliere domina repetere expenſas melioramentorum, quæ mulieri fuerunt acquiſita, cum quicquid ædificatur, ſolo cedat iuribus vulgaribus. Intrepidè dixi, & de iure veriſsimũ eſſe arbitratus ſum, repetitioni huiuſmodi locum minime
1 fore, † ſed tales impenſas, & ſumptus compenſari cum fructibus perceptis ex dictis penſionibus, aliiſque fructibus, vt eſt deciſio clara Alex. in. l. pen. ff. ad leg. Falcid. in princ. col. vlt. ibi & ſubdit poſt Cyn. &c. per not. à Salyce. poſt Cyn. in. l. fina. C. de pac. conuen. per tex. notab. in. l. ſumptus. & in. l. em-
2 ptor. ff. de rei vendicat. Nam † fructus percepti ex re non compenſantur cum impenſis in re factis, quando tempore, quo impenſæ factæ fuerunt, non poterat contra facientem ad rem agi, nec ad fructus ſuos, ſecus ſi eo tempore dominus contra facientem & ad rem, & ad fructus agere poterat, fructus enim percepti compenſantur cum impenſis factis eatenus, quatenus factæ ſunt, vt habetur per Alexan. in apoſtil. ad Bart. in. l. impenſæ. ff. de impenſis in rebus dotal. fac. circa medium apoſtil. magnæ per not. per glo. ſecundum illum ſingularem in verſi. ſuperfluum. in fin. verſi. in dicta. l. emptor. iuncto tex. Sed
3 † mulier quandocunque poteſt à marito res parafrenales repetere, illiq; prohibere, ne fructus percipiat, & ſic fructus, quos meliorationis tempore percipiebat, repetere poteſt. dicta. l. penult. cum ibi not. ff. ad leg. Falcid. & in dicta l. fin. per glo. & docto. maximè Alberi. Salic. & Cyn. C. de pact. conuen. cum ſimilib. Ergo maritus tenetur fructus, quos percepit, compenſare cum impenſis factis, & ſi plures fructus, quàm eſſent impenſæ, percepiſſet, non poſſent mariti hæredes quicquam pro melioramentis factis repetere. d. l. ſumptus. d. l. emptor. cum glo. & iunctis not. per
4 Alex. in. d. l. impenſæ. Præterea † ſumptus facti in meliorando rem reſtituendam compenſantur cum fructibus, quos ipſe faciens percepit, quando res ipſa tempore fructuum perceptorum erat ſimpliciter aliena adeò, quòd domino tunc permiſſum erat rem habere, vt in dicta. l. ſumptus. & in dicta. l. emptor. Secus ſi res tunc erat illius, qui fructus percipiebat, quamuis eſſet grauatus rem illam reſtituere eueniente conditionis tempore, ſeu ſub aliquo futuro euentu, vt in. l. domo hęreditarias.

ff. de

ff.de legatis.j.cum.ll.ſequent.maxime cum.l.ſumptus. & ita declarat Alexan. poſt Imolam, & alios in.d.l.domos.in j.colum.in verſi.Et hoc eſt bene notandum. Sed in caſu noſtro domus tempore, quo maritus percepit penſiones, & fructus ex domo, erat ſimpliciter, & merè aliena hoc eſt vxoris. l.hac lege. cum ſimil.C.de pac.conuen. Ergo maritus ipſe, & hæredes tenentur illas penſiones, & fructus compenſare cum melioramentis, & expenſis in ipſa domo factis. Multis modis hæc concluſio firmari poſſet, ſed quia illam eſſe veriſsimam, omnique dubio penes doctos viros carere exiſtimo, vlterius ſuper ea non inſiſto.†De fructibus autem parafrenalium an illi marito acquirantur, & an maritus ad illorum reſtitutionem teneatur, tractant ſcribent.variis in locis diuerſimodè diſtinguendo, vt per Bart.Imol.Paul.de Caſtr.& Alex. in.l.penult.ff.ad leg.Falcid. Bal.in.l.ſi viua matre. C.de bonis mater.Salicet. poſt Cyn.in.l.fin.C.de pac.conuen. & pulcherrime Paul.Caſtr.in conſil.ccj. lib.ij.& Alexan.in conſi.xlij.lib.j.& in conſi.lxiij.lib.ij.vbi etiam tractatur, an mulier, ſeu hæredes ipſius poſsint illos à marito, vel eius hæredibus repetere: & hæc omnia ibi videri poſſunt.

SVMMARIVM.

1 *Super poſſeſſorio prius, quàm ſuper petitorio cognoſcendum eſt, Limitatur nu.11.*

2 *Arbiter debet admittere exceptionem ordinis cauſæ ad cauſam, & an, & quomodo verum ſit.nume.12.*

3 *Agens coram arbitro ſuper vno negotio non poteſt ſuper alio diuerſo recõueniri. & nu.13.*

4 *Arbitro ſi data eſt poteſtas procedendi alte & baſſe de facto, ſummarie, abſque iuris ordinis &c. dicitur ordo iudicij, & cauſa remiſſus.*

5 *Defectus ordinis cauſæ ad ſe ipſam maior eſt, quam defectus ordinis cauſæ ad cauſam.*

6 *Illa verba ſummarie, de plano, de facto, abſque iuris ordine. & ſimilia omnem ordinem, & formam iuris poſitiui, non autem iuris naturali tollunt.*

7 *Ordo cauſæ ad cauſam eſt ordo iuris poſitiui.*

8 *Commiſsio cauſæ à ſuperiore de voluntate, & ad preces partium facta, & compromiſſum parificantur.*

9 *Et quando in ambobus reconuentioni locus ſit, & quando non.*

10 *Arbiter an, & quando vna ſententia debeat terminare plures cauſas ſibi commiſſas tàm ſpecialiter, quàm generaliter.*

Quæſtio XXIII.

STANTE compromiſſo inter plures ſpecialiter facto ſuper quodam fideicommiſſo, & generaliter ſuper omnibus litibus, quæſtionibus incidentibus, & emergentibus hincinde, magna fuit hæſitatio, ſi pars altera petierit ſolum ſuper poſſeſſorio, & interdicto vti poſsidetis declarari, altera verò non modo ſuper illo, ſed etiam ſuper cauſa, ſuper qua principaliter fuit compromiſſum, videlicet ſuper viribus fideicommiſsi: quo nam pacto procedendum eſſet. Et ſanè videbatur 1 dicendum,†quòd ordo cauſæ ad cauſam ſeruandus eſſet, nec præpoſterari poſſet, & conſequenter prius ſuper poſſeſſorio, quàm ſuper petitorio, & viribus fideicommiſsi pronunciandum

eſſet.argum.not.per Bart.& ibi omnes in.l.naturaliter.§.nihil commune. ff. de acquir.poſſeſsione.l.ordinarii.C. de rei vendicat.c.paſtoralis,c.ij,c.cum dilectus.& ibi Abb.de cau.poſſeſ.& propriet.& in.c.in literis.cum ibi not.de
2 reſtitut.ſpoliator. Secundo † arbitrator talem exceptionem ordinis cauſæ ad cauſam, vt prius poſſeſſorium, quàm petitorium decidatur, admittere debet, vt voluit Bald.in.l.fin.§.ſed & ſi quis. C.communia de lega. quem refert, & ſequitur Aret.allegando etiam doctrinam Bartol.in.d.§.nihil commune. in
3 penult.colum. Tertio † quando coram arbitro agitur ſuper vno negotio, vt ſuper poſſeſſorio, actor ſuper alio, & diuerſo non poteſt reconueniri. c.cum dilectus,& ibi plenè de arbitr.Bart.in authent.& conſequenter multi.ver.C. de ſenten.Ergo non potuit pars in caſu noſtro reconueniri ſuper viribus fideicommiſsi, & ſic ſuper petitorio, cum ſint negotia diuerſa,& inuicem incompatibilia dicto §.nihil commune.cum aliis.Sed tamen his non aduerſantibus contrarium de iure verius eſſe putaui, multis modis ſententiam meam pro-
4 bando:& præſupponendo, † quòd per compromiſſum data eſt poteſtas arbitro procedendi altè, & baſsè, de facto, ſummariè, & abſque iuris ordine &c. quo caſu dicitur eſſe remiſſus ordo iudicii,& cauſæ, hoc eſt ordo cauſæ ad ſe ipſam,& ordo iudicis,veluti omnes fatentur, maximè ſcriben. in.c.quintauallis.de iureiurando.Bart.in.l.duo ſocietatem, §. arbitrorum. ff. pro ſocio, Specul.& ibi Ioan.Andr.& Bal.in addit.in tit.de arbitr.& præſertim.in.§.ſi.

cum ſimil. Primo hoc modo ſum argu-
5 mentatus, † maior eſt defectus ordinis cauſæ ad ſe ipſam, quàm ordinis cauſæ ad cauſam,Bart.in.l.prolatam.in prin. C.de ſent.facilius enim à partibus remittitur ordo cauſę ad cauſam, quàm ordo cauſæ ad ſe ipſam.c.fina.de re iudica. in.vi. iuncta.l.j. C.de appellatio. notatur in.d.§.nihil commune,In dicto c.paſtoralis. & in cap.cum dilectus. de cauſa poſſeſs.& proprie.cum aliis. Cuius ratio eſt, quia ordo cauſæ ſubſtantialis, de quo habetur in.d.l.prolatam. quem appello ordinem cauſæ ad ſe ipſam, dicitur ordo iudicis. d.l.prolatam. ordo verò cauſæ ad aliam cauſam dicitur ordo ipſarum partium. Vnde niſi partes opponant,illius ordinis peruerſio non vitiat.d.l.j.C.de appellatio. Bartol.in.d.l.prolatam.cum aliis.& ita appellat Bald.in.d.l.fin.§.ſed & ſi quis. At per huiuſmodi compromiſſum, vt ſupra, dicitur remiſſus ordo cauſæ ad ſe ipſam,& ordo iudicii ſubſtantialis, veluti omnes fatentur, ergo magis, vel ſaltem pariter ordo cauſæ ad aliam cauſam remiſſus dicetur, cum partes hunc magis, quã alium remittere poſ-
6 ſint. Secundo † per huiuſmodi verba ſummariè, de plano, de facto, abſque iuris ordine, & ſimilia dicitur remiſſa, & ſublata omnis figura, & forma, omniſque ordo à iure ciuili, & poſitiuo requiſitus, non autem à iure naturali, vel gentium,glo.& ibi Ioan.de Imola, Cardi.& omnes in clem.ſæpe, de verb. ſignific.& in clem.diſpendioſam.de iudic.iuncto cap.cum dilecti.eod.tit.Sed
7 † ordo cauſæ ad aliam cauſam,vt prius de poſſeſſorio, quàm de petitorio cognoſc

gnoſcatur, eſt ordo iuris poſitiui, & de illius proceſſu dicitur. l.ordinarii. vbi ſcriben.C.de rei vendic.& omnes in.d. §.nihil commune. iunctis locis præallegat. ergo talis ordo in caſu noſtro dicetur remiſſus, & ſublatus adeò, quòd etiam partibus contradicentibus, vel altera tantum ſeruari non debuerit, vt not.per illum textum in.d.clem.ſæpe. Tertio (præſupponendo, † à pari procedere, quòd partes ipſæ compromiſerint, quódque cauſa fuerit commiſſa à ſuperiore de voluntate, & ex impetratione, atque ad preces partium, ideóque ſicut in primo caſu coram arbitro non eſt locus reconuentioni, ita nec coram tali delegato.c.cum dilectus. de arbitr. cum ibi not. & iunctis iis, quæ tradit Bart.in authen.& conſequenter. C.de ſenten.) hoc modo argumentatus ſum, †quando à ſuperiore eſt commiſſa cauſa iuris ordine ſublato, & ſine figura iudicii, & de facto, quamuis præpoſterationis exceptio admittatur, quia ordo cauſæ ad cauſam ſeruari debet maxime in iis cauſis, quæ ſimul terminari non poſſent, vt ſi ageretur ſuper cauſa ſummaria, non poſſet fieri reconuentio ſuper cauſa ordinaria, & plenaria, quoniam ſimul terminari non valerent: tamen quando eſſet commiſſa cauſa de conſenſu partium, & ad earum preces, vt ſupra, & ageretur ſuper cauſa ſummaria, poſſet fieri reconuentio ſuper cauſa ordinaria, & plenaria, ex quo enim partes conueniunt, vt ordo iuris dicatur eſſe remiſſus, dicitur etiam remiſſus ordo cauſæ ad cauſam, ita voluit Innoc.& Hoſt i.glo.& Io.de Imola in.d.clem.ſæpe. & idem ſentit Bart.in d.authen.& conſequenter. ergo idem erit dicendum in compromiſſo facto ab ipſis partibus, vt arbiter poſſit procedere de plano, ſummariè &c. vt ſupra, nam dicitur remiſſus ordo cauſæ ad aliam cauſam, nec ordinis non ſeruari, & præpoſterationis exceptio admittitur. † Quarto pro hac opinione induxi.l.quid tamen.vbi Bart.notat in princ.ff.de arbitr.vbi ſi in arbitrum de pluribus controuerſiis ſit compromiſſum ſpecialiter, vel generaliter iuxta.l.ſi cum dies.§.plenum.cum ſeq.ff.de arbitr.etiam ſi tales ſint, vt nihil inter ſe commune habeant, quales ſunt controuerſiæ petitorii, & poſſeſſorii ad.d.§.nihil commune. tamen ſi actum ſit, vt de omnibus ſimul vna ſententia laudandum ſit, arbiter ſuper vna tantum laudare non poteſt, alioquin laudum eſſet ipſo iure nullum. Si vero actum ſit, vt ſeparatim poſſit iudicare, quoties illi placuerit, tunc ferendo ſententiã ſuper vna arbiter eſſe nõ deſinit quo ad alias controuerſias expreſſas, quas etiam eadem die ante tempus finiti cõpromiſsi determinare, & ſuper iis laudare poteſt, Spec.in tit.de arbitr.§.fi.verſic.hoc etiam notandum eſt. Si vero de pluribus controuerſiis eſſet compromiſſum partim generaliter, & partim ſpecialiter, & eſſemus in dubio, quia non eſſet dictum, quòd ſimul terminari deberet, nec ſeparatim, ſed ſimpliciter foret cõpromiſſum, tunc ſi ſuper vna agatur ab vna parte, & ſuper alia ab altera, & ſic vtraq; pars ſuper diuerſis laudum ferri petat, omnes cõtrouerſiæ vna ſentẽtia, vnóque laudo ſimul terminari debent, alioquin ſentẽtia, vel laudum non vá-

lerent,etiam ſi eſſent plures controuerſiæ nihil inter ſe commune habentes: ita dicit,& declarat Bar.per illum tex. in.d.l.quid tamen.& in.l.de rebus.ff.de arbi.& Specula in loco præalleg.Sed in caſu noſtro compromiſſum fuit ſpecialiter ſuper fideicommiſſo,& de aliis cauſis generaliter, atque ſumus in dubio,& ab vna parte petitur determinatio poſſeſſorii,ab altera vero petitorii, & fideicõmiſsi,ergo vna ſententia, vel laudo ſimul,aut ſucceſsiuè eadẽ die,& hora debent decidi,& terminari, alioquin non laudaſſe non diceretur,vt ſupra.Præterea ſi ſpecialiter ſuper fideicommiſſo, & non ſuper poſſeſſorio, niſi ex verbis generalibus fuit cõpromiſſum,ergo magis, vel pariter ſuper petitorio,& viribus fideicommiſsi laudari debet,quã ſuper poſſeſſorio,& maximè cum petatur etiam laudari ſuper petitorio ar.d.l.quid tamen in prin.& in fi.& in.d.c.cũ dilectus de arb.Quinto hanc ſententiam ſequutus eſt etiam Bal.in addi.ad Spe.in tit.de arbi.circa fin.vbi in terminis quærit,an exceptio præpoſterationis, & ſic ordinis cauſæ ad cauſam poſsit opponi,adeo,ꝙ arbiter ſecundum ordinem cauſarum,& ſic prius ſuper poſſeſſorio cognoſcere debeat.dicit Bal.ꝙ ſi non eſt remiſſus ordo iuris,dicta exceptio opponi poteſt, ſin autem remiſſus eſſet, vt quia foret compromiſſum,vt poſſet procedi ſummarie, iuris ordine non ſeruato,veluti eſt in caſu noſtro,& ſupra dictum fuit, non poteſt opponi,ſed arbitrator ordine præpoſtero procedere valet. Non obſtat text.cum ibi no.in.l.j.ff.de arbi. iunctis not.per Barto.in dicto.§.nihil

11 commune cum ſimi.quia † illa procedunt de iure communi, & vbi ordo proceſſus, ac iudicii remiſſus nõ, eſſet, vel quando de pluribus controuerſiis non eſſet compromiſſum; ſecus ſi de pluribus, videlicet ſpecialiter ſuper vna,& generaliter ſuper aliis,ac ratione generalitatis ab altera parte facta eſſet petitio ſuper vna cauſa,ab altera vero ſuper illa cauſa, ſuper qua fuiſſet ſpecialiter compromiſſum, nam tunc ſimul, & ſemel debẽt terminari,etiam ſi nihil inter ſe commune haberent, cuiuſmodi ſunt cauſa petitorii, & poſſeſſorii.d.l.quid tamen.& ibi Barto.& ſupradictum eſt. Non obſtat dictũ Bal. in.d.l.fin §.ſed & ſi quis.C.communia

12 de leg.† quia contrarium ipſemet tenuit in dictis addit.ad Specu.vbi melioribus rationibus mouetur,quã in.d. l.fin.vbi nihil allegat,vel dictum ſuum poſſet intelligi,quando ſuper pluribus controuerſiis ſeparatim eſſet compromiſſum,dictum ꝙ eſſet,ꝙ ſępius poſſet iudicare, vt ſupra.vel quando ſuper poſſeſſorio tantũ foret cõpromiſſum, vt dictum fuit.Non obſtat.d.c.cum di-

13 lectus de arbi.† ibi enim reconuẽtioni locus non eſt, quia de cauſa reconuentionis compromiſſum non fuit; At in caſu noſtro ex verbis compromiſsi apparet euidenter fuiſſe cõpromiſſum tam ſuper poſſeſſorio,quã ſuper petitorio,ergo &c,& ita in caſu propoſito iuris eſſe cenſui.

SVMMARIVM

1 *Statutum,uel lex quando formã actui tradere cognoſcatur.*

Admi

2 *Adminiſtratio rerum ſuarum cuilibet libera eſſe debet, neque cuiquam interdicitur abſque pleniſſimè cauſæ cognitione.*

3 *Statutum diſponens ſuper iis, quæ iūs commune prouidere, intelligitur, vt ad declarationē iuris communis veniat, non autem ad illius derogationem.*

4 *Teneri verbum neceſſitatem importat.*

5 *Lex, vel ſtatutum ſi ad actum aliqua fieri de neceſſitate requirat, illa de forma eſſe dicuntur.*

6 *Idem eſt, ſi plura ante actum, vel in ipſo actu, & non poſt debere fieri expoſceret.*

Quæſtio XXIIII.

In statvto Bononienſi ſub rub, de eo, cui interdicta eſt adminiſtratio, plura copulatiuè ponūtur, quæ adminiſtrationis interdictionem, & curatoris dationem præcedere debent: Quæſitum eſt, an ea dicantur eſſe de forma, qua omiſſa, interdictio, & curatoris datio ſit nulla. Plèriſque putantibus formam non eſſe: ego contrarium eſſe verius dixi, quoniam † ad cognoſcendum, an requiſita à ſtatuto in aliquo actu dicantur eſſe de forma, plura ſigna exiſtūt, & vltra ꝙ in diſpoſitione ſit decretum anullatiuum iuxta ea, quæ habentur per Bal. & Alex. in. l. j. ff. de lib. & poſthu. & ꝙ ſtatutū loquatur prohibitiuè quãuis annullando nō procederet: vt per Bal. in. l. nō dubium. C. de legibus. Bal. & Sali. in. l. ſtatutis. C. de ſen. ex breui. rec. Alex. in conſil. xxiiij. libr. iiij. & in. d. i. j. Cognoſcitur etiam aliquid pro forma eſſe à ſtatuto traditū, quando ponitur cōditionaliter vt voluit Bal. in. d. auth. matri, & auiæ in. j. col. C. quando mul. tut. offi. fungi poteſt, vbi dicit, ꝙ conditio poſita à lege, vel ſtatuto nunquā dicitur leuē ſolennitatem continere argumēto. l. prætor in. ff. de colla. bon. quod dictum ſequitur Fel. in. c. cum dilecta col. vij. in ver. ſecundum ſignum de reſcri. Sed ſtatutum, de quo agitur, referēdo ſe ad illa, quæ ante interdictionem à iudice faciendam requirit, de quibus in princ. ſtatuti habetur, vtitur verbis ablatiui abſoluti, ibi quo interdicto facto non poſſit &c. quæ verba conditionem faciunt, atque important. l. à teſtatore. ff. de conditio. & demon. Bar. in. l. j. ff. eo. tit. ergo ſtatutum formam ponit, vt alicui non dicatur interdicta alienatio, ſeu bonorum adminiſtratio, niſi eo mo do, quo in ſtatuto dicitur, interdictio facta fuerit, quod conſtat etiā ex clauſula annullatiua in eo adpoſita ibi, & ſi aliter alienatio &c. iunctis præmiſſis.
2 Comprobatur prædicta concluſio, nam valde odioſum, & contra iuris regulas eſt ingenuis hominibus non eſſe liberam rerum ſuarum alienationem, itaque ipſis bonorum ſuorum adminiſtrationem fore interdictam. l. non vſque. ff. ſi quis à paren. fuer. manumiſ. Et hac ratione iudici permiſſum non eſt alicui rerum ſuarum adminiſtrationē interdicere cauſa vel furoris, vel prodigalitatis niſi cum pleniſſima cauſæ cognitione, neque plena ſufficeret: ꝙ dicitur eſſe de forma ſolēni iuris communis, vt in. l. obſeruare. ff. de cura. furio. iuncta. l. cū hi. §. ſi prætor. ff. de trāſactio. ratio eſt, quia ſæpe colluſio fieri, & fingi furor, vel dementia, aut prodigalitas poſſet, quæ non eſſet. vt in. d.

l.obſeruare, Statutũ aũt prædictũ circa
traditionẽ huius formæ nihil noui in-
ducit, niſi declarationẽ eorum, quæ in
hac pleniſsima cauſę cognitione debẽt
interuenire ad hoc vt huiuſmodi for-
5 ma adimpleatur, † prout in dubio ſem
per ſtatutum diſponens ſuper iis, quæ
à iure cõmuni ſunt prouiſa, debet in-
telligi, vt ad declarationem, & interpre
tationem iuris communis veniat non
autem ad illius derogationem. c. cũ. di-
lectus cum ibi not. de conſuetu. l. ſerui
veſtri. ff. de noxali. Alex. & alii in. l. fi.
§. in computatione. C. de iure delib. cũ
ſimi. Cũ ergo forma inquiſitionis ma-
ximæ non à ſtatuto, ſed a iure commu-
ni prius fuerit introducta, non fuit ne-
ceſſe in ſtatuto clauſulam annullatiuã
ponere, nec vti verbis prohibitiuis ad
oſtendendam, vel introducendam for-
mam, ex quo prius fuerat à iure cõmu-
ni tradita: & ideo ſi poſita in ſtatuto co
pulatiuè non interueniant in interdi-
ctione, tanquam forma iuris commu-
nis non obſeruata, interdictio non va-
lebit, quoniam à ſtatuto poſita dicũtur
trahi ad declarationem formæ iuris cõ
munis argumento tex. cum ibi not. per
Bar. in. l. j. §. lex Falcidia. ff. ad. l. Falc. &
faciunt, ea quæ habentur per Petrũ de
Ancha. in conſi. xxxj. viſa quadam pe-
titione, & in conſi. vj. viſo themate &c.
Preterea ꝙ diſpoſitum à ſtatuto in ſui
princi. de forma ſolẽni dici debeat, in-
fertur ex illis verbis. Et teneatur pote-
ſtas, vel eius vicarius hoc facere refe-
rendo ſe ad illa: quæ ſtatutũ copulati-
ue requirit, quando iudex vult admini-
ſtrationem interdicere, vt colligitur ex
illo pronomine demonſtratiuo hoc
iuxta tradita in. l. j. in princi. ff. de noui
ope. nun. & ſtatutum obligat iudicem
debere illa facere ad petitionem duo-
rum, vel plurium conſanguineorum,
4 † vti nfert verbũ illud teneatur, quod
neceſsitatem importat cle. exiui de pa-
paradiſo. §. item ordo de ver. ſigni. ergo
5 id cenſetur pro forma traditum. † vbi
enim lex vel ſtatutum aliqua ad actũ
fieri de neceſsitate requirit, illa de for-
ma eſſe cenſentur, vt notabiliter col-
ligitur ex iis, quę voluit Abb. in. c. cum
dilecta de reſcri. in ſua diſtin. l. fi. §. ne-
ceſsitatem cũ ibi not. per Bal. C. de bo.
6 quæ lib. Vltimo † vbicunque à ſtatuto
ad actum requiruntur plura ante actũ,
vel in ipſo actu, & non poſt debere fie-
ri, tunc illa de forma eſſe dicuntur, vt
plenè colligitur ex iis, quæ voluit Are.
in. l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de
acqui. hære. & Feli. in. d. c. cum dilecta
col. vij. ibi quartum ſignũ. Sed ſtatutũ
in caſu noſtro illa: quæ ad interdictio-
nem adminiſtrationem faciendam re-
quirit, vel interdictionis tẽpore inter-
uenire, vel eã præcedere expoſcit. ergo
& ex hoc, & ex aliis ſupradictis de for-
ma ſolenni eſſe dicentur, qua omiſſa
interdictio non valet. Et ita verum eſſę
exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum ſpeciale requiritur ab obli gandum dominum ex contractu, & obligatione perſonali.*

2 *Procurator habens generale mandatum cum libera quando habenti ſpeciali æquiparetur.*

3 *Procurator an habeat liberam adminiſtrationem rerum, & bonorum omnium an vero*

nego

negotiorum omnium non differt.

4 *Negotium magis proprie dicitur in iudicio, quam extra iudicium.*

5 *Procurator, cui fuit data poteſtas faciendi omnia, quæ dominus præſens poſſet, an ſpeciale mandatum habere cenſeatur.*

6 *Quid ſi dominus promiſiſſet ſe ratum habiturum, quicquid à procuratore geſtum foret.*

Quæſtio. X X.

PATER Filium ſuum conſtituit procuratorem cum poteſtate vendendi omnia, & ſingula ipſius bona mobilia, & immobilia, nec nō ea faciendi, quæ pater dominus præſens facere poſſet, & inſuper ad omnia alia, & ſingula negotia, etiam ſi ea ſpecialius, vel generalius mandatum exigerent, cum plena etiam, libera generali, ac ſpeciali adminiſtratione, omnia, & ſingula faciēdi ſuper prædictis. In queſtionem cecidit, an filius procurator, vt ſupra, conſtitutus potuerit patrem dominum conſtituentem obligare ad dandam, & tradendam quantitatem frumenti ab ipſo filio vendi promiſſam. Et non potuiſſe magis viſum

2 eſt, quoniam † ad obligādum ex dominum ex contractu, & actione perſonali mandatum ſpeciale requiritur, neque ſufficit generale, vt voluit Bald. in l. mandatum col. ij. C. manda. argumēto. l. quam tuberonis. §. alia. ff. de pecu. cū aliis. Et quamuis tex. in c. qui ad agendum in fin. de procur. in vj. in l. nam & nocere. ff. de pactis. & in l. procurator, cui. ff. de procu. ibique Bart. & Alex. in l. ſi procurator. C. de procura. velle videantur, procuratorem habentem generale mandatum cum libera æquiparari habenti ſpeciale, † tamen loquuntur 2

1 de eo, qui habet generale mandatum cum libera, & generali adminiſtratione omnium rerum, vel bonorum ipſius conſtituentis. At in caſu noſtro procurator habuit generale mandatum cum libera adminiſtratione omnium negotiorum ipſius conſtituentis: quod videtur quid diuerſum à primo caſu: & ratio diuerſitatis eſſe poteſt. † nā quando 3

datur libera rerum, & bonorum adminiſtratio, non cēſetur data poteſtas circa iudicialia, ſed ſolum circa extraiudicialia, ideoque talis procurator contrahendo, & ſic extraiudicialiter poteſt domino nocere, & illum obligare. d. l. nam & nocere cum ſimi. quando verò data fuit poteſtas, ſeu mandatum generale cum libera adminiſtratione omnium negotiorum, tunc paciſcendo, & contrahendo extraiudicialiter domino domino non nocet, quoniam magis cēſetur conſtitutus ad iudicialia, quā ad extraiudicialia. c. qui generaliter de

4 procu. in. vj. cum † negotium propriè, ſeu magis propriè dicatur in iudicio, quam extra iudicium. c. forus in verſi. negotium de verbo. ſignifica. & optimè faciunt ea, quæ tradit Alexan. in l. procuratoribus in fin. C. de procurat. Non obſtat clauſula, per quam dominus dedit procuratori poteſtatē faciendi om-

5 nia, quæ ipſe dominus poſſet, † quia licet Barto. in dicta. l. procurator, cui, & Alexan. in l. ſi procurator in princi. C. de procura. velint, quòd operetur ſpeciale mandatum, tamen Ioan. Andr. in c. expoſuit, quòd eſt. c. fina. de dilatio. &

glo.in c.in cauſis de electio. contrariũ.
voluit,& dicit Anto.in d.c.fin.hanc eſ-
ſe communem opinionem, quam ſe-
quitur Domin. de ſan. gem.in.c.j. col.
vlti.de reſcrip. in.vj.& qua communi
opinione,quicquid Bar. & Alex. dixe-
rint,non eſt in iudicando recedendum
ad tradita in.c. j. circa fin. de conſtitu.
vel poſſet reſponderi, vt colligitur ex
verbis Pauli Caſtr. in conſil.cccxxxv.
lib.j.in nouis incip.Laudatio &c.circa
fi. Non obſtaret,etiam,ſi dominus con-
ſtituens promiſiſſet ſe ratum habitu-
rum,quicquid ab ipſo procuratore ge-
ſtum fuerit,† Nam licet Barto.in. d. l.
procurator, cui dicat hanc clauſulam
operari ſpeciale mandatũ,ſeu illi æqui
pollere,tamen contrarium tenet gloſ.
in.c.contingit de tranſactio, not.in. c.
per tuas de arbit.vbi hoc tenet do.An-
to.& idem voluit glo.in. c. conſtitutus
de relig.do.idem tenuerunt domini de
Rota deciſ.ccclxx.in antiquis vt refert
ac ſequitur Domi.in dicto.c. qui ad a-
gendum in fin.& Alex.in d. l.ſi procu-
rator nume.iiij.Et ex his prædicta quę
ſtio(vt exiſtimo)rectè,vt ſupra, decidi
poſſe viſa fuit.

SVMMARIVM.

1 *☞ Vicinus parietem communem demolitur & reficit,vicino conſentiente.*
2 *Et quando ſuper eo immittere, & ædificare poßit.*
3 *Etiam inuito vicino.*
4 *Lucro,& damno concurrentibus,id,quod præponderat,attendendum eſt.*
5 *In re propria,magisq; in communi admittitur id quod ſibi non nocet,& alteri prodeſt.*
6 *Præiudicium modicum non debet conſiderari.*

Quæſtio. XXVI.

IACOBVS volens amplum in ædi
bus ſuis ædificium conſtruere, cum
vicino conuenit,vt ſibi liceret quen
dam parietem antiquum demoliri, il-
lumq; ſuis expenſis eodem in loco one
ri ferendo idoneum, & inter ipſos pro
indiuiſo communem reficere: erecto
pariete forte ad altitudinem duodecim
pedum alter vicinus prohibet, ne Ia-
cobus illum altius tollat, niſi certo mõ
do,& forma, prout antea erat ædifica-
tus.Quo fit,vt Iacobus non poſsit, ve-
luti decreuerat,ſuper dicto pariete tan
quam non idoneo ferendo oneri ædifi-
care,& fornicem immittere: Quid iu-
ris,quæritur.Et quod ipſe Iacobus poſ
ſit parietem ſuis expenſis tollere eo
modo,quo onus imponendum ferre va
1 leret, primo † probatur in. l. parietem.
ff.de ſeruitu.vrba.prædi.vbi vicino nõ
conſentiente,alter vicinus parietem cõ
munem demoliri, & reficere non po-
teſt,ergo vicino conſentiẽte,ſecus erit.
2 Secundo † dicit text. in lege ſi ædes. ff.
communi diuid. licitum eſſe alteri vi-
cino parietem pro indiuiſo communẽ
demoliri,& reficere,& in eum mittere:
quod quidem glo. ibi communiter ap-
probata verum eſſe inquit,quando pa-
ries ad hunc vſum fuit ædificatus. Sed
in caſu occurrenti Iacobus promiſit
ſuis expenſis parietem reficere,vt eſſet
communis, vtque poſſet onus ædium,
ſuique edificii ac fornicem ſubſtinere,
ergo &c. Tertio ad hoc pondero do-
ctrinam Barthol. Veronen. in tracta.
ſeruitut.ſub rubr.de pariete, ſeu muro
mihi

in vltimo verſiculo, verſicu. occurrit mihi, quod ſi inter duas areas, ſeu hortos duorum vicinorum paries ad vſum clauſuræ factus fuerit, non licet alteri ex vicinis, altero inuito, ſuper illo ædificare, nec aliquid immittere, ergo innuit, quod ſi paries ad alium vſum, quam clauſuræ fuiſſet conſtructus, licitum eſſet ſuper eo ædificare, veluti probant iura, quæ Barthol. prius allegauit ad probandum, quod in pariete communi poſsit ædificari, & maximè. l. altius. C. de ſeruitu. l. fin. ff. eodem titul. & l. fin. §. penulti. ff. quod vi, aut clam. Quarto cum paries ſit communis pro indiuiſo, vt in qualibet minima parte vterque ſocius partem habere dicatur, & deputatus fuerit ad vſum ferendi oneris, ac ſuper illo ædificandi, ſequitur, quod vtrique licitum eſt ſuper illo ædificare, eumq́; altius tollere vſque ad cœlum, dommodo ad onus vicinarum ædium ferendum ſit idoneus dicta. l. altius, & dicta. l. fin. ff. de ſeruitu. iuncta glo. in. l. ſabinus. ff. communi diuid. & argumen. eorum, quæ voluit Soci. in. l. ſerui. §. primo. ff. de legat. primo. Quinto hanc q. decidit dictus dominus Barthol. veron. ex mente ſcribentium communiter in titu. de pariete, ſeu muro in tertia principal. quæſt.
3 † quod ſi alter ex vicinis velit parietem pro indiuiſo communem altero inuito altius tollere eo animo, vt ædificatum ſit eodem modo commune hoc facere poteſt. l. hoc quod dictum. §. ſi ex tribus ſecundum vnam lectu. gloſſ. ff. de ſeruitu. vrb. prædi. & eſt de mente Barto. Ang. & Floria. in. l. quidam hyberus. ff. eodem titulo. Et hoc verum eſt, quando ſuper ædificatum ſuſtinere poſſet, alioquin ſecus argumento. l. cuius ædificium. ff. de ſeruitu. vrb. prædio. Sed in caſu, de quo agitur, Iacobus promiſit altius tollere parietem communẽ ea forma, qua elatus poſſet onus ædificii ſuſtinere, ergo illum altius tollere poterit. Nec obſtat Iacobo id, quod ſubiungit præfatus doctor in. d. iij. q. principa. ibi item intelligo, quando non non noceret vicino vicino ſocio arg. d. l. quidã hyberus. §. parietem & in. l. fiſtulas in princip. &. §. j. ij. & fin. eodem titu. & in dicta. l. Sabinus, quæ iura ſecundum gloſſ. ibi ita intelligi debent, Quia reſpondetur primo iſtud vltimum non procedere, quando paries conſtructus eſſet, vt poſſet altius tolli ad effectum ſuſtinendi ædificiũ, & onus illius, qui ædificaſſet, vt habetur per glo. in dicta. l. ſi ædes, & in d. l. ſabinus. At Iacobus quando promiſit, & ſe obligauit murum ſuis expenſis reficere, & altius tollere, hoc fecit, vt ipſe poſſet fornicem immittere, ac ſuper eo ſuarum ædium ædificium imponere, & conſequenter cum tali craſsitudine & latitudine, vt ſuperædificatum ſuſtineret, alioquin Iacobi non intererat parietem illum ſuis expenſis reficere, ergo prohibitio, & petitio vicini non eſt admittenda. Secundo ex eo, quòd Iacobus altius tollat cum illa craſsitudine, & latitudine, vtq́; ſuper ædificatum efficiatur commune, plus vicinus ipſe lucratus, quàm damnificetur ſuaque magis intereſt parietem ita reædificari, ac altius tolli, quàm eo modo, quo ipſe vellet, vt periti, aliiq́ue ſentiunt, † ergo hoc maius lucrum, & id, 4

quod præualet, attendi debet arg. c. vt ſuper de rebus eccleſiæ nõ alie. gl. ſum mæ. xij. q. ij. l. prima. §. ſi tamen. ff. de aqua plu. arcen. dato enim concurſu damni, & lucri, item commodi, & incommodi, attendendum eſt id, quod præualet. ſitq́; compenſatio lucri, & damni. l. mutius. ff. pro ſocio. §. de illa Inſtit. de ſocieta. & vbiq; gloſ. quæ plura iura ſimilia allegant. Neque eſt in hoc attendenda intentio, & affectio vicini prohibentis, quæ Iacobo noceret, & vicino etiam magis noceret, quàm prodeſſet, ideoq; ad inuidiam potius, quàm ad propriam vtilitatem prohibere velle videtur, vnde non eſt audiendus, vt in ſimili inquit Bald. in dicta. l. altius.
5 C. de ſeruitu. Præterea † id, quod ſibi non nocet, & alteri prodeſt, quis etiam in re propria, & multo magis in communi admittere debet. l. ij. §. item varrus verſi. quanquam. ff. de aqua plu. ar
6 cen. Et † licet modicum præiudicium poſſet euenire, vel conſiderari, tamen illud in conſideratione eſſe non debet gloſſ. in d. §. item varrus. l. ij. §. ſi quis à principe. ff. ne quid in loco publ. l. j. §. ſunt qui putant. ff. ne quid in flum. publi. l. in creditore. ff. de euict. l. ſi quis ſepulchrum in fin. princip. ff. de relig. & ſump. fun. & l. labeo. §. j. vbi habetur. ff. de legat. j. Et ita in prædictis verum eſſe cenſui.

SVMMARIVM.

1 *Tutor, & curator ſe pro pupillo, & minore vtilia facturos & inutilia prætermiſſuros iurare debent.*

2 *Tutoris, ſeu curatoris iuramentum minorem non obligat.*

3 *Minor etiam pupillus doli capax ob reatum periurij ſuo iuramento contrauenire non poteſt & quare. nu. 7.*

4 *De Prælato ad tutorem & curatorem, & è contra in fauorabilibus rectè arguitur.*

5 *Prælatus iuramento ſuo nomine eccleſiæ contrauenire poteſt etiam non petita abſolutione.*

6 *Tutor, & curator ſuo iuramento ratione ſui intereſſe non contraueniunt.*

Quæstio XXVII.

TVTOR, ſeu curator tempore ſuſceptæ tutelæ, vel curæ iurauerunt, vt moris eſt, ſe pro pupillo, & minore vtilia facturos, & inutilia prætermiſſuros ad clem. quia cõtingit de relig. dom. §. fin. in auth. vt hi, qui obligat. & auth. quod nunc. C. de cura. furio. cum aliis: Deinde, nomine pupilli, vel minoris contraxerunt cum iuramento, quod nec ipſi, nec pupillus, vel minor ratione aliqua, vel cauſa cõtrauenient, in ampla forma &c. Cum ex illo contractu pupillus, ſeu minor enormiter læſi eſſent, quæſtio fuit, vtrũ tutor, ſeu curator potuiſſent contrauenire, & reſtitutionem in integrum petere, non obſtante ſuo iuramento. Et illos contractui ſtare debuiſſe, neque iuramento ſuo contrauenire potuiſſe, videtur inferre glo. in c. ij. in ver. rebus ſuis de iureiuran. inquit enim, quod ſi tutor iurauit non contrauenire, minor non obſtante iuramento tutoris con-
2 trauenire poterit, ratio eſt, quia † iuramentum tutoris, ſeu curatoris, non potuit minorem obligare, cum ſit perſonale argumen. c. veritatis de iureiur. Bal. in. l. generaliter. C. de rebus credi.

ergo

ergo infertur, quod tutor, ſeu curator, qui iurauit, tenebitur illi cōtractui ſtare, neq; contrauenire poterit. Praeterea
3 ſi † minor, imò pupillus doli capax iurauit non contrauenire, non poteſt ob reatum periurii contractui & iuramento contrauenire authē. ſacramenta puberum cum ibi not. & in corpore, vnde ſumitur. C. ſi adu. vendit glo. in. c. j. de in integ. reſ. in. vj. ergo minus ſuo iuramento, ac etiam iuramento minoris tutor, ſeu curator poterunt contrauenire cum ipſi maiores ſint, & ne contingat diſpoſitionem d. authen. reddi fruſtratoriam argumento. c. ſi ciuitas de ſenten. excommuni. in vj. & in c. quanquā cum glo. de teſta. eod. lib. Ego tamen cō
4 trariam ſententiam ſequutus ſum, † arguendo de praelato ad tutorem, & curatorem, & è contra, prout in fauorabilibus rectè arguitur glo. in c. qui epiſcopus. v. q. iij. in. cap. fin. in fin. ver. xij. q. j. clem. quia contingit de relig. domi. & plenius dixi in c. j. de in integ. reſtit. & praeſupponendo magis certi iuris eſſe, quod tutor ſeu curator in principio officii ſui magis tenentur iuramentum generale ſubire, vt in iuribus praeallegatis, quam praelatus. Sed † praelatus,
5 qui poſtea in contractu celebrato nomine eccleſiae iuraſſet non contrauenire, huiuſmodi ſecundum iuramentum ſeruare non tenetur; imò ſeruando periurium incurreret, & animam ſuam illaquearet, quia illicitum eſt iuramentum, ideoq́; etiam non petita abſolutione contrauenire poterit, prout haec omnia probantur in c. ſi quis presbyterorum de rebus eccleſiae non alie. cum glo. ibi in ver. alienator, & in gloſſ. c. j. de in integ. reſtit. in. vj. habetur per abba. in c. ij. de iureiuran. & ego poſt alios plenè dixi in d. c. j. extra de in integ. reſti. & aliqua pro declaratione dicam in ſequenti quaeſtione, Ergo eadem ratione euitandi peccati idem in tutore, ſeu curatore dicendum eſt, qui huiuſmodi iuramentum ſeruantes contra primum ab ipſis in princi. ſui officii praeſtitum periuri dicerentur, eſſentq́; puniendi, argumento eorum, quae habentur in. c. tua nos, & in c. intellecto, de iureiuran. & per glo. in d. c. ſi quis presbyterorum cum aliis, † Si verò tutor, aut curator 6
ratione ſui intereſſe vellent contrauenire, tunc ratione iuramenti non poſſent argumento eorum, quae traduntur in cap. cum veniſſent de inſtitu. & per Anto. & abb. in d. c. ij. de iureiuran. Nō obſtat glo. in dicto. c. ſecundo quia loquitur in alio caſu, vult enim, quod ſi tutor iurauit non contrauenire contra ctui, in quo minor eſſet laeſus, minor illi contractui poſſit contrauenire, de tutore autem nullum verbum, quem tamen etiam ex praedictis poſſe contrauenire nomine minoris dicimus. Nec aduerſatur id, quod dictum fuit de pupillo, ſeu minore, qui iurauit noncontrauenire per dictam authenti. ſacramenta puberum, † illud nanque 7
contingit ex eo, quod eius iuramētum non eſt praeſtitum contra aliud ſuum iuramentum, & ideo, cum ſit doli capax & in ſpiritualibus obligari queat. cap. ſi annum de iudi. in. vj. ipſe tenetur iuramentum ſuum ſeruare, quod poteſt ſeruare abſque interitu ſalutis aeternae quod ſecus eſſet in tutore, vel curatore qui aliud iuramētum, vt ſupra, in principio

cipio ſui officii præſtiterunt,& ſecundum ſeruando periuri dicerentur per prædicta.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Prelatus, & tutor iuramento ab ijs præſtito in damnum. eccleſiæ, & minoris non ligantur, & contrauenire poſſunt absque abſolutione à iuramento impetrata.*
2 *Abſolutio à iuramento quando neceſſaria ſit*
3 *Abſolutio ab incauta iuratione, & à mala intentione, haud à facto peti debet.*
C.ij.de iureiuran.intellectus.
4 *Iuramentum coactum obligat, & abſolutione indiget.*

Quæſtio. XXVIII.

SED & quæſitum eſt, ſtante præcedentis quæſtionis deciſione, an prælatus,& Tutor, qui iuramento ſuo in caſu propoſito contrauenire poſſunt, abſolutionem prius à ſuperiore impetrare teneantur. Et videretur ſanè, quòd dicta abſolutio prius peti,& impetrari deberet per tex.in.c.ij.in fin. ver.de iureiuran. Contrarium ſenſit abb.in.d.c.ij.circa fin.quod verum eſſe
1 exiſtimo, †prælatus enim,& tutor non ligantur iuramento, quod ipſi in dãnũ eccleſiæ,& minoris præſtarent, vt ſupra dictum fuit de tutore,& de prælato voluit glo.in.c.j.de in integr. reſtit. lib.vj. quã ſequitur abb.in.d.c.ij. & in c.j.extra de in integ.reſtit.vbi plenè di
2 xi:& †abſolutio à iuramento tunc eſt neceſſaria, quando quis ex iuramento ad illius obſeruantiam ſub periculo animæ,& peccati ligatus eſſet, adeò ꝙ qui ligatus non eſt, abſolutione nõ indiget, quoniam priuatio habitum præſupponit.§.j.Inſtit.de liberti. §. ſeruus Inſti.de capi.dimin. & legitur Ioann. cap.xiij.optimus tex.in.c. ſignificauit. de pœnit.& remiſ.cũ glo.in ver. deuotione.c.ad diſſoluendum de deſponſa. impub.l.decem.ff.de verb. obliga. Sed prælatus,& tutor in caſu propoſito ex iuramento non ligantur, nec de iure ad illud obſeruandum tenentur, quia peccarent,& periurium incurrerent, vt dictum eſt, Ergo ad effectum, vt poſsint contrauenire. nõ debent abſolutionem
3 petere: †poſſent tamen, ac deberent abſolutionem petere non à iuramẽto, nec ad effectum illi contraueniendi, ſed ab exceſſu,& incauta iuratiõe.c.& ſi Chriſtus.§.quædam enim de iureiuran. ſicuti etiam ſæpe quis à ſola mala intẽtione,& non à facto eſt abſoluendus, vt not.per glo.in.c.fin.de ſimon.c.in ciuitate de vſur.c.quanto de iureiur. Præterea is, qui ſcienter illicitum iurauit, abſolutione non indiget, ſed ſolum id, quod iurauit, non obſeruare tenetur.d. c.quanto. Sed prælatus,& tutor, qui nõ contrauenire contractui in detrimentum eccleſiæ & minoris celebrato iurauerunt, ſcienter illicitum iurauerunt, quoniam ſciuerunt, vel ſcire debuerũt, aut præſumuntur iuraſſe contra ſuum primum iuramẽtum argumento.l.fi.in fin.ff.pro ſuo, ergo &c. Nec aduerſatur
4 d.c.ij. Quia reſponderi poteſt, †illum tex.loqui de abſolutione facta ad cautelam, quæ peccatum nõ arguit, ſed potius illum iam ipſo iure abſolutum eſſe declarat,& conſequenter potius dicitur abſolutio de facto, quam de iure ſecund

ſecundum glo.fin.ibi.Secundo reſponderetur,illum tex.loqui de eo,qui per metum ſimpliciter iurauit,& ſic de illo, qui antea contrarium non iuraſſet,† licet enim per metum iurauerit.tamẽ ex iuramento voluntariè ligatus dicetur, nec poterit cõtrauenire,niſi abſolutione obtenta,vt ibi:nam voluntas coacta voluntas eſt : & ideo quamuis aliquis metu contraxerit,tamen obligatur.l.ſi mulier.§.ſi metu. ff. de eo,ꝙ met.cau. hoc modo etiam poteſt intelligi.c.cum veniſſent.de inſti.Itaque de iure cõcludendum eſſe arbitror.

SVMMARIVM.

Legatum bonorum omnium mobilium quando frumentum,& alia venalia,quæ mercis cauſa in domo teſtatoris ſunt, comprehendat,& quando non.

Bonorum mobilium appellatio in legato comprehendit fructus,& frumentum.

Quæſtio XXIX.

AN ſub illis verbis legati, lego vxori meæ vſumfructum domus,cum omnibus,& quibuſcunque bonis mobilibus,& ſuppellectilibus quibuſcunq;,cõtineatur etiã frumentum venale,& non venale:Et legato comprehendi magis viſum eſt,†refert enim,an teſtator dixerit,lego vxori omnia bona mobilia,quæ domi habeo,& tunc frumẽtũ,quod ibi erat cauſa vẽdẽdi,nõ cedit legato,l.generali. §. vxori.ff.de vſufru.lega.an vero dixerit 2
lego omnia,& quęcunq; bona mobilia &c.nõ reſtringendo illa verba ad domũ,ſeu ad aliquem certum locum, ſed ſimpliciter,ac etiam ſine illo pronomine mea,& tunc comprehenditur frumẽtum etiam venale,vt colligitur ex verbis Bar.in.d.§.vxori per.l.pediculis. §. item cum quæreretur cum glo.ff.de auro,& arg.lega.&.l.iulianus in princ. ff. de lega.iij.& Roma.in ſingu.643. alias 666.incip. regula eſt &c.voluit, quòd etiam ſi teſtator legatum generale reſtrinxiſſet ad certum locum,dicendo lego domũ cũ iis,quæ ibi ſunt,illa etiam quæ ſunt venalia,& quæ ibi mercis cauſa poſita ſunt,comprehenduntur, quando legatum factũ eſſet coniunctæ perſonæ,vt filiæ vel vxori,dummodo hæredes,ita intelligendo,nimis non grauarentur per tex.in.l.quæſitum. § . ſed & ipſe papinianus.ff.de fund . inſtruc. facit quod voluit Bart.in.l.quintus. §. argento.ff.de auro,& arg.leg. Sed in caſu quæſtionis occurrentis teſtator legauit omnia,& quæcũq; bona mobilia ſine illo pronomine mea,nec ea verba ad bona,quæ in domo eſſent,reſtrinxit item legatum factum fuit coniũctę perſonæ,hoc eſt vxori,& ex hoc hæredes non multum grauati dicebantur , quia ſolum vſumfructum legauit,& nõ proprietatẽ,qui vſusfructus reſpectu totius hæreditatis erat quid modicũ, præſertim cum vxor eſſet ſexagenaria,quo caſu à iure præſumitur modicum tempus viuere poſſe ad.l.hæreditatũ.ff . ad l.falcid,Ergo verum erit dicere,ꝙ ipſi vxori vſusfructus etiam frumenti venalis.& non venalis relictus fuerit.Prę terea quòd † appellatione bonorũ mobilium in legato comprehendantur fructus,& frumenta,quę reperiuntur in bonis,& hæreditate teſtatoris,& à ſolo ſepar

ſeparata ſunt,atque recondita, voluit ſpecula.in titu. de fructibus verſicul. pone,prælatus quidam: & cum maxima ſit ſpecula.auctoritas,ea fretus,vlterius ſuper hac hæſitatione non inſiſtēdo,ita iuris eſſe aſſerui.

SVMMARIVM.

1 *Legatum bonorum mobilium comprehendit omnes fructus,qui etiam tempore mortis teſtatoris à ſolo ſeparati reperiuntur.*

2 *Frumentum ſi legatur vxori,debetur id,quod eſt tempore mortis teſtatoris.ſecus eſt in contractibus & numero.10.*

3 *Legatum domus cum bonis mobilibus domum principaliter,& bona mobilia acceſſorie cōprehendit.*

4 *Legatum factum per verba de præſenti comprehendit etiam futura,quæ acceſſorie vniūt.*

5 *Idem ſi eſſet factum per verba generalia diſpoſitiua,haud demonſtratiua.*

6 *Legatum rei quando ſecundum ſtatum futurum debeatur.*

7 *Legatum non gratuitum,ſed in recompenſationem factum latè interpretatur,vt ad qualitatem rei,quæ tempore mortis teſtatoris repērietur,extendatur.*

8 *L.ſi ita ſcripſiſſet.ff.de lega.ij.declaratio.*

9 *Deberi proprie,& improprie quid dicatur.*

Quæſtio. XXX.

ILLVD etiam quæſitum eſt, vtrum ſub legato præcedenti comprehenderentur frumentum, & alia bona, quæ tempore quoque mortis teſtatoris in illius domo reperta eſſent, an vero ea ſolum,quæ tempore teſtamenti conditi ibi extarent:,Et illa etiam, quæ mortis tempore inuenta forent in domo teſtatoris à ſolo ſeparata, comprehendi debere exiſtimaui,ſecutus ſentētiam ſpecul.in tit.de fructibus verſicu. ſed pone prælatus, † vbi præſupponit prælatum diſpoſuiſſe de ſuis mobilibus,& concludit virtute ſuæ diſpoſitionis omnes fructus eſſe diſtribuendos, qui tempore mortis à ſolo ſeparati reperirentur,& conſequenter,ſicut in caſu illo frumentum,aliique fructus, qui tempore mortis prælati teſtatoris, debent virtute ſuæ diſpoſitionis factæ de bonis mobilibus diſtribui,ita in legato vſusfructus domus cum bonis omnibus mobilibus idem dicēdum erit. Præterea ſi verum eſt,ꝙ ſub legato facto vxori de bonis mobilibus frumentum etiam comprehendatur,vt in præcedenti.q.dictum fuit,†omne illud deberi dicendum eſt.quod tempore mortis teſtatoris inuentum fuerit,cum frumentum ſit de iis bonis mobilibus,quę renouantur,& corrumpi atque cōſumi ſolent,vt voluit Bart.in.l. quidam. ff. de vino,oleo,trit.que lega.&.in.l.quæſitum in prin.ff.de fund.inſtr. qui hoc voluit in legato vxori facto illa ratione,quia frumentum eſt de iis,quæ ad alimenta pertinent per text.in.d.l. quidam cum glo.vbi tria hoc operari conſiderantur,primum quia fuerat legatū per verba generalia, & vniuerſaliter prolata,ſecundum quia vxori,tertium, quia cenſetur relictum id,quod ad victum etiam,ſeu ad alimenta ſpectare dicitur,quanuis pro alimentis non fuerit expreſſum:quod quidem ſecus eſſet in contractibus,in quibus frumentum futurum non deberetur,vt per gloſſ.& Bart,

Bartol.in.d.l.quidam,& in.l.ſi ita.ff.de auro,& argẽ.lega. Tertio † cum teſtator dixerit,lego domum , ſeu vſumfructũ domus cum omnibus bonis mobilibus, videtur domus principaliter legata ad vſufructuandum,alia vero bona mobilia,& ſic etiam frumentum non principaliter,ſed acceſſoriè.quoniam coniunctio illa cum acceſſoriè coniungit,haud principaliter.vt declarat not.Barto. in l.ſi cui.ff.de fund.inſtruc.in.l.ſi ita legauerit.ff.de lega.j.& in.l.j.&.ij.ff.de pecul.lega. Sed † quãuis legatum factum per verba de præſenti ſolum ea comprehendere ſoleat,quæ erant tempore teſtamenti facti.l.ſi ita in princip. ff.de auro & argen.lega.cum aliis, fallit tamen.quandocunque aliqua etiam legata eſſent. quæ acceſſoriè venirent , vt probatur in.l.Aurelius.§.teſtamento,& in.l.fin.ff.de libera.lega.& eſt de mente Barto.in.d.l.ſi ita,expreſſeque habetur per Roma.in ſingu.cccccvj. incip. text.in.l.ſi ita &c. Ergo etiam frumentum,bonaque alia futura in caſu , de quo agitur,comprehendentur per prædicta. Quarto voluit imola in.l.final.§. qui indiuiſam.ff.de lega.ij.quòd † legatum rerum factum per verba generalia diſpoſitiua trahatur etiam ad res futuras,quæ poſt teſtamentum factũ teſtatori fuerunt acquiſitæ,& ſub generalitate comprehendi poterant, quamuis teſtator verbis præſentis temporis vſus fuiſſet per.l.nam quod in fin.cum l.ſequen.ff.ad treb. Nec obſtat.d.§.qui indiuiſam,quia loquitur, quando verba generalia de præſenti prolata eſſent poſita demonſtratiue,tunc eñ ad præſentia tantum referuntur,vt ibi per eũ; & ita proprie loquitur.d.l.ſi ita, quum enim dicit veſtem meam , argentum meum,hac demonſtratione meũ præſens,& non futurum tempus oſtendit, vt voluit etiam glo.ibique Barto.in.l. ſerui in fin.ff.de lega.j. Teſtator ad hęc ibi non vſus fuit verbis generalibus omnibus,ſeu omne , ſed ſimpliciter dixit,argentum meum,ſeruos meos , &c. veluti etiam eſt tex.in.l.fin.in princip. eodem titu. Ergo ſi verba fuerint non demonſtratiuè,ſed diſpoſitiuè poſita,& non ſimpliciter,ſed generaliter prolata,prout in caſu noſtro & diſpoſitiue, & generaliter prolata fuerunt , etiam ad futurum tempus extendentur per prædicta & argument.eorum,quæ voluit Roma.in ſingul. cccccxxiij. incipien.quod tempus in verſic.modo quæro:facit.l.item mela.§.j.ff. de alim.lega. Præmiſſa ſuadentur ex iis , quæ leguntur in.l.filiæ in fina.ff.de condit. & demon.& in.l.ſi ex toto . ff. de lega.j.

6 † vbi legatum rei debetur ſecundum ſtatum futurum.l.quod in rerum.§. ſiquis poteſt eodem.tit.l.cum fundus. ff. de lega.ij.ideoq; pars ex poſt facto adiecta legato etiam cedit, niſi teſtator dixiſſet rem meam,ſeu fundum meum nam tunc reſtringeretur ad rem,prout erat tempore teſtamenti propter illam demonſtrationem meum . d.l.ſi ita ſecundum Bartol.& glo.in.d.l . ſerui in fin. Et Paulus Caſtrenſis in.d.§. qui indiuiſam inquit , † ꝙ ſi legatum

7 non fuerit gratuitum,ſed in recompenſationem factum,late interpretandum eſt,vt propter legati augumentum ad qualitatem rei,quæ mortis tempore reperietur,extendatur: At in caſu noſtro

lega

legatum fuit factum in recompenſationem fructuum dotium vxoris, quos teſtator ad hæredes pertinere voluit, igitur &c. Nec obſtat.l.ſi ita ſcripſiſſet.
8 ff.de lega.ij. † ibi namque non dubitatur, an legatum factum per verba de præſenti trahatur ad id, quod erit, ſeu de futuro debebitur, ſed an legatum factum alicui de eo, quod mihi purè ſempronius debet, extendatur ad id, quod tempore teſtamenti in diem, vel ſub conditione debebatur: deciditur, quòd non, & hoc non quia legatum factum per verba de præſenti non trahatur ad debitum de futuro, ſed quia quia cum poſsit verificari in eo, quod purè, & ſic propriè debetur, non debet trahi ad debitum in diem, vel conditionaliter, quod non propriè deberi dicitur, & verba in legatis ſunt propriè intelligenda, vt hæres minus grauetur.
9 l.non aliter.ff.de legat.iij. † deberi autem propriè id dicitur, quod ab inuito ſtatim, & purè exigi poteſt, impropriè, quod in diem, & impropriiſsime, quod ſub conditione.l.debitor.cum glo.ff.de verbor.ſignific. At ſi verba huiuſmodi legati non poſſent propriè verificari, tunc legatum verificaretur in eo, quod in diem, vel ſub conditione deberetur ad tradita per Paul.Caſtr.in.d.l.ſi ita ſcripſiſſet. Præterea text.ille loquitur in legato particulari, nos in generali facto per verba vniuerſalia, quæ ad futurum extenduntur Bart.in.l.generali. §.vxori.ff.de vſufr.lega.ideóque ſi teſtator mandaſſet hæredi, vt ſolueret omnia debita fratris ſui, teneretur ſoluere etiam in diem, vel ſub conditione debitum, vt eſt id, quod debere poterat pro dote vxoris reſtituenda: & ita, ac rectè conſuluit Ioan.Andr. veluti refert Paul.Caſtr.in quodam ſuo conſil.
9 †Nec aduerſantur iura in contractibus loquentia, quia in illis ſtricta fit interpretatio.l.quicquid aſtringendæ. l.triticum.ff.de verbor.obligat.nos vero loquimur in vltimis voluntatibus, quæ latè interpretantur.l.in teſtamentis. ff.de regu.iur.c.dilecti. de donat.& hanc differentiam expreſsè ſenſit Bar. in.l.ſi ita.colum.ij.ff de auro, & argen. lega.& in.l.quidam.ff.de vin.oleo trit. q; lega.& ſupra dixi. Plura potuiſſem adducere & hanc ſententiam comprobandã, & alia, quæ obiici poſſent, remouendo, Sed quoniam Chriſtophorus Angelellus ciuis, & collega meus, vir clariſsimus & huius noſtræ iuris ſcientiæ peritiſsimus multa doctè quidem, & copioſe de his proximis duabus quæſtionibus ſcripſit, ne ab eo dicta viderer repetere, hæc ſatis fuiſſe exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 *Reſeruatio penſionis facta à papa motu proprio valet abſque expreſsione alicuius iuſtæ cauſæ, ſecus eſt in ea, quæ fieret ab inferiore.*

2 *Papæ poteſtas in penſionibus, & in beneficialibus etiam nulla cauſa expreſſa maxima eſt.*

3 *Papa liberam habet ad ſuum libitum diſpoſitionem de fructibus beneficiorum.*

4 *Penſionis reſeruatio, & conſtitutio facta ſola authoritate Papæ an valeat, ſi nulla de ea iuſta cauſa conſtet.*

5 *Papa ſuper iure poſitiuo diſponit etiam abſque iuſta cauſa, & ſola eius voluntas pro iuſta*

iuſta cauſa ſufficit.

Motus proprius plenitudine poteſtatis papam vſum fuiſſe demonſtrat.

Quæſtio XXXI.

QVAESTIO fuit, an reſeruatio penſionis facta motu proprio papæ, & de cõſenſu perpetui adminiſtratoris eccleſiæ, vt in literis apoſtolicis continebatur, valuerit, an vero nulla fuerit ex eo, quòd ſpecialiter derogatum non fuit conſtitutioni concilii, neque aliqua iuſta cauſa fuit expreſſa, ob quam dicta reſeruatio fieret. Et valuiſſe mihi viſum eſt, cum facta fuerit à Papa eius motu proprio, & accedente conſenſu præfati adminiſtratoris eccleſiæ: quia talis reſeruatio cenſetur facta ex cauſa iuſta, ex qua penſio conſtitui poteſt: † licet enim quando penſionis reſeruatio fit authoritate inferioris neceſſaria ſit iuſtæ cauſæ expreſſio ad ea, quæ tradit Petr.de Anchar.in conſil.ccxxvj.quæſtio proponitur, & Oldra.in conſi.ccxxvj.quidam epiſcopus.c.niſi.de præbend.&c.ad quæſtiones. de rerum permutat.tamen quando pẽſionis reſeruatio fit authoritate apoſtolica eiúſque motu proprio,valet abſq; eo, quod ſpecifice aliqua iuſta cauſa exprimatur, vt eſt de mente Roma.in conſil.cclxix.omnipotentis &c. Circa primum.in.j.colũ. †magna námque eſt poteſtas papæ, & longè maior,quam ſit aliorum inferiorum circa conſtitutionem, & reſeruationem penſionum,vt colligitur ex iis, quæ habentur per Abb.Anan.& domi. Marian.in.c.non ſatis.de ſimo.faciunt not.per Anton.in.c.ij.de arbit.per tex. in.d.c.niſi eſſent. Nàm ſi epiſcopus ex magna, & euidenti cauſa hoc poteſt, multò magis papa, qui in beneficialibus,& in bonis eccleſiaſticis etiã nulla cauſa expreſſa poteſtatem habet ampliſsimam.c.propoſuit. cum ibi not.de conceſs.præbend.Abb.in.c.cum veniſſent.de iudic.& not.in.c.per principa-
3 lem.ix.q.iij.quoniam.†Papa de fructibus beneficiorum habet liberam ad libitum ſuum diſpoſitionem, vt inquit Felin.in.c.quæ in eccleſiarum. de conſtitu. Vnde poteſt quandoq; diſponere, quòd fructus beneficiorum debeantur etiam non habenti in illis titulum, vt in.c.ſi propter.de reſcrip.in.vj.& in c.ſi tibi conceſſo.de præben.eod.lib.facit quod voluit gloſ.communiter approbata in.c.cum.M.de conſtit.& prædicta abſque dubio procedunt, ſi qua rationabilis cauſa Papam induxit ad imponendam huiuſmodi penſionem, puta ſenectus cedentis,vel renunciantis, cui pium eſt de alimentis prouideri, vel quando eſſet epiſcopo titulari reſeruata, ad hoc vt ipſe poſſet dignitatem pontificalem decentius ſubſtentare arg.eorum, quæ habentur in.c.paſtoralis. de his, quæ fiunt à præla.& in
4 c.extirpandæ.§.ſi verò.de præben †At quando non appareret aliqua rationabilis cauſa, quæ non fuiſſet expreſſa, quamuis dicendum videretur, ex quo ſumus in prohibitis à iure poſitiuo, ſolam authoritatem papæ non ſufficere, quia diſpenſatio,quam Papa ſine cauſa facit, potius dicitur diſsipatio, quàm diſpenſatio, vt latè habetur per Archi. in.c.conſequens.xj.diſtinct.& per Beatum Thomam.in.j.ſecũdæ.q.xcvij.articulo vlt.& per Io.And.in.c.de multa. de præben.colum.v.glo.in.c.non eſt.& ibi Abbas extra de voto,tamen contrarium dicendum eſt; quòd ſola Papæ authoritas abſque expreſsione iuſtæ
5 cauſæ ſufficiat, † quoniam vbi papa

diſponit ſuper iis, quæ à ſolo iure poſitiuo ſunt prohibita, ſufficit ſola illius voluntas pro iuſta cauſa, Innoc. in cap. cum ad monaſterium. & ibi Abba. de ſtatu monacho. in dicto. c. non eſt. Speculat. in tit. de legat. §. nunc breuiter. ad fin. Card. in repet. cap. perpendimus. colum. viij. de ſenten. excommunicat. Abb. in cap. fraternitati. de ſciſma. & ibi Anan. colum. ij. Domin. in dicto. c. conſequens. & Felin. in c. j. in. iiij. fallent. de conſtitut. & in dicto. c. propoſuit. & Do. Anto. in dicto. c. j. in vlti. columna. dicit, quòd liberalitas Papæ eſt cauſa diſpenſationis illius contra ius poſitiuum, & hoc ſequitur ibi Imola, colum. xiij. in verſic. Poteſt autem abſque cauſa: idem affirmat do. Præpoſ. mediolanen. in. c. per venerabilem. in. j. colum. qui fil. ſint legit. vbi plura allegat, & in terminis noſtris hoc voluit Felin. in. c. ad audientiam. il. ij. in. ij. & v. colum. de reſcrip. Et hæc in caſu noſtro tantò magis procedunt, quòd Papa motu proprio huiuſmodi penſionem reſeruauit, † quo caſu videtur voluiſſe vti plenitudine poteſtatis propter motum ſuum proprium ad ea, quę habentur per Ant. in. c. conſtitutus. colum. iij. de reſcript. & per Felin. in cap. cauſam, quæ. de teſtibus. nume. vj & ita concludendum eſſe dixi. Quando princeps cenſeatur vti plena poteſtate vide ſcrib. l. Centurio. ff. de vulg. & pup.

6

SVMMARIVM.

1 *Quilibet res communes, vel alienas adminiſtrans rationes reddit, & reliqua reſtituit.*

2 *In redditione rationum quando quis reliqua reſtituere teneatur.*

3 *Et adque quis teneatur.*

Quæſtio XXXII.

CVM DVO ſocii ſimul eãdem negotiationem diuerſis tamẽ officiis, & modis exercuiſſent, atque adminiſtraſſent, alter videlicet in miniſterio illius negotiationis, & alter in pecuniis recipiendis, cuſtodiendis, & exburſandis, in conficiendis rationibus, ac in deputandis famulis illi artificio, & negotiationi neceſſariis, quæſitum fuit, An is, qui in miniſterio ſe exercuit, rationem adminiſtrationis alteri ſocio reddere, ac reliqua ſoluere teneatur, ſi conſocius idem non fecerit. Illud vtique generale eſt, & vſquequaque verum, quòd † omnis, qui adminiſtrat res communes, ſiue alienas, tenetur actione ex illo contractu, vel quaſi reſpectiue rationes reddere, & reliqua reſtituere, vt not. per glo. Bart. & alios in. l. j. §. officio. ff. de tut. & rat. diſtra. l. quædam. in prin. ff. de æden. & dixi ſupra in. q. xv. & ideo ſi plures ſint, qui ſimul, vel ſeparatim negotiationem aliquam exercuerint, omnes rationem adminiſtrationis ſuæ, quatenus adminiſtrauerũt, reddere tenentur, veluti ſunt plures ſocii adminiſtrantes. l. ſocius ſocio. ff. pro ſoc. & d. l. quædam. in princ. item vt ſunt plures tutores. d. l. j. §. officio. & §. nunc tractemus. l. ſi plures. §. j. in fi. ver. l. cum plures. cum ibi no. ff. de admi. tuto. l. j. & l. ij. C. de diuid. tutela. & habetur in. l. ij. C. de admi. tuto. & dicit Bal. in. l. ſi plures. col. v. in ver. item pone. C. de condit. inſer. quòd omnes, qui adminiſtrauerunt, debent rationẽ reddere, alioquin adminiſtrationis ratio non bene diceretur reddita. Cum itaq; in caſu noſtro vterq; ſocius dictam negotiationem, & artem exercuerit, atq; adminiſtrauerit, alter videlicet exercend

cendo perſonam ſuam circa quædam certa negotia, hoc eſt in emendo, vendendo,operãdo,ac perſonam ſuam circa frequens dictę artis miniſterium,alter verò in recipiendo pecunias,ſaluando,& cuſtodiendo, illáſq; exburſando, in deputandis famulis illi artificio neceſſariis & in conficiendis,regulandiſq; libris rationum,ſequitur,quòd vterque rationem ſuę adminiſtrationis,& illius negotiationis,quàm in dicta arte,& ſocietate exercuit,alteri ſocio reddere tenetur.Ex quibus infertur,quòd cum ſimus in contractu vltro,citróq; obligatorio.l.ſi vt certo.§.nunc videndum.ff. commoda.d.l.ſocius ſocio, ſi alter à ſocio petat, vt ſibi rationem reddat (quæ rationis redditio importat etiam,vt reliqua reſtituere teneatur.l.cum ſeruus. cum ſim.ibi alleg.ff.de cond.& dẽmõ.) ille non eſt audiendus,niſi ſe ipſum offerat velle rationem reddere,& reliqua reſtituere:neq; ſufficeret,verbo id ſimpliciter offerre,niſi realiter, & actualiter ſe offerat per ea, quæ voluit Pet.de Anch.in conſil.cccxxxij. Viſis diligenter actis.in.j.colum.facit.l.ſi merces.in prin.ff.locat.l.Iulianus.§.offerri.& ibi Bar.& Pau.Caſt.ff.de actio.emp.Quod niſi factum fuerit,nulla ab altero ſocio eſt adminiſtrationis ratio reddẽda.Præterea quamuis ſocius,de quo agitur,rationem reddere teneretur ſolum de iis, quæ adminiſtrauit, & non de aliis, vt quòd bene, diligenter, & arbitrio boni viri vẽdiderit;operatus fuerit circa miniſterium artis, & alia fecerit, quæ ad illam artem ſpectabant,tamen ad reliqua reſtituendum teneri nõ debet,cum aliqua reliqua ad eum non peruenerint in adminiſtrando illa,quæ ad ſuum officium ſpectabant, quoniam reliqua omnia penes alterum ſocium remanſerunt,qui ſemper cuſtodiam pecuniarũ,

2 & rerum dictæ ſocietatis habuit,& † in redditione rationum quis reliqua reſtituere tenetur,quando ad eum peruenerunt,& penes illũ remanſerunt,vt probatur ex iis,quæ voluit Pau.Caſt.in.d.

3 l.cum ſeruus.per illum tex. Vltimo † in reddendo rationẽ quis ad plura tenetur, Primo debet librum rationum conficere,deinde illũ exhibere.d.l.j.§.officio.l.fi.§.inter cætera. & ibi Bart.ff.de lib.leg.l.ſi cui libertas.&.d.l.cũ ſeruus. vbi doct. ff.de condi.& demõ.vt calculentur rationes, vtq́; appareant data,& accepta, & vt dicitur, introitus, & exitus Bar.in.l.ſpadonem.§.ratiocinatio. ff.de excu.tut.item vt reliqua reddantur, vt.s.ſed ad ſocium, de quo tractatur,huiuſmodi negotia non pertinebãt, ergo &c.Et hæc vera eſſe duxi.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Mandatum habens cum plena, & libera poteſt tranſigere, & paciſci.*

2 *In mandato quantuncunq; generali cum plena, & libera non comprehẽditur remiſsio appellationis, & iuris de nullitate dicendi.*

3 *Procurator cum libera non poteſt gratis remittere ius domino quæſitum, & debitum liquidum habens paratam exequutionem.*

4 *Donatio non comprehẽditur in mandato generali cum plena, & libera, & num.6.*

5 *Nec liberatio debitoris per acceptilationem.*

7 *Procurator cum libera non poteſt ad præiudicium domini cum aduerſario conuenire.*

8 *Prælatus non poteſt exceptionem peremptoriam remittere, & liti renunciare.*

9 *Mandatum generale cum libera quando ſpeciali mandato non æquiparetur.*

10 *Mandatum ſpeciale, & indiuiduum requiritur, quando agitur de iis, quæ principaliter aduerſario, & non domino ſunt fauorabilia.*

11 *In mandato generali non comprehendun-*

tur maiora expreſsis, ſed vel minora, vel ſimilia.

Quæſtio. XXXIIII.

SI PROCVRATOR mandatum habuerit cum plena, & libera adminiſtratione, & ad faciendum vendere ad incantum: vt dicitur, bona debitorum quorundã, de quibus domino cõſtituenti iam tenuta data, & ad iudicatio facta fuiſſet; An potuerit in præiudicium domini ſententiam contra ipſum latam acceptare, & litibus, ac cauſis nomine domini renũciare. adeo vt dominus conſtituens cõtrauenire non poſsit? Videretur ſanè, quod dominus geſtum à procuratore ſuo ratum deberet habere, neque contra dictam ſententiam venire poſſet, nam quo ad cauſam, & litem. quã tunc ipſe habebat, procurator habuit mandatum cum plena, & libera adminiſtratione, & ad faciendum vendere, vt dicitur; ad incantum bona debitorũ quorundam, de quibus iam domino tenuta data, & adiudicatio facta fuerat, vt latius in inſtrumento mandati, continebatur, Ergo procurator nomine ſui principalis potuit ſuper dicta lite, & cauſa
1 tranſigere, quia † de natura mandati cum plena, & libera venit poteſtas trãſigendi, & paciſcendi. l. mandato, ibique omnes. ff. de procura. c. qui ad agendũ eo. tit. in. vj. l. præſes, & l. tranſactionis. C. de tranſac. Sed his non obſtantibus, mihi magis viſum fuit, iſtud ſub mãdato
2 non comprehendi, Primo quia † ex mandato quantuncunque generali cũ plena, & libera adminiſtratione procurator non poteſt domino cum ſuo pacto præiudicare, quo minus appellare poſsit & contra ſententiam aduerſus ipſum latam venire, cum in huiuſmodi mandato non contineatur, vt procurator appellationem, ſeu ius dicendi de nullitate remittere poſsit, vt habetur per Ang. in. l. ab executore. §. fi. ff. de appel. & in. l. j. §. j. ff. à quibus appel. non lic. in. l. bonorum. ff. rem ra. hab. Bal. in l. fi. §. j. C. de tempo. appel. ita namque procurator domino defenſionẽ auferre, & donare alteri videretur, quod non comprehenditur ſub pleno, & generali mandato cum libera, & plena adminiſtratione, ſed ſpeciale, & indiuiduum mãdatum requiritur. l. filius in fin. ibique Barto. ff. de donatio. Secũdo † pro 3
curator cum libera nõ poteſt gratis remittere ius acquiſitum domino, & debitum liquidum; quod ex inſtrumẽto publico paratam exequutionem habente exigi poteſt, talis enim remiſsio dona-
tionem ſaperet, † quæ ſub tali etiam 4
mandato non comprehenditur, vt voluit Feder. de ſenis in conſil. ij. incipiẽ. quidam &c. Propterea Bart. poſt gl. in l. procuratorem. ff. de acceptila. dicit, ꝙ
† generalis procurator cum libera nõ 5
poteſt debitorem per acceptilationem liberare, ratio eſt, quia acceptilatio donationem ſapit, argumẽto. l. ſi quis delegauerit. ff. de noui oper. quẽ tex. Bar. ibi voluit etiam, ꝙ procurator cum libera exceptionem peremptoriam remittere nequeat. Sed in terminis noſtris procurator per pactum gratis remiſit debitori domini ſui debitum in magna quantitate, videlicet pœnas conuentionales mille ducatorum, pro quibus quorundam bonorum tenuta data. & adiudicatio facta fuerat, quæ, vt aſſeritur, iam in rem iudicatam tranſiuerat? item reſpectu ſortis principalis dedit terminum, & dilationem debitori, quod etiam donationẽ quodammo

dammodo ſapere dicitur,ergo domino
conſtituenti ita præiudicare non po-
6 tuit,quia † in mandato generali etiam
cum libera non venit donatio,nec me-
rum domini præiudicium.l.contra iu-
ris in fin.ff.de pact.&.d.l.filius in fin.
ff.de dona.Ita procurator cenſetur do-
loſè egiſſe,cum non fecerit id,quod di-
ligens homo feciſſet. quodque facere
debebat.l.dolus.ff.mandati.l.§.ſi. pro
curatorem in fi.ff.eo.titu.& pulchrè ha
betur per Pau.Caſt.in conſil.xxxij.in-
ci.circa primum lib.ij.vbi etiā voluit,
ꝙ habens mandatum ad tranſigendū,
& quietandum non poſsit gratis remit
tere,ſeu tranſigere,quia ſic dolo face-
7 re dicitur.Hinc videmus, ꝙ † procu-
rator cum libera non poteſt cū aduer-
ſario ad præiudicium domini conueni
re,quando gratis liti, & cauſæ renun-
ciaret.vt colligitur ex no.per Bar.in.l.
ſin.ff.de iis,quæ in frau.cred.Bal. Sali.
& Moder.in.l.pactum curatoris.ff.de
pactis,& canoniſtæ tradunt, in.c.cum
8 olim de offi.deleg.vbi † prælatus, qui
adminiſtrationem cum libera habere
dicitur,vt habetur in.c.epiſcopus.v.q.
iij.in fin.magnæ glo.& in.c.fin.xij. q.
j.non poteſt exceptionem perempto-
riam remittere,neque liti,& cauſæ re-
nunciare,quoniam hæc donationē ſa-
piunt.l.poſtquam liti,& ibi docto.no-
tant.C.de pactis, ideoque ſpeciale,&
indiuiduum mandatū requirunt dicta
l.Lucius in fin.&.d.l.contra iuris.Præ-
9 terea † quamuis paria ſint habere mā-
datum generale cum libera, & habere
ſpeciale,atque indiuiduū mandatum,
vt in.l.procurator cum duabus.l.ſeq.
& ibi glo.ff.de procura.dicto.c.qui ad
agendum.l.iuſiurandum,quod ex con-
uentione.§.fina.ff.de iureiurand.l.nam
& nocere, & ibi Bal.notat.ff.de pactis
cum ſimi.tamen vbi agitur de donan-
do, ſeu remittendo gratis ius debitum
& acquiſitum ipſi domino.equiparatio
non procedit,requiritur enim tunc mā
datum in indiuiduo ſecundum Ange.
Are.in.§.præterea.in.ij.co.inſt.de exc.
Ang.& Alexan.in.l.reſcriptum in fin.
10 ff.de pactis,quoniam † vbicunque prin
cipaliter agitur de iis, quæ ad fa-
uorem domini nullatenus tendunt,
ſed in merum aduerſarii fauorem,
non ſufficit mādatum generale etiam
cum libera ſed ſpeciale,& indiuiduum
requiritur. vt colligitur ex notabil.
theorica Barto.in dicta.l.filius in fin.
ff.de donatio.quam ad propoſitū pon-
derat Petrus de Anchara.in.d.c.qui ad
agendum, & in.c.duobus.de reſcript.
in.vj.& ſequitur Roma.in conſil.cc-
xxv.incipien.ſpectabiles domini: Sed
in caſu noſtro id, quod procurator
geſsit, ad fauorem aduerſarii, & in
merum domini conſtituētis præiudi-
cium tendit, ergo &.c.Non obſtant
ſupradicta, quod procurator generalis
cum libera & c.poteſt alienare, tranſ-
igere, & ſimilia facere.d.l.mandato.l.
procurator, cui.ff.de procurat. cum
aliis, Quia licet procurator virtute
talis mandati illa facere valeat, non
tamen debitum liquidum, nec appel-
lationem, nec exceptionem perem-
ptoriam remittere poteſt, alia ſimi-
lia, quæ donationem ſapere viden-
tur, facere ad præiudicium domini
abſque ſpeciali, & indiuiduo man-
dato, vt ex prædictis colligitur. Præ-
terea ſi mandati verba rectè conſi-
derentur, non videtur data poteſtas
alienandi ſimpliciter,ſed ſolum facien
di vendi ad incantum iuſto prætio
ergo non dicetur conceſſa poteſtas
vendendi ſimpliciter,& minus remit-

tendi gratis debitum & ius ipſi domino iam acquiſitum, quod eſt maius, & ſapit donationem, ſiue dilapidationem. l. cum indebito. ff. de probat. & dicunt gloſſ. & doƈto. in. d. l. procurator. & habetur per ſcriben. in. d. l. procurator, & habetur per ſcriben. in diƈta. l. præſes. C. de tranſaƈtio. Et

11 † vbicunque aliqua ſunt in mandato expreſſa, quæ ſpeciale mandatum requirunt, nunquam ſub illa clauſula generali, & ad omnia alia, quæcunbue requirerent ſpeciale mandatum, dicuntur comprehenſa maiora expreſſis, ſed vel minora, vel ſimilia, vt eſt textus in diƈto capitulo qui ad agendum. & in clemen. non poteſt cum ibi not. de procura. & ita ex præmiſsis concludendum eſſe putaui, quòd non obſtante renunciatione faƈta à procuratore, dominus diƈtæ ſententiæ contrauenire, & ab ea appellare potuerit.

SVMMARIVM.

1 *Monaſteriũ quando ſubſtitutum excludat, & quando non.*

2 *Ingreſſus monaſterium quo ad ciuilia, non autem quo ad naturalia habetur pro mortuo.*

3 *Familia, domus, & agnatio ſunt nomina iuris ciuilis, haud naturalia.*

4 *Ingreſſus religionis quare tollat conditionem legato, vel fideicommiſſo adieƈtam, duplex eſt ratio.*

5 *Subſtitutus à monaſterio non excluditur, ceſſante fauore monaſterii.*

6 *Diſpoſitio. §. ſed & hac præſenti in auth. de ſanƈtis. epiſcopis quando, & in quibus conditionibus locum habeat.*

7 *Ingrediens monaſterium filium habere, & nuptias ſaltem ſpirituales contrahere cenſetur.*

8 *Et in eo conditio dotis, & donationis ante nuptialis verificatur.*

9 *Monaſterium, & eccleſia dotem habere poſſunt.*

Quæſtio XXXIIII.

PROPONEBATVR Mæuius, teſtamento faƈto, hæredi inſtituto Caium ſubſtituiſſe cũ hac conditione, vt ipſe Caius in caſu ſubſtitutionis faceret, & procuraret ſe appellari, & nominari de familia, & domo teſtatoris, poſt Caium verò alios per fideicom. vocaſſe: Caius poſtea, ante quã dies ſubſtitutionis veniſſet, proponebatur monaſterium ingreſſus in eo profeſsionem feciſſe, ab illo vnà cũ monaſterio ceſsis, & renunciatis Titio iuribus omnibus diƈti fideicommiſsi: quærebatur, mortuo hærede primo inſtituto, per cuius obitum dies ſubſtitutionis, & fideicommiſsi venit, quis eſſet admittendus, vtrum monaſterium, & conſequenter Titius ab eo cauſam habens, an vero alii ſubſtituti. Dicebã,

2 ꝙ † quandocunque expreſſè apparet de mente teſtatoris monaſterium nõ eſſe admittendum ab bona, ad quæ ingreſſus monaſterium vocatus fuit ſub aliqua conditione, que adimpleri propter ingreſſum religionis non potuit, tunc monaſterium excluditur, nõ autẽ ſubſtitutũ excludit, vt in terminis voluit Deci. in conſil. cclix. col. ij. poſt Bald. Pau. Caſt. & plures alios, & eſt de mẽte Bal. in. l. deo nobis. C. de epiſ. & cleri. & in auth. niſi rogati. col. ij. C. ad Trebel. Fulgo. in conſi. liij. quoniã &. c. Imo. in c. in præſentia, ibique Bal. circa fin. de proba. Imo. in. l. Lucius titius la. ij. ff. de hære. inſti. Sali. Flo. & Pau. Caſtr. in. d. auth. niſi rogati. And. Barba. in conſil. xiij.

xiij.lib.j.Quãuis ſecus eſſet,quando de tacita mente teſtatoris appareret, vel de illius voluntate dubitaretur, iuxta tex.in.§.ſed & hæc præſenti in auth.de ſanctis epiſcopis.d.c.in præſentia.d. auth.niſi rogati.ibique doct. Sed cum teſtator conditionem illam adiecerit, ꝙ dictus Caius faciat,& procuraret ſe nominari de domo,& familia ipſius teſtatoris,& non aliter, expreſſe videtur conſtare,ipſum noluiſſe monaſterium fore admittendum per ingreſſum religionis dicti Caii,quoniam fieri nullo pacto poteſt, vt Caius poſt ingreſſum de domo teſtatoris dici queat, ex quo per ingreſſum ſimilis fit mortuo, & pro mortuo habetur quo ad nomina ciuilia, non autem quo ad naturalia, † qui ad ſolum quo ad actus naturales pro mortuo non habetur.d.l.deo nobis,vbi notatur,& gl.in auth.idem eſt. C.de bon.quæ lib. † quod autem quis ſit de domo,de familia,ſeu agnatione, hæc ſunt nomina iuris ciuili,& non naturalia Bar.quē cæteri ſequuntur in.l. tutelas.ff.de cap.dimi.Ergo cũ ingredienti monaſterium cõuenire non poſſit eſſe de domo,& familia alicuius, ex hoc dicendum eſt,teſtatorem noluiſſe ꝙ monaſterium potuerit,aut debuerit admitti. Secundo † ratio duplex eſſe videtur,quare propter ingreſſum religionis conditio appoſita legato, vel fideicommiſſo, quæ propter ingreſſum religionis conditio appoſita legato, vel 5 fideicommiſſo,quæ propter ingreſſum adimpleri non poteſt.habeatur pro nõ ſcripta,& inualida ad effectum,vt monaſteriũ ſuccedere valeat, vt habetur in.d.§.ſed & hæc præſenti,vel ꝙ conditió ſit impeditiua vitæ contemplatiuæ, vel quia hoc religionis fauore ſit introductum,vt tradunt Anto.Abb.Moder- 6 niſ.in.d.c.in præſentia,& legiſtæ cõmuniter in.d.auth.niſi rogati: At in caſu noſtro Caius tempore,quo primus hęres,cui ille fuerat ſubſtitutus, viuebat, iam monaſterium fuit ingreſſus, & in eo profeſsionem fecit,ergo à vita contemplatiua propter illam conditionem retrahi non potuit: & ſic prima ratio ceſſauit:quæ tamen ratio impedimenti vitæ contemplatiuæ fortaſſe vera non eſt,vt fuit de mente Anto.& expreſſe habetur per Decium ferè in terminis noſtræ quæſtionis in.d.c.in præſentia, per Imolã in.d.l.Lucius. col.antepe.& prius per Bal.in conſi.inci.inter ſcholam &.c.Alia ratio fauoris religionis, quæ ab omnibus ferè approbatur, & pro qua videtur tex.cum gl.in.d.§.ſed & hęc præſenti.ceſſare dicitur, quoniã monaſterium,& Caius effectus monachus ante apprehenſionem bonorum, & hæreditatis, de quibus in fideicommiſſo agitur,renunciauerunt, & ceſſerunt cuidã Titio omnia iura ſibi, vel dicto Caio monacho quomodocunque occaſione dicti fideicommiſsi cõpetentia,qui Titius ad hæc bona virtute ceſſionis aſpirabat:Quo factum eſt,vt de fauore monaſterii tractari non diceretur,& conſequenter ſubſtituti,ſeu alii, ad quos dicta bona de iure ſpectarent, à monaſterio excludi non deberent: facit, quod voluerunt Abb. & reliqui ſcriben.in.d.c.in præſentia, † quod quando fauor monaſterii ceſſat, ſubſtitutus à monaſterio non excluditur: ideoque ſi monaſterium ſit incapax, ſubſtitutus non excluditur, vt habetur etiam per docto.in.d. auth.niſi rogati: & propterea non eſt attendenda ratio.l.ſunt perſonæ. ff.de relig.& ſumpt.fun. Conſiderandum eſt ad hæc, quod † diſpoſitio.d.

§.ſed & hęc præſenti locum habet, quã do fideicommiſſum, vel legatum factũ eſſet, aut quis foret grauatus ſub vna ex conditionibus ibi poſitis, veluti tex. ibi bis repetendo hoc requirit, videlicet ſub conditione aut liberorum, aut dotis, aut donationis antenuptialis, de quibus cum non ſit illa, de qua in caſu noſtro agitur, diſpoſitio d.§.ſed & hæc, & d.c.in præſentia locum in ea habere non dicetur: pro quo facit etiam, nam illa diſpoſitio, quod monaſterium excludat ſubſtitutum, eſt exorbitans, neque extenditur vltra fauorem monaſterii, & religionis, vt voluit glo. quam docto. omnes ibi ſequuntur in d. §. ſed & hæc, & in d.c.in præſentia: qui fauor cum in caſu noſtro ceſſet, diſpoſitio prędicta non attendetur, neq; debebit extendi vltra caſus, & conditiones, quæ traduntur in d.§.Ratio autem diuerſitatis inter conditiones d. §. ſed & hæc & inter alias eſſe potuit, quoniam conditiones poſitæ in d.§.ſed & hęc ſaltem fictè poſſunt verificari in ingrediente
7 monaſterium, cum † ingrediens cenſeatur filium habere monaſterium d.c. in præſentia cum ibi not.& in d. auth. niſi rogati, ſimiliter cenſeatur nuptias ſaltem ſpirituales contrahere c.j.c.quãto de tranſla. epiſcopi, & probatur ex iis, quæ dicuntur in illa quęſtio. vtrum mulier, cui fuit relictum, ſi nuptias contraxerit, legatum conſequi debeat, ſi ea monaſterium ingreſſa fuerit, & concluditur, quod conſequi debet, vt habetur per ſcrib.abb.& alios in d.c. in præſentia, & Bal.in col.penul.in d.authen.niſi
8 rogati: quo fit etiam, vt † in tali ingrediente verificetur etiam conditio dotis & donationis antenuptialis, quę in conſequentiam venit argumento nota.per glo.in cap.quod à te de cleri. coniuga. & per calde.in conſil. ix. & in conſilio xxvij.in tit.de regula.& ſecundum numerum conſiliorum eiuſdem, quæ integra, & non impreſſa apud me ſunt, eſt conſi.xcvij.in colum.penulti. Item
P †monaſterium, & eccleſia dotem habere poſſunt.c.cum nobis.cum ibi not. & in c.j.& in rub.de iure patro.c.quod ſicut de conſecra. eccleſiæ, vel alta. At aliæ conditiones, exceptis iis, de quibus habetur in d. §. ſed & hæc præſenti, & præſertim conditio, de qua in caſu huius quæſtionis agitur, nec verè, nec fictè, nec vllo alio pacto poſſunt in ingrediente monaſterium verificari per ea, quæ ſupra dicta ſunt, ergo diſpoſitio d.§.ſed & hæc præſenti in terminis noſtris locum ſibi non vendicabit, & ex his dixi monaſterium, & conſequenter Titium ab eo cauſam habentem nõ eſſe admittẽdum ad ſubſtituti, vel aliorum excluſionem.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Familiaritas quæ requiratur ad hoc, vt beneficia vacantia ſedi apoſtolica reſeruata dicantur, & à legatorum facultatibus excepta.*

2 *Diſpoſitio loquens de familiaribus, & continuè commenſalibus locum non habet in ſimpliciter familiaribus.*

3 *Familiaris, & continuus commenſalis quis dicatur.*

4 *Familiarem eſſe, & de familia eſſe differũt.*

5 *In materia odioſa, in qua iuriſdictioni ordinariæ detrahitur, verba ſunt propriè intelligenda.*

Quæſtio. XXXV.

CVM beneficia quædã per obitum clerici vacaſſent, & quæreretur, an illa ad liberam legati

gati Papæ prouiſionem ſpectarent, Reſpondi ſecundum ea,quæ proponerentur,quod cum ea beneficia nec propter obitum clerici prædeceſſoris apud ſedem apoſtolicam,nec propter familiaritatem , & continuam commenſalitatem vel eiuſdem ſedis,vel S.R.E.Cardinalium viuentium , & in Romana curia præſentium,aut de licentia Papę abſentium fuiſſent ſedi apoſtolicæ generaliter reſeruata, neque affecta , dicendum eſt, illa ad liberam legati diſpoſitionem ex ſpeciali facultate apoſtolica ſibi conceſſa ſpectauiſſe,& prouiſionem ab eo factā valuiſſe.Neq; ex oppoſito aduerſari dixi , quod dictus clericus prædeceſſor aſſertus protonotarius apoſtolicus, & Reuerendiſsimi Cardinalis cuiuſdam , vt aſſerebatur, continuus familiaris extiterit, ideoq; eius beneficia ſedi apoſtolicæ reſeruata fuerint, † nam cum ipſe non in ſeruitio Papæ, nec Cardinalis, ſed ſuæ eccleſiæ, & canoniæ permaneret,adeo familiaris non dicitur, vt ob ſuam familiaritatem beneficia ſua dicantur reſeruata,& affecta per text. in. l. quæſitum. §. ſi inſtructum cum gloſſ. ff. de fund. inſtruct. & quamuis aliās Ioannes Papæ vigeſimoſecundo, illum textum allegauerit, quod familiaris alterius familiaris Papæ dicatur eſſe familiaris Papæ veluti refert Salice. in. l. prima.C.de epiſcopis.& cleri.ac etiam ad propoſitum facere videntur iura, quæ in ſimili allegat Oldra. in conſil. xj.thema tale eſt. Tamen ille tex.cum gloſſ. in caſu occurrenti in oppoſitum facit,ex eo namq; colligitur neceſſe fore, vt fuerit familiaris,qui expenſis papæ, ſeu Cardinalis vixerit, vt in illo tex.ibi.pedagogia,quæ ibi habebat, vt cum ibi veniſſet, præſto eſſent : eoq; magis hoc dicendum eſt, quòd à facultatibus legati ſolum excepta ſunt beneficia reſeruata, ſeu affecta ratione familiaritatis, & continuæ commenſalitatis etiam Cardinalium, & conſequenter etiam papæ,quia dicto etiam familiares quoq; illius implicat, argumento.l.conuenticulam.C.de epiſcopis, & cleri.cum iis,quæ dicit Barto.in.l.ſuus quoque num.iiij.ff.de hæred.inſtit.Verum quamuis prædictus clericus potuerit familiaris dici , non tamen verè continuus commenſalis, prout requiritur ex facultatibus legati . † quæ ad
2 hoc,vt beneficia reſeruata ſedi apoſtolicæ dicantur, hæc duo copulatiuè requirunt, quod beneficia fuerint & familiarium,& continuè commenſalium ergo hæ duæ qualitates ſimul verè, & propriè concurrere debent, tùm quia copula & concurſum amborum copulatorum requirit,vt in.l.ſi quis ita ſtipulatus.ff.de verbo. obliga. cum ſimil. tùm quia materia reſeruationum eſt, odioſa,& exorbitans, quoniam iuriſdictionì ordinariorum , & curialium derogat argumento.c.ſedes,&.c.nonnulli cum ibi notatis extra de reſcrip.c.licet in corrigendis de offici. ordin. ergo in illa verba ſunt reſtringenda,& propriè veluti iacent,intelligenda.c.odia de re gu.iuris in.vj.l.cum quidam.ff.de libe. & poſt.Nam† familiaris, & continuus
3 commenſalis dicitur ille, qui continuus domini ſeruitiis aſsiſtit, vt quia præſtò ſit ad tenendum ſtipedium, & calcaria,& qui de pane, ac vino domini viuit, argumentum eorum,quæ habentur in dicta.l.quæſitum.§.ſi inſtructum cum gloſſ.& qui cameræ aſsiſtit, cæteraq; ſeruitia facit : alioquin ſi ſolum curialis eſſet,nec illa faceret, quæ ad familiares pertinent, ſed quandoq;

ſolum aſſociaret,vt literas familiaritatis haberet,tunc familiaris propriè nõ eſt habendus,etiam ſi certam quotidianam panis,& vini portionem à Cardinali extra domum haberet,is enim potius vaſallus quodammodo cenſeretur ratione eius quod habet quotidie ex cauena,vel camera iuxta tex.in cap. j.,§. ſciendum,ibiq́; Bal.de feu cogni. facit etiam id,quod ipſe Bal. voluit in capitulo primo in.j.reſpon.verſic. quid de
4 feudis de feudo guard.Præterea †aliud eſt eſſe familiarem, & aliud eſſe de familia,vt voluit Ioan.de milis in verſi. familiarum, qui ſic declarat text. in.l. pronunciatio.§.familiæ. ff. de verbor. ſignifi.l.fi.C.de verbo. ſigni. familiaris nanq; dicitur,qui eſt ſeruitialis,& commenſalis: vt tradit Hoſt.in c. inſinuante extra de officio deleg. item familiaritas eſt quædam ſocietas,vt inquit Io. Andr.in c.ſicut de verbo. ſignifi. Quare cum clericus defunctus,de quo agebatur,non eſſet verè familiaris,hoc eſt ſeruitialis papæ,nec alicuius Cardinalis,merito dicendum fuit illius beneficia non potuiſſe dici affecta,nec reſeruata , quod ſi familiaris forte dici potuiſſet(quod quidem negatur) non tamen eſt verum ipſum fuiſſe continuè commenſalem , cum Bononiæ iugiter in ſua eccleſia reſediſſet,& canoniæ in cathedrali eccleſia ſeruiuiſſet, quotidianasq́ue diſtributiones percepiſſet, quæ non dantur,niſi iis,qui diuinis interſunt,vt in c.j.de cleri.non reſiden.in vj.Nam nullus eſt magis familiaris papæ quam Cardinalis , & tamen continuus commenſalis non dicitur c. licet de priuil. in. vj. Ergo non ſequitur,eſt familiaris, igitur diſpoſitio loquens de familiaribus continuè commenſalibus locum habere debet in ſimpliciter fa-
5 miliaribus. Vltimo.† quando ſumus in materia odioſa , per quam iuriſdictioni ordinariæ detrahitur , vt quia detur alicui prælato facultas conferendi beneficia ſuorum clericorum , veluti eſt in caſu noſtro,debet hoc intelligi non de familiaribus impropriè , ſed de iis, qui propriè familiares eſſent, in ſeruitiis permanerent , & expenſis prælati continuè viuerent,hi enim propriè cõmenſales dicerentur, vt eſt tex.in cap. fina. cum gloſſ. de verborum ſignifica. in. vj. Magis ergo hoc dicendum eſt, quando expreſſe facta eſſet mentio de familiaribus,& continuè commenſalibus, ſicuti in caſu noſtro factum fuerat.]Et ita concludendum eſſe de iure exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Dies, & menſis ſunt de ſubſtantia inſtrumenti, & quando hoc verum ſit numero.3.*

2 *Teſtamentum nuncupatiuum, & ſine ſcriptis quando dicatur. & quod ſcriptura non facit, vt deſinat eſſe nuncupatiuum.*

3 *Solennitas in teſtamentis requiſita duplex eſt & quæ omiſſa teſtamentum inter liberos non vitiet.*

4 *In teſtamento facto inter liberos omnis ſolennitas iuris poſitiui remiſſa cenſetur ſola iuris gentium ſolennitate reſeruata.*

5 *Teſtamenti facti inter liberos validitas quid proſit.*

Quæſtio. XXXVI.

VTRVM teſtamentum inter liberos factum,in quo nec dies appoſita, nec menſis deſcriptus fuit, quibus confectum eſt, & in quo ſolennitas à ſtatuto loci requiſita ſeruata non fuit,valeat,nec ne, videamus.

mus. Et non valere quippe dicendum eſſe videtur, tanquam in ſui ſubſtantia teſtamentum deficiat, quia † dies & menſis ſunt de ſubſtantia inſtrumenti.l.optimam.C.de contrahen. & commit.ſtipul. l. contractus. C. de fide inſtrumen.in authenti. vt præpon. nom. imper.cum ibi not.colla.v. in authent. quibus mo.natu effic. legit. colla. vij. in.§.ad hæc.l. prima. C. de apo. publi. lib.x.l.iij.C.de diuer.reſcrip.c.inter di lectos cum glo.in ver.indictionis,& ibi docto.communiter de fid. inſtrument. Præterea non fuit in dicto teſtamento ſeruata ſolennitas à ſtatuto requiſita, quo cauetur, vt tempore confectionis teſtamenti inter alios duo teſtes interueniant, qui dicant ſe cognoſcere ipſum teſtatorem, vel ſaltem vnus, qui vnà cum notario hoc dicat: & hoc ex ſcriptura, ſeu inſtrumento teſtamenti ſcripto manu ipſius notarii conſtare debet, alioquin teſtamentum ſit ipſo iure nullum: quod quidem cum in caſu noſtro factum non fuerit, neq; vllo modo appareat, merito dicendum eſt teſtamentum non valere. Sed tamen, his non obſtantibus, magis eſt, vt illud valere dicamus, quod probatur remouendo ea, quæ in contrarium adducta fuerunt, & præſupponendo, quod nos loquimur de teſtamento nuncupatiuo & ſine ſcriptis, prout. etiam in inſtrumento dicitur, in quo non ſequitur, teſtamentum fuit in ſcripturam, publicamq; formam redactum, ergo eſt in ſcriptis confectum, quoniam † teſtamentum nuncupatiuum, & ſine ſcriptis dicitur, quoties teſtator palàm. & coram teſtibus rogatis omnem voluntatem ſuam nomenq; hæredis expreſsit iuxta.§.fina. Inſtit. de teſtamen. etiam ſi talis voluntas, ac diſpoſitio teſtatoris fuerit à publica perſona, & notario in ſcripturam redacta, nam tunc huiuſmodi ſcriptura potius ad probationem voluntatis, quam pro ſolennitate teſtamenti facta dicitur.l.hac cõſultiſsima. §. per nuncupationem, ibique Paul. Caſtr.& alii.C.de teſtamen.& ideo ſecundum Paul.& alios communiter notarii de teſtamento ſine ſcriptis rogati in inſtrumento teſtamenti dicunt ſuũ nuncupatiuum ſine ſcriptis condidit teſtamentum: ad propoſitum etiam faciunt ea, quæ ego dixi in rubr.de conſtitu.numero.7.cum ſequen. His ita ſe habentibus, non obſtat prima ratio de omiſsione, & non deſcriptione diei, &
3 menſis, quoniam † quando negotium tale eſt, quod omnino ſcripturæ ſolennitatem exigeret, cuiuſmodi eſt teſtamentum in ſcriptis iuxta dicta. l. hac conſultiſsima, & Inſtitut. eodem titu. item qualis eſt, contractus requirens pro ſubſtantia ſcripturam, vt eſt contractus emphyteoticus iuxta lege prima.C. de iure emphyteot. vel quando inter partes actum eſt, vt contractus fiat, & celebretur in ſcriptis iuxta lege contractus. C. de fide inſtrumentorum, & Inſtitutio. de empti. & vendit. in.§.in his autem, ſi in eo dies, vel menſis deſcriptus non reperiatur actus non valet dicta lege contractus: & ita intelligantur allegata in primo argumento. Sin autem negotium tale eſſet, quod ſcripturam pro ſolemnitate non expoſceret, ſed ad hoc in ſcripturam redactum eſſet, vt facta facilius probarentur, quale eſt teſtamentum nuncupatiuum, & quales regulariter ſunt (qui autem actus requirãt ſcripturam not.gloſſa. c.j.de cenſibus.) contractus iuxta lege pactum. ff. de pactis, & not. in dicta.l.prima.C. de iure emphyteo.

tum

tunc dicẽdum eſt negotium,& geſtum valere,etiam ſi in inſtrumento dies ſeu menſis appoſitus non reperiatur.l.j. cũ l.penul.ff.de fid.inſtru.l.contrahitur.ff. de pigno. Sed teſtamentum in caſu noſtro pro ſolemnitate ſcripturam non exigit,quia nuncupatiuum eſt,& ſcriptura fuit facta, vt facilius id, quod actum eſſet,probaretur,vt ſuprà, iuncta.d.j.contrahitur,ergo ob non deſcriptionem diei,& menſis non vitiatur:& ita in indiuiduo,atque in terminis voluit,& conſuluit Bart.in conſil. cxcvij. incip.reperitur. Prædicta confirmãtur ex iis,quæ ponit Specu.in tit.de inſtrumen.edit.in.§.inſtrumentum ergo publicum in verſic.quid ergo ſi dies:& ad propoſitum facit optimus text.in.l. cũ tabernam.§.idem quæſiit,iuncta.l. contrahitur.ff.de pigno.vbi in conſtitutione pignoris ſi dies in ſcriptura fuerit omiſſa,non vitiatur conſtitutio, cum abſque ſcriptura fieri potuerit.Nec obſtat,ꝙ in dicto teſtamento non fuerit ſeruata ſolemnitas ſtatuti,de qua ſupra
4 dictum eſt,nam reſpõdetur,ꝙ† duplex eſt ſolemnitas,quæ in teſtamentis requiritur,alia probationis, quæ ad eſſe probationis requiritur,vt quòd ſeptem teſtes rogati adhibeantur,alia eſt ſolẽnitas voluntatis.l.ij.& ibi Bald.in.j. oppo.colum.j.C.de bono.poſſeſ.ſecundũ tab.& faciunt not.ab ipſo Bal.in.l. cũ quis colum.iij. C.de iur.& fac. ignor. Si in teſtamento inter filios,& liberos, quale erat illud, quod in quæſtionem venit,deficiat ſolemnitas probationis, teſtamentum non vitiatur, ſed valet etiam quo ad legata,& fideicommiſſa facta extraneo,dummodo fuerit perfectum,atque ſolemne ratione voluntatis,de qua conſtet per duos teſtes, vel per publicam ſcripturam, vt habetur in.d.l.hac conſultiſsima.§.ex imperfecto,iuncta auth.quod ſiue.& ibi Paulus Caſtren.C.de teſtam.Sed ꝙ teſtes ſeptem rogati interueniãt,quòdque duo ex his ſe cognoſcere teſtatorem dicant hæc probabilem concernunt ſolemnitatem.d.§.ex imperfecto,ergo etiã hac ſolemnitate omiſſa teſtamentum vale-
5 bit per prædicta.Præterea †in teſtamẽto facto inter liberos omnis ſolemnitas iuris ciuilis,& poſitiui remiſſa cenſetur,ſola iuriſgentium ſolemnitate in illo reſeruata,ad tradita per Bart.Pau. de Caſt.& docto communiter in.d.§. ex imperfecto,&.l.fin.cum ibi nota.C. famil.hercis.Et ſi diceretur, quid prodeſt teſtamentum eſſe validum,nec vitiari inter liberos propter ſolemnitatẽ iuris ciuilis omiſſam?cum etiam ſi ipſi non eſſent in teſtamento inſtituti.tamẽ ab inteſtato omnino ſuccederent iuribus vulga.& conſequenter videtur, ꝙ diſpoſitio.d.§.ex imperfecto fruſtratoria fuerit contra.§.quibus in.i. conſtitut.Cod.Reſpondetur.ꝙ imò illa diſpoſitio prodeſt,in primis ſi pater filios inæqualiter inſtituiſſet, nam inſtituti in maiori parte illud plus haberent, neque in minori parte inſtituti conqueri poſſent per text.in.d.§.ex imperfecto. vbi ſic declarat Paul.caſt.Poteſt etiam eſſe vtilis propter legata,& fideicommiſſa facta extraneis iuxta.d. authent. quod ſiue cum ibi not.maximè per Paulus de caſt. Itaque ex præmiſsis concludo teſtamentum,vt ſupra,factum inter filios,& liberos valere.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Teſtes de nouo reperti quando etiã poſt concluſum in cauſa admitti, & examinari poſſunt.*

Proba

Probationes in ſummarijs etiam poſt concluſum in cauſa fieri poſſunt.

Probationes vt poſt concluſum in cauſa fiant, ſuperior ex iuſta cauſa concedit.

Statuta loci quo ad deciſoria forenſes non ligant.

Statutum affirmatiuè inducens probationem per inſtrumenta non excludit probationem per teſtes.

Probatio nulla nunquam dicitur prohibita, niſi exprimatur.

Quæſtio. XXXVII.

REVERENDISSI. olim Bononiæ Legatus,cum quibuſdā forenſibus ibidem litigātibus ſuper annullātione cōtractus ratione minoris ætatis ex ſuo reſcripto conceſsiſſet,vt non obſtante lapſu temporis probatorii poſſent in loco ortus verè,& legitimè probare natiuitatem cuiuſdam, qui longinquis in regionibus natus.indeque oriundus erat,& propterea illius ætas Bononiæ ob magna locorum interualla,& conſequenter ob teſtiū, aliarum que probationum defectum ſolū præſumptiuè ex aſpectu,aliiſque coniecturis probari potuerat,ex me quæſiuit,vtrum hoc iuſtè conceſſerit,nec ne? Et ſtantibus propoſitis,vt veritas,& falſitas detegeretur,ex quo teſtes plurimi diuerſe,& contraria deponentes vtrinque fuerunt examinati, vera autem,& clara probatio ætatis illius,de quo agebatur,poterat fieri in iis regionibus,in quibus natus fuit,reſpondi,ipſum Reuerendiſs.dominum iuſtè dictis forenſibus conceſsiſſe,vt†poſſent in dictis regionibus hoc probare etiam poſt cōcluſum in cauſa propter teſtes in partibus longinquis repertos,qui de iure etiam poſt cōcluſionem cauſæ examinari poſ-
ſunt ad tradita in.c.cum dilectus de fide.inſtrument.& maxime,quia eramus in cauſa poſſeſſorii,quæ eſt ſummaria. vt not.Barto.l.j. C. quorum bonor.&
2 †in ſummariis probationes poſt cōcluſum in cauſa fieri poſſunt.vt voluit Felin.in.d.c.cum dilectus in vij. limitat per not.in clem.ſæpe de verborum ſi-
3 gnifica.Præterea †ſuperior ex iuſta cauſa,& æquitate poteſt concedere,vt poſt concluſum in cauſa probationes fiant, teſteſque examinentur , ac alia fiant, quæ regulariter fieri non poſſunt.c. paſtoralis verſicu.niſi, vbi nota.de cauſ. poſſeſſ.& propr.Iuſta autem cauſa fuit in caſu noſtro,quia teſtes hincinde cōtrarii,& contraria deponentes erant,& & ideo veritas,eluceſcere,& non perire,ac falſitas excludi debet,argumento c.licet cauſam de probat.l.qui falſa, & l.ob carmen in fin.ff. de teſtibus : iuſta etiam cauſa fuit,teſtes de nouo reperti in longinquis regionibus.in quibus is, de cuius ætate agebatur,natus fuit , vt ſupra:item quia eramus in ſummariis vt dictum eſt,quæ omnia iuſtam cauſam conceſsioni præbuerunt,vel ſaltē ex iis reſtitutio danda fuit dictis forēſibus,vt poſt concluſum in cauſa probare poſſent,ex clauſula illa generali,ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur , argumento.l.j.in fin.ff.ex quibus cauſis maiores.Nec aduerſatur ſtatutum ab aduerſariis deductum quòd illi,qui probare volunt.& aſſerunt aliquem eſſe minorem pro ſuo intereſſe puta ad annullandum contractum,non poſſunt minorem ætatem probare,niſi per in inſtrumenta publica, vel per ſcripturam,& librum rationis, vel per codicem deſcribendum per notarium deputatum ab epiſcopo,non autem per teſtes , veluti eſt in ſtatuto Bononienſi ſub rub.

de pœ

de pœna eius,qui per mendacium &c.
4 Nam reſpondi primo,quòd† illud ſtatutum non extendit ſe ad forenſes Bononiæ litigantes,qui extra ciuitatem, & territorium vellent de minori ætate probare,clarum namque eſſe dicebam ſtatuta non ligare forenſes extra locum litigantes quo ad deciſoria,vt habetur plenè per canoniſtas in capit.ſecundo de conſtitu.in vj.& per abba.in c.j.& in.c.eccleſia.S.Mariæ in colum. antepen.extra eodem.titu.& in.c. quod clericis de foro compet.& per legiſtas in.l.cũctos populos.C.de ſumma trin. & fide catho.Vel ſecundo & melius dixi ſtatutum non dicere illud, ad quod ab aduerſariis allegabatur, non enim loquitur prohibitiuè,ſeu negatiuè,velu ti allegatur,videlicet quòd talis aſſertio minoris ætatis probari nequeat niſi per inſtrumentum,
5 † ſed loquitur affirmatiue,& permiſsiuè,hoc eſt, quòd talis aſſertio poſsit probari per inſtrumenta &c. Vnde propter hoc non excludit probationem teſtium,per quam ætas verè,& legitimè probari poteſt, vt voluit Barto.& communiter doct. in.l.de ætate.ff.de minor.Præterea ſtatutum illud admittit probationem poſſe fieri per priuatam,& domeſticã ſcripturam,quæ de iure ſolum probationem ſemiplenam facere ſolet.l.inſtrumenta.C.de probat.c.cum dilectus de fide.inſtrument.Ergo à fortiori probatio fieri poterit per teſtes legitimos,qui de iure plenam, veram, & legitimam probationem faciunt. capitu. forus de verborum ſignificatione.cum aliis, & & notant canoniſtæ in rubric.extra de probat.ideoque nullo pacto dicendum eſt,ſtatutum voluiſſe legitimam teſtiũ probationem à iure communi approbatam excludere,materia enim probationum ampliãda, & non anguſtanda eſt leg.quoniam. in fine.C.de hæreti.& vt colligitur ex nota.in dicta leg. quoniam
6 †non eſt dicendum, probationem alicuius generis eſſe interdictam, niſi expreſsè facta fuerit prohibitio illius ſpeciei probationis ad not.in capi. ſicut de probatio.& velle dicere,ſtatutum in caſu noſtro prohibuiſſe probationem teſtium,eſt velle ſumere argumentum à contrario ſenſu ex verbis dicti ſtatuti,quod argumentum ſumi nõ poteſt;quoties iuris correctio reſultaret,vt notum,& clarum eſt:In caſu autem noſtro ſi duntaxat per inſtrumentum,& nõ per teſtes probatio fieri poſſet,hoc eſſet contra iuris communis diſpoſitionem, ſecundum quam minor ætas vere per teſtes probari poteſt, vt declarat Barto.quem ſequũtur omnes in dicta leg.de ætate.ergo &c.Præterea aduerſarii neſciebant, quonam pacto ætas à forenſibus probanda foret:& ex his omnibus reſpondi Reuerendiſsi. Dominum iuſtè & rectè, & ſecundum ius,ac ſtatuta ciuitatis,non autem contra illa conceſſiſſe: Quo fit, vt, quod conceſsit,reuocare,atque mutare non debeat argumento capitu.decet de regul.iur.in.vj.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Ius patronatus quod verè,& propriè ſit ex fundatione.& dotatione,papa ſuis literis motu proprio facere poteſt,& quando maximè hoc verum ſit.*

2 *Princeps in ijs,quæ iuris ſunt,etiam verbis impropriijs vtendo,vere & non fictè facere dicitur,quando de eius intentione apparet.*

3 *Ius patronatus omne,attenta origine, dependet ex gratia,quamuis ſimpliciter ex fundatione,ſeu dotatione deberi dicatur.*

Ius patron ex fundatione, vel dotatione reſeruare poteſt laicis, tempore quo ſuper illorum bonis beneficium à ſuperiore erigitur.

Papa iuripatro. laicorum ex fundatione, vel dotatione in totum non derogat.

Quæſtio. XXXVIII.

IN facto præſupponitur, Andream de Zobolis nobilem virum Regienſem, teſtamento condito, nonnulla bona religioſis quibuſdam cum certis oneribus reliquiſſe, & Antonium eius filium hæredem inſtituiſſe, & defunctis ambobus bona ad Nicolaum Antonii filium perueniſſe, inter quem ex vna, & inter dictos religioſos ex alia cũ diu litigatum eſſet, ipſi tandem ad certam concordiam deuenerunt. Deinde mortuo Nicolao Ludouica mater, & Conſtantia, atque Beatrix illius ſorores tanquam eius hæredes prædicta bona poſſederunt, quibus Albert. & Theophilus nepotes dicti Andreæ ſuper dictis bonis, & concordia litem mouerunt, quam Alexander & Galaſsius etiam de Zobolis forte in cauſa ſubrogati proſequuti ſunt. Tandem Leo.x. Pontifex ad poſtulationem dictarum mulierum, litem extinguendo, & vltimam voluntatem dicti Andreæ commutando, ſuper bonis prædictis vnum perpetuum ſimplex beneficium eccleſiaſticum ſub nomine ſanctorum Ioannis Baptiſtæ. & Catherinæ in eccleſia. S. Proſperi Regienſis pro vno clerico beneficiato erexit, & ſubrogauit quo ad omnia, & ſingula, prout dictis regieſib. à teſtatore iniunctum fuerat: ac in dicto beneficio iuſpatronatus dictis mulieribus deberi voluit tanquam ex fundatione, & donatione, Poſtea mota lite à prædictis religioſis contra dictas mulieres, ad quam Alexander quoque cum ſuis conſortibus, tanquam tertius pro ſuo intereſſe acceſsit, demũ litigantes, ſaluo beneplacito ſedis Apoſtolicæ. ad concordiam venerunt, in qua præfatæ mulieres iuſpatronatus dicti beneficii Alexandro, eiusque filiis legitimis, & naturalibus dimiſerunt, & hoc ideo fecerunt, quia Alexander illis pro expenſis, damniſque paſsis ſummã duorum millium ducatorum auri numerauit: quam concordiam Clemẽs Papa ſeptimo motu proprio, & ex certa ſcientia confirmauit, omnes, & ſingulas cauſas ad ſe aduocauit, illasque extinxit, ac voluit ius patronatus, ſeu ius præſentandi ad dictum beneficium ſolum ſpectare ad Alexandrum, ſuosque filios, & deſcendentes maſculos, & tanquam ius patronatus laicorum nobilium, & illuſtrium ex vera fundatione, & dotatione verè, & non ficte dicto Alexandro, & filiis cenſeri deberi declarauit, non obſtantibus, &c. Cuius iuris patronatus occaſione, cum dictum beneficium ſæpe vacaſſet, præfati Alexandri deſcendentes clericos præſentarunt, qui pro tempore ab epiſcopo Regienſi inſtituti fuerunt, & vltimo cum per obitum Pomponii huiuſmodi beneficium vacare contigiſſet, Ludouicus Zobolus deſcendens, ad quem ius præſentandi pertinet, Carolum die nono februarii mileſimoquingenteſimoquadrageſimoſeptimo epiſcopo Regienſi præſentauit qui, præſentatione admiſſa, dictum, Carolum legitimè inſtituit: Sed aſſerebatur dictum beneficium epiſcopo Augulonenſi, quarto idus Ianuarii collatum à Papa fuiſſe cum derogatione iuris patronatus in totum, quatenus ex priuilegio competeret, vel pro dimidia, ſi ex

ſi ex fundatione, vel dotatione. Stante hac facti narratione dictus Ludouicus vir nobiliſsimus, meique ſtudioſiſsimus, quémque ego ob ſingularem illius humanitatem plurimi facio, duo ex me quæſiuit, Primum, an dictum iuſpatronatus nobilibus de Zobolis ex fundatione, vel dotatione debeatur, an vero ex priuilegio, & gratia: Secundum, an dicto iuripatronatus per prouiſionem factam epiſcopo Auguloneoſi derogatum cenſeatur. Ad primum reſpōdi, mihi magis videri,
2 † illud eſſe ex fundatione, & dotatione verè, & propriè veluti expreſſè in ſuis literis, & motu proprio Clemens Papa diſpoſuit: quod facere potuit, quoniam, cum ius patronatus dicatur eſſe de iure poſitiuo. c. iij. de iure patronatus. Item in beneficialibus Papa poteſtatis plenitudinem habeat. c. propoſuit. de conceſ. præben. c. ij. de præbend. in. vj. clement. j. vt lite pendente. & ius patronatus quid iuris eſſe dicatur, ſequitur, quòd ipſe Papa verè, & propriè introducere potuit, vt dictum ius patronatus eſſet ex funda-
2 tione, & dotatione, quia † in iis, quæ iuris ſunt, princeps etiam vtendo verbis impropriis verè dicitur facere, non autem fictè, quando de eius intentione appareret Bartolus in. l. ſi maritus. §. legis Iuliæ. ff. ad legem Iuliam de adulteriis, & in. l. ſi is, qui pro emptore. ff. de vſucapio. & hoc maximè dicendum eſt, cum aliqua adſit veritas, quoniam Papa ſuper certis bonis dictorum de Zobolis diſpoſitionem ſuam fundauit. Igitur ius patronatus ad ipſos per hāc Pontificis diſpoſitionem claram, & certam verè ex fundatione, & dotatione ſpectare dicitur, vt in clement. prima, de probationibus. glo. in cap. quanto. de tranſlatio. epiſc. & dicto. c. propoſuit, & latè habetur per Hoſtien. & Abb. in. c. cum veniſſent. de iudi. Bald. in. l. reſcripta. C. de precibus imperat. offerendis.
3 Præterea † & ſi ius patronatus ex priuilegio apoſtolico dici poteſt, tamen non negabitur, quin etiam ex fundatione, & dotatione eſſe dicatur: igitur magis ex fundatione, & dotatione iudicabitur, quàm ex priuilegio, quoniam attenta origine omne ius patronatus à gratia dependere cenſetur, quamuis ſimpliciter dicatur ex fundatione, ſeu dotatione deberi. c. iij. de iure patrona. c. ſi quis epiſcoporum. xvj. q. ij. Attenditur ergo magis fundatio, & dotatio, quam gratia, & priuilegium ad effectum, vt ex fundatione, vel dotatione dicatur. Conſiderādum eſt etiam, quòd
4 † tempore, quo beneficium à ſuperiore de bonis laicorum erigitur, illius ius patronatus ex fundatione, vel dotatione reſeruari poteſt, vt eſt glo. in cap. j. & ij. x. q. j. c. Leutherius. xviij. q. ij. c. nobis. de iure patronat. igitur huiuſmodi ius patronatus cenſeri debet verè ex dotatione, vel fundatione competere, non conſiderata gratia ſuperioris: eóque magis, quòd in facto præſupponitur antiquos de Zobolis ad effectum obtinendi dictum ius patronatus cameræ apoſtolicæ ſummam trium millium ducatorum auri ſoluiſſe. Quo fit, vt hanc prouiſionem iuris patronatus non ex gratia, vel priuilegio, ſed ex quodam quaſi contractu oneroſo obtinuiſſe dicendum ſit per ea, quæ voluit Pau. Caſtr. ibique Bald. in. l. digna vox. C. de legibus. & in. l. princeps. ff. eodem titulo. Moder. in. c. quæ in eccleſiarum. de conſtitutio. Præponderant itaque dicta ſumma trium millium ducatorum, & bona temporalia dictorum de Zobolis, quorum occaſione ius patronatus

natus conceſſum fuit, ipſi gratiæ vel
priuilegio apoſtolico, ergo denomina-
tio à potentiori fieri debet cap.quod in
dubiis.de conſecr.eccle.vel alta.l.cum
quæritur.ff.de ſtatu homi.& præcipuè
quia,vt dictum eſt, nullum poteſt con-
ſiderari ius patronatus, in quo gratia,
ſeu priuilegium interuenire non dica-
tur.d.c.iij.cum aliis, & tamen hoc non
operatur,quòd omne ius patronatus ex
priuilegio debeatur,ſed ex fundatione,
vel dotatione, quando ex bonis laico-
rum beneficium fuit erectum. Et ex
prædictis deciditur ſecunda hæſitatio,
5 † cum nemo ambigat, quòd Papa iuri
patronatus laicorum ex fundatione,
vel dotatione in totum derogare non
ſolet,ne laici à fundationibus, & dota-
tionibus eccleſiarum retrahantur cap.
cum dilectus.& ibi ſcrib.de iure patro.
d.c.iii.eod.tit.vbi plenè dixi,Feder.de
Senis in conſi.ccxxxiiij.cum aliis,quæ
allegari poſſent. Et hæc vera eſſe exi-
ſtimaui.

SVMMARIVM.

*Dominus tenetur ex facto familiæ de-
linquentis circa officium ſibi à domino com-
miſſum,& non circa alia.*

*Eſſe aliquem de familia à domino alicui of-
ficio præpoſita quomodo probetur.*

*Dominus quando familiam delinquentem ex-
hibendo liberetur.*

*Mandato domini, vel alterius quando quid
factum eſſe dicatur,& præſumatur.*

*Citatio in dubio ad inſtantiam partis facta
cenſetur.*

Quæſtio XXXIX.

AN, ET quomodo ex facto fa-
miliæ dominus teneatur ? Et
ipſum teneri ciuiliter ad pœ-
nam etiam conuentionalem ex facto
familiæ,ſeu illorum, qui in miniſterio
puta molendinario miniſtrant, iuris
eſſe putaui, ſiue ii ſerui, ſiue liberi fue-
rint.l.j.in princ.iuncto.§.familiæ. ff.de
publica.cum.l.ne quid,& ibi Bart.ff.de
incen.rui.& naufra.& Bart.& alii in.d.
§.familiæ. per illum text.dicunt, quòd
1 † quando quis familiam alicui officio
præponit,ſi ipſa,aut aliquis de ea circa
officium ſibi commiſſum delinquat,
tenetur dominus, qui in illo officio ea
familia vtitur,ſecus ſi extra id,ad quod
2 fuit præpoſita, delinqueret. † Probari
autem,ſeu cōſtare dicitur aliquem eſſe
de familia pręposita,eo ipſo,quòd cum
aliis famulis aſſociatus eſt,& in illo of-
ficio ſeruit, veluti alii ad id deputati,
quamuis nulla deputatio,vel ſcriptura
de hoc appareat.l.fi.in princ.C.de prę-
po.ſacro.ſcrin. lib.xj. Probatur etiam
ipſum fuiſſe illi officio præpoſitum,
propterea quòd officium exerceat, do-
mino ſciente,nam ratione ſuæ ſcientiæ
videtur dominus illum præpoſuiſſe.l.
j.§.magiſtrum. il.ij.ff.de exercit.& ita
dicit Bartolus in.d.l.familiæ.quem cę-
teri ſequuntur. Nec obſtaret,ſi nō ipſe
dominus,ſed magiſter molendinarius,
quem dominus operi præfecit, famu-
lum illum elegiſſet, & ideo videretur
dominus ſolum debere teneri ex facto
molendinarii:Quia contrarium verius
eſt,quòd dominus teneri debet ex fa-
cto non ſolum magiſtri molendinarii,
ſed etiam famuli,quem molendinarius
elegit, alioquin homines facile decipi,
damnúmque pati poſſent, vt eſt text.
not.in.d.l.j. §.magiſtrum.il.ij. Nec li-
beraretur dominus exhibēdo illum fa-
3 mulum : † id enim procederet, ſi eſſe-
mus in officio publico. l.ſi poſt.l.cum
exhibuiſſent. ff.de publica.nam in of-
fici-

ficio priuato eſt in optione eius, qui damnum paſſus eſt, agere vel contra magiſtrum, vel contra famulos delin-
4 quentes. † Præterea ſi ex facto famuli vtilitas, & commodum ad dominum perueniret, & eſſemus in actu ſucceſsiuo, atque expenſis domini facta, & præparata fuiſſent ea, ſine quibus ad id, quod famulus fecerit, & commiſerit, peruenire non poterat, tunc illud iuſſu, & mandato domini factum eſſe cenſetur, vt voluit Abb. & alii in cap.j.de reſtitutio.ſpoliator. ita declarando, & limitando ea, quæ traduntur in c.cum ad ſedem.eodem titulo.cum ſimi.& bene faciunt illa, quæ habentur per Bart. Alexand. & alios communiter in.l.in prouinciali. § ſi quis ipſi prætori.ff.de noui operis nunciatione.& eſt optimus text.in.c.conſtitutus.ibique Abb.extra de teſtibus.& Alexan.in.d.§.ſi quis ipſi prætori dicit, quòd quando aliquis facit actum, qui commodum, & vtilitatem meam concernat, egóque illum actum prohibere poteram, tunc actus ille de commiſsione, ac ſcientia mea factus cenſetur ad effectum, vt ego pœnam incurrere valeam per.d.c.conſtitutus. & præſertim quando actus eſt ſucceſsiuus, & non momentaneus, vt inquit Abb.in dicto.c.conſtitutus. tantóque magis, quando eſt talis actus, qui mediantibus præparamentis, expenſiſque meis factus fuerit: nam ex his mandatum meum, ſeu actum de commiſsione mea factum eſſe præſumitur: quamuis regulariter nunquam etiam ex curſu longiſsimi temporis mandatum præſumatur, vt notab.colligitur ex verbis Bartol.in.l.cum ſeruus.ff de verbor.obligationib.Bald.in.l.id, quod pauperibus.in fi.C.de epiſcopis, & clericis, Imola in c.vnico.in.ij.colum.vt eccleſ.benefic.facit, quod volunt Domini.de Rota in deciſi.xxiij.ſub rubr. de cauſa poſſeſsio.& de reſtitut.ſpoliat. in antiquis, Innoc.c.nonnulli.in verſic. mandato.de reſcriptis. Felin.qui plura allegat in.c.ſicut. in colum.xix.verſic. limita ſecundo. & in colum.xxij.in.v. limitat.de re iudica.Decius in conſil. xxxvj.colum.iiij.verſi.ſecundo reſpondeatur, & legiſtæ omnes in.l.ſciendum. ff.de verbor.obligatio. Et dixit Aretin.
5 in.c.j.in colum.iiij.de iudic.quòd † citatio in dubio præſumitur facta de mãdato, ſeu ad inſtãtiam partis, quoniam ſine impenſa non fit: de quo habetur per Decium in.d.c.j.in.iij.colum.verſic.ſubiicit &c.Abb.in conſil.liiij.lib.j. per.l.ij.ff.vbi pupil.educ.deb. Et ita de iure verum eſſe dixi.

SVMMARIVM.

1 *Minor, & eccleſia in reſtitutione in integrum æquiparantur.*

2 *Iudex ex ſuo mero officio non implorato ad vtilitatem publicam procedere, & inquirere poteſt.*

3 *Eccleſias ob enormem læſionem in integrum reſtituere publicam vtilitatem concernit.*

3 *Eccleſia, & reſpubl.quo ad vtilitatem æquiparantur.*

4 *Iudex ex ſuo mero officio aduocatum, & procuratorem minori dare poteſt.*

5 *Fœmina pro pupillo in iudicio cõparere poteſt.*

6 *Iudex officium ſuum nobile non ſolum ad vtilitatem publicam, ſed etiam pupilli, & piæ cauſæ, & conſequenter eccleſiæ poteſt exercere.*

Quæſtio XL.

VTRVM eccleſia, quæ enormiter ex contractu, vel ex alio geſto læſa fuit, & vult in integr

integrum reſtitui, ſeu alius eius nomine, veluti rector, vel procurator, implorato iudicis officio in integrum reſtitutionem petere teneatur, an verò iudex etiam ex ſuo mero officio non implorato poſsit eccleſiam in integrũ reſtituere, & conſequenter perquirere, & aſſumere probationes læſionis pro eccleſia? Hanc quæſtionem aliqualiter tetigi in.c.j.de in integr.reſtitut.in fi.j.notab. Sed nunc plenius illam examinando, videretur quippe dicendum eſſe, quòd reſtitutio eccleſiæ nomine petenda ſit, & is qui nomine eccleſiæ inſtat, læſionem enormem probare teneatur, quoniam iudex ſolum imploranti officium ſuum impartiri debet.l. iiij.§.hoc autem iudicium.ff.de damno infecto. ſed in integrum reſtitutio officio iudicis conceditur.cap.fina.de offic.iudic.ergo peti, & implorari debet. Secundo hoc probari videtur in.d.c.fi. ibi nam in integrum reſtitutio principaliter poſtulatur. Tertio accedat id, quod dicit tex.in.c.j.&.ij.& in clemen. j.de in integr.reſtitut.vbi præſupponitur eccleſiam debere petere in integrum reſtitutionem infra quadriennium: idem probatur in.c.ad noſtram. de rebus eccleſiæ non alienan.ibi vnde humiliter ſupplicarunt &c.& ille text. loquitur, quando pro eccleſia in integrum reſtitutio peteretur aduerſus cõtractum feudi, ſeu locationis ad longum tempus. Quarto † in hac materia minor, & eccleſia æquiparantur.c.j.& c.auditis.de in integr.reſtitut.ſed minor, qui vult in integrum reſtitui, docere debet ſe circunuentum, & læſum. l.ait prætor.§.non ſolum. verſicu.mihi autem.ibi & ſe circunuentum doceat. ff.de minor.capit. conſtitutus. in fina. cum glo.in verſ.conſtiterit.de in integ. reſti.Ergo idem dicendum eſt de eccleſia, vt ipſa reſtitutionem petere, atque læſionem probare teneatur. Quo fit, vt reſtitutio mero iudicis officio non concedatur.c.coram.de in integ.reſtit.Sed his non aduerſantibus, illud vtique verius, & de iure magis ſuſtineri poſſe exiſtimo, quòd iudex, & ſuperior etiam ex ſuo mero officio poſsit cognoſcere de læſione eccleſiæ, ſuper ea teſtes, ac probationes recipere, & tandem eccleſiam reſtituere: quam ſententiam ſequutus eſt Io.And. in.c.cum veniſſent. de inſtit.per illum tex.ibi vel ad petitionem eccleſiæ, vel per nos ipſos, qui tex.loquitur de reſtitutione concedenda: illúdque dictum Ioan.And.pro ſingulari refert Roma. in ſingula.cccclx. aliàs.ccccl vj.incipiẽ.quòd iudex motu proprio: & quamuis Roma.ibi ſubdat, hoc dictum ſibi non placere, quoniam iſtud iure cautum non reperitur, imò contrarium in iure deciſum videtur, & tex.in dicto.c.cum veniſſent. loquitur ſolum de papa, & non de alio inferiori, tamen defendendo Io.And.dicere poſſumus, quòd † iudex, & ſuperior ex ſuo mero officio non implorato poteſt ad vtilitatem publicam procedere, & inquirere, vt generaliter hoc volunt Bar. & alii in dicta.l.iiij.§.hoc autem iudicium.& colligitur ex iis, quæ dicuntur in c.qualiter, & quando.il.ij.de accuſa. vbi in criminalibus, in quibus vtilitas publica vertitur.c.vt famę. de ſenten. excommu. l.ita vulneratus. in fi.ff.ad leg.Acquil.iudex probationes recipit, & procedere poteſt ex mero officio ſuo per inquiſitionem ad tradita per Bart. in extrauag.ad reprimendum.in verſi. inquiſitionem. Sed † eccleſias in integrum reſtituere ob enormẽ læſionẽ, & ſuper illa probationes recipere publicã

Margin numbers: 1 (beside "gum tempus. Quarto †"), 2 (beside "ſumus, quòd † iudex"), 3 (beside "inquiſitionem. Sed †").

concernit vtilitatem,quia ius publicũ etiã dicitur quod in eccleſiis, & ſacris ſacerdotibus conſiſtit.l.j, §. publicum
4 ius.ff.de inſti.& iure, † & eſt optimus teſt.in.l.fi.C.de ſacroſ.eccle.vbi eccleſia,& reſpubli.quo ad vtilitatẽ æqui-
5 parantur,ergo &c.Secundo † ad fauorem minoris,& pupilli iudex poteſt ex ſuo mero officio dare aduocatum, & procuratorẽ minori in caſu quo procuratorem & aduocatum minor reperire non poſſet,vt quia illius patrociniũ ſuſcipere denegarent.l.ne quicquã. §. aduocatos.ff.de offi.proconſ.Ergo dici etiam poſſe videtur,ꝙ iudex minorem in integrũ reſtituere poſsit ex ſuo mero officio,cum eodẽ modo illi ſuccurrere valeat:quod ſuadetur ex iis,quæ habentur in.l.ij.ſecundum intellectum Bar.
6 ff.de nego.geſt. † vbi quamuis fœmina pro alio in iudicio adeſſe nequeat.l. fœminæ.ff.de regulis iuris,tamen pro pupillo ad illius vtilitatem poteſt in iudicio compare, vt ibi in fin.verſicu. quod eſt contra regulas iuris, & in ſimili facit id, quod habetur in.l.vnica.C. quando imperator inter pupillos, igitur fauore pupilli, & minoris iudex etiam ex ſuo mero officio procedere poterit,& hoc Romanus nõ denegat in.ſingulari. Quod ſi hoc dicimus in minore,& pupillo,ergo idem in eccleſia dicendum erit,cũ in hac materia præſertim reſtitutionis in integrũ minor,& eccleſia æquiparentur, vt dictum eſt. Præterea † iudici permiſſum
7 eſt officium ſuum nobile exercere nõ ſolum ad vtilitatem publicam, ſed etiam ad vtilitatem pupilli,& piæ cauſæ ad ea, quæ tradit Barto.in.d.§.hoc autem iudicium in.ij.&.iij.colum.Sed eccleſia dicitur eſſe pia cauſa ad not. in.l.j.C.de ſacro.eccle.ergo &c. Non obſtant in contrarium allegata, quoniam licet eccleſia,& minor poſſint reſtitutionem petere, & tunc læſionem probare debeant, tamen in dictis iuribus non negatur,quin iudex etiam ex ſuo officio hoc facere poſsit. Ex quibus infertur, quod id,quod dicitur de papa in.d.c.cum veniſſent.in aliis quoque inferioribus locum habere poteſt, quicquid dixerit Roma.in.d. ſingu. cclx. Et hæc de iure vera eſſe mihi videntur.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Mors ciuilis conditionem fideicommiſſi ſi deceſſerit ſine liberis veniſſe non facit.*

2 *Mors in diſpoſitione hominis ſemper intelligitur naturalis,& non ciuilis.*

3 *Conditionalia verba verè, & ſpecificè ſemper ſunt adimplenda.*

4 *Bannitus quo ad quid pro mortuo habeatur.*

5 *Res fideicommiſſo ſubiecta,& expreſſe prohibita alienari in fiſcum,per pblicationẽ bonorum non venit,ſecus ſi ſimpliciter eſſet fideicom.ſubiecta.*

6 *Prohibitio duplex de non alienando plus operatur,quàm ſimplex.*

Quæſtio. X L I.

Fideicommisso Facto, ſi alter ex filiis inſtitutis quandocunque ſine filiis legitimis,& naturalibus decederet,ꝙ ſuperuiuentes eſſent ſubſtituti, vtrũ locus eſſe dicatur ante mortẽ naturalẽ,ſi vnus ex dictis filiis inſtitutis fuerit ex delicto bannitus,propter quod bona eius fuerint publicata,an vero illius mors naturalis expectanda ſit,& an interim fiſcus

ſcus bona fideicōmiſſo ſubiecta capere poſsit, donec caſus, & conditio fideicōmiſsi euenerit? Arbitror concludēdum
1 eſſe, ꝙ † ad fideicōmiſſum ſubſtituti ad mitti nequeūt, niſi bānit⁹ ille naturaliter ſine filiis legitimis, & naturali. mortuus fuerit, & ſic illa cōditio ſi deceſſerit ſine filiis intelligenda ſit de vera morte naturali, non autem de ciuili, & ficta, quæ ex deportatione & banno fingitur, vt eſt text. no. in. l. ſtatius. §. Cornelio. ff. de iure fiſci. l. cum pater. §. hæ-
2 reditatem. ff. de leg. ij. Præterea † vbicunque in diſpoſitione hominis ſimpliciter ſit mentio de morte, intelligitur de naturali, & non de ciuili. l. ex ea. §. inſulam. ff. de ver. obli argumento. l. ſi, C. de iis, qui ven. ęta. impe. & ita in hoc caſu cōcludunt doc. communiter Bart. Imo. Pau. Caſtr. Alex. & alii in. l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Treb. per illū text. & per text. in. d. §. Cornelio, qui in terminis hanc quæſtionem formant Ter-
3 tio † illa verba, ſi deceſſerit ſine filiis, ſeu altero eorū decedente ſine filiis, cōditionem faciunt iuxta. l. à teſtatore. ff. de condi. & demō. & per Bar. in. l. j. ff. e. tit. ideoque verificari debent in morte vera, quæ eſt naturalis, & non in ficta, quæ eſt ciuili, vt eſt tex. in. l. j. §. ſi. ff. de bo. poſ. contra tab. & tradūt doct. in. l. j. C. de hær. inſti. cū ſimi. quia cōditiones voluntariæ debēt verè, proprie, & ſpecificè adimpleri, non aūt impropriè, & fictè. l. qui hæredi. l. meuius. ff. de cond. & dem. Bar. in. l. gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de lib. & poſthu. Et hæc potuit eſſe ratio, quare in. d. l. cū pater. §. hæreditatem, in. §. cornelio, & in. d. §. ex facto illa verba ſi ſine filiis deceſſerit de morte naturali intelligūtur, nō autē de ciuili. quia ibi de morte ſimpliciter, & conditionaliter mentio fiebat. Et Imo.

Pau. de Caſ. & Alex. in. d. §. ex facto di-
4 cunt. ꝙ † licet bānitus, qui impunè offendi poteſt: cuiuſque bona publicātur deportato æquiparetur, vt voluit gl. in §. relegati Inſtit. quibus mod. ius patr. ſolu. & habetur in l. prima C. de hæredibus inſtituen. & in dicto §. ex facto. & cōſequenter habeatur pro mortuo, ſicuti deporatus, vt in locis prę allegatis, & argu. dictę l. j. in fin. ff. de bon. poſſ. contra tabu. tamen haberi debet pro mortuo, quo ad ea, quæ cōmodum proprium ipſius concernunt, non autem quo ad concernentia commodum alienum, & quo ad hoc, vt fiat reſtitutio fideicommiſsi facti ſub illa conditione ſi deceſſerit ſine filiis, vt in d. §. cornelio, & in. d. §. ex facto cū aliis. Et hæc procedunt non ſolum, quando bannitus deportato æquiparatur, ſed etiam damnato in metallum, ſemper enim mors naturalis eſt expectanda, vt habetur per Alex. Imo. & Pau. de Caſt. in. d. § ex facto. quicquid Ang. ibi dixe-
5 rit. † Et ſi eſſemus in ſimplici fideicommiſſo facto ſub conditione, ſi deceſſerit ſine liberis, vel ſine filiis, interim ante euentum mortis naturalis ipſius grauati fiſcus bona fideicommiſſo ſubiecta capere poſſet, vt eſt in. d. §. Cornelio. & in. d. §. ex facto. quæ iura procedunt ſolum in caſu, quo alienatio diceretur prohibita ex legis diſpoſitione iuxta auten. res, quæ cum ibi no. C. cōmunia de lega. Secus eſt in caſu, quo teſtator vltra fideicommiſſum factum expreſſè etiam prohibuiſſet alienationem bonorum hæreditatis, itaque adeſſet ſimul legis, & hominis prohibitio, tunc enim ſi propter delictum bona aliàs eſſent publicanda, atque in fiſcum transferenda, expreſſe tamen à teſtatore prohibitiua alienari in fiſcum

non tranſirent, vt eſt tex.& ibi Bar.in l.imperator.ff.de fideicom.liber.& ita in terminis conſuluit Alex.in cõſi.xxiij.lib.j.& in conſi.lxxxvij.lib.& faciũt tradita per Bar.Alex.& alios in.l.ſi finita.§.de vectigalibus.ff.de dam.infec.
6 Et ratio eſt, nam † duplex prohibitio de non alienando videlicet legis,& hominis plus operatur,quã ſimplex.c.cũ ad verum,& ibi gl.extra de condi.appo.Bar.& alij communiter in.l.filiuſfa.§.diui.ff.de leg.j.Et de his omnibus nemini ambigendum eſſe exiſtimo.

SVMMARIVM.

1 Prohibitio alienationis facta à teſtatore inter hæredes inſtitutos, & deſcendentes ſubſtitutos non dicitur nuda, & an hoc verum ſit. & fideicommiſ.inducat, necne infra nume. 4.
2 Idem eſt in prohibitione facta heredi habenti cohæredem: quod declaratur num. 5.
3 Prohibitio hominis concurrens cum prohibitione legis valet, & quando hoc verum ſit nume. 6.
4 Prohibitio alienationis facta pluribus inter illos fideicommiſ.non inducit: & quando inducat.
6 Nec concurrens cum prohibitione legis conualidatur, niſi lex ob perſonam priuilegiatã alienationem prohiberet, & quid tunc poſſit operari nu. 7.

Quæſtio. XLII.

TESTATOR Hæredibus omnibus inſtitutis,& ſubſtitutis expreſſè prohibuit alienationem bonorum hæreditariorũ.Vnus domum hæreditariam alienauit, An alii cohæredes poſsint ſtatim,& ante mortem naturalem illius, qui alienauit,ab empteribus domum illam vendicare,atque euincere? Et poſſe quidem videretur eſſe dicendum: nam teſtator ex prohibitione alienationis videtur fideicommiſſum inter prohibitos feciſſe in caſu alienationis ſequutæ, vt in.l.peto.§.fratre.ff.de leg.ii.l.filiuſfami.§.diui.v.de lega,j.iuncta.l.fi.in fin. C.communia de le.
1 † ex quo enim prohibitio alienationis facta fuit à teſtatore inter hæreees inſtitutos,& deſcendẽtes ſubſtitutos, ea non videtur nuda, ſed facta inuicem cenſetur contemplatione ipſorum hæredum inſtitutorum, ac deſcendentium ſubſtitutorum, vt in caſu alienationis iis,qui non alienauerunt,cẽſeantur vocati,veluti eſt de mẽte gloſſ.in.l.codicillis.§.inſtituto.ff.de leg.ij.in ver.filiis ſuis,quàm ſequitur, multúmque commendat ibi Ioan.de Imo.qui dixit,ꝙ eo ipſo,ꝙ teſtator plures ãd vnam rem vocat,illamque prohibet alienari,videtur eos inuicem per fideicom.vocare,ſi vnum ſine cõſenſu alterius illam alienare contingat. Et hic propriè videtur caſus noſter, per quèm limitatur id,quod habetur in.d.
2 §.diui. Secundo † ex quo prohibitus alienare habes cohæredes,quorum cõtemplatione prohibitio alienationis facta cenſetur,ea dicitur valere,nec nuda exiſtit,vt eſt tex.notab.& ibi Bar.& alii in.l.iiij.in fi.ff.de condi.inſti.Bart. in.l.is,cui ſub conditione.ff.de cond.& demon.Et ideo facta ab vna alienatione rei cohæredes poſſunt petere illam ſibi reſtitui ſtatim etiam ante mortem naturalem alienantis iure fideicõmiſsi ad quod vocati ſunt in caſu, qao alienatio contra contra prohibitionem teſtatoris fieret argumen.dicta.l.peto.§. fratre & not.per glo.& Imo.in.d.§.in-
3 ſtituto, Vltimo † ex quo in caſu noſtro

ſtro duplex adeſt prohibitio,videlicet legis ratione fideicommiſsi facti inter filios iuxta auth.res,quę.C.communia de leg.item & hominis,hoc eſt teſtatoris,qui expreſſè alienationẽ prohibuit, talis prohibitio valida dici debet arg. eorum,quæ voluit Bart.quem alii ſequuntur,vt ibi per Alex.in,§.diui in.j. col.per text.in.§.ſanctiſsimas in auth. de ſan.epiſ.Et ideo facta ab vno dictæ domus alienatione cæteri cohæredes illā vendicare potuerunt.Ego tamen, his non aduerſantibus, cõtrarium eſſe
4 verius reſpondi, † quod ex prohibitione alienationis facta hæredibus, & deſcendentibus inſtitutis, ac ſubſtitutis in caſu noſtro nullum inter prohibitos dicatur factum fideicom.vt in terminis concludunt Pau.Caſt.& Alexā. in.d.l.filiuſfami.§.diui in fi.ver.per gl. ibi,& per ea,quæ plenè ponit Sali.in.l. quoties. C. de fideicom.qui reprobat opinionem tenentium contrarium:Vnde dictum Ioan.de Imo.in.§.inſtituto ita ſimpliciter poſitũ nõ videtur verũ, & illud expreſſe reprobat inſignis præceptor meus Soci.poſt Alexā.in.l.qui romæ.§.cohæredes.ff.de ver.obli.quẽ ſemper & legẽdo,& conſulendo in hoc ſequutus fui.Nec aduerſatur gl.iuncto tex.in.d.§.inſtituto,quia loquitur in caſu,quando verba alia expreſſa eſſent alienationis prohibitionem importantia,ex quibus inferretur expreſſè, ꝙ alienationis prohibitio contemplatione aliorum non alienantium facta eſſet: quo caſu fideicommiſ. importaret, vt clarè colligitur ex illa gloſſ. quæ allegat textũ.i.l.cum pater.§.libertis.ff.de legatis.ij.qui loquitur,quādo prohibitio pluribus facta fuit non ſimpliciter, ſed vt res prohibita alienari in familia libertorum remaneret: & ita poteſt intelligi.l.tiria.§.ſeia. ff.de leg.ij.At vbicunque teſtator pluribus honoratis prohibitionem ſimpliciter feciſſet tunc illa ipſorum cõtemplatione facta non cenſeretur,neque ii viciſsim in caſu alienationis per fideicom.vocati dicerentur,vt præfati doc. communiter volunt,& eſt bonus text. in.l.pater.§.Iulius Agrippa.ff.de lega. iij.Nec obſt.d.l.peto.§.fratre,quia ibi cæteri per fideicom.vocati dicuntur in caſu,quo ab altero fieret alienatio,ibi namque ſimpliciter non fuerunt prohibiti alienare, ſed vt in familia relinqueretur:ad idem facit tex.in.d.§.diui. Sed in caſu noſtro hæredes ipſi inſtituti,& ſubſtituti fuerunt ſimpliciter prohibiti alienare:nec aliqua fuerunt verba expreſſa inferentia fideicõmiſſum, ſeu ꝙ in caſu alienationis cæteri admittantur, ergo &c. Quinimo dico, quòd in terminis noſtris, ex quo ipſi hæredes inſtituti, & deſcendentes ſubſtituti ſimpliciter fuerunt prohibiti alienare bona hæreditaria, talis prohibitio tanquam contineus præceptum nudum de non alienando non valet, quamuis pluribus facta fuerit, vt eſt caſus in.d.l.pater filium.§. Iulius Agrippa, & text.iuncta gloſſ. in verſicu.eos ibi vel hæredibus vetitis in dicto.§.diui, ibique hoc tenet Alexander poſt Bartolum in fine verſicu. in vltima columna idem ſequitur ibi Paulus Caſtrē.ac Alexand.etiam in.l.qui romæ.§.cohæredes.i columna quarta in verſiculo inquantum. ff.de verborum obligationibus quod huiuſmodi prohibitio de non alienando pluribus facta inter illos fideicommiſſum non inducat, imò de iure non valeat tanquam nudum præceptum continens: faf 4 cit.l.

cit.l.lucius in princ.ff.de lega.iij.quicquid dixerit Ioan.de Imola in dicto.§. inſtituto.Non obſtat.l.iiij. in fin. ff. de condit. inſtitu. vbi prohibitio de alienando facta vni à teſtatore valet,ſi cohæredem habeat, cuius contemplatione in dubio facta cenſetur, & ibi Bart. & per eundem in.l.is,cui ſub conditione. ff. de conditio.& demon. Quia re-
5 ſpondetur, quòd † aut prohibitio alienationis eſt ſimpliciter, & diſpoſitiuè facta pluribus ſimul, ſiue vni tantum etiam ex pluribus,& tunc prędicta procedant,quòd non dicatur fideicommiſſum inductum, neque prohibitio tanquam in ſe nuda valeat.dicto.§. Iulius Agrippa,Alexander, & Paulus Caſtr. poſt Bartolum in dicto. §. diui cum ſimi.ſupra allega.& hic eſt caſus noſter: Aut prohibitio alienationis facta eſt vni conditionaliter,& non diſpoſitiuè, & tunc ſi is cohæredem nõ habeat, ſed ſolus ſit,prohibitio non valeat.Sin vero cohæredem habeat,valet, licet non ſit expreſſa cauſa,nec perſona, cuius reſpectu prohibitio facta fuerit, quia conditio habetur pro cauſa,& ſic in dubio contemplatione cohæredis facta cenſebitur,& ita propriè loquitur d.l. iiij.in fi.ibiq; Bart.& in d.l.is cui, & habetur per Alex.& Moder.poſt Bar.in d.§.diui in.ij. colũ. Vltimo non obſtat.quod hic adeſt duplex prohibitio alienationis,vna legis,altera hominis, quæ duplex prohibitio fideicom.tacitum inter prohibitos operari debet per ſupra dicta,& per ea,quæ voluit Alexan. in dicto.§.diui in.j.colum.& in dicto. §. co-
6 hæredes. Nam reſpondetur,quod, †tũc prohibitio alienationis facta à teſtatore ſimpliciter, & ſine cauſa, quæ concurreret cum prohibitione legis,valet, & tenet,quando lex alienationem prohiberet propter fauorem perſonæ priuilegiatæ,putà eccleſiæ,vel minoris,& ita propriè loquitur Alexã. in d.§.diui in.j.colum.& in terminis ita loquitur tex.in d.§.ſanctiſsimas. quem Alexan. ibi allegat,& glo.in c.verum.de condi. appoſ.itaq; eſt de mente Barto.Cuma. & aliorum in d.§.diui, dum reſpondẽt textui in.l.ij.C.pro empto. Sed in caſu noſtro res hæreditariæ prohibitæ erãt alienari non fauore perſonæ priuilegiatæ,ſed ratione fideicommiſsi facti à teſtatore,vt in authen.res,quæ.C. communia de lega. Ergo ſi prohibitio alienationis expreſſe facta à teſtatore erit nuda, quia ſine cauſa, & non contemplatione alicuius perſonæ facta, ea nõ valebit dicto.§.iulius agrippa.& per ea quæ voluit Alexan.in d. §. diui. in fin. & in d.§.cohæredes in.iiij.col. Secun-
7 do reſpondeo, quod † duplex prohibitio operatur validitatem prohibitionis,vt non dicatur nudum præceptum continere, adeò quod etiam ex cauſa, propter quam aliàs res prohibita regulariter alienari poteſt nullo modo, poterit propter duplicem prohibitionem alienari d.c. verum cum gl. non autem vt inter prohibitos fideicommiſſum dicatur inductum, niſi ex aliis verbis, & diſpoſitis inductum cenſeatur.Præterea res hæreditariæ ſubiectæ fideicommiſſo dicuntur à lege prohibitæ alienari ex tacita mente teſtatoris, qui illas fideicommiſſo ſubiecit.l.fin.in fin.cum authenti.res, quæ.C.communia de legat.Vnde ſi teſtator vltra tacitam prohibitionem ſuam expreſſe etiam prohibuerit res hæreditarias alienari, hæc ſola expreſſa prohibitio, & non tacita debet conſiderari, quia expreſſa teſtatoris diſpoſitio tacitam circa eandem rem ceſſare facit.l.cum filio.§. filio. ff. de

de vulga.& pupil. Vnde cum expreſſa prohibitio fuerit nuda, & facta abſque cauſa,& non contemplatione alicuius perſonæ,debet dici inualida, neque fideicommiſſum inter hæredes prohibitos operari per ea, quæ ſupra adducta fuerunt: Ex quibus omnibus ita omnino concludendum eſſe viſum eſt.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Iuramentum præſtitum corporaliter tactis ſcripturis probationem in contrarium etiã per inſtrumentum publicum non admittit, ſecus eſt in iuramento ſimplici.*

2 *Statutum diſponens de minoribus iurantibus ſe eſſe maiores intelligitur de iuramento ſimplici.*

3 *Iuramentum, quo falſo quis ſe minorem aſſerit, excludit reſtitutionem ratione minoris ætatis, ſed non tollit nullitatem contractus ex alio defectu, niſi etiam tactis ſcripturis non contrauenire iuratum eſſet.*

4 *Ratificatio diuiſionis per diutinam poſſeſſionem probatur, propter quam illi non contrauenitur.*

5 *Taciturnitas diuturna poſt minorem ætatem quando reſtitutionem in integrum & reſciſionem contractus excludat.*

Quæſtio XLIII.

QVIDAM in contractu diuiſionis corporaliter manibus tactis ſcripturis ſe maiorem eſſe,& nullo modo contractui contrauenturum iurauit, partemq́; ſibi aſsignatã per decem annos,& vltra tenuit, atque poſſedit, An ſe minorem fuiſſe tempore contractus, læſionem, & defectum ſolennitatis probando ſit audiendus? Et dicẽdum eſſe exiſtimo, quod ex quo corporaliter ad ſancta Dei euangelia manibus tactis ſcripturis, ſe maiorem eſſe iurauit, petens ſe reſtitui prætextu læſionis etiam probando ſe minorem,

1 non ſit audiendus, † quoniam aduerſus talem aſſertionem, vt ſupra, iuratam non admittitur probatio in contrarium etiam per inſtrumentum publicum, ſecus, ſi ſe maiorem eſſe iuraſſet verbaliter, non ſub forma, de qua dictum eſt, nam tunc probatio contraria ſolum per inſtrumentum,& non per teſtes admitteretur, vt eſt text.& ibi Bal. Pau.de Caſt.& alii in.l.ſi alterius, aliâs in.l. prima. C. ſi minor ſe maior.dixe.

2 Et †ſecundum prædicta intelligendũ eſt ſtatutum loci poſitum ſub rubr. de pœna eius, qui per mendacium &c. quia loquitur de eo, qui ſimpliciter iurauit, vt ibi etiam ſi iurauerit, prædicta &c.& conſequenter non loquitur de iurante corporaliter manibus tactis ſcripturis, ſed ſimpliciter, & verbaliter & ſic in terminis iuris cõmunis, prout in dubio verba ſtatuti debent intelligi vt iuris correctio euitetur capit. cum dilectus, vbi Anton.& cæteri extra de conſuetud. l.ſerui veſtri. C. de noxali. Alexand.in.l. fina. §.in computatione. C.de iure delib. Et vt colligitur ex rubro,& nigro illius ſtatuti, principalis ſtatuentium intentio non fuit prouidere ſuper probatione minoris ætatis aduerſus aſſertionem iuratam, ſed de puniendo minores aſſerentes,& iurantes ſe maiores:& propterea dicendum non eſt, per ſtatutum illud iuris communis diſpoſitionem fuiſſe alteram. Nec aduerſatur, quod ſi reſtitui non poſsit aduerſus diuiſionem ratione præmiſſa, poterit ſaltem diuiſionis contractum nullum dicere ex defectu ſolennitatis ob ſtatuti diſpoſitionem ſub rubr. de contractibus cum minoribus &c. circa

3 princip. Nam † licet iuramentum, quo

falsò quis ſe maiorem iurauit, excludat reſtitutionem in integrum, non tamen excludit nullitatem contractus ex defectu ſolennitatis ſtatuti, vt volunt docto. maximè Paul. in dicta. l. prima. C. ſi minor ſe maior. dixe. per illum textum. Quoniam reſpondetur, quod cum vltra iuramentum prædictum iurauerit etiam nullo modo contrauenire contractui, & velle promiſſa ſeruare ratione huius duplicis iuramenti non ſolum reſtitutionem in integrum petere non poterit, ſed nec etiam contractum dicere nullum valebit virtute ſtatuti de contractibus cum minoribus, quod vult contractum eſſe nullum, ſi ſolennitas in eo appoſita non ſeruetur, quia & ſi iuramentum maioris ætatis non tollat contractus nullitatem, nihilominus ea tollitur à iuramento de non contraueniendo, quod corporaliter præſtitum eſſet manibus tactis ſcripturis, vt in. l. prima. cum authenti. ibi poſita. C. ſi aduer. vendit. ibique docto. maximè Paul. Caſtr. & expreſſe colligitur ex verbis eiuſdē Paul. in dicta. l. prima. C. ſi minor ſe maior. dix. poſt Ioan. Andr. in addit. ad Spec. in titu. de ſententia in. §. vt autem, & in titu. de reſtitu. in integr. in. §. ſecundo Alia quoque ratione nec per reſtitutionem, nec dicendo nullum eſſe contractum eſt audiendus, etiam præſupponendo nullitatem extare ratione ſolennitatis ſtatuti omiſſæ, propterea quòd quamuis expreſsè verbis diuiſionem non ratificauerit, tamen tacitè dupliciter ratificaſſe dicitur, quæ tacita ratificatio quo ad hunc effectum idem operatur, quod expreſſa argumento. l.
4 paulus. ff. rem rat. hab. cum aliis: † Prima fuit tacita ratificatio rebus, & factis inducta, quia partem ſibi aſsignatam per annos decem, & vltra tenuit, & poſſedit, fructus percepit, locauit, aliaq; plura fecit tacitam ratificationem inferentia: ergo virtute huius ratificationis contrauenire non poteſt gloſſ. communiter approbata in. l. prima. C. ſi maior fac. rat. hab. optimus text. cum gloſſ. in. l. quarta. C. commu-
5 ni diuid. † Secunda ratificatio tacita fuit inducta temporis taciturnitate, quæ licet per ſe nihil operari ſoleat. d. l. prima. C. ſi maior fact. rat. hab. tamen in contractibus oneroſis, qui etiam ipſo iure nulli eſſent propter ſolennitatem omiſſam, ſi interuenerit taciturnitas continua annorum quinque poſt minorem ætatem perfectam, quis nec per reſtitutionem in integrum, nec dicendo contractum nullum contrauenire, aut contractum reſcindere poteſt: in contractibus verò lucratiuis taciturnitas annorum decem inter præſentes idem operatur, vt eſt text. clarus, ibique omnes ſcriben. in. l. fin. C. ſi maior fact. rat. vendi. hab. Sed nos ſumus in contractu oneroſo. l. prima. C. communia vtriuſque iudi. & poſt finitam minorem ætatem ille, de quo agitur, per quinquennium, imò decennium, & vltra tacuit, igitur nullo modo contrauenire poterit, etiam ſi de ipſius læſione conſtaret dicta. l. fin. ac etiam quia lapſo quadriennio à die, quo is maior factus fuit, prætextu læſionis aduerſus contractum non auditur. l. fina. C. de tempo. in integr. reſtitut. Et hanc ſententiam eſſe in caſu noſtro probandam exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Remedium. l. fi. C. de edic. diui adri. tol. ita fauorabile eſt, vt in eo nullo iuris ordine*

ſerua

ſeruato procedatur, nec appellatio iure aliquo ne canonico quidem, aut municipali admittatur, & nu. 2. & 3.

2 *Statutum permittens in cauſis poſſeſſorijs ſemel appellari poſſe locum non habet in remedio d. l. fin.*

3 *In meris poſſeſſoriis de iure ciuili nunquam, at de iure canon. ſemel appellari poteſt, praeterquam in poſſeſſorio. d. l. fi.*

4 *Statutum loquens ſimpliciter, & generaliter caſum pœnalem non comprehendit.*

5 *Statutum permittens in poſſeſſorijs ſemel appellari poſſe quid vltra ius commune operetur.*

Quæſtio. XLIIII.

SI STATVTO loci ſimpliciter, & generaliter permittatur, vt in cauſa poſſeſſorii ſemel appellari valeat. Vtrum id locum habebit in poſſeſſorio, & remedio pro exequutione teſtamenti intentato ex beneficio. l. fin. C. de edic. diui adr. tollendo? Et illud quippe rectius exiſtimari puto, quod appellatio interpoſita ab immiſsione in poſſeſsionem pro exequutione teſtamenti ex beneficio d. l. fina. quæ cauſa dicitur eſſe poſſeſſorii adipiſcendæ, nō deuoluat, neque ſit admittenda etiam ex diſpoſitione ſtatuti: nam conſidero,
1 quod in hoc poſſeſſorio, † quod eſt multum fauorabile, atq; adeò, vt in eo nullo iuris ordine ſeruato, ſummariè, ac de facto procedatur ratione notorii, quod inducitur ex teſtamento non abolito, nec cancellato, vt in d. l. fi. vbi Bar. Bal. & cæteri. prout contingit etiam in aliis notoriis. c. ad noſtram de iureiurando, non admittitur appellatio ab huiuſmodi immiſsione ex ratione magis particulari, quam in aliis poſſeſſoriis, in quibus de iure appellari non poteſt vt in. l. vnica. C. ſi de momen. poſſeſsio. fue. appel. in poſſeſſorio enim de quo agitur appellari non poteſt propter ius notorium, quod habet hæres, vt ex teſtamento non abolito, nec cancellato infertur, veluti dicit Bal. aſsignando rationem illius text. in. l. quiſquis. C. quorum appella. non recip. ac etiam quia reipubl. intereſt teſtamenta valere, & effectum habere. l. vel negare. ff. quemadmo. teſta. aper. Et vltimæ voluntates defunctorum omnino ſunt exequēdæ. c. vltima voluntas. xiij. q. ſecunda. Et hoc eſt, quòd vltra diſpoſitum regulariter de iure communi in poſſeſſoriis non poſſe appellari minus in hoc poſſeſſorio dicta. l. fin. appellari poſsit, vt eſt text. in dicta. l. quiſquis, & in. §. ſi quis, vbi Archi. & gloſſ. ij. q. vj. Quod quidem clarius ſuadetur, nam in aliis poſſeſſoriis appellans, & iudex, qui appellationem admittit, aliqua pœna pecuniaria ſpeciali non puniuntur, vt dicta. l. vnica, at in hoc poſſeſſorio dicta l. fin. & appellans, & iudex contrafaciēdo pœna grauiſsima pecuniaria videlicet librarum. xx. auri pro quolibet puniuntur, vt in dicto. §. ſi quis, & in d. l. quiſquis. Ex quo innuitur, rationē aliquam magis ſpecialem ſubeſſe, quare appellatio in caſu iſto minus permittatur, quam regulariter in cæteris poſ-
2 ſeſſoriis. Ex quibus infero. quod † ſtatutum loci, inquantum ſimpliciter, & generaliter permittit, in cauſa poſſeſſorii ſemel appellari poſſe, locum non habebit in hoc caſu ſpeciali, & in quo maior ſpecialitatis ratio adeſt, quam in aliis poſſeſſoriis argumento eorum, quæ voluit Bartol. in lege omnes populi. ff. de iuſtit. & iure: dum loquitur de extenſione, ſeu interpretatione extenſiua ſtatutorum. Et vlterius hoc demonſtratur, quoniam † licet de iure

iure ciuili nullo caſu in mero poſſeſſorio poſſit appellari.d.l.vnica,& iure canonico bis regulariter,vt communiter canoniſtæ dicunt per illum text. poſt glo.in.c.cum ad ſedem de reſtit.ſpol. in clemen.j.de ſequeſtra.poſſ.& fruc.& in cleme.j.de cau.poſ.& propr.& ſic ius canonicum in poſſeſſoriis circa appellationes interponendas liberalius ſit, quam ius ciuile,tamen in hoc poſſeſſorio.d.l.fin.&.d.l.quiſquis non permittit aliquo caſu poſſe appellari,vt in.d. §.ſi quis.ij.quæſtio.vj.Ex quo clarè perſpicimus,in hoc poſſeſſorio minus admitti poſſe appellationem,quam in cæteris.Et cum ius canonicum,quod ſimpliciter,& regulariter vult poſſe in poſſeſſoriis appellari,hoc poſſe fieri prohibeat in dicto poſſeſſorio, ergo idem in terminis ſtatuti permittentis ſemel tantum in poſſeſſoriis appellari poſſe dicendum eſt,imò à fortiori,ſi illud ius quod aliàs regulariter binam permittit appellationem,denegat poſſe in hoc poſſeſſorio appellari,quãto magis hoc dicendum eſt in terminis ſtatuti vnicam tantum appellationem permittentis?

4 Præterea† ſtatutum loquens ſimpliciter,& generaliter non comprehendit caſum pœnalem, ſed alios,in quibus pœna adiecta non eſt,vt colligitur ex verbis Barto.in.l.non diſtinguemus.§. Iulianus,& in.§.de liberali.ff.de arbit. & Roma.in cõſi.cclxij.& conſi.ccxcix. Sed caſus,de quo agitur,pœnalis eſt,vt dictum fuit,ergo &c.Et ita ſtatutum intelligendo,res ad ius commune magis reducitur,prout ſemper ſtatuta in dubio ſunt intelligenda.l.ſerui veſtri. C. de noxa.c.cum dilectus,ibique Anton. & alii extra de conſuet.Alexand.& cæteri in.l.fin.§.in computatione. C. de iure delib.res enim facile ad ius commune redit.l.ſi vnus.§.pactus verſicu. quoties.ff.de pactis.Et quòd in hoc poſſeſſorio vltra aliàs diſpoſita generaliter à iure communi ſpeciali fauore vltimarum voluntatũ appellari nequeat volunt Bald.& communiter omnes legiſtæ in.d.l.fin.

5 Et† ſtatutum,hoc modo intelligendo,multum operabitur, eritque iuris cõmunis correctorium, prout ſtatutum voluiſſe diſponere videtur quoniam dando medium inter ius ciuile prohibens omnino appellationem.d. l.vnica,& inter ius canonicum permittens bis poſſe appellari,vt ſupra,noluit in totum iuri canonico adhærere, ſed mediam inter vtranque viam eligendo ſemel appellari poſſe diſpoſuit. Et ex his concludo,de iure ciuili regulariter in poſſeſſoriis non poſſe appellari, de iure vero canonico bis regulariter, ex diſpoſitione autem ſtatuti regulariter ſemel tantum,ſed in hoc poſſeſſorio,de quo agitur,nũquam,nec vllo caſu etiam ex ſtatuti diſpoſitione fauore ſpeciali,de quo ſupra dictum eſt. Quã declarationem certe veriorem,æquiorem,magisque iuri conſonã eſſe credo.

SVMMARIVM.

1 *Filius à patre viuo bona vſque ad legitimam aſcendent a,& vltra,attentis tunc facultatibus paternis,pro omni ſua legitima,ac pro omni eo,& toto &c.accipiendo etiam absque iuramento ſucceſſioni paternæ renunciauerit,ſibi præiudicat,neque auctis facultatibus patris quicquam petere poteſt.*

2 *Feudum nouum ſimpliciter conceſſum in dubio cenſetur quid hæreditarium.*

3 *In feudo hæreditario,& nouo pater filiis præiudicare poteſt,ſecus eſt in antiquo.*

4 *Primogenita congruenter de bonis patris dotata quare ſecundum conſtitutionem Regni excluda*

excludatur à minore natu, quæ in domo patris poſt illius mortis remanſit,

5 *Primogenitura amittitur ratione partis ſufficientis ſibi de bonis paternis aſsignata à patre.*

6 *Fœmininum quando maſculinum etiam comprehendit.*

7 *Exempli gratia, & non reſtrictiuè illud dicitur exspreſſum, quod eſt ex pluribus identitatem rationis habentibus.*

Quæſtio. XLV.

AN Primogenitus, cui tempore quo matrimonium contraxit, pater in valida forma ratam, & partem bonorum, quam, ſi tunc eius genitor mortuus eſſet, habiturus fuiſſet, aſsignauit, debeat ſuccedere in feudo nobili nouo, quod pater poſt dictã aſsignationem adeptus eſt, aliis filiis excluſis, ſtante regni conſuetudine, quòd ad feuda maxime nobilia primogenitus, aliis excluſis, admittatur? Et inſtrumento aſsignationis prædictæ, & inueſtituris, & teſtamento paterno, ex quibus fortaſſe aperta, claraque deciſio colligi poſſet, non inſpectis, ſed de iure loquendo, vt amico ſatisfaciam, breuiter concludendum eſſe videtur, quòd primogenitus, cui à patre fuit aſsignata pars bonorum, & forte maior, quam ſibi de iure deberetur, attentis facultatibus, quas tempore aſsignationis pater habebat, nõ poſsit in feudo à patre poſt
1 ea acquiſito ſuccedere, †cũ enim pars bonorum etiam vltra legitimam iure naturæ debitam fuerit illi aſsignata, quam pro omni ſua legitima, & pro omni eo, & toto, quod ſibi de iure competere poterat, accepit, cenſetur ex hoc ſibi, ac ſuis etiam deſcendẽtibus quo ad paternam ſucceſsionem præiudicaſſe, vt nec ipſe, nec eius deſcendentes tempore mortis paternæ, vlterius quicquã petere poſsint in bonis, & hæreditate patris, vt dixit Bald. in l. pactum colũ. j. C. de colla. in ver. Secundo quæro &c. qui dicit, quòd renuntiatio facta per filiam cum iuramento nocet etiam nepoti ex filia, quando filia à patre ſuã partem bonorum recepiſſet: talis enim receptio & renunciatio nocet ſequentibus non ex vi repudiationis, ſed vi ſucceſsionis: faciunt not. per Iacob. butriga in d. l. pactum, & hoc ſequitur Ioannes de Imola. Angel. & Roman. in l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligatio. Bald. in l. ſucceſſione. C. de reuocan. his quę per frau. in authen. res, quæ. C. communia de lega. & in l. fin. §. j. C. de vſur. rei iudica. cum ſimil. allegatis per Alexan. in conſilio. clxxx. & in ſequen. lib. v. qui dicunt. ꝙ ſi filio, vel filiæ fuerit à patre viuente aſsignata portio certa bonorum aſcendens vſque ad legitimam, attentis facultatibus, quas tunc pater habebat, & filius, vel filia renunciauerint, illamq; receperint pro omni ſua legitima, & pro omni eo. & toto &c. non poterunt poſtea aliquid de bonis patris petere, etiam ſi facultates illius multum auctæ eſſent. Prædicta abſque dubio viderentur procedere, ſi feudum, de quo agitur, eſſet hæreditarium, vt quia fuiſſet conceſſum pro ſe, deſcendentibus, & hęredibus, iuxta ea quæ voluit Alexand.
2 in leg. ſi patroni. ff. ad Trebell. † & prout in dubio debet ſic præſumi conceſſum, quando ſimpliciter fuiſſet conceſſum, & eſſemus in feudo nouo argumẽto capitu. primo de duobus fratrib. à capit. inueſti. & l. ſi pactum. ff. de probat. Andræas de Iſernia in capit. primo an agna. vel fil. ibi que Bald. in tertia col.

Nam

3 Nam†in tali feudo hæreditario pater filiis præiudicare poteſt,vt inquit Andræas de Iſernia & Iacob . Aluero . in capit.primo de alienatio.feud.patr. Ioannes Andræ.in addi.ad ſpeculator. in titulo de feud.verſic. nunc dicamus:& idem voluit Nicolaus de mathar.vt refert Bald.in.l.qui ſe patris columm.ix. in verſicul.item quæritur, ſi vaſallus. C.vnde lib.Et licet Bald.in.c.j . §. hoc quoque circa tertiã columnã de ſucceſſio.feud velle videatur,quòd pater de feudo nequeat diſponere,nec filiis alienando,aut aliter diſponendo etiam cũ conſenſu domini poſsit præiudicare, illud tamen procedit in feudo antiquo non autem in nouo ſimpliciter conceſſo,vel pro ſe,& filiis,& deſcendentibus & hæredibus:ita declarat Aluero. in.c. j.§.fin.in tit.quæ fuer.pri.cau . benef. amitt.in.xviij.&.xlvij.concluſ.Ex quibus inferri videtur,quòd cum ſimus in feudo nouo,pater dando primogenito partem ſuam bonorum,imò maiorem, quam filius recepit,vt ſupra, potuit filio præiudicare quo ad hoc feudũ nouiter acquiſitum:Et Alexan.in conſil.xij. lib.v.voluit,ꝙ vaſallus,qui adeptus eſt nouum feudum,poteſt filii & deſcendẽtibus,& vni tantum ex filiis præiudicare,ac vni tantum illud relinquere:Sed pater viuens,aſsignando vni filio partem ſuam,cenſetur voluiſſe illi quo ad alia bona etiam ex poſt facto acquiſita præiudicare,vt ex præmiſsis colligitur ergo idem in caſu noſtro dicẽdum eſt. Præterea conſidero rationem , quare

4 primogenita dotata de bonis patris excluditur à ſucceſsione feudi per minorem natu, quæ in capillo remanſit in domo patris poſt illius mortem,vt legitur in conſtitut. Regni incipien . vt de ſucceſsionibus in.§.filiæ autem ratio enim eſt.quia filia dotata habuit, partem bonorum congruentem, attenta conditione viri,& vxoris,& numero liberorum,ac attentis facultatibus paternis iuxta.leg.cum poſt.§.genera.ff. de iure docto.leg.ſi filiæ.ff.de lega.tertia vnde cum illi fuerit ſufficienter prouiſum de bonis paternis,prout de iure prouidendum erat,& conſequenter primogenito ſufficiens patrimonium ex bonis patris habuerit,quia dos filiæ patrimonium dicitur . leg . Pomponius Philadelphus.ff.famil.herciſcund.cum ſimil.idcirco ipſa primogenita per minorem natu à ſucceſsione feudi excluditur,vt in dicto.§.filiæ.Et ex hoc in-

5 fertur,quòd†ratione ſufficientis partis bonorum paternorum aſsignatæ filiæ primogenitæ ipſa iura primogenituræ quo ad ſucceſsionem feudi amittit,illaque acquirit minor natu.d.§.filiæ:ex identitate ergo rationis idem dicendum eſt in filio primogenito, cui pars ſua,vt ſupra,fuerit aſsignata:ęquiparantur enim primogenitus quo ad alios filios maſculos, & primogenita quo ad alias filias fœminas, nam ſicut primogenit⁹ alios filios maſculos à ſucceſsione feudi excludit,ita primogenita alias fœminas, vt in dict.conſtitut. & tamen primogenita dotata, & cui ſufficienter de bonis paternis fuit prouiſum,alias filias non excludit,ſed ipſa excluditur,vt ibi,idem igitur dicendũ eſt de primogenito , attenta rationis identitate:& cum alia ratio in caſu.d. §.filiæ.niſi ea , de qua ſupra,aſsignari non poſsit,ea pro expreſſa haberi debet argumen.not.per Barto.in leg.maximum vitium.C.de liber.præter.& in leg.eam quam cum leg.quamuis.C.de fideicommiſſ.& ideo ex identitate rationis idem in primogenito dicere poſſum

ſum

ſumus.Quod ſi diceretur, conſtitutionem in dicto.§.filiæ.loqui de filiabus, & ſic de fœminis,ideoque non poſſe habere locum in maſculis, quia abſurdum,& quodammodo exemplo turpiſimum ſit fœminino vocabulo maſculos etiam contineri leg.ſi ita ſcriptum ſit filiabus in princip.ibique Bartol. ff. de legat.ſecundo & præſertim in materia exorbitanti,in qua non fit extenſio argumen.capit.quæ à iure de regulis iuris in.vj.in leg.ſi vero.§.de viro.ff.ſoluto matrimonio vbi Imola,& alii cũ
6 ſimilib.Reſponderi poteſt,quòd †quando fœminirum gratia maioris frequentiæ exprimitur,quia ita ſub fœminino à lege prolato frequentius accidere ſoleat,tunc maſculinum etiam comprehenditur,Deci.in leg.fœminæ.ff.de regulis iuris gloſſ.in leg.vnica in verſic. ſponſam.C.de raptu virg. cum aliis: ſed frequentius euenire ſolet, vt filiæ fœminæ congruenter prouideatur de parte bonorum,hoc eſt de dote, quàm filio maſculo,ergo ſtante rationis identitate in vtroque,ſtatutum in fœmina locum habebit etiam in maſculo, quoniam hæc non dicetur extenſio,ſed cõprehenſio argumen.leg.nominis,& rei. §.verbum ex legibus.ff.de verborum ſignificatio.Et inquit Bald.in repeti.leg. de quibus.ff.de legibus in columna vi-
7 geſimatertia quòd †quando plura habens rationis identitatem,quamuis alterum tantum exprimatur, illud tamẽ dicitur exprimi gratia exempli,& non reſtrictiuè gloſſ.in cap.primo in verſicul italiæ de tempor.ordina. in ſexto facit id.quod vult Bald. in lege quòd verò.ff.de legibus,& habetur per Moder.in leg.à titio.ff.de verborum obligatio.Et ita ex præmiſsis concludendum eſſe arbitror.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Filius emens rem pecunia paterna ſibi illam acquirit,reſtituendo fratribus pecuniam pro rata:& idem eſt in patre emente rem pecunia filij.*

2 *Filius vnde pecuniam acquiſiuiſſe in dubio præſumatur,& nu.6.*

3 *Frater ſi rem emat nomine ſuo,& fratrum, & ſimpliciter pecuniam ſoluat,in dubio propria pecunia emiſſe cenſetur.*

4 *Emptio in dubio propria pecunia ementis facta præſumitur.*

5 *Actus geſtus nomine proprio dicitur geſtus nomine alieno.ſi ex præcedentibus,vel ſequentibus colligi poteſt.*

6 *Acquiſitum à doctore quando quaſi caſtrenſe dicatur.*

Quæſtio XLVI.

FILIVS nomine Caius, qui doctor medicinæ erat,viuente patre pecuniam quibuſdã mutuauit,Pater rem pro ſe,& hæredibus ſuis emit expreſsè dicendo,ex pecunia debita illis puta de Robertis occaſione mutui gratuiti facti per dictum Caiũ: An Caius pecuniam mutuatam,& precium rei emptæ à fratribus repetere poſſit?Exiſtimarent aliqui,neque temerè, quòd pecunia mutuata,& precium rei
1 emptæ Caio debeatur,quoniam † quãdo filius rem paterna pecunia emit,res illa filio acquiritur, quia ex induſtria ſua dicitur acquirere,ſed fratribus pro illorum ratis pecuniam reſtituere tenetur.vt voluit Paulus Caſtren.poſt Barto.in.l.cum oportet.C.de bon.quæ libe.ergo & econtra dicendũ eſt,ꝙ ſi pater rem pecunia filii emerit,res acquiritur patri,& cõis eſt inter fratres poſt mortẽ patris,ſed fratres pro rata alteri fratri

fratri pecuniam reſtituere debebunt.
2 Præterea † quando non apparet, vnde filius pecuniam acquiſierit, videlicet an ex ſua induſtria, an vero ex re, & contemplatione patris, in dubio ex induſtria filii acquiſita præſumitur, concurrentibus aliquibus coniecturis, & attenta qualitate perſonæ filii, vt quia erat doctor, vel mercator, vel aliter induſtrioſus, vt eſt glo. quam ſcrib. communiter ita declarant, & ſequuntur in d.l. cum oportet. vbi Bald. inquit, quòd acquiſitum à doctore medicinæ dicitur peculium quaſi caſtrenſe, & ideo illud non acquiritur patri, nec fratribus quo ad proprietatẽ, nec quo ad vſumfructum. l. fi. C. de inoffi. teſtamen. Sed Caius eſt doctor medicinæ, ergo pecunias ab illo mutuatas ex induſtria ſua acquiſiuiſſe præſumetur, & conſequenter ipſius propriæ, non autem inter fratres communes eſſe debebunt. Tertio dicit Barto. in. l. ij. C. pro ſocio. & in l. ſi patruus. C. communia vtri. iudic.
3 quòd † quando vnus ex fratribus emit rem nomine ſuo, & fratrum, ac ſimpliciter pecuniam ſoluit, in dubio propria pecunia emiſſe cenſetur: & ideo ſi alii fratres partem rei emptæ conſequi volunt, ſuam partem pecuniæ ſoluent: vnde ad hoc, vt alii fratres ad ſuam partem pecuniæ non tenerentur, & res communi pecunia empta diceretur, deberet exprimi, quòd pecunia communi res fuit empta, ſed pater emendo pro ſe, & hæredibus ſuis pro certa parte pretii dixit expreſſe, quòd ſoluebat de pecunia Caii, ergo à fratribus pecunia ſua pro ratis illi reſtituenda erit. Ego tamen, prædictis non attentis, contrariam ſententiam eſſe veriorem ſum arbitratus, quòd ipſe Caius pecuniam pro aliqua parte à fratribus ſuis repe-
4 tere nequeat: nam † vbicunque quis rem emit, in dubio propria pecunia emiſſe præſumitur, non conſiderando, an ſit artifex & induſtrioſus, & conſequenter an pecuniam illam acquirere potuerit, nec ne, niſi expreſſe emptor dixerit, ſe emiſſe pecunia alterius, vel communi, vt vult Bart. in dicta. l. ij. & idem optime ſequitur in. d. l. ſi patruus. Modo aut volumus dicere, quòd in caſu noſtro emptor emerit rem ſimpliciter non exprimendo, cuius pecunia, & tunc pecunia propria dicetur empta, vt ſupra, Aut exprimendo pecunia ſua, vel ſibi debita, & tunc caſus eſt clarus, quòd dicetur empta ſua pecunia, veluti concludit Bart. in. d. l. ſi patruus. nam in incertis, & non in certis locus eſt coniecturis. l. continuus. §. j. ff. de verbor. obligatio. Sed emptor, vt ex verbis inſtrumenti apparet, emit dictam rem pecunia debi. a ipſis de Robertis gratis mutuata per dictum Caium, nec expreſſum fuit, an patri emptori, an Caio, an vero aliis de Robertis pecunia debita eſſet, Ergo in dubio dicendum eſt illam emptori fuiſſe debitam. Nec obſtant verba illa in inſtrumento poſita, videlicet debitis illis de Robertis occaſione mutui gratuiti facti de dictis pecuniis per præfatum Caium, Quoniam reſpondetur, quòd ex verbis præcedentibus, in quibus præſupponebatur eos, qui mutuo acceperant, eſſe obligatos illis de Robertis, infertur, & apparet, Caium mutuaſſe illas pecunias non tanquam ſuas, nec nomine proprio, ſed nomine patris & tanquam in hoc illorum de Robertis negotia ge-
5 rens, nam † quando actus ab aliquo geritur etiam nomine proprio, ſi ex præcedentibus, vel ſequentibus colligi poteſt, quòd nomine alieno, & nõ proprio geſſer

geſſerit,tunc nomen proprium expreſſum non attēditur, ſed magis alia verba conſiderantur,vt voluit Abb.ibique Deci.in.j.conclu.in.c.quoniam Abbas. de officio deleg. & optime habetur per Bart.in.l.ſi ſeruus communis ita. ff.de ſtipula.ſeruo.facit id,quod notat Bart. in.l.j.§.nunciatio. ff.de noui oper.nun. Non obſtant in contrarium adducta, nam in primis negatur, quòd emptor emerit pecunia Caii, quia pecuniis ꝓpriis emit,vt in dubio præſumitur.Præterea poſito, quòd pecuniæ mutuatæ à Caio fuiſſent ab ipſo acquiſitæ,non tamē ſequitur,ergo ex induſtria ſua præ-
6 ſumi debent acquiſitæ, † quoniam ex qualitate perſonæ filius præſumitur acquiſiuiſſe, quando ſeorſum à patre habitaret,vel quando adminiſtrationi patrimonii paterni ſe non ingereret, ad tradita per Bal.in.d.l.cum oportet.ſed Caius ſeorſum à patre non habitabat, & negotiis paternis, atque adminiſtrationi bonorum patris ſe ingerebat, ergo &c.Non ſequitur etiam,doctor medicinæ aliquid acquirit, ergo illud dicitur acquiſitum tanquam ex quaſi ca-
7 ſtrenſibus: † illud enim quaſi caſtrenſe dicitur,quod acquiritur ex ſalariis publicis,& ratione officii publici, ſecus ſi ex ſalariis priuatis, & ratione officii ſui,quod eſſet vtile priuatis:ita inquit, & declarat Bal.quem Alex.ſequitur in d.l.cùm oportet. Non obſtant not.per Bartol.in dicta.l.ij.& in dicta.l.ſi patruus. quoniam rectè conſiderata potius in contrarium faciunt, vt dictum fuit.Et ita iuris eſſe ratus ſum.

SVMMARIVM.

1 *Conductor ad longum tempus naturaliter poſſidet.*

2 *Naturalis ſola poſſeſſio animo tantum retinetur, nec è re exeundo amittitur, ſecus eſt in naturali, & ciuili ſimul.*

3 *Poſſidet adhuc, qui initio, & ex poſt facto poſſedit.*

4 *Poſſidens animo ſuo, & corpore alieno puta colonorum quando per expulſionem illorum poſſeſſione priuetur, & nu.10.*

5 *Indefinita quādo non æquipolleat vniuerſali.*

6 *Colonus conſtituens ſe nomine alterius poſſidere non priuat dominum poſſeſſione, niſi ex re egreſſus illam tradiderit, vacuamque dimiſerit.*

7 *Coloni omnes eiecti dominum poſſeſſione non priuant, ſi illorum bona extra domum proiecta non fuerunt, & in conſpectu rei remanentes ſtatim facile ad rem fuerunt regreſſi, & dominum in poſſeſſorem recognouerunt.*

8 *In priuando aliquem poſſeſſione quamlibet rei partem ingredi neceſſe eſt. Secus eſt in acquirenda poſſeſſione vacua.*

9 *Poſſeſſio non acquiritur ſolo animo verbis declarato,ſed animo & corpore ſimul.*

10 *Dominus per expulſionem coloni quando poſſeſſione priuetur.*

11 *Dominus facilius poſſeſſione priuatur per factum eius,qui ſuo nomine naturaliter tantum poſſidet,vt eſt vſufructuarius, & emphyteuta quam per factum ſimplicis coloni detinentis, & corpore ſuo naturaliter domino poſſidētis.*

12 *Colonorum ficta, ac etiam vera traditio dominis non præiudicat, niſi contractus ad poſſeſſionis tranſlationem aptus interuenerit.*

Quæſtio XLVII.

MAGNA olim quæſtio fuit in cauſa poſſeſſorii ſummarii, vtrum conducto res ad longum tempus vltra decem annos,
1 †qui abſque dubio naturalem poſſeſſionem bonorum conductorum habere dicuntur iuxta not.in.l.iij.§.ex contrario.& in.l.ſi quis ante.ff.de acquirenda

poſſeſ.& in.l.ſi vt certo.§.nunc videndum.ff.commod.cum aliis, dicerentur ſua naturali poſſeſsione priuati per immiſsionem,& aſſociationem locatoribus adhuc conductione durante conceſſam à iudice cum expulſione colonorum? Et inſpectis iis, quæ tunc proponerentur, illud magis eſſe putaui, vt concluderetur, conductores per huiuſmodi immiſsionem cum eiectione colonorum non fuiſſe poſſeſsione priuatos, quo minus adhuc poſsidere dicerentur: ſi enim poſsidere deſiuiſſe dicendum fuit, contigit hoc virtute immiſsionis, & tenutæ adeptæ, quæ cum conductores poſſeſsione non priuauerit, vt demonſtrabitur, idcirco dicendum eſt illos etiam poſt immiſsionem, & tenutam adeptam fuiſſe in ſua naturali poſſeſsione, quam animo ſuo retinuerunt, ac etiam mediante corpore ſuorum colonorum,& inquilinorum:
2 nam†licet ciuiliter,& naturaliter poſſidens è re exeundo naturalem poſſeſſionem amittat.l.clam.§.qui ad nundinas.ff.de acquiren.poſſeſ.cum ſimil.tamen quando quis ſolum naturaliter poſsidet,è re exeundo,non deſinit poſſidere, ſed animo illam poſſeſsionem retinet, vt probat Bart.in.l.j.in princ. col.vltima.ff.de acquir.poſſeſ.l.ſi colonus.eod.tit.Alexan.in.d.§.qui ad nundinas.in.iiij.colū.l.iij.§.vnde vi, & ibi glo.ff.de vi,& vi armata. etiam ſi colonus, mediante quo detinebat, è re exiuiſſet, vt in.l.ſi de eo.§.ſi forte. ibique Alexan.& Aret.& in.l.qui vniuerſas.§. ſi ego.ff.de acquiren.poſſeſ.Et†cum ab
3 initio contractus, & ex poſt facto conductores poſſediſſent, adhuc etiam dicebantur poſsidere Barto.in.l.Celſus. in penult.colum.ff.de vſucap.Bar.Bal. & alii in.l.non ignorabit. C.ad exhiben.& ſcriben.poſt glo.in.l.ſiue poſsidetis. C.de probatio. Quod autem per immiſsionem factam conductores priuati non fuerint ſua poſſeſsione, pro-
4 batur, nam † quamuis ille, qui animo ſuo, & corpore alieno poſsidet, priuetur ſua poſſeſsione per expulſionem coloni, vt in.l.peregre.§.quibus. & ibi ſcriben.Aret.in.l.quamuis.§.ſi conductor. ff.de acquiren.poſſeſsio.& docto. etiam in.l.fin.C.eodem tit.Tamen hoc eſt verum, quando omnes coloni fuerunt expulſi: At ſi quis plures colonos haberet, neque conſtaret, illos omnes fuiſſe expulſos,tunc poſsidens ſua poſſeſsione non priuatur, neque ſufficeret partem illorum imo omnes, excepto vno etiam de eorum familia,fuiſſe eiectos.l.j.§.ſi quis me vi.§.idem Iulianus.vbi habetur.ff.de vi, & vi armata. Alexan.in dicto.§.quibus. in.j.colum. poſt Imolam: Sed in caſu,de quo agitur, non conſtitit omnes colonos fuiſſe eiectos, cum tamen plures fuiſſe ex proceſſu apparuiſſet, ergo &c. Et licet in inſtrumento tenutæ diceretur indefinitè, ac colonos, & familias eorum in illis exiſtentes expellendo, non tamen dictum fuit omnes colonos, prout o-
5 mnes expellere neceſſe fuit:†neque illa indefinita æquipollet vniuerſali, cum ſimus in iis, in quibus agitur de præiudicio, & damno alterius, ad not. per Bart.in.l.omnes populi.colum.xx. ff.de iuſtitia,& iure. Et quoniam indefinita æquipollet vniuerſali ex larga ſignificatione, & interpretatione vocabuli, vt ibi per Barto.& per Dynum in rubr.de regulis iuris. in.vj. cum in caſu noſtro ageretur de alterius damno,& de priuando aliquem iure ſuo, verba fuerunt reſtringenda, vt vniuerſali indefinita non æquipolleret, vt eſt tex.in

l.ij. §. merito. &. §.ſi quis à principe. cum ibi not.ff.ne quid in loco publi.c. ſuggeſtum.c.licet.de decimis.c.in his. c.dudum.cum ibi not.extra de priuile.

6 Et † ex eo, quòd aliquis ex colonis nomine locatorum, qui poſſeſsionem tūc ingreſsi fuerunt,recognouerint poſſeſſionem,& illorum nomine ſe poſsidere dixerint, non debent conductores dici priuati ſua poſſeſsione, vt voluit Bart. in.l.j.in fi.ff.de vi, & vi arma.quicquid glo.ibi voluerit, quoniam neceſſe fuit, colonum è re fuiſſe egreſſum,rem tradidiſſe, illamque vacuam dimiſiſſe, vt ibi argu.d.l.quamuis.§.ſi conductor.& l.fin.cum ibi not. C.de acquir.poſſeſs.

7 Præterea† poſito & non conceſſo,quòd omnes coloni fuiſſent deiecti,tamen ex quo eorum bona proiecta extra domum non fuerunt, ipſique in præſentia, & conſpectu rei ſteterunt, & ſic illorum facilis fuit regreſſus, ac rerum ſuarum ratione animum ingrediendi habuerunt,prout ſtatim, hoc eſt eadem die ingreſsi fuerunt, recognouerúntq; conductores in poſſeſſores,idcirco non obſtante dicta eiectione, conductores priuati ſua naturali poſſeſsione dici non debuerunt,veluti not.voluit Aret. in.l.quod meo.in fi.in vltima col.ff.de acquir.poſſeſs.facit,quod voluit glo.ij. in.l.j.in princ.eod.tit.quæ vult,quòd ſi facilis ſit regreſſus ad rem, eiectus ſtatim redeundo non dicitur priuatus, ſi in conſpectu rei remanſit: facit etiam, quod voluit glo. in.l.ſi quis ad ſe fundum. c. de vi public,& per Bartol.in.l. qui poſſeſsionem.ff.de vi,& vi armata. Neque conductio, quam interim colonus ab eo, qui ingreſſus fuit, fecit, priuauit dominum ſua poſſeſsione naturali, tùm quia dominus abſens ſuam naturalem animo retinuit etiam in abſentia coloni,tùm quia colonus conducendo ſimpliciter ab alio, vel aliter aliquem in poſſeſsionem recognoſcendo, aut faciendo, & approbando illum in præteritum poſſeſſorem non priuauit dominum ſua poſſeſsione dicta.l. quamuis.§.ſi conductor.& dicta.l.fina. C.de acquirenda poſſeſsione. Corroborantur præmiſſa ad fauorem condu-

8 ctorum, † nam vt præſuppoſitum, & veriſsimum fuit, ipſi conductores ante immiſsionem erant in poſſeſsione omnium bonorum, de quibus agitur, & cuiuſlibet partis illorum, ergo ad hoc, vt ſua poſſeſsione priuati dicerentur, neceſſe fuit,vt locatores immiſsi,& aſſociati non ſolum partem, ſed etiam quamlibet partem illorum bonorum ingreſsi eſſent, alioquin non poſſunt dici priuaſſe conductores ſua poſſeſſione, quamuis ad acquirendam totius rei poſſeſsionem aliàs partem illius ingredi ſufficeret, quando antea poſſeſsio rei omnino vacua fuiſſet, vt in l.quod meo. in fin.ibique Areti.in primis verbis, & Alexan.in vltimis, iuncta.l.ſecunda.in princ.ff.de acquirenda poſſeſsione.At in caſu occurrenti locatores immiſsi quamlibet dictorum bonorum partem non occuparunt, quia in inſtrumento tenutæ non dicitur, quòd ingreſsi fuerint dicta bona, & quamlibet eorum partē, nec quòd iuerint per totum terrenum, ſed ſimpliciter quòd acceperunt tenutam,& corporalem poſſeſsionem infraſcriptorū bonorum, quæ verba poſſunt verificari etiam in poſſeſsione partis,& interpretanda ſunt contra locatores,qui in illis ſe fundant. argumen. l.veteribus. ff.de pactis.l. Labeo.ff .de contrahen.empt. item quia illa verba generalia,& indefinita reſtringi debent, ne cōtingat ali-

quem iure,ſua poſſeſsione ſeu priuari, vt ſupra.Nec obſtant verba in fine inſtrumenti illius poſita ibi & quæ omnia bona proteſtati fuerunt &c.quia ex illis poſſeſsio cuiuslibet partis omniũ
9 bonorum acquiſita non fuit, cum † poſſeſsio mediante proteſtatione,& ſic ex ſolo animo verbis declararo nõ acquirai,ſed ex animo,& corpore ſimul. l.quemadmodum.cum ſimi.ff.de acq.
10 poſſ.Conſiderandum etiam eſt, † ꝙ iura dicentia dominũ priuari ſua poſſeſsione per expulſionem colonorũ loquuntur, quando dominus animo ſuo ciuiliter, & corpore alieno naturaliter poſsideret,vt in.d.l.peregre.§. quibus, & in.l.j.d.ſi.vbi docto.cum ſimil.Ergo hoc ad alium caſum trahi non debet, videlicet quando dominus ſolũ naturaliter poſsideret,nam per eiectionẽ coloni detinentis,ſeu cuſtodientis dominus poſſeſsiõe nõ priuatur,tũ quia etiã extra rem exiſtens illam animo ſuo retinet,vt ſupra,tum quia hoc caſu verũ non eſt dicere,ꝙ poſſeſsio,quã dominꝰ animo retinebat, dicatur requieſcere ſuper illa,quã mediante corpore coloni retinebat, cũ vna tantum ſit poſſeſſio in caſu noſtro, quã conductores in bonis cõductis habebant,tum quia naturalis coniuncta ciuili facilius perditur,quam ſola naturalis.d.§.qui ad nũdinas,ergo per eiectionem coloni poſſeſsio naturalis nõ dicitur amiſſa:quãdo verò dominus,animo ciuiliter,& naturaliter ſolum corpore coloni poſsidet.& ſic diuerſæ poſſeſsiones ſunt diuerſis inſtrumentis retentæ.ſi colonus à poſſeſsione naturali fuerit eiectus, dominus tunc priuatur & illa poſſeſſione naturali, ac etiam ciuili, quia ciuilis dicitur requieſcere ſuper naturali, vt inquit gloſſ.quam multum commendat Barto.in.l.prima.§.non alii autem,ff.de vi,& vi arma. Præter-
11 ea † dominus facilius poſſeſsione priuatur facto illius, qui naturaliter ſuo nomine pro ſe tantum poſsidet, vt eſt vſufructuarius, vel emphyteota,& ſimiles iuxta.l.fina.ibique Barto.ff.vti poſsid.quàm facto eius, qui ſimpliciter detinet, & corpore ſuo alteri, hoc eſt domino naturaliter poſsidet, vt in terminis voluit Alexand.in.d.l. quàmuis.§.ſi conductor in.ij.colum. ibi limitatur ergo &c.vbi colonus cõducendo pro alio non trãsfert etiam naturalem:at is,qui naturaliter ſuo nomine, & pro ſe poſsidet, conducendo pro alio illam transfert, ac dominum ſua poſſeſsione priuat per ea,quæ ipſe allegat.Sed quando ille,qui naturaliter ſuo nomine, & pro ſe poſsidet, eiicitur, dominus ſua poſſeſsione non priuatur, vt in dicta.l.j.§.non alii autem in fin.& ibi Barto. Ergo nec ſua naturali, quam ſolum habet, priuari dicetur per eiectionem ſui ſimplicis coloni,qui ſimpliciter detinet: Et ratio eſt illa, de qua ſupra ſæpe dictum eſt, tum quia dominus etiam abſens ſuam naturalem animo retinet, tum quia alia poſſeſsio,non reperitur; ſuper qua illa requieſcat, cum naturalis poſſeſsio, quam ſolum habet conductor ad longum tempus,vel emphyteuta,non requieſcat ſuper illam naturali,quam retinet mediante corpore coloni,ſi quidem vna,eadémque eſt naturalis poſſeſsio,non autem diuerſæ ad. tradita per Pau.Caſt.& Cuma.in.l.iij. §.ex contrario.ff.de acquir.poſſeſ.Ita-
12 que † nec ex traditione vera Colonorum, quæ in caſu noſtro non interuenit, & ſi interueniſſet, non tamen ex ea conductores dicerentur priuari, ſua poſſeſsione

poſſeſsione,cum vltra veram traditionem requiratur, ꝙ ea facta fuerit mediante contractu apto ad poſſeſsionis translationem, qui ex parte colonorũ in hoc caſu non interuenit, vt habetur per Ale.in.l.qui vniuerſas.§.quod per colonũ.& in.l.peregre.§.quibus in.vij. caſu poſt Imo.ff.de acqu.poſ.Nec etiã ex eiectione colonorũ,ſeu ex recognitione poſſeſsionis ab eis facta potuerunt domini conductores dici priuati ſua naturali poſſeſsione,quam ſolã habuerunt per prædicta.Et ita arbitratus ſum de iure eſſe concludendum ,prout etiam aliàs legendo dixi in.c.j.de conſtitu.num . ccxiiij . vbi latè diſputaui etiam,quando princeps per inobedientiam, & eiectionem ſubditorum iure, & poſſeſsione ſua priuetur, & quando non,incipiendo à nu.ccj.vſque ad nu. ccxv.& multa ibi dicuntur ad propoſitum quæſtionis noſtræ facientia,quæ inſpici poterunt.

SVMMARIVM.

1 *Precii qualitas, & quantitas in emptione multum conſideratur, præſertim ad oſtendendum, quid emptione comprehendatur.*

2 *Venditoris deceptio in dubio non præſumitur.*

3 *Verba illa vel circa, quid modicum continent.*

4 *Qualitatis demonſtratio fortior eſt illa, quæ ex finibus fieret.*

5 *Error finium alienorum, vel etiam omnium non nocet, ſi aliæ demonſtrationes adſint.*

6 *Fines duo, aut ad ſummum tres demonſtrationi rei ſufficiunt.*

7 *Demonſtrationes rei vel duæ, quæ veræ ſint, ſufficiunt, aliis falſis exiſtentibus.*

Quæſtio XLVIII.

FVNDI Partẽ tornaturarũ cẽtum,vel circa certo precio cum quis emiſſet, exprimendo locũ & cõfines, ac in plures petias terræ fundus diuiſus eſſet & propterea dubitaretur,an petię quædam emptione cõprehenderetur,Placuit iuris,& facti coniecturas inſpiciendas fore,Et 1 † in primis precii qualitatem, vel quantitatẽ, quæ à iure conſiderabilis eſt,& attendẽda,Bar.in.l.j.§.qui ſuperficiem.ff.de ſuperficie.& in.l.cotem.§.qui maximos. ff.de publica.Alex.in conſi.cxx.lib.ij.l. ſemper in ſtipulationibus.& ibi Decius, qui multa allegat.ff.de reg.iur.Nam ſi, comprehenſa in emptione dicta petia terræ,conſtaret fundi partem vero, & iuſto precio,quo alia bona tunc in eo loco vendi ſolebant, venditam fuiſſe, ſecus autem,longè pluris,quã valeret, & quã fatuo etiã vendi potuiſſet ,profecto magis veriſimile eſt ,vt illa quoque vendita iudicetur:Quæ interpretatio eſt facienda,non ſolum vt res iuſto precio vendita cenſeatur,ſed etiam 2 vt ceſſet deceptio venditoris, † quæ in dubio non eſt præſumenda.l.j.& ibi Bar.& alii.C.qui,& aduer.quos detur reſtit.iuncta.l.merito.ff.pro ſocio. Et hæc coniectura eſt iuridica, atque ab omnibus antiquis doctoribus recepta, vt voluit Bar.in.l.patronus.§.ſempronio,col.ij.ff.de leg.iij.Are.in conſil.vj. col.pe.Ang.in.l.quicquid aſtringendæ col.ij.ff.de ver.obli.& Bart.in.d.l.ſemper in ſtipulationibus. cũ aliis allegatis.Adeſt alia coniectura non leuis conſiderata à iureconſulto in.l.prædiis.§. Titio.ff.de lega.iij.Quæ colligitur, ſi venditor petiã illam terræ,de qua agitur, ſub nomine fundi venditi in ſuis

 ratio

rationibus,vel inſtrumentis locationũ ab eo de dicto fundo factarum nominare.& cõprehendere ſolitus eſſet:Vel ſi fructus ex illa petia vna cũ aliis venditis percipere,eaſque ſimul locare cõ ſueuiſſet,vel ſi vno precio comparatæ eſſent,vel inſtructæ cõmuniter, & ſub vna cultura coniunctæ, vt in.d.l.prædiis.§.titio cum.§.Balneas,&.§.fi.Hæc enim omnia arguerent,eam emptione comprehendi. Tertia coniectura colligi poſſet à numero tornaturarum venditarum expreſſo.& demonſtrato,dicẽdo enim tornaturarum centum,vel cir-
3 ca, † illa verba,vel circa quid modicũ continent gl.in.c.fina.de deſponſa.impub.&.l.hæc adiectio.ff.de ver.ſignifi. Qua propter,ſi petia terræ, de qua ambigetur,adiecta emptioni, compleret numerum puta tornaturarũ octo,& nonaginta,illa vero remota,ſolum ſuper eſſent tornaturę octo,& quinquaginta, profecto,numero tornaturarũ expreſſo in emptione inſpecto,dicendum eſt eam comprehenſam emptione fuiſſe. Quarta ſumi poteſt,non mediocris cõiectura,ſi latera fines,alięque demonſtrationes ad totam fundi partem venditam certificandã in inſtrumento emptionis deſcriptæ pro maiori partæ, & & magis petiæ illi,de qua agitur,conueniant,quam aliis:Quinta eſſe poteſt coniectura ex qualitate terræ,& fundi pro demonſtratione in inſtrumento deſcripta,vt quod terra ſit aratoria,vt ita dixerim,vitata,& arborata,& hæc qua lilas petiæ,de qua dubitatur,ita conue-
4 niat,ſicuti cæteris,nã † huic demonſtrationi qualitatis ſtandum eſt,& potius,quã illi,quæ ex finib⁹ fieret, adeo, ꝙ ſi in finibus error eſſet,vera per qualitates demonſtratio ſufficeret Alex.in conſi.viij.lib.iii. Ang.Alex.& alii in.l. ſi quis in fundi vocabulo.ff.de legat.j.
5 †Et ſi fines aliqui in emptionis emptionis iuſtrumẽto deſcripti iuxta dictam petiam terræ nõ reperirentur.propter hoc tamen dicendum non eſt,illam nõ comprehenſam,ſi fines pro maiori parte,& qualitates rei omnes expreſſæ in
6 ea,& iuxta eam verificentur,† cũ duo, aut ad ſummum tres fines demonſtratione res ſufficiant.l.forma,& ibi Bar. ff.de cenſibus,& Bart.in.l. demonſtratio in.vij.q.ff.de condi.& demon.ſimiliter licet aliqui fines poſiti iuxta dictã petiam terræ in aliis verificentur, tamen ſi plures aliæ demonſtrationes dictæ petiæ magis,quã cœteris,conueniẽtes fuerint appoſitæ,ſatis ea cenſebitur demonſtrata,vt emptione comprehendatur.l.patronus.§.ſempronio cũ ibi no.ff.de leg.iij.doc.in.d.l.ſi quis in fundi vocabulo Bal.in rub.C.de contrah. empt.& Bart.in.d.l.demonſtratio. Neque ſi via publica pro vno ſine ſit adiecta,quæ in aliis petiis terræ venditis verificetur,ſitque inter media,ob hoc dicetur excluſa dicta petia,de qua dubitatur, vt colligitur ex his,quę voluit Alex.in conſi.cxx.lib.ij.Imò via inter media poſita pro finibus omnes petias æquè amplectitur,cum generalirer, & non magis pro vna petia,quã pro alia fuerit in finibus appoſita.Denique ſi contingeret vna demõſtrationem eſſe falſam,ſufficeret,alias veras eſſe:quinimo duæ tantum veræ ſufficerent ad tradita per Bal.in.d.l.demonſtratio, in d.l.forma,& ſcribentes communiter in d.l.ſi quis.in fundi vocabulo.& Bar.in l.j.in fin.ff.de dote præleg.Poſſent fortaſſe in hac materia plures aliæ tàm iuris,quàm facti coniecturæ conſiderari Sed quia hæ, quas retuli,in caſu quæſtionis adeſſe reperiebentur, ex illis reſpondi

reſpondi petiam terræ, de qua dubitabatur, omnino emptionem comprehenſam eſſe.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Iura correctoria, & pœnalia ſimul non extenduntur ad caſus non expreſſos, ſtante aliqua rationis diuerſitate, & concurrente præiudicio iuris iam alteri quæſiti.*

Quæſtio. XLIX.

AN DISPOSITIO Authen.minoris debitor .C. qui dari tut.vel cura.poſſ.locum habeat in tutore etiam teſtamentario, vt ſi creditorem, vel debitorem pupillorum ſe eſſe ante ſuſceptam adminiſtrationem non declarauerit, ſit omni commodo iuris ſui priuatus? Prima facie ex tex.in.d.auth.minoris, & in corpore, vnde ſumitur, videtur inferendũ, ꝙ ſua qualibet actione priuatus ſit, nã illa iura tanquam generaliter loquẽtia omnes tutores, & per conſequẽs etiam teſtamentarios complectuntur, vt volunt glo.communiter. quarum ſententiam à quam pluribus recepta eſt: Sed tamen ea limitata reperitur, quando teſtator ignorauerit ipſum tutorem eſſe creditorem, vel debitorem, ſecus, ſi ſciuerit, quoniam tunc illum approbaſſe cenſetur ſecundum Guliel.de cuneo, quem refert, & ſequitur Bar.in.d.auth. minoris, in.l.pater filio.ff.de procurat. in.l.poſt legatum.§.amittere.ff.de his, quibus vt indig.& in conſi.cxlviij. Roma.in conſil.cxx.Bald.in.l.cum in eo. ff.de pactis.qui refert Azonem ſibi cõtrarium fuiſſe hanc opinionem ſequutum, Cyn.in.d.authent.minoris, & ibi Bald.& Alberi.qui dicit hoc communiter ſeruari, Ioan.Andræ.in additio.ad Specu.circa medium.Pau.de Caſtr.& Ange.in.d.l.pater filio.& in.d.l.cum in eo, & ibi Alex.in apoſti.Ange.& glo.in §.fin.inſti.de aucto.tuto.& in.d.authẽ. minoris. Et quãuis nonnulli contrariũ dixerint, tamen ſententia eorum crebro non eſt recepta, & in puncto iuris præcedens communis declaratio mihi ſemper magis placuit. Quę ita probari poteſt, Nam in rubrica, & in.§.j.in authen.vt hi, qui obliga.ſolum ij tutores & curatores comprehenſi videntur, qui à lege vocantur, & in.d.authẽ.minoris illi, qui à iudice dantur, quoniam.d.authen.poſita fuit ad correctionem.l.creditorem, C.eod.titu.qui da.tut.quæ loquitur de datiuo. Situata etiam fuit ſub illo titulo qui da.tut.vel cura, in quo ſolum de datiuis agitur, ex quo fit, vt abſonum minime ſit dicere iura prædicta intelligenda fore ſecundum materiam ſuorum titulorum, veluti ſæpe ſcriben.arguunt ex.l.imperator in fin.ff.de in di.addict. Cum itaque.d.authenti.ſit correctoria, & pœnalis, ac expreſſe loquatur de legitimo, & datiuo, tutore, infertur, illam non habere locum in teſtamentario, in quo ratio diuerſa militare dicitur, vt quando teſtator ſcienter creditorem ſuum in teſtamento reliquerit tutorem, ſecus ſi ignoranter, vt fatentur ſcriben.proxime relati:
1 † Non enim conuenit iura correctoria, & pœnalia ſimul extendi ad caſus non expreſſos, ſtante aliqua diuerſitatis ratione, & concurrente præiudicio iuris iam alteri quæſiti ad not.per Bartolum & Moder. in authen.quas actiones colum.vlt.C.de ſacro

croſan.eccle.l.fi. C. de interd. matri.l. præcipimus.C.de appella.Barto.in.l.ſi conſtante in prin.ix.q,ff.ſolu. matrim. & in.l.minoris.colum.j.ff.qui pe.tut.& latè habetur per Imol.in.l.ſi vero.§.de viro.ff.ſolu.matri.Alex.plenè in conſi. l.col.penul.lib.ij. & huic opinioni tanquã veriori,& æquiori adhæreo', quod iura antiqua loquentia de teſtamentario tutore, quem teſtator creditorem ſuum eſſe ſciuit, incorrecta remanſerint,& quòd quælibet teſtatoris ſcientia aliter etiam, quàm ex verbis teſtamentis apparẽs ſufficiat,vt eſt de mente ſcribentium ferè omnium (excepto Salice.) qui tenent, iura authenticorum in tutore teſtamentario locum ſibi non vendicare, quamuis nonnulli verba Bar.aliter,& malè fuerint interpretati,nam ipſe,& cæteri omnes in d. authent. minoris.generaliter loquuti ſunt:Imò(diligenter animaduertendo) mens Bar.& aliorum fuit, quamlibet ſcientiam teſtatoris vndecunq; collectam ſufficere, vt ex iuribus, & rationibus ſuis colligitur. Quod ſi etiã verba Salice.in d.auth.minoris ſanis oculis inſpiciantur, luce clariùs conſtabit Salicetum illud affirmaſſe fretum auctoritate Guliel.diſtinguentis,vt ſupra inter ſcientem, & ignorantem teſtatorem,non autem ex ſuo capite contrariam ſententiam tenuiſſe: Sed verba Guliel.potius inferũt, quamlibet ſcientiam teſtatoris ſufficere, quam vt neceſſe ſit,eam ex verbis teſtamenti apparere. Hæc enim ſunt verba Guliel. quæ ad vnguem refert,& ſequitur Alberi.in dicta. l.cum in eo. ff. de pactis, dicens iura authenticorum locum non habere in tutore teſtamentario, quem teſtator creditorem ſuum ſciebat, & maxime ſi teſtator de credito in teſtamento mentionem feciſſet. Nam dicendo maxime innuit, idem eſſe etiam ſi aliter ſciuerit,vt ſunt iura adeo aperta vt illa allegari non oporteat. Ecce igitur, quàm clarè Guliel. cuius fuit illa diſtinctio inter ſcientem,& ignorãtem teſtatorem,voluerit non referre, vnde ſcientia teſtatoris appareat,quod ſequitur Albe.in.d.l.cum in eo. Et eſt de mẽte Barto.& aliorum communiter, qui Guliel.diſtinctionem ſimpliciter, & indiſtincte receperunt: ergo cum Salice. Guliel.ſententiæ adhærere voluerit eo modo,quo Guliel.ipſe intellexit,& nõ aliter,vt conſtat, dum inquit, ſi verba Guliel.corrupta nõ habeantur, ex quo in libro ſuo corrupta erant, & aliter ſe habebant. vt patet ex prædictis, opinioni Saliceti, prout deſcripta reperitur, non eſt ſtandum,ſed potius præſumendum ipſum aliter dicturum fuiſſe, niſi eius liber mendoſus extitiſſet: Et ex his remanet firma concluſio, quòd tutor teſtamentarius creditor, vel debitor pupillorum,quem talem eſſe teſtator ſciuerit, iurium ſuorum commodo non priuatur,ſi creditum, vel debitum ante ſuſceptam adminiſtrationem tacuerit.

SVMMARIVM.

1 *Probatio deciſionem cauſæ, & victoriã reſpicit.*

2 *Confirmatio generalis ſtatuti, vel alterius actus cum clauſula ex certa ſcientia non extenditur ad perſonas aliàs ſub ſtatuto vel actu non comprehenſas in earum præiudicium.*

3 *Confirmatio vt ex certa ſcientia dicatur facta,quid requiratur.*

4 *Statutum remouens probationem teſtium dicitur odioſum,correctorium,exorbitans, & inualidum, niſi iuſtiſſimam cauſam præ ſe*

ſi ferat.

Quæſtio. L.

AN STATVTVM, quod pro-
hibet debitum vltra libras cen
tum poſſe per teſtes probari,
ſeruandum ſit contra perſonas eccleſia
ſticas etiam in foro ſeculari litigantes?
Omittendo breuitatis cauſa, quæ lon-
gè ad rem faciunt, quæ traduntur in c.
j.& in c.eccleſia.S.Mariæ extra de con
ſtitut.& in c.quod clericis.de foro com
pet.concludendum eſſe arbitror, id ſta
tutum contra clericos,aliaſq; perſonas
eccleſiaſticas locum non habere, velu-
ti in terminis huius ſtatuti volunt do-
cto.communiter, videlicet Calder. in
diſputa.incip.ſtatuto ciuitatis &c.in fi.
Anch.in regula ea,quæ colum.penult.
de regu.iur. in. vj. & in.c. j.quaſi circa
fin.in verſi. Pro confirmatione præce-
dentis quæſtionis extra de conſtitutio.
Imola in c.cum contingat de iureiurã.
in xxxviij.charta.Paul. de Caſtr. in. l.
omnes populi colum. vltim. ff. de iu-
ſtit.& iure,& in.l.ſecunda in principio
colum.iij.de eo,quod cert. loco. cuius
ſententiæ ratio clara eſſe videtur ſe-
cundum Decium in c. ſecundo. extra
de probat.colum.penul. qui hanc opi-
1 nionem tenuit. Nam † probatio deci-
ſionem cauſæ reſpicit,cum ab ea victo
ria dependeat.l.qui accuſare.C.de edẽ.
Barto.in.l.ictus fuſtium in fin. ff.de his
qui notan.infam.quem ſequitur,Aret.
in cap. dilecti colum. penulti. extra de
iudi.Faciunt not.per Barto.Alexan. &
alios in.l.properandum.§.j.C. de iudi.
Barto.in.l.cum lite mota,ibique Alex.
ff.iudi. ſolui. Merito propterea clerici
tali ſtatuto ligari non poſſunt: quod
quidem ſequitur Felin. etiam in dicto
cap.ſecundo de probatio.colum. quin-
ta in verſicu. quinto intellige: Et hæc
eſt communis ſententia, à qua nemi-
nem receſsiſſe reperio.Nec obſtat, ſta-
tuta ciuitatis fuiſſe à ſede apoſtolica
confirmata,cum clauſula ex certa ſciẽ-
tia,dummodo non ſint contra liberta-
2 tem eccleſiæ. Quia † illa confirmatio
ſtatutorum ſolum quo ad res,& perſo-
nas operatur,quæ aliâs, & ex ſui natu-
ra in ſtatutis comprehendebantur,non
autem facit, vt res, & perſonæ aliâs
non comprehenſæ comprehendantur,
iſte enim non eſt effectus confirmatio
nis Papæ factæ etiam ex certa ſcientia
niſi in confirmatione expreſſe dicere-
tur,quòd ſtatuta in tali caſu aliâs non
comprehenſo locum haberent, vt col-
ligitur ex his,quæ voluit Felin.in cap.
ſecundo de reſcript.numero.xix.&.xx.
& in nouis ſub numero. xxxix. xl. &
xlj.& clarius ex his, quæ habentur in
conſil. poſito inter conſilia Alexand.
cxxii..colum.penulti.libr. quarto iun-
cto conſil. præcedenti: Sed ſtatutum,
de quo agitur, aliâs regulariter perſo-
nas eccleſiaſticas non comprehendit,
vt ſupra dixi.Ergo generalis confirma
tio apoſtolica,quamuis ex certa ſcien-
tia ſit facta,non debet,nec poteſt face-
re, vt ſtatutum illas ad earum præiu-
dicium comprehendat,per ea, quæ late
habentur in dictis conſil.& per Alexã.
in conſilio.lix. viſo inſtrumento co-
lum.penultima. libr. primo. Præterea
3 †confirmatio generalis, & indefinita
facta cum clauſula ex certa ſcientia di
citur eſſe ex certa ſcientia,quando etiã
cauſa cognita facta reperitur,vt quia
hoc confirmatione exprimatur, velu-
ti habetur in dicto conſ.cxxiij.col.vij.
cum ſequent. vbi ita concluditur poſt
Anto.Bald. & alios ibi allegatos: hæc
enim duo requiruntur, videlicet clau-

ſula ex certa ſcientia, & cognitio cauſæ, vt ibi: vel quòd in confirmatione facta cum clauſula ex certa ſcientia, id exprimatur, quod voluit cõfirmans debere comprehendi, aut totus tenor actos, & diſpoſitionis confirmatæ fuerit in confirmatione deſcriptus, vt probatur ex iis, quæ habentur in c.ij. examinata, & in ca.penul.per abb. & alios de confir. vti. vel inuti. cum pluribus in d.conſi.& alibi traditis: Alioquin cõfirmatio in forma communi facta diceretur, nec vires confirmationis factæ ex certa ſcientia haberet, quamuis eſſet appoſita clauſula ex certa ſcientia in cõnfirmatione facta ſimpliciter, & per verba generalia, atq; cum clauſula dummodo non ſint contra libertatem eccleſiæ, vt in conſil. & locis præallegatis, & per Felin.in d. c. ij. nume. xix.cum ſequen.extra de reſcrip. Vnde cum non appareat, confirmationem in caſu iſto fuiſſe factam cum cognitione cauſæ, neq; in illa tenorem ſtatuti, de quo agitur fuiſſe expreſſum: imò nullã de eo mentionem factam eſſe etiam per verba generalia: propterea confirmatio in forma communi facta, & illius vim habere, haud confirmationis factæ ex certa ſcientia dici debet, licet in ea clauſula ex certa ſcientia fuerit expreſſa. Quo fit, vt huiuſmodi confirmatio generaliſsima, & indefinita non operetur, quod illud ſtatutum locum habeat contra perſonas eccleſiaſticas, & ad illarum præiudicium, vt ipſæ per teſtes debitum vltra libras centũ probare non poſsint, quoniam eo pacto probandi facultas reſtringerentur contra.l.quoniam. C. de hæreti. Nec non fieret contra diſpoſitionem iuris diuini, naturalis, & poſitiui, quæ eſt, quod in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum c.in omni.de teſtibus, traditur in c.ij. vbi docto. omnes extra de probat cum ſimil. Ne igitur ita facile ius diuinum, ius naturale, & ius canonicum, & ciuile in totũm corrigantur, dicendum eſt, quod ſtatutum huiuſmodi ſic confirmatum ſolum inter ſeculares locum habeat, & non contra perſonas eccleſiaſticas, quibus Papa præiudicare noluiſſe videtur, maxime clauſulam illam adiiciendo, dummodo non ſint cõtra libertatem eccleſiæ: Et dato, ſed nõ conceſſo, quod confirmatio fuiſſet ex certa ſcientia, tamen ea trahi non debet ad perſonas aliâs in ſtatuto confirmato non comprehenſas ad earum præiudicium, & contra omnes iuris regu-
4 las, † cum ſtatutum ſit odioſum, correctorium, exorbitantiſsimum, & regulariter nullum, atque inualidum, niſi in cauſa valde iuſta fundatum fuerit, vt eſt tex.cum ibi not.in dicto.c.ij.de probat. Potuiſſem multa in hanc ſententiam adducere, ſed his contentus ita iuris eſſe putaui.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Filia extantibus maſculis deſcendentibus, non admittitur in acquiſitione rei pro ſe, & liberis maſculis, & pro ipſorum liberorum deſcendentibus ex linea maſculina.*
Filia non poteſt dici de linea maſculina.
2 *Deſcendens per maſculum dicitur etiam fœmina.*
3 *Filiabus proprijs deſcendentes, & liberos maſculos eſſe prapoſitos, quãdo arguit idẽ eſſe in neptibus & proneptibus & quando non.*

Quæſtio LI.

TITIO emente, ſeu aliter acquirente rem pro ſe, & eius liberis maſculis, & pro ipſorum libe

liberorum hæredibus deſcendentibus per maſculum, vtrum fœmina, quæ eſſet neptis, vel proneptis comprehendatur ad excluſionem maſculorum licet ipſi aliâs in emptione, & acquiſitione filiabus propriis præpoſiti eſſent? Concludendum eſſe videtur, quod fœmina neptis, ſiue proneptis primi emptoris, vel acquirentis admitti debeat, excluſis, aliis deſcendentibus maſculis
1 ex dicto primo emptore, † quoniam & ſi filia non debuiſſet admitti, extantibus aliis maſculis deſcendentibus, quã do res fuiſſet empta, ſeu acquiſita pro ſe, & liberis maſculis, & pro ipſorum liberorum deſcendentibus ex linea, ſeu de linea maſculina, cum filia non poſſit dici de, ſeu ex linea maſculina, quia ab ea linea fœminina incipit, vt voluit Pau. de Caſtr. in. l. maritus. C. de procu rat. & in. l. gallus. §. nunc de lege. ff. de libe. & poſthu. quo caſu idem iudicandum eſt de capite deſcendentium ex li nea fœminina, quod de deſcendentibus à capite iudicatur per d. l. marit⁹. iunctis ibi not. per Cyn. inducendo, vt per Alexan. in d. §. nunc de lege, Tamẽ quando res fuiſſet empta, aut aliter acquiſita pro ſe, & liberis maſculis, & pro deſcendentibus per virilem ſexum, vel per maſculum, prout in caſu iſto, fœmi na quoq; deſcendens à maſculo comprehendi debet, vt not. voluit Alexan. affirmans ſe ita conſuluiſſe in d. §. nũc de lege, & hoc probat ex glo. ibi in ver. nam & ſi in vltima parte, per quã Bal. & alii docto. volunt, quod ſi quis accipiat emphyteoſim pro ſe, & deſcenden tibus ſuis virilis ſexus, ſeu per virilem ſexum, comprehendatur neptis ex filio Facit ſecundum Alexan. text. in. l. lege xij. tab. in verſi. vtiq;. C. de legit. hære. in. §. item vetuſtas Inſti. de hæred. quæ ab inteſta. & in. l. ij. §. j. ff. de ſuis, & legi. Neq; huic ſententiæ obſtant illa, quæ contra Alex. adducit. Soci. in d. §. nunc de lege col. ij. volens, quod fœmina ex maſculo non excludat alios maſculos, quando dictum fuiſſet pro ſe, & deſcen dentibus per lineam maſculinam, licet enim ea ſit deſcendentibus per virilem ſexum, non tamen per lineam maſculinam, per quam ille dicitur deſcendere, qui eſt de linea, ſeu in linea maſculina, in qua fœmina non eſt, imò nouam lineam, hoc eſt fœmininam facit, vt ſupra: Nam reſpondetur in caſu propoſito non fuiſſe dictum pro deſcẽdentibus per lineam maſculinam, ſed pro deſcendentibus per maſculum,
2 † quo caſu comprehenditur etiam fœmina deſcendens, vt præſupponunt omnes, & Soci. ipſe in d. §. nunc de lege Ex quibus infertur, de mente contrahentium non fuiſſe, vt maſculus deſcẽdens excluderet fœminas deſcendentes per maſculum, cum ex verbis, quibus in dubio ſtandum eſt, & ex quibus in dubio mens colligitur. l. non aliter. ff. de lega. iij. comprehendatur fœmina deſcendens per maſculum etiam in caſu, quo quis contrahendo voluit maſculis acquirere, vt doctor. omnes poſt gl. in d. §. nunc de lege volunt, atq; exẽplificant, & hæc ſunt expreſſe etiam de mente Alex. in conſil. xxiiij. lib. v. col. quarta in verſicu. Præterea &c, qui voluit fœminam admitti debere, quando res pro deſcendentibus per maſculum fuit acquiſita. Ex quibus colligitur intellectus illorum, quæ dixit Alexand. in conſil. xliij. lib. iij. qui loquitur, quãdo emphyteoſis conceſſa eſſet alicui pro ſe, & liberis ex linea maſculina de ſcendentibus, quo caſu fœmina non cõ prehenditur, ſecus ſi pro hęredibus de-

ſcen

ſcendentibus per maſculum, vt eſt in caſu noſtro per prædicta. Nec obſtat, quòd emptor emendo prætulerit deſcẽdentes,& liberos maſculos filiabus ſuis & ex hoc vrgens coniectura colligatur, quòd voluerit eoſdem præferre neptibus ſuis deſcendentibus per maſculum argumen.l.ſi viua matre.C.de bon.mater.& faciunt,quæ habentur per Alex. in.d.conſil.xliij.colum.penul.verſicul.
3 fortifico &c.†Quia primo reſpondetur Alex.ibi loqui,quando ex verbis inferretur,quòd diſponens noluiſſet fœminis acquirere,maſculis extantibus, vt vt quia dixiſſet pro deſcendentibus de, ſeu ex linea maſculina, vt ſupra. Vel quando ſaltem ex verbis expreſsis non comprehenderetur fœmina deſcendẽs, vt quia eſſet dictum pro deſcendentibus per lineam maſculinam, vel ex linea maſculina. Secus quando verba talia fuiſſent expreſſa,quæ fœminas deſcendentes per maſculum comprehenderent,vt eſt in caſu iſto per prædicta, quia tunc licet filiæ ex verbis expreſsis excluſæ eſſent,non tamen aliæ fœminæ deſcendentes,quæ ex verbis diſpoſitionis,& contractus comprehenderentur,nam in incertis,& non certis locus eſt cõiecturis.l.continuus.§.cum ita.ff. de verborum obligatio. Reſpondetur etiam,quòd cum emptor expreſſe voluerit filias ſuas eſſe excluſas extantibus maſculis,& deſcẽdentibus per maſculum, & conſequenter extantibus neptibus,ſeu proneptibus per maſculum deſcendentibus,non debent neptes, ſeu proneptes,quæ ex verbis contractus cõprehendebantur,dici excluſæ,vt voluit Paul.Caſtren.in conſi.lxxix. incipien. caſus iſte frequenter contingit, Andr. Barba.in.l.cum acutiſsimi.C.de fideicom.& in conſil.ſuo poſito inter conſilia Alexand.num.liij.libro quarto columna ſexta cum ſequenti. Præterea filiabus erat prouiſum in aliquo caſu, vt admitterentur,& ideo ſolum admittũtur in caſu,quo fuerunt vocatæ. At pro neptes nunc debent admitti,cum in aliquo caſu expreſſe non ſint vocatæ, & ſic diuerſa eſt ratio in filiabus,& in aliis fœminis deſcendentibus:& ſicut filiæ in certo caſu vocatæ debent in illo admitti,ita deſcendentes fœminæ per maſculum admittendæ ſunt in caſu,in quo ex verbis poſſunt dici vocatæ, videlicet ex illis,& pro ipſorum liberorum hæredibus deſcendentibus per maſculũ per prædicta: ex quibus ita cõcludendum eſſe reſpondi. Idque multis iuris articulis manifeſtiſſimè expreſſum eſt,& continetur.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Sententia lata ſuper poſſeſſorio reſtituendæ principaliter deducto eſt propriè diffinitiua.*

2 *Requirit ordinem iuris,ſicut quælibet diffinitiua.*

3 *Ab ea regulariter de iure canonico appellatur quoad vtrunque effectum, ſecus de iure ciuili,& nu.8.*

4 *Cauſa commiſſa à ſede apoſtolica dicitur apoſtolica.*

5 *Ius canonicum in terris eccleſiæ, & in cauſis apoſtolicis,ſiue à papa delegatis ſeruari debet.*

6 *Clauſula appellatione remota in quibus operetur.*

7 *Appellationi à ſententia diffinitiua, vel lata ſuper poſſeſſorio reſtituendæ eſt à iudice deferendum,eoque non deferente,à iure delatum eſſe cenſetur.*

9 *Appellatur etiam ab interlocutoria de iure canonico, ſed non de iure ciuili.*

Quæſt

Quæſtio. L I I.

AN iudex,cui à papa cauſa poſ
ſeſſorii,vel ſpolii fuit commiſ
ſa cum clauſula appellatione
remota,poſsit ſententiam latam con-
tra poſſeſſorem,à qua fuit appellatum,
ſed non admiſſum,executioni manda-
re? Inhærendo veritati,concludendum
eſſe arbitror,illum non poſſe,quia præ
1 ſuppoſito(prout verum eſt)†quòd ſen
tentia lata ſuper poſſeſſorio reſtituen-
dæ ſit propriè diffinitiua, vt probatur
in clemen.j.& ibi glo.& docto. omnes
de ſequeſtra.poſ.& fruc.quando poſſeſ
ſorium fuit principaliter deductum,vt
2 ibi. Et ideo† talis ſententia ordinem
iuris requirit,ſicut quælibet diffiniti-
ua,glo.in.c.conſultationibus.de officio
delega.vbi docto.communiter hoc atte
3 ſtantur.†Et ab huiuſmodi ſententia re
gulariter(de iure cano.loquendo) quo
ad vtrunque effectum appellari poteſt
c.cum ad ſedem, ibique Anton.abb.&
cæteri de reſtitu.ſpolia. & in.d.clem.j.
Et ita tenent Bar.in.l.naturaliter.§.ni-
hil commune.ff.de acquir.poſſ.Bald.in
l.ij.C.de epiſcopali aud.& docto. maxi
me Moder.in.c.cum ceſſante columm.
viij.de appella.Et cum ſimus in cauſa
4 à ſede apoſtolica commiſſa,†quæ dici
tur apoſtolica argumen.c. vt noſtrum
de appellat.cum his,quæ ponit Bal.in
l.ſi vt proponis la.j.colum.viij.C. quo
5 modo,& quan.iud.† ius iſtud canoni-
cum ſeruandum eſt,& maxime cum ſi-
mus in terris eccleſiæ,& litigantes ſint
forenſes non ſubiecti ſtatutis huius ci-
uitatis.in qua cauſa fuit commiſſa,vt
probatur in.c. quod clericis.cum ma-
teria de foro competen.c.ſi duobus in
fin.de appel.Alex.in conſil.clxxvj. lib.
ij.& eſt glo.in.c.conſuetudo in ver.de-
ficit.j.diſtin.quæ dicit,delegatum pa-
pę debere ſecundum canones iudicare:
Sequitur ex his,quòd in caſu noſtro po
tuit à ſententia lata appellari etiã quo
ad effectum ſuſpenſiuum, licet cauſa
fuerit commiſſa appellatione remota,
6 †quod enim de hac clauſula dicitur eã
operari,ne iudex teneatur appellationi
deferre,& à ſententia appellari nõ poſ
ſit,quin executioni mandetur,& ſic vt
appellatio ſolũ effectum deuolutiuum,
haud ſuſpẽſiuũ operetur,locũ babet in
ſententiis interlocutoriis,& ita intelli-
gatur id,quod volunt Abb.in.c.vt debi
tus de appel.& Imola,& Moder.in.c.pa
ſtoralis.in princ.eodem titu.nõ autem
in ſententiis diffinitiuis,à quibus ap-
pellatur etiam quo ad effectum ſuſpen
ſiuum,quia pendente appellatione nec
executio fieri,nec aliquid per iudicem
7 à quo attentari poterit:† Et iudex hu-
iuſmodi appellationi,ſicut aliis à ſentẽ
tia diffinitiua interpoſitis deferre tene
tur Bald.in addi.ad ſpecu in tit.de exe
cut.ſententiæ.circa princi.verſic.ſi ap-
pellatum,& præſertim hoc procedit,
quando in appellatione à diffinitiua eſ
ſet iuſta cauſa expreſſa,vt volunt Mo-
der.maxime Præpoſ.mediol.in.d.c. vt
debitus colum.iiij.in notabilibus,& ſe-
quitur abb.ibi per tex.in cap.cum Io-
annes heremita de fide inſtrumen. Fa-
ciunt not.per Ange. poſt Bald.in.l.fin.
C.de ſenten.qui dicunt,clauſulam ap-
pellatiõe remota operari ſuos effectus
circa ſententias interlocutorias,& non
circa diffinitiuas. Propterea infertur,
ꝙ ſiue iudex à quo detulerit appellatio
ni,ſiue non,ſententia lata in poſſeſſo-
rio non poterit executioni mandari,nã
appellationi à diffinitiua ius defert,
quãuis iudex non detulerit,vt habetur
in.cap.cum appellationibus. in fin.de
appel

appellatio.in.vj. in.c. ſæpe,& in.c. de
8 priore extra eod.Et † quamuis de iure ciuili à ſententia lata ſuper poſſeſſorio nequeat appellari ſaltem quo ad effectum ſuſpenſiuum, vt illius executio impediatur,vt eſt text.not.in.l. vnica. C.ſi de momen.poſſ.§. de poſſeſione. ij.quæſtio.vj.Tamen ſecus eſt de iure canonico,vt ſupra dixi,& tenent docto magis communiter, & gloſſ. in.d.§.de poſſeſsione,Cardin.plene ponit,& examinat,& tandem iſtud ſequitur in clemen.j.de ſequeſtra. poſſeſſ.& fruct.in princip.in.ij.oppo.& in fin.in.iij. quæſtio.vbi aliquos allegat contrarium tenuiſſe,ſed multo plures adducit magis communiter ſecutos eſſe,appellari poſſe quo ad vtrunque effectum de iure canon.quoniam talis ſententia eſt diffinitiua,vt dixi ſupra,& cõcludit Cyn. & Bart.in.l.ij.ff.de appella.recip. gloſ. in.d.c.cum ad ſedem de reſtit. ſpol. & in.d.clemen. j. vbi Cardi. poſt alios, quos allegat: Specula.in titu.de appella.§.in quibus verſi.vj.& ibi Ioan.andræ.qui & ibi,& in.c.ij.de reſcript. reſpondet textui in.d.§.de poſſeſsionẽ,vt videri poteſt.Et hanc opinionem,quòd de iure canonico poſsit ab huiuſmodi ſententia appellari,& appellatione pendente, ſententia executioni mandari nequeat, vltra adducta,volunt Ioannes Andr.Antonius.Abbas. Cardinalis. & alii communiter in.d.capit.cum ad ſedem per textum in capi. ſignificauerũt de teſtibus,& in.c.ex conqueſtione de reſtitutione ſpoliatorum.Et ita etiam doctores Legiſtæ communiter tenere videntur in.d.l.vnica.C.ſi de momentanea poſſeſsione,& ita tenet gloſſ. penulti.circa fin.in.d.c.cum ad ſedẽ, quæ in hoc facit differentiam inter ius ciuile,& canonicum: Sed de iure ciuili ſecundum Bartolum,& Cyn.in.d.l. vnica,& in.d.l.ij.ff.de appellationibus recip.appellari poteſt quo ad effectum ſolum deuolutiuum, ſed non ſuſpenſiuum, quia ſententia poteſt exequi d.l.vnica,Ergo de iure canonico, quod in hoc plus,quam ius ciuile concedit, debet poſſe appellari etiam quo ad effectum ſuſpenſiuum,vt appellatione pendente ſententiæ executio fieri nequeat Et ita pro conſtanti teneo,& ſemper in hanc partem conſului.Concludendum eſt itaque,quòd cum ſimus in terris eccleſiæ,& cauſa ſit apoſtolica,vt dictum eſt,ſeruari debet ius canonicum. quod multum fauet appellationibus, vt pa-
9 tet,quia†regulariter de iure canonico etiam ab interlocutoria appellari poteſt,ſed non de iure ciuili.l.ante ſententiam,& ibi Barto.& alii.ff.de appelat. recipiend.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Indemnitatis promiſsio quid contineat remiſsiue.*

2 *Conuentio,eiusque effectus illi conuenit, cui verba conueniunt.*

3 *Verba,quæ ex ſui generalitate ad plura tempora ſe habere poſſunt, capiuntur ſecundum tempus,quod prius euenerit.*

4 *Interpretatio verborum fit ſecundum naturã contractus,etiam illa impropriando, & nequis indebite damnum patiatur.*

5 *Conductori datij fit remiſsio propter guerrã, vel peſtẽ poſt contractum ſuperuenientem.*

6 *A iuramento,à promiſsione,aliiſque actibus legitimis receditur ex cauſa ſuperueniente.*

Quæſtio. LIII.

SI PACTVM ſit in inſtrumẽto locationis Datiorum,Locatores teneri in caſu peſtis,aut guerræ cõ

ductoribus remiſsionem facere,& peſtis euenit poſt dictum contractum, ante tamen ingreſſum quaſi poſſeſsionis datiorum, An remiſsio ſit facienda? Videtur quippe concludendum eſſe, quòd Locatores teneantur remiſsionem facere, ipſosque conductores indemnes conſeruare à damno, quod tempore ſuæ conductionis, ſui que datii paſsi ſunt propter peſtem generalem, cuius ſæuitia tanta fuit, vt multa hominum millia in ciuitate perierint: quoniam ex forma capitulorum Locatores ſe obligarunt ad remiſsionem, reſtaurum & ad indemnitatem damni, quod conductores paterentur tempore ſuæ conductionis, propter peſtem generalem:

1 †Quid autem ſub hac indẽnitatis promiſsione veniat, habetur in.l.quæro,& ibi Barto.in princip,ff.locati. Sed conductores paſsi fuerunt damnum tempore ſuæ conductionis proueniens à peſte generali, ergo &c. Et ſi diceretur, illos non fuiſſe paſſos damnum iſtud propter peſtem generalem, quæ eſſet tempore conductionis, ſed ante. Reſpõdetur, quòd non fuit dictum de damno contingente propter peſtem, quæ eſſet tempore conductionis, ſed generaliter fuit conuentum de damno conductionis tempore contingente propter peſtem præcedentem, ſiue propter eam, quæ conductionis tempore vigeret, dãnum contigerit, verum erit dicere, ꝙ conductores damnum paſsi fuerint propter peſtem,& ideo ipſis remiſsio

2 facienda erit,† quia huic caſui verba conuentionis conueniunt, ergo etiam conuentio, eiuſque effectus conuenire debet argumen.leg.quarto.§. toties. ff. de damn.infect.l.in fraudem in fin. de milit.teſta.&.l.j.ad finem.ff.de aleato. Cum etiam illa verba propter peſtem ſint generalia,& ſimpliciter poſita, debent intelligi generaliter. & ſimpliciter, quomodocunque damnum tempore ſuæ conductionis habuerint propter peſtem, non diſtinguendo, an præceſſerit, an vero conductionis tempore vi-

3 guerit: Nam† verba, quæ ex ſui generalitate ad plura tempore ſe habere poſſunt, capiuntur ſecundùm illud tempus, quod prius euenerit.l.ſiquis ita in princip.ff.de adim.lega. Item verba generaliter poſita generaliter ſunt intelligenda.leg.de precio.ff.de publicia. leg.quicquid in princip.ff.de verborũ obligatio.& lege prima.§. generaliter. ff.de lega.præſtan. Et cum verba huiuſmodi propter peſtem poſsint dupliciter intelligi, vt ſupra, in dubio ſunt intelligenda,& interpretanda contra Locatores ad fauorem conductorum, illius enim eſt imputandum, ſi legem apertius ſibi non dixerunt, in quorum poteſtate fuit legem apertius conſcribere.leg.veteribus vbi caſus in terminis.ff.de pactis. Præterea fuit exceptus caſus peſtis propter damnum, quod ex ea tempore conductionis contingere poterat, vt in capitulis,& hæc fuit cauſa huiuſmodi exceptionis, ſed maius damnum contingit ob mortes hominum poſt peſtem finitam., quam ea imminente, Ergo veriſimile eſt, contrahentes voluiſſe comprehendere caſum damni contingentis etiam ob peſtem præcedentem tempore ſuæ conductionis. quia ſic conductorum indemnitati magis prouiſum eſſe cenſetur. Ergo caſus omiſſus continetur ſub expreſſo ex mente cõtrahẽtiũ. Cũq; inſuper agatur de damno conductorum pro-

4 pter peſtem,† fieri debet interpretatio talis (maxime cũ ex natura contractus dãnũ contingens ad Locatorem,& non ad

ad conductorem ſpectet) vt remiſsio conductoribus ſit facienda, quia verba ſemper intelligéda ſunt etiam illa impropriando ſecundum naturam contractus. l.ſi vno. ff. loca. l. ſi ſtipulatus. ff. de vſuris. Barto. & alii in. l. damni. ff. de damno infecto. Item ne quis indebitè damnum patiatur. c. ſuggeſtum. de decimis. & c. dudum. de priuileg. Vltimo facit, quod voluit Bar. quem ſequitur Paul. de Caſt. in. l. cum in plures. in princip. ff. loca. de eo, qui conduxit hoſpitium, vt tranſeuntes reciperet, & tẽpore conductionis ſuæ propter guerram, vel peſtem homines non tranſiuerunt, ipſi enim eſt facienda remiſſio. Similiter faciunt tradita per Bald. in. l. ex conducto. §. ſi vis. ff. locati. & in l. ſi ea lege. C. de vſur. vbi Cyn. voluit,
5 quòd † ſi conductor datii paſſus fuerit damnum propter guerram, ſeu peſtem poſt contractum ſuperuenientem, ei remiſsio fieri debet, Sed in caſu noſtro conductores damnum intolerabile paſsi ſunt propter peſtem, quæ poſt celebratum contractum ſuperuenit, Ergo idem dicendum eſt: Nam, vt ad propoſitum dicit Petrus de Anchar. in
6 conſi. ccccliij. col. ij †regulariter ex cauſa ſuperueniente receditur à iuramento, à promiſsione, & aliis legitimè celebratis, quaſi ſub ea conditione contractum ſit, ſi res in eodem ſtatu remanſerit, vt habetur in. c. quemadmodum. de iureiur. l. ſi cum Cornelius. ff. de ſolut. & not. in. c. tua nuper. de his, quæ fiunt à præla. cum ſimil. Et ex his concludendum videtur, remiſsionem fieri debere.

SVMMARIVM.

1 *Copula carnalis ſpontanea, quæ ſponſalia de futuro etiam vi contracta ſequuta ſit, facit præſumi matrimonium de præſenti contractum: Secus ſi violenta, & coacta fuiſſet.*

2 *Metus, & vis ex loco argui poteſt.*

3 *Mens alicuius qualis fuerit, ex præcedentibus, & ſubſequentibus colligitur.*

4 *Copula carnalis an ſpontanea, an coacta fuerit, præſumptiuè probatur.*

5 *Confeſsio facta etiam in iudicio reuocatur quandocunque ex interuallo, & poſtquam ſcripta eſt, vbicunque error conſtet, & probari poſsit.*

Quæſtio LIIII.

SPONSALIBVS contractis inter virum, & mulierem, ſponſa foris exiſtens ob pluuiam fugiendam ad domum ſponſi deducta eſt, & finita pluuia cum inde vellet diſcedere, vi detenta, oppreſſa, & demum carnaliter à ſponſo cognita fuit, ea & ante, & poſtea conquerente, plorante, ac ſæpius exclamante. Quæſitũ eſt, vtrum ex hac carnali copula matrimonium inter ipſos de præſenti contractum præſumatur. Et præſuppoſito, quòd dicta mulier fuerit per verba de futuro deſponſata, certum eſt, & hac ſententia
1 in iure vtimur, † quòd ſi poſtea carnalis copula inter ſponſos ſequuta fuerit, matrimoniũ inter eos dicetur præſumptiuè contractũ per verba de præſenti præſumptione iuris, & de iure, contra quam probatio in contrarium non admittitur, vt in. c. is, qui fidem. de ſponſal. c. de illis. c. ſuper eo. c. per tuas. de condit. appo. etiam ſi per vim ſponſalia contracta eſſent, quoniam carnalis copula ſubſequens vitium metus, & violentiæ tollit, & purgat. c. ij. de eo, qui dux. in matri. quam poll. per adult. Sed hoc verum eſt, quando carnalis copula ſubſequens fuit ſpontanea, vt quia

quia poſt ſponſalia de futuro contra-
cta etiam vi, vel metu fuiſſet ſubſequu
ta carnali copula, cui ſponſa ſponte
conſenſiſſet, vt eſt tex.clarus in.c.inſu-
per qui matrim.accuſa.poſſ. vbi notab.
caſus, quòd ſi cum impubere muliere
metu,& violenter fuerint ſpõſalia per
verba de futuro contracta, deinde pu-
bertate ſuperueniente carnaliter à ſpõ
ſo cognita fuerit,ipſa conſentiente, ma
trimonium tenet, illique ſtandum eſt,
tanquam præſumptiuè contractum ſit
per verba de pręſenti. Ergo ex illo tex.
infertur ſecus eſſe, ſi ipſa vi, aut metu
copulæ carnali conſenſiſſet: itaque il-
lum tex.ad hoc ponderant Innocen.& 2
Abb. Pro quo etiam eſt deciſio clara
Abb. poſt alios in.c.conſultationi. de
ſponſal. quòd ſi mulier poſt ſponſalia
de futuro vi, & metu contracta fuerit
carnaliter cognita vi præciſa, vt quia
fuerit detenta,& oppreſſa,veluti hoc in
caſu contigit,vel vi conditionali,vide-
licet metu mortis,aut cruciatus corpo-
ris, tunc non purgatur metus, ſeu vis
illata prius tempore,quo ſponſalia con
tracta fuerunt: imò ſi ſponſalia de fu-
turo fuiſſent ſponte contracta, deinde
ſponſa fuiſſet cognita per metum, aut
vim,& non ſponte, matrimonium non
validatur tanquam per verba de præ-
ſenti contractum, nec illi mulier ſtare
tenetur, quoniam ex quo per copulam 3
carnalem ſubſequutam matrimonium
etiam aliâs inualidum conualidatur, vt
in.d.c.ij.& in.d.c.inſuper.cum ibi not.
idcirco talis ratihabitio ſpontanea eſſe
debet,& non meticuloſa, nec violenta,
alioquin vis, & metus matrimonium
vitiaret, nullúmque redderet.d.c.con-
ſultationi.&.c.cum locum.de ſponſal.
Quare cum mulier ſeu ſponſa in oc-
currenti caſu ob pluuiam ad domum
ſponſi ducta fuerit, ibíque detenta, &
oppreſſa, cum illinc diſcedere volue-
rit,& non potuerit, ideóque ſæpius ex-
clamauerit, ac valde conqueſta fuerit,
vt per plures teſtes probatum fuit, ap-
paret euidenter, & infertur ex his, il-
lam ſponte carnali copulæ non con-
ſenſiſſe,ad hoc enim,vt ſponte conſen-
ſiſſe præſumeretur, neceſſe fuiſſet,eam
fuiſſe cognitam in domo, in qua nihil
eam timere oportuiſſet argumento.d.
c.cum locum.ibi mandamus, quatenus
puellam de cuius matrimonio quæſtio
ventilatur, in domo, in qua nihil eam
timere oporteat, facias honeſtè tene-
ri &c.per quem tex.colligitur, † ex lo-
co argui,& colligi poſſe metum & vim,
& an mulier ſponte, an metu copulæ
conſenſerit: & propterea ex hac copu-
la matrimonium inſeparabile arguere
non poſſumus. Et non ſolum proba-
tum fuit, mulierem prædictam ob plu-
uiam fugiendam ductam in domum
ſponſi, finita pluuia, voluiſſe illinc di-
ſcedere,exclamauiſſe ſæpius,& conque
ſtam fuiſſe,ibidémque detentam,& op-
preſſam,ſed poſt copulam quoque car-
nalem commiſſam ſtatim ſæpius ſimi-
liter exclamauiſſe,conquerendo plora-
uiſſe, & alia feciſſe, quæ arguebant,
ipſam violenter fuiſſe cognitam,neque
ſponte carnali copulę conſenſiſſe,quo-
niam † ex præcedentibus,& ſubſequen-
tibus colligitur, qualis mens alicuius
fuerit.l.ſi ſeruus plurium. in fin.ff.de
legat.j. colligitur etiam ex iis,quæ tra-
dit Bartol.in.l.ſi quando. C.vnde vi,&
habentur per Imo.Abb.& alios in cap.
fina.quod met.cau.vbi ad probandum
furtum, quod communiter fit ſecretè,
ſufficit probare, quòd quis antea res
domi habebat,& de nocte dominus au-
ditus fuerat exclamare ſibi furtum fa-

ctum fuiſſe : in iis enim ,quæ fiunt ſe-
cretè communiter,admittuntur proba-
tiones, quæ aliàs non admitterentur.c.
tertiò loco.vbi Abb.Felin.& Moder.de
4 probationib. † faciunt ea, quæ haben-
tur in.c.literis.cum ſequenti. de præ-
ſumptionib.vbi ad probandam copu-
lam carnalem, quæ communiter in lo-
co ſecretò fit, admittuntur probationes
præſumptiuæ, & non neceſſario con-
cludentes : facit id,quod not.glo.in di-
cto.c.fin.quod met cau. Ita ad proban-
dum, quòd aliqua non ſponte conſen-
ſerit copulæ carnali, ſufficient proba-
tiones præſumptiuæ, & veriſimiles, &
conſequẽter ex præcedentibus, ac ſub-
ſequentibus actibus,& querelis arguen
tibus conſenſum non ſpontaneum. Et
ex his tollebatur vnum, quod contra
mulierem, & ſponſam facere videba-
tur, videlicet quia ipſa confeſſa fuerat
ſe poſt ſponſalia de futuro contracta
fuiſſe carnaliter cognitam, & confeſ-
ſioni factæ pro matrimonio omnino
ſtandum eſt,vt plenè habetur per Abb.
in cap.ſuper eo. de eo, qui cogno.con-
ſang. vxor. ſuæ. nam reſpondebatur ,
quòd licet illa confeſsio mulieris pro-
bet eam fuiſſe carnaliter cognitam, nõ
tamen probat, quòd ſponte fuerit co-
gnita : quinimò in ſecunda ſua confeſ-
ſione dixit ſe cognitam per vim,& me-
tum, de cuius confeſsionis veritate ſa-
tis etiam conſtitit per teſtes deponen-
tes ea,quæ ſupra dicta ſunt : matrimo-
nia autem & conſequenter copula, ex
qua matrimonium inducitur,plena de-
bent libertate gaudere dicto cap.cum
locum.&.c.gemma.de ſponſal.Et poſi-
to,quòd etiam ex prima confeſsione
conſtare diceretur illam ſponte con-
ſenſiſſe, tamen confeſsioni huiuſmodi
ſtandum non fuit, nec ex ea aliquod
præiudicium mulieri inferri potuit ,
cum de illius errore ex probationibus,
& depoſitionibus teſtium conſtaret :
5 †& vbicunque conſtaret error confeſ-
ſionis etiam in iudicio factæ, licitum
eſt confitenti,vel eius procuratori, aut
curatori etiam ex interuallo de illius
errore dicere,eámque propter errorem
reuocare, etiam ex interuallo,& poſt-
quam in ſcriptis redacta fuerit, ac etiã
ſi iurata fuiſſet, quamuis ſi non con-
ſtet, neque probetur error, confeſsio
iudicialis, quæ à parte fuit acceptata,
non poſsit ex interuallo reuocari, ſed
ſolum in continenti, ante quam in ſcri
ptis redacta ſit.c.præterea. & ibi Abb.
de teſtibus cogendis.Alexan.in.l.quic-
quid aſtringendæ. & in.l.prima. §.qui
præſens. & Roma.ibi in:§.ſi quis ſim-
pliciter. ff.de verborum obligationib.
Bald. in.l.edita. C.de ædendo. Bartol.
Bald.& Iaſ.in.l.error.C.de iuris, & fa-
cti ignorantia. & idem volunt Anton.
Abbat.& alii in cap.fin.de confeſsis. &
l.ſi hominem.ff.mandati. Ex quibus o-
mnibus ad fauorem dictæ mulieris cõ-
cludendum eſſe cenſui.

SVMMARIVM.

1 *Parentes, & conſanguinei quando ad probandam matrimonium cõtractum admittantur, & quando non.*

2 *Cauſa matrimonij contrahendi grauiſsima eſt, & cauſa ſtatus dicitur: & in ea teſtes omni exceptione maiores eſſe debent.*

Quæſtio LV.

ILLVD etiam in quæſtionem venit, an teſtimonium matris, & aliarum conſanguinearum ſufficiens ſit ad probandum matrimonium fuiſſe per verba de præſenti contractum. In

quo articulo hæc ſententia communiter ab omnibus canoniſtis comprobata eſt, quòd † quando aſſerti coniuges diuitiis, genere, nobilitate pares eſſent, tunc teſtimonium parentum, & conſanguineorum ſimpliciter, & regulariter ſufficiens eſſe non cenſetur, ſed hoc reſidet in arbitrio iudicis, qui ſecundum varias circunſtantias huiuſmodi teſtimonium admittet, vel non, prout ſibi melius videbitur attentis prędictis circunſtantiis argumento. l. tertia. ff. de teſtibus. ſicuti volunt Ioan. Andr. Hoſti. Henricus boich, Abb. & alii in cap. videtur. qui matri. accuſ. poſſ. Specula. in titu. de teſte. colum. j. verſic. quarto fallit. Hoſtien. Ioan. Andr. Anto. Abb & omnes in cap. ſuper eo. de teſtibus. Idem eſt etiam in caſu, quo vir, & mulier circa diuitias, & nobilitatem habent ſe, vt excedentia, & exceſſa, quia vnus in alio & alius in alio alterum excedat, nam iudex tunc vtriuſque circunſtantias perpendet, & quãtum qualitates vnius excedant qualitates alterius, conſiderabit, & ſi exceſſum ex parte viri inuenerit, mater, pater, aliique conſanguinei mulieris teſtes pro muliere ſufficientes in cauſa matrimonii non erunt: & econtra ſi ex parte mulieris exceſſum reperiet, aut quòd non ſit aliquis exceſſus, ſed per conditio qualitatum, tunc parentes, & conſanguinei poterunt teſtificari, prout hoc in caſu iudex optimè arbitrari poterit argumento dictę l. tertię. verſic. tu magis ſcire potes &c. cap. de cauſis. de officio delegati. Abb. antiquus, Ioan. Andr. & alii. in dicto. c. ſuper eo. Henricus boich doctor ſolennis vltramontanus in dicto cap. videtur. Quando verò euidenter & manifeſtè apparet, virum eſſe magis diuitem, nobiliorem, & honorabiliorem, quia mulier ſit vilis, pauper, & inhonorabilis, & hæ viri, & mulieris circunſtantiæ probatæ fuerint, tunc indiſtinctè, & abſolutè, quando mulier agit cõtra virum, vt ſtetur matrimonio, & vir deneget, parentes, & conſanguinei mulieris dicuntur teſtes ſuſpecti, eorúmque teſtimonium admitti non debet, vt eſt tex. in. c. ſuper eo. il. ij. ibiq; glo. Innocen. Ioan. And. Hoſti. Ant. Abb. Aret. Imol. Felin. & alii extra de teſtibus, & docto. omnes ſupra allegati communiter in. d. c. videtur. nam † cauſa grauiſſima eſt, quando agitur de matrimonio contrahendo, vt alter illi ſtare cogatur, cauſa enim ſtatus eſſe cenſetur, quia matrimonium ſpecies eſt ſeruitutis gl. in. c. licet mulieres. de iureiurã. & propterea teſtes omni exceptione maiores requiruntur, ad ea, quę habentur in. c. j. cum glo. de conſan. & affin. iuncto. c. licet in omni. de teſtib. cum iis, quæ tradunt præfati ſcribentes in locis præallegat. Et hanc ſententiam, & diſtinctionem ſequutus ita dicẽdum eſſe cenſui.

SVMMARIVM.

1 *Iocalium appellatione comprehenduntur monilia ex margaritis confecta.*

2 *Dictio quomodolibet facit, vt omnes caſus comprehendantur.*

3 *Teſtator legando vxori generaliter ea, quæ illius cauſa parata ſunt complectitur omnia quoquo modo ad vſum vxoris deputata: ſecus, ſi ſpecialiter legaret.*

4 *At ſub huiuſmodi legato generali ea, quæ teſtator ſciuit eſſe aliena, non continentur, niſi ſpecialiter legata fuerint.*

5 *Legatum rerum generale reſtrictum ad certam qualitatem comprehendit ſolum illa, in quibus ea qualitas ineſt.*

6 *In legatis verba teſtatoris maximè idiotæ*

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EM. ROMA

intelliguntur ſecundum communem uſum loquendi, qui propriæ verborum ſignificationi præualet.

7 *Teſtator in dubio rem ſuam, haud alienam legaſſe cenſetur maxime quando legatum in rebus ſuis fieri poteſt.*

8 *Legatum rei alienæ quando valeat.*

9 *L.cum alienam.C.de leg.*

§. Non ſolum Inſti.de leg.quomodo procedant.

L.ſi domus.§.j.ff.de leg.j.

Quæſtio. LVI.

TESTATOR Vxori ſuæ legauit quoſcunque apparatus, veſtes,pãnos,anulos,cathenas aureas,gemmas,& iocalia quæcunque quomodolibet deputata ad vſum commodum,& ornatum ipſius vxoris per ipſum teſtatorem dictæ vxori factos, factas,& facta,quæſitum eſt, an linea margaritarũ,quæ erat aliena,& paulo ante à teſtatore conducta fuerat, & ad ornatum vſumque vxoris deputata,legato comprehenderetur.Et comprehẽdi ſanè videbatur,quoniam † iocalium
1 appellatione collaria,ſeu,vt rectius dixerim,monilia ex margaritis compoſita,attento communi vſu loquendi.cõtinentur Soci.in conſil.x.col.j.libr.j.& maximè cum teſtator vſus fuerit verbis illis iocalia quæcunque quomodolibet deputata &c.quæ ſunt verba vniuerſalia diſtributiua nullum iocale excludentia Soci.in.d.conſil.& eſt bonus tex.ibique Bart.in.l.baliſta.ff.ad Trebel.Et quamuis iocale margaritarum non fuerit proprium teſtatoris, ſed ab eo conductum,tamen cum.ſciuerit illud eſſe alienum,& ad vſum,ornatumque vxoris deputatum,legato comprehendi debuit,tũ quia res aliena vxori legari poteſt.l.cũ alienam.C.de legatum quia dixit quomodolibet deputata ad vſum, commodum, & ornatum vxoris, & ipſe deputatum eſſe ſciuit:
2 Ac etiam quia † dicendo quomodolibet,intelligendum eſt,quomodocũque margaritarum linea fuerit deputata,& ſic ſiue propria,ſiue aliena,fuerit dummodo,ad vſum ornatumque vxoris fuerit deputata.c.indemnnitatem de electio.in.vj,& ibi Archi.ſæpe nãque his verbis vtunt canones volẽtes caſus omnes amplecti,vt in.c.j.vt eccle.benefi. in cle.iij.in fin.de priui,c.j.§.præſenti, ibique Archi.de cleri.ægro.libr.vj.c. quia plerique.§.decernentes.de offic. ordin.eod.libr.Præterea † margaritæ,
3 quibus vxor in vita mariti vtebatur, deputatæ erant ad eius commodum, & ornatum argu.l.argumento in fin.iunctis præcedentibus.ff.de auro.& argẽ. lega.Sed quæcunque iocalia ad cõmodum:& ornatum vxoris deputata legata fuerunt,igitur etiam lineam margaritarum legato comprehẽdi debere teſtator gneraliter legauerit,quæ vxoris cauſa parata ſunt,an ſpecialiter,dicendo veſtem meam illam purpuream,nã primo caſu omnia ad vſum vxoris quo modunque deputata continentur,etiã ſi fuerint aliena.l.quintus mutius la.j. §.j.iuncto fin.ff.de aur.ꝙ arg.leg.quem tex.allegat glo.in.d.l.cum alienam, & eſt bonus tex.in.l.vxori.ff.eod.titu.de auro,& argen.lega.Sed ego,his non aduerſantibus, contrariam ſententiam in occurrenti caſu veriorem eſſe exiſtimaui inprimis retorquendo.d.l.quintus
4 la.j.in fin.iunctis præcedentibus,† vbi ſub legato illo generali omnia, quæ vxoris cauſa parata ſunt, etiam aliena, quæ ad illius vſum parata eſſent, fauore vxoris continentur, quanto teſta-

teſtator ſua eſſe putauit, ergo quæ ſciuit eſſe aliena, ex voluntate teſtatoris comprehendi non dicentur, niſi illa ſpecialiter legaſſet, quo caſu etiam fauore vxoris comprehenderentur. d. l. cũ alienam. §. non ſolum cum glo. in ver. ignorabat Inſti. de lega. At teſtator in caſu, de quo agitur, ſciuit lineam margaritarum eſſe alienam, hoc eſt à ſe certa mercede paulo ante conductam, ad ea, quæ habentur in. l. fin. ff. pro ſuo in l. cum falſum. ff. de acquir. hæredi. & l. plurimum. ff. de iuris, & fact. igno. ergo
5 &c. Præterea à quando legatum rerũ factum eſt per verba generalia ad certam qualitatem reſtricta, tunc ſolũ illa debentur, in quibus ea qualitas ineſt. l. cum in teſtamento. l. pediculis. §. item cum & ibi not. l. quintus la. ij. §. argento. & §. cui legatum. l. ſcribit per totã. l. & in. l. pe. glo. in. l. fin. §. vxori. ff. de auro. & argen. lega. l. cum certus. l. fin. in fi. ff. de vino, oleo, trit. q̃ leg. & ibi gl. in ver. ex collatione. & l. nam quod liquide in fi. ff. de penu lega. Sed teſtator in hoc caſu legauit vxori gñaliter quoſcunque apparatus, veſtes, pannos, anulos, cathenas aureas, gemmas, & iocalia quæcũque quomodolibet deputata ad vſum commodum. & ornatum vxoris per ipſum teſtatorem dictæ vxori factos, factas, & facta, ergo per hec vltima verba legatur reſtringitur ſolũ ad veſtes, anulos, & iocalia quæcũque ipſe teſtator vxori fecit, & nõ ad alia quã uis ad vſum, cõmodũ. ornatumque vxoris deputata fuiſſent clauſula enim illa & per ipſum teſtatorem dictæ vxori quomodolibet factos, factas, & facta: refertur ad omnia præcedentia expreſſa, & legata ſub genere maſculino, fœmi-nino, & neutro, ex quo ſalua ratione recti ſermonis, & ſine abſurdo, ac contrarierate referri poteſt. l. talis ſcriptura in fin. & ibique Bar. & omnes ſcrib. ff. de leg. j. Sed appellatione iocalium atento communi vſu loquendi continẽtur illa, quæ expenſis mariti teſtatoris empta, & cõfecta fuerunt, quia ſolet cõmuniter dici, talis ſponſus, vel maritus fecit vxori talem veſtem, anulos, & iocalia intelligendo non de alienis, & à marito conductis ad vſum vxoris, ſed de emptis ab ipſo, aut ſuis expenſis factis: ergo ſub hoc legato ſolum nominata, & expreſſa facta à teſtatore ſuæ
6 vxori contineri debent, quia † in legatis verba teſtatoris maximè idiotæ debent intelligi ſecundum communem vſum loquendi, qui proprię verborum ſignificationi præualet. l. liberorum. §. §. quod tamen caſsius. ff. de legat. iij. l. cum de lanionis. §. aſinam. ff. de fundo inſtru. l. labeo. ff. de ſupp. leg. & vbique
7 Bar. Soci. in. d. conſi. x. lib. j. col. j. † Teſtator ad hæc in dubio ſemper rem ſuam, & non alienam, nec ſibi debitam legare voluiſſe videtur. d. §. non ſolũ Inſti. de leg. l. ſcribit. ff. de leg. l. ſcribit. ff. de auro, & arg. leg. & maximè quãdo verba legati in rebus teſtatoris verificari poſſunt. Quo fit, vt in hoc caſu cum verba illa iocalia deputata &c. poſsint in rebus aliis teſtatoris verificari, quæ iocalium appellatione continentur, vt ſunt zonæ, mitræ, reticulæ aureæ, & alia id genus ornamenta, ad margaritas alienas, & conductas trahi non valeant. Nec illa verba per ipſum teſtatorem dictæ eius quomodolibet facta &c. poſſunt intelligi de factis, hoc eſt manu ſua fabricatis, quia artifex non erat, nec de conductis, perfectis tamen ab aliis, vt ſupra, ergo neceſſario intelliguntur de iis, quæ ſuis ſumptibus ab alio fieri fecit argu-

mento.l.vxori quis.ff.de auro.& argẽ. leg.ibi comparauerat,vel fecerat,quæ verbo pariformiter intelligẽdo iuxta. l.nam hoc iure.de vulg.& pupil.debẽt intelligi ab ipſo teſtatore,eiuſque ſum ptibus.Non obſtant ex aduerſo deducta,& in primis,ꝙ teſtator verbis generalibus geminatus vſus fuerit.Nã reſpondetur,illam generalitatẽ fuiſſe reſtrictam ad iocalia per teſtatorem vxori facta,quæ reſtrictio excludit aliena, & penſione conducta , ex quo teſtator ſciuit lineam margaritarum ſuam non eſſe argumento.l.quintus la.j.in fin.ff. de auro,& arg.leg.iunctis iis,quæ dicta ſupra ſunt in primo,& ſecũdo argumẽto.Nec aduerſatur,ꝙ ſi teſtator credẽs rẽm eſſe alienam vxori illã legauerit, valet legatum,& debetur res,aut æſtimatio.d.l.cum alienam ,&.d.§.non ſo-
8 lum,quia † aut teſtator rem, & ſpeciẽ certam alienam legauit ,quam alienã ſciuit,& tunc legatum regulariter valet.d.§.non ſolum,aut illam ſuam eſſe putauit,& regulariter legatum nõ valet,niſi factum ſit vxori, aut cõiunctæ perſonæ teſtatoris, quia tunc legatum valet,ſi res illa talis ſit, quã ſi ſciuiſſet eſſe alienam,eodẽ tamen modo veriſimiliter illi legaſſet.d.l.cum rem alienam eodem tamen modo veriſimiliter illi legaſſet.d.l.cum rem alienã . Ergo ſi talis talis res eſſet,quam veriſimiliter non legaſſet ,legatum non deberetur,puta quia eſſet magni præiudicij, & valoris,multumque hæres ex ,illius ſolutione grauaretur argumento.l.vnũ ex familia.§.ſi rem tuam in fi.ff.de lega.ij.iuncta.l.nummis cum glo.de lega.j.iunctis not.per Barto.in ſimili in l.ſi ita col.ij.ff.de auro,& arg.leg.Sed linea margaritarum à teſtatore cõducta,de qua agitur,magni erat præcii,& ex æſtimationis illius ſolutione hæres multum grauaretur,ergo veriſimiliter mens teſtatoris non fuit, illam vxori legare,cui multa alia legauit.Præterea
9 † omnia illa,quæ habentur in.d.l.cum alienam,in.d.§.non ſolum,& in.l.ſi domus.§.j.ff.de lega.j.procedunt,quando teſtator legauit rem penitus alienam, in qua nullum ius quomodolibet habebat:ſi verò in re aliena teſtator credebat ius habere,aut vſum vel ius duraturum habebat, tunc legando rem illã ſimpliciter etiam coniunctæ perſonæ, in dubio cenſetur voluiſſe legare ſolũ illud ius,& non proprietatem in.l.ſi domus . in fi.ff.de le.j.ibique ſcri.l.vxor. C.de lega.Bart.in.d.l.cum alienam.& ideo cum in hoc caſu teſtator in linea margaritarum haberet ius conductionis etiam poſt ipſius mortem duraturum , quod ius tale erat , propter quod ſibi actio perſonalis videlicet ex conducto competere poterat,illud ius ſolum legatum cenſeri debet:Si vero teſtator rem alienam certam expreſſẽ non legauit , ſed generaliter per verba generalia legatum aptum plures,& diuerſas res comprehendere vxori,vel alteri fecit,tunc ſub eo legato in dubio duntaxat teſtator videtur voluiſſe res ſuas,& non alienas,quas ſciuit alienas, comprehendi debere : ſecus ſi alienas putaret ſua, eſſe , vt eſt text.notabi.in d.l.quintus la.j.in fin.Sed in occurrẽti caſu factum fuit legatum vxori per verba generalia apta plura comprehẽdere , & teſtator ſciuit lineam margaritarum eſſe alienam , ergo illa ſub legato non continetur argu.etiam.d.§. non ſolum,&.d.l.vnum.§.ſi rem cum ſimilibus ſupra allegatis , ex quibus omnibus,lineam margaritarum conducta , de qua agebatur , legato vt ſupra

facto

facto non comprehendi reſpondi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum exequutiuum etiam vſque ad capturam incluſiuè editum contra debitorem, vel promiſſorem locum habet contra hæredem ſimpliciter, ſed non contra hæredem cum beneficio legis, & inuentarii.*

2 *Ab exequutione non eſt inchoandum fallit, vt hic.*

3 *Statuta cauentia, vt inſtrumenta publica, ſeu guarentigiata, aut literæ cambij contra debitorem, non ſeruato iuris ordine, exequi poſſint, ſunt exorbitantia, & contra ius commune.*

4 *Hæres cum beneficio legis, & inuentarij ratione contumaciæ debitoris defuncti capi non poteſt, niſi & ipſe contumax fuerit.*

5 *Contra hæredem, quem adiuiſſe hæreditatem cum beneficio legis, & inuentarij iudici, etiã notorium ſit, captura committi non poteſt, & commiſſa non valet.*

Quæſtio LVII.

STATVTO cauetur, vt contra debitores, vel eorum hæredes agatur etiam via extraordinaria, nõ ſeruato iuris ordine, ſed ſummariè, & ſine ſtrepitu, ad finem etiã capturæ, & incarcerationis, vtrum ſtatutum huiuſmodi contra hæredem principalis debitoris cum beneficio legis, & inuentarii locum habere poſſit? Et illi locum non eſſe de iure magis viſum eſt, ex quo tẽdit etiam ad finem capturæ, & incarcerationis debitoris, ergo contra hæredem, qui hæreditatem habuit cum beneficio legis, & inuentarii legitimè confecti iuxta .l. fina. C. de iure deliberan. & in authen. de hæredi. & falcid. §. hinc nobis. moueri,
1 aut intentari non poteſt. quoniam † licet ſtatutum exequutiuum etiam vſque ad capturam incluſiuè latum contra debitorem, vel promiſſorem locũ habeat contra hæredem ſimpliciter Barto. poſt gloſſ. in .l. poſtulante. ff. ad Trebellia. Pau. de Caſt. in .l. ſi deceſſerit. ff. qui ſatiſda. cogan. tamen contra illum, qui eſt hæres cum beneficio lehis, & inuẽtarii, huiuſmodi ſtatutum, eiuſve, remedium locum habet, vt volunt Ioan. de Imo. & ibi Alexan. in .d .l. poſtulante, Imola in .l. iiij. §. ſi prætor. ff. de dam. infec. Bal. in .l. fin. §. & ſi præfatam, ibique Sal. & Alex. C. de iure de libe. Bal. in .l. per diuerſas. x. q. C. mandati, Alex. in .d .l. ſi deceſſerit, & eſt vera opinio ſecundum ipſum Alex. in .d. l. poſtulante. Erit igitur procedendum contra dictum hæredem via ordinaria, non, autem extraordinaria, & exequu-
2 tiua, quia † ab exequutione inchoandum non eſt .l. j. & .ij. C. de exequu. rei iudica. & ibi latè per Bal. Sali. & alios:
3 nam † huiuſmodi ſtatuta exequutionem iuris ordine non ſeruato permittentia contra ius commune, & exorbitantia eſſe dicuntur, vt colligitur ex iis quæ volunt Ange. Ioan. de Imola, & Alexand. in .l. ſi cum dotem. columna iij. in. §. eo autem tempore. ff. ſoluto matrimonio. cum aliis iuribus ibidem allegatis, ergo reſtringenda ſunt, vt minus derogent iuri communi, quàm fieri poſſit. c. quæ contra de regu. iur. in .vj. Alexan. in .d .l. fina §. in computatione. C. de iure deliberand. Barto. in .l. omnes populi. ff. de iuſtitia & iure cum ſimili. & ita ſunt intelligenda, vt in cæteris cum iure communi con-

cordent,& propriè, ac verè in caſu, de quo loquuntur,lucum habeat, non antem ad alium ſub illorum verbis non comprehenſum trahantur,Anton. in.c. cum dilectus extra de conſuetu. c. dudum de priuil.c.ſuggeſtum de decimis c.in noſtra de iniur. & dam. dat. & faciunt, quæ habentur per Imolam plenè in.l.ſi verò.§.de viro.ff.ſolu. matri. Et ideo ſtatutum prædictum,quod poteſt habere locum etiam contra hæredes debitoris quo ad viam exequutiuam, intelligetur de hæredibus ſimpliciter,non autem de hæredibus cum beneficio legis,& inuentarii,ne diſpoſitis in d.l.fin.& in d.authen.de hæred.& falcid.præiudicetur:Et ſi contra hæredes cum beneficio prædicto remedium huiuſmodi ſtatuti eſſet intentatum, proceſſus,ſententiæ,& omnia contra ipſos actitata nulla ipſo iure forent per. l. j. in fin.prin.ff.ſi menſ. fal. menſ.dixe.& c.examinata vbi gl.Abb.& cæteri ſcriben.extra de iudi. Prædictis tamen aduerſari videtur id quod dixit Bal.in.d. l.fin.§.& ſi præfatam. C. de iure delib. vbi ſi ex forma ſtatuti principalis debitor ratione contumaciæ cap. & incarcerari poſsit,etiam hæres illius contumax capi poterit, quamuis cum beneficio legis,& inuentarii hæreditarii hæreditatem adiuerit. Sed reſpondetur,

4 †illud verum eſſe,quando hæres citatus fuit contumax, nam tunc in pœnā ſuæ contumaciæ poterit etiam ad capturam deueniri:quamprimum tamen de aditione hæreditatis cum inuentarii confectione legitimè docuerit, erit relaxandus, ne contingat ipſum vltra vires hæreditarias grauari, vt ibi per Bal.& poſtea via ordinaria contra eum agendum erit. Ex quibus dici poſſet,

5 quod ſi ante commiſſam capturam notorium etiam iudici eſſet hæredem cū beneficio legis, & inuentarii adiuiſſe, iudex capturam committere non poſſet,& commiſſa nulla foret argumento l.ſi quis ex aliena.cum glo.ff.de iudi.& in.l.ij.ff.ſi quis in ius voca.non eat: ac etiam quia qui certus eſt,certiorari nō debuit c.eum qui certus de regul. iuris in vj. cum aliis. Et hæc iuris eſſe exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 *Subornatio teſtium eſt crimen ſimile crimini falſi.*

2 *Teſti,qui ſe criminis ſociū facit,non creditur.*

3 *Teſtis pecunia corruptus in cauſa criminali non teſtificatur.*

4 *Teſtis fides corruptione,ſicut periurio vulneratur.*

5 *Teſtis corruptus,ne teſtimonium dicat, teſtificatur, & illi creditur contra omnes. Secus eſt in corrupto,vt falſum dicat, & in eo, quō corruptus depoſuit.*

6 *Teſtis vt tanquam corruptus poſſit contra corrumpentem examinari,quid requiratur.*

Quæſtio. LVIII.

FVIT quæſtionis, An contra inquiſitum de ſubornatione teſtiū credendum eſſet illi teſti, qui diceret ſe corruptum pecunia ab inquiſito in quadam cauſa depoſuiſſe vel falſum dixiſſe. Illud vtiq; verum eſſe

1 reſpondi,quod†ſubornatio teſtium dicitur crimen ſimile crimini falſi,nam ſicut teſtis cōrruptus pecunia, vt dicat vel non dicat teſtimonium. punitur de falſo.l.j.§.j.ff.de falſis.c.j.de crim.falſi cum ſimil.ita corrumpens teſtem pecunia ad eundem effectum pari pœna eſt puniendus Specula.in titu. de teſte. §. j.col.xiiij.verſi.quid ſi is, qui tulit teſtimonium &c. argumento. l. quicunque cum

cum ibi not. C. de hæreti. & per gl. cum ibi nota. in c. excommunicatus il ij. de hæreticis: & ideo contra inquiſitum de ſubornatione teſtium nullo modo credendum eſt illi teſti, qui dicat ſe corruptum pecunia ab inquiſito in quadã cauſa depoſuiſſe, vel falſum dixiſſe,
2 † tùm quia ſociũ criminis ſe facit iuxta. l. fin. C. de accuſat. cap. j. de confeſ. ſpec. in tit. de teſte colũ. x. verſicu. item quod eſt ſocius cum aliis in dictis locis allegatis, tum quia regula eſt, quod
3 † teſtis pecunia corruptus, qui ſic falſum committit d. l. j. & habetur in. c. licet cauſam. de proba. non poteſt in cauſa criminis teſtificari. l. iij. §. lege iulia.
4 ff. de teſtibus cum ſimil. nam † corruptio fidem teſtis vulnerat, ſicut periurium Bal. in. l. ſi quis teſtibus. C. de teſtibus. Propterea ſicut periurium teſtẽ à teſtificando repellit. c. teſtimonium cum ibi not. de teſtibus, ita & corruptio Aret. in d. c. licet cauſam. in. xij. notab. Nec obſtat, quod teſtis pecunia corruptus in cauſa poteſt deponere contra corrumpentem, eiq; creditur, vt no. voluit Bal. in c. j. ſi de inueſti. inter domi. & agna. lis oriatur, in. c. licet cauſam de probat. in. ix. notab. col. v. Areti. ibidem in. xij. notab. & pro ſingulari illud dictum ponderauit Roma. in ſing. cccxxvj. incip. tu ſcis tex. in. l. iij. §. lege iulia. ff. de teſtibus, & Areti. examinat, atque declarat in c. j. de teſtibus, vbi videtur declarare, quod hoc procedat non ſolum, quando aduerſarius teſtem illum contra corrumpentem produceret, ſed etiam quando iudex ex officio procederet. Nam reſpondetur primo iſtud dictum procedere, & ab omnibus intelligi, † quando teſtis corruptus fuiſſet
5 in aliqua cauſa, ne teſtimonium diceret contra eum, nam in pœnam corrumpentis teſtem aduerſarius, contra quem fuit corruptus, poteſt teſtem cõpellere, vt deponat & teſtificetur, & credetur ei non ſolum contra corrumpentem, ſed etiam contra vltimo loco producentem, quia debebit pro vtroque deponere. d. c. j. ſi de inueſtitu. inter domin. & agna. lis oriatur, & ita expreſsè declarat Aret. in dicto. c. licet cauſam. & in dicto. c. primo de teſtibus, & Romanus in d. ſingu. At ſi teſtis pecunia fuiſſet corruptus, vt teſtimonium diceret, & ita corruptus depoſuiſſet, prout in caſu iſto, non eſſet vlterius cogendus à iudice vel ab aduerſario, cum ſemel officio functus eſſet, hoc eſt ſemel depoſuiſſet: & in caſu iſto præfati docto. non loquuntur. Secundo Bald. & alii omnes, & text. in d. c. j. ſi de inueſtit. &c. loquuntur, quando teſtis corruptus in cauſa produceretur teſtis in eadem cauſa contra corrumpentem, vel ab aduerſario, contra quem fuiſſet corruptus, vel à iudice ex officio procedente, exemplificando, vt ipſi faciunt & vt probatur in d. c. primo quando litigans teſtem corrupit, ne ferret teſtimonium, & aduerſarius, vel iudex induceret illum contra corrumpentem in eademmet cauſa, in qua corrumpẽs eum corrumpere quæſiuit, tunc enim teſtis ita corruptus fidem faceret contra corrumpentem, eiq; crederetur per tex. in d. c. j. & ibi Bald. contra regulam d. l. iij. §. lege iulia. & d. l. j. §. j. de falſis cum ibi not. quæ regula hoc modo limitatur, vt in terminis dicit Roma. in d. ſingu. & Areti. in dicto cap. licet cauſam, qui clarius hoc voluit in cap. primo de teſtibus, cuius verba corrupta habentur, & ſic ſtare debent; non ſolũ autem punitur pœna falſi, qui corruptus dixit teſtimonium, ſed etiam qui

corruptus noluit dicere, vt probat tex. & ibi Barto. in l. j. §. primo. ff. de falſis. Eſt tamen differentia inter hæc duo, quia primus, vt dixi, falſum dixiſſe præſumitur, quia corruptus, ſecundus autem cogetur teſtificari, eiq; credetur: & hoc poteſt abſolutè procedere de iure ciuili, at de iure canonico videtur eſſe diſtinguendum, vt per Areti. in d. c. primo de teſtibus, & in dicto cap. licet cauſam, qui tamē concludit idem eſſe etiã de iure canonico. Sed in caſu propoſito teſtis vt aſſeritur, corruptus non producitur contra corrumpentem in eadem cauſa, in qua fuit corruptus, ſed in alia diuerſa, hoc eſt in inquiſitione de ſubornatione teſtium, & ſic in cauſa criminis, vt ſupra, in qua ſecundum omnes regulas iuris teſtis iſte non poteſt, nec debet admitti, vt dictum eſt, ergo dictum Baldi in dicto c. primo ſi de inueſtit. &c. quod eſt exorbitans à regulis iuris, vt ibi per eundem, & per alios ſupra allegatos, non debet vltra caſum ſuum extendi, maximè in criminalibus, & odioſis iuribus vulgaribus. Præterea Bal. & alii loquuntur, quando certum eſſet teſtem fuiſſe corruptum quia cogeretur ſuper alio, quam ſuper corruptione teſtificari, vt ibi: ſed in caſu noſtro teſtis cõtra corrumpentem examinatur, quia corruptus, ergo † ad hoc,
6 vt poſsit deponere, debet prius conſtare de corruptione, & ſic de qualitate, propter quam admitti poteſt contra corrumpētem, cum docto. velint, quod quando teſtis fuit corruptus, poſsit tanquam corruptus contra corrumpentem examinari, argumento eorum, quę habentur in l. prima in principio. & in §. ait prætor. ff. ne quid in loco publi. Alexand. in conſi. ccxxiij. lib. ſecundo Soci. in conſil. lvij. lib. tertio. Ioan. An. in c. primo de homici. in vj. Pau. Caſtr. in. l. ſi per alium. §. docere. ff. ne quis eum, qui in ius voca. vi exi. & in. l. cogi. C. de petit. hære. l. Fulcinius. §. ſecundo & ibi Barto. poſt glo. ff. quibus ex cau. in poſs. eatur cum ſimil. Et hæc de iure vera eſſe viſa ſunt.

SVMMARIVM.

1 *Fructus percepti reſoluto contractu precariæ, & hinc inde rei, & pecuniæ facta reſtitutione, ad quem ſpectent.*

Quæſtio. LIX.

ECCLESIA ſub contractu precariæ cuidam religioſo rem ad illius vitam fruendam concesſit hoc acto, quod eccleſia pecuniam à religioſo oblatam lucrifaceret, & alia tunc, vel ex interuallo conditione adiecta, quod religioſus contractus huiuſmodi confirmationem infra certum tempus à ſede apoſtolica ſuis ſumptibus obtineret: quod niſi fieret, contractus pro reſoluto, & non facto haberetur. Labitur tempus, non obtenta confirmatione: concorditer à contractu receditur, hinc inde rei, & pecuniæ facta reſtitutione. Quęſtionis eſt, cui fructus interim à religioſo præcepti ſint adiudicandi. Iuris vtique eſſe videbatur, illos religioſo fore acquiſitos, quamuis contractus fuerit ſub conditione reſolutiua initus per. l. ſecunda in fin. ff. de
1 in diem addict. Sed tamen † verius eſt, eos ad eccleſiam pertinere, illiq; eſſe reſtituendos, deductis expenſis iuxta. l. fructus, & ibi Alexand. & alii. ff. ſolu. matrimo. vt eſt tex. notabilis in. l. item quod dictum eſt. ff. de in diem addicti. & in. l. lege. ff. de lege commiſſo. Si quid tamen circa rem neceſſario, & vtiliter

reli

religioſus erogauerit, debet illud de redditu retinere, vt in.l.imperator.ff. de in diem adiectio. Habenda etiam ratio eſt pecuniæ à religioſo ſolutæ, vt voluit gloſſ. ſingularis in dicta.l. item quod dictum eſt,& eſt optimus textus. in.l.illud.§.condemnatio.ff.de ædil. edict. quicquid verò ex fructibus ſupererit, id totum eccleſiæ reſtituetur, vt in iuribus prællegatis. Nec obſtat. dicta.l.ſecunda quia verum eſt, religioſum interim fructus ſuos feciſſe, ſed contractu ex pacto reſoluto, fructuum quoque acquiſitio reſoluta eſt, nihil enim penes religioſum reſidere oportet ex re, in qua fidem fefelliſſet. Et hæc iuris eſſe arbitratus ſum.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Legitimatus debet eſſe filius naturalis illius cuius ſe filium aſſerit, alioquin legitimatio non valet.*

2 *Natus ex muliere coniugata alteri, inter quos ſit matrimonialis conuerſatio, filius mariti mulieris eſſe præſumitur.*

3 *Legitimatio poſt mortem patris facta etiam ab ipſo principe in præiudicium illorum, quibus iam ex aditione hæreditatis, & bonorum poſſeſſionis apprehenſione ius erat quæſitum, non valet.*

4 *Niſi Legitimatio ex cauſa concernente principaliter vtilitatem publicam facta eſſet.*

5 *Legitimare an, & quo modo poſſit comes, & inferior poſt aditam hæreditatem, & apprehenſam poſſeſſionem ex poteſtate ſibi à principe conceſſa, & quod non poſſit nu.7.*

6 *Et citatio illorum, quibus præiudicium fieret, eſt neceſſaria etiam in legitimatione facta à principe, ne dum à Comite.*

7 *Princeps poteſtatis plenitudinem Comiti non concedit, illi poteſtatem legitimandi concedendo.*

8 *Princeps poteſtatis plenitudinem in alium transferre non poteſt.*

9 *Appellari poteſt ad principem à legitimatione quam Comes cum alterius præiudicio fecit, & appellatio ſuſpendit.*

Quæſtio LX.

LEGITIMARI quis ſe fecit à Comite Palatino poſt mortem prætenſi patris, & poſt aditam hæreditatem, apprehenſamq; poſſeſsionem ab iis, qui inteſtato ſucceſſuri erãt illis non citatis. Vtrum legitimatio valuerit, nec ne? Conſiderandum eſt in
1 primis, quod† pro ſubſtantia, & eſſentia legitimationis requiritur, illum qui legitimatur, omnino eſſe filium naturalem, ſeu naturaliter natum ex eo, cuius ſe filium aſſerit, alioquin legitimatio non valeret, nec operaretur, vt quis eſſet legitimatus, cum naturalitas minime cum legitimatione conueniret, vt in authenti. quibus mod. natu. effic. ſui,& legit. Quo fit, vt ſi is, qui modo ſe legitimari fecit non ſit filius naturalis prætenſi patris, nullo pacto legitima-
2 tus dici poſſit: † Et quod non ſit filius naturaliter natus, ex eo, quem patrem aſſerit, manifeſte conſtat, quia (vt præſupponitur) natus eſt ex muliere tunc nupta,& cuidam coniugata, inter quos tunc matrimonialis erat conuerſatio, veluti in dubio præſumi debet, niſi contrarium probetur. Quare impoſſibile eſt iuris præſumptione: quæ iuris,& de iure eſſe dicitur; contra quam contraria probatio non admittitur, vt huiuſmodi legitimatus ſit filius alterius, quam mariti dictæ mulieris per textum, & ibi Doctores omnes in lege filium. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien.iuris. vbi natus ex alicuius vxore præ

præſumitur præſumptione iuris,& de iure filius mariti:cuius contrarium ſi quis probare vellet,non auditur,vt ibi atque adeo,vt etiam confeſsio matris nihil probaret,neque faceret illum eſſe filium alterius,quam mariti,vt habetur in.l.ſi inſtituta.§.j.ff.de inoffic.teſta.& in.l.fin.ff.de proba.vbi Barto.& alii.Ex hoc igitur primo capite legitimationem minime valere dixi.Secundo,eſto citra veri præiudicium, ꝙ iſte legitimatus fuerit filius naturalis prætenſi patris,& propterea legitimatio fieri potuerit, tamen ea facta haudquaquam valuit,† neque vllo pacto fieri
3 potuit in præiudicium illorum,quibus iam erat ius acquiſitum,hoc eſt dominium ex hæreditatis aditione iuxta.l. cum hæredes.in princ.ff.de acquirend. poſſeſſ.vt voluit Alex.ibi,& in.l.gallus §.& quid ſi tantum.ff.de lib.& poſthu. Areti.in.l.iij.in fin.ver.ff.de teſtamen. vbi hoc tenet,quando hæreditas ſolum eſſet adita,& multo magis,quando bona hæreditaria eſſent etiam apprehenſa,& latius hoc dicit in.d.§.& quid ſi tã tum in.iij.quæſtio. ibique Alexand.& Paul.Caſtr.inquiunt docto.communiter ita tenere Bald.in.l.reſcripta . C.de præcibus imper.offeré. Anto.& alii in c.per venerabilem,qui filii ſint legit. & Bald.in.l.j.colum.vltim.C.de iure aureo.anu.Et hoc ſine dubio eſt , quando etiam vltra acquiſitionem dominii per aditionem hæreditatis factam hæres bonorum hæreditariorum poſſeſsionem ingreſſus,& adeptus fuiſſet,cum enim tunc dominium ſit de iure gentium acquiſitum.l.j.in prin.ff.de acquirend. poſſe.nec princeps,nec alius à principe autoritatem habens potuit poſtea legitimare ad præiudicium illius hæredis,cui & dominium,& poſſeſsio forét

4 acquiſita, † Niſi legitimatio ex cauſa concernente principaliter vtilitatem publicam facta eſſet,vt in terminis habetur per Alex.in.d.l.cum hæredes.in princip.nu.7.Paul.Caſt.in.d.l.iij.ff.de teſta.Alex.Areti.& alii poſt Bart. in.d. §.& quid ſi tantum,Areti.in.l. ex facto circa fi.ff.de vulg.& pupi.Paul.de Caſtro in conſi.ccccixj.incip.viſis & diligenter lib.j.in nouis,Alex.remiſsiue in l.fin.C.de repud.hæred.Ioan . and . in vltim.addit ad ſpecul.in tit.de ſucceſſio.ab inteſta.Bald.in.c . j . in princip. hic finitur lex,& plura conſilia poſſem allegare,quæ breuitatis gratia omitto. Quod ſi nec princeps ipſe poſt ius ita alteri quæſitum poſſet legitimare,niſi ex cauſa publicam vtilitatem principaliter concernente,propter quam ſolam ei permiſſum eſt ius quæſitum tollere, ad tradita per docto.in.l.fin.C. ſi contra ius,vel vtil.pub.& in.c.quæ in eccleſiarum,vbi poſt Innocé.& alios plene dixi,extra de conſtitu,multo minus in caſu iſto poterit legitimare comes habens à principe legitimandi autoritatem,quia princeps in illum plus iuris transferre nequiuit, quam ipſe haberet:Ex quibus ſequitur,†quòd ſi qua
5 comiti data eſt à principe poteſtas legitimandi poſt aditam hæreditatem, & apprehenſam poſſeſsionem,ea debet intelligi in caſu illo,in quo princeps poſſet,& non in alio,ne comes plus poſſe legitimando dicatur, quam princeps, cum,vt dixit Bald . in titu.hic finitur lex.in princip. Comiti ſemper minus conceſſum intelligi debeat, quam poſſit princeps:Et quamuis Bald.ibi velle videatur , Comitem poſſe legitimare etiam poſt aditam hæreditatem,quando poteſtas ei data fuit , tamen hoc eſſe dubium inquit per.l.ex facto .ff. de vulg.

vulga.& pupil.& in hoc dubio reſidet.
Et ſi dicamus illum poſſe ex autorita-
te ſibi conceſſa, intelligendum eſt, vt
iam dixi,in caſu,quo princeps poſſet,
videlicet propter cauſam vtilitatem
blicam principaliter continentem,&
ita legitimationis priuilegium debet
interpretari,ne alteri ex eo præiudice-
tur,prout priuilegia ſemper intelligun
tur.l.ij.§.ſi quis à principe.ff. ne quid
in loco publ.c.in illis,c.dudum de pri-
uil.Præterea poſito,ꝙ abſque iuſta cau
ſa ex plenitudine poteſtatis princeps
ad præiudicium iuris quæſiti legitima
re poſsit,vt velle videtur Bald.in.d.c.
j.in princ.hic finitur lex.& Alex.in.d.
6 §.& quid ſi tantum,Tamen.† in hoc fa
ciendo neceſſaria eſt citatio illorũ qui-
bus fieret præiudicium,ne plura con-
tra regulas iuris naturalis ſpecialia in-
ducerentur,videlicet auferendo domi-
nium.quod eſt de iure naturæ,& abſ-
que citatione præiudicando,ac ius ter.
tii tertii tollendo:quæ citatio tolli non
poteſt clemen.paſtoralis.§.cæterum de
re iudica.Et propterea ne plura ſpecia
lia contra ius naturale ex eadem diſpo
ſitione oriantur contra.l.fin.cum ibi
not.C.de dot.promiſ.dicendum eſt,ꝙ
licet princeps poſsit legitimare cũ præ
iudicio iuris quæſiti, Tamen hoc de-
bet intelligi parte citata,vt per docto.
in.d.§.& quid ſi tantum,& quamuis ex
plenitudine poteſtatis etiam parte nõ
citata legitimare poſsit arg.l.ij.in ver
ſic.facile.ff.de nata.reſtit.Alex.in.d.§.
& quid ſi tantum.colum,vlti.& ibi Are
ti.tamen hoc eſt intelligẽdum,vel quã
do non auferret ex hoc ius de iure natu
ræ iam quæſitum.vel quando hoc face
ret iuſta de cauſa publicam vtilitatem
principaliter concernente: Et hæc o-
mnia multò magis procedunt in Co-
mite Palatino,qui tantam legitimandi
potaſtatem habere non dicitur, quan-
tam ipſe princeps,etiam ſi ab eo plenif
ſimam, & latiſsimam poteſtatem ha-
buiſſet,vt colligitur ex iis, quæ voluit
Bald.in.d.c.j.in princip.in titu.hic fini
tur lex.Quinimodico,quòd licet prin-
ceps poſsit ex plenitudine poteſtatis le
gitimare in præiudicium iuris acquiſi-
ti ex aditione hæreditatis,& apprehen-
ſiõe poſſeſsionis iuxta tradita per Bal.
in.d.c.j.& in.l.cam, quam. C.de fidei-
com.tamen† Comes Palatinus habens
legitimãdi poteſtatem hoc minime po
teſt,vt per ipſum Bald.in.d.c.j. Nam
& ſi princeps dando poteſtatem legiti-
mandi vſus fuerit plenitudine poteſta
tis,prout ipſe ſolus vti poteſt,& non in
ferior.c.propoſuit cum ſimi.de conceſ
ſi.præben.Bald.in.l.reſcripta.C.de pre
cibus imper.offer.& habetur in.c.cum
veniſſent.de iudi. Tamen hanc poteſta
tis plenitudinem comiti non conceſsit,
& ideo comes illa vti non poteſt per ea
quæ in terminis volunt Anto.& Mo-
der.in.c.per venerabilem qui fil.ſint le
git.& arg.§.fin.in auth.quibus mod.na
tu.effi.ſui,&.c.quod tranſlationem de
officio lega.cum ibi not.Imo (quod
8 plus eſt)credo,quòd † princeps poteſta
tis plenitudine in alium transferre
nequeat,quia eſt de reſeruatis ſibi in
priuilegium ſupremæ poteſtatis, argu-
mento eorum,quæ habentur in.c.j. de
tranſla.epiſcopi.vbi datum eſt priuile-
gium,quòd ſit caput omnium, ac nul-
lus ei par ſit in iuriſdictione, & admi-
niſtratione,vt ibi,& in.c.nemo ix.q.iij.
& in.c.in nouo.cum ibi not.xxj.diſtin.
ergo alium ſibi parem facere non po-
teſt,qui poteſtatis plenitudine vti va-
leat.Ex his itaque omnibus concluden
dum eſt,quòd cum legitimatio,de qua
agi

agitur.facta fuerit à comite ſolam legitimandi poteſtatem etiam in ampliſſima forma habente,poſtquam hæredes ab inteſtato ſucceſſuri hæreditatem adierunt,ac bonorum hæreditariorũ poſſeſsionem apprehenderunt,illiſque non citatis,ea nullo pacto in præiudicium dictorum hæredum valere potuit:quam ex alio quoque non valere dicere poſſumus,nam licet à principe magna ſit alicui data poteſtas legitimãdi,Tamen legitimans defectus.& cauſas diligenter examinare debet, †& ſi
9 perperam.cum præiudicio,& grauamine alicuius legitimat,poteſt ad principem appellari,ſicut in cæteris decretis iniuſtis inferiorum à principe,Bald.in d.l.eam,quam colum.vj.C. de fideicõmiſ.quæ appellatio ſuſpendit ad traditã in rub.extra de appella. Ergo cum hæredes ab inteſtato ab huiuſmodi legitimatione à Comite facta ad principem appellauerint,ea valere non debuit,tum quia lite pendente,& poſt ius quæſitum facta fuit per ſupradicta, tamen quia nihil operatur, ex quo eius effectus eſt appellatione ſuſpenſus. Et hæc omnia veriſsima eſſe puto.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Dolus locatori opponi poteſt.*
2 *Dolus,& malitia nemini patrocinari, commodumque afferre debet.*
3 *Verba generalia inter contrahentes,ſi non cõſtet,à quo fuerint prolata,in dubio ſunt intelligenda,vt magis veriſimile eſt.*
4 *Mens conductorum ex ſumma,& quantitate penſionum colligitur.*
5 *Actione doli ex locato contra locatorem agitur ad id in quo conductor dolo locatoris læſus eſt.*
6 *Dolus in tacendo commiſſus emptori,& venditori,aut locatori,& conductori nõ prodeſt, ſed contra eos & ad contractus reſciſsionem, & ad intereſſe agi poteſt.*

Quæſtio. LXI.

Qvi fundum in plores annos Titio locauerat,accepta ab eo pecunia pro penſionibus ſoluendis,& nondum elapſo primæ conductionis tempore,illum Caio in alios plures annos relocauit,& in lege locationis ita ſcripſit,vt Caius certum precium quot annis locatori traderet,locationes Titio factas ſeruaret,vt que Titius Caio penſiones ſolueret. Cum Caius penſiones à Titio ante tempus ſolutas locatori ignoraſſet, quæſitum eſt, an ipſe poſtea locatori penſiones annuatim ſoluendo poſsit de illis tantum retinere,quantum capiunt ſingulis annis ſolutiones iam à Titio factæ? Quod verum,atque æquum eſſe exiſtimaui:nam licet Caius locationes Titio factas ſeruare promiſerit, & ob id nequeat ab eo annuatim integras penſiones exigere,ſed cũ diminutiõe pecuniæ iam ſolutæ,tamen cum conuenerit inter ipſum.& locatorem,vt titius penſiones Caio ſoluere teneretur, Caiusq; ignorauerit ſolutiones ante tempus factas.locator autem ſciuerit,prout præſumendum eſt argumento not.in.l.fin. ff.pro ſuo.& Caius ex hoc non mediocriter ſit læſus,quoniam ſi ſciuiſſet,tanta penſione fundum non conduxiſſet, Sequitur,quòd tanquam ex dolo ipſius locatoris læſus poteſt annuatim de pẽſionibus ab eo ſoluendis tantum retinere,quantum ſolutiones à Titio factæ ſingulis annis capiant.Et ſi contra Caium ad integras penſionum ſolutiones ageretur,poteſt is dolũ locatori opponere

nere argumento.l.ij.in princi.l.dolo. & l.qui æquitate.ff. de doli except.Locator enim in dolo fuit, propterea quod ſciuit ſolutiones ſibi ante tempus à titio factas,& hoc tacendo obligauit Caium vltimum conductorem ignorantem ad obſeruandas locationes Titio factas cũ læſione,& damno ipſius Caij, arg.l.j.§.dolum cum glo.in ver.omnẽ. ff.de dolo.l.j.in fi.&.l emptorem.§. de-
2 nique.ff. de actio.empt. Sed † nemini dolus, & malitia patrocinari debent.c. ij.de dolo,& contuma.nullúſque ex dolo proprio commodum debet conſequi. verum . §. tempus . ff. pro ſocio: Commodum autem locator conſequeretur, quia ex eadẽ re duplicatas quodammodo penſiones exigeret: Quod contra bonam fidem eſſe, & dolum cõtinere dicitur arg.l.bona fides.ff. de regu.iuris:Et hoc locum habet non ſolũ, quando ab eodem, ſed etiam quãdo ab alio, qui cauſam ab eo habet, exigeret, vt in.l.emptor.C.de euictio.& not.per gloſ.in.d.l.bona fides. Conſiderandum
3 eſt etiam,ꝙ † quando verba inter contrahentes prolata maxime in locatione ſunt generalia,neque cõſtat, à quo fuerint prolata,vt quia ſint verba notarij, & ad fauorem vtriuſque partis poſſint interpretari, tunc illa ſunt ita intelligenda,vt magis veriſimile eſt, glo.cum qua docto.tranſeunt, in.l. veteribus.ff. de pactis: Sed verba pacti locationis Caio factæ,vt Titius penſiones,& affictus Caio ſoluere teneatur, ſimpliciter prolata poſſunt intelligi de omnibus penſionibus integris, cum ſint verba indefinita,& generalia iuxta ea quæ habentur in.l. ſi ita relictum in princi.& in.l. ſi pluribus . ff. de lega.ij. poſſunt etiam intelligi de penſionibus cum diminutione pecuniæ ſolutæ pro rata, veluti in inſtrumento primæ locationis continetur:Ergo in dubio ſecũdum id,quod magis veriſimile eſt, debẽt intelligi: At magis veriſimile eſt, vt de penſionibus integris abſque aliqua diminutione intelligantur,quoniam aliter intelligendo Caius vltimus conductor magnum,& enorme damnum pateretur,neque veriſimile eſt,illum cum damno manifeſto tanta penſione fundum conduxiſſe, ſi penſiones ante tempus à Titio primo conductore ſolutas ſciuiſſet,ideóque illum cum earum diminutione ſingulis annis pro rata penſiones recipere debere.non enim veriſimiliter creditur, quòd ſuum quis perdere,& iactare voluerit.l. cum de inde-
4 bito.ff.de proba.† Et ex ſumma,& quãtitate penſionum mens conductorum colligitur, atque interpretatur argumento eorum, quæ tradit Barto.in . l. j.§. qui ſuperficiem . ff. de ſuperfic.& in.l. cotem. §. qui maximos.ff. de publica. Quare debemus dicere ad hoc vt Titius primus conductor integras penſiones Caio ſoluere dicatur, quòd Caius ratam pecuniæ ſolutæ retinere debebit, vt dictum eſt. Quæ ſententia confirmatur ex regula. d.l. veteribus . ff. de pactis, quòd verba dubia, & generalia contra locatorem ad fauorem conductoris interpretari debent, præſertim cum in poteſtate locatoris, qui ſolutiones ſibi factas ſciuit, fuerit legem apertius dicere, nihilque poſſit Caio vltimo conductori imputari, ſi legem apertius non dixerit, quoniam dictas ſolutiones factas ignorauit argumento.l.ij.l.nec ſupinã. &.l.regula.§.ſed facti.ff.de iuris,& facigno.Factum enim ignorauit:quod excuſat.l. idemque. ff. mandati .quod de
5 alieno accipiendũ eſt. Præterea † quãdo lo

locatoris dolus & circumuentio in locatione interuenit, agitur contra locatorem actione doli ex locato ad id, in quo conductor fuit deceptus, & circumuentus.l.ſi in lege.in princ.in fine. verſi.ff.locati. At in caſu iſto locatoris dolus interuenit, quia is ſciuit ſolutiones iam factas à primo conductore, & Caius ignorauit per prædicta,ergo &c.
6 Pro qua deciſione † videtur eſſe text.in l. Iulianus. §. item Iulianus. cum ibi notat.ff.de actio.empti.vbi ſi venditor fundi ſciuit, fundum pluribus municipiis legata debere, & in inſtrumento ſcripſit,vni municipio deberi, emptor, qui ignorauit, tanquam à venditore circumuentus contra ipſum ad intereſſe agere poteſt, quaſi emptorem decepiſſet, non exprimendo, quibus municipiis deberetur:& per illum textum Paul.de Caſtr.ibi inquit,pactum appoſitum in fauorem venditoris ſuper eo, quod is ſciebat,& emptorem non certificauit, venditori non prodeſſe, imò contra eum agi poſſe de illo quod tacuit, cum tacendo emptorem circumueniſſe dicatur. Idem ergo dicendum eſt in locatione, & conductione, quæ proxima eſt emptioni, ac venditioni, iiſdémque regulis conſiſtit.l.ij. ff.loca. cum ſimil. Facit etiam id, quod voluit Cyn.in.l.fraus. ff.de legibus, & Paul. Caſt.in.l.j.in fi.colum.vlti.ff.de actio. empt.de conſiliario, qui cum ſciret decretum precium frumenti inter conſiliarios, ſed non dum publicatum, magnam frumenti quantitatē carius vendidit: Deinde decretum, quanti frumētum vendi deberet, fuit publicatum, nam & Cyn.& Paul.ibi concludunt, venditionem reſcindendam eſſe, vel agi poſſe ad intereſſe per illum text. quia venditor improbè feciſſe dicitur, emptorem nō certiorando, qui certioratus tanto precio frumentū non emiſſet: Ideóque de eius dolo in tacendo commiſſo venditor tenetur argumento.l.prima.in fin.ff.de doli exceptione. Et ex his ad fauorem Caii vltimi conductoris contra locatorem concludendum eſſe exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 *Communis opinio ſcribentium in iudicando,& conſulendo ſequenda non eſt, quando contra illam text. clarus, atque apertus eſſet.*

2 *Inuentarij hereditatis confectio duo habet tempora, alterum, quo inchoari, alterum, quo perfici debet.*

L.fin.§.ſi verò poſtquam.C.de iure deliber. declaratur.

3 *Heres quando in mora adeundi, aut aliud faciendi eſſe,& malitioſe differre cenſeatur.*

4 *In iis,quæ omittendo,& negligendo committuntur, mora committitur, ſi adimplendum non adimpleatur infra tempus, infra quod potuit adimpleri.*

Quæſtio LXII.

AN TEMPVS inchoandi inuentarium hæredi, qui legis beneficio vti velit, incipiat currere à die ſcientiæ, & notitiæ delationis hæreditatis,an verò à die aditionis illius? Solet de hoc dubitari inter gloſſas,& doctor.in.l.fin.§.j.& in.§.ſin autem hoc. C.de iure deliber.& opinio Richardi malumb. fuit, quòd tempus triginta dierum, quod datur hæredi ad inchoandum inuentarium,incipiat currere à die, quo ipſe ſciuit hæreditatem ſibi eſſe delatam, quam ſententiam videtur ſequi glo.in authen.ſed cum teſtator.C.ad leg.Falcid.& glo.in authē. de hær

de hæred.& Falcid.in.§.hinc nobis. in verſi.tempora:idem voluit Ioan.And. in addit.ad Specu.& ibi Specul.in titu. de inſtrumen.editio.in.§.fi.circa fin.& ibi Bald.in addit.Salicet.in.d.l.fin.§.j. per illum tex.qui clarè loquitur ibi vel delatam ſibi hæreditatem cognoue‑rit &c. Et dicunt præfati doct.& Paul. de Caſtr.in.d.l.fin.§.ſi verò poſtquàm. & Alexan.in.d.§.j.quòd hæc opinio eſt in puncto iuris verior per tex.in.d.§.j. qui hoc decidit, neque ſecundum Paulum cauillari poteſt, quamuis plures
1 contrarium tenuerint, † propter quorum opinionem ab hac, quæ eſt verior in puncto iuris,non eſt in iudicando,& conſulendo recedendum, ex quo pro ea doctores maximè authoritatis,& textum apertum illam probantem habemus per ea, quæ volunt Bald.Abb.& doctor.communiter canoniſtæ, & ego ibi dixi in.c.j. extra de conſtitut.circa finem, qui volunt, quòd etiam contra communem opinionem ſit iudicãdum, & conſulendum, quando text. clarum contra illam habemus: ſed in hoc caſu omnes magis cõmnniter fatentur hanc opinionem, quòd à die notitiæ tempus currere incipiat, eſſe in puncto iuris veriorem,& pro illa eſſe text.expreſſum in.d.l.fin.§.j.ergo &c. Non obſtat d.l.fina.§.ſi vero poſtquam. vbi probatur,quòd à die aditæ hæreditatis,vt ibi poſtquam adierint, vel ſeſe immiſcue‑
2 rint &c. quia reſpondetur, quòd † duo ſunt tempora inter alia, de quibus lex illa loquitur,primo enim in.§.j.loquitur de tempore triginta dierum, quod datur ad inchoandum inuentarium, & hoc incipit currere à die notitiæ, & ſcientiæ, vt in.d.§.j. Aliud eſt tempus dierum ſexaginta, quod datur ad implendum,& perficiendum inuẽtarium, vt in.d.§.j.in fin.& hoc incipit currere à die aditæ hæreditatis: & ita loquitur tex.in.d.l.fi.in.§.ſi vero poſtquam.'qui de hoc tempore ad perficiendum inuentarium in terminis loquitur,vt ibi ad inuentarii confectionem effluxe‑rit &c. & ibi eo ipſo quòd inuentarium ſecundum formam præſentis conſtitutionis non fecerit &c. & ratio diuerſitatis eſt, quia ſecundum tempus eſt magis præiudiciale,quod apparet,tùm quia datur à lege duplicatum,tum quia per lapſum illius ius hæredis omnino læditur,vt in ſolidum teneatur, vt ibi. Nec obſtat tex.quem allegat Bartol.in l.iij.§.ſi quis hæredi.ff.de ſtatulib.quia loquitur in caſu diuerſo, & ratio diuerſitatis colligitur ex iis, quæ dicit Alex.illi textui reſpondendo in dicta l.fin.§.j. vnde ex prædictis ab hac opinione non diſcederem. Vel eſto, quòd contraria opinio,quæ iure non probatur, eſſet magis communis, prout nonnulli affirmare videntur, vt per Paul. de Caſt.in.d.§.ſi vero poſtquam.& per Alex.in.d.§.j.tamen doctor.communiter, & ferè omnes videntur illam opinionem declarare, quando hæres ſciuiſſet hæreditatem ſibi fuiſſe delatam, & malitioſè, ac fraudulenter hæreditatem adire diſtuliſſet,tunc enim tempus aditæ hæreditatis non expectatur, ſed ad inchoandum incipit currere à die notitiæ, & ſcientiæ per.d.l.iij.§.ſi quis hæredi.qui tex.ita diſtinguit:& hoc voluit Bart.in.d.l.fin.§.j.quem docto.magis communiter ſequi videntur: & ita tenent,ac declarant Alex.in.d.l.fin.§.j. ibique Paul.in fin.ij.colum. Quod dictum in ſe æquitatem habet,& de iure
3 veriſsimum eſt.† In mora autem dicetur eſſe hæres, & malitioſè aditionem diſtuliſſe præſumetur, quando is ſciuit

hæreditatem ſibi eſſe delatam, illámque non adiuit, quàm primum potuit poſt ſcientiam argu. eorum, quæ habentur per Bald. in l. j. C. de iis, quibus vt indig. qui dicit, quòd † quando ſumus in iis, quæ omittendo, & negligendo committuntur, ſi tantum tempus præteriit, infra quod illud adimpleri potuerit, neque fuerit adimpletum, quis cenſetur in mora, & negligentia, ideóque hæres preſumitur noluiſſe mortem defuncti vindicare, quando tantùm tempus præterit, infra quod, cum poſſet, non vindicauit: facit, quod voluit Bar. in l. ſi quis Titio. in fin. ff. de lega. ij. qui dicit, quòd hæres, ad quem ſpectat eligere, dicitur in negligentia eligendi, & ſic in mora, quamprimum potuit eligere, & non elegit: faciunt not. per Bar. & Paul. de Caſtr. in d. l. ita ſtipulatus. la grande. ff. de verbor. obligat. & eſt bonus tex. quem in materia allegat. Bart. in d. l. fina. in d. l. iij. §. ſi quis hæredi. ibi ſed quid, ſi data opera traxerit &c. iunctis illis verbis, quoniam per eum non ſtetit, quominus impleatur. Ergo trahendo data opera, vt quia ſciuerit, & potuerit, dicitur per eum ſtare: facit id, quod in ſimili voluit Bald. in d. l. fin. §. & ſi præfatam. in. ij. colum. qui inquit, quòd in dubio hæres in mora præſumitur. Si igitur hæres ſciuerit hæreditatem ſibi eſſe delatam, & tantum habuerit tempus, infra quod commodè adire potuit, neque adiuit, data opera dicitur aditionem protraxiſſe, & in mora adeundi fuiſſe: & propterea non fuit neceſſaria aditio hæreditatis ad hoc, vt tempus inchoandi inuentarii currere inciperet: quinimo à die ſcientiæ, & notitiæ currere cœpit per prædicta: & ita eſſe concludendum dixi. id enim & verum eſt & multis. ll. comprobatur.

SVMMARIVM.

1 *Emptor, cui bona hæreditatis pro ſatisfaciendo creditoribus vendita fuerint, tutus eſt, vt ſuper bonis emptis conueniri non poſſit.*

2 *Vendita res regulariter ad emptorem cum ſuo onere tranſit.*

3 *Inuentarij confectio prodeſt hæredi, vt poſſit de bonis hæreditatis retinere, quicquid de ſuo impendit in cauſas neceſſarias hæreditatis, omnibusq; creditoribus, & legatarijs præfertur.*

4 *Aeris alieni cauſa eſt cauſa neceſſaria.*

5 *Hæres, qui cum inuentarij confectione hæreditatem adiuit, & creditoribus res hæreditarias in ſolutum dedit, non poteſt ab alijs creditoribus conueniri.*

6 *Hæres, qui accepit, ſeu emit bona ad effectum, vt ipſe de bonis, & pecunijs proprijs creditoribus hæreditarijs ſoluat, an tutus ſit aduerſus alios creditores, qui contra hæredem actione hypothecaria, vel perſonali agere vellent.*

7 *Hæres cum beneficio legis, & inuentarij ſiue ante, ſiue poſt aditionem hæreditatis in ſolutum acceperit, tutus eſt aduerſus alios creditores.*

8 *Aditio hæreditatis cum inuentarij confectione hæredi non obeſt, imò quo ad iura, quæ ipſe in bonis hæreditatis habet, facit illum cenſeri extraneum.*

Quæſtio LXIII.

VENIT & illud in quæſtionem, An ſicut † emptor, cui bona hæreditatis pro ſatisfaciendo creditoribus, & legatariis vendita ſunt, tutus eſt, vt ſuper bonis emptis conueniri non poſſit iuxta. l. fina. §. & ſi præfatam. in verſic. ſed nec aduerſus emptores. C. de iure deliberandi, ita hæres, qui hæreditatem cum beneficio legis, & inuentarii ad dicta. l. fi. adiuit,

adiuit, ſi de proprlis ipſius pecuniis
ſoluit creditoribus hæreditariis, & le-
gatariis, accipiendo bona hæreditaria
in ſatisfactionem & inſolutum, vtatur
beneficio inuentarii, vt ſuper illis bo-
nis ab aliis creditoribus hæreditariis,
& legatariis moleſtari nequeat? Et il-
lud me hercle videretur eſſe dicendum
quòd eodem beneficio non vtatur, quo
emptores aduerſus alios creditores, &
legatarios, nam quodam modo rei ſuæ
emptor diceretur, qui per aditionem
hæreditatis, ſeu immixtionem domi-
nus factus fuit iuxta.l.cum hæredes. in
princ.ff.de acquir.poſſeſsio.&.l.in ſuis.
ff.de liber.& poſthu.rei autem ſuę em-
ptio non valet. l.ſuæ rei, ff.de contra-
hen.emptio.ideóque hæres non poteſt
emptoris priuilegio vti, vt videtur in
terminis velle glo.quam doctor.com-
muniter ſequuntur in.l.ij.& ibi Bar.&
Cy.C.de repud.hæred. Præterea quòd
emens ab hærede, qui adiuit cum bene-
ficio legis, & inuentarii, tutus ſit aduer-
ſus creditores hæreditarios, qui bona
hæreditatis hypothecata habent, vt in
dicto.§.& ſi præfatam. à iure communi
exorbitans, & contra illius regulas eſſe
2 dicitur, quia † regulariter res vendita
cum ſuo onere pignoris, & hypothecæ
ad emptorem tranſit. l.ſi debitor.cum
ſimil.ibi allega.C.de diſtra.pigno.ergo
nec de caſu ad caſum, nec de perſona
ad perſonam extendi debet.c.quæ à iu-
re communi.de regul. iur.in.vj.l.quod
contra. ff.eodem titulo. l.ſi vero. §.de
viro.ff.ſoluto matrimonio. & maximè
ſi non adſit eadem ratio per ea, quæ ha-
bentur per Abb.in cap.cum dilecta.de
confirmatio.vtili, vel inutili. Propter-
ea cum text.in dicto.§.& ſi præfatam.
loquatur in emptore, qui emit ab hæ-
rede ad effectum ſoluendi legatariis, &
creditoribus, non debet extendi ad hæ-
redem, qui de ſuo ſoluit animo reti-
nendi bona hæreditaria in ſolutum, &
præſertim quia diuerſa eſt ratio in hæ-
rede, qui propriè, & verè emptor dici
non poteſt, cùm rei ſuæ nulla ſit em-
ptio, vt dictum eſt. Quibus tamen non
repugnantibus contrariam ſententiam
veriorem eſſe putaui, quòd hæres em-
ptoris beneficio fruatur, & gaudeat:
quando is hæreditatem cum beneficio
legis, & inuentarii adiuit, & poſtea de
ſuis pecuniis creditoribus hæreditariis
ſoluit, & ſic in cauſam neceſſariam ad
ea, quæ traduntur in.l.pater filium. in
princ.cum ibi not.ff.de legatis.iij.quia
3 †confectio inuentarii principaliter in
beneficium hæredis inuenta dicta.l.fin.
operatur quo ad expenſas factas, &
alias cauſas neceſſarias hæreditatis,
quòd hæres habeat priuilegium reti-
nendi ſibi de bonis hæreditatis, quic-
quid ipſe de ſuo expendit, vtque o-
mnibus creditoribus, & legatariis præ-
feratur, vt eſt text.in dicta.l.finali.§.in
computatione. ibi vel in alias cauſas
neceſſarias hæreditarias approbauerit
ſeſe perſoluiſſe: ſed cauſa æris alieni
ſoluendi, & creditoribus hæreditariis
ſatisfaciendi eſt cauſa neceſſaria, vt
notat.in dicta.l.pater filium.cum ſimi-
libus, ergo &c. Secundo hæc concluſio
confirmatur per text. in dicto. §. & ſi
præfatam. in verſicu.ſi vero hæredes.
4 †vbi ſi hæres, qui hæreditatem adiuit,
confecto inuentario, ſoluerit credito-
ribus de pecuniis ſuis, vel aliquibus
creditoribus res hæreditatis in ſolu-
tum dederit, cæteri creditores hypo-
thecaria agere contra hæredem non
poſſunt, ſed ſolum contra creditores,
quibus fuit ſolutum. Tertio hanc con-
cluſionem tenent Bald. Salice. Alexan.

& doc.communiter in.l.ij.circa .C .de
repu.hæredi.qui in terminis deciſionẽ
quæſtionis noſtræ ponere videntur,
6 † quærunt enim ibi poſt gl.An hæres,
qui bona hæreditatis emit,ſeu accepit
ad effectum,vt de propriis pecuniis ,&
bonis creditorib⁹ hæreditariis ſolueret,
tutus ſit aduerſus alios creditores.qui
contra heredem actione hypothecaria,
vel perſonali agere vellent:& gl.ibi do
ctoresque communiter præſertim Bar.
Cyn.& alii antiqui dicunt, quo ad ea
bona tutum nõ eſſe,quo minus ab aliis
creditoribus conueniri valeat: Quod
quidem ſecundum Bal.Salice.Alex.&
Moder.fallit, quando hæres adiuiſſet
hæreditatem cum beneficio legis,& in-
uentarii,nam licet quando hæres hære
ditatẽ adiuit.bona à die mortis ipſius
hæredis fuiſſe cenſeantur.d.l.cum hæ-
redes.iuncta.l.hæres quādocunque. ff.
de acqui.hæredi, atque idcirco ſi ipſe
emit,vel in ſolutum accepit,bona hæ-
reditatis pro ſatisfaciẽdo creditoribus
hæreditariis, (quæ in ſolutũ acceptio
eſt quædam emptio.l.ſi prædium cum
ibi no.C.de euictio.) emptio,ſeu acce-
ptio in ſolutum valere de iure non de-
beret,quia rei ſuæ nulla eſt emptio , &
propterea cæteri creditores hypotheca
ria contra hæredem agere nõ prohibe-
rentur.d.l.ſi prædium , & habetur per
gl.& doc.in.d.l.ij.C.de repu.hære. Ta-
men hæc vera ſunt, niſi hæres fecerit
inuentarium,quia tunc aduerſus alios
creditores etiam priorem hypothecam
habentes ſe tuebitur:ita eſt de mente
Salice.ind.l.ij.in fin.ver.allegãdo tex.
in.d.l.fi.§.& ſi præfatam in ver.ſi verò
hæredes.C.de iure delib.vbi eſt bonus
tex.Præterea hæres in caſu non poteſt
ab aliis creditoribus,& legatariis mole
ſtari , tùm quia eſt hæres,tùm quia eſt
emptor,hoc enim beneficium concedi-
tur & emptori,& hæredi de per ſe , vt
in.d.§.& ſi præfatam,ibique per totum,
ergo ſi qualitas vtraque in eadem per-
ſona concurrat,multò magis hoc dicẽ-
dum eſt , quia duplex vinculum ma-
gis ſtringit , quàm ſimplex authenti.
itaque. C .communia de ſucceſſ.capi.
7 j.de treuga , & pace.† Idem puto eſſe
debere,non ſolum quando hæres prius
emit,& ſoluit de ſuo aliquibus credito
ribus.& poſtea hæreditatem cum bene
ficio legis,& inuentarii adiuit , ſed etiã
quando prius adiuit.& poſtea emit,ſeu
in ſolutum accepit pro pecuniis ſuis
ſolutis creditoribus,quoniam vtroque
caſu prius adiuiſſe cenſetur ,ſaltem iu-
ris fictione,cum hæres adeundo finga-
tur,& cenſeatur hæres eſſe, ac dominus
à die mortis teſtatoris,& defuncti.l.hæ
res quandocunque.ff.de acqui.hæredi.
iuncta.l.cum hæredes.ff.de acquiren.
poſſeſsio.vnde ſicut Bal.Sali.& Alex.
in.d.l.ij.volunt , ꝙ ſi hæres ,pendente
tempore dato ad deliberãdum,& ante
aditam hæreditatem emat,aut in ſolu-
tum accipiat à creditoribus,ac poſtea
hæreditatem adeat cum beneficio le-
gis,& inuentarii,ipſe tutus ſit,nec poſ-
ſit ab aliis creditoribus moleſtari,& ſic
beneficio inuẽtarii etiam quo ad hoc
vtatur,ita ſimiliter dicendum eſt,quã-
do prius cum dicto beneficio adiuiſſet,
ac deinde emiſſet,ſeu in ſolutum acce-
piſſet a creditoribus, quoniam etiã in
caſu Bald.Salice.& Alex.hæres fictio-
ne iuris prius adiuiſſe dicitur, & tamẽ
tutus eſt,ergo idem,ſi prius vere adiue
rit,illud namque idem,quod operatur
ficto in caſu ficto,operatur veritas in ca
ſu vero.§ penultimo & fin. Inſtituta
de exhæreda.libe.cum.l.ſicut.C.de te-
ſtamen.mili.§.minorem.Inſtit.de ado-
ptio.

ptio.& in.l.ſi it qui pro emptore.ff.de adoptio.& in.l.ſi is qui pro emptore.ff. de vſucap. Nec repugnant adducta in contrarium quia primum argumẽtum procedit, quando hæres adiuiſſet non confecto inuentario: ſecus ſi inuentarium cõfeciſſet per ea,quæ volũt Bal. Sal.Alex.& alii in.d.l.ij.qui hoc modo opinionem,ac concluſionem gl.& docto.limitant. Secundum etiam non aduerſatur,tũ quia id,quod ſupra concluſum fuit,non videtur comprehẽdi per modum extenſionis,ſed comprehenſionis,& directè,nam cum hæres expenderit de ſuo in cauſam neceſſariam, hoc eſt pro ſatiſfaciendo creditoribus, ipſe habet ius,ac beneficium excipiendi, & retinendi ſibi de bonis hęreditatis,abſque eo,quòd poſsit aut debeat pro aliis creditoribus,& legatariis moleſtari.d. l.fi.§.in computatione,& in.§.& ſi præfatam in ver.ſi vero hæredes,tùm quia propter confectionem inuentarii non
2 cenſetur facta emptio rei ſuæ, † quoniam quando hæres inuentarium confecit,eius aditio hæreditatis nihil operatur ad præiudicium ſuum, vel ſuorum iurium,imò quo ad iura,quæ ipſe in bonis hæreditatis habet, facit illum cenſeri, ac iudicari extraneum, vt eſt text.in.d.l.fin.in.§.ſi vero & ipſe,& ibi per totum,& eſt de mente Bal.Salic.& aliorum in.d.l.ij.C.de repu.hære.& ex his ſententiam prædictam veriorem eſſe iudicaui.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Abſentibus,& legitimè impeditis tempus à iure præfixum non currit, vel ſaltem illis in integrum reſtitutio conceditur.*

2 *Inuentarium per procuratorem, & negotiorum geſtorem cum ratificatione fieri poteſt.*

3 *Hæreditas adiri non poteſt per procuratorem, nec per ali.in alieno nomine.*

Quæſtio. LXIIII.

QVAESITVM Quoque eſt,an aditio hæreditatis facta ab vno fratre nomine etiam aliorum fratrum abſentium cum beneficio legis,& inuentarii ſequuta ratificatione,proſit ipſis fratribus qui ratificarunt poſt tempus trium mẽſium datum ad conficiendum inuentarium. Et quamuis non prodeſſet dicẽdum videretur,ex quo ratificatio intra tempora legitima facta non fuit iuxta.l.bonorum.cum ibi not.ff.rem rat.habe.cum ſimi.tamen contrarium in hoc caſu ve-
1 rius eſſe putaui, † quia dicti fratres abſentes,& legitimè impediti fuerunt, & ideo ipſis tempus à iure præfixum currere non potuit iuxta tex.cum ibi not. in.c.quia diuerſitatem de conceſ. præben.vel ſaltem ſtante legitimo, & iuſto impedimento,iuſtaque abſentia illi ſunt reſtituendi ex clauſula illa generali, ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur iuxta.l.j.§.fina.& per totum.ff.ex quibus cau.maio.iuncto.§.pupillis in authen.de hære.& falci.colla.j. Præterea
2 cum † inuentariũ fieri poſsit per procuratorem Bar.poſt glo.in.l.fi.§.fin autem in locis.C.de iure delibe.& conſequẽter per negotiorũ geſtorem,ſequuta ratificatione,iuxta ea,quę habentur in.l.communis.in fi.ff.de acqui.poſſeſſ. & in.l.ſi ego.cum ibi no.ff.de neg.geſt. non dicitur ipſis fratribus elapſum tẽpus ad ratificandum confectionem inuentarii illorum nomine factam, quoniam cum tempus conficiendi inuentariũ incipiat currere à die ſcientiæ,

& doc.communiter in.l.ij.circa .C .de
repu.hæredi.qui in terminis deciſionē
quæſtionis noſtræ ponere videntur,
6 † quærunt enim ibi poſt gl.An hæres,
qui bona hæreditatis emit,ſeu accepit
ad effectum,vt de propriis pecuniis ,&
bonis creditoribꝰ hæreditaris ſolueret,
tutus ſit aduerſus alios creditores.qui
contra heredem actione hypothecaria,
vel perſonali agere vellent:& gl.ibi do
ctoresque communiter preſertim Bar.
Cyn.& alii antiqui dicunt , quo ad ea
bona tutum nō eſſe,quo minus ab aliis
creditoribus conueniri valeat: Quod
quidem ſecundum Bal.Salice.Alex.&
Moder.fallit, quando hæres adiuiſſet
hæreditatem cum beneficio legis,& in-
uentarii,nam licet quando hæres hære
ditatē adiuit.bona à die mortis ipſius
hæredis fuiſſe cenſeantur.d.l.cum hæ-
redes.iuncta.l.hæres quadocunque. ff.
de acqui.hæredi , atque idcirco ſi ipſe
emit.vel in ſolutum accepit,booa hæ-
reditatis pro ſatisfaciēdo creditoribus
hæreditariis, (quæ in ſolutū acceptio
eſt quædam emptio.l.ſi prædium cum
ibi no.C.de euictio.) emptio,ſeu acce-
ptio in ſolutum valere de iure non de-
beret,quia rei ſuæ nulla eſt emptio , &
propterea cæteri creditores hypotheca
ria contra hæredem agere nō prohibe-
rentur.d.l.ſi prædium , & habetur per
gl.& doc.in.d.l.ij.C.de repu.hære.Ta-
men hæc vera ſunt , niſi hæres fecerit.
inuentarium,quia tunc aduerſus alios
creditores etiam priorem hypothecam
habentes ſe tuebitur:ita eſt de mente
Salice.ind.l.ij.in fin.ver.allegādo tex.
in.d.l.fi.§.& ſi præfatam in ver.ſi verò
hæredes.C.de iure delib.vbi eſt bonus
tex.Præterea hæres in caſu non poteſt
ab aliis creditoribus,& legatariis mole
ſtari , tūm quia eſt hæres,tūm quia eſt
emptor,hoc enim beneficium concedi-
tur & emptori,& hæredi de per ſe , vt
in.d.§.& ſi præfatam,ibique per totum,
ergo ſi qualitas vtraque in eadem per-
ſona concurrat,multò magis hoc dicē-
dum eſt , quia duplex vinculum ma-
gis ſtringit , quàm ſimplex authenti.
itaque. C .communia de ſucceſſ.capi.
7 j.de treuga , & pace.† Idem puto eſſe
debere,non ſolum quando hæres prius
emit,& ſoluit de ſuo aliquibus credito
ribus.& poſtea hæreditatem cum bene
ficio legis,& inuentarii adiuit , ſed etiā
quando prius adiuit.& poſtea emit,ſeu
in ſolutum accepit pro pecuniis ſuis
ſolutis creditoribus,quoniam vtroque
caſu prius adiuiſſe cenſetur ſaltem iu-
ris fictione,cum hęres adeundo finga-
tur,& cenſeatur hęres eſſe, ac dominus
à die mortis teſtatoris,& defuncti.l.hæ-
res quandocunque.ff.de acqui.hæredi.
iuncta.l.cum hæredes.ff.de acquiren.
poſſeſsio.vnde ſicut Bal.Sali.& Alex.
in.d.l.ij.volunt , ꝙ ſi hæres ,pendente
tempore dato ad deliberādum,& ante
aditam hæreditatem emat,aut in ſolu-
tum accipiat à creditoribus,ac poſtea
hæreditatem adeat cum beneficio le-
gis,& inuentarii,ipſe tutus ſit,nec poſ-
ſit ab aliis creditoribus moleſtari,& ſic
beneficio inuētarii etiam quo ad hoc
vtatur,ita ſimiliter dicendum eſt,quā-
do prius cum dicto beneficio adiuiſſet,
ac deinde emiſſet,ſeu in ſolutum acce-
piſſet a creditoribus, quoniam etiā in
caſu Bald.Salice.& Alex.hæres fictio-
ne iuris prius adiuiſſe dicitur, & tamē
tutus eſt,ergo idem,ſi prius vere adiue
rit,illud namque idem,quod operatur
fictio in caſu ficto,operatur veritas in ca
ſu vero.§ penultimo & fin . Inſtituta
de exhæreda.libe.cum.l.ſicut.C.de te-
ſtamen.mili.§.minorem.Inſtit.de ado-
ptio.

ptio.& in.l.ſi it qui pro emptore.ff.de adoptio.& in.l.ſi is qui pro emptore.ff. de vſucap. Nec repugnant adducta in contrarium quia primum argumẽtum procedit, quando hæres adiuiſſet non confecto inuentario: ſecus ſi inuentarium cõfeciſſet per ea,quæ volũt Bal. Sal.Alex.& alii in.d.l.ij.qui hoc modo opinionem,ac concluſionem gl.& docto.limitant.Secundum etiam non aduerſatur,tũ quia id,quod ſupra concluſum fuit,non videtur comprehẽdi per modum extenſionis,ſed comprehenſionis,& directè,nam cum hæres expenderit de ſuo in cauſam neceſſariam, hoc eſt pro ſatiſfaciendo creditoribus, ipſe habet ius,ac beneficium excipiendi, & retinendi ſibi de bonis hęreditatis,abſque eo,quòd poſſit aut debeat pro aliis creditoribus,& legatariis moleſtari.d. l.fi.§.in computatione,& in.§.& ſi præfatam in ver.ſi vero hæredes,tùm quia propter confectionem inuentarii non

2 cenſetur facta emptio rei ſuæ, † quoniam quando hæres inuentarium confecit,eius aditio hæreditatis nihil operatur ad præiudicium ſuum, vel ſuorum iurium,imò quo ad iura,quæ ipſe in bonis hæreditatis habet, facit illum cenſeri, ac iudicari extraneum, vt eſt text.in.d.l.fin.in.§.ſi vero & ipſe,& ibi per totum,& eſt de mente Bal. Salic.& aliorum in.d.l.ij.C.de repu.hære.& ex his ſententiam prædictam veriorem eſſe iudicaui.

SVMMARIVM.

1 *Abſentibus,& legitimè impeditis tempus à iure præfixum non currit, vel ſaltem illis in integrum reſtitutio conceditur.*

2 *Inuentarium per procuratorem, & negotiorum geſtorem cum ratificatione fieri poteſt.*

3 *Hæreditas adiri non poteſt per procuratorem, nec per aliũ in alieno nomine.*

Quæſtio. LXIIII.

QVAESITVM Quoque eſt,an aditio hæreditatis facta ab vno fratre nomine etiam aliorum fratrum abſentium cum beneficio legis,& inuentarii ſequuta ratificatione,proſit ipſis fratribus qui ratificarunt poſt tempus trium mẽſium datum ad conficiendum inuentarium. Et quamuis non prodeſſet dicẽdum videretur,ex quo ratificatio intra tempora legitima facta non fuit iuxta.l.bonorum.cum ibi not.ff.rem rat.habe.cum ſimi.tamen contrarium in hoc caſu verius eſſe putaui, † quia dicti fratres abſentes,& legitimè impediti fuerunt, & ideo ipſis tempus à iure præfixum currere non potuit iuxta tex.cum ibi not. in.c.quia diuerſitatem de conceſ.præben.vel ſaltem ſtante legitimo, & iuſto impedimento,iuſtaque abſentia illi ſunt reſtituendi ex clauſula illa generali, ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur iuxta.l.j.§.fina.& per totum.ff.ex quibus cau.maio.iuncto.§.pupillis in authen.de hære.& falci.colla.j. Præterea

2 cum † inuentariũ fieri poſſit per procuratorem Bar.poſt glo.in.l.fi.§.fin au tem in locis.C.de iure delibe.& conſequẽter per negotiorũ geſſorem,ſequuta ratificatione,iuxta ea,quę habentur in.l.communis.in fi.ff.de acqui.poſſeſſ. & in.l.ſi ego,cum ibi no.ff.de neg.geſt. non dicitur ipſis fratribus elapſum tẽpus ad ratificandum confectionem inuentarii illorum nomine factam, quoniam cum tempus conficiendi inuentariũ incipiat currere à die ſcientiæ,

vel aditæ hæreditatis, vt volunt Bart. Alex. & docto. communiter in d. l. fin. §. j. & dixi ſupra in q. lxij. ergo ipſis fratribus abſentibus non poteſt dici cucurriſſe tempus cõficiendi inuentarii, ante quàm ratificauerint, cum ipſi non adiuerint hæreditatem: Et quamuis eorum nomine hæreditas adita fuerit, tam illa aditio fuit nulla ad effectum, vt ratificatio eius retrotrahatur, quo-
3 niam † hæreditas adiri non poteſt per procuratorem nec per alium nomine alieno. l. paulus reſpondit. ff. de acquir. hæredi. ſed tempore, quo facta fuit ratificatio, tunc & notitia, ſcientiaque præſumitur, & cenſetur facta aditio hęreditatis, quia per illam ratificationem cõſtare dicitur de animo adire volentis, ideoque hæreditas tunc aditur, quæ ſolo animo hæredis aditur vt habetur per Bar. in d. paulus. juncta. l. gerit, & l. pro hærede, ff. de acqu. hære. Quare dici poteſt, q̃ à die factæ ratificationis cœpit currere tempus conficiendi inuentarii ipſis fratribus, quorum nomine hæreditas prius adita fuit, idcircoque dicti fratres illud adhuc conficere, eiúſque beneficio vti potuerunt. Et hanc eſſe veritatem cenſui.

SVMMARIVM.

1 *Arcus aquæ ducendæ cauſa ſuper loco, in quo alteri ſeruitus itineris debetur, illo inuito iure non fit.*

2 *Aquam certo modo ſuper alieno ſolo ducendi ius habens, cauſa maioris vtilitatis ſine præiudicio domini poteſt illam alio modo ducere.*

3 *Aquam ducendi ius habens quomodo per pontem, qui ſupra riuum alterius factus ſit, illam ducere poſſit.*

4 *Non licet alicui in alieno ſolo, vel ſupra alienum immittere, inuito domino, qui ad aliquã ſeruitutem non tenebatur.*

5 *In antiquis etiam de dominio ſtatur libris, & ſcripturis antiquis.*

6 *Dominium in antiquis per indicia probatur: item per famam publicam, & probationem factam de poſſeſsione nu. 8.*

7 *Libris, & rationibus defuncti maior datur fides, quam libris, & ſcripturis viuentium.*

9 *Credulitas iuſtiſsima inducitur ex dicto notabilis viri, & ex fama publica.*

10 *Ad probandum titulum & dominium ſatis eſt illud allegare, & probare antiquam, & longiſsimam poſſeſsionem.*

Quæſtio. LXV.

CECIDIT In quęſtionem,
1 An ſuper riuo, qui ſit alterius iure vel ſeruitutis, vel dominii, liceat alteri facere ſpecum, arcum, vel pontem cauſa aquæ ducendæ ad ſuum molendinum? Et nõ licere verius eſſe, & de iure concludendum putaui, quia aut volumus dicere aliquem habere ius ducendi aquã per riuum, per quẽ aquæ ſolitæ ſunt decurrere, iure ſeruitutis. vt quia ſolum, ſuper quo riuus extat, & aquæ decurrunt, non eſt ipſius proprium, ſed alienum, aut verò illud ſolum, ſuper quo riuus eſt, & aqua decurrit, eſt ipſius proprium, & ſic non iure ſeruitutis alicuius aquã ſuper illo ducit, ſed ratione dominii, & proprietatis. primo caſu non licitum eſt alicui inuito eo, qui iûs ducendi aquam per riuum habet, facere ſupra dictum riuũ aliquem ſpecum, aut pontem, ſiue arcum, vel cauſa itineris, vel cauſa ducẽdi aliam aquã, quamuis etiam ex vtroque latere riui ſolũ ipſius eſſet, vt eſt tex. no. in. l. ſupraiter. ff. de aqua plu. ar. vbi

1 vbi † ſupra iter alienum,hoc eſt ſupra locum,in quo alteri ſeruitus itineris debebatur,arcus aquæ ducẽdæ cauſa iure non fieri,inuito eo,cui ſeruitus itineris debetur,& ita ad propoſitum noſtrũ adducunt text.illum Moderni Veron. in tracta.de ſerui.ruſt.præd.in.c de ſeruitute aquæ ductus in col.xxxij.in fin. ibi ſed nunquid habens:ad idem bonus tex.in.l.j.in fi.cum.l.ſeq.& prin.ſequẽ-
2 tis.ff.de riuis,† vbi ſi habens ius aquã certo modo ducendi velit ducere alio modo cauſa maioris vtilitatis,ac ſine præiudicio domini,qui ſeruitutem cõſtituit,vt ſi prius in aperto duceret,& nunc in occulto per cuniculũ,vel con traducere vellet,poteſt hoc facere,ergo infertur,ꝙ ſi antea tale ius aquam certo modo ducendi non habuerit,ſibi nullo modo aquã ducere licebit ſuper ſolo alterius vel ſuper loco,in quo ſeruitus itineris,aquæ ducendæ habetur: idem probatur in.l.quintus.ff.de ſer. ruſti.prędio.Nec obſtat.l.hoc iure.in fin.ff.de aqua quotid.& æſti.vbi permiſſum eſt habenti ius aquam ducendi illam ducere per pontem,qui ſupra riuum alterius aquæ factus ſit,nam re-
3 ſpondetur,† ꝙ hoc videtur licitum, dummodo riuo inferiori quomodocunque non noceatur:noceri autẽ indiſtincte diceretur,ſi fieret arcus lapideus,ſi vero pons de ligno fieret.tũc ſi riuo inferiori non noceret,poſſet fieri,vt ibi. iuncta.d.l.ſupra.de aq.plu.ar.ad quam ſe remittit glo.in.d.l.hoc iure.in fi.quæ iura debent intelligi ſecundum glo.& docto.ibi,quando idem dominus,qui riuum in ſuo haberet.per quem ducebat aquam,conceſſit alteri ſeruitutem aquæ ducendæ ad aliquem locũ,tunc enim permiſſum eſt habenti ſeruitutẽ facere pontem,& riuum ſuper riuo domini,dummodo riuo domini inferiori non noceatur,& ratio eſt,quæ traditur in.d.l.Quintus,& ibi Pau.caſt.& alii,quia dominus ſeruitutem aquæ, vel itineris concedendo videtur etiam omne id conceſſiſſe,ſine quo ſeruitus illa haberi non poſſet.item ſicut nulli licitum eſt,inuito domino,facere ſpecum,pontem,vel arcum ſuper riuo,aut itinere alterius,ita nec cuniculũ facere licet,ſuper quẽ velit quis aquã ducere ſub itinere,vel riuo alterius,vt voluit glo.in.d.l.ſ.Secundo caſu ſi ſolum,in quo riuus extat,ſeu aqua decurrit eſt proprium alterius,& illius,cuius eſt riuus,quo ad proprietatem,ac poſſeſſionem(quo caſu dicitur ſuũ eſſe vſque ad centrũ,& vſque ad cœlum,vt in.l. altius.& in.l.ſi in ædibus,vbi gl.& docto.C.de ſerui.& aqua) illud verius eſt,neminem poſſe ſuper riuo illo,& ſupra ſolum,nec ſub riuo facere ſpecũ, pontem,arcum.vel cuniculum,per quẽ
4 aquam ducat,quia † in alieno,vel ſupra alienum nulli immittere licet,inuito domino ſoli,qui ad aliquam ſeruitutem non tenebatur argumento eorum, quæ habentur in.l.ſi ædes,& in.l.Sabinus.ff.communi diuidun.& in.l.altius cum ſequen.& in.l.aquam cum ibi not.C.de ſeruitut. Hoc idem probat tex.in dicta.l.ſupra ſecundum vnam lecturam,& argumento.l.primæ in fin.cum ſequenti.ff.de riuis, vbi illis caſibus,quibus riuum ſuper riuo facere,& aquam ſuper aquã ducere permiſſum eſt,dicitur permiſſum ſi dominus,& proprietarius aut voluerit aut ſeruitutem conſtituerit,ergo ſecus ſi dominus nec permiſerit nec ratione ſeruitutis pati teneatur iuxta dicta l.Quintus cum ibi no. Quòd autem ſolum ſuper quo riuus,vel aqua de-

currit,eſſet alicuius,probari,& oſtendi
poſſet,ſi in antiquis eſſemus,ex ſcriptu
ris, & libris maiorum, in quibus fides
5 fieret de emptione dicti ſoli, † quibus
libris, & ſcripturis antiquis etiam de
dominio ſtandum eſt. Vt tradunt Mo-
der.poſt Bar.in.l.admonendi.ff.de iure
iuran.iuncta.l.indicia.cum ibi not.per
6 Bald.& alios. C. de rei vendica.† Vbi
ſaltem in antiquis dominium per indi
cia probatur.& in antiquis per ſcriptu
ras,& libros antiquos fiunt indicia, &
probationes præſumptiuæ dicta. l. in-
dicia.& Bald. poſt Nicola. de mathar.
in.l.rationes.C.de probat. in verſi. re-
7 uoco in dubium &c.dicit,quod† libris
& rationibus defuncti maior fides ad-
hibetur,quam libris & ſcripturæ viuen
tium,quia animus defuncti nō ita cor-
ruptus præſumitur, nec corrumpi po-
teſt:idem voluit Bart. in. l.nuda ratio.
ff.de donat. quæ quidem Bald. notan-
8 da eſſe dicit. † Conſtare etiam poteſt
de dominio dicti ſoli ex fama publica,
& ex probatione antiquæ poſſeſsionis
quæ per plures teſtes probata eſſet, nā
in antiquis de dominio ſtatur famæ pu
blicæ:& probationi factæ de poſſeſsio
ne,ad tradita per Bald. in.l.cum res,in
l.proprietatis,& in.l. poſſeſſores. C. de
probat.faciunt not.per Hoſtien.qui re
fert Iacob.Butriga. in c. inter dilectos
de fide inſtrumen.Bart.in.l.penulti.in
fin.prin.ff.de condit.inſtitut.per no. in
l.tertia.C.de probat.& in.l.at qui natu
ra.§.cum me.ff.de nego.geſt.& in. l.cel
ſus.ff.de vſucap.& ita Barto.mouetur,
nam iuſtus error dat cauſam vſucapio
ni,ſicut verus titulus:propterea ſi quis
non poſſet verum titulum probare,ſuf
ficeret probare per publicam vocem,
& famam,quæ probatio vnà cum pro-
batione longæ,& longiſsimæ poſſeſsio
nis ſufficeret ad probationem dominii
tanquam acquiſitum ſit ex vſucapione
vel ſaltem ex præſcriptione, vt inquit
Barto.in d.l.celſus,& Bald.in d. l. pro-
prietatis.Et quod in antiquis dominiū
probetur etiam per ſolam famam pu-
blicam,gloſſ. & docto.omnes tenent in
d.l.proprietatis,Innocen.ibiq; Abb. &
alii in c.veniens.in verſ.fama de verb.
ſignifi.Alex.in conſil.j.lib.iiij.Bald. in
l.cum ſuper.C.de rei vendica.Inno. &
alii in c.veniens de teſtibus, & in cap.
quid per nouale per illum tex.de verb.
ſignifi.Item Bal. in d.l. indicia inquit,
quod ſi pater meus allegetur emiſſe
prædia,neq; inſtrumenta reperiantur,
neq; teſtes,quia ſint mortui, & ab hinc
annos duodecim & vltra pater meus
deceſsit, ego poſtea decem annos con-
tinuos poſſedi, deinde à poſſeſsione ce
cidi,ego titulum probabo, atq; domi-
nium,probādo,quod audierim patrem
meum emiſſe, & quod de hoc publica
vox eſt,& fama:& idem ſi hoc probare
tur per ſcripturam, & libros antiquos
patris,aut aui defuncti: quamuis enim
titulum non probem,tamen probo iu-
ſtiſsimam tituli credulitatem, ex qua
per decennium,& vltra poſsidēdo prę-
9 ſcripſi;: † dictum namq; notabilis viri,
& multò magis fama publica iuſtiſsi-
mam credulitatem inducit iuxta ea,
quæ habentur per gl.in.l.titio fundus.
ff.de condit.& demon.iuncta. l. iiij. ff.
ad macedo.& in. l. cum quidam. ff. de
acquir.hæred.& per Bart.in d.l.celſus.
10 Præterea † ad probandum titulum, &
dominium ſatis eſt, illud allegare, &
probare antiquam,ac longiſsimam poſ
ſeſsionem, nam articulando de domi-
nio,& antiquiſsimam poſſeſsionē pro-
bando dicitur probari dominium, quā
uis aliud eſſet,ſiquis ſimpliciter de poſ
ſeſ

ſeſsione, & præſcriptione articularet, cum vis in articulando conſiſtat, vt volunt Barto. Salicet. & alii in. l. cum de in rem verſo. C. de vſur. & in. l. ſi certis annis. C. de pactis cum aliis multisque adduci poſſent. Et hæc omnia in iure veriſsima eſſe ratus ſum.

SVMMARIVM.

1 *Tutor legitimus donec extat, ad datiuum non peruenitur, imò legitimus ſuperueniens datiuum excludit: & quando hoc ſit verum nume. 7.*

2 *Mater ad tutelam filiorum de iure ſpeciali vocatur.*

3 *Et contractis ſecundis nuptijs ipſo iure tutrix penitus eſſe deſinit: & quando verum ſit numero. 8.*

4 *Mater ſecundum iura Cod. & fforum ad tutelam non admittebatur, extantibus legitimis: hodie ſecus eſt.*

5 *Matre ad ſecunda vota tranſeunte poſt filium tutelam ſuſceptam quando legitimo, & quando datiuo tutori locus ſit.*

6 *Tutor à iudice datus, petente matre, in locum matris ſubrogatur, omnibusq; alijs legitimis præfertur.*

7 *Tutore legitimo ſemel admiſſo, quando ſequẽti legitimo locus ſit & non datiuo.*

Quæſtio LXVI.

MATRE poſt ſuſceptam tutelam volente ad ſecunda vota tranſire, & à iudice petente, filiis ſuis de tutore prouideri, ſequutis nuptiis, vtrum ſit locus datiuo, an legitimo tutori? Hęc quæſtio ſæpe in facto fuit agitata, ſuperq; ea ſæpius, ac variè conſultum: & quod non ſit locus datiuo, ſed legitimo, tenuerunt Iacob. Butrig. Rayn. de Forliu. & quidam Alber. de Sali. pluresq; alii moti hac ratione, 1 nam † donec legitimus extat tutor, ad datiuum non peruenitur, imò legitimus ſuperueniens datiuum excludit. l. ſi tutor reipubl. §. j. ff. de tut. & rat. diſtrah. l. non ſolum. §. ſi libertus. ff. de excuſa. tut. & probatur ex ordine titulorum in. ff. & in inſtitutionibus. Secun-
2 do † mater, quæ ad tutelam filiorum vocatur, non de iure communi, ſed de ſpeciali vocatur, quia eſt fœmina, & ſi ſe abſtineat à ſecũdis nuptiis, & donec ſe abſtineat. l. j. C. quando mul. tut. off. fun. poteſt, & arg. l. fœminæ. ff. de regu.
3 iuris, † contractis igitur nuptiis deſinit ipſo iure tutrix eſſe, adeò quod nullæ reliquiæ remanẽt, iudice etiam hoc non agente, vt in authen. ſacramentum C. quando mul. offi. tut. quinimò cum primum mater declarat, ſe velle ad ſecunda vota tranſire, deſinit ilico eſſe tutrix. Specul. in tit. de tutore in. §. nunc dicendum, Barto. in d. authen. ſacramẽtum in vltima colum. verſi. quæro, an ſtatim, & in. l. ſi quis ſub conditione in vj. colum. in fi. ff. de teſta. tut. & docto. communiter ſequuntur. Quo fit, vt nõ dicatur eſſe locus datiuo, ſed legitimo tutori per ea, quæ habentur per gloſſ. magnam in dicta. l. ſi quis ſub conditione per text. in. l. tutela in. §. penulti. cum ſequen. ff. de legit. tuto. Præterea cum antea legitimi tutores admittantur, quam dentur datiui, & mater, excluſis legitimis, de iure ſpeciali fuerit admiſſa, ergo, illa excluſa, debet eſſe locus legitimo, & non datiuo, tum quia res ad naturã ſuã facile redit. l. ſi vnus. §. pactus verſi. quoties. ff. de pactis, tum quia ceſſante impedimento effectus impedimenti cẽſſare debet argu. l. ex facto. ff. de vulga. & pupil. & cap. cum ceſſante de appella. Sed, his non aduerſantibus, ſententiam cõtrariam eſſe

veriorem reſpōdi,cum, vt propoſitum fuit,mater ante, quàm ad ſecunda vota tranſiret,iudicem adiuerit, illiq́; dixerit velle ſecundas nuptias contrahere,& ideo petierit,vt filiis ſuis pupillis idoneum tutorem daret, cui rationes tutelæ reddere poſſet: quamobrem locus tutori datiuo eſſe potuit,& hoc modo datus ad matris petitionem præferendus eſt cuicunq; legitimo, itaque aliâs in quæſtione facti conſuluerunt Richar. malumb. & Iacob. de beluiſo, & hanc ſententiam ſemper ſequutus eſt Barto.vt ipſe tradidit in d.l. ſi quis ſub conditione,& in d.authen. ſacramētum,vbi hoc idem volunt Bald.Salice. & alii:& Salice.inquit, ſe putare hanc opinionem in iudicando, & conſulendo fore ſequendam,atq; in veritate magis communem eſſe, illamq́; ego ſemper in cōſiliis ſequutus ſum.Veritatis autem inueſtigandæ gratia ſciendum eſt quod leges Codicis, ac fforum etiā parum valent,minusq́; in propoſito faciunt:

4 † nam ſecundum hæc iura mater tunc demum ad tutelam admittebatur, ſi nullus tutor legitimus extabat, qui tutor eſſe poſſet,vt in.l.ij.& fin. C. quando mul.offic.tut. fun. pot.& ideo, matre nolente,& deſinente,ad datiuum tutorem deueniebatur, quoniam hoc erat neceſſarium, cum nullus legitimus extaret,alioquin matri tutela non fuiſſet delata dicta.l.ſecunda. in.l.omnem.C.ad Tertull.& in.l.penult.C.in quibus cauſ.pig.taci.contrah. Sed cum hodie mater, legitimis aliis extantibus & excluſis, admittatur, ſi ipſa tutelam velit ſuſcipere.vt in authenti. matri,& auiæ cum ſequen. C. quando mul. tut. offi.fun.poteſt,& in corpore, vnde ſumitur,videndum eſt,an vera ſit concluſio tradita: & pro difficultatis deciſione capio verba Barto.in dict. l. ſi quis ſub conditione,& in d.authen. ſacramētum,quem docto.vt iam dixi, communiter ſequuntur:

5 † nam ſecundum Bar. tres ſunt diuerſi caſus,primus eſt, quādo mater à principio nunquam tutelā ſuſcepit,vel quia noluit, vt poteſt, vel quia fuit excluſa à tutela mora,& tempore iuxta tradita à Salice & ab aliis in d.authen.matri.& auiæ in colum.penulti.& habetur per Alexā.in conſil. clxj.col.ij.lib.v.& tunc ſiue mater iudicem non adiuerit,ſiue adiuerit, & tutorem filiis ſuis dari petierit,locus eſt legitimo,haud datiuo, vt eſt text. in. l.ij. C.qui pet.tut.cuius rationem tradit Salice.in d.authen.matri, & auiæ: & hic non eſt caſus noſter, quia mater tutelam ſuſcepit,atque adminiſtrauit. Secundus caſus eſt,quando mater ab initio tutelam ſuſcepit, & adminiſtrauit, deinde,filiis de tutore non prouidendo neque iudicem adeundo,ex abrupto ad ſecunda vota tranſiuit:quo caſu tutrix eſſe ipſo iure deſinit, iudice etiam hoc non agente,vt in d. authen. ſacramentum.& probatur ex pluribus, quæ ibi Salice.adducit, & tunc etiam legitimo locus eſt,haud datiuo:& ita procedant notata in glo.magna dicta.l.ſi quis ſub conditione,& tex.cum ibi not. in dicta l.de tutela.§.penul.cum ſimi. Neq; hic eſt caſus noſter.Tertius caſus eſt,quādo mater,quæ tutelam cœpit,& adminiſtrauit,antequam actualiter ad ſecūda vota tranſiret,iudicem adiuit, illiq́; expoſuit ſe velle ad ſecunda vota trāſire,ideoq́; petiit, tutorem idoneum dari filiis ſuis,ne contigeret ipſos abſque tutore remanere: & hic propriè eſt caſus noſter, in quo concludo, iudicem poſſe dare tutorem datiuum illum,quē forte mater nominabit, ſi iudici idoneus,

neus, aptusq́; videbitur, vel alium ſuo arbitratu, adeo quòd legitimæ tutelæ non eſt locus, ſed datiuæ, & is, qui hoc pacto à iudice datus eſt, omnibus legitimis præfertur, vt voluit gloſ. in dicta authenti. ſacramentum. vbi hoc ſequuntur Barto. Bald. Salice. & alii, & fuit opinio Iacobi de Beluiſo, Richar. malumb. & glo. in dicta. l. ſi quis ſub conditione, vbi Barto. & cæteri: ratio eſt, quia mater tutrix coram iudice idcirco ſuſpitionis cauſam manifeſtauit, ipſumq́; adiuit vt ea à tutela abiret, aliiſque à iudice tutor daretur, vt dicit tex. in d. l. ſi quis ſub conditione in. §. primo. Præterea cum in remouendo matrem, quæ ſe ipſam ſuſpectam manifeſtauit, iudicis factum interuenerit, in ea ante, quàm alius tutor detur, reliquiæ prioris tutelæ remanere dicuntur, quia hoc modo tutrix ipſo iure, & funditus eſſe non deſinit prius, quam alius à iudice tutor detur: & quam diu tutrix eſt, neque eſſe deſinit, locus non eſt legitimo tutori, nec etiam, poſtquã.

6 alius à iudice datus fuit, quia † datus à iudice in locum matris eſt ſubrogatus, & ideo omnibus aliis legitimis præferri debet, ſicut ipſa mater præfertur, vt in dicta authen. matri, & auiæ. quoniã ſubrogatum ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cautio. & hæc fuit ratio Salicet. in dicta authen. ſacramentum. & cum hic caſus haud magnam difficultatem habere videatur, & doctor. communiter teneant, locum eſſe datiuo tutori & non legitimo, & tutorem datum à iudice ad matris petitionem cuicunque legitimo eſſe præferendum, idcirco in corroboranda tradita conclusione non inſiſtendo, ſupereſt, vt in contrarium adductis reſpondeatur, quibus licet ex ſupradictis, & maximè ex diſtinctione Bartol. relata reſponſio facile colligatur, tamen ſpecialius reſpondendo, non obſtat primum, quod donec legitimus extat tutor, non eſt locus datiuo, † quoniam

7 id primo procedit, quando nunquam à principio legi ſatiſfactum foret, vt quia legitimus, cui lex tutelam deferebat, nondum fuiſſet admiſſus: at quando ſemel legitimus eſſet admiſſus, qui poſtea tutor non ipſo iure, ſed iudice hoc agente eſſe deſiiſſet, tunc legitimo ſequenti locus non eſſet, ſed datiuo d. l. ſi quis ſub conditione. & ibi gloſſ. & in dicta authenti. ſacramentum, prout docto. communiter in tertio caſu ſupra relato exemplificant, qui eſt caſus noſter. Secundo reſpondeo. quod quando legitimus tutor deſiit eſſe tutor, iudice hoc non agente, & nullis reliquiis tutelæ remanentibus, vt ſupra in primo, & ſecundo caſu dictum eſt, tunc locus eſt legitimo ſequenti, vt habetur in dicta lege ſi quis ſub conditione, & ibi gloſſ. & in dicta. l. tutela. §. penult. cum ſequenti. ſecus ſi ipſo iure, & funditus tutor eſſe non deſiit, ſed iudice hoc agente, & per modum cuiuſdam ſubrogationis, quia tunc non legitimo ſequenti, ſed datiuo locus eſt, vt in caſu noſtro, & ſupra diximus. Non obſtat ſecundum fundamentum, † quia

8 illud poſſet procedere ſecundum ius fforum, & codicis, ſecundum quod mater tutrix anomala, & de iure ſpeciali dicebatur. hodie verò eſt legitima etiã extantibus aliis legitimis, quibus ipſa præfertur, vt in dicta authenti. matri, & auiæ. & in corpore vnde ſumitur nõ tamen ad tutelã cogitur & ſi. S. C. velleiano renuntiauerit tex. §. ex his de her. ab inteſ. Secundo argumentũ illud procede

cederet, quando mater ipſo iure tutrix eſſe deſiiſſet, ante quam à iudice tutor ſecundus daretur, vt dictum eſt ſupra in ſecũdo caſu: itaque intelligunt Barto. Bal. Salice. & alij communiter. Hoc modo etiam intelligenda ſunt dicta ſupra in tertio fundamento, videlicet ꝙ res ad naturam ſuam facilè redit, quodque ceſſante cauſa impedimenti ceſſat impedimentum, nam procedunt in caſu noſtro, quando res ipſo iure ad naturam ſuam reuerteretur, & ipſo iure cauſa impedimẽti ceſſaret, vt quia mater ipſo iure funditus, & iudice hoc nõ agente tutrix eſſe deſineret, ſecus ſi nõ ipſo iure, & iudice hoc agente, vt dictum fuit. Et ita in prædictis omnibus iuris eſſe dixi.

SVMMARIVM.

1 Fœmina nec à teſtatore, nec à iudice tutrix dari poteſt, niſi ſit mater, vel auia pupilli.

2 Diſpoſitio vltimæ voluntatis, in qua electio perſonæ in alterius arbitrium confertur, non valet,

3 Et quare?

4 Tutores aut à lege aut à teſtatore, aut à iudice conſtituuntur, & nemo illorum conſtitutionem alteri poteſt committere.

5 Tutela cauſa compromitti non poteſt, vt arbitri tutorem dare poſſint.

6 Vxor relicta à marito teſtatore tutrix omniũ filiorum, ſi is habebat etiam filios ex primo matrimonio, quorum tutrix eſſe dicatur.

7 Tutela ſicut in rebus, ita in perſonis diuidi poteſt.

Quæſtio. XLVII.

TESTATOR quidam habens tempore conditi teſtamenti filium ex primo matrimonio conſtituit. Seiam vxorem ſuam tutricem, & legitimam adminiſtraticem dicti eius filij, ac cuiuſcunque alterius naſcituri: & ea ſu, quo ea non potuerit de iure ab ipſo tutrix conſtitui, voluit illam debere eligere aliquem alium tutorem idoneum: De duobus dubitatũ eſt, primo an vxor tutrix filij teſtatoris, eius vero priuigni eſſe potuerit, deinde an teſtator potuerit filijs tutorem in teſtamento illum relinquere, quem vxor elegerit. Ad primum reſpondi breuiter, vxorem non potuiſſe dicti filij priuigni ſui tutricẽ eſſe, non obſtante voluntate, ac diſpoſitione teſtatoris, quoniam † tutela dicitur eſſe officium virile, quod ad fœminas ſpectare non poteſt, niſi ſit mater, vel auia pupilli, vt in.l.j. cum auth. ibi poſita. C. quando mul. offi. tut. fungi nõ pot. cum ibi not. per gloſ. & docto. & eſt tex. clarus in.l.fin.ff. de tutel. vbi gloſ. communiter approbata inquit, ꝙ fœminæ dari à teſtatore, vel à iudice tutrices non poſſunt, itaque nec datiuæ, nec teſtamentariæ eſſe valent. l. iure noſtro. ff. de teſt. tut. vbi pater vxorem etiam commonium liberorum tutricem in teſtamento conſtituere non poteſt, & data non poteſt à iudice confirmari, quia virile officium eſt. l. tutela. ff. de tutel. Id autẽ, quod vult ille text. in matre, hodie corrigitur per text. in auth. matri, & auiæ. C. quando mul. offi. tut. fun. pot. ſed in alijs fœminis remanet. d. l. iure noſtro. Et hoc nullam in ſe dubitationem habet. Quoad ſecundum, an teſtator potuerit filijs tutorem relinquere ad electionem vxoris ſuæ, & non potuiſſe verius exiſtimaui. quoniam † vbicunque in diſpoſitione vltimæ voluntatis electio perſonæ in alterius arbitriũ confertur, adeò quòd, illo non eligente, nullus eſſet, qui ad illam

lam diſpoſitionem admitteretur, ea di-
ſpoſitio tanquam captatoria,& ab arbi
trio alieno dependens non valet: ſecus
ſi,illo nō eligente, aliquis diceretur vo
catus: in quo poteſt exemplificari ſe-
cundum Bart.in.l.illa inſtituti ino.vl-
ti.q.ff.de hæred.inſtit.quando teſtator
inſtituiſſet pauperes Chriſti,quos talis
eliget, hoc enim caſu inſtitutio valet,
quia illo non eligente omnes Chriſti
pauperes dicerentur inſtituti, ex quo
certum genus perſonarum fuit inſtitu-
tum,ſecus ſi eo non eligente,nullus re-
periretur inſtitutus, & ita loquitur.d.l.
illa inſtitutio: quod quidem procedit
non modo in hæredis inſtitutione, ſed
etiā in legatis,aliiſque diſpoſitionibus
teſtamentariis,vt docto.ibi communi-
ter volunt, maxime Ioan.de Imola.
dicentes,quòd licet legatum libertatis,
ſeu ad pias cauſas in electione,& arbi-
trio tertij poni queat, tamen ſecus eſt
in aliis legatis.idem etiam dicunt in.l.
j.ff.de lega.ij.Et facit ratio,quare vlti-
ma voluntas in arbitrium alienæ vo-
luntatis conferri nequeat iuxta.d.l.illa
inſtitutio,&.l.captatorias.ff. de hæred.
3 inſtit.† quæ eſt ſecundum Bald.Ange.
& Imolam ibi, quia diſpoſitio, & vlti
ma voluntas imperfecta eſſe videretur
in forma,& in materia, & ideo ipſo iu-
re nulla per id, quod habetur in.l. ex
cauſa, & in.l. ſi is, qui.ff. de teſta.item
quia vltima voluntas ex noſtro mero
arbitrio ab omni facto hominis abſtra
cto dependet,licet eius ordinatio ita in
mero arbitrio non conſiſtat, cum cer-
tam formā à iure datā habeat,ideóque
ſubſtantia vltimæ voluntatis per alie-
num arbitrium explicari nō poteſt, ſi-
cut nec quid adire per aliū,vt per pro-
curatorem,vel nuncium poteſt.l. pau-
4 lus.ff.de acquir.hæred. Præterea † tu-
tores conſtituuntur aut à teſtatore, aut
à lege,aut à iudice,non autem à priua-
to arg.§.permiſſum cum gloſ.Inſtit.de
tutel.l.iij.ff.de tuto.& curat.dat.ab his,
&.l.inteſtato.ff. de legit.hæred.ſed iu-
dex alteri demandare non poteſt, vt is
conſtituat,ſeu eligat tutorem, & tutor
ita datus non eſſet tutor.l.nec mandan
te.ff.de tut.& cura.dat.ab his, ergo nec
quis poterit tutorem dare. ſeu eligere
etiam teſtatore mādante, cum vterque
in dando tutorem parem à lege poteſta
tem habeat,vt dictum eſt,ſed non tan-
tam,vt illam in alium tertium, ſeu in
alterius arbitrium conferre valeat, vt
in.d.§.permiſſum.& ideò quod non di-
xit lex,nec nos dicamus argumento.l.
ſi ſeruum.§. non dixit prætor.ff. de ac-
quir.hæred.& maximè quia hoc ius dā
di,& eligendi tutores quibuſdam tan-
tum ſpecialiter permiſſum eſt, vt in.l.
j.ff.de tuto.& cura.dat.ab his, & habe-
tur per Barto.in.l.prætor eod.titu. Vn-
5 de† cauſa tutelæ,videlicet an tutor dā-
dus ſit,nec ne, & quis ſit dandus, com-
promitti non poteſt,vt arbitri tutorem
dare valeant.d.l.prætor ſecundum vnā
lecturam.& ibi Bar.& hoc non ex alio,
niſi quia ab arbitrio, & electione alte-
rius priuati dependere non poteſt, &
multò minus ab arbitrio, & electione
fœminæ,quæ ab officio tutelæ penitus
excluſa eſt. Nec obſtant.l.quidam dece
dens.§.papinianus.ff. de admini.tut.&
l.qui aliena.§,quanquam.ff.de neg.ge-
ſtis,quia illa iura loquuntur de matre,
cuius arbitrio non fuit commiſſa tuto-
ris electio,ſed mandatur tutori,vt con-
ſilio matris tutelam adminiſtrare de-
beat, quod eſt de iure permiſſum, vt
ibi. Et ita breuiter verum eſſe reſpōdi.
Sed poſſet tertio dubitari,ſi teſtator fi-
lios ex primo matrimonio,& ex ſecun-
do ha-

do haberet, an vxor tutrix relicta, vt ſupra, ſaltem filiorum communium tu-
6 trix remaneat? † Quod verum eſſe exiſtimo, tum quia vtile per inutile vitiari non debet. c. vtile per inutile. cum ibi not. de regu. iur. in. vj. quæ regula in hoc caſu locum habere poteſt, cum & quo ad actus & quo ad perſonas vtile ab inutili poſsit ſeparari ad tradita ibi per Dyn. & argu. l. j. §. Pomponius. ff. quod cum fal. tuto. tum quia tutelam diuidere non eſt inconueniens, vt per
7 totum. C. de tute. diuid † quæ ſicut ratione patrimoniorum, & rerum diuidi poteſt. vt ibi, & in. l. ſi plures in fin. & in. l. inter tutores. ff. de admin. tut. cum aliis ita ratione perſonarum diuidi poſſe dicendum eſt, cum de rebus ad perſonas, & econtra rectè argui liceat, vt in. l. qui furere, & ibi Alber. ff. de ſtatu hom. cũ multis ſimilibus.

SVMMARIVM.

Tutor ad hoc, vt legitimè dicatur conſtitutus, & vt tutor contrahere atque adminiſtrare poſſit, multa requiruntur, remiſſ.

2 *Tutor ante completam ſolennitatem tutelæ ſuſcipiendæ, vel qui verè tutor non eſt, poteſt in euidentem pupilli vtilitatem contrahere, & bona corruptibilia diſtrahere.*

3 *Prælatus nulliter electus, & confirmatus in vtilitatem eccleſiæ validè contrahit, ſed non in damnum.*

4 *De prælato ad tutorem rectè arguitur.*

5 *Pupillo in eius vtilitatem acquiri poteſt non ſolum mediante vero tutore, ſed etiam protutore.*

6 *Poſſeſsio ex pacto conſtituti, & precarij per verum tutorem, & per protutorem pupillo acquiritur.*

7 *Animus pupilli infantis in eius vtilitatẽ animo tutoris, ac protutoris ſuppletur.*

Quæſtio LXVII.

Mater data tutrix in teſtamento, non ſeruatis his, quæ ante ſuſceptam tutelam ſeruari debet, ſe pro tutrice gerebat, & in quaſi poſſeſsione adminiſtrationis tutelæ erat, contrahendo, agendo. aliaq; faciendo, quæ communiter à veris, legitimiſque tutoribus geri ſolent: cum bona quædam, quæ ſeruando ſeruari non poterant, & in dies deteriorabantur, diſtraxiſſet, ac cum dilatione vendidiſſet, bona emptoris, & debitoris obligando cum pacto conſtituti, & precarii, quæſitum eſt, an contractus huiuſmodi valuerit, adeoquòd obligatio, ac poſſeſsio ex dicto pacto fuerit pupillo acquiſita? Et contractũ valuiſſe, acquiſitamque fuiſſe obligationem, & poſſeſſionem magis viſum eſt, ex quo contractus in euidentem pupilli vtilitatem, & nullo modo in præiudicium factus fuit & de bonis, quæ ſeruando ſeruari non poterant quæque in dies deteriorabantur: quoniam licet † plura pro ſolennitate ſint neceſſaria ad hoc, vt tutor legitimè dicatur conſtitutus, vt que poſsit tanquam tutor contrahere, & adminiſtrare, ſine quibus tutor non dicetur, vel ſaltem adminiſtrationem non habere, quæ traduntur in auth. matri, & auiæ. C. quãdo mul. tut. offi. fun. pot. & per Bart. in. l. ſiquis ſubconditione. ff. de teſta. tut. & in. l. legitimos. ff. de legit. tuto. ac per Specula. in titul. de tutore, quibus deficientibus tutelæ caſſantur, vt ibi, tamen dicit Barto. † quòd quando ille, qui teſtamento, aut aliter datus eſt tutor, cum adhuc propter defectum eorum, quæ ius requirit, non poſſet adminiſtrare, & pro pupillo contrahere, in euidentem pupilli vtilitatem contrax

traxit, tunc contractus valet, & ſeruandus eſt, atque ex eo pôt pupillo acquiri, vt eſt tex. notab. in. l. fin. ibique Barto. Bald. Salice. & alii. C. de tuto. & curat. qui non ſatiſd. & expreſſè voluit Barto. in. d. l. legitimos. in fin. facit id, quod ipſe voluit etiam in. l. ſi is, qui. ff. de eo, qui pro tut. vel cura. ſe geſſ. & habetur per Guido. papam in. quęſtio. ccc xxxviij. vbi hoc expreſſè dicit: idem que iuris eſt etiam, quando talis, qui ſe pro tutore gerebat, cum tamen verè tu tor non eſſet, aliqua bona diſtraxiſſet, quæ ex dilatione temporis deteriorari poterant, vel corrumpi, nam contractus valeret, & ex eo pupillo acquirere tur non aliter, quam ex contractu cum vero tutore celebrato. l. tutor, qui repertorium in prin. cum. §. ſequen. ibique Barto. qui prædicta omnia recenſet. ff. de admini. tuto. Suadentur præmiſſa ex iis, quæ inquit Abb. in. c. quod ſicut in
3 fin. de electio. quòd † ſi prælatus fuerit nulliter electus, ſed eius electio confirmata, & ex hoc tanquam legitimus prælatus fuerit habitus, geſta ab eo in vtilitatem eccleſiæ valent, vt ex illis eccleſiæ acquiri poſſit, ſi vero in damnum, & præiudicium eccleſiæ geſta forent, non valerent, ergo idem dicendum eſt etiam in eo, qui verè in ſe tutor non erat, ſed pro tutore ſe gerebat, & talis
4 communiter reputabatur, † procedit enim argumentum de prælato ad tuto rem, vt habetur per gloſſ. in. c. ſimiliter xvj. quæſtio. j. & c. j. de in integ. reſtit. faciunt etiam ea, quæ dicit. Bartol. in. l. vrbana prædia. ff. de condictio. indeb. vbi not. loquitur. & hoc maxime procederet, ſi ex forma ſtatutorum loci quilibet etiam extraneus alteri poſſet ſtipulari. paciſci, & acquirere etiam ſine
5 ceſſione. Ex quibus infertur, quòd † ſicut mediante perſona tutoris poteſt pupillo acquiri, ita mediante perſona protutoris, ſeu protutricis ratione euidentis vtilitatis pupilli, & ex eo, quòd diſtracta fuerint bona, quæ ſeruando ſeruari nequeant: quoniam iura volũt protutores, eoſque, qui perfectam tutelam, & illius adminiſtrationem non habent, haberi pro veris tutoribus, geſtaque ab eo valere, quando agitur de euidenti vtilitate pupilli, & de diſtractione bonorum quæ ſeruari non poterant non aliter, quam ſi à veris tutoribus facta eſſent, vt in. d. l. fin. in. d. l. tutor, qui repertorium, in d. l. legitimos, & vbique Barto. Propterea † ſicut per tuto- 6
rem ipſi pupillo, & infanti acquiritur poſſeſsio ex conſtituto, & pacto precarii appoſito in inſtrumento ab ipſo tutore facto. l. quamuis. §. infans. ff. de acquirend. poſſeſsio. & not. in. leg. prima. §. adipiſcimur eod. titul. ita & per eum, qui pro tutore ſe gerebat, iuſtam que cauſam ſe ita gerendi habebat, & communiter pro tutore reputabatur, ac ſumus in iis, in quibus de euidenti vtilitate pupilli agitur, vt ſæpius dictum eſt, ille enim tunc quo ad effectũ acquirendi pupillo à vero tutore non differt per ſupradicta. Nec obſtaret, ſi pupillus infans eſſet, qui, cũ animo careat, non poteſt poſſeſsionem acquirere. d. §. adipiſcimur, & d. l. quamuis. §. infans cum ſimil. ratio quia poſſeſsio animo quæritur text. l. iij. §. in amittenda. ff. acquirend. poſſeſsio. Quia reſpon
7 detur, † quòd ex quo in hoc caſu agitur de euidenti pupilli infantis vtilitate, mater protutrix potuit acquirere filio ſuo infanti, ſicut verus tutor potuiſſet acquirere, & factum, animuſque protutricis ſuppleuit defectum animi ipſius infantis, ſicut per verũ tutorẽ ſuppleri potuit

potuit. d.§.infans. & not.in.d.§.adipiſcimur.vbi ſolus tutor pro infante poſſeſsionem acquirit. Præterea cum in caſu propoſito agatur de acquirendo poſſeſsionem non per actum verum, & conſequenter non per actum facti, ſed per actum iuris, & fictum, hoc eſt per conſtitutum, & precarium, per quod vera naturalis,& ciuilis poſſeſsio acquiritur.l.interdum.l.quod meo.in fin. ibíque Bart.& doctor.ff.de acquir.poſſeſsio.& habetur per Barto.in.l.ab emptione.ff.de pactis.ac etiam de euidenti vtilitate pupilli tractetur, potuit per matrem pro tutricem obligatio pupillo infanti acquiri, ex quo ad illius acquiſitionem nec factum,nec corpus requirebatur,ſed ius,vt in.d.l.fi.in.d.l.tutor qui repertoriũ. cum aliis ſupra adductis. Et ita concludendum eſſe dixi.

SVMMARIVM.

1 *Dilatio prorogata à quo die computari debeat,& incipiat currere.*

2 *Prorogatio duo habet extrema,quæ ſimul non confunduntur,ſed vnum poſt aliud diuiſim, & ſucceſsiuè connumeratur.*

3 *Prorogatum tempus quando vnum, & idem cum primo eſſe, ſimul confundi, & connumerari cenſeatur à die prorogationis: & quando non.*

Quæſtio LXIX.

PENDENTE adhuc inſtantia ſtatutaria, quæ erat dierum vtilium, facta fuit illius prorogatio per decem dies currentes, & continuos, quando tempus decem dierum prorogatum currere incipiat, quæſitum eſt. Concludendum eſſe breuiter reſpondi, illud inchoari ſucceſsiuè finito primo tempore, & hoc per doctrinam Alberici, cuius authoritas in practica eſt maxima,in.l.ſiue pars.C.de dilatio. in vlti.colum.verſi.item quæro &c.qui dicit in facto habuiſſe, quòd iudex,pendente dilatione octo dierum data ad procedendum, aliam dilationem decem dierum aſsignauit,dubitatum fuit, quando ſecunda dilatio debuit computari, ipséque conſuluit, & obtinuit,
1 † quòd finita prima dilatione erat ſecunda computanda, non autem à die, quo ſecunda fuit ſtatuta per text.in.l.j. iuncta.l.ij.§.j.in verſi.temporalem.C. de tempor.appellat.& per ea, quæ habentur in.l.fina.C.de repud.hæred.Secundo per.l.ij.§.ſed ſi iudex. ff.de iudi. vbi quando prorogatur inſtantia cauſæ(quo caſu tempus prorogatum idem cum primo cenſetur,ac vna,eadémque inſtantia iudicatur, quia primum tempus cum ſecundo confunditur. l.ſed & ſi manente.ff.de precar.& tradunt Bar. Alexan.& omnes in.l.iiij.in princ.ff.de damno infecto.& Abb.& alii in cap.in cauſis.extra de offic. deleg.) tunc prorogatio fieri dicitur de tempore ad tempus, ſicuti etiam fit de perſonis ad perſonas,& de re ad rem:ergo† huiuſmodi
2 prorogatio duo habet extrema, videlicet extremum à quo, & extremum ad quod,vt in.§.ſed ſi iudex. & argumento eorum, quæ in ſimili habentur per Bartol.in.l.ſi is, qui pro emptore. ff.de vſucapio.vnde infertur,quòd hæc duo extrema ſimul non confunduntur, ſed diuiſim, ac ſucceſsiuè connumerantur, videlicet vnum poſt aliud,alioquin tãquam duo extrema conſiderari non poſſent,neq; huiuſmodi diceretur prorogatio de primo tempore ad ſecundum prorogatum:& hac de cauſa tempus primum,& tempus ſecundum prorogatum à iure vt diuerſa conſiderantur,

tur,quoniam dicitur primum compromiſſum reſpectu primi temporis,& ſecũdum dicitur reſpectu temporis prorogati, & ſic inter ſe inuicem non confunduntur,ſed ſucceſsiuè connumerantur,vt eſt text.in.l.Labeo.ff.de arbitris.

3 †Præterea poſito, quòd per prorogationem temporis factum durante primo tempore idem tempus dicatur, & vna eadémque diſpoſitio, vt in.d.l.ſed & ſi manẽte.& in.l.ſi cum dies. in prin. ff.de arbitr. cum ſimilib.tamen hoc eſt verum, quando vtrunq; videlicet tempus primum,tempúſque ſecundum,ſeu prima, & ſecunda diſpoſitio prorogata ſunt eiuſdem formæ, ac naturæ: & ita intelligatur dicta.l.ſed & ſi manente.& id, quod habetur per Abb.in dicto.c.in cauſis.ibique docto.& per Bart.& alios in dicta.l.iiij.in princ.cum ſimilib.ac etiam illud, quod velle videtur Felin. & Decius in dicto.c.in cauſis.& Paul. Caſtr.in.d.l.ſiue pars.C.de dilatio.qui volunt tempus prorogatum connumerandum eſſe non finito primo tempore,ſed à die,quo prorogatio facta fuit, nam per prorogationem illa duo tempora confunduntur, atque vnum, & idem efficiuntur.Secus ſi diuerſæ formæ,ac naturæ ſint, quia tunc vnum,& idem non ſunt, neque fit illorum confuſio, ſed vnum quódque per ſe conſideratur: & in hoc caſu locum non habet.d.l ſed & ſi manente.neq; id, quod doctor.volunt in dicto.c.in cauſis.& in d.l.iiij.hoc in terminis voluit glo.notab.quæ ita declarat, & limitat dictã.l. ſed & ſi manente.in cap.hi qui authoritate.in verſi.ſpecialiter.de præbendis. in.vj.illámque glo.Archid. Domin. & alii ibi ſequuntur: iſtud etiam probatur in dicta.l.Labeo. ff.de arbitr. & faciunt ea, quæ habentur in ſimili in c.quod in dubiis. per glo.de conſecrat. eccleſ.vel altā.& ita in terminis declarant Bald.in conſil.ccclxxj.incip.quæritur,ſi factum fuit compromiſſum &c. circa finem in.iij.lib.& Roma.in dicta l.iiij.in princ.qui dicunt,quòd quando prorogatio fit,durante primo ſemeſtri, cum noua qualitate, & forma diuerſa à primo tempore, ſiue officio, tunc tempus, ſeu officium vnum, idémque cum primo non dicitur, ſed diuerſum cenſetur, neque fit confuſio per illam glo. veluti etiam volunt Moder.in dicto.c. in cauſis.in glo.in verſic.prorogetur.in ij.limitat. Sed in caſu, de quo agitur, vltima prorogatio, quæ facta fuit durante primo tempore, fuit facta cum noua qualitate, & forma, & eſt diuerſæ naturæ,quia primum tempus erat vtile omni reſpectu, & in eo dies feriati non comprehendebãtur,ſecundum vero prorogatum continuum, & currens fuit, omnéſque dies etiam feriati continebantur iuxta ea, quæ habentur per glo.in clement.j.in verſic.continuum. de in integr.reſtitut.in.vj.& per glo.in rubr.& in.l.j.ff.de diuer.& tempo.præſcript.ergo dici non poteſt eſſe vnum, idémque cum primo,neque ſimul confundi, vt ſimul currere dicantur, ſed ſucceſsiuè vnum poſt aliud. Et ex his concluditur,quòd tempus vltimæ prorogationis decem dierum currentium, ſeu continuorum dicitur incipere ſucceſsiuè finito primo tempore propter diuerſam formam,qualitatem,& naturam,vt dictum eſt,ſecus ſi eiuſdẽ qualitatis,& formæ fuiſſet,vt quia eſſet facta prorogatio decem dierum vtilium, & iuridicorum,tunc enim aliter dicendum eſſet, itáque intelligantur ea,quæ in contrarium poſſent adduci, & quod voluit Caſtr.in.d.l.ſiue pars.& Moder.

in.d.c.in cauſis.in.iiij.&.v.limitat. Et hæc in iure veriſsima putaui.

SVMMARIVM.

1 In emphyteoſi paterna locus eſt iuri accreſcendi inter vocatos.

2 Emphyteoſis eccleſiæ monaſterio acquiritur per ingreſſum illius, qui ad emphyteot. vocatus eſt, & an perpetuo, an ad vitam ingreſſi. numero.4.

3 Succeſsio vniuerſalis, in qua monaſterium per ingreſſum alicuius ſuccedit, maior eſt vniuerſali ſucceſsione hæreditaria.

4 Emphyt. quod non poſsit ex pacto in eccleſiam alienari, quomodo intelligatur.

Emphyteot. conceſſa pro filiabus, quæ virum legitimum; & naturalem habuerint, ſeu acceperint, per ingreſſum filiæ in monaſterium tranſit.

6 Ingrediens monaſterium matrimonium contrahere dicitur.

7 Verba naturalitatem importantia non impediunt acquiſitionem fieri monaſterio.

Quæſtio LXX.

TITIVS ab eccleſia emphyteoſim ſtipulatus eſt pro ſe, & ſuis filiis, & deſcendentibus maſculis, illiſq; deficientibus, ſeu non extantibus, pro ſuis filiabus, & deſcendentibus fœminis, quæ virum legitimum, & naturalem accipiant. Deceſsit Titius nullis ſuperſtitibus filiis, ſeu liberis maſculis, ſed relictis ſolum pluribus filiabus legitimis, & naturalibus, quarum vna monaſterium ingreſſa fuit: dubitatum fuit, vtrum pro parte dictæ filiæ monaſterium ingreſſæ emphyteoſis ad monaſterium, in quo illa fuit profeſſa, ſpectet, an vero illius portio accreſcat aliis ſororibus, quæ in ſeculo remanſerunt? Et multa in hac quæſtione hinc inde poſſent conſiderari, tamen breuiter, & concluſiue loquendo,
1 Prima concluſio ſit † quòd ex quo emphyteoſis eſt paterna, quia à Titio patre ad eius filias peruenit, inter illas habet locum ius accreſcendi, eueniente caſu, quo vna ex iis admitti non poſſet, vt volunt doct. communiter poſt Bart. in.l.ſi mihi, & Titio. ff.de verbor.obligationib.& ibi latè per Alexan.& Moder. & caſu quo diceretur, portionem ingreſſæ monaſterium defeciſſe, ea non ad eccleſiam dominam reuerteretur, ſed ex inueſtitura aliis ſororibus accreſceret, vel ipſis per ius non decreſcendi competeret, tanquam vocatis, & comprehenſis ſub conceſsione, vt ibi habetur. An autem per ingreſſum monaſterii illius portio diceretur defeciſſe? Et 4
2 non defeciſſe reſpondi, † quoniam illa dicitur acquiſita monaſterio, cui bona omnia ingredientis vniuerſaliter ipſo iure acquiſita dicuntur authen.ingreſſi.C.de ſacroſanct.eccleſ.c.quia ingre-
3 dientibus.xix.q.vltima. Et † hæc vniuerſalis ſucceſsiō, in qua monaſterium ſuccedit, maior eſſe dicitur, & fortior, quàm ſit ſucceſsio vniuerſalis hæreditaria, quoniam per illam tranſeunt in monaſterium ea, quæ per ſucceſsionem hæreditariam non tranſeunt, videlicet poſſeſsio vera, & propria rerum ipſius ingredientis abſque alia apprehenſione, vt in.l.ſi adoptauero. ibique Bart.ff.de precario. c.ſi qua.xix.q.vlt. in authen.ſi qua.C.de ſacroſanct.eccle. Bald.in authen.niſi rogati.C.ad Senatuſcon.Trebellia. Aretin.& Moder.vbi legendo pleniſsimè dixi.in.c.in præſentia.de probationib.in nota. Et quod emphyt. eccleſiaſtica tranſeat in monaſterium per ingreſſum religionis, tenent communiter doctor. Bart. Angel. Alex

Alexand.Paul.de Caſtr.& alii in.l.ſi ita quis.§.ea lege.ff.de verbor.obligation. Ioan.Andr.& alii in.c.in præſentia. Et quamuis Abb.& Decius ibi in vlti.col. & Specul.in tit.de locat.in.§.nunc vero aliqua.in verſic.cxx.cum ſequent.& Bart.& Bal.in.d.authent.niſi rogati.in iij.colum.& ſcribent.in.d.§.ea lege.velint,quòd ſi emphyteota monaſterium ingrediatur, emphyteoſis perpetuò, & irreuocabiliter non acquiratur monaſterio, quia ſolum ad vitam ipſius ingredientis acquiritur, deinde ad eccleſiam dominam reuertitur, ne illi fiat præiudicium, argumento. l.ſtatius. §. cornelio. ff.de iure fiſci. item acquiritur monaſterio, donec eccleſia domina reuocauerit,vt in.§.j.in authen.de alie.
4 & emphyt.† Tamen hoc in caſu noſtro locum non habet, in quo emphyteoſis ad eccleſiam dominam non rediret,ſed ex natura inueſtituræ eſſet ſororibus acquirenda,vt per Alex.& Bar.in.d.l.ſi mihi & Titio.& ſupra dictum fuit:cum igitur non tractetur de præiudicio eccleſiæ dominæ, locum non habebit diſpoſitio.d.§.j.nec etiam illud, quòd ad vitam ingredientis tantum monaſterio acquiratur,quia ſumus in caſu,quo etiam ſi portio ingredientis deficeret, eccleſia illam ad ſe reuocare non poſſet. Nec obſtaret pactum in inſtrumento conceſsionis emphyteot.appoſitum, quòd in eccleſiã alienari, & ſic in eam tranſire non poſsit, ergo nec ad monaſterium, vt doctor.dicunt in.d.§.ea lege.& Bal.in.d.authen.ingreſsi.in.v.col. & in.d.authen.niſi rogati. in.iij.colum.
5 Quia primo reſpondetur, † illud pactum non operari niſi quo ad certam eccleſiam nominatam,nõ autem quando emphyteota monaſterium ingrederetur, vt volunt doctor.communiter, Dyn.Bart.Ange.& Moder.in.d.§.ea lege. Secundo illud pactum operatur, quo ad alienationem particularẽ ipſius rei,non autem quo ad tranſlationem,& ſucceſsionem vniuerſalem omnium bonorum, iurium, actionum, & eorum, quæ iuris,& facti ſunt,vt eſt illa tranſlatio,& ſucceſsio,quę fit per ingreſſum monaſterii,quia tunc,non obſtante tali pacto, in monaſterium cum vniuerſitate bonorum, & iurium tranſit emphyt.eccleſiæ. quæ aliâs de per ſe non tranſiret, vt in terminis voluit Petrus de Anchar.in conſi.ccccxxj.& in conſi. clxiiij.faciunt tradita in.c.ex literis.de iure patronat.l.quædam. ff.de acquir. rer.domi.l.in modicis.ff.de contrahen. empt.Roma.in ſing.lviij.faciunt etiam illa,quæ habentur in glo.dicto.c.ſi qua, &.d.authen.ſi qua. vbi Bart.& idem in d.authen.ingreſsi.& clarius in dicta.l.ſi adoptauero.nec non Bal.in.d.auth.niſi rogati. in fi.vbi poſſeſsio, quæ eſt quid facti, ipſo iure in monaſterium transfertur propter tranſlationem,& ſucceſſionem vniuerſalem, quæ fit in monaſterium,& tamen in hæredem,qui vniuerſaliter ſuccedit, non transfertur. l. cum hæredes.in prin.ff.de acquir.poſſ. cum ſim. Alia ſit concluſio ad fauorem
6 monaſterii, † quòd licet emphyteoſis fuerit conceſſa pro filiabus,quæ virum legitimum, & naturalem acceperint,& habuerint, tamen ea in monaſterium tranſit pro portione illius,quę ingreſſa fuit religionem: quoniam verba illa quæ veritatem,& naturalitatem importare videntur, verificantur in ingreſſa monaſterium, ex quo religionis fauore pro non ſcriptis,& pro non adiectis habentur, vel ſaltem ingreſſu monaſterii verificãtur, quoniam
7 † ingrediens matrimonium contrahere, virúmque

habere dicitur, vt etiam dixi ſupra in q.xxxiiij.in fi.& ar.tex.in.§.ſed & hæc præſenti,in auth.de ſanctis.epiſcopis: itaque tenent doct.magis communiter in.d.c.in præſentia in vlti.glo.& hanc eſſe communem opinionem Decius,& Moder.ibi atteſtatur, idemque tenet Bar.in.d.authen.niſi rogati.vbi Bal.in penul.col.ibi quæro,quid ſi teſtator,& in verſicu.ſed ſi teſtator determinat
8 † verba naturalitatem importātia non impedire,quo minus bona per ingreſſum monaſterio acquirantur,& per ingreſſum monaſterii quis dicitur matrimonium contrahere,& verificātur verba naturalitatem,& veritatem importantia, vt ſi dictum eſſet, ſi contraxerit veras nuptias,ſi filios legitimos ,& naturales habuerit,& ideo in caſu illa verba,ſi virum legitimum,& naturalē acceperit verificantur ingreſſa monaſtium,& maxime ex iis,quæ voluit Ab. in.d.c.in præſentia.in vlti.glo.Bart.in conſi.ſuo incip.Parmenſis quidam & c.cum alii ſupra adductis . Vnde ex gis omnibus concluditur, monaſteriū debere admitti ad portionem filiæ ingreſſæ,non autem alias ſorores, & minus eccleſiam ipſam dominā,ſed apud monaſterium perpetuo,& irreuocabiliter remanere debere.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Proteſtatio,vt ſolum ſuper poſſeſſorio, ſuſpenſo petitorio, procedatur ,operatur : vt nullo modo poſſit ſuper petitorio cognoſci.*

2 *Poſſeſſorium retinendæ etiam conſenſu partiū cum petitorio non cumulatur.*

3 *Et in eo quis obtineat,& an tituli probatio admittatur.*

4 *Statutum Bon poſitum ſub rub.quid nullus occupet poſſeſſionem rei hære.in.§.ſtatuimus quomodo procedat.*

5 *Dictio alius denotat diuerſitatem in qualitate,& ſubſtantia.*

6 *Allegatio tituli in poſſeſſorio retinendæ ſufficit abſque probatione,niſi pares eſſent probationes.*

Quæſtio LXXI.

CVM Quidā familiaris meus filius adoptiuus Titii , patre adoptiuo mortuo,vt filius , & hæres ingreſſus eſſet poſſeſsionem hæreditatis illius,eamque continuaret,& ex titulo pro hęrede retineret ,ac alius interim ſe hęredem aſſerens eandem poſſeſsionem eodem titulo eſſet ingreſſus,& propterea hinc inde lis orta eſſet ingreſſus,amboque dicerēt ſe pro hære de poſsidere,& in ſua poſſeſsiōe retineri debere,q̄ſiuit ex me,an ex ſola prioris poſſeſsionis abſq; probationetituli probatiōe obtinere deberet,nō obſtāte ſtatuto Bono.poſito ſub rubri.ꝙ null[9] occupet poſſeſsionē rei hære.in.§.ſtatuimus , quòd probationem tituli in poſſeſſorio retinendæ requirere allegabatur ? Reſpondi certū eſſe,ꝙ ex vtraque parte merum poſſeſſorium retinēdæ poſſeſsionis fuit agitatum,cū vterque dicat ſe pro hærede poſsidere,iuxta not.in.c.licet cauſam de proba.& in l.j.§.hoc interdictum cum.§.ſequen.ff. vti poſsi.& ſecundum propoſita ſemper proteſtatum fuit debere procedi ſuper petitorio ſuſpenſo petitorio,
1 † quę proteſtatio operatur, vt nullo modo ſuper petitorio cognoſci queat, vt habetur in.c.j.de reſt.ſpo.& in.c.paſtoralis de cau.poſſ.& propr.& maxime hoc procedit in poſſeſſorio retinēdæ,

2 dæ, † quod ratione contrarietatis ſecum non admittit cognitionẽ petitorii neque hęc remedia ſimul copulari poſſunt etiam de conſenſu partium, vt tradit; Bar.in.l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acqui.poſ.& in.d.l.j.ff.vti poſſi.& habetur in.c.ij.& in.c.cũ dilectus cũ ibi no.de cau.poſ.& prop. Propterea
3 † in hoc remedio inſpiciendum eſt, quis melius poſſeſsionem probauerit, ille enim obtinebit, etiam ſi nullo modo titulum & proprietatem probauerit & aduerſarius ſe dominum eſſe docuerit, vt in.l.j.§.huius autem cum ſequẽ. niſi ab aduerſario vi, clam, vel precario poſſederit, vt in.d.l.j.in fi.& in.d.c. licet cauſam: & allegatio, ac probatio tituli non admittitur, niſi quando ſuper poſſeſsione pares vtrinque eſſent probationes;, vt plenè tractant canoniſtæ in.d.c.licet cauſam, & Barto.in.l.ſi duo in princ.ff.vti poſsid. Quare cum familiaris meus ſuam poſſeſsionem, & priorem melius quam aduerſarius probaſſet, ipſam obtinere debere dixi. Nec illi obſtare ſtatututum obiectum poſitum ſub rubr.ꝙ nullus occupet poſſeſſionem rei hęredi.in.§.ſtatuimus, quòd videtur velle, ꝙ etiam in remedio retinendæ, & vbi de retinenda poſſeſsione ageretur ille obtinere debeat, qui eſt hæres, & quem hęredem eſſe cõſtabit, contra illum, qui vellet bona hæreditaria occupare, vt ibi vel occupata, vel ingreſſa, ſeu inuaſa retinere etiam autoritate iudicis &c. per verba infertur, ꝙ etiam in remedio retinendæ is eſt præferendus, qui eſt hæres, Quia
4 primo reſpondetur † ſtatutum procedere, & loqui, quando conſtaret vnum eſſe hæredem ex teſtamento, vel ab inteſtato, & alius non ex titulo pro hærede nec tanquam hæres, ſed ex alia cauſa bonorum hæreditatis poſſeſsionem ingreſſus eſſet, vt clariſsimè conſtat ex verbis ſtatuti multipliciter, inducendo primo dũ dicit, ſtatuim⁹, ꝙ nemini alii, quã hęredi liceat ingredi &c. nã dicẽdo alii, quam hæredi præſupponit ſtatutũ locum habere in eo, qui non vt hæres, ſeu ex titulo hæreditario, ſed ex alia cauſa poſſeſsionem ingreſſus eſſet, quia
5 † dictio alius, alia aliud ad diuerſitatem in qualitate & ſubſtantia denotat. l.reſcripto in fi.ff.de muni.& hon.cum ſimi. Secundo ponderatur ſtatutum in ver.nec etiam hæredi &c. qui verſicu. venit aduerſatiuè præcedentibus in facto, ſed non in iure ponendo caſum minus dubitabilem, vt per Archid.in.c.cũ illis de præbend.in.vj.l.ſi quis vina.ff. de peri.& commo.rei vend. Ergo infertur, ꝙ in præcedenti ver.in quo ſtatutum dicit nemini alii, quàm hęredi liceat ingreſſa, & inuaſa retinere, non loquitur de eo, qui tanquam hæres ingreſſus fuit bona, ſed de eo, qui ex alia cauſa illa apprehendit. Præterea ſtatutum voluit, ꝙ quando quis vt hæres fuit ingreſſus bona hæreditatis pro maiori parte, quàm eſſet hęres, non debet reſpectu partis ſuæ excludi, nec eam relaxare, ſed ſolum pro illa parte, pro qua hæres non fuit, quam non vt hæres occupare, & retinere dicitur ar. l.j.& l.pro hæreditariis. C.de hæredi. actio. ſed familiaris me⁹ ingreſſus fuit, cõtinuauit poſſeſsionem ex titulo pro hærede, & vt filius adoptiuus defuncti, non autem ex alio titulo, ergo dictum ſtatutum contra ipſum locum non habet. Et licet plenè non probauerit ſe eſſe filium, & hæredem defuncti, tamẽ ex quo ſumus in mero poſſeſſorio retinendæ, ſatis eſſe dixi, fuiſſe allegatum, ꝙ tanquam filius, & hæres poſſederit,

6 derit,quia † in hoc remedio retinendæ ſufficit allegatio tituli abſque eo,quod aliter probetur,niſi in caſu, quo pares vtrinque eſſent probationes, vt in.d.c. licet cauſam . & ibi doc.& Bart.in.l.ſi duo.Et licet neceſſe non eſſet aliquo modo præſumptiuè, & ſemiplenè titulum,hoc eſt filiationem,& ius ſuccedédi probare per prædicta,tamen ad colorandam poſſeſsionem familiaris mei aliqua de filiatione,& illius quaſi poſſeſsione deducta,& probata fuerunt,ꝙ reputabatur,& tractabatur vt filius viuente defuncto, & tempore eius mortis,quamuis hoc forte plenè probatum non eſſet.ſatis enim eſt quoquo modo, & aliqualiter fuiſſe probatum, quoniã plena probatio,& cognitio fiet in iudicio ordinario,in quo cauſa proprietatis cognoſcetur,vt in ſimili voluit Bar. in.l.j.C.quorum bono.& ita iuris mihi videri eſſe reſpondi.

SVMMARIVM.

1 *Pater grauatus reſtituere filio ob dilapidationem contra omnes iuris regulas reſtituere ſtatim cogitur.*

2 *L.fi.ff.vt leg.nom.caue.declaratur.*

3 *Exempla non reſtringunt regulam, quin caſus ſimiles eandem rationem habentes comprehendat.*

4 *In reſtitutione ob dilapidationem facienda non refert,an in totum, vel pro magna parte fuerit facta dilapidatio, dummodo de ea conſtet.*

Quæſtio. LXXII.

AN EXTRANEVS Rogatus per fideicommiſſum reſtituere alteri extraneo,ſi res fideicommiſſo ſubiectas cœperit dilapidare,cogi poſsit de facto reſtituere ſicut quãdo pater rogatus fuit filio reſtituere?Quamuis de mente Bart.in.l. fin.ff.vt lega.nom.caue.videatur eſſe, ꝙ non ſit cogendus, tamen cõtrarium verius eſt,vt in terminis decidit.Paul. Caſt.in.l.imperator.ff.ad Treb.in ver.
1 in tex.ibi quia cautiones &c. † Nam ſi quando pater grauatus eſt reſtituere filio,ob dilapidationem huiuſmodi bonorum ſtatim,& pleno iure faciẽda eſt reſtitutio filio.d.l.Imperator,quod eſt contra omnes regulas iuris.quarũ vna eſt.ꝙ nulla lis poſsit eſſe inter patrẽ,& filium.l.lis nulla.ff.de iudic.&.l.actiones.ff.de actio.& obliga.alia, ꝙ filius non poſsit eſſe in iudicio abſque licentia patris,niſi in quibuſdam caſibus.l. ſi longius.§.j.ff.de iud.l.filius.ff.de act.& obli.& in.l.fi.§.neceſsitate.C.de bonis,quę liber.& alia ꝙ filius in poteſtate conſtitutus habeat bona pleno iure, quæ patri nec quo ad proprietatẽ, nec ad vſumfructum acquirantur contra. l.placet cum ibi no.ff.de acqui.hæred. quanto magis hoc dicendum eſt in extraneo per fideicommiſſum grauato diſsipante bona reſtitutioni ſubiecta, vt is teneatur illa fideicõmiſſario reſtituere?Nam in caſu iſto regulę iuris nõ deſtruuntur:Et propterea à maioritate rationis id,ꝙ dicitur.d.l.impatorin pſona pr̃is grauati dicendũ eſt in quolibet extraneo grauato.Hoc idẽ voluit Ale. d.l.Imperatorcol.v.qui rñdet allegatis per Barto.in.d.l.fin.ff.vt leg.no.cau.Et
2 ultra Alexan.dico,quòd † d.l.fi.ſolum emanauit ad decidendum, an inter illas perſonas,inter quas per remediũ cautionis poterat prouideri,cautionis præſtatione prohibita à teſtatore,poſſit hæres grauatus,qui dolo bona fideicõmiſ. dilapidaret,compelli ad cauẽdum,non obſtante contraria teſtatoris diſpoſi

diſpoſitione,& determinatum fuit,hæredem non compellendum cauere,quę deciſio conuenit materiæ tituli vt lega.ſeu fideicom.nomi.caue.neque voluit ibi iureconſultus quicquam determinare de reſtitutione faciẽda, vel nõ facienda ob dilapidationem,hoc enim materiæ tituli ad trebellianum ,& non illius conueniebat arg.l.Imperator.ff. de in diem addict. Et propterea in.l.Imperator.ff.ad Treb.fuit determinatũ, ꝙ in caſu, quo de iure locus eſſe non poſſet cautioni inter grauatum,& fideicommiſſarium,vt inter patrem,& filiũ, prout eſt de iure fforum,ſecundũ quod loquitur.d.l.imperator, grauatus propter dilapidationem fideicommiſſum reſtituere teneret, vt ibi dicitur: Quo fit,vt ſi ex diſpoſitione teſtatoris ſublata eſſet prouiſio cautionis,quamuis, hærede grauato dilapidante, cautioni locus eſſe non poſſet.d.l.fin.eſſet tamẽ locus alteri prouiſioni, qua cautũ eſt, vt fiat reſtitutio per.d.l.Imperator,cuius diſpoſitio eiuſque ratio locum habere debet etiam in quolibet hærede grauato reſtituere alteri,quàm filio,& ſic extraneo ex identitate:imo ex maioritate rationis per prædicta.Præterea ibi fuit expreſſum de patre, quia maior erat de eo dubitatio propter repugnantiam multarum regularum iuris, de quibus ſupra dictum eſt ,& ideo propter hoc non debet fieri reſtrictio, quin comprehendatur caſus habens eandem ,vel maiorem rationem, quia
3 † exempla regulam non reſtringunt, quin caſus ſimiles , & habentes eandem ,vel maiorem rationem includantur. l. damni infecti, & ibi Barto.ff.de damno infecto.argumento capitu.ſedes extra de reſcriptis.& ita illum textum in.l.imperator.indiſtinctè intelligit Bald.in rubric.C.de reuocan.his, quæ in fraud. credit. in fine. Non obſtant ea , quæ voluit Bartol. in dicta.l.fina. Quia communis opinio contraria eſt, quòd diſpoſitio dictę.l. imperator habeat locum etiam in alio, quàm in patre, & in filio in poteſtate conſtituto,vt voluit glo.in.d. l.fina.Pau.de caſtro & Alexand.in dicta.l.Imperator ,& eſt de mente Bald.
4 in.d. rubric. circa finem. † Nec refert in reſtitutione ob dilapidationem facienda , ad deterioratio in totum facta fuerit, an vero pro magna parte, dummodo de ea, an dilapidatione conſtet, & ipſe hæres ſit in actu dilapidationis , vt colligitur argumen. text. in dicta.l.finali & in dicta.l.imperator, vt quia bis , vel ter hæres grauatus res ſubiectas reſtitutioni deteriorauerit, vt ibi multa in fraudem fideicommiſsi fieri probarẽtur,iunctis not.per Pau.caſtr.Ioan.de Imo.& Alexan.ibi. Quæ omnia in iure veriſsima eſſe duxi.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Interpellatio hominis non requiritur in promiſsione dandi,aut faciondi cum pœna & die appoſito ,neque tunc mora purgari poteſt : Limitatur in tempore diuturno , quod facile obliuionem induceret numero. 3.*

2 *Pax rupta non dicitur ab eo, pro quo promiſſum eſt de rato, niſi illius ratificatione ſecuta.*

4 *Ignorantia, & obliuio facti proprij excuſat propter tempus diuturnum decem annorũ, maxime quando de pœna, & damno vitando agitur nu.6.*

5 *Obliuio lapſu decennij præſumitur quia hominum memoria labilis.*

Quæſtio LXXIII.

FACTO inſtrumento pacis inter plures, vnus ex his pro Titio promiſit ſub pœna, quod hinc ad quindecim annos proxime futuros eadem die inchoãdos pacem, & omnia in inſtrumento contenta ratificabit, Labuntur anni quindecim, Titius non ratificat, ſed vnum de comprehenſis in inſtrumento pacis alterius partis interficit. An expromiſſor ad pœnam conuentam teneatur? Videretur quippe dicendum, ipſum teneri, quia † vbi eſt
1 appoſita dies, & pœna de dando, & faciendo aliquid, prout hic, die elapſa, promiſſor abſq; alia hominis interpellatione in mora dicitur conſtitutus, nã dies ita pro homine interpellat, vt ad euitandam pœnam mora purgari non poſsit. l. magnam. C. de contrah. & commit. ſtipu. notatur in. l. ſi ex legati cauſa, & in. l. ſi inſulam. ff. de verbo. oblig. l. traiectitię. ff. de actio. & oblig. debuit enim promiſſor in memoria ſua ſeruare id, quod promiſit, vt inquit text. in ſui ratione in dicta. l. magnam. Sed tamen in caſu iſto contrarium dicendum eſt, nam promiſſor non debet teneri ex eo, quod Titius vnum de alia parte interfecerit, & iſto modo pacem ruperit,
2 † quoniam & ſi pro dicto Titio pax facta fuerit, non tamen is in pace comprehenſus dicitur, niſi illius ratificatione ſequuta, adeò quod ſi ipſe vel offenſus fuiſſet, vel alium offendiſſet, pax non diceretur rupta Barto. in. l. ſi vxor. §. ſi quis vxori. ff. de adult. Bald. in. l. fina. C. ad Macedo. cum ſimilibus. Promiſſor ad hæc non promiſit, quod Titius non romperet pacem, nec quod aliquem interficeret, aut offenderet, ſed ſolum quod inſtrumentum pacis, & omnia in illo contenta ratificaret: Quo fit, vt promiſſor facere, & curare deberet, quod Titius cum effectu ratificaret iuxta quæ habentur in. l. ſtipulatio iſta in princ. & in. §. j. ff. de verbo. obli. Sed quod neque ex eo, quod infra tempus conuentum non curauerit, vt Titius pacem ratificaret, ad pœnam teneri debeat, demonſtratur, † Nam licet 3
verum ſit, quod vbicunq; tempus certum eſt adiectum promiſsioni facti, lapſus temporis, ac diei euentus in mora promiſſorem conſtituat, vt ad pœnam teneatur abſq; alia hominis interpellatione, veluti in princi. dictum eſt. Tamen hoc procedit, quando tale tempus eſſet appoſitum, quod veriſimiliter retineri memoria poſſet, † ſecus ſi tã lon- 4
gum, & diuturnum eſſet appoſitũ, quod facile obliuioni traditum, & memoriã exiuiſſe præſumeretur, vt voluit Bald. ſic limitando id, quod dicitur in d. l. magnam ibi nu. 2. verſi. & nota. quem debere tenere memoria &c. Quod limita niſi factum ſit de longinquo, aut valde intricatum, Tunc enim quis excuſatur vt notat Bar. in. l. ſi quis delegauerit. ff. de noua. & in. l. ſi cui in princ. ff. de leg. j. in. l. cum de indebito. ff. de probat. & in. l. non fatetur. ff. de confeſs. Dyn. in regula imputari de regul. iuris in. vj. Coru. in conſi. clvj. nu. 3. lib. iij. & Alex. in conſi. vij. nume. 9. lib. iiij. † & tempus 5
longum, & diuturnum in hac materia dicitur eſſe tempus decem annorum, poſt cuius curſum præſumitur obliuio vt habetur per docto. poſt glo. in. l. ſi de eo. §. ſi forte, & in. l. ſi id, quod. ff. de acquir. poſ. & expreſsius declarat Alex. in conſil. cxxxiiij. numero. 8. libr. j. & Cor. in conſil. clxxix. nume. vj. lib. iij. Ergo promiſſor in caſu noſtro per appoſitionem annorum quindecim quod tempus

pus longum dicitur,& obliuionem inducit per prædicta, merito cenſeri debet in memoria nõ ſeruaſſe id, quod promiſerat,& ideo ex curſu illius temporis teneri non debuit, ſed debebat interpellari ad hoc vt in mora conſtitueretur, cum ſimus in caſu, in quo ceſſat ratio.d.l.magnam. Et hoc maxime dicendum eſt in caſu noſtro, in quo ad pœnam quis teneretur ex facto alterius, quo caſu in dubio ſemper benignior interpretatio eſt faciẽda,ne quis ad pœnam teneatur iuribus vulgari-
6 bus.† Ac etiam quia, vt dictum eſt, iuſta,& probabilis ignorantia,atque obliuio ob temporis diuturnitatem interueniſſe præſumitur, propter quam à pœna quis excuſatur argu. l.metrodorum. ff. de pœnis. Decius in conſilio ccccxl.nume.2.Faciunt not.per Barto. in d.l.cum de indebito.& in d.l. non fatetur,& quæ ego dixi in rubr. de præſcript.nume.9.& Iaſ.qui plura allegando hoc tenuit in.§.ſi quis agens num.9. Inſtitu.de actio. quod igno:ãtia etiam in facto proprio præſumitur, & excuſat, quando certatur de damno vitando prout in terminis noſtris, maxime temporis diuturnitate concurrẽte per prædicta: Et ex his ita concludendum eſſe mihi magis viſum fuit.Itaq; multis iuris articulis & reſcriptum, & reſponſum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Pax ab vno ex hæredibus nomine aliorum facta cenſetur ab omnibus facta, ſi ij ſciuerint, & non contradixerint.*

2 *Pax ab vno ex hæredibus ante condemnationem criminis facta ſufficit,& prodeſt liberationi,& impetrationi gratiæ aliis ante vel poſt ſcientibus,neque contradicentibus.*

Quæſtio. LXXIIII.

CVm ſtatutum eſſet,|vt occidẽs aliquem ad pœnam euitandã, vel gratiam banni obtinendã pacem ab hæredibus habere debeat, aut gratia à principe facta eſſet bannito cum clauſula habita pace ab hæredibus, vnuſq; ex tribus filiis fratris occiſi,& illius hæredibus pacem bannito feciſſet ſuo,& aliorum duorum fratrum nomine illis poſtea pacem factã ſcientibus, neque contradicentibus, & quæreretur, an ſtatuto, & gratiæ loquenti de hæredibus in plurali plenè ſatisfactum eſſet,vt bannito prodeſſet, reſpondi,quod & ſi Bald.in.l. ſecunda. C.de lib.& eor.lib.num. 2. in terminis voluerit ita ſtatuto ſatisfactum non eſſe,& Bar.quem docto. magis communiter ſequuntur, cuiuſque opinionem Ang.æquiorem eſſe teſtatur in. l.iiij.§. cato in vlti.q.ff.de verbo.obliga. dixerit, quod ſi plures ſint hæredes occiſi, regulariter de iure communi non vnus tantum, ſed vel omnes ſecundum plurium docto.ſententiam, vel ſaltem ma-
1 ior pars pacem feciſſe debent,† Tamẽ ex quo in caſu iſto vnus ſuo,& fratrum ſuorum cohæredum nomine, pro quibus de rato promiſit,pacem fecit,& fratres poſtea incontinenti pacem ab eo factam ſciuerunt,neq; contradixerunt, ſatis fuit ad hoc, vt pax ab hæredibus facta dicatur,etiam ſi poſt condemnationẽ criminis pax facta fuiſſet ab vno tantum hęrede etiam nomine aliorum vt pulchrè voluit Pau.de ca.in d.§. Cato in vlti.ver.Nam ſi cæteri fratres ex poſt facto notitiã de pace facta habuerunt,& cum poſſent contradicere, non contradixerunt, videntur tacite approbaſſe.Quod ſufficit vt per Ang.& Pau.

de Caſt.ibi & argu.l.paulus.ff.rem rat. hab.&.l.conſilio in fin.ff.de cura.furio.

2 †Subiungit etiam Pau.in d.§. Cato, & fuit dictum Angeli ibi, quod ante condemnationem criminis ſufficeret pacem ab vno ex hæredibus tantum habere per.l.ſi quis hac.§.quoties .ff. qui, & à quibus, ergo quo ad condemnationem de nouo faciendam pax facta ab vno tantum hærede ex pluribus ſufficit, vt condemnari non debeat. Præterea agitur de liberando, & obtinendo gratiam à condemnatione criminis facta, quo caſu Ang.in dicto. §. cato voluit ſufficere, quod vnus tantum hæres pacem fecerit, aliis ante, vel poſt ſcientibus, & non contradicentibus, per dicta.l.conſilio in fin.& eſt optimus text. in d.§. quoties. Quare concludendum eſſe cenſui, bannitum vel occidentem, pace hoc modo obtenta, beneficio ſtatuti, vel gratiæ frui debere.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Pacem facere ad quem pertineat, ſi pater, & filij fratris offenſi ſuperſint.*

2 *Pacem facere, aut iniuriam filio illatam pater non poteſt remittere, quando à coniuncto filij, & patris iniuria filio fuit illata.*

3 *Pater ſi eſt vilis, vel furioſus, non remittit iniuriam filio factam, nec ad eum pacem ſpectat, etiam forte mediante curatore nu.5.*

4 *Curator furioſi pacem pro illo facit.*

Quæſtio LXXV.

QVAESITVM eſt in caſu præcedentis quæſtionis, ſi offenſus, vel ociſus patrem, qui furioſus eſſet, haberet. An pax facta ab vno ex filiis fratris occiſi, & hæredibus illius ſuo, & aliorum fratrum nomine, vt ſupra, bannito proſit? Et verius eſt pacem hoc modo factam prodeſſe, & ſufficere ad hoc, vt ſtatuto, & gratiæ ſatiſfactum eſſe dicatur: 1 † Nam licet ad patrem pacem facere principaliter ſpectaret, tum quia hæres occiſi erat authenti. defuncto. C. ad Tertullia. tum quia erat pater ratione patriæ poteſtatis, vt per Bart.& Alex. in.l.ſed ſi vnus §.filio fami.ff.de iniur.& in.l.in perſonam in princ.ff.de pactis. Tamen quia etiam filii fratris ipſius occiſi erant hæredes, vt in.§.j.in auth.vt fratrum filii, & vnus ex his ſuo, & aliorum fratrum nomine pacem fecit, & alii, cum ſciuerint, & non contradixerint, tacitè ſaltem approbauerunt, atq; ratificauerũt, dicendum eſt, pacem factam fuiſſe à maiori parte hæredum: quod quidem ſufficit ſecundum Bart. in.l.iiij.§.cato in fin.ff.de verbor. obligat. & maxime quando agitur de liberando, vt in fin. præcedentis quæſtionis dictum eſt:

2 Præterea † ad patrem ratione patriæ poteſtatis pacem facere, aut iniuriam filio illatam remittere non pertinet, quando à coniuncto filii, & patris iniuria filio illata fuiſſet, vt ſingulariter voluit Bart. quem Alex.& alii ſequuntur in.l.lucius.ff.ſolut. matri. quod dictum pro ſingulari refert Roma. in ſingu.xciiij.incipien. tu habes. Similiter

3 † quando pater eſt vilis perſona, vel furioſus iniuriam filio factam remittere non poteſt, neq; pacem facere ad eum ſpectat, Bart.in d.l.lucius, & eſt tex.clarus in d.l.ſed ſi vnus.§.filio fam. Nam conſiderãdum eſt, quod licet mediante perſona filii occiſi, ſeu iniuriati dicatur patri iniuria illata tamen ſicut, ex quo propter furorem ſuum pati ſolum, non autem inferre iniuriam poteſt.l.illud.ff. de iniuriis, non potuit pro iniuria filio illata agere d.l.filio fa.

ita

ita nec pacem facere, quia hæc duo pari paſſu ambulant, vt eſt de mente docto. in d. §. cato, & in d. l. lucius, qui allegant iura loquentia de iniuria remittenda ad materiam pacis faciendæ in terminis noſtris. Quare cum in iſto caſu, & iniuria fuiſſet filio illata à coniuncto filii, & patris, & pater eſſet vilis, quia furioſus, & per vias publicas nudus incedens, & alia plura furorem ſuũ indicantia faciens, ſequitur proculdubio, quod ad eum iniuriam vlciſci, & pacem facere non pertinuit. Vltimo pro patre furioſo curator eius pacem
4 fecit: † quod videtur ſufficere, etiam ſi pax ab vno ex pluribus curatoribus furioſi facta eſſet per. l. conſilio in fin. ff. de curat. furio. & ad not. per Angel. & Pau. in d. §. cato in fin. qui text. in d. l. conſilio ad materiam pacis in terminis noſtris allegant. Et quamuis non fuerit ſeruata forma ſtatuti cauẽtis, quod tutor, ſeu curator pacem facere nõ poſſit, niſi cum præſentia duorum agnatorum, hoc tamen minime obſtat, quoniã ſtatutum illud loquitur in tutore, ſeu curatore pupilli, vel adulti, non autem furioſi, ergo ad curatorem furioſi non debet extendi, ſed tanquam caſus iſte à ſtatuto omiſſus ſub diſpoſitione iuris communis remanſit, vt ſolus curator ſine ſolennitate dicti ſtatuti pacem facere poſſit iuxta ea, quæ habentur in d. l. conſilio in fin. iuncta. l. commodiſſime, & ibi Bar. & omnes. ff. de li. & poſt. hu. cum aliis vulgaribus. Quinimò dici
5 poſſet, quod † nec à curatore pacem fieri oportebat, nam cum pater eſſet inhabilis per ſe ad faciendam pacem forte nec mediante ſuo curatore propter furorem illam facere potuit argu. not. per Spe. in tit. de homi. & ibi Bal. in addit. Et ideo ad ſolos filios fratris tanquã hæredes occiſi pacem facere pertinuit. Rectè igitur ex his reſpõſum eſt, quod pax facta ab vno ex dictis hæredibus, ſecuta ſcientia, & ratificatione ex taciturnitate abſque contradictione aliorum, occidenti, & bannito prodeſſe debet ad effectum, vt beneficio ſtatuti, vel gratiæ fruatur.

SVMMARIVM.

1 *Captus pro ſuſpecto liberatur ſatisdando de iudicio ſiſti.*

2 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti datus in prima inſtantia non tenetur in cauſa appellationis.*

3 *Captus pro ſuſpecto, qui in prima inſtantia fideiuſſorem præſtitit, in alia non liberatur cautione iuratoria, ſi fideiuſſorẽ non reperiat.*

Quæſtio. LXXVI.

CERTVM eſt, quod † reus, qui
1 fuit captus pro ſuſpecto, de iudicio ſiſti ſatiſdando liberatur. etenim captura ad hunc finem fit, vt habetur per Alex. in. l. neq; in fin. ff. de in ius vocan. & in. l. ſi ab arbitro. ff. qui ſatiſda. coga. Quæ ſatiſdatio vnà cum in
2 ſtantia finitur, adeò vt † fideiuſſor non teneatur in cauſa appellationis, ſed ſolum vſq; ad ſententiam incluſiue latã in prima inſtantia. l. græcè. §. & poſt litem, ibiq; Bar. ff. de fideiuſ. l. cũ apud, & ibi Bar. ff. iudi. ſolui. Ideo reus in iudicio appellationis alium fideiuſſorẽ de iudicio ſiſti præſtare teneť gl. in auth. de his qui ingred. ad appel. colla. v. Sed
3 dubium eſt, † An, ſi reus non poſſit fideiuſſorẽ reperire (prout de hoc illius iuramento ſtatur ad tradita per docto. maximè Alex. in. l. j. ff. qui ſatiſ. co.) propter inopiam admittatur cum iuratoria cautione? Et videbatur, eſſe admittendũ per tex. in. l. cũ non facile. ff. ſi cui plus, quam per. l. Falcid. & per docto. vbi Alexã. in d. l. j. At contrarium eſſe verius

verius puto,quia cum reus iudicio ſiſti ſatiſdederit in prima inſtantia propter ſuſpitionis cauſam,& teneatur iterum eadem ratione in cauſa appellationis ſatiſdare,ſequitur,vt non ſit admittendus cum ſimplici cautione iuratoria, ſed idoneum præſtare fideiuſſorem teneatur,licet enim alias quis propter inopiam cum dicta ſimplici cautione admittatur,attamen ſecus eſt, quando propter ſuſpitionis cauſam cauere tenetur,quo caſu idoneum fideiuſſorem præſtare debet,vt voluit glo.in.d.l. cũ non facile,& probatur in.l.in omnibus vbi Bart.ff.de iudi.& in.l.inter omnes, ibique docto.ff.qui ſatiſda.cogan. Alioquin ſequeretur,quòd ſemper,& reguriter captus pro ſuſpecto propter inopiam,& calamitatem ſuperuenientem liberaretur à carcere per ſimplicem iuratoriam cautionem,Quod eſt falſum, quia tenetur ſatiſdare cum fideiuſſore vt in.d.l.ſi ab arbitro,& in.d.l.neque in fin.per Alex.Atque aliàs daretur occaſio debitori de fuga ſuſpecto arripiendi fugam cum graui præiudicio creditoris,cui lex voluit prouidere, ne propter fugam ſui debitoris damnum ſentiat:& hoc arbitror eſſe veriſsimum.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Eccleſiaſticus non poteſt ſeculari inhibere ad impediendam inſtrumenti exequutionẽ, quando non conſtat vſuram argui,& reſtitutionem fieri compelli poſſe.*

2 *Emptionis,& locationis contractus cum pacto retrouendendi, & franchandi communi conſuetudine licitus eſt,& excuſat ab vſuraria prauitate,& à compenſatione facienda ratione ſimulationis contractus.*

3 *Lex abrogatur per contrarium vſum, haud per non vſum,*

4 *Inhibitio ab eccleſiaſtico propter cauſam ſpiritualem incidentem ſeculari fieri debet cum partis citatione. Et quando incidens cauſa eſſet inter eaſdem perſonas,inter quas principalis agitur,haud inter diuerſas nume.7.*

5 *Iuramentum prius ſeruandum eſt, quam de vſuraria prauitate cognoſcatur.*

6 *Contra iuramentum ſuum quis non auditur non habita abſolutione.*

8 *Inhibitio facta ad inſtantiam principalis nõ prodeſt fideiuſſoribus.*

Quæſtio. LXXVII.

VTRVM inhibitio à iudice eccleſiaſtico potuerit ſeculari fieri ad impediendam exequutionem inſtrumenti venditionis,& locationis cum pacto retrouendendi, & franchandi contra fideiuſſores petitam coram iudice ſeculari,prætextu ſimulationis contractus,& vſurariæ prauitatis,& facta reuocari debuerit? Et non potuiſſe fieri primo ſic demonſtratur,
1 †nam quando conſtat vſurarium non poſſe de prauitate vſuraria argui, neq; cogi ad reſtitutionem prætenſarũ vſurarum, non poteſt tunc eccleſiaſticus inhibere ſeculari ad impediendam inſtrumenti exequutionem,vt per Alex. in conſil.xcj.lib.ij.colum.ij.in verſicu. apparet in fin.vbi remiſsio tacita vſurarum per arbitrium, & cõpromiſſum factum operatur, vt iudex eccleſiaſticus non poſsit inhibere iudici ſeculari ad impediendam exequutionem laudi prætextu cauſæ motæ coram ipſo ſuper vſuris:†Sed is,qui emit rem, & illam poſtea locauit cum pacto de retro uendendo,& franchando,excuſatur ab vſuraria prauitate,& à compenſatione facienda ratione ſimulationis contractus propter conſuetudinem, quæ ferè vbiq;

vbique viget, vt not. voluit Barto. in.l.
quid ſit fugitiuus.§.apud labeonem.ff.
de ædil.edic.& bene facit, quod notat
Bald.in.l.per diuerſas colum.ij.C.man
da.Ioan.de Imola in clemen.j.de ele-
ctio.Iaco.Butrig.in.l.cum allegas.C.
de vſuris,Anto.de burri.in.c.tuam de
pœnis,& in.c.dilecti de arbit. Moder.
Veronen.in tracta,ſimula.contract. in
princip.in verſi.Quinto vero caſu co-
ſum.iij.& in ſimili facit, quod voluit
Barto.in.l.pignus.C. de pigno. actio.
Ange.Roma & Imola in.l. ſtipulatio
iſta.§ alteri.ff.de verbo.obliga.Bald.in
l.de quibus.ff.de legibus,& optime in
l.fin.§.præterea.C.de iure dotium, er-
go inhibitio contra exequutionem hu-
iuſmodi inſtrumenti ab eccleſiaſtico fa
cta non valuit,nec fieri debuit,& maxi
me in ciuitate Bononiæ, in qua viget
conſtitutio,& prouiſio facta,& conceſ
ſa à Iulio Pontifice,quæ prohibet inhi
bitiones huiuſmodi fieri à iudice eccle
ſiaſtico ad impediendam exequutioné
inſtrumenti petitam coram ſeculari.
Nec obſtat,quòd hæc conſtitutio non
fuit moribus recepta,& in deſuetudiné
abiit argumen.§.hæc & ſi legibus di-
3 ſtinctio.iiij.†quia reſpondetur ex iis,
quæ voluit Felin.& ibi Abb.in.c.1.de
tregua,& pace in quarta declaratione,
quòd lex non per non vſum,ſed per cō
trarium vſum abrogatur: conſtitutio
autem prædicta per contrarium vſum
non fuit abrogata, ſed imo obſeruata,
4 ergo &c,† Secundo ad hoc,vt iudex ec
cleſiaſticus ad inſtantiam partis poſsit
ſeculari inhibere propter cauſam eccle
ſiaſticam,ſeu ſpiritualem incidentem,
requiritur partis citatio,Alex.in.d.con
ſil.xcj.colum.iij.lib.ij.& in conſilio.ix,
lib.iiij.habetur in.c.romana,§.ſi vero,
& in.c.non ſolum in fin.cum ibi nota.
de appellatio.in.vj.Specula.in titu.de
appellatio.verſicu.ſed quæritur, Fede-
ri.de ſenis in conſil.ccc. Factum, quod
proponitur,tale eſt,ſequitur Imola in
leg.quarta.§.condemnatum.ff.de re iu
dica.& Petrus de Ancha.in conſil.ccc-
xx.Caſus talis eſt,ſed in caſu noſtro
inhibitio facta fuit,parte non citata,er-
go non valuit.Tertio quòd inhibitio
5 fieri non potuerit,ita probatur,† Nam
venditor,& cōductor,eiuſque fideiuſſo
res iurauerunt ſoluere ſingulis annis
affictus,item tradere rem,& poſſeſsio-
nem vacuam,liberam,& expeditam,er
go ante,quam poſsint agere de vſura-
ria prauitate,& vſurarum reſtitutioné
petere,ratione iuramenti præciſè con-
tractum adimplere,& ſoluere tenentur
quia iuramentum eſt præciſè obſeruan
dum capi.debitores,&.c.ad noſtram il.
j.de iureiuran.Et ante adimpletum cō-
tractum,& iuramentum iudex eccleſia
ſticus non potuit iudici ſeculari exe-
quenti inhibere,quia ius hanc inhibi-
tionem fieri non vult,cū mandet prius
ſeruandam eſſe promiſsionem iuratam
quàm de prauitate vſuraria cognoſca-
tur.d.cap.debitores,ibique doct.& per
abb.in capitu.primo columna ſecunda
eodem titul. Præterea notandum eſt,
quòd in foro ſeculari agitur contra fi-
deiuſſores tantum ſuper exequutione
inſtrumenti,qui conuenta ſeruare iura
uerunt,& principalis acceſsit ad forū
eccleſiaſticum mouēdo litē ſuper vſu-
raria prauitate,& petendo inhiberi iu-
dici ſeculari:Quæ inhibitio non impe-
dit,quo minus iudex ſecularis poſsit
procedere,Primo quia principalis fuit
6 periurus,& † non habita abſolutione à
iuramento venit contra iuramentum
ſuum,& ideo non debuit audiri dicto
capitu.debitores,& ibi docto. commu-
niter,

piter,maxime Ioannes andræas & clarius abb.in.d.c.j.&.l.ſiquis maior.C.de
7 tranſactio.Secundo † quia iudex eccleſiaſticus,qui ratione quæſtionis eccleſiaſticæ,ſeu ſpiritualis incidentis vult inhibere,debet hoc facere,quando cauſa incidens moueretur inter eaſdem perſonas,inter quas principalis quæſtio coram ſeculari cognoſcebatur,Secus ſi inter diuerſas.c.tuam de ordi.cognit.ibi ſi ab ipſa Regina fueris ſuper hoc requiſitus,ergo ſecus ſi ab alia perſona,cum ibi not.facit text.in.c.lator, & in.c.cauſam il.ij.cum ibi not. qui fil.
8 ſine legiti.Adeo, † quòd inhibitio facta a nomine vnius,puta principalis nō prodeſt fideiuſſoribus in terminis noſtris,quia inhibitio facta ad inſtantiā principalis non prodeſt fideiuſſoribus, vt ſingulariter voluit Bald.in leg.prima in fin.verſicu. C. de diuer.reſcrip. Et ita iuris eſſe viſum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis iuſſus in reſpondendo poſitionibus requiritur.*
2 *Interrogare quis poſſit reſpondentem poſitionibus.*
3 *Procurator pro domino ſuo poſitionibus reſpōdere poteſt.*
Reſponſurus poſitionibus decreto iudicis reſpondet præſente procuratore aduerſarii.
5 *Electio in alternatiua iudicij eſt ipſius iudicis.*

Quæſtio. LXXVIII.

INTERROGATVS, An vocatus in iudicio ad reſpondendum poſitionibus teneatur ad ſimplicem requiſitionem reſpondere,an vero iuſſus, vel
1 mandatum iudicis requiratur,† Reſpōdi iuſſu iudicis hoc faciendum eſſe,Innocen.in.c.prout de dolo, & contuma. iuncto.c.ij.in princ.de confeſsis. in.vj. cum ibi not.per glo.clemen.ſæpe.§.nos
2 vſum.de verbo.ſignifi. † Et in reſpondēdo non ſolum iudex,ſeu aduerſarius poterit interrogare,ſed etiam aduocatus,vel procurator ponentis.l.ſi ſine.§. interrogatum. cum gloſ.in verſi.aduerſario.ff.de interroga.actio.adeo, vt in arbitrio iudicis ſit decernere,vel quòd ipſe interroget,ſeu reſponſiones recipiat,vel quòd aduerſarius,aut eius, ad-
3 uocatus,ſiue procurator, Nam † ſicut procurator debentis reſpondere poteſt pro domino ſuo poſitionibus reſpondere,vt in.d.c.ij.Specula .in titu.de poſitio.§.ſexto verſicu. in ſumma notandum,ita etiam procurator illius, qui propoſuit poſitiones,de iure poterit interrogare,& reſponſiones recipere,tum quia in iudicio quod licet vni,debet alteri licere,& econtra quod vni non licet,nec alteri.c.non licet de regu. iur. in.vj.tum etiam quia per reſponſionē ipſius procuratoris debentis reſpondere maius inferri præiudicium poteſt, quam per acceptationem reſponſionū à procuratore factam,vt per ſe clarè conſtat.Præterea ſi procurator ponentis non poſſet reſponſiones confitentis acceptare, ſequeretur, quòd litigantibus abſentibus in curia mediantibus procuratoribus non poſſent poſitiones fieri,quod abſurdum eſſet,& contrariū
4 quotidie in curia ſeruatur. † Poteſt igitur iudex maxime ex cauſa decernere, vt is,qui reſponſurus eſt poſitionibus, præſente procuratore aduerſarii reſpondeat,cum non referat,an ipſe aduerſarius interroget,& reſponſiones recipiat,an vero eius procurator,vel aduocatus dicto.§.interrogatum . cum gl.
5 quoniam † in alternatiua iudicii electio

ctio ipſius iudicis eſſe debet capitu.inter cæteras,vbi caſus,extra de reſcrip. Et hæc vera eſſe exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 In iis,quæ ad commodum pertinent fieri ſtatutum requirit,quando patris petitio, & obiectio ſit neceſſaria.

2 Actus non ſeruata forma quando ſit ipſo iure nullus abſque partis petitione, vel obiectione.

3 Satisdatio in nunciatione noui operis etiam parte non petente præſtanda eſt, & quando in aliis quoque hoc verum ſit.

4 In ſatisdatione præſtanda in iudicio ad aliquem iuris effectum conſequendum ſatis eſt qualis qualis petitio partis etiam tacita.

5 Tutor à contutore ſatisdationem petere non debet,ſed is eam offerre tenetur.

Quæſtio. LXXIX.

CVM in lege municipali ita ſcriptum eſſet,qui laudum ad arbitrium boni viri reduci petit, is coram iudice competenti petitionem ſuam cum cauſis grauaminis porrigat, & idoneam alteri parti præſenti vel legitimè citatæ fideiuſsionem præſtet de expenſis,damnis,& intereſſe reficiẽdis. quod ni fiat,laudum, arbitramentum, aut ſententia in rem iudicatam tranſiuiſſe dicantur:dubitatum eſt,an fideiuſsio præſtanda eſſet etiam abſque expreſſa partis aduerſæ petitione?Et quã 2 uis ſtatutum illud prima facie videretur eſſe intelligendum,quando pars aduerſa petiiſſet fideiuſſorem debere præſtari,non obſtante eo, quòd ipſo iure velit,laudum,non præſtita cautione,intelligi in rem iudicatam tranſiuiſſe ad ea,quæ not.voluit Paul.caſt.in.l. peto. §.fin.in fin.ff.de lega.ij.ex cuius verſi. deciſio præſentis caſus ferè colligitur vt illud dictum refert,& ſequitur Alex. in conſil.xcvj.in prin.lib. iiij. & illud commendat Felin.in.c.ſi autem de reſcrip.colum.iiij.Tamen rectius ſtatutum prædictum conſiderando, contrarium eſſe verius dixi, †nam & ſi alias 1 ea,quæ ad commodum partis ſtatutũ iniungit etiam cum clauſula ipſo iure annullante actum,ſi ſecus fieri contigerit,peti debent,vt ex prædictis infertur:hoc tamen verum eſt,quãdo ſtatutum ſimpliciter loqueretur,& ex verbis clare non colligeret, an partis petitio foret neceſſaria: ſecus autem ſi ex verbis ſtatuti neceſſario,& euidenter appareret,quòd abſque partis petitione quid eſſet faciendum, vt colligitur ex not.per glo.in.c.ſtatutum in princi. in verſicu.committantur de reſcript.in vj.vbi ex eo,quòd vniuerſaliter,ac etiã ſingulariter ipſo iure irritantur ea,quæ aliter facta fuerint,partis obiectio, ſeu petitio non eſt neceſſaria, idem etiam voluit glo.vltima ibi,& has gloſſ. Domin.ibi multum commendat:ſed in caſu noſtro ſpecifice,& ſingulariter exprimitur,quòd ſi non fuerit præſtita fideiuſsio,laudum,vel ſententia intelligatur ipſo iure in rem iudicatam trãſiuiſſe,ergo partis petitio non eſt neceſſaria per text.in dicto capitul. ſtatutum,& ibi gloſſ.vbi clauſula generalis annullatiua actus ponitur. Quod ex alio ſuadetur, † nam quando actus ipſo iure annullatur ad fauorem amborum partium,vel etiam ad fauorem publicum, vel diſponentis ſimul, tunc actus,non ſeruata forma, eſt ipſo iure nullus abſque partis aduerſę petitione ſeu oppoſitione,vt expreſſe voluit glo. in.d.ver.committantur,vt ibi Domin. & mo

& Moder.Peruſini:& optimè probatur in.l.ſtipulatio.§.j.ff.de noui oper.nunciat.vbi † ſatiſdatio præſtanda ab eo, cui nouum opus fuit nuntiatum, tendit ad fauorem tàm eius, qui nuntiauit,quàm illius,cui eſt nuntiatum,quia conſtructio eius non impeditur:& ideo offerenda, & præſtanda eſt, licet non petatur, vt in dicto.§.j.& in.l.prætor ait.§.ſi quis paratus. vbi Bart.& alii.ff. eod.titulo.ſed ſatiſdatio in caſu,de quo agitur, præſtanda tendit ad vtilitatem volentis laudum reduci ad arbitrium boni viri, vt porrecta petitione, & ſatiſdatione præſtita poſsit ſuper reductione procedere,cum aliàs non poſſet, continet etiam commodum aduerſarii, contra quem reductio petitur, ratione expenſarum, damnorum, & intereſſe, vt in dicto ſtatuto,ergo ſatiſdatio offerenda & præſtanda eſt etiam abſque partis petitione.Cui ſententię non obſtant primo loco in contrarium allegata cum aliis: quia procedunt, quando ſatiſdandum eſſet ad fauorem ſolius aduerſarii,quo caſu non ſatiſdatur,niſi is, cuius intereſſet, hoc peteret: & hæc ſunt bene cōſideranda. Prædicta etiam omnino vera eſſe, oſtendunt verba ſtatuti, quibus cauetur, vt petens laudum reduci ad arbitrium boni viri debeat idoneam præſtare fideiuſsionem alteri parti præſenti:quæ verba (ſi ſtatutum vlterius non proceſsiſſet) poſſent intelligi parti præſenti, & petenti per tradita à Caſtren.in.d.l.peto.§.fina.& ab Alex.in dicto conſil.xcvj.cum aliis, ſed quoniam vlterius procedendo dicit,vel legitimè citatæ,neceſſe eſt dicere, vt etiam in caſu, quo pars aduerſa non ſit præſens, teneatur ſatiſdationem præſtare parte abſente ad hoc legitimè citata, & non comparente,& conſequenter aliter non petente ſatiſdationem:ſi enim pars citata non comparuerit,& abſens fuerit, profectò dici non poteſt,quòd petierit,ſeu quòd ipſa petente ſatiſdatio præſtita fuerit: nec aliter poſſunt verba dicti ſtatuti intelligi: ergo ſtatutum expreſsè determinat,ſatiſdandum eſſe, ſiue pars fuerit præſens, & petierit, ſiue abſens,& citata,nec aliter petierit:nam quando quis ad aliquem actum legitimè citatus eſt, ille actus in eius abſentia, & contumacia expediri poteſt,cū citatio ad alium finem fieri non dicatur. l.conſentaneum.& per totum.C.quomo.& quando iudex. Præterea † illis caſibus, quibus ſatiſdandum eſt in iudicio ad aliquem iuris effectum conſequendum, quàuis partis petitio requiratur.l.vniuerſa.cum glo. C.de precibus imperat. offer. tamen ſufficit etiam qualis qualis inſtantia, & tacita denuntiatio, qua debens cautionem præſtare ad illam præſtandam tacite moneri, ſeu inuitari poſsit,licet ſatiſdatio expreſsè petita non fuerit:ita limitat & declarat Alex. per glo.in.d.l.vniuerſa.& in conſi.ccv. viſis his, quæ narrantur. lib.ij.& pro induco tex.in.l.ſtipulatio.in princ.iuncta.l.prætor ait.§.ſi paratus. ff.de noui oper.nunciat.& ibi Paul.Caſtr.& alii: dicitur enim in.d.§.ſi paratus. quòd is, cui nuntiatio facta fuit,ſatiſdationem de opere moliendo præſtare tenetur ad not.etiam per gloſ.in.d.l.ſtipulatio.in princ. quæ ſatiſdatio ex eo videtur petita, quòd dominus vicinus dixit, ius ædificandi non competere ædificanti, & ſibi ius prohibendi competere,ne vicinus eo inuito nouum opus faciat vt eſt tex.& ibi Paul.& alii in.d.l.ſtipulatio.in princ.Quæ verba non continent expreſſam ſatiſdationis petitionem,ſed ſolum

ſolum tacitam, quoniam ſimpliciter denegando ius noui operis faciendi vicino competere, cenſetur monere, ſeu inuitare eum ad cautionem præſtandam, vt vlterius procedere poſsit:& in ſimili optimè facit.l. quidam decedẽs. in fi.ff.de adminiſtr.tutor. vnde in propoſito caſu, ſi is contra quem petitur laudum reduci ad arbitrium boni viri, quando aduerſarius petitionem ſuper reductione produxit, dixiſſet ius reductionem petẽdi non competere ex pluribus & præſertim quia illa non obſeruauerit, quæ ex forma ſtatutorum fori mercatorum ſeruare, & facere debebat, inter quæ præcipuum eſt ſatiſdare, vt ibi, non erit ambigendum, quin ſaltem tacitè ſatiſdatio petita fuerit, veluti de iure ſufficit, vt in locis præallegatis. Corroborantur præmiſſa ex
5 l.datiuos. ff.rem pupil. ſal.fore, † vbi tutor, qui tenetur ſatiſdare ante, quàm adminiſtret, quia lex ſic iubet.l.ſtipulationum. §.communes. ff. de verbor. obligat.& habetur per Bart.in d.l.legitimos. ff.de legit.tutor. & in.d.l.prætor ait.in princ.non tenetur petere à contutore illam ſatiſdationẽ dari, ſed contutor eam offerre debet: ratio eſt, quia intereſt pupilli, ac etiam contutorum, ne ipſi de illius mala adminiſtratione teneantur argu.l.tutor qui.§.penult.& l.cum plures.cum ſimi.ibi allegatis per glo.ff.de adminiſtrat.tutor. Et ex his omnibus ſatiſdationem in caſu ſtatuti noſtri requiſitam etiam non expreſſe petitam omnino præſtandam fuiſſe de iure exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia duo curata, & incompatibilia tenens ſine diſpenſatione vltra tempus extrauagan. execrabilis illis ipſo iure priuatus eſt, & ſpoliatus in poſſeſſorio recuperandæ non obtinebit.*

2 *Diſpenſatio in beneficialibus ad colorandum titulum in dubio in poſſeſſorio recuperandæ non præſumitur.*

3 *Reſeruationis papalis exceptio agenti ſpolio in beneficialibus appoſita inficit proprietatem, & poſſeſsionem.*

4 *Extrauag. Execrabilis decretum irritans afficit & titulum, & poſſeſsionem.*

5 *C licet epiſcopus. de præbendis. in. vj. quomodo procedat.*

Quæſtio LXXX.

CLERICVS duo beneficia curata, & incompatibilia ſine diſpenſatione vltra tempus extrauag. execrabilis tenuit: alius virtute collationis ſibi factæ abſque clerici citatione illorum poſſeſsionem ingreſſus eſt: vtrum clericus prior tanquam ſpoliatus ſit ante omnia reſtituendus?
1 Certum eſſe reſpondi, quòd † clericus qui tenuit, atque poſſedit duo beneficia curata, & incompatibilia ſine diſpenſatione (prout in dubio præſumitur) vltra tempus conſtitutionis extrauag. execrabilis, omnibus beneficiis ipſo iure priuatus dicitur, & illa poſtea detinendo, dicitur iniuſtè, tanquam intruſus, & abſque titulo aliquo detinere, atque huiuſmodi beneficia diſpoſitioni ſolius ſedis apoſtolicæ ſunt reſeruata, vt in.d.extrauag. Ex quo infertur, quòd ſi clericus iſtę tũc dictis beneficiis fuerit ſpoliatus, non eſt ante omnia reſtituendus, cum illa teneat cõtra ius commune, & illius præſumptionem: & hinc fiat, vt ipſi agenti ſpolio obſtet iuris defectus notorius proprietatis, ex quo contra ſe iuris notoriam præſumptionem habet, Innocent. in.c.conſtitutis, de

de filiis præsbyter.c.ad decimas. cum ibi not.de reſtitut.ſpoliator. in.vj. Et articulus contra ſpoliatorem ſuper reſtitutione factus non eſt admittendus,
2 †neque eſt præſumenda diſpenſatio in hoc iudicio poſſeſſorio ad effectum colorandi poſſeſsionem ſpoliati,ad tradita per dominos de Rota in deciſione, ccclxxj. in antiquis, vbi etiam (quod plus eſt) volunt, non eſſe admittendam diſpenſationem, quæ cum ſit ex accidenti,& de gratia ſpeciali, in dubio non debet in hoc poſſeſſorio recuperandę attendi:idem habetur per eoſdem in deciſio.xvj. in nouis. Præterea omnia huiuſmodi beneficia per conſtitutionem. d. extrauagant. execrabilis ſunt reſeruata diſpoſitioni ſedis apoſtolicæ, & conſequenter etiam poſſeſſio illius,qui hæc beneficia poſsidebat, dicitur infecta: quare ſequitur,quòd ſi poſt hanc reſeruationem ſpoliatus ſit tenens beneficia contra.d.extrauagan. non poterit ſuper ſpolio obtinere, vt voluit Lapus in allega.xxiiij.& domini de Rota in.d.deciſi.xvj.quos refert, & ſequitur Abb.in.c.in literis.colum. viij.de reſtitut.ſpoliator.
3 † talis enim exceptio reſeruationis agenti ſpolio oppoſita concernit defectum proprietatis,ac poſſeſsionis,& ideo in beneficialibus admittitur contra agentem ſpolio, quoniam beneficium eccleſiaſticum non poteſt abſque canonica inſtitutione retineri.c.j. de regulis iuris. in vj.& Aret.in.l.naturaliter.§.nihil commune. ff.de acquiren.poſſeſsio.colum. xxxſj.inquit prædictam deciſio.xvj.in nouis quamuis in pũcto iuris dubiam, in practica tamen ſeruandam eſſe propter authoritatem tantorum virorum, illámque refert, & ſequitur Domin.in c.ij.vt lite penden.allegando eam ſub
4 nume.cccxxiij. † Decretum ad hæc irritans poſitum in fin.d.extrauag.execrabilis .non modo titulum,ſed & poſſeſsionem afficit, vt de poſſeſſore quis detentator efficiatur aſininus, Domin. in.d.c.ij.& Domini de Rota,qui multa allegant,in dicta deciſio.xvj.Ergo ſpoliatus dici non poteſt, & conſequenter nec in poſſeſſorio recuperandæ obtinebit,vt ibi.Et hæc procedunt non ſolum in reſeruatione hominis ſpeciali, ſed etiam in reſeruatione iuris generali,& ſic in reſeruatione dictæ conſtitutionis extrauag.execrabilis. vt conſtat in dicta deciſio.ccclxxj in antiquis,& clarius in.xvj.in nouis.
5 †Non obſtat.c.licet epiſcopus.de præben.in.vj. vbi obtinente aliquo duo beneficia incompatibilia, quorum primum dicitur ipſo iure vacare, ſi id alteri fuerit ab ordinario collatum, non poteſt is, cui fuit collatum, propria authoritate, & non citato poſſeſſore apprehendere poſſeſſionem, quia forte poſſeſſor potuit de iure, puta ex diſpenſatione, vtrunque retinere,prout in caſu noſtro,Nam reſpondetur,illum tex.loqui, quando poſſeſsio obtinentis ea duo beneficia non eſſe affecta vel per decretum irritans, vel quia beneficia non eſſent ſedi apoſtolicæ reſeruata,iuxta not.in.c.vt noſtrum.de appellatio.c.ſi eo tempore.de electio.in.vj.Innocent.in.c.ex parte.de reſtitut.ſpoliator.Archid.in.c.vnico.de eo, qui mitti.in poſſeſ.rei ſeruan.cau. Ioan.Andr.in clement.vnica. de cauſa poſſeſ.& propr. & domini de Rota in d.deciſio.xvj. Sed per conſtitutionem extrauagã.execrabilis hodie beneficia quo ad titulum, & poſſeſsionem in caſu.d.extrauagã.ſunt affecta,quia habet decretum irritans,& beneficia ſunt apoſtolicæ ſedi reſeruata,Ergo non debuit

clericus iſte duo beneficia curata,& in-
compatibilia contra dictam extrauag.
detinens citari ab eo, cui poſtea fue-
runt collata,in illorum poſſeſsione ap-
prehendenda, Neque contra eum ſpo-
lio agere,nec in poſſeſſorio recuperan-
dæ obtinere debet per ſupra dicta.

SVMMARIVM.

1 ☞ *In præſcriptionibus quibuſcunq; tempus. quod excedit tempus à iure requiſitum,in conſideratione eſſe non debet.*
2 *Contra præſcriptionem xxx annorum datur reſtitutio ex capite ignorantiæ etiam poſt lapſum longiſsimi temporis.*
3 *Secus eſt in præſcriptione.xl.annorum.*
4 *Præſcriptionis maxime.xxx.vel xl. annorum tempus dicitur eſſe ſimpliciter continuum.*
5 *Quadriennium datum ad petendum reſtitutionem dicitur vtile ab initio, & ex poſt facto continuum.*
6 *Et à die ſcientiæ currere incipit.*
7 *Eccleſia contra priuatum.xxx.annis præſcribit in caſibus, quibus ſolum.xl.contra eccleſiam præſcribitur.*
8 *Tempus quo præſcribitur, & tempus petendæ reſtitutionis differunt*

Quæſtio LXXXI.

CVM eccleſia contra priuatum
propter lapſum annorum tri-
ginta præſcripſiſſet, multique
anni poſt perfectam præſcriptionem
decurriſſent,vtrum ex capite ignoran-
tiæ aduerſus hanc præſcriptionem eſ-
ſet reſtitutio concedenda, in diſcepta-
tionem venit.Cuius hęſitationis vt ve-
ra deciſio traderetur, non recedendo à
veris terminis huius materiæ, illud
1 ſciendum eſſe dixi, † quòd in iis caſi-
bus,in quibus tempus annorum trigin-
ta ad præſcribendum requiritur, poſt-
quam per curſum illius temporis fuit
præſcriptum, etiam ſi longius tempus
puta, quadraginta, vel quinquaginta
annorum decurſum eſſet, illud plus in
conſideratione eſſe nō debet cum.xxx.
anni per ſe ſufficiant ad perficiendam
præſcriptionem,& ad quemlibet alium
illius effectum producendū,adeò quòd
ſi poſtea decem, vel quindecim anni
cucurriſſent, verum non eſſet dicere
quem præſcripſiſſe per quadraginta,
aut quinquaginta annos, ſed ſimplici-
ter per triginta, cum maius tempus de
iure non ſit neceſſarium,vt in.l.ſicut.&
in.l.ſi quis emptionis. C.de præſcript.
xxx.annor. In caſibus ſimiliter,in qui-
bus neceſſarium eſſet tempus.xl.anno-
rum ad perficiendam præſcriptionem,
vt aduerſus eccleſiam.c.de quarta.c.il-
lud.c.ad aures.de præſcrip.& in authē.
quas actiones.C.de ſacroſan.eccle.ma-
ius tempus decurſum non eſſet in con-
ſideratione, veluti contingit in hypo-
thecaria,quæ contra debitorem,vel il-
lius hæredem poſsidentem tollitur ſpa
tio.xl.annorum, & in aliis caſibus par-
ticularibus,de quibus in.l.cum notiſsi-
mi.& per totum.C.de præſcri.xxx.vel
xl.annor.Idem eſt in præſcriptione cē-
tum annorum, vt in caſu.d.authē quas
actiones.& in.c.cum nobis.de præſcri.
Similiter idem dicendum eſt in iis ca-
ſibus, in quibus requireretur tempus,
cuius initii memoria in contrariū non
exiſteret, vt eſt in ſeruitutibus non ha-
bentibus cauſam continuam,veluti ha
betur in.l.ſeruitutes. vbi Bartol.Paul.
Caſtr.& alii.ff.de ſeruitut.& in.l.j.in
fin.ff.de aqua pluuia arcen.in.l.hoc iu-
re.§.ductus.ff.de aqua quoti.& æſti.&
in.c.j.in fi.de præſcrip.in.vj.cum ſimi.
2 Præſupponendum etiam eſt,quòd † do-
cto.communiter tenent, aduerſus præ-

ſcriptionem.xxx.annorum competere in integrum reſtitutionem ex capite ignorantiæ,ex illa clauſula, ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur.vt ſcriben.concludunt in.l.cum filiusfami.§.in hac.ff. de verb.oblig.vbi Bar,& alii,& Bar.in l.j.§.ſi quis autem.ff.de iti.actúque priua.canoniſtæ communiter,Feli. & alii Moder.in.c.vigilanti.de præſcriptio.& Alexã.in variis.conſiliis,& maximè in conſi.cl.col.ij.in.vij.lib.& in conſi.lxx-
3 vij.vj.† in præſcriptione vero.xl.annorum maius dubium extat, quoniam Alexã.in pluribus conſiliis,& maximè in præalleg.a.& Reuerendiſsimus Car. Pariſius,& ante eum de verbo ad verbum eximius iuris interpres do.Ioan. Crotus,pluresque alii in.d.c.vigilanti idem in ea eſſe volunt, ꝙ in præſcriptione. xxx .annorum dictum fuit, & hanc opinionem communem eſſe teſtantur,quam ſequitur do.meus Soci. in.d.l.cum filius.§.in hac in fin.Sed tamen plures, ꝙ forte magis communiter contrarium volunt,vt refert Felin. in.d.c.vigilanti,quorum ſententia,poſito,ꝙ vera ſit,aliud eſt præſupponen-
4 dum, † quòd tempus præſcriptionum maximè .xxx. vel.xl.annorum dicitur eſſe ſimpliciter continuum,quia etiam aduerſus abſentes,iuſteque ignorantes currit in.l.fin.in.fi.C.de præſcri.long. temp.l.ſi quis emptionis.C.de præſcr. xxx.anno.& fatentur docto.in.d. § .in
5 hac,& in.d.c.vigilanti. † tempus vero ad petendam in integrum reſtitutionẽ aduerſus præſcriptionem, & quãlibet aliam læſionem,quod eſt quadrienniũ Barto.in.l.j.ff.ex quib.cau.ma.dicitur vtile ab initio, & eſt poſtfacto continuum,quia ſolum à die ſcientiæ currere incipit.l.fina.C.de tempo.in inte. reſtitu.& ideo ſi poſt perfectam præ-

ſcriptionem ani centum currerent,quibus ille, aduerſus quem præſcriptio cucurriſſet, iuſtè ignoraſſet,poſſet adhuc reſtitutionem petere infra quadriennium à die ſcientiæ.vt voluit Bal.in l.falſam.C.ſi ex fal.inſtr.quẽ ſequitur Alexan.in.d.conſi.cl.col.ij.lib.vij.& in conſi.xxxix.col.iiij.lib.vj His ita ſe habentibus,clara apparet quæſtionis propoſitæ deciſio,ſumus enim in caſu, in quo ad præſcribendum ſufficit ſpatiũ
6 annorum triginta, quia † eccleſia aduerſus priuatum præſcribit ſpatio triginta annorum illis in caſibus,in quibus contra eccleſiam ſolum annis.xl. præſcribitur, vt eſt text.ibique Abb. Imola Feli.& doct.cõmuniter in.c.nos ſanctorum.de præſcriptio.& quamuis anni quinquaginta, & vltra cucurrerint, de hac tamen præſcriptione iudicatur,vt de illa,quæ eſt annorum.xxx. cum longius tempus non eſſet neceſſariũ.Ideoque finita præſcriptione.xxx. annorum in caſu noſtro,de iure ſecundum ſcriben.communem ſententiam illi,aduerſus quem cucurrit,potuit reſtitutio in integrum competere ex capite iuſtæ ignorantiæ,quoniam, vt dictum fuit,aduerſus huiuſmodi præſcriptionem ex capite iuſtæ ignorantię in integrum reſtitutio competit, ad quã petendam datur quadriennium,ꝙ à ſciẽti tantum currere incipit,cum tempus illud ſit ab initio vtile,per ea,quę proximè dicta ſunt: ſtant itaque ſimul, ꝙ, aduerſus abſentem,iuſtéque ignorantem præſcriptio annorum.xxx.cucurrerit,quia tempus illud eſt ſimpliciter, continuum, vt ſupra, & tamen poſt finitam præſcriptionem lapſum fuerit aliud ad longum, & longiſsimum tempus, ac is,contra quem cucurrerit, ignorauerit præſcriptionem contra ſe

cucur-

cucurriſſe, & conſequenter adhuc in integrum reſtitutionem petere poſsit infra quadriennium à die ſcientiæ per
7 prædicta, quoniam † aliud eſt tempus, quo prçſcribit, aliud tempus datum ad petendam reſtitutionem contra præſcriptionem, primum namque ignoranti currit, ſecundum verò minimè. Non eſt igitur faciendum fundamentũ contra petentem reſtitutionem, ꝙ illa non detur aduerſus prçſcriptionem.xl. annorum.nam eſto.hoc verum eſſe, tamen dico in hoc caſu non peti reſtitutionem aduerſus talem præſcriptionẽ. ꝗa illa nõ fuit neceſſaria ſed aduerſus pſcriptionẽ.xxx.an.quæ hic cucurrit, & qua eccleſia cõtra priuatum vtitur, haud maiori.d.c.ſanctorũ, & habetur in.d.auth.quas actiones.& lapſus complurium annorum poſt completã præſcriptionem impedire non debet petitionem, reſtitutionem in integrum, ex quo is, contra quem cucurrit, ignorauit illam cucurriſſe, & poſt completam præſcriptionem contra ſe habuit quadriennium ad petendam reſtitutionẽ, quod à die ſcientiç tantum currere incipit: & licet ſcientia poſt lõgiſsimum tempus ſuperuenerit, ea tamen ſuperueniente, adhuc infra quadriennium reſtitutio pati poteſt, quoniam, vt inquit Bald.in.d.l.falſam, quem ſequitur Alexan.nullúſque eſt, qui ei aduerſetur, etiam ſi poſt completam præſcriptionem quis per centum annos ignoraſſet, adhuc tamen à die ſcientiæ ſuperuenientis infra quadriennium reſtitutionem peteret. Et ex his, quæ vera eſſe putaui, nec aliter fore intelligenda dixi, niſi quis errare vellet, omnia, quæ poſſent circa hanc quæſtionem opponi, ceſſabunt, ac facile remouebuntur, veluti vnicuique recte intuenti facile, & euidenter apparebit.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutionis petendæ duplex modus in practica: & quando incidenter, & quãdo principaliter petatur.nu.3.*

2 *Reſtitutio aduerſus præſcriptionem.xl.annorum ſolum principaliter petitur ſecus eſt in præſcriptione .xxx.annorum.*

Præſcriptio xl.annorũ tollit ipſo iure actionem, alia vero.xxx.annorum illam per exceptionem elidit.

4 *Præſcriptionis exceptio in interdicto, vel poſſeſſorio ſolum exceptionem parit, & reſtitutio aduerſus illam incidenter petitur.*

Quæſtio LXXXII.

QVAESTIONIS Etiã fuit, vtrum reſtitutio in integrum, de qua proxima præcedenti.q.dictum eſt, ſit petẽda principaliter, an vero incidẽter. Dixi breuiter, ꝙ Alex.cuius maxima eſt autoritas, dicit illam poſſe incidenter peti, in conſi,lxxvij.libr.vj.ver. poteſt etiam colũ.ij.vbi licet hoc plenè non probet, illud tamen pro conſtanti, ac firmo poſuit, tanquã in ſe verum doctiſque notum exiſteret. Pro qua ſentẽtia facit id, quod voluit Bald.in auth.ſi omnes.col.ij.C.ſi vt ſe ab hære.abſti.& hoc ipſum fatentur Bart.& alii in.l.nã
1 & ſi.§.ſi minor.ff.de iureiur.† vbi Barto, duplicem eſſe modum practicandi in petenda reſtitutione inquit: & ſi ex oppoſito diceretur, per prçſcriptionem actionem eſſe adeo eliſam, vt dicatur extincta, neque competat per ea, quæ tradit Abb.in.c.ex literis.de in integr.

reſtitu.& in.c.ad aures de præſcriptio' ideoque reſtitutionem non poſſe inci-. denter peti aduerſus præſcriptionē .xl annorum,quia ſine actione nemo expe ritur iuribus vulgaribus:reſpondetur,
2 † prædicta procedere in præſcriptione.xl.annorum,per quam actio extingui,& tolli dicitur,& ita loquitur Abb. in dictis locis,& tex.in.d.c.ad aures.at per præſcriptionem.xxx.annorū actio ipſo iure non tollitur .neque in totum extinguitur,ſed remanet,niſi per exceptionem præſcriptionis elidatur.Abb. ipſe in rub.de præſcrip.l.ſi quis emp. tiōis,C. de præſcriptio.xxx.ann.Imo. la.& doct.in.c.fin.de præſcri.Cyn.in.l. cum quis.C.de iuris,& fac.igno.& Saiice.in.l.ſicut in.vj.oppo.C.de pręſcri. xxx.anno.qui dicit hanc eſſe communem opinionem doctorū,& gloſſarum: Alex.in.l.ſi pœnæ in prin.ff.de condi. indeb.& in.l.fina.§.j.ff.rem rat.habe. quāuis Barto.ibi ſequutus opinionem vltramontanorum contrarium teneat: quorū opinio poſſet procedere in præſcriptione.x.vel .xx .vel. xl.annorum, vt in.d.c.ad aures.ſecus in præſcriptione.xxx.vt videtur tex.in.c,quicunque. xvj.q.iij.& ibi gl.ſummæ,Bal.& Ang. in.l.ſicut,& in.l.cum notiſsimi.C .de præſcrip.xxx.anno in.ij.col.Feli.in rubri.de præſcrip.vbi legendo hoc idem ſecutus ſum,Specula.in titu.de officio om.iud.§.incidenter,& in tit.de præſc. in prin.Bal.in.l.omnes.C.de præſcrip. xxx.an.Ange.& Bal.in.l.j.C.ſi aduer. cred.ibique Alex.qui plurima allegat. Cæterum,præſuppoſita illa opinione, ꝙ reſtitutio in integrum principaliter
3 petenda ſit,† hoc verū eſt quo ad effectum, vt poſsit intentari prima actio ciuila,ſed quo ad effectum fundādi exceptionem,aut replicationem , ſufficit illam incidenter peti,vt declarat Bald. in addi.ad Specu.in.ij.parte in titu.de in integr.reſtitut.in verſicu.reſtitutio in integrum &.c.vbi licet quo ad effectum fundandi intentionem,& actionē reſtitutio non incidenter peti debeat, ſed eo modo,quo declarat Abb.in.d.c. tum literis.circa fin.tamen quando peteretur ad fundādam exceptionem,ſeu replicationem , incidenter peti poteſt. Præterea,vt dixi licet per præſcriptionem quadragenariam ſit penitus ſublata actio.d.c.ad aures,vbi Abb.& alii, non tamen per præſcriptionem.xxx. anno.ſed ſolū per exceptionem illius eliditur,vt ſupra,ergo erit actio, quæ adhuc poteſt intentari, quāuis contra eam præſcriptionis exceptio opponi valeat vt ſupra:igitur agi,& poſtea reſtitutio contra exceptionem præſcriptionis oppoſitam incidenter peti poteſt:ita declarat Alex.in.d.l.nam & ſi. §.ſi minor in.ij.notabi.ff.de mino.exēplificando in vſucapione, per quam actio ipſo iure tollitur, quia ipſo iure quis à dominio excluditur,vel quando per ſolutionem , aut acceptilationem obligatio,vel actio ipſo iure ſublata foret, tunc enim principaliter,nō autem incidēter reſtitutio peti poſſet:at ſi ipſo iure actio non fuiſſet extincta, ſed eliſa , veluti quando per iuramentum naturalis obligatio tantum ſubſata foret.l.fi.in prin.ff.de iureiu.& conſequēter adhuc agi poſſet quāuis obſtet exce
4 ptio iuriſiurādi† ſicut ēt agēti īterdicto vel Poſſeſſorio,obſtat exceptio pſcrip. xxx.an.ꝙ nec penit⁹ nec ipſo iure actionem extinguit, ſed exceptionem contra agentem parit, vt docto.omnes dicunt in.l.rem,quæ nobis Soci.ff.de acquiren.poſſeſsio.Domini.& alii in capitu.redintegranda.iij.quæſtio.prima.

&

& tunc aduerſus huiuſmodi exceptionem datur reſtitutio, vt ſupra, quæ incidenter peti poteſt ad not.in. §. ſi minor per illum textum. vbi Alexan. Pau.& Bal.& hæc fuerunt verba Specula.in tit.de offic.om.iudic.in.§.incidenter verſicu.in modum etiam replicationis,vt refert Alexã.in.d.ſi minor ij.nota.cuius dictis à tot iuris luminaribus approbatis ſtãdum eſt, & ſanctum illa iudicandum,omiſsis iis,quæ nonnulli Modernio . deducunt , qui hac tempeſtate iura, vt ita dixerim, inuolunt, veraſque doctorum veterum doctrinas ſuis ineptiis euertere conantur.Nec aduerſantur ea , quæ voluit Abb.in.d.c.tum literis & Barto.in.l. nec non.§.exemplo.ff. ex quibus cau. maio. Quia intelligi & declarari debent veluti ſupra proximè dictum eſt de mente docto.communiter. Et ita cenſui fore omnino concludendum.

SVMMARIVM.

1 *Monachus factus epiſcopus quãdo. epiſcopatui acquirat.*

2 *Et translatus ad aliam eccleſiam, quando ſecundæ , & quando priori acquirat, & numero.5.*

3 *Monachus quicquid acquirit re, & ſpe, acquirit monaſterio, in quo fuit profeſſus.*

4 *Monachus profeſſus certam religionem habẽtem ſuperiorem, qui de omnibus eccleſiis illius ordinis diſponit , quicquid acquirit, toti ordini acquirit, non autem loco, in quo vixit.*

5 *Et profeſſus in vno monaſterio effectus prior in alio quando ſecundo acquirat , & non priori.*

6 *Monachus an profeſſus ſit in genere generaliſsimo , an in genere ſubalterno , an vero in ſpecie , & ad alia monaſteria transferatur , quo ad acquiſitionem, multum* differt.

Quæſtio LXXXIII.

IN QVAESTIONE Olim verſabantur bona ſtabilia, ac melioramenta quædam rerum,& bonorum opera,& induſtria fratris,& monachi cuiuſdam acquiſita, qui in vno monaſterio profeſſus vna cum aliis ſeptem monachis in alio monaſterio ex literis apoſtolicis ad curam animarum tantum fuerat deputatus, ibidemque deceſſat,cui monaſterio bona,& melioramenta acquiſita deberẽtur,vtrũ illi, in quo fuit profeſſus,an vero ei,in quo fuit deputatus, & deceſsit? Et veritati adhærendo,illud omnino eſſe concludendum placuit,ꝙ dicta bona,& melioramenta per monachum acquiſita de iure ſpectare deberẽt ad monaſterium illud,in quo fuit profeſſus,cuiuſq; ſemper monachus,filius, & quodammodo ſeruus extitit ad ea, quæ habentur per glo.in.c.vnico.xviij.q.j.nam quamuis deputatus fuiſſet ſolum ad curam animarum in alio monaſterio,non tamen deſiit eſſe monachus ſui monaſterij, in quo fuit profeſſus,vt euidenter apparebat ex literis apoſtolicis conceſsis dictis monachis ad curam prædictã deputatis:quicquid igitur fuit per dictũ monachum acquiſitum,debet dici ſuo monaſterio acquiſitũ,cuius filius eſſe non deſiit:ſecus ſi monachus,& ſic filius illius eſſe deſiiſſet,vt colligit ex gl.vl.in
1 d.c.vnico.† & dicit gl.in ſumma.xviij.
diſt.ꝙ monachus factus epiſcopꝰ quicquid acquirit,epiſcopatui acquirit.d.c. vnico:ꝙ quidẽ verũ eſt,quando perfectè,& omnino ad eccleſiam epiſcopalẽ translatus eſſet, alioquin ſecus : vt
2 ibi : † & quod dicitur de monacho
facto epiſcopo, dicitur etiam de monacho

nacho ad aliam eccleſiam,ſeu prælaturam tranſlato, vt habetur per Abb. in c.cum olim il ij. de priuil. vt acquirat illi eccleſiæ,quando totaliter,ac perfectè fuiſſet tranſlatus adeò, quod monaſterii illius monachus quo ad omnem effectum eſſe deſiiſſet iuxta ea,quæ traduntur in c.licet de regularibus: at in caſu,de quo agitur,vt dictum eſt, monachus non fuit ad aliud monaſterium perfectè tranſlatus,nec primi filius eſſe deſiit, ergo &c. Ad fauorem etiam primi monaſterii faciunt illa omnia iura,quæ communiter à cunctis allegari
3 ſolent ad hoc, † quod quicquid monachus re, & ſpe habet,& acquirit, illud monaſterio, in quo fuit profeſſus, acquirit.c. in præſentia de probatio. authen.ingreſſi.C.de ſacroſeccleſ.& glo. in c.ſi qua mulier.xix.q.vlti. cum ſimi
4 libus.Præterea † monachus, qui in genere ſubalterno profitetur, hoc eſt certam religionem particularem habentem vnum ſuperiorem,puta abbatem, ſeu alium, qui de omnibus illius ordinis eccleſiis diſponit,& poteſt, ac ſolet de loco ad locum monachos tranſmittere,ita quod monaſteria illius ordinis ſunt ferè membra ſub vno capite,& ingreſſi ſedem non habent perpetuã, ſed modo huc,modo illuc abbatis,ſeu generalis arbitratu mittuntur, ſi quid habeat,aut re,vel ſpe acquirat, non membro,nec loco,in quo viuit, illud acquirit,ſed toti ordini,in quo fuit profeſſus ita voluit Anto.in d.c.in præſentia,qui allegat Spec. in titu. de ſtatu monach. verſi.xix.& gloſſ. ij. in c.de viduis il.j. xxvij.q.j.quæ dicit bona ſic ingredientis eſſe in diſpoſitione, & poteſtate illius,qui in ordine eſt ſuperior.In idem adducitur notab.deciſio Ioan.Andr. in rub.de ſtatu mona.in addit.ad Spec.in
5 verſi.Pileus q.iij.tractat &c.† qui differentiam facere videtur, an monachus vnius monaſterii in alio fuerit adminiſtrator,an vero non fuerit adminiſtrator:primo namq; caſu illi eccleſiæ, in qua fuit prælatus,& adminiſtrator,acquirit per ea,quæ infra ſtatim dicentur ſi autem ſimplex monachus fuerit, veluti hoc in caſu contingit,quicquid acquirit ex re ſecundi monaſterii, vel ex re illius,& operis ſuis ſimul,id ſecundo monaſterio acquirit,at ſi ex operis ſuis tantum acquirat,illud ad primum, in quo fuit profeſſus,totum ſpectabit, ſed monachus in occurrenti caſu ex operis ſuis duntaxat acquiſiuit, ergo &c. Non aduerſantur aliqua, quæ poſſunt in contrarium adduci, & maximè not. per Abb. poſt Feder. de ſenis in conſil. xxxv.in d.c.in præſentia col.xx.in verſi.ſed in iſtis oritur dubium &c. qui voluit,quod ſi monachus in vno monaſterio profeſſus efficiatur prior alterius monaſterii,qui tamen prior eſt ad nutum abbatis,vel alterius ſuperioris reuocabilis,& tunc temporis bona aliqua acquirat,illa non monaſterio profeſſionis,ſed loco,& membro, ſiue dignitati, cui præeſt,acquiruntur:facit text.in c. vnico.xviij.q. j.idem voluit Abb. in c. cum olim il ij.poſt Innocen.,de priuil. Bar.in.l.ſed & ſi.§.interdum.ff.de vſufru.& in.l.penul.ibiq; Alex. in appoſt. ff.de ſtipul.ſeruo.& clarius Bal. in addit.ad Spec.in tit.de ſtatu monac. & maximè quando monachus adeò fuit ad alium locum tranſlatus, quod prorſus ab obedientia maioris eccleſiæ, in qua profeſſus eſt, liberatus eſſet, vt inquit Bal.ibi per not.per Bar.in locis allega-
6 tis: † Nam his omnibus, quæ multum repugnare videntur, primo reſponderi poteſt,ea intelligi poſſe, quando monachus

chus fuiſſet ad aliud monaſterium totaliter reſpectu regulæ, & profeſsionis tranſlatus iuxta c. licet. de regula & c. vnicum huiꝰ q. j. cuiuſmodi tranſlatio in caſu noſtro facta non fuit. Secundo præfati doctor. loquuntur, (ſtante hoc etiam, quod totaliter non fuiſſet tranſlatus, ſed adhuc primi ordinis, & monaſterii monachus remanſiſſet) quando monachus fuiſſet ad adminiſtrationē, ſeu prælaturam, vt ad prioratum alicuius monaſterii etiam reuocabiliter tranſlatus, nam cum talis prælatura, ſeu adminiſtratio vſumfructum illius monachi habere dicatur, merito quicquid monachus ex re, vel ex operis, & re ſecundi monaſterii acquirit, illi tantum acquirit, ſecus ſi ex operis ſuis dūtaxat acquireret, vt dictum eſt per ea, quæ voluit Ioan. and. in addit. ad Spe. in rub. de ſtatu monacho. Quare cum monachus, de quo agitur, non fuerit ad prælaturam, ſeu totalem adminiſtrationem, vel prioratum alterius monaſterii tranſlatus, ſed ſolū vt curæ animarum, & diuinorum celebrationi, vt ſimplex monachus, & clericus inſeruiret, item id, quod exiſtens in ſeruitio dictæ eccleſiæ acquiſiuit. totum ex operis, & induſtria ſua acquiſiuerit, iure profectò illud omne ad monaſterium primū profeſsionis tanquam illi acquiſitum pertinere dicendum fuit. Tertio prædictis omnibus in contrarium adductis, quæ ad idem tendunt, & in vno, eodemq́; caſu procedunt, reſpondetur ea in caſu penitus à noſtro diuerſo locum ſibi vendicare, † differentia eſt ſecun-

7 dum quod declarat Anto, in d. c. in præſentia, & ibi Abb. in. xix. quæſtio. an monachus profeſsionem faciat in genera generaliſsimo, & hic non eſt caſus noſter, an in genere ſubalterno veluti profeſſus eſt monachus, de quo tractatur, vt ſupra, an vero in ſpecie, quales ſunt ii, qui certam regulam in certo monaſterio alii non ſuppoſito profitentur, & hi quicquid acquirunt illi monaſterio acquirunt dicto cap. in præſentia dicta authen. ingreſsi, & habetur in dicto cap. ſi qua cum ſimi. ſupra allegatis, & ſi ex his in ſpecie profitentibus aliquis fuerit adminiſtrationem, prælaturam. ſeu prioratum aliquem tranſlatus, & aliquid acquiſiuerit, illi prælaturæ, ſeu eccleſiæ. ad quam hoc modo tranſlatus fuit, acquirit, & ita intelligātur docto. ſupra in contrarium adducti vt in indiuiduo declarat, & loquitur Abb. in dicto cap. in præſentia colum. xx. ſed monachus in caſu propoſitæ quæſtionis non religionem in ſpecie, ſed in genere ſubalterno profeſſus eſt eo modo, quo Abb. & Anton. ibidem declarant, ergo deciſio Abb. quæ multum repugnare videbatur, & id, quod Bal. in d. addit. & alii ſupra allegati dicunt, nihil ad propoſitum faciunt. Et ex his ad fauorem monaſterii primi, in quo monachus fuit profeſſus, rectius exiſtimari putaui.

SVMMARIVM.

2 ☞ *Birearij infames infamia facti, & viliſsimi à iure cenſentur.*

2 *Contra matrimonium non admittuntur teſtes infames etiam infamia facti, & viliſsimi.*

3 *Cauſa matrimonii grauis eſt, ſi contra illud agatur.*

4 *Teſtes in tempore variantes dicuntur ſingulares.*

5 *Teſtes variantes ad concordiam reducuntur, non vt probent ſed vt falſum euitent.*

6 *Metus exceptio quando matrimonium contra*

ſtum inualidet.

7 *Copula carnalis,& ſtuprum quomodo probetur.*

8 *Pœna iuris communis à ſtatuto pœnam diuerſam imponente non tollitur, quando ad eundē finem non imponuntur.*

9 *Pœna iuris canonici, & eccleſiæ à lege ciuili, vel ſtatuto laicorum diuerſam pœnam imponente non tollitur, quo minus eccleſiaſticus illam imponere valeat.*

Quæſtio LXXXIIII.

QVIDAM iuuenis noctis tempore domum alterius aſcendens,& per feneſtram ingreſſus thalamum, in quo puella nuda in 1
lecto iacebat,à parentibus vnà cum officialibus Gubernatoris, & præſidis ciuitatis ad hoc vocatis in dicto thalamo cum dicta puella ſuper lecto repertus fuit,& parentibus de hoc valde conquerētibus, tandem iuuenis coram pluribus teſtibus ad hoc vocatis,& adhibitis matrimonium per verba de præſenti cum puella contraxit, aſſerens illam ſuam eſſe vxorē, & pro ſua habere vel 2
le. Mox cum iuuenis ad eam accedere, domumq́; ſuam velle illam ducere recuſaret,lis à puella ſuper matrimonio mota fuit : Iuuenis autem metum ſibi tempore contracti matrimonii à parētibus,& aliis illatum contra matrimonium oppoſuit, illum per duos biroarios probando:cum ex aduerſo puella matrimonium contractum per plures teſtes probaſſet. De duobus in hac facti ſpecie dubitatum eſt,primo vtrum probato matrimonio, exceptio metus oppoſita illi noceat.Secundo,dato ſine veritatis præiudicio, quod de metu iuſto ad inualidandum matrimonium conſtaret, an præfatus iuuenis de ſtupro conuictus ſit ad effectum,vt pœnas ſacrorum canonum incurriſſe dicatur quibus cauetur, vt ſtuprans puellam aut illam habere vxorem teneať, ſi parentibus,& puellæ videbitur,aut ei dotem congruam aſsignare, vt alteri con decēter nubere poſsit. Rogatus,vt ſententiam meam dicerem,cum alii complures viri clariſsimi vtrinque plenè ſcripſiſſent,breuiter,quid ſentirem expoſui,& quo ad primum illud mihi magis viſum eſt, metum idoneum ad matrimonium contractum inualidandum non fuiſſe probatum,nam ad eum probandum inter alios inducti fuerūt duo teſtes infames infamia facti, & viliſsimi, † videlicet duo biroarii baricelli, qui tales à iure cenſentur vt tradit Bal. in.l.fin.in.iij.quæſt.C.de ædil. edic. in fin. & in lege ſecunda verſicul. ſed Innocentius &c.ibique Salice.C. de teſtibus. Innocent.in cap.in literis de teſtibus,& in cap.inſinuante.de officio delega.& ideo regulariter ad teſtificandū non recipiuntur : ergo ad oppugnandum matrimonium teſtes idonei non dicentur, quia † contra matrimonium teſtes infames etiam ſola facti infamia & viliſsimi non admittuntur, Alexan. in conſi.clij.colum.iij.in verſicu.ſed teſtis lib. v. cap. primo de conſangui. & affin.cap.in literis, & ibi Docto. de teſtibus, † ardua nanque, & grauis eſt cauſa matrimonii, ſi contra matrimonium agatur, vt habetur per gloſſ. & Docto.in cap.mulieri.de iureiurand.& in cap. non debet de conſangui. & affin. Propterea ad probandum metum contra matrimonium teſtes viles, & infames induci non debent, Alexan. in 4
dicto conſilio.clij. Secundo † hi duo teſtes biroarii variarunt in tempore, ergo ſingulares fuerūt, & tales, vt illis fides adhibenda non eſſet cap. nihilo.

iij.q.

iij.quæſt.ix.nota.in cap. cauſam de teſtibus, Alexan.In conſi.cxvj.lib.primo
5 &† quamuis teſtes variantes ad concordiam ſint reducendi, vt falſum euitent, non tamen hoc verum eſt ad effectum, vt probent, Ioan.Andr.& Anto.in cap. in noſtra.de teſtibus, Ioan.Andr.in addit.ad Specul. in titu. de teſte.§. de in-
6 terrogatoriis cum ſimil. Tertio † ad hoc, vt metus exceptio matrimonium annullet iuxta cap. cum locum.iuncta gloſſ.& cap.veniens ad nos de ſponſal. cum aliis requiritur, quod ille, qui ſe per vim, vel metum contraxiſſe dicit, probet, quod tempore contractus proteſtatus fuerit ſe prr metum facere, aliâs non diceretur nolens, & per metum feciſſe, ſed ſponte, & volens, vt notab.voluit Bald.in rubr. C. ſi quis aliñ teſta.prohib. colum. x. in verſicu. Sed in contrarium, vbi inducit.l. vnicam. §.finautem. C. de cadu.tollend. bonus textus in lege quibus diebus in princi. ff.de conditio.& demonſtratio. & facit id, quod per illum textum Bartol. ibi notat: ad idem facit, quod habetur in.l. ſecunda. C. de his qui per met. iudic. non appell.& in cap. fin. de appella. & hæc in terminis dixit Alexan.in conſi. cxlvj.colum.penul.in verſi. accedit ad confirmationem libro quinto & optima glo.in princip. gloſ.magnæ in cap. ſi quis acceperit.xxxiij.quæſt. j.de qua proteſtatione, & declaratione contrariç voluntatis tempore contractus matrimonii cum non conſtiterit, dicendũ fuit non, eſſe probatum metum idoneum ad matrimonium impediẽdum. Quarto ad hoc vt matrimonium per metum annulletur, ſeu vitietur, talis metus eſſe requirur in qui in quemlibet conſtantem virum cadere potuerit, non autem in meticuloſum, inconſtantem & timidum dicto capitu. cum locum & dicto capitulo veniens, cap. primo c.cum dilectus, & vbique habetur quod met.cauſa: ſed coram magiſtratu, aut officialibus ciuitatis non cenſetur, neque præſumitur talis metus illatus, qui in conſtantem virum cadere poſsit.l. non eſt veriſimile.cum ibi not.ff.quodmet.cau. Decius in capitulo fina.de appellat.cum aliis, ergo in occurrenti caſu non dicitur incuſſus metus idoneus ad impediendum matrimonium, ex quo tempore contracti matrimonii ibi aderant curia, & officiales ciuitatis, qui hac de cauſa ad locum illum vocati fuerant, & abſque dubio non permiſiſſent iuuenem prædictum ab aliquo offendi. Et ex his dixi non fuiſſe talem metum probatum, qui matrimonium impedire potuerit. Quo ad ſecundum vtrum ſit probatum ſtuprum, vel copula carnalis ad effectum, vt iuuenis teneatur ad ea, quæ habentur in capitulo primo & ſecundo de adulter. ſatis probatum eſſe re-
7 ſpondi, nam † copula carnalis, ſeu ſtuprum probatur non directè, ſed ex coniecturis, & indiciis ipſi actui proximis, vt quia iuuenis cum puella in thalamo ſuper, ſeu iuxta lectũ repertus fuerit, & maximè quando ambo, vel ſaltẽ puella nuda, pãniſq; exuta foret vt in c.literis c.tertio loco de præſumptio.& eſt optima glo.in c.ſi quis acceperit.xxxiij. q. j.iuxta illud, à iuuene, & cupido credatˈ reddita virgo, & ideo tex.in c.j.de adul. te. ſolum dormitionis actum, & non venereum conſiderat, quaſi ex dormitione, & ſola conuentione inter eos ſecretè facta ſtuprum, & fornicatio probari dicatur: imò ex quo puella ſtabat pro matrimonio, concurrentibus præcedentibus coniecturis, ſtandum eſt

con

confeſsioni.& aſſertioni ipſius, quòd à
dicto iuuene carnaliter cognita,& cor-
rupta fuerit,ſi ex inſpectione obſtetri-
cum illam corruptam eſſe appareat,vt
habetur per gloſſ.in.d.c.ſi quis accepe-
rit,& per Abb.& canoniſtas in.c. pro-
poſuiſti de probatio.faciunt etiam not.
per ipſum Abb.in.d.c.veniens il.ij . de
ſponſal.& per Felin.in.c. præterea de
teſtibus.qui multa allegat.ſed hi iuue-
nes,de quibus agitur,ſoli in thalamo
noctis tempore fuerunt reperti,ac puel
la pannis exuta ſuper lecto erat,ergo
&c.Pręterea iuuenis ipſe confeſſus fuit
ſe iterum noctu,& furtiuè ad dictā puel
lam iuiſſe,& cum illa ſtetiſſe,igitur ſa-
tis concludenter carnalis copula,& cor
ruptio probata fuit,& maximè cum iu
uenis amore puellę captus eſſet, & ſæ-
pius in eódem cubili ſoli clauſi permā
ſiſſent.Ex quibus apparet euidenter,i-
pſum incurriſſe pœnam.d.c. j.&.ij. de
adult.Et cum obiiceretur,eum nec pœ
na illórum iurium,nec pœna iuris ciui
lis,de qua not.in dictis iuribus , debere
puniri , cum ſtatutum ciuitatis a-
liam , diuerſam que pœnam impone-
ret,quæ ſeruanda eſt argumento eo-
rum,quæ habentur per Barto.& Alex.
in.l.qui rem.ff.vj.bon.rap.& in.l.ſena-
tus.ff.de accuſa.& in.l.ſanctio , ibique
Alexan.ff.de pœnis,Bal.in.l.j.in.xj.op
poſi.C.de ſumma trin.& fid.catho.& in
l.data opera.C.qui accuſa.non poſſunt
Imola.in.l.ij.ff.de publ.iudi . Reſpon-
8 di primo,quòd,†cum pœna ſtatuti ſit
impoſita ad vindictam criminis,diſpo-
ſitio autem.d.c j.&.ij.de adult.non ad
vindictam,ſed ad bonum politicum, &
ſpirituale tendat,non poteſt dici per
ſtatutū fuiſſe ſublatā diſpoſitionem. d.
c.j.&.ij.arg.l.prætor.§.ſi dicatur.ff . de
iniur.c.tuæ,& ibi Anto.extra de procu
9 rat.Præterea † quando pro crimine à le
ge,vel ſtatuto eſt impoſita pœna di-
uerſa à pœna eccleſiæ,& iuris canoni-
ci,tunc non dicitur ſublata pœna ec-
cleſiæ,quin iudex eccleſiaſticus poſsit
pœnam eccleſiæ imponere,ad ea , quæ
tradit.Anto.in.d.c.tuæ,& in.d.c.j.&.ij.
de adult.nam quælibet pœna in ſuo fo
ro ſeruabitur,tum quia ſeculares , qui
ſtatutum condiderunt, non potuerunt
pœnam ab eccleſia,& in foro eccleſia-
ſtico impoſitam tollere.c.quæ in eccle
ſiarum,&.c.eccleſia.S.Mariæ de conſti
tu.tum etiam quia per ſtatutum laico-
rum,imo & clericorum certi loci ius
commune canonicum corrigi , & tolli
non poteſt.c.quod ſuper his.vbi caſus,
Abb.& alii de maio.& obed.Et ex his
tolluntur omnia,quæ in contrariū po-
tuiſſent adduci.Quare iuris eſſe exiſti
maui primo valuiſſe matrimonium in
ter dictos iuuenes,vt ſupra,contractū,
cum non conſtaret fuiſſe probatū me-
tum idoneum,qui in conſtantem virū
cadere potuiſſet:& præſuppoſito ma-
trimonium non valuiſſe , quod tamen
omnino negatur,iuuenem prorſus con
demnandum eſſe dixi vel ad contrahē
dum matrimonium cum.d.puella , vel
ad tradendam illi dotem congruam,&
honeſtam, attenta conſuetudine loci,
& qualitate,ac conditione perſonarum
propter ſtuprum ab eo cum puella cō
miſſum iuxta tradita in dicto capitu.j.
&.ij.de adult.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Filij copulatiue cum patre vocati non ſimul,ſed ordine ſucceſsiuo admittuntur.*

2 *Maritus ſi rem pro ſe,& vxore fuit ſtipulatus,vxor expreſſe,vel tacite ratificans vnà cum marito viuente admittitur.*

In eo

3 In emphyteuſi eccleſiæ conceſſa cum pacto, vt poſt mortem omnium vocatorum res ad eccleſiam reuertatur, habet locum ius accreſcendi.

4 Nec ea propter delictum vnius pleno iure in fiſcum tranſit, ſed ſolum ad vitam ipſius delinquentis.

Quæſtio LXXXV.

STANTE locatione facta ab eccleſia Titio acceptanti pro ſe, & vxore ſua, ac pro filiis ipſius Titii, & ad vitam ipſorum tantum, quæſtionis fuit, vtrum vxor ad dimidiam, an vero ad tertiam partem rei locatæ admittenda eſſet. Et ad dimidiam eſſe vocatam verius fore dixi, quoniam maritus contrahendo, & ſtipulando pro ſe, & vxore ſua, & ſuis filiis, ſi vxor conceſsionem huiuſmodi ratã habuerit, dimidia marito, & dimidia vxori fuit acquiſita,
1 † filii vero non dicũtur ſimul vocati adeo, vt partem faciant, quoniam vocati dicũtur ordine ſucceſsiuo, videlicet poſt mortem patris, & ſic ad illam dimidiã duntaxat, quæ Titio ex conceſsione fuerat acquiſita iuxta ea, quæ habẽtur in l. gallus. §. quidam recte. ff. de lib. & poſthu, vbi Barto. Alex. & alii, & per doct. Moder. poſt Salice. in l. ij. C. de iure emphyt. habetur in l. iuriſiurandi. §. ſi liberi. ff. de oper. liber. & latè per Alexan. poſt imol. in l. quod dicitur. & in l. ſi mihi, & titio. ff. de verbo. obliga. &
2 † ideo viuo adhuc marito vxor ad dimidiam vocatur, & admittitur, vt in terminis declarat Specula. in titu. de locat. §. nunc vero aliqua in q. cxlviij. & eſt de mente Bald. in auth. ſi quas in fi. penul. colum. C. de ſacroſ. eccleſiis. in verſicu. nunc reuertor &c. ſi vxor locationem marito factam pro ſe, & vxore ratificauerit, vt ibi tradunt Specula. & Bald. vxor autem ratificaſſe diceretur non ſolum expreſsè, ſed etiam tacitè iuxta tex. cum ibi not. in l. paulus. ff. rẽ rap. hab. Bart. in l. procurator la. ij. in j. oppoſ. eod. titu. & in l. j. §. fin. ff. de procurat. Bald in l. fin. C. ad macedon. & in rub. ff. de contrah. empt. Tacite vero diceretur ratificaſſe ſoluendo canonẽ, ſeu penſionem, & adimplendo pacta locationis, aliáque faciendo, ex quibus cõſtaret eam dictam locationem ſaltem tacite approbare voluiſſe. Et ex his quę ſtio illa decideretur, an mortuo marito ſuperſtite vnico filio, ipſe filius poſt mortem patris habere debeat duas partes ex tribus, an vero dimidiam ſolum, & aliam dimidiam vxor: quia cũ vxor, ſequuta ſua ratificatione ſaltem tacita, ab initio dimidiam, & maritus aliam dimidiam acquiſiuerit, poſt mortem mariti filius, qui ſucceſsiue poſt mortẽ patris vocatur, ſolum ad dimidiam, quam pater habuit, admitti poterit, per ea quę in ſimili volunt Barto. Alexan. & alii in d. l. ſi mihi & titio. & hoc dubium aliquod in ſe habere non videtur.
3 † Et ſi res hac lege conceſſa fuiſſet, vt ad eccleſiam poſt mortem omnium eorum, pro quibus conceſſa fuit, vnà cum melioramentis reuerteretur, hoc caſu locũ haberet ius accreſcendi, adeo quòd mortuo dicto filio, ac ſuperſtite vxore, alia dimidia ad filiũ ſpectans portioni vxoris accreſcere deberet, quæ totum haberet, ſi filium ipſi prædecedere contingeret, vt in c. j. de duobus fratr. à capit. inueſtitis. Specul. in titul. de loca. §. nũc vero aliqua quæſtio. lxix. nam cum adhuc aliquis ſupereſſet hoc eſt vxor, verum non eſſet dicere omnes deceſsiſſe: Propterea ad eccleſiam res non deberet reuerti, ad quam ſolum ex pacto reuertitur, quando ii, pro quibus res eſt

conceſſa,eſſent mortui:& ita ſequitur Salice.in.d.l.ij.in.queſtio.xxiiij.& Alexan.in.d.l.ſi mihi,& Titio,vbi plurima allegat. Infertur etiam ex prædictis.
4 †quòd cum dicta dimidia,quam haberet filius mariti, poſſit vxori acquiri, caſu quo ipſe illi prædecederet,ea propter delictum filii publicari, & pleno iure ad præiudicium vxoris confiſcari non poteſt,quin eueniente illius morte vxor ad dictam dimidiam admitti valeat.Poſſet tamē forte dici,licet nūc affirmare non audeam,quòd,filio naturaliter viuente,fiſcus ea dimidia interim vti,& frui debebit per text. notabil.vbi hæc omnia probantur in leg. ſtatius.§.cornelio.ff.de iure fiſci. leg. imperator.in princip. & ibi Bartol.ff. de fideicommiſſ. liber. habetur plenè per Alexand.in conſilio vigeſimotertio libro primo bonus text.in leg.marcellus in fin.& in leg.ex facto.§.ex facto tractatum.ff.ad Trebell.& ita iuris eſſe duxi.

SVMMARIVM.

1 *Onus,quod nullum ſit,vni vt legatario,vel fideicommiſſario iniunctum legatum non annullat:ſecus,ſi vt nudo miniſtro eſſet impoſitum.*

2 *Onus an alicui vt legatario,vel fideicom. an vero vt nudo miniſtro ſit iniunctum, quomodo cognoſcatur,& nu.7.*

3 *Grauatus purè & ſimpliciter fructus ante grauaminis implementum perceptos ſuos facit.*

4 *Subſtitutus vulgar.pupillar & per fideicom. commodum hæreditatum ex mente teſtatoris conſequitur.*

5 *Fideicommiſſum.per quod quis grauatus eſt,ſi euaneſcat, & ſit inutile,apud grauatum irreuocabiliter remanet.*

6 *Grauatus aliquem eligere,illumque hæredem facere per fideicom.non pure,ſed poſt mortem grauatus videtur.*

8 *Legatum,vel fideicom.cui adiectum eſt onus iuris impoſsibilitate nullum,debetur legatario,vel fideicommiſſario.*

9 *Diſpoſitio teſtatoris captatoria nulla iuris impoſsibilitate dicitur.*

Nullum id dicitur impoſsibilitate iuris, quod à iure improbatur.

Quæſtio. LXXXVI.

TESTATOR in vſufructu matrem ſuam,& filium, in proprietate vero filium tātum hæredes inſtituit:quòd ſi filius ſine filiis legitimis,& naturalibus deceſſerit, dictā matrem vulgariter,pupillariter,& per fideicom.ſubſtituit cum onere:vt ipſa vnum puerum &c.eligere, illum que ſuum hæredem facere deberet:teſtatore:& ſucceſsiuè illius filio hærede ſine filiis defunctis,marer teſtatoris poſſeſſionem bonorum ingreſſa fuit,& ilico puerum quendam elegit. Hæredes ab inteſtato dicti filii hæredis inſtituti hæreditatem ad ſe pertinere contendunt, cum teſtatoris diſpoſitio de eligendo puerum in genere tanquam captatoria nulla fuerit:Mater.hoc non obſtante, bona hæreditatis virtute ſubſtitutionis de illa factæ libere ad ſe pertinere affirmat,cui ex aduerſo obiicitur,ipſam vt nudam miniſtram fuiſſe grauatam, & cōſequenter,onere nullo declarato, nihil ex bonis hæreditatis conſequi de iure poſſe:quid iuris eſſet, quæſitum eſt. Hæſitationis huiuſce vis tota videtur conſiſtere in doctrina Barto. quæ crebro,& communiter recepta eſt,in.l.codicillis in prin.in.l.ſi quis quos, & in.l. ſi quis Titio.ff.de lega.ij.in.d.l.ſi quis eū

ff.de

ff.de condi.& demonſt.& in.l.vnica.§.
1 pro ſecundo.C.de cadu.tollen.† Vbi ſit
differentia,an onus à teſtatore vni vt
legatario,vel vt fideicommiſſario iniū
ctum fuerit,quod nullum ſit,& de iure
adimpleri nequeat:an vero illi vt me-
ro,ac nudo miniſtro, quoniam primo
caſu licet onus fuerit nullum,& adim-
pleri nequiuerit,tamen legatum,ſeu fi-
deicommiſ.abſq; onere apud ipſum re
manebit:at in ſecundo caſu ſecus eſt,
nam mero miniſtro deberi non poteſt
vt in locis præallegatis.Hac communi
theorica ſubſiſtente,dicendum eſt,ma-
trē,de qua agitur,ex teſtatoris expreſ-
ſa,tacitaque mente,cui lex aſsiſtit, ex
ſubſtitutione,& fideicommiſſo ſibi re-
licto commodum atque vtilitatem per
cipere potuiſſe,quia,nullo exiſtēte one
re ſibi iniuncto,ſubſtituta,& fideicom-
miſſaria remanſit,cum non vt nuda mi
niſtra,& exequutrix,ſed vt hæres fidei
commiſſaria fuerit inuitata per verba
diſpoſitiua in ipſam collata,illam ſub-
ſtituēdo vulgariter,pupillariter,& per
fideicomm.prout voluit Barto.in.l.pe-
cuniæ.ff.de alim.& cib.lega . in .d . l.ſi
2 quis titio,& in.d.l.ſi quis quos,qui† ad
cognoſcendum,an alicui tanquam le-
gatario,vel fideicommiſſario , an vero
tāquam nudo,& mero miniſtro,ac exe
quutori onus iniunctum ſit ,concludit
verba inſpicienda fore:nam ſi teſtator
expreſsè in aliquem verba diſpoſitiua
contulit, ille nullo modo exequutor,
ſed legatarius,vel fideicommiſſarius di
cetur:& hic eſt caſus noſter.Idem dicē
dum eſt , quando teſtator ſimpliciter
grauaſſet aliquē poſt tempus aliquod
legatum reſtituere, videtur enim ex
hoc voluiſſe,illum interim ex legato
commodum ſentire,& percipere Bar-
tol.in.d.l.ſi quis titio,& in.d.l.pecuniæ

nam ratione commodi , quod interim
ſentire potuit,legatarius,non autē nu-
dus miniſter cenſetur. l.ſulpitius, alias
incipit ſimiliter.ff.de dona.inter vir.&
vxor.l.ſi quis eum.ff.de cond.& demō.
& glo.in.d.l.ſi quis quos . Cum itaque
mater per verba diſpoſitiua fuerit ex-
preſsè vocata,& commodum ex diſpo
ſitione teſtatoris conſequi potuerit,hæ
res fideicommiſſaria , non autem ſim-
plex miniſtrix , & exequutrix fuit.
Quòd autem commodum interim po-
tuerit percipere,ex teſtamento euiden-
ter apparet,nam teſtator illam in vſu-
fructu ſubſtituit,ergo ex mente teſta-
ris commodum fructuum conſequi de
buit argumen.leg.primę cum gloſſ.ff.
3 &.C.eodem.titu . † Et quamuis illam
teſtator purè,& ſimpliciter & abſque
alicuius temporis præfixione videatur
oneraſſe,ſeu abſque eo,quod poſt tem-
pus certum,vel incertum fuerit graua-
ta.iuxta.l.vxorem in fin.cum ſimil.ff.
de lega.iij.tamen adhuc fructus perci-
pere,& acquirere potuit,prout eos intē
rim ante electionem , vel reſtitutio-
nem fideicommiſsi percepit, quoniam
etiam eo caſu, quo grauatus quis fuit
pure per fideicommiſſ. fructus ante
reſtitutionem petitam ab eo perce-
ptos acquirit,ſuos que facit,vt in leg.
mulier.§.primo in primo reſponſ.& in
§.hæres,& leg. in fidecommiſſaria . ff.
4 ad Trebellian. cum ſimilibus † Con-
ſtat ad hæc expreſsè teſtatorem voluiſ
ſe, dictam matrem ſentire commo-
dum,ex quo illam vulgariter , pupil-
lariter,& per fideicommiſſ . ſubſtituit,
cum per huiuſmodi ſubſtitutiones
commodum hæreditarium acquiratur.
l.cohæredi.§.cum filiæ.ff.de vulg.& pu
5 pil.Præterea† quando legatarius , ſeu
aliter honoratus grauatus fuit per
fideico

fideicommiſ. prout in caſu noſtro mater grauata fuit generaliter vnum puerum eligere, illúmque hæredem inſtituere (quod grauamen faciendi hæredem fideicommiſſum continere dicitur. l. ex facto. in prin. ff. ad Trebellia.) ſi tale fideicommiſ. euaneſcat, ac fit inutile, tunc fideicommiſ. hæredi ſcripto non debetur, ſed irreuocabiliter illi, qui grauatus fuerat, vt eſt tex. cum ibi not. per Bart. in. l. quem hæredi. ff. de hæredib. inſtitu. & hoc optime inſeruit pro deciſione dubii, de quo diſputatur. Accedat ad hæc, † quòd mater, quæ fuit
6 grauata puerum eligere, illúmque hæredem facere, dicitur per fideicommiſ. grauata. d. l. ex facto. in princ. vbi text. clarus. l. filius. §. vt quis hæredem. ff. de legat. j. & l. Imperator. §. penultimo. ff. de legatis. ij. item fideicommiſ. huiuſmodi cenſet matri iniunctũ poſt mortem ſuam, quia viuens non poteſt hæredem habere. l. qui ſuperſtitis. ff. de acquir. hæred. cum iis, quæ voluit Bar. in. l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de liber. & poſthu. ergo non purè, ſed poſt mortem ſuam grauata videtur, cum nemo ſibi hæredem faciat aut habere poſſit, niſi poſt mortem iuribus vulgarib. Sumus itaque in caſu Bar. de quo in. d. l. ſi
7 quis Titio. quòd † vbicunque ex verbis teſtatoris expreſſè non apparet, grauatum debere commodum conſequi, ſed tacitè ex eo, quòd teſtator dilationem ad onus exequendum adiecerit, tunc dicetur grauatus vt legatarius, & fideicommiſſarius, non autem vt nudus miniſter, & exequutor. Propterea ſi onus adiectum ab initio fuerit nullum, legatum, & fideicommiſſ. debet remanere apud legatarium, & fideicommiſſarium grauatum, ipſique irreuocabiliter acquiri, vt concludit Bart. in. d. l. codicillis. in princ. & habetur in dicta. l. ſi quis quos. & in. l. ſi quis eum. vbi glo. Imola, & alii. ff. de condi. & demonſtr. Suadentur præmiſſa ad fauorem matris, quòd ex quo propter captatoriam teſtatoris voluntatem onus ipſi matri adiectum fuit ab initio nullum, debuit fideicõmiſſum, & omne id, quod in onere continebatur, illi acquiri, & apud
8 eám remanere, quoniam † vbicunque onus eſt nullum propter iuris impoſſibilitatem, vt quia lex illud reprobet, eique reſiſtat, tunc legatum vel fideicommiſ. debetur grauato, & ſic legatario, vel fideicommiſſario, qui onus adimplere debebat, vt eſt doctrina Barto. in. d. l. codicillis. quam doct. Paul. Caſt. Salice. Bald. & alii ſequuntur in. l. vnica. §. in primo. & in. §. pro ſecundo. C.
9 de caduc. tollend. ſed † diſpoſitio, & voluntas captatoria dicitur nulla propter iuris impoſſibilitatem, quia lex illi reſiſtit, vt in. l. captatorias. C. de teſtamen. milit. l. captatoriæ. ff. de lega. j. & tex. notab. in. l. captatorias. ff. de hæredib. inſtituen. qui dicit talem diſpoſitionem eſſe à lege, vel ſenatuſconſulto improbatam, & glo. ibi illam appellat illicitam. l. illa inſtitutio. in princ. ff. eodem. & tex. in. l. j. ff. de his quæ pro non ſcrip. habe. optimè probat, quòd conditio illa, quæ voluntatem captatoriam continet, reiicitur, & pro non ſcripta habetur tanquam de iure impoſſibilis, quoniam ſenatus tales captatorias voluntates improbat, tanquam illicitas, & de iure turpes, neque admittendas. Ergo onus, quod ob talem iuris impoſſibilitatem adimpleri nõ potuit, operabitur, quòd omne commodum à teſtatore relictum apud ipſum grauatum, & ſic apud matrem in caſu noſtro remanſi. Et ita iuris eſſe viſum eſt.

SVMM

SVMMARIVM.

1 ☞ *Prohibitio alienationis facta filio regulariter ad legitimam non extenditur, & quando hoc verum ſit. nu. 4.*

2 *Prohibitio alienationis eſt onus, & grauamen.*

3 *Onus, aut conditio legitimæ adiecta quando deducatur, & quando non, & nu. 13.*

5 *Prohibitio alienationis quando ad legitimam quoq; extendatur: & quando legitimæ onus, & conditio adijci poßit.*

6 *Filio etiam quo ad legitimam pupillariter ſubſtituitur.*

7 *Præteritio, & exhæredatio filij facta fauore ipſius ſaltem reſpectu futuri temporis valent, nec conſideratur, quòd reſpectū præſentis alteri commodum, & filio incommodum afferant.*

8 *Filius per fideicom. vocatus vt præteritus teſtamentum per contratab. rumpit, niſi ad illius commodum ita eſſet vocatus.*

9 *Filius legitimam purè, & liberè petere poteſt, & conditionem vel fauorabilem recuſare.*]

10 *Filius, ſi tota patris hæreditas illi delata eſt, non poteſt legitimam, abſq; onere capere, & reſiduum repudiare. ſed totum aut capere, aut repudiare debet.*

11 *Legitimæ in fauorem filij onus, & conditio apponitur, etiam ſi fauor quoq; alterius, & inſpecto præſenti ſtatu incommodum aliquod filij contineatur.*

12 *Fructus percepti ex fideicom. cum dilatione reſtituendo quando ſint fideicommiſſario reſtituendi, & quando non.*

13 *Prohibitionem alienationis, aut aliam conditionem fuiſſe ad fauorem filij adiectam quomodo veriſimiliter colligatur.*

Quæſtio LXXXVII.

FILIVS vſque ad certum tempus bona alienare fuit prohibitus, & in
caſu alienationis filii, & deſcendentes
prohibiti vocati ſunt: cum propter delictum bona illius eſſent confiſcanda,
quæſitum eſt, an, tali prohibitione non
obſtante, legitima ei iure naturæ debita in confiſcationem veniret. Plerique
1 fortaſſe putarēt, † prohibitionem alienationis non extendi ad legitimam in
bonis patris filio debitam, quæ nullo
modo ab eo potuit auferri tāquam iure, & ratione naturali debita argumento. l. ſcripto. in fi. ff. vnde liber. &, l. cum
ratio. ff. de bonis damna. & quia abſque dilatione, & onere aliquo debetur,
imò ſi quod eſſet grauamen adiectum,
eſt deducendum. l. quoniam in prioribus. cum ſimil. C. de inoffic. teſta. Sed
2 † prohibitio alienationis eſt onus, &
grauamen ad. l. non vſque. cum aliis. ff.
ſi quis à par. fuer. manumiſ. ergo bona
ipſius filii quo ad legitimam ad fiſcum
pertinebunt. Et hæc ſententia videtur
admittenda, quia non ſumus in terminis doctorum volentium, quòd prohibitus alienare ad certum tempus nequeat etiam de ſua legitima diſponere,
cum prohibitio ſolum ad fauoré prohibiti facta eſſet, vt loquuntur ſcriben. in. l. cum ex filio. ff. de vulgar. & pupil.
& in. l. filiis matrem. C. de inoffic. teſta.
nam in caſu alienationis prohibitus
grauatus fuit reſtituere filiis, & deſcendentibus ſuis, & ideo non prohibiti, ſed
nepotum teſtatoris fauorem, & vtilitatem prohibitio continere dicitur argu.
not. in. l. filiusfamilias. §. diui: ff. de lega.
3 j. Accedat tertio, quòd † quando certum
eſt, dilationem, & conditionem legitimæ filii adiectam reſpicere fauorem,
& vtilitatem filii, tunc ea non reiicitur,
nec habet locum diſpoſitio. d. l. quoniam. at quando in odium illam fuiſſe
adiectam apparet, ſeu dubitatur, tunc

omne onus,omniſque dilatio ex legiti-
ma deducitur. d.l.quoniam. itáque in-
telligatur Bart.in auth.excipitur.C.de
bon.quæ lib.& ipſe in.d.l.cum ex filio.
& Paul.Caſtr.in.d.l.filiis matrem. hoc
expreſsè dicunt. Quare cum dubium
in caſu,de quo agitur, eſſe poſſet, an
prohibitio alienationis in odium,an in
fauorem filii eſſet adiecta, ea ad legiti-
mam extendi non debuit, & ideo bona
ipſius ſaltem quo ad legitimam confi-
ſcanda fuerunt. Ego tamen,his non re-
pugnantibus, contrarium eſſe verius
4 dixi,†quòd enim prohibitio alienatio-
nis facta filio ad legitimam illi iure na-
turæ debitam non extendatur, verum
eſt,quando prohibitio non fauoré pro-
hibiti, ſed aliorum, quorum gratia fa-
cta eſſet, reſpiceret iuxta tex.cum ibi
5 not. in.d.§.diui. † at quando fauorem
etiam prohibiti contineret, & facta eſ-
ſet, vt teſtator prohibito prouideret,
qui forte minor,parũ induſtrioſus, ne-
gligens, aut dilapidator erat iuxta.l.ti-
tio centum.in prin.vbi Imola,Caſtr.&
alii. ff.de condi.& demon.tunc prohi-
bitio etiam ad legitimam filio prohibi-
to debitam extendetur : nam etiam di-
ſpoſitio. d.l.quoniam in prioribus. li-
mitatur,niſi dilatio,onus,& grauamen
in fauorem filii,& ad eius vtilitatem,ac
prouiſionem eſſet adiectum ſaltem pro
futuro tempore, ſi non pro præſenti.d.
l.cum ex filio.iunctis not.ibi per Bar.&
arg.d.l.filiis matrem. vbi Paul & doct.
communiter,& ita in te minis ponit
glo.quam omnes ſequuntur in.d.l.quo-
niam. facit.l.ex tribus.cum glo. C.de
6 inoffic.teſta.† vbi filio etiam quo ad le-
gitimam pupillariter ſubſtitui poteſt,
vt in.c.ſi pater.de teſta in.vj.quia per
eam filio prouidetur.l.humanitatis. C.
de impuber.facit etiam ad propoſitum
l.ſi emancipatus.la.ij.ff.de bonor.poſſ.
7 contratabul.vbi † præteritio facta fa-
uore filii ſaltem reſpectu futuri tem-
poris teſtamentum non rumpit, neque
ex ea datur bonorum poſſ.contra tab.
idem eſt in exhæredatione facta ad cõ-
modum filii in.l.multi non notæ.ff.de
lib.& poſthu.vbi Imola,& Alex.multa
ad rem noſtram facientia adducunt.
Quæ iura videlicet.d.l.cum ex filio.d.
l.filiis matrem. d.l.ſi emancipatus.&.d.
l.multi non notæ. hodie quoque mili-
tant,neque correcta ſunt ſecundũ Bar.
Cyn.Ang.Imolam,& doctor.ibi magis
communiter, & Angel.in.l.multi.ff.ad
Trebell.& ego plenè dixi in.c.Raynu-
tius.de teſtam.nume.cxcij. Adde, quòd
8 †filius per fideicommiſ.vocatus poteſt
tanquam præteritus teſtamentum per
contra tabulas.rumpere,ex quo nõ fuit
directè inſtitutus arg.l.ita tamen.§.qui
rogatus. ff.ad Trebel.&.§.aliud quoq;
capitulum..in auth.vt cum de app.co-
gno.at ſi per fideicom.vocatus eſſet ad
illius commodum & prouiſionem, te-
ſtamentum vt præteritus non rumpe-
ret arg.d.l.ſi emancipatus.qui text.ho-
die correctus non eſt ſecũdum Guliel.
de cun.in auth.non licet.C.de lib.præ-
ter.Bart.Bal.& alii in.d.l.filiis matrem.
& Bald.in auth.ex cauſa.col.viij.C.de
lib.præter.qui prædicta vera eſſe dicit,
9 † niſi filius expreſsè vellet, & peteret
legitimam purè,liberè,abſque onere,&
dilatione,prout de iure poteſt,cum cen
ſeatur eſſe creditor : vnde dilationem
vel fauorabilem acceptare non tene-
tur arg.l.ſi ita ſcriptum. §.Pegaſus. ff.
de leg.ij.&.l.ſtipulatio iſta.§.in re cer-
ta.ff.de verbor.obligat. nam fauori ſuo
quiſque renuntiare poteſt iuribus vul-
gar.ſed in caſu,de quo agitur,non con-
ſtat filium voluiſſe legitimam abſque
onere

onere de non alienando, quia non ipſe, ſed fiſcus hoc allegat, vt legitimam capiat. ergo &c. Quinimo Alexan. in d. l. multi non notæ. dictum hoc Baldi verum non videri teſtatur, & contrarium expreſsè tenuit Bart. in d. l. filiis matrẽ. ibique Bald. etiam hoc ſequi videtur, dum inquit d. l. filiis hodie non eſſe correctam per dicta. l. quoniam. Præterea
10 † quando filio tota hæreditas ex teſtamento, vel ab inteſtato delata eſt, non poteſt dicere volo meam legitimam abſque onere, & reſiduum hæreditatis repudio, ſed totum aut acceptare, aut repudiare debet argu. l. j. & ij. ff. de acquir. hæred. & ita concludunt Cy. Bal. Salic. & Alex. in l. hæres. C. de impub. Bar. Ang. & alii in l. quia poterat. ff. ad Trebell. & in l. pro hærede. §. ſeruo. ff. de acquir. hæred. Bal. in l. vnica. in ver. quo ad primam. C. quãdo non pet. par. & Abb. in d. c. Raynutius. in fi. omnésq; alii doctor. communiter huic ſententiæ adhærent: nam d. l. quoniam. loquitur, quando filius ſolum in legitima eſſet inſtitutus, in qua tunc nec onus, nec dilatio aliqua apponi poteſt, ſecus ſi vniuerſaliter per prædicta: ex quibus ceſſat prima ratio pro fiſco facta. Secunda quoque conſideratio, quòd prohibitio alienationis non ad fauorem filii prohibiti, ſed nepotum teſtatoris in caſu alienationis vocatorum facta fuerit,
11 tollitur in primis † quia doct. communiter in d. l. cum ex filio. & in d. l. filiis matrem loquuntur etiam in caſu, quo conditio, onus, & dilatio legitimæ in fauorem, commodúmque filii adiecta concerneret fauorem, & vtilitatem alterius, vt in caſu. d. l. cum ex filio. vbi illa adiectio, cum in ſuam tutelam venerit, magis commodum alterius concernit, videlicet nepotis inſtituti, quàm illius, cui fuit adiecta, vt declarant ibi Paul. Caſtr. Ioan. de Imol. Alex. & alii, & in d. l. filiis matrem. & tamen volunt illam conditionem poſſe apponi legitimæ filii, vt præſupponit Alex. in d. l. multi non notæ. quoniam & in inſpecto præſenti tẽpore potius odium contineat, tamen futuro inſpecto filio vtilis eſſe potuit, & hoc teſtator conſiderauit: & hac de cauſa in d. l. multi. in d. l. filiis. & in l. ſi patronus teſtamento. §. ſi quis non mala. ff. de oper. libert. filii exhæredatio tendens ad vtilitatẽ filii valet veluti etiam dicitur de inſtitutione filii facta à matre ſub conditione, ſi pater illum emanciparet, quia de malis moribus mariti mater dubitaret, vt in caſu d. l. filiis. & l. Paulus. la. ij. ff. de bo. libert. nulli námque dubium in his caſibus, inſpecto præſenti tempore, vtilitatem alterius, & odium potius filii cõtineri, ſecus vero inſpecto futuro, quod ſolum conſiderabile eſt, vt in dictis iuribus: & tamen doctor. communiter in locis præallegatis volunt, vt dicit Alexand. in d. l. multi. quòd etiam hodie in caſu illorum iurium talis exhæredatio fieri, & ſuper legitima filii talis conditio, & dilatio apponi poſsit, tanquam vtilis etiam in conſequentiam ipſi filio: ad idem facit dicta. l. ſi emancipatus. vbi caſus notabilis, cuius diſpoſitio etiam hodie reſpectu legitimæ locum habet ſecundum Alexandr. in dicta. l. multi. & l in ſimili facit id, quod
12 dicitur, quòd † licet fructus non ſint reſtituendi, quando dilatio reſtitutioni fideicommiſsi eſt appoſita, quoniam in dubio gratia hæredis grauati cenſetur adiecta l. mulier. §. hæres. ff. ad Trebellia. tamen quando gratia fideicommiſſarii eſſet appoſita, fructus illi reſtituerentur. l. in fideicommiſsi. §. cum poli-

m 2 dius.

dius,ff.ad Trebel.idẽ eſt,ſi gratia vtri-
uſque adiecta eſſet.d.§.hęres.itaque nõ
refert,an gratia vnius tantum dilatio
dicatur appoſita.Sic in caſu noſtro re-
ferre non debet,an prohibitio aliena-
tionis fuerit legitimè adiecta gratia &
fauore filii, an vero alterius, vt clare
probant iura præallegata,ſi rectè con-
ſiderentur, iunctis iis, quæ docto.ibi
dixerunt:Vnde quãuis prohibitio hæc
aliquod afferat incommodum prohibi
to,& regula ſit,ꝙ nullum onus,& incõ
modum legitimæ filii poteſt iniungi.
d.l.quoniam ,tamen ſi aliquo reſpectu
commodum afferat, & hoc veriſimili-
ter conſiderauit teſtator, id deduci nõ
debet,etiam ſi cõmodũ quoque alterius
continere poſſet,vt dictum eſt.Sed ta-
mẽ ſi deduci poſſet, eſſet ad petitionẽ
filii, & non alterius deducendum, vt
colligitur ex iis,quæ tradit Barto.in.d.
auth.ex cauſa,& ſupra retuli.Tertia ra
tio pro fiſco conſiderata remouetur ex
iis,quæ elegãter poſuit Salic.in.d.l.quo
niam,in ſolutione contrarii de.d.l.cum
13 ex filio,qui dixit,ꝙ † aut certum eſt,
conditionem,dilationem,aut onus ad-
iectum continere odium ,& non fauo-
rem,& tunc reiicitur.d.l.quoniam ,aut
certum eſt non odium,ſed fauorem po
tius continere,vt plenius filio prouide
retur & tunc nõ deducitur,d.l.cum ex
filio cum aliis ſupra allegatis,aut dubi
tatur,& tunc ſi qua veriſimilis conie-
ctura eſt,teſtatorem id feciſſe gratia
prouidendi filio, & ad illius fauorem,
non deducitur.d.l.cum ex filio cum ſi-
14 mil.& † coniectura eſt,ſi filius non eſ-
ſet induſtrioſus,ſed dilapidator,& fra-
gilis iuxta.l.Titio centum in princi.cũ
ibi not.per doc.ff.de condit.& demon,
vel ratione ætatis,vt in dicta.l.cum ex
filio,& in caſu.l.ii.C.de vſu.pro empt.
vbi præceptum de non alienando
rem minoris non dicitur nudum, quia
veriſimiliter factum cẽſetur ob ætatis
fragilitatem,quamuis hoc dictum non
fuerit, & hic eſt propriè non eſt ca-
ſus noſter:quoniã fili' dilapidator im-
becillis neq; ĩduſtrioſus erat:& hãc illi
pater alienatiõis ꝓhibitionẽ adiunxit,
vt ei principaliter prouideret:ꝙ patet
quia non ſimpliciter,ſed ad tẽpus pro-
hibuit,poſt quod conceſsiſſe videtur ar-
gu.l.cum prætor.ff.de iudi.Si vero nul
la veriſimilis,ac probabilis coniectura
adſit,quod prohibitio fuerit in fauorẽ
filii appoſita,tunc deduci, & reiici de-
bet:& ita procedant not.per Bart.in.d.
l.cum ex filio ,& per Pau.in dicta.l.fi-
liis matrem ,Et hæc omnia de iure ve-
riſsima eſſe reſpondi.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Obligatio operis faciendi eſt indiui-
dua, & quomodo adimpleatur.*

2 *Ad opus faciendum qui abſque temporis præ-
fixione tenetur.illud non inchoare ſed perficere
debet, temporiſque præfixio eſt in arbitrio
iudicis.*

3 *Pecunia pro opere, & facto indiuiduo fa-
ciendo debita tota, & non pars illius ſolui
debet.*

Quæſtio. LXXXVIII.

Cvm fundum in plures annos
locarem,conuenit, vt condu-
ctores foſſas , & cauamenta
quædam facerent,ideoque libras cẽtũ
quot annis de penſionibus ſoluendis re
tinere poſſent.Retentis libris centum
primo ſecundo,& tertio anno, condu-
ctores opus non inchoarunt:quærebã-
tur,vtrum hoc conductoribus licuerit,
an

an vero operis partem pro rata pecuniarum retentarum facere debuerint. Illud verius viſum eſt, conductoribus licuiſſe libras centum pro dicto opere faciendo ſingulis annis de penſionibus ſoluendis retinere, etiam ſi foſſas, & cauamenta primo, ſecundo, & tertio anno
1 facere nõ incœperint: † nam cum obligatio huiuſmodi operis faciendi ſit indiuidua, neque pro parte adimpleri poſſit, vt tantam in parte reſpectu par tis vtilitatem afferat, quantam in toto afferret reſpectu totius. l. ſtipulationes non diuiduntur in princi. vbi Barto. & alii. in. l. iiij. §. cato, & in. l. in exequutione. §. ſecunda. ff. de verbo. obliga. & ad huiuſmodi foſſas, & cauamenta facienda libræ centum non ſufficerent, nec mille, aut vltra, neque hoc factum adimpleri queat abſque conſenſu, & licentia ſuperiorum, aliorumque vicinorum, ſequitur, q̃ cõductores, qui primo, ſecundo, & tertio anno libras centum pro hoc opere faciẽdo retinuerũt, illud pro rata pecuniarum retentarum facere, quoniam ad hoc ſe non obligarunt, ſed ſimpliciter ad faciendum foſſas, & cauamenta de certo loco ad certum locum: quo caſu dicũtur ſe eo modo obligaſſe, quo de iure tenentur, videlicet non in parte, ſed in totum, cum vt dictum eſt, hæc ſit obligatio facti indiuidui: Quo fit, vt ipſi non teneantur opus facere, niſi penès ſe tot pecunias prius retinuerint, cũ quibus illud non modo inchoare, ſed perficere quoque valeãt argumento. l. iulianus. §. offerri. & . l. qui pendentem. ff. de actio. empt. ſi enim ſingulis annis tantam cauamentorum, & foſſarum partem feciſſent, quãtam cum libris centum facere potuiſſent, profectò nihil egiſſent. neque obſeruauiſſent, adimpleſſentque id quod tenebantur facere, tum propter obligationem indiuiduam, in qua pro parte adimpleri non ſufficit, tum quia pars, quæ facta eſſet, facilè ex aqua pluuiis, & aquarũ inundationibus ſolo ad
3 æquata fuiſſet. Præterea † qui ad opus faciendum tenetur ſimpliciter ex vltima voluntate, vel ex pacto locationis, non tenetur ad opus inchoandũ, ſed ad illud perficiendum. l. rei appellatio. §. opere. ff. de ver. ſigni. not. in. l. ſi legatũ in prin. ff. de opẽ. pub. Et ſi tempus ad opus faciendum, & cõſequenter inchoandum, atque perficiendum non ſit appoſitum, illius præfixio iudicis arbitrio poſita eſt, qui vt bonus vir arbitrari debebit. l. ſi legatum. §. j. l. cum quidam in fi. ff. de vſuris, iuncta. l. continuus. §. cũ ita. ff. de ver. obliga. Ergo iudex non debebit arbitrari, ipſos conductores debere incipere foſſas, & cauamenta, vt illa perficiant, niſi tot pecunias habeant, cum quibus incipere, & perficere poſ-
4 ſint argu. d. §. offerri. ac etiam † quia, quum pecunia pro opere, & facto indiuiduo faciendo debetur, non ſufficit partem habere, niſi totam pecuniã habeat, & conſequatur. l. fideicommiſſa. §. ſi in opere. ff. de leg. iij. & faciunt not. ab Ange. in. l. in exequutione in princip. ff. de verborum obligationibus. Et hanc ſententiam eſſe admittẽdam exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Index de crimine cognoſcit, illudque punit, quatenus in ſuo territorio commiſſum eſt.*

Delictum, iuriſdictio, & pœna diuiſionem ex diuerſitate territorij recipiunt.

2 *Inſultus quando cum vulnere, vel homicidio confundatur, & quando non.*

3 *Tractatus ſolus delicti committendi regulariter de iure non eſt punibilis,niſi in quibuſdam caſibus.*

4 *Tractans, & mandans crimen,inter ſe differunt.*

Quæſtio. LXXXIX.

EX FACTO Quærebatur, quendam in territorio puta Bononienſi de aliquem occidendo egiſſe, & homicidium poſtea in alio territorio commiſſum fuiſſe,neque conſtare illum ipſum,qui de morte egit, interfeciſſe, ſed tractatum ſolum habuiſſe,ſi Bononiæ contra eum inquiratur,an & quomodo ſit puniendus: Reſpondi breuiter, cum non appareret,ipſum occidiſſe,ſed tractatum duntaxat de occidendo in territorio Bononienſi feciſſe, quod ſi Bononiæ puniendus eſt,de ſolo tractatu, & ordinatione homicidii puniri debet,
2 haud de homicidio, † nam iudex de crimine cognoſcit, & punit, quatenus in ſuo territorio commiſſum fuit:habet enim delictum plures partes diuiſibiles,& iuriſdictio, ac pœna diuiſionem ex diuerſitate territorii recipiunt, vt voluit Bal.in.c.j.§.iniuria in fi.iij.col. verſi.quæſiuit Iaco.Butrig.de pace iu-
2 ram. firman. Propterea † inſultus in vno territorio factus non confunditur cum vulnere.vel homicidio in alio territorio poſtmodum ſequuto,ſed & inſultus,& vulnus,aut homicidium eatenus per iudicem cuiuſlibet territorii puniuntur,quatenus in ſuo territorio commiſſa fuerunt,vt ibi per Bald. ſecus ſi vtrunque in eodem territorio factum eſſet, nam tunc inſultus per homicidium, vel vulnus ſubſequutum confunderetur.l. qui de crimine cum ibi not.C.de accuſa.Secundo ad rem noſtram facit deciſio quæſtionis huiuſmodi,quam ponit Bart. in.l.& ſi amicis.§.ſed & ſi.ff. de adult. vbi expreſsè in caſu noſtro voluit, quem eſſe puniendum ſolum de tractatu homicidii à iudice territorii,in quo tractatus factus fuiſſet, quando homicidium poſtea in alio territorio fuiſſet commiſſum.Sed aduertendum eſt,hęc vera
3 eſſe,† quando tractatus in iure eſſet punibilis,vt in caſu.c.j de homic. in vi. quem allegat Alex.in appoſ.ad Barto. in.d.§.ſed & ſi,in crimine læſæ maieſtatis,vt in.l.quiſquis.C.ad.l.iul.maie. in crimine raptus in.l.j.C.de rap.virg. & in aliis caſibus,quos nunc referre opus non eſt:tunc enim à iudice loci: in quo tractatus fuiſſet factus,poſſet ſanè puniri:alioquin ſi tractatus non eſſet punibilis,iudex loci illius ſicut ratione fori incompetentiæ delictum punire non poſſet,ita nec tractatum,qui regulariter de iure non eſt punibilis ad not.per Barto.in.l.non ſolum.§.ſi mandato num. 9.maximè in verſi.Et ex hoc.ff. de iniur.docto.in.c.fi.de homic.in vj.& præſertim Philip.Peruſi.ibi in vlti, verſic. Barba.in.c.fin.col.xj.num.32.& ibi Felin.expreſſe colum.x.extra de foro compet.faciunt etiam not.per Bald.in.l.non ideo colum.viij.verſic.ſexto quæritur. C.de accuſa.& in.l.ſi vt proponitur.ff. de fideiuſſ.vbi Ioannes de Imol.inquit mandantem puniri in loco mandati pœna extraordinaria: quod ſimiliter de tractatu.quando eſſet punibilis, dicendum forte eſſet:ſed regulariter, vt
4 dictum eſt,tractatus non punitur,& † in hoc tractans,& mandans longè inter ſe differunt,quia tractans de crimine non punitur,vt mandans vt expreſsè ſentit Bartol.in dicta lege & ſi amicis, & Felin.in dicto capitu.fin.col.x.quodque tractantes homicidium in vno loco,ſi poſtea in alio

in alio homicidium fecerint, nequeāt in loco tractatus. ſed in loco homicidii puniri, voluit Pau. de Caſt. in, d. l. ſi vt proponitur allegando Bart. in d. l. & ſi amicis, & Bal. in. l. ij. C. de eunuchis: & notandum eſt Paulum ibi non præſupponere tractatum poſſe puniri, ſed ſolum quærere, an reſpectu homicidii forum ſortiatur in loco tractatus, vel in loco homicidii. Quare concludendum eſt, ſi tractatus iſte per ſe non eſt punibilis, hic, contra quem Bononiæ inquiritur, non ſolum de homicidio in alieno territorio commiſſo non punietur, ſed nec de tractatu. Et ita iuris eſſe cenſui.

SVMMARIVM.

1 *Filiationis articulus quomodo probetur.*

2 *Probationis ſpecies variæ ſunt, neque iudex an vnam tantum ſe applicare debet.*

3 *Filiatio reſpectu matris etiam meretricis, & non nuptæ præſumptiuè probatur.*

4 *In præſumptionibus iuris, quæ multæ ſunt ex diuerſis mediis ſumptæ, non medium, ſed quòd ius ita præſumat, attenditur.*

5 *Pater ex iuris diſpoſitione certus eſſe poteſt.*

6 *Probatio præſumptiua admittitur etiam in iis caſibus, in quibus verè quid probari debet.*

7 *Dominium & per inſtrumenta, & per præſumptiones probari poteſt.*

8 *Diuiſio bonorum verè per teſtes, ac inſtrumenta, & præſumptiuè etiam ex curſu temporis probatur.*

9 *Probatio præſumptiua admittitur etiam in caſu ſtatuti expoſcentis probationem per inſtrumenta.*

10 *Filiatio illegitima reſpectu patris præſumptiuè non probatur, ſecus eſt reſpectu matris, & quare numero. 11.*

11 *Filius ſpurius quo ad patrē, & effectus ciuiles eſt incognitus, nec filius nominari poteſt.*

12 *At quo ad matrem eſt cognitus, ſicut legitimus, & naturalis.*

Quæſtio XC.

VTRVM Filiatio ex parte matris illegitimæ ita probari poſsit præſumptiuè, ſicut filiatio iuſta ex parte patris iuxta ea, q̄ habentur in. l. j. per glo. & Bar. C quorum bon. in. l. filium diffinimus. ff. de his, qui ſunt ſui, vel ali. iuris, in. l. non nudis. C. de proba. & in. l. quoties. ff. eod. & in. c. tranſmiſſæ qui fil. ſint legitimi? Verā, & iuridicam eſſe concluſionem dixi, ꝙ etiam per iuris præſumptiones probabilis ſit, vt eſt de mente Bal. Sali. & doc. cōmuniter in. d. l. non nudis. reprobando Iac. But. ibi, qui dicunt, ꝙ † ſi qs
1 tanquā filius alicuius, viri aut fœminæ agens articulum fecerit, ꝙ eſt, ſeu fuit filius talis, teſte que producti, & examinati ſuper ſubſtantia. & veritate filiationis non deponant, ſed tantum ſuper quaſi poſſeſſione, vt ꝙ ille nominatus fuit filius, tractatus, vel educatus, & cōmuniter habitus vt filius. & ꝙ ipſe articulans habuit, & tractauit Titium, vel ſeiam vt patrem, ſeu vt matrem, articulus filiationis ſimpliciter poſitus dicitur legitimè probatus, quia ſufficit illum per iuris præſumptiones probatū fuiſſe: idem præſupponunt doc. communiter poſt glo. in. d. tranſmiſſæ. & in c. per tuas de proba. Nam † cum variæ
2 ſint probationis ſpecies, alia quæ fit per teſtes, alia p inſtrumēta alia per cōiecturas, alia per iuris præſumptiones: c, forus de verbo. ſignifi. Bald. in rub. C. de proba. ſcrib. omnes in rubric. extra eo. tit. & eſt tex. qui loquitur de filiatione in. l. iij. §. duæ. ff. de carb. edic. planè ipſe iudex non debet ſe ad vnam tantū

probationis ſpeciem applicare, ſed ad illam, quæ de iure admittitur, vel ad teſtes, vel ad inſtrumenta, vel ad argumenta, vel ad iuris præſumptiones. c. in præſentia de renuntia. c. cauſam de re iudica. l. ob carmen in fin. ff. de probat. cum vbiq; not. facultas enim probationum ad vnam probationis ſpeciem anguſtari non debet, ſed illa, quæ facta reperitur, admittitur. l. quoniam & ibi Bar. C. de hæret. c. ſicut cum ibi not. extra de probat. Et probatio, quæ fit per iuris præſumptiones, dicitur euidens, liquida, & manifeſta. l. tutor. cum glo. C. de peric. tut. & not. in. l. licet imperator. ff. de lega. j. Adde quod hæc concluſio ad literam clarè probatur in c. afferte gladium. & ibi ſcrib. extra de præ-
3 ſumptio. † vbi ad probandum filiationem matris etiam meretricis, & non nuptæ ſufficit probatio præſumptiua, quæ ſola ſatis eſt ad ferendam ſententiam diffinitiuam tam filiationis, quã ad effectum hæreditatis conſequendæ, vt ibi per gl. & ſcrib. omnes, & licet prę ſumptio filiationis ibi reſultet ex actu qui pietatem ſapit, hoc tamen non impedit, quin idem eſſe poſsit, ſi præſumptio oriatur ex alio medio, & ex alia iuris coniectura, quæ ad præſumẽdum quem eſſe alicuius filium ſufficeret, variæ autem ſunt coniecturę, ex quibus filiationis præſumptio oritur, quas ſcriben. referunt in locis ſupra allegatis, & in d. c. afferte præſumptio ab actu, de
4 quo ibi, ortum habuit: † iuris namq; prę ſumptiones multæ ſunt, & ex variis, diuerſisq; mediis ſumuntur, ac oriuntur: quod referre potius laborioſum, quàm ſubtile foret, & quilibet vir doctus hoc ipſum per ſe inueſtigare poterit, vt per Areti. in rub. extra de probat. & recurrẽdo ad plenè tradita per Alciat. in tra & a. de præſumpt. ſed ſolum, an ius ita præſumat, quę rendum eſt, quoniam ad probationem filiationis quandoque denominatio hinc inde attenditur & quandoq; tractatus, educatio, dilectio, & alia multa, vt in locis præallegatis, & tamen eadem eſt præſumptio licet ex diuerſis mediis à iure inducta dicto cap. afferte. cum aliis. Nec aduerſatur id, quod Moderniſs. quidam dicunt. in cap. raynutius circa prin. de teſtam. qui ſoli ex ſuo capite nouam tradunt doctrinam, quod ad probandum filiationem matris non admitti debent iuris præſumptiones, ſed ſola vera probatio: quod ſecus eſt ad probandam filiationem patris: ratio eſt, quia pater eſt incertus. l. lucius. ff. de condi. & demon. & ideo ex parte illius probatio prę̃ſumtiua admittitũ, at mater ſemper eſt certa. l. quia ſemper. ff. de in ius vocan. & ideo ad coniecturalem probationem recurrendum non eſt. Nam multis modis reſponderi poteſt, primo hoc dictũ eſſe contra mentem omnium ſcribentium, qui nullibi hanc differentiam faciunt. Secundo eſt contra tex. in d. cap.
5 afferte. Tertio † ex iuris diſpoſitione pater certus eſſe poteſt, cum is dicatur pater eſſe, quem nuptiæ demonſtrant. d. l. filium, & d. l. quia ſemper, & tamen ad probandam patris filiationem non eſt omnino neceſſaria probatio, quę ſumitur ex nuptiarum præſumptione: imò illa admittitur, quæ etiam ex variis colligitur præſumptionibus à diuerſis mediis ortum habentibus, vt traditur in d. l. non nudis in d. l. filium, in dicto capitulo tranſmiſſæ, & in dicto cap. per tuas cum multis aliis. Poteſt ad hæc contingere filiationem ex latere matris vere probari non poſſe, vt quia obſtetrices mortuæ eſſent, aut aliter

ter veræ probationes deficerent; iniquum profectò eſſet, quod aliis argumentis, iuriſq; præſumptionibus probari nõ valeret,& hoc modo filius, aut filia materna ſucceſsione, & legitima debita iure naturæ fraudaretur, vt expreſsè conſiderat. l. iij. in.§. duæ.ff.de
6 Carbo. edic.† Nam cum variæ ſint ſpecies probationis, vt ſupra dixi, inter quas illa, quæ fit per iuris præſumptiones, connumeratur, quamuis quid verè per teſtes probari poſsit, non tamen aliæ iuris probationes excluduntur, veluti ſunt iuris præſumptiones, quoniam is, qui verè probare poteſt, non excluditur, quin etiam per ſolas iuris præſumptiones probet, ſi velit, cum iudex ad vnam probationis ſpeciem neminem arctare debeat contra. l. quoniam.C.de hæreti. cum iis, quæ ſupra dicta ſunt. Et ſi omnes caſus, quibus quid verè probari poteſt, inſpiciamus equidem reperiemus etiam in illis poſſe probationem fieri ex præſumptionibus,& argumentis iuris dicta. l. iij.§. duæ, qui text. in terminis quæſtionis noſtræ loquitur. Item † ad probandum dominium probatio vere per inſtrumenta fieri poteſt. l. cum precibus. C. de probat. l. in exercẽdis. C.de fide inſtrumen. cum ſimi. probari etiam poteſt per præſumptiones, vt in.l.ſiue poſſidetis,& in.l.inſtrumenta cum ibi not.
8 C.eodem titulo. Similiter † diuiſio bonorum verè per teſtes, & inſtrumenta probari poteſt.l.inſtrumentis. C.de fide inſtrument.item & præſumptiuè ex curſu temporis.l.penulti.cum glo.communiter approbata.C.communi diui. Alex.in conſi.xcij. colum.prima lib.ij. Bald.in ſuis notab. lxvij.&Felin. omnium fidelis relator in cap. illud extra de præſumptio.& Specula. in titul. de probat. in ſecunda parte. §. videndum reſtat inter alias ſpecies probationis, quibus quid probari poteſt, ponit præſumptiones iuris,& ibi in verſicu. quinto per præſumptionem generaliter inquit, probationem fieri poſſe per præſumptionem, & allegat text. in dicto cap. afferte. ex quo infertur, ipſum velle, quod ille tex. generaliter probet poſſe per præſumptionem probari ex latere matris quem eſſe filium ſpurium, de quo illum textum loqui clarum eſt. Et quam plures caſus refert Bald. in.l. prima in tertio & iiij.colum.C.de fidei com. in quibus licet probatio vera fieri poſſet, tamen etiam illa ſola admittitur quæ per iuris præſumptionem fieret:
9 & inter alios caſus inquit, quod † licet ſtatutum ex poſceret, probationem per inſtrumenta fieri debere, tamen illa quoque probatio admittitur, quæ ſolum per iuris præſumptionem fieret, qualis eſt illa, quæ traditur in. l. iij. C. de apo.pub.li.x. facit etiam ſecundum ipſum tex.cum glo. in dicta. l. ſi tutor. C.de pericu.tuto.& not.in. l.iij. de ingen.manum.cap.peruenit de cenſibus, & per Innocen.in cap.cum eccleſia de cau. poſ. & propr. & cum res clara ſit, plurima, quę poſſent ad propoſitum cumulari, prætermitto. Non aduerſatur etiam quoddam conſilium Angeli nume.101.in dei nomine &c.ſuper puncto &c. Quia ibi principaliter tractat, an ſpurii, ſeu baſtardi poſsint dici conſortes,& conſanguinei: † & quamuis inci-
10 denter dicat, ipſos non poſſe probare ſe eſſe filios ſpurios patris per iuris præſumptiones, vt quia filius fuerit vocatus, vt filius educatus, & habitus, quoniam per filiationis quaſi poſſeſsionem probari poteſt filiatio iuſta, legitima, & naturalis, vel naturalis tantum, cum

m 5 nul

nulla filiatio quantumcunque iuſta, & legitima, quantum ad certi patris demonſtrationem attinet, verè probari poſsit.ſed ſolum præſumptiue per qua ſi poſſeſsionem filiationis, tamen ipſe Angel. loquitur de probando filiationem illegitimam reſpectu patris, non autem reſpectu matris,nam ſi hoc vltimum etiam voluiſſet,dixiſſet apertè cōtra text.in dicto.cap.afferte.& tenendo filiationem ſpuriam, & illegitimam ex parte matris, & non patris poſſe per quaſi poſſeiſionem,& pręſumptiue pro
11 bari,† ratio differentiæ eſt, quia filius ſpurius quo ad patrem eſt incognitus, nec quo ad effectus ciuiles, & ius ſuccedendi dicitur filius, adeo quod filius nominari non poteſt, authent. ex complexu.C.de inceſ.nup.authen.licet. C. de natur.lib. c. per venerabilem in fin. qui fil. ſint legit. niſi in caſu cap. cum haberet de eo,qui dux. in matri. quam poll. per adulte. licet ibi etiam aliqua ſpecialis ratio id inducat, quia ſpurius in figura matrimonii natus erat,quo'caſu quo ad alimenta vt filius conſideratur,aliàs ſecus dicto cap.per venerabilem in fine. & hæc ratio colligitur ex tex.cum ibi not.in. l. filiam hæredibus in fin.ff.ad Trebell.vnde cum reſpectu patris nequeat dici filius ſequitur,quod nullo modo verè,nec præſumptiuè illa
12 filiatio probari poteſt. Sed † reſpectu matris filius ſpurius.ſeu vulgo conceptus eſt à iure cognitus, ſicut legitimus,& naturalis,& ſimul,ac pariter admittuntur ad matris ſucceſsionem. l.ſi qua illuſtris.C.ad orficia. §.nouiſsime Inſtitu. de ſenat.orfic. l.ſi ſuſpecta.§.j. & ibi glo.ff.de inoffi.teſta. Quo fit, vt licet quo ad patrem huiuſmodi filiatio probari nequeat, tamen ſecus eſt quo ad matrem, à qua & nominari, & tractari vt filius debet: & conſequenter quamuis hæc filiatio quo ad patrem dicatur illegitima, & reprobata. l. prima C.de natu.lib.d.authen.licet cum aliis tamen reſpectu matris dicetur legitima,& cognita, ideoq; non ſolum verè ſed etiam præſumptiuè probari poterit:nam & ſi probatio vera filiationis quo ad matrem dicatur poſsibilis, & quo ad patrem impoſsibilis, vt inquit Salicet.in.l.quoties.ff.de probat. tamē non ſequitur, filiatio, quo ad matrem vere probari poteſt,& eſt poſsibile, ergo præſumptiuè,& per quaſi poſſeſsionem filiationis probari non poteſt: neque hanc conſequentiam facit ibi Salicet.veluti eius verba inſpici poſſunt alioquin falſum dixiſſet, & contra dictū cap.afferte.ac etiam quia in omnibus iis,quæ verè poſſunt probari, ſi de facto probari non valeant, admittitur probatio præſumptiua Alexander in conſil.liii.&.lxvj.lib. ſecundo & ſupra dictum fuit. Et hæc veriſsima eſſe mihi viſa ſunt.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio permiſſa in iis caſibus,in quibus regulariter prohibetur, intelligitur quo ad effectum ſuſpenſiuum, & multo magis quo ad deuolutiuum.*

2 *Appellatio ſemper magis effectum deuolutiuum,quam ſuſpenſiuum operatur.*

4 *Appellari poteſt regulariter in poſſeſſorio mixto.*

5 *Quæſtio fructuum relaxandorum dicitur mixti poſſeſſorij, & quandoq; meri petitorij.*

6 *In dubio remedii intentati medium concludendi inſpicitur.*

7 *Petitorium dicitur,etiam ſi de poſſeſſione probetur.*

8 *Interdictum vnde vi ſemper eſt merum poſſeſſo-*

ſeſſorium, etiam ſi in eo quandoque dominium probetur.

9 *Idem eſt in interdicto quorum bonorum, & quorum legatorum.*

Quæſtio. XCI.

IN QVAESTIONE fructuum ſequeſtratorum, quos relaxari petitũ fuit ex forma ſtatuti cauentis eos relaxari debere poſſeſſori, & ei, qui melius ſuam poſſeſſionem probauerit, dubitatum fuit, an appellatio in ea interpoſita tanquam à ſententia poſſeſſorii vtrunque effectum & deuolutiuum, & ſuſpenſiuum operetur, ſtante ſtatuto, quod ſemel tantum poſſe in poſſeſſoriis appellari permittit. Illa eſſe veriſ-
1 ſimam opinionem dixi, quod † in his caſibus, in quibus à ſententia poſſeſſorii appellari poteſt contra regulam iuris ciuilis, quo ad vtrunque effectum appellatur, & præſertim quo ad ſuſpenſiuum: nam omnes fatentur, eam regulam, quod appellari nequeat, procedere quo ad effectum ſuſpenſiuum, vt eſt text. in. l. vnica. C. ſi de momen. poſ. fuer. appella. à qua regula cum plures caſus excipiantur, veluti quando ſtatutum hoc permitteret, vel poſſeſſorium eſſet mixtum, & in aliis caſibus, profectò hi caſus intelligentur, vt quo ad effectum ſuſpenſiuum appellari poſſit, quoniam exceptio de regula, & in illius terminis loqui debet. l. nam quod liquidè. §. fin. ff. de penu. lega. cum ſimil. Quod ſi verum eſt, prout veriſſimum eſſe videtur, multo magis quo ad effectum deuolutiuum etiam in illis
2 appellari poterit, quoniam † appellatio ſemper deuolutiuum magis quam ſuſpenſiuum effectum operatur. quia ſuſpenſiuum abſque deuolutiuo non operatur, ſed econtra quidem poteſt deuolutiuum abſque ſuſpenſiuo operari, vt colligitur ex iis, quæ ponit Abb. in rubr. extra de appellat. Vnde ſtatuta permittentia ſemel poſſe appellari, debent intelligi quo ad effectum ſuſpenſiuum, ac etiam deuolutiuum. Sed in caſu, de quo agitur, eſſet diligenter aduertendum, ſtatuta prædicta in eo locum non habere, illa etenim in mero poſſeſſorio ſemper loqui ſolent, vt eſt in ciuitate noſtra, nos vero ſumus vel in mixto poſſeſſorio, vel in mero peti-
3 torio, † quo caſu nulli dubium, appellationem eſſe regulariter permiſſam, vt volunt docto. omnes de hac materia loquentes Bartol. Alexand. & alii in. l. ſecunda. ff. de appella. recip. & in. l. vnica. vbi Bald. C. ſi de momen. poſſ. fuer. appel. & canoniſtæ communiter in capit. cum ad ſedem de reſtitu. ſpol. & in
4 petitorio hoc eſt clariſsimum. † Quod autem ſimus in poſſeſſorio mixto. probatur, nam agitur de poſſeſsione, quoniam ex forma ſtatutorum fructus ſequeſtrari debent relaxari poſſeſſorii, & illi, qui de ſua poſſeſsione rei, ex qua fructus percipiantur, melius probauerit, & hoc reſpectu dicetur eſſe cauſa poſſeſſorii argumento. l. prime. ff. vti poſsiden. item agitur de fructibus reſtituendis, & acquirendis, poſſeſſori acquiruntur, quorumque dominus ratione poſſeſsionis efficitur. l. bonæ fidei. ff. de acquirendo rerum dominio & Bartol. in lege tertia. §. ex contrario. ff. de acquirenda poſſeſsio. cum ſimil. & ideo dicetur poſſeſſorium mixtum: itaque in terminis voluit Bald. in dicta lege vnica, columna ſecunda in verſiculo, ſed &c. & Salicetus ibi in finali. verbis dicit, quod quando iudex in cauſa poſſeſſorii condemnat etiam reum ad intereſſe: vel ad reſti-

reſtitutionem fructuum, appellari po-
teſt,quoniam hoc caſu ratiōe fructuū
petitorium eſt poſſeſſorio mixtum, itē
alia ratione,quia huiuſmodi damnum
in cauſa proprietatis non eſt reparabi-
le:quæ vltima ratio damni irreparabi
lis etiam ſi militare non poſſet, alterā
tamē militare ſufficeret,quòd ſimus in
mixto poſſeſſorio,ad hoc,vt appellari
poſsit argu.§.affinitatis,&.§.affinitatis
&.§.ſocrum inſti.de nuptiis, vbi alte-
ram ex duabus rationibus militare ſuf
ficit.Quinimo arbitratus ſum veriſsi-
mum fore,quòd ſimus in mero petito-
5 rio,†nam quando dubium eſt,quod re
medium fuerit intentatum, poſſeſſoriū
ne,an petitorium,medium concluden-
di eſt inſpiciendum,non autem in li-
bello narratum,vt in terminis voluit
Decius in conſi.xxviij.colum.ij.in ver
ſicu.quòd autem &c.ex medio enim cō
cludendi cognoſcitur remedium inten
tatum.l.j.ff.ſi menſ.fal.mod.dix. not.
in.l.j.ff.de eden.& habetur per Bartol.
in.l.certi condictio in princ.ff. ſi cert.
petat.Quare licet in hoc caſu in narra
tione libelli facta fuerit mentio de poſ
ſeſsione rei,tamen cum in concluſione
ſolum concluſum, & petitum ſit fru-
ctus debere relaxari tanquam ad domi
nos,& poſſeſſores ſpectantes,& ſic ſolū
ſuper fructibus concluditur,& quæſtio
fructuum eſt quæſtio petitorii,adeo ꝙ
illa facit,vt poſſeſſorium merum effi-
ciatur mixtum Bald.& Salice. in locis
præallegatis, ideo cum principaliter
de fructibus agatur,in mero petitorio
nos eſſe dicere poſſumus.Nec obſtat,ꝙ
de hac cauſa fructuum cognoſci nō po
teſt abſque probatione poſſeſsionis, ex
quo ſecūdum ſtatutum poſſeſſori ſunt
6 relaxandi,quia reſpōdetur,quòd† prin
cipaliter agitur de fructibus relaxan-
dis,& ſecundario de poſſeſsione, nam
ad effectum relaxationis fructuum poſ
ſeſsio probari debet, & conſequenter
non principaliter,ſed incidenter:quod
quidem non facit,vt dicatur eſſe cauſa
poſſeſſorii,quoniam principalis inten-
di arg.eorum,quæ voluit Paul.caſt. in
l.quidam in ſuo colum.penul.ff.de con
dit.inſtit.vbi ad probandum dominiū
per poſſeſsionem differentia eſt, vtrū
principaliter.an vero incidenter dedu
7 catur.Præterea†interdictum vnde vi,
quod datur etiam hæredi,non compe-
tit ipſi hæredi,niſi probet ſe hæredem,
& ſic dominum, quia hæres idem eſt,
quod dominus.§.fin.Inſtit. de hæredi.
inſtit.l.j.§.hoc interdictum.ff. de vi.&
vi arma.& c.ſignificauerūt de teſtibus:
tamen interdictum vnde vi ſemper eſt
merum poſſeſſorium,quia in eo princi
paliter de poſſeſsione agitur, quamuis
etiam de dominio incidenter agi con-
8 tingat.Hoc ſuadetur etiam,nam† inter
dictū quorū,bonorū & quorū legatorū
dicitur merum poſſeſſorium,& tale, in
quo non poteſt appellari,vt per Saliç.
in rub.& in.l.j.in fin.ij.colum.& in vl-
ti.verſic.C.quorum bon.& Abb.in.c.
cum ad ſedem in fin.ix.colum.de reſti.
ſpol.& tamen cauſa proprietatis, & do
minii in eo deducitur, neque pōt quis
obtinere,niſi ſe heredem probet, vt in
d.l.j.& ibi Barto.quod quidem eſt pro
bare ſe dominum,vt dictū eſt,ſed quia
incidenter,& in conſequentiam neceſ-
ſario cauſa proprietatis probatur,ideo
ſolum poſſeſsionis cauſa,quæ principa
lis eſt,attenditur:ita in hoc caſu ex quo
principaliter de fructibus agitur,dice-
tur eſſe cauſa meri petitorii,& non poſ
ſeſſorii,quia poſſeſsio incidenter pro-
batur,& deducitur ad demonſtrandum,
cui fructus ſequeſtrati iuxta prouiſio-

nem ſtatuti ſint relaxandi. Et hæc vera eſſe putaui.

SVMMARIVM.

1 Debitor legando creditori in dubio cõpenſare noluiſſe præſumitur: & quando compenſacio ex mente teſtatoris ſit facienda nume ro.6.&.9.

2 *Legatum factum creditori non compenſatur cum debito voluntario, ſed cum neceſſario contracto ex legis diſpoſitione: fallit. numero ſexto.*

3 *Compenſatio eſt hinc inde contributio.*

4 *Legatum factum vxori non compenſatur cũ dote, quando ex vna parte eſſet quantitas: ex alia ſpecies, vel aliud: declaratur. numero vndecimo*

5 *Legatum factum creditori non compenſatur, quando teſtator dixiſſet, lego de bonis meis, declaratur. nume.12.*

6 *Legatum factum vxori, quando ex mente teſtatoris cum dotibus ſit compenſandum, eſt numero nono.*

7 *Relaxare idem eſt, quod abſoluere.*

8 *Exigere non poteſt, qui compenſare tenetur.*

9 *Legatum creditori factum, & acceptatum quando, & quomodo ex mente teſtatoris compenſetur.*

10 *Reputatio, & compenſatio eiuſdem virtutis ſunt.*

Quæſtio. XCII.

TESTATOR Filiis ſuis hæredibus inſtitutis legauit vxori veſtes, iocalia, & vſumfructũ certæ partis bonorum, ita tamen, vt ipſa teneatur relaxare dotes ſuas penes hæredes ſuos, illaque ab eis non exigere: vxor agnoſcendo legatum ſibi factum accepit pro illius exequutione, & ſatiſfactione prædium quoddam ab hæredibus ad illud vſufructuandũ: in quæſtionẽ cecidit, vtrũ, mulier, vel eiᵒ hæredes vltra dictum legatum poſſent in bonis, & hæreditate teſtatoris dotes ipſius petere, an vero ex cum legato facto compenſandæ forent. Et petitioni huiuſmodi, non autem compenſationi locum eſſe videretur dicendum, quo-
1 niam † in dubio nunquam præſumitur, ꝙ debitor leganda creditori, vt maritus vxori, voluerit legatum compenſari debere cum dotibus illius, vt probatur in.l.vnica.§.ſciendum, aliàs in.§. primum.C.de rei vxo.actio.niſi maritus ei pro dote expreſſè reliquerit, vel ſpecialiter dixerit, ſe vxori legare animo compenſandi cum dote: alioquin manifeſtiſsimum eſt teſtatorẽ voluiſſe vxorem habere vtrumque, vt ibi eſt text.& Bald.& glo.in.l.titia.§.qui in uita in ver.non eſt, & tex.in.l.creditorem.de leg.ij.dicit euidenter conſtare debere, teſtatoris voluntatem fuiſſe, vt compenſaretur: quæ teſtatoris voluntas cum in occurrenti caſu euidenter non appareat, compenſatio nõ eſt præſumenda, & ideo dotes quo vltra legatum peti poſſunt. Secundo † quamuis legatum factum creditori compenſetur cum debito neceſſario ex legis diſpoſitione immediatè contracto.d.§. qui inuita, l.ſi cum dotem.§.ſi pater. ff.ſolu.matrim.auth.præterea cum ibi not.C.vnde vir, & vxor cum ſimi.tamen in debito voluntario ex cõtractu & actu immediatè voluntario non fit compenſatio, vt volunt docto.communiter in locis præalleg.& facit.d.l.creditorem, & Bald.& alii in.l.ſi vxor.C. de bon.aucto.iud.poſſi. At teſtator debitor erat dotium vxoris ex cauſa voluntaria, hoc eſt ex obligatione contracta ex receptione dotis, & promiſſione

ſione,facta,ergo &c. Tertio non poteſt in hoc caſu cadere compēſatio, quoniā
3 †compenſatio eſt hinc inde debiti cō tributio.l.j.cum ſimil.ff.de compenſat. ſed licet ex parte mariti teſtatoris debitum extaret,non tamen ex parte mu lieris,quæ in nullo marito tenebatur, ergo compenſatio dici nō poteſt. Quar
4 to † per legatum factum mulieri etiam in caſu, quo regulariter compenſatio cum dote facta dici debet,tunc ea facta dicitur,quando hinc inde eſt quantitas:ſecus ſi ex vna parte quantitas eſſet,& ex altera ſpecies,vel aliud,vt eſt in caſu,de quo agitur, cum vxor eſſet creditrix quantitatis:ergo non poteſt dici factum legatum animo compenſandi,veluti expreſſe volunt,& ſentiūt Bart.& Paul.Caſt.in.l.huiuſmodi.§.cū pater.ff.de lega.j.& ita debet intelligi. l.ſi pater.pro filia.ff.de colla.dotis, vbi caſus notab.hoc idem tenet Bald.in.l. filia legatorum.C.de lega. Salice.in.l. l.quoniam in prioribus.C.de inoffi.teſta.in.d.l.ſi vxor,& in.l. neſennius. ff.
5 de nego.geſtis. Vltimo † quando legatū eſt factum à teſtatore dicente, lego de bonis meis,tunc non dicitur factū animo compenſandi,ſed legatarius vtrunque conſequi poteſt etiam in caſu,quo facta compenſatio cenſeretur, nam cū bona deducto ære alieno dicantur.l. ſubſignatum. §.bona cum ſimil. ff. de. verbo.ſignif.ideo legatum videtur factum poſt id,quod debitum erat,vt colligitur ex iis,quæ voluit Bald.& Alex. ſequitur in.l.ſi cum dotem.§.ſi pater. ff.ſoluto.matrimo.in.iiij.colum. Cæterum,his non repugnantibus,in hoc caſu contrarium eſſe de iure verius reſpō
6 di. † nam & ſi maritus teſtator debitor ex cauſa voluntaria diceretur,& idcir co compenſatio non præſumeretur, vt dictum eſt,tamen quando ex verbis teſtatoris apparet,ipſum legaſſe animo compenſandi,inducitur compenſatio, & mulier ab initio alterutrum petere poteſt,& legatum agnoſcendo ſibi præ iudicat.ac ſecundum aliquos, & forte magis communiter nullo modo poteſt dotis petere,etiam ſi in legato minus eſſet,vt voluit gloſſ.not.in.d.l.creditorem. An autem in hoc legato plus, minusve eſſet,prout diſtinguit text.in. d. l.titia.§.qui in vita, & ad effectum,vt mulier reſiduum,illudque plus petere valeret,veluti tractat poſt alios Alexand.in.d.l.ſi cum dotem.§.ſi pater, in l.ſi compenſandi.C.de hæred.inſtit. & in conſil.cxxxij.libro ſecundo non eſt præſentis conſiderationis,cum vt proponitur, legatum vxori factum longe maius eſſet quantitate dotis. Sed redeū do ad id,quod diximus,aſſumptum probatur in terminis in.d.l.vnica.§.primū in verſiculo.ſciendum. C. de rei vxo. actio.& in.d.l.creditorem ibi ſi voluntas teſtatoris compenſare volentis, optimus text.& ibi Salice.in.d.l.ſi cōpēſandi:& maximè vltra verba expreſſa voluntas teſtatoris apparet in duobus caſibus,primo,quādo teſtator erat debitor quantitatis,vt quia dos in quātitate conſiſtebat argu.eius, quod voluit gloſſ.in leg.prima.C.rerum amot. & in leg.tertia vbi Bald.& docto.C. de falſa.cau.adiectio.lega. Secundo quando filii fuiſſent hæredes inſtituti, quos pater duplici onere grauare voluiſſe non præſumitur,vt eſt text.cum gloſſ. in verſicul.non eſt in dicta leg.titia. §. qui in vita:at dos in hoc caſu conſiſtebat in quantitate,& filii erant hæredes inſtituti,ergo &c. Adeſt etiam vltra has coniecturas expreſſa teſtatoris voluntas,quæ ex illius verbis expreſsis apparet

paret,quo caſu omnes volunt,iura quę aperte dicunt,compenſationem debere fieri,vt in d.§.ſciendum,& eſt text. in leg.cum ab vno in princip.ff. de lega.ſecunda, Cenſetur autem teſtator per verba ſua voluiſſe, compenſationē eſſe cum dote vxori debita faciendam, quando dixiſſet,lego rem pro dote, ſeu ex cauſa dotis, quam habui, vel lego rem vxori pro compenſatione dotis, ſeu animo compenſandi,vt eſt text.& ibi Bald.in dicta leg.vnica.§. primum: idem ſi dixiſſet,lego precium rei dotalis,quam vendidi,etiam ſi de compenſatione facienda nihil expreſſerit. leg. cum pater.§.qui dotale.ff.de lega. ſecūdo ibique Barto.qui dicit etiam, maritum non legare animo compenſandi, quando ſimpliciter legat.ſecus. ſi non
7 ſimpliciter,vt quia verba aliqua expreſſit,ex quibus colligatur habuiſſe voluntatem compenſandi cum dote debita per illum text.vbi non fuit dictum,lego pro dote, nec animo compenſandi, ſed maritus aliis quibuſdam verbis hoc ſignificantibus vſus fuit, dicendo, vt amplius ei precium &c.non enim re
8 fert,an maritus dixerit,lego gratia cōpenſandi,an vero aliis ſimilibus verbis æquipollentibus ſit vſus,ſicuti voluit etiam Alexand.in terminis in dict. leg.ſi cum dotem.§.ſi pater in fina. ſecunda columna per text.in dicto.§.qui dotale, cum non referat, an quid ex æquipollentibus fiat leg. gallus. §. & quid ſi tantum.ff.de lib.& poſthum. & Bald.in dicta leg.vnica.§. primum dicit,quòd vbi legatum eſt ſimplex, manifeſtiſsimum eſt iuris præſumptione quòd maritus legando noluit compenſare:ergo quando legatum non eſt.ſimplex,ſecus eſt,& maximè aliis coniecturis concurrentibus, cum vna præ-

ſumptio aliam tollat,& ceſſare faciat leg.diuus in principio & ibi gloſſ.ff.de in integrum reſtitutione leg.prima.C. de patria poteſtat.iuncta.leg.filius. ff. de probatio.cum ſimilibus.Sed in caſu occurrenti dos mulieris in quantitate conſiſtit,teſtator filios hęredes inſtituit,& in legato facto vxori adiecit hęc verba,ita tamen quòd vxor teneatur relaxare dotes ſuas penès hæredes ſuos & illas ab eis non exigere,ergo non eſt dicendum,legatum factum fuiſſe vxori animo compenſandi: quod quidem clarè innuunt illa verba, quòd teneatur dotes ſuas relaxare, illasque non exigere,quæ idem important,ac ſi dictum eſſet,quòd vxor amplius,ſeu plus vltra legatum petere non poſsit. nam †relaxare idem eſt,quod abſoluere.capitul.venerabilibus.§. ſed ſi ex cauſa iuncto capitu.ſolet de ſententia excommunicationis in ſexto capitu.primo trigeſimaſecunda quæſtione octaua cum ſimilibus & mandare,quòd non poſsit dotes exigere propter legatum factum nihil aliud eſt,quàm iniungere compēſationem fieri,†nam qui tenetur compenſare.non poteſt exigere,vt eſt text in leg.prima cum ibi not. C. rerum mat.& in.d.l.ſi cum vno. ff. de lega.ij. vbi ſi vxor,cui animo compēſandi fuit factum legatum,non vult compenſare, poteſt legatum omittere,& dotem exigere,ergo compenſare idem eſt, quod non exigere dicto.§.qui in vita, iuncta gloſſ.fina.ibi:contrarium namque compenſationis eſt exigere.d.l.creditorem leg.ſecunda & tertia.ff.de compenſat.
9 & l.ſi tutores.C.eod.tit.Præterea†quādo conſtat de animo teſtatoris ipſum legaſſe animo compenſandi etiam in legato fructuū, vel vſusfructus,ꝙ vxor alterum tantū poſsit petere, legatūque

agno

agnoſcendo illa, & hæredes ſui dicantur ab exactione dotis excluſi, voluit Alex.in terminis in conſil.cxxxij.viſo inſtrumento diuiſionis &c. libro.ij.vbi optime loquitur, & differentiam facit, vtrum teſtator creditori legauerit animo compenſandi, & plus non dixit, & tunc ſi legatarius agnouit ſimpliciter legatum, non tenetur compenſare, niſi pro quantitate, & valore rei legatæ.l. penult.§.fi.ff.de aliment.& cibar.leg.d. l.titia.§.qui inuita. &.d.l.cum ab vno. aut teſtator legato adiecit, quòd legatarius eſſet re legata contentus, & nihil amplius petere poſſet, & tunc legatum agnoſcendo in totum ſibi præiudicat, etiam ſi legatum minus debito foret, vt tradit Dyn. in.d.l.creditorem. vbi eſt bona glo.idem volunt Paul.Caſtren.& Alex.in.d.l.ſi compenſandi. & Paul.in d.l.creditorem. & in.d.l.cum ab vno. Ex quibus concludendũ eſt, quòd vxor, quæ legatum agnouit, ſibi, & hæredibus ſuis præiudicauit quo ad dotis exactionem ſaltem pro concurrenti rata rei, & quãtitatis rerum legatarum. Nec obſtant in contrarium adducta, nam primum fundamentum ex prædictis ſublatum remanet, cum non ſimus in dubio, ſed in caſu, quo de voluntate teſtatoris appareret, quòd legauerit animo compenſandi, vt ſupra latius dictum eſt. Secundum quoque fundamentum ſublatum eſt, nam licet debitum in hoc caſu eſſet vooluntarium, tamen teſtator debitor non fecit legatum vxori ſimpliciter, ſed cum verbis ſignificantibus ipſum legaſſe animo compenſandi, & hunc animum plures coniecturæ demonſtrabant, quæ ſupra relatæ ſunt. Tertium ſimiliter non obſtat, nam & ſi vxor, quæ legatum agnouit, non dicatur ſibi, hæredibúsque ſuis per viam compenſationis præiudicaſſe, ſaltem præiudicauit per viam reputationis,

10 † quæ eiuſdem virtutis eſt, quoniam iura in terminis noſtris loquentia de compenſatione impropriè loquuntur, cum ea propriè dicatur reputatio, ſeu imputatio, vt not. voluit glo. in verſic. compenſatio in dicta.l.Titia.§. qui in vita per.l.emptor. ff. de rei vendica.& l.neſennius.ff.de nego. geſto. Non obſtat etiam quartum, quia & ſi aliqui ſupra relati tenuerint, compenſationem in noſtris terminis locum non habere;

11 †niſi quando hincinde quantitas deberetur, tamen ipſi loquuntur, quando legatum eſſet ſimpliciter factum, neque conſtaret de animo teſtatoris volentis compenſationem fieri debere, prout in hoc caſu conſtare demonſtratum fuit. Secundo reſpondetur, quod etiam quando agitur de compenſando legatum cum debito, non attenditur, an hincinde quãtitas debeatur, nam ſpecies quoque legata compenſatur cum quantitate debita, ſi de animo defuncti conſtet, vt voluit Ioan.de Imola, quem refert, & ſequitur Alex.in.d.l.ſi cum dotem.§.ſi pater.colum.v.verſic.quod dicit Ioan.de Imola per text illum: idem voluit Imola in.d.l.cum pater.§.pater filiæ.ff.de legat.ij.& Roma.in authent. præterea.C.vnde vir, & vxo. Vltimum fundamentum non obſtat, quia reſpon-

12 detur, †illud procedere in dubio, quando ſimpliciter factum eſſet legatum, nec ex verbis conſtaret, teſtatorem habuiſſe animum compenſandi, & eſſemus in caſu, in quo compenſatio regulariter fieri deberet, etiam ſi dictum non eſſet: Nos vero loquimur, quando expreſsè, & ex coniecturis de animo teſtatoris compenſare volentis appareret. Et ita in prædictis concludendum

dum eſſe dixi tanquam de iure veriſsimum, vt eſt certè.

SVMMARIVM.

1 *Actus agentium vltra illorum intentionem non operantur.*

2 *Error facti non obeſt, quin promiſsioni, & contractui conueniri poſsit.*

Quæſtio XCIII.

Vtrum mulier habens in bonis alicuius hypothecam, conſentiendo bona quędam alienari, poſsit agere contra primum emptorem, cui ea non conſenſit, nec hypothecæ renunciauit? Et quòd poſsit agere, quamuis ſecundo conſenſerit, ſolum renunciando hypothecæ in bonis ſecundo alienatis, non autem ſimpliciter, nec generaliter, iam deciſa quæſtio eſſe videtur per text. notab. in l. iubemus, C. ad Velleia. cuius diſpoſitio fauore mulierum fuit introducta, vt habetur ibi per Bartol. & latius per Pau. Caſt. & alios; faciunt not. per Specular. in tit. de renunciat. §. j. verſic. ſed pone. Et ea, quæ huic ſententiæ refragari videntur, procedunt forte, quando mulier ſimpliciter, & generaliter ſecundo renunciaſſet iuri hypothecæ, quod in bonis ſui debitoris habebat, Secus ſi ſolum ad bona ſecundo alienata ſe reſtrinxiſſet per d. l. iubemus. Imò idem fortaſſe etiam dici poteſt, quando generaliter renunciaſſet, vt eſt de mente Paul. Caſt. in d. l. iubemus. in fin. Nec aduerſatur, quòd ſi primo inferatur moleſtia, ſecundo etiam in conſequentiam infertur, nam hoc mulieri non debet obeſſe, cuius intentio fuit ſolum renunciare iuri, quod habebat ſuper bonis ſecundo alienatis, ergo ſolum quo ad illa, & non quo ad alienata in primum ſibi præiudicare, voluiſſe videtur, neque id attendi debet, quod in conſequentiam venit, ſed id tantum, quod principaliter mulier facere voluit maximè fauore ipſius. d. l. iubemus, ibique Bartol. & alii: 1 factus enim agentium vltra illorum intentionem non operantur, l. non omnis, ff. ſi cert. petat. c. deinde. xxvj. diſt. in c. homines, cum ſequen. xxij. q. ij. Et ad præmiſſorum corroborationem facit notab. doctrina Pauli Caſtr. in l. ſi. §. idem quæſiuit, ff. de condict. indeb. per illum tex, 2 †quòd ſi quid per errorem facti ab aliquo factum fuerit, & ab eo in inſtrumento promiſſum alterum non moleſtare occaſione illius facti, non propterea illud reuocare prohibetur, eodem oámque errore, quo id fecit, illam quoque promiſsionem feciſſe videtur argumento, l. doli. §. diuerſum. ff. de no- uat. Ex quo infert ad quæſtionem, quidam fratres bona paterna, materna, & fraterna diuiſerunt, & contra diuiſionem non venire, nec alter alterum occaſione bonorum dictorum moleſtare promiſerunt: conſtitit poſtmodum bona fratris præmortui de iure ad alterum tantum ſpectaſſe: is contrauenire, & repetere volebat: obiiciebatur diuiſio, & promiſsio de non moleſtando: conſuluit Paul. & hoc idem voluit in d. §. idem quæſiuit, quod poſsit agere, nec illi obſtet pactum, nam ex quo per errorem ad talem diuiſionem fuit deuentum, eodem errore pactum illud appoſitum fuiſſe cenſetur, & ideo nocere nõ debet: ita ſimiliter in hoc caſu dicendum eſt, & maximè quia mulier, vt dictum fuit, promiſit ſolum non moleſtare ſuper bonis ſecundo alienatis. Potuiſſem multa alia in hanc ſententiam

adducere, ſed rogatus, vt quid ſentirem, breuiter dicerem, multiſque negotiis tunc impeditus his paucis contentus ita reſpondi.

SVMMARIVM.

1 *Alueus fluminis quis ſit, & quo modo cognoſcatur.*

2 *Verba prolata à peritis legum, vel ſtatutorum non intelliguntur ſecundum communem vſum loquendi vulgarium, & imperitorum.*

Quæſtio XCIIII.

Alveus fluminis quis eſſet, & an circumcolentium ruſticorum opinio in eo cognoſcendo attendi deberet, ex me quæſitum fuit. Illud reſpondi, quòd † alueus dicitur eſſe venter fluminis, quem lectum appellamus Bar. in tractatu de alueo, Bal. in rubr. ff. de rerum diuiſ. col. viij. verſic. ſed nunc redeamus, Moder. Veron. in tracta. ſeruit. ſub rubr. de alueo. & Moderniores in. l. quo minus. ff. de flumin. Et eſt locus, qui eſt inter ripas fluminis. l. j. §. ripa. ff. de fluminib. capiendo flumen pleniſsimum, ſicut in hyeme ſecundum ſuum naturalem rigorem inſpici poteſt. l. penult. ff. eod. tit. iunctis iis, quæ voluit Bar. in. d. tractat. ver. relicto &c. Et huius ſigna erũt harena, & ſaxa, vt per glo. in. d. l. penul. & in iure alueus aliter dici, vel ſumi non poteſt: Quo fit, vt ab hac ſignificatione non ſit recedendum. l. non aliter. ff. de leg. iij. & argumento. d. l. j. §. nemo denique dixit. ff. de flumi. Propterea in hoc circumcolentium ruſticorum opinio attendi non debebit, ſed veritas ipſa, & natura rei. l. adeò. §. quod ſi toto. ff. de acquir. rer. domi. d. l. j. §. ripa. &. §. ſi tamen. alueus enim eſt terminus, ſeu verbum, quo iuriſconſulti in ſuis legibus vtuntur, ergo ad cognoſcendum, quid ſit alueus, communis vſus loquendi vulgarium certi loci non erit attendendus, & maximè imperitorum ruſticorum, qui nimia gaudent ſimplicitate, & ignorantia, vt iura dicunt. l. cum de indebito. ff. de probat. cum iis, quæ habentur per ſcribentes in. l. iuris. C. qui admit. & Bal. in. l. j. C. de ſeruis fugit. & in. l. j. C. de ſucceſ. edic. & do. Anto. in

2 princ. decretalium dicunt quòd † verba prolata à peritis in legibus, vel ſtatutis non debent, nec poſſunt intelligi ſecundum communem vſum loquendi vulgarium & imperitorum, veluti eſt optimus tex. in l. ſi dictum. in princ. ibi non tamen vt vulgus opinatur. ff. de euict. l. item prætor. ff. de ſuis, & legit. & l. ita vulneratus. in princ. ibi reſpondi. ff. ad leg. Aquil. Non aduerſatur. l. j. §. j. ff. de fluminib. ibi aut æſtimatione circumcolentium, quoniam loquitur de diſcernendo flumen à riuo, quod quidem facti eſſe dicitur, & veriſimiliter à circumcolẽtibus diſcerni poteſt: ſed quid ſit alueus, vix periti ſciunt, & hi diuerſimodè loquuntur: ergo à ruſticis, & imperitis hoc non eſt decidendum, veluti interrogati, quid ſit poſſeſsio, neſcirent iudicare, & ideo teſtis ſuper hoc non eſt interrogandus, vt ſolent dicere Moder. in. l. j. ff. de acquiren. poſſeſ. poſſent tamen ruſtici circumcolentes ſcire, & teſtificari, quod dicatur flumen pleniſsimum, cum iſtud in facto oculis perceptibili conſiſtat. d. l. penult. ff. de flumin. Similiter opinione circumcolentium diſcerni poterit, quando ita modica aqua in flumine remanere, ac fluere dicatur, vt nomen fluminis non retineat, ſicuti volunt Bar. in. d. tract. de alueo. in verſi. relicto &c. & Mod. Vero.

In.d.tit.de alueo.col.ij.quoniam hoc in
mero facto conſiſtit, & ab ipſis circum-
colentibus magis, quàm ab aliis in lo-
co non de gentibus diſcerni poteſt: at
iudicare,& teſtificari,quid ſit alueus, &
inquantum ſe extendat, non eſt impe-
ritorum ruſticorum, nec vulgarium,
ſed peritorum,qui animum ſuum iuri-
bus,& authoritatibus informare debẽt,
non autem communi vſu loquendi cir
cumcolẽtium, niſi eſſet communis vſus
loquendi generalis apud omnes, vt ſen
tiunt Moderni or.poſt alios in rub.ff.de
noui operis nuntiatione.Et ita iuris eſ-
ſe breuiter dixi.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Vaſallus ſine conſenſu domini vſum-
fructum, aut aliud onus in feudo validè non
imponit ad praeiudicium vocatorum ex inue-
ſtitura.*

2 *Vſusfructus conſtitutio dicitur rei alienatio.*

3 *Prohibitus alienare prohibetur omnino vſum-
fructum in re conſtituere.*

4 *Vaſallus ſuper feudo teſtari,aut aliud ordina-
re non poteſt ſine conſenſu domini, per quod
ius aliquod in re feudali conſtituatur.*

5 *Vaſallus de fructibus feudi ad illius vitam
tantum diſponit.*

6 *Vaſallus de feudo alium infeudare abſq; con-
ſenſu domini non poteſt ad praeiudicium ſuc-
ceſſorum, quibus feudum ex prouidentia de-
betur.*

7 *Nec in eo ſeruitutem imponere ad praeiudi-
cium domini,& ſucceſſorum in feudo.*

8 *Feudum quidam vſusfructus dicitur.*

9 *L.j.§.item in fundo ff.quibus mod.vſusfruct.
amitt.& ibi Bald.declaratur.*

10 *Res vectigalis, vel ſuperficiaria ſine conſenſu
domini alienatur,& in ea vſusfructus conſti-
tuitur.*

11 *Pignus,& vſusfructus poteſt in re feudali,vel
emphyteotica ſine conſenſu domini,& ſucceſ-
ſorum in feudo ad vitam ipſius vaſalis tan-
tum conſtitui.*

12 *Emphyteotica res poteſt reſpectu iuris emphy-
teotae pignori dari:ſecus eſt in feudo.*

13 *Sub generali relicto vſusfructus bonorum o-
mnium nunquam vſusfructus rerum feuda-
lium continetur.*

14 *Res aliena ſpecialiter obligari,vel pignori
dari non poteſt, nec ſub generali obligatione
venit,Fallit ibidem.*

Quaeſtio XCV.

AN feudatarius,ſeu emphyteo-
ta eccleſiæ ſuper feudo poſsit
ius vſusfructus,aut alimento-
rum, aut aliud ſimile onus conſtituere
ad præiudicium deſcendentiũ,& agna-
torum,quibus ex pacto,ſeu inueſtitura
fuit ius in feudo acquiſitum? Cum hoc
in quæſtionem cecidiſſet,illam eſſe ve-
riorem magiſque communem opinio-
1 nem dixi,quòd † vaſallus ſine conſenſu
domini ius vſusfructus, aut aliud onus
imponere nequeat ad illorum præiu-
dicium, qui in feudo ſuccedere ex pro-
uidentia,& inueſtitura debẽt, vt in ter-
minis voluit Roma.in ſingu.cccccxl.
incip.ſcis,quòd emphyteota &c.qui re-
ſpondet textui cum ibi not.per Bal.in
l.j.§.item in fundo.ff.quibus mod.vſuſ
fruc.amit.vt intelligatur ſecũdum alia
iura videlicet cum conſenſu domini,
prout in alienationibus rei feudalis re-
quiritur, vt in.c.j.§.donare.quali.pot.
olim feu.alien.& in.c.j. de prohib.feu.
alie.per loth.& in.c.j.quod incipit im-
perialẽ de prohib.feu.alie.per fed.quia
2 † vſusfructus cõſtitutio dicitur rei alie-
natio, vt probatur in.c.non liceat.xij.
q.ij.& in.l.fi.C.de rebus alien.non alie.
& Alex.in cõſi.iij.in fi.lib.iiij.dicit,ſub
relicto vſusfructus non cõtineri bonà

emphyteutica:& ſi alimenta in teſtamento patris fuerint reliᴄta, ſeu aliter debita vxori vel alicui a filio,eadebentur deducta legitima iure naturæ debita cum fructibus ſuis,item deducto ære alieno,& deductis bonis feudalibus,atque emphyteuticis eccleſię,faciūt etiā, quæ per ipſum habentur in.l.patroni, ff.ad Trebel.idem in terminis voluit glo.in rub.de alie.feu.par.in prin.& in indiuiduo Andr.de Iſern.ſummus feudiſta in.c.j.& ibi Præpo.Mediol.in.iiij. col.de proh.feu.alie.per Fed.& in.c.j. §.inde de alie.feu.ac expreſsius in dicto.§.donare, qui omnes hoc tenent, quicquid dixerit Baldus in dicto.§. item in fundo:& dicit Barto.in.l.codi-
3 cillis.§.inſtituto.ff.de lega.ij.ꝙ † prohibitus alienare prohibetur omnino vſumfructum in re conſtituere, quia hoc eſt alienare.d.l.fi.& Bal.in rub.de aliena.feu.inquit,quod in materia feudali verè, & propriè alienatio dicitur illa,quæ fit per tranſlationem dominii, vel vſusfructus rei, qui in ſe & poſſeſſionis,& dominii ſubſtantiam cōtinere dicitur.l.iiij.ff.de vſufruct. Sed feudi alienatio abſque conſenſu domini prohibita eſt iuribꝰ præallegatis,ergo trāſlatio quoque, vel conſtitutio vſuſfructus,verè,& propriè prohibita dicetur.
Confirmatur hæc concluſio, nam
4 † vaſallus ſuper feudo teſtari, legare, aut quicquam aliud ordinare non poteſt ſine conſenſu domini,per quod ius aliquod in re feudali conſtituatur.c.j. de ſucceſ.feu.in prin.d.§.donare,& ibi do.Præpo.Bal.in.d.c.j.in prin.in fin.ij. col.de prohi.feu.alie.per fed.cum ſimi. ſed vſumfructum in re feudali conſtituere eſt ius in re conſtituere.l.j.§.incorporales.ff.de rerum diuis.l.j.&.ij. ff.de vſufru.ergo &c.Dicit tamen Bal. in.c.j.in princip.in vlti.colum.de ſuc
5 ceſſ.feud. † quod ſi vaſallus grauaui ſuum filium, vt ſingulis annis de re feudali amphoras centum vini daret, huiuſmodi onus valeret,quia ſic nō de de re feudali teſtatur.ſed tātum de fructibus rei feudalis; qui ab illa ſunt ſeparati, & ſic de re ipſius filii hæredis, quo caſu res feudalis alienari non dicitur, & potius perſonam , quam rem grauare cenſetur hoc idem,voluit do. Præpos.in.c.j.§.donare,& in.§.fi.qualiter olim feu.alie.pot.& bene faciunt tradita à Bar.in.d.§.inſtituto,nam per huiuſmodi conſtitutionem non ius in re feudali conſtituitur,ſed potius obligatio quædam perſonalis,contrahitur, quæ non eſt alienatio,vt in dictis locis habetur:ex quibus infertur,ꝙ diſpoſitio facta non de fructibus, ſed de vſufructu iuxta not.in.l.ſi quis ita.ff.de vſufruc.& in.l.fundi Trebatiani.ff.de vſufru.legā.de iure non valeret, tùm quia de ipſa re vel eius parte facta eſſet.d.l.iiij.ff.de vſufru.tum quia eſſet verè, & propriè alienatio in materia feudali,quæ regulariter ſine conſenſu domini eſt prohibita,vt dictū fuit.Sed aduertendum eſt,ꝙ iis caſibus, quibus vaſallus de fructibus etiam ſingulis annis diſponeret illa obligatio perſonalis vltra vitam ipſius diſponentis non extenditur,& per mortē eius reſoluitur, vt tradunt Andr.de Iſer.& do.Præpo. in.c.j.in agna.vel fil.rep.hære.colum. iij.& ipſe Iſer.in.c.j.de prohi.feu.alie. per fede,inquit,vaſallum poſſe vendere fructus rei feudalis vſque ad eius vitam,nam ſic contrahitur quædā perſonalis obligatio,non autem fit alienatio:& ſi durante venditionis fructum tempore vaſallus moreretur: tunc feudum ad dominum , vel ſucceſſores

ceſſores feudi tranſiret:ad quod facit.
l.ſi quis domum.ff.locati. Adde ad cõ-
firmationem concluſionis traditæ in
6 qõ.propoſita,quòd † vaſallus de feudo
alium abſque conſenſu domini infeu-
dare non poteſt ad præiudicium ſuc-
ceſſorum in feudo, quibus ex proui-
dentia feudum debetur,vt volunt doc.
magis communiter, Specul.in ti.de lo
ca.§.nunc vero aliqua verſicu.cxxv.&
cxxix.Bal.in.c.j.de prohi.feu.alie. per
Fed.col.iij.verſi.quæro;nunquid,& ibi
Præpo.Alex.in conſi.xciiij.libr.iiij.c.j.
§.præterea,& ibi Bal.de capit.corradi;
& in.d.c.j.§.donare ſBald.ſ.in auth.niſi
rogati.in.iij.&.iiij.col.C.ad Trebellia.
7 Item † in feudo vaſallus ſeruitutem
imponere non poteſt abſque conſenſu
domini ad præiudicium domini ; &
ſucceſſorum,ſed ſui ipſius tantum, vt
ſupra,Bal.in.l.iij.C.de ſeruitut.& in.c.
j.§.quid ergo.de inueſti.de re alie.fac.
ſed vſuſfructus eſt quædam ſeruitus
debita à re perſonæ.l.j.cum glo.ff.de
ſeruit.l.j.ff.de vſufr.lega.l.rectè.ff.de
8 verbo.ſignifi.& † feudum dicitur eſſe
quidam vſusfructus;nã qui habet feu-
dum in re;dicitur vſumfructum habe
re.c.j.circa fin.in quib.cau.feud.amit.
doct.maximè Moder.in.c.j.§.hoc quo-
que in.iij.col.de ſucceſ.feu.ergo vaſal-
lus ſicut in feudo ſeruitutem, & ius
feudi conſtituere non poteſt.vt ſupra;
itẽ nec vſumfructum,nec vſum.Et hãc
concluſionem tanquam veriſsimã ſe-
quẽdo;ſupereſt,vt aliquibus;quæ præ-
dictis aduerſari videtur ; reſpondeam;
& primo non obſtant ea, quæ voluit
Bald.per illum text.in.d.l.j.§.item in
fundo.ff.quibus mod.vſufruc. amitt.
quem ſequitur Alexand.in conſil.cxx.
in vlti.ver.lib.j.Quia reſpondetur pri
9 mo.vt ſupra dictum fuit ex mẽte Ro-
ma.in.d,ſuo ſingu. cccccccxl. † ꝙ ille
tex.&conſequ enter dictum Baldi, qui
ſimpliciter ſe in illo tex.fundat;debet
intelligi ſecundum alia iura ; videlicet
domino conſentiente:& hoc apertè in-
nuit ille tex.ibi in fundo vectigali,vel
ſuperficiario iure conſtitutus vſusfru-
ctus:iure autem conſtituitur ; vt ſupra
dictum fuit, ergo non aduerſatur. &
quamuis Bald. ibi contrarium ſenſe-
rit, tamen Alex.in.d.l.iij.§.ex contra-
rio col.xvj,dicit Baldum motum fuiſ-
ſe ex ſuo capite, quia nihil allegat, &
contrarium videtur eſſe dicendũ,quo-
niam emphyteuta,ſeu vaſallus abſque
conſenſu domini non poteſt totam rẽ,
nec eius partem alienare.d.c.j.de pro-
hi.feu.alie.per fed.& conſtituere vſum
fructum eſt alienare ſaltem pro parte
d.l.iiij.ff.de vſufr.cum aliis; ergo &c.
Secundo ille text.loquitur de vſufru-
ctu conſtituto in re vectigali,vel ſuper
10 ficiario, † quæ ſicut poteſt ſine conſen
ſu domini alienari ; ita & vſufruct⁹ in
ea abſque conſenſu domini conſtitui-
tur.l.j.& ibi glo.& doc.C.de fun.patri.
lib.xj.Bar.& alii in.l.ſi C.de iure em-
phy.ſecus ergo eſt in re feudali,vel em
phyteutica,quæ ſicut abſque conſenſu
domini rectè non alienatur ; ita nec in
ea ius vſusfructus,vel vſus rectè conſti
tuitur,quoniam ſic alienari diceretur,
vt ſupra.Tertio ; præſuppoſito illum
text.in.d.l.j.§.item in fundo loqui de
re emphyteutica etiam priuati,dico eũ
debere itelligi,ſecũdũ ius digeſtorũ,
ſecũdum ꝙ in re emphyteu.pignus. &
vſufructus conſtitui poterat,vt ibi, &
in.l.rex vectigali.ff. de pigno.Sed cũ
hodie alienatio rei feudalis, & emphy
teuticæ maximè eccleſiæ ſine conſen-
ſu domini indiſtinctè prohibita ſit.c.
j.de prohib.feud.ali.per fede.in.c. po-

tuit.de loca.& in.d.l.fi.idcirco,non obſtante:§.item in fundo,&.d.l.lex vectigalis,nec pignus,nec vſusfructus in illis conſtitui poterit:ita eſt de mẽte gl. in.d.l.lex vectigali.ex qua hęc reſpõſio colligitur. Quarto reſpondetur,
11 † pignus, vel vſumfructum poſſe in re feudali,vel emphyteutica ſine conſenſu domini, & ſucceſſorum in feudo conſtitui ad vitam ipſius vaſalli conſtituentis tantum,illo vero mortuo reſolui,& extingui,cum reſoluto iure datoris reſoluatur ius acceptoris.l.iiij.ff. quibus mod.pig.vel hyp.ſol.d.l.lex vectigali. & ad propoſitum faciunt optime ſupra dicta de grauante filium ſingulis dare amphoras cẽtum vini de re feudali,aut aliter de fructibus feudi diſponente:bene etiam inſeruit id, quod dixit Bal.in.c.j.in princ.de prohi.feu. alien.per Fed.& in rub.de alie.feu.pa. in.c.j.de alien.feu.pat.in.c. j.de alien. feu.per illũ tex.& in.c.j.§.ſi vero qualiter feu.alien.pot.& Bald.ipſe in.l.iij. C.de ſeruit.dicta quorundam concordando dicit, emphyteutam poſſe ſine conſenſu domini ſeruitutem rei imponere,illamque durare, donec eius vita durabit, & non vltra vt habetur per eundem, & alios in.c.j.§.quid ergo de inueſti.de re ali.fac.& hoc modo declaratur tex.in.§.item in fundo cum ibi not.per Bal.& id,quod voluit Alex.in conſi.cxx.lib.j.Poſſet quinto reſponde-
12 ri,aliud eſſe in re emphyteutica,† quæ reſpectu iuris emphyteutæ poteſt pignori dari.d.l.lex vectigali.l.grege.§. in ſuperficiariis.ff.de pigno.l.tutor.§. fina.ff.de pigno.act.doct.maxime Moder.poſt glo.in.l.fin.C.de iure emphy. Specu.in titu.de loca.§.nunc vero aliqua verſicu.cxxij.cum ſimil.aliud in feudo,in quo nos ſumus,quod non poteſt pignori dari expreſſè, & ſpecialiter,nec tacitè.c.j.de prohib.feu.alien per Fede.c.j.§.donare qual.ol.feu.ali. pot.Præpo.& alii in.c.j.§.ex contrario de inueſtit.de re ali.fac.& in.c.j. §.ex contrario de inueſti.de re ali.feu.& in c.j.in princi.de ali.feu.& in.c.j.de capit.corradi cum aliis.Non aduerſatur etiam id,quod ſenſit Bart.in.l.iij.§.ex contrario.ff.de acquiren.poſſeſsio.col. vlti.ver.quæro,quomodo &c.per text. in.d.§.item in fundo,& in.l.j.§.penulti.ff.de ſuperfic.cum ibi not.per glo.& docto.debet enim vna cum omnibus ab ipſo allegatis intelligi, vt dictũ eſt, quando conſenſus domini adeſſet, vt eſt de mente Alexan.in.d.§.ex contrario.colum.xvj.vel reſpondeas aliis modis,quibus textui in.d.§.item in fundo, & Baldo ibi ſupra reſponſum fuit,omnes enim conueniunt,ac iuridici veri-
13 que ſunt.Ex his infertur, quòd † ſub generali relicto vſusfructus omnium bonorum nunquam vſusfructus rerum feudalium continentur, nam ſi ſpecialiter in illis abſque conſenſu domini in præiudicium ſucceſſorum in feudo vſusfructus conſtitui nõ poteſt,multò minus comprehendetur ſub generali diſpoſitione vſusfructus omnium bonorum,arg.l.obligatione generali cum ſequentibus.ff.de pigno.& l.j.C.quæ res pig.obli.poſſeſ.nam cum res feudales ſint prohibitæ alienari, & conſequenter ſpecialiter dari pignori, vel in vſumfructum concedi,vt dictũ eſt,ergo ſub generali obligatione bonorum,vel ſub generali conſtitutione vſusfructus omnium bonorum res feudalis, vel emphyteutica eccleſiaſtica non continebitur: conſequentia probatur per text.cum ibi not.per Bald. in.d.l.j. C. quæ res pigno.oblig.poſſ.

24 Adde ꝙ † ſicut quis rem alienam ſpecialiter obligare, ſeu pignori dare non poteſt, niſi de conſenſu domini, vel quãdo propriam eſſe credit, quia eam bona fide poſsideat. l. aliena res. ff. de pigno. actio. l. cum res. cum ibi not. per gl. & docto. C. ſi res ali. pign. da. ſit, quia tunc in bonis debitoris eſſe dicitur. l. bonorũ. §. in bonis. ff. de ver. ſigni. ita ſi quis generaliter omnia bona ſua obligauerit, nõ cõtineĩ res aliena niſi illa in bonis ſit, hoc eſt fuerit bona fide poſſeſſa, vt voluit not. Roma. in ſingu. 650. in cip. obligo tibi omnia &c. & fuit de mẽte Baldi in. d. l. certi iuris. C. loca. ratio eſt, nam id, quod non poteſt ſpecialiter obligari, vel grauari, non poteſt etiam generaliter, nec ſub generali obligatione continetur. l. ſpecie, ibique habetur. C. quæ res pignori obligari poſſ. & hãc ſententiam in terminis ſequutus eſt Bald. in. c. j. in princip colum. ij. verſic. ſed nunquid ſi contrahat &c. de prohib. feu. ali. per Fed. & ibi feudiſtæ, maximè præpo. in. ij. colum. ibi nota ſecundum Baldum &c. Similiter ergo ſub generali cõſtitutione vſuſfructus omnium bonorum non continebitur res feudalis. quia propriè in materia feudali eſt alienatio, vt dixi ſupra: & quod ſub dicta generali conſtitutione vſuſfructus omnium bonorum etiam in iis caſibus quibus feudum aliàs poſſet ſpecialiter alienari, feudalis res non contineatur, eſt text. clarus, ibique omnes in. c. j. §. in generali ſi de feu. fuer. contro. inter do. & agna. Idem eſt in generali hypotheca, in generali repudiatione, & in generali fideicommiſſo omnium bonorum, vt ibi habetur, & per Bart. & alios in. l. ſi patroni. ff. ad Trebellia. & facit. j. in princip. cum gloſſ. & ibi ſcriben. de cap. qui cur. ven. Et hæc omnia vera de iure eſſe exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Melioramentorum genera tria ſunt.*
2 *Melioramenta naturalia in re feudali quibus, & quomodo acquirantur.*
3 *Incrementa naturalia feudi eiuſdem cum ipſo feudo naturæ ſunt.*
4 *Melioramenta induſtrialia in re feudali, quibus, & quomodo acquirantur.*
5 *Quid de melioramentis ciuilibus.*
6 *Seruitutes rei feudalis debitæ, vel acquiſitæ vna cum feudo ad dominum reuertuntur.*
7 *Et an dominus tunc precium ſeruitutis, vel alterius iuris acquiſiti debeat heredibus vaſalli, qui acquiſiuit, ſoluere.*

Quæſtio XCVI.

ILLVD etiam quæſitum eſt, quæ melioramẽta facta ſuper rebus feudalibus debeãtur hæredibus, & ſucceſſoribus melioramentis, & quomodo illis acquirantur. Solet in hoc recurri ad text. cum ibi not. in. c. j. §. ſi vaſallus in tit. hic finitur lex, & in. c. j. §. ſi quis de manſo de controuer. inueſti. Nunc
1 autem conſidero † tria eſſe melioramẽtorum genera, quædam enim ſunt naturalia, quædam induſtrialia, & quædã ciuilia, naturalia ſunt, in quibus ſola natura operatur abſque opera, & induſtria hominis. Induſtrialia ſunt in quibus plus hominis induſtria, quã natura operatur. Ciuilia ſunt, in quibus ſolũ operatur induſtria, veluti ſunt reales ſeruitutes. iuriſdictiones, liberationes, immunitates, exemptiones, & id genus alia, de quibus infra dicetur, & habetur per Gui. papam in. q. clxix. Sicut in ſimili dicimus de fructibus naturalibus, induſtrialibus, & ciuilibus, vt in. l. fructus. ff.

ctus.ff.de vſur.traditur per Barto.in.l. ex diuerſo,& ibi glo.magiſtra.ff.de rei vendica.glo.& Abb. in.c. grauis de reſtitut. ſpol. & in effectu ita præſuppo-nunt ſcrib. Iſer.& alii in dicto.§.ſi quis de manſo,& melius in cap.primo.§. ex contrario de inueſti.de re ali.fact.& in d.c.primo.§. ſi vaſallus. Hac melioramentorum diſtinctione præſuppoſita, pro quæſtionis deciſione dicẽdum eſt, 2 quòd † melioramenta, quæ naturaliter fiunt, & curſu temporis natura obueniunt, directo domino debentur,& acquiruntur ratione fundi, & ſoli quo ad directum dominium, quoniam ſolo cedunt, vel vt melius dixerim, pars ſoli efficiuntur: ſicuti dicitur de eo, quod rei feudali per alluuionem, aut aliud incremẽtum naturale accreſcit, vt probatur in.l.item ſi fundi.§.huic vicinus. ff.de vſufr.iuncta gloſ. in. l.de quibus. ff.de legi.&.§.præterea inſtit.de rerum diuiſio.vbi id, quod rei vſufructuariæ accreſcit, acquiritur domino quo ad proprietatem, & vſufructuario quo ad vſumfructum: ita domino feudi melioramenta naturalia quo ad directum dominium,& feudatario, ſuiſq; ſucceſſoribus quo ad vtile acquirentur, quod vſusfructus quidam eſſe cenſetur: & ita arguunt gloſſ. & docto.magis communiter, maximè Andr. de Iſer. & do. Præpoſi.in dicto.§.ſi quis de manſo.& hoc patet ex illo text, dum dicit fidelẽ, hoc eſt vaſallum poſſe retinere incrementum iure feudi, & ſic ſolum reſpectu vtilis dominii, quod ex feudo ſolũ acquiritur.c.primo in fi.in quibus cau. feu.amitt.cum ſimil.nam in d.§.ſi quis de manſo non dubitatur de directo dominio incrementi naturaliter prouenientis, ſed duntaxat de vtili, an vaſallo debeatur iure feudi, & ſic iure vtilis dominii, an vero acquiratur pleno iure domino feudi: alioquin ſi vaſallo pleno iure acquireretur, ſi ipſe plenius ius in acceſſorio, hoc eſt in incremento naturali haberet, quàm in feudo principali, cuius contrarium expreſsè glo. & docto.ſentiunt in dicto. §.ſi quis de mãſo.per illum textum qui probat incrementum tanquam acceſſorium regulari à feudo principali in illis caſibus, in quibus incrementum vaſallo acquiritur, vt in dicta. l.item ſi fundi. §.huic vicinus. dicunt etiam Iſern. & do.Præpoſi.in dicto.§.ſi quis de manſo colum.iiij.ibi quæro, an pro incremen-
3 to &c. † quod incrementum naturale, quod feudo applicatur, eſt eiuſdem naturæ.neque alia res à feudo,& ideo ratione illius incrementi nec vaſallus ad maius ſeruitium tenetur, nec pro eo alia inueſtitura requiritur. Vnde ſicut feudum nec alienari, nec in vſumfructum dari poteſt, vt in proxima præcedenti.q.dictum eſt,& ſicut ad filios, & deſcendentes tranſit ex pacto, ſeu ex prouidentia, & natura feudi: vt habetur docto.poſt gloſſ. in. c.in præſentia de proba.in.l.ex facto. in fi.ff.ad Trebel.in cap.primo an agna.vel fil. in ca. primo de alien.feu.pat.& c.j.de ſucceſ. feudi.cum aliis, ita & melioramẽta naturalia: ſuper quibus, finito feudo, vaſallus & hæredes ſui nullum ius habẽt rem retinendi, cum opera, induſtria, aut impenſa eorum non prouenerint iuxta tradita in tex.& glo.in.l.pe.ff.loca.& per text. in c. j. de in integ.reſtit. vbi plenè dixi.
4 † Quo ad melioramenta induſtrialia, quæ principaliter fiunt & proueniunt opera, impenſa,& induſtria vaſalli cooperante nam, vel facto naturali, veluti ſunt ædificia in re feudali facta, arbores plantatæ, aggeres erecti

erecti, foſſæ, & huiuſmodi plura alia, de quibus loquitur text. in d. c. j. §. ſi vaſallus. & in cap. primo. §. ex contrario in. j. reſpon. de inueſti. de re ali. fac. ita diſtinguendum, & concludendum eſſe videtur: aut melioramentum induſtriale, quod eſt feudo additum, poteſt ſeparari, & vt quid diuerſum, & à re feudali ſeparatum per ſe ſtare poteſt, veluti quando vaſallus emit prædium ruſticum, vel vrbanum iuxta rē feudalem, vt illi accederet, & inſeruiret forte cauſa maioris commodi ad. l. prædiis. §. balneas cum ſequenti. ff. de legat. iij. & tunc melioramentum illud pleno iure vaſallo acquiritur, & ad hæredes ſuos etiam extraneos tranſit d. §. ex contrario in. j. reſpon. vbi glo. Bald. & feudiſtæ omnes hoc tenent: aut melioramentum induſtriale per ſe ſtare non poteſt, ſed vnitum eſt rei feudali, adeò quod ex re, & ſolo feudali conſiſtat, & ſic quodammodo pars rei cenſeatur argu. §. ſi Titius Inſti. de rerum diuiſ. & ex induſtria, opera, & impenſa vaſalli prouenit, & tūc ſecundum Bal. in d. §. ſi quis de manſo colum. ſecunda in oppoſ. durante feudo vtile dominiū illius melioramenti ad vaſallum, & ſucceſſores in feudo ſpectat, quia eſt argumentum intrinſecum: ex quo infertur, quod etiam durante feudo melioramētum induſtriale ad dominum ſpectat quo ad directum dominium, tum quia directum non acquiritur vaſallo, ſed ſolum vtile ſecundum Bald. tum quia quicquid ædificatur, aut ſeritur, ſolo cedit. §. & ex diuerſo cum ſequen. Inſti. de rerum diuiſ. Finito autem feudo ad quem ſpectet, breuiter dico, quod aut eſt tale melioramentum, in quo modica impenſa interuenit, & 5 tunc proprium ipſius domini abſque aliqua refectione vaſallo, ſeu hæredibus facienda remanet glo. & doct. maximè præpoſ. in c. j. §. ſi vaſallus hic finitur lex &c. Aut vaſalli magna impenſa, opera, vel induſtria interuenit, & tunc ſi culpa, vel dolo vaſalli feudum fuit finitum, reuertitur feudum ad dominum vnà cum melioramentis argumento. l. ij. & fin. C. de iure emphyt. & hoc modo poteſt intelligi glo. in. l. colonus. ff. locati Bal. in. l. fin. §. ſi. C. communia de lega. feudiſtæ in d. §. ſi vaſallus. Bal. in d. §. ſi quis de manſo. Ioan. de Imola in l. cætera. §. marcellus. ff. de leg. j. Guid. pap. in q. clxix. & ccccxxxviij. Si vero feudum finitum ſit abſq; culpa, & dolo vaſalli, puta propter generationem finitam, tunc eſt in electione domini, vel æſtimationem melioramentorum ſoluere, æſtimando rudera, & ædificium dirutum, vel pati, vt melioramenta tollantur, ſeu abradantur ſecundum Iacob. de belluis, per text. in d. §. ſi vaſallus, & not. in l. ſed & ſi quid in princ. ff. de vſufru. Et hæc eſt magis communis opinio, quia cum feudatarius bona fide ratione iuris, & vtilis dominii in re ædificauerit, poteſt impenſas repetere, vel retentione vti, donec æſtimatio ſibi ſoluatur, aut dominus patietur ædificium tolli, & remoueri arg. §. certè illud inſtit. de rerum diuiſ. & docto. communiter in d. §. ſi vaſallus, Bal. & Sali. in. l. ij. C. de rei vendic. Bal. in d. l. ſed ſi quid in prin. & in auth. qui rem. C. de ſacroſanct. eccleſiis, & in l. pe. ff. loca. & ita de cōſuetudine ſeruatur ſecundum Bal. in d. l. ij. quicquid dixerit Fulgo. in quodam ſuo conſil. quem refert do. Præpoſ. in d. §. ſi vaſallus, illumq́; impugnat: idem etiam voluit Guido papa in d. q. clxix. † Melioramenta autem ciuilia ſunt illa, in qui

bus natura nihil operatur, ſed ſola hominis diligentia,& induſtria inſtar fructuum ciuilium, in quibus ſola induſtria interuenit, vt per Abb. in d. c. grauis poſt glo.& Bar. in l. ex diuerſo. ff. de rei vendica. per tex. cum ibi not. in l. ſi nauis. ff. eod. tit.& in l. ſi domum. C. eodem veluti ſunt ſeruitutes reales, iuriſdictiones,& alia ſimilia incorporalia à ſolo inſeparabilia empta, vel acquiſita opera,& impenſis vaſalli, in quibus nullo modo natura operatur,& de quibus loquitur tex. in d. c. j. §. ex contrario in verſicu. ſi vero de inueſtit. de re alie. fact. Et huiuſmodi melioramenta tanquam pars feudi accedunt feudo, & vt acceſſoria illud ſequũtur, quoniam inſeparabilia ſunt, & ſine feudo ſtare, & in eſſe produci nequeunt, & ideo inſeparabilium inſeparabile debet eſſe iudicium d. §. ex contrario ibiq; Bald. & omnes. Et quamuis Bald. ibi contrarium ſentiat in iuriſdictione per vaſallum rei feudali acquiſita, tamen veritas aliter ſe habet, nam quod determinatum eſt per illum text. in ſeruitutibus ea ratione, quia à re ſeparari non poſſunt, ex identitate rationis idem videtur eſſe dicendum in ſeruitutibus acquiſitis: & ita ibi tenet, ac optimè con-

6 firmat do. Præpoſi. † ſed reſpectu ſeruitutum, aliorumq; iurium inſeparabilium docto. omnes conueniunt, ea feudo accedere,& rem feudalem ſequi, & conſequenter, finito feudo, vnà cum illo ad dominum,& non ad hæredes, ad quos feudum non tranſit, reuerti, ergo

7 &c. † An autem hoc caſu dominus, vel alius, ad quem feudum reuertitur vnà cum ſeruitute ex natura feudi, teneatur ſatisfacere de precio ſeruitutis, vel iuris acquiſiti hæredibus acquirentis? Quidam non teneri dicebant, quia omnino, hoc eſt ſimpliciter,& indiſtinctè feudum abſq; alio onere ad dominum, vel ad ſucceſſores feudi reuerti debet: Horum tamen opinio fuit expreſſè reprobata in d. c. j. §. ſi vaſallus in verſic. idem dico &c. hic finitur lex. Et ideo hæredes etiam extranei vaſalli poterunt rei feudalis retentione vti; quouſq; ipſis precium ſeruitutis emptæ,& acquiſitæ fuerit ſolutum, vt in d. §. ſi vaſallus. iunctis ibi not. cum aliis ſupra dictis, & expreſſè habetur per Guid. papam in d. q. clxix. Et hæc pro informatione melioramentorum, quæ ſuper re feudali facta forent, dicta ſint.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Locator ante finitum locationis tempus rem alienans tenetur ad totale intereſſe conductoris, & quandoq; ad intereſſe lucri nume-ro. 4.*

2 *Prohibitum ad tempus dicitur poſt tempus permiſſum.*

3 *Venditio propriè, & ſtrictè quando dicatur & nu. 8.*

5 *Pactum contra naturam locationis in dubio quomodo interpretetur, & intelligatur.*

6 *Pactum in terminis, quibus ius diſponit, debet in terminis iuris communis intelligi.*

7 *Interpretatio, quæ aliâs fieri non deberet, quandoque fit, ne quis damnum indebitè patiatur.*

8 *Argumentum à contrario ſenſu contra ius commune, & in præiudicium alicuius non ſumitur.*

9 *Venditionis appellatio quando omnem alienationem contineat.*

Quæſtio XCVII.

In lege locationis ad certũ tempus comprehẽdebatur, quod locator ante quinquennium rem locatam vendere

dere non poſſet,& ſi infra illud tempus
venderet, teneretur conductori rem
aliam ſufficientem aſsignare vſque ad
finem locationis ſub pœna conuenta.
Lapſo, quinquennio,& durante adhuc
locatione, dubitatum eſt, an locatori
aliquo titulo rem locatam alienare li-
berè permiſſum ſit,& impunè etiam in
damnum, ac præiudicium conducto-
ris,vt illi nihil præſtare deberet.Et im
pune locatorem hoc facere poſſe adeo
quòd alienando nihil conductori præ-
ſtare teneatur, videretur eſſe dicẽdum
nam quamuis regulariter, & de iure
1 communi†locator qui ante locationis
tempus finitum rem locatam alienauit
teneatur ipſi conductori ad intereſſe
l.qui fundum.l.ſi merces.§.primo.ff.lo
ca.Alexan.in.l.ſi filio.§.fin.ff.ſolu. ma-
tri. tamen ſi ius alienandi ſibi reſerua-
uerit,impunè alienare poterit, quia cõ
tractus legem accipiunt ex conuentio-
ne partium.l.contractus.ff.de reg. iur.
Sed conuentũ fuit,vt locator ante quin
quennium rem locatam vendere non
poſſet, & caſu quo infra illud tempus
venderet, teneatur dare conductori
aliam rem ſufficientem ſub pœna &c.
ergo ex his verbis clarè conſtat, locato
rem ipſum impunè potuiſſe poſt quin-
quennium res locatas alienare abſque
eo, quod de alia re conductori proui-
2 deat:nam †ad tempus prohibitum di-
citur poſt tempus permiſſum argumen
to.l.ſi ita quis.ff.de vul.& pup.&.l.cum
prætor in prin. ff.de iudi. Præterea ex
pacto locatori dicitur prohibita vendi
tio, ergo alio titulo poterit alienare,
quoniam verba pacti, & ſtipulationis
propriè debẽt intelligi.l. quicquid a-
3 ſtringendæ.ff.de verbo.obligat.†Pro-
priè autem, & ſtrictè venditio dicitur,
quando quis pro certo pretio rem tra-
dit,vt in l.prima.ff.de contrahen.emp.
emp.l.fin.C.de præd.decur.lib.x.Abb.
in cap.potuit.colum.ij.de loca. Sed,his
non aduerſantibus contrarium hoc in
caſu verius eſſe arbitratus ſum nam
4 †conſiderandum eſt,quod locator, qui
rem ad certum tempus alienauit, eam
quandocunque,durante locatione, ſiue
in principio, ſiue in medio, ſiue iuxta
finem alienãdo, tenetur conductori nõ
ad rem aliam ſufficientem præſtandũ:
ſed ad totale intereſſe, & damnum ip-
ſius conductoris, & quandoque ad in-
tereſſe lucri, quod erat ex locatione
percepturus dicta.l.ſi fundum.§.primo
iuncta.l.ſi in lege.§.colonus,&.l. ſi fun
dus.ff.locati,& Alexan.d.l.ſi filio.§.ſo-
lu.matr. Verum quia intereſſe difficul
ter probari ſolet, ideo ſolet adhiberi
cautela,de qua habetur per Alexander
& alios in d.l. ſi filio in fin. ij. col. item
apponi ſolent certæ pœnæ Inſtitu. de
verbo.obliga.§. non ſolum. Cum itaq;
in terminis noſtris inter locatorem, &
conductorem conuenerit, vt locator
ante quinquennium rem locatam ven-
dere nequeat,& caſu quo vẽderet, rem
aliam ſufficientem conductori præſta
re teneretur,ex hoc non ſequitur,quod
poſt quinquennium locatori data ſit
licentia alienandi,& vendendi rem lo
catam ſimpliciter adeo, vt non tenea-
tur ad aliquid ipſi conductori præſtan
dum: quinimò caſus hic à contrahen-
tibus dicitur omiſſus, & ideo ſub di-
ſpoſitione iuris communis remane-
re dicitur argumento: lege commo-
diſsimè. ff. de liberis & poſthumis, vt
alienando poſt quinquennium locator
obligatus ſit non ad præſtandum con-
ductori rem aliam ſufficientem: pro-
ut in caſu alienationis ante quinquen-
nium fuit conuentum,ſed ad intereſſe,
&

bus natura nihil operatur, ſed ſola hominis diligentia,& induſtria inſtar fructuum ciuilium, in quibus ſola induſtria interuenit,vt per Abb.in d.c.grauis poſt glo.& Bar.in l.ex diuerſo.ff.de rei vendica.per tex.cum ibi not. in l. ſi nauis.ff.eod.tit.& in l.ſi domum.C.eodem veluti ſunt ſeruitutes reales,iuriſdictiones,& alia ſimilia incorporalia à ſolo inſeparabilia empta, vel acquiſita opera,& impenſis vaſalli, in quibus nullo modo natura operatur,& de quibus loquitur tex.in d. c. j.§.ex contrario in verſicu. ſi vero de inueſtit. de re alie.fact. Et huiuſmodi melioramenta tanquam pars feudi accedunt feudo, & vt acceſſoria illud ſequũtur, quoniam inſeparabilia ſunt, & ſine feudo ſtare, & in eſſe produci nequeunt, & ideo inſeparabilium inſeparabile debet eſſe iudicium d. §. ex contrario ibiq; Bald. & omnes.Et quamuis Bald. ibi contrarium ſentiat in iuriſdictione per vaſallum rei feudali acquiſita, tamen veritas aliter ſe habet, nam quod determinatum eſt per illum text. in ſeruitutibus ea ratione, quia à re ſeparari non poſſunt,ex identitate rationis idem videtur eſſe dicendum in ſeruitutibus ac quiſitis:& ita ibi tenet, ac optimè con-

6 firmat do.Præpoſi.† ſed reſpectu ſeruitutum, aliorumq; iurium inſeparabilium docto.omnes conueniunt, ea feudo accedere,& rem feudalem ſequi, & conſequenter,finito feudo,vnà cum illo ad dominum,& non ad hæredes, ad quos feudum non tranſit, reuerti, ergo

7 &c.†An autem hoc caſu dominus, vel alius,ad quem feudum reuertitur vnà cum ſeruitute ex natura feudi, teneatur ſatisfacere de precio ſeruitutis, vel iuris acquiſiti hæredibus acquirentis? Quidam non teneri dicebant, quia omnino, hoc eſt ſimpliciter,& indiſtinctè feudum abſq; alio onere ad dominum, vel ad ſucceſſores feudi reuerti debet: Horum tamen opinio fuit expreſſè reprobata in d.c. j. §.ſi vaſallus in verſic. idem dico &c.hic finitur lex. Et ideo hæredes etiam extranei vaſalli poterunt rei feudalis retentione vti, quouſq; ipſis precium ſeruitutis emptæ,& acquiſitæ fuerit ſolutum, vt in d.§.ſi vaſallus.iunctis ibi not.cum aliis ſupra dictis, & expreſſè habetur per Guid.papam in d.q.clxix. Et hæc pro informatione melioramentorum, quæ ſuper re feudali facta forent,dicta ſint.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Locator ante finitum locationis tempus rem alienans tenetur ad totale intereſſe conductoris, & quandoq; ad intereſſe lucri numero.4.*

2 *Prohibitum ad tempus dicitur poſt tempus permiſſum.*

3 *Venditio propriè, & ſtrictè quando dicatur & nu.8.*

5 *Pactum contra naturam locationis in dubio quomodo interpretetur,& intelligatur.*

6 *Pactum in terminis,quibus ius diſponit, debet in terminis iuris communis inteligi.*

7 *Interpretatio, quæ aliâs fieri non deberet, quandoque fit, ne quis damnum indebitè patiatur.*

8 *Argumentum à contrario ſenſu contra ius commune,& in præiudicium alicuius non ſumitur.*

9 *Venditionis appellatio quando omnem alienationem contineat.*

Quæſtio XCVII.

In lege locationis ad certũ tempus comprehẽdebatur, quod locator ante quinquennium rem locatam vendere

dere non poſſet,& ſi infra illud tempus
venderet, teneretur conductori rem
aliam ſufficientem aſsignare vſque ad
finem locationis ſub pœna conuenta.
Lapſo, quinquennio,& durante adhuc
locatione, dubitatum eſt, an locatori
aliquo titulo rem locatam alienare li-
berè permiſſum ſit,& impunè etiam in
damnum, ac præiudicium conducto-
ris,vt illi nihil præſtare deberet. Et im
pune locatorem hoc facere poſſe adeo
quòd alienando nihil conductori præ-
ſtare teneatur, videretur eſſe dicẽdum
nam quamuis regulariter, & de iure
1 communi†locator qui ante locationis
tempus finitum rem locatam alienauit
teneatur ipſi conductori ad intereſſe
l.qui fundum.l.ſi merces.§.primo.ff.lo
ca.Alexan.in.l.ſi filio.§.fin.ff.ſolu. ma-
tri. tamen ſi ius alienandi ſibi reſerua-
uerit,impunè alienare poterit, quia cõ
tractus legem accipiunt ex conuentio-
ne partium.l.contractus.ff.de reg. iur.
Sed conuentũ fuit,vt locator ante quin
quennium rem locatam vendere non
poſſet, & caſu quo infra illud tempus
venderet, teneatur dare conductori
aliam rem ſufficientem ſub pœna &c.
ergo ex his verbis clarè conſtat, locato
rem ipſum impunè potuiſſe poſt quin-
quennium res locatas alienare abſque
eo, quod de alia re conductori proui-
2 deat:nam † ad tempus prohibitum di-
citur poſt tempus permiſſum argumen
to.l.ſi ita quis.ff.de vul.& pup.&.l.cum
prætor in prin. ff.de iudi. Præterea ex
pacto locatori dicitur prohibita vendi
tio, ergo alio titulo poterit alienare,
quoniam verba pacti, & ſtipulationis
propriè debent intelligi.l. quicquid a-
3 ſtringendæ.ff.de verbo.obligat.†[Pro-
priè autem, & ſtrictè venditio dicitur,
quando quis pro certo pretio rem tra-
dit,vt in l.prima.ff.de contrahen.emp.
emp.l.fin.C.de præd.decur.lib.x.Abb.
in cap.potuit.colum.ij.de loca. Sed,his
non aduerſantibus contrarium hoc in
caſu verius eſſe arbitratus ſum nam
4 †conſiderandum eſt,quod locator, qui
rem ad certum tempus alienauit, eam
quandocunque,durante locatione, ſiue
in principio, ſiue in medio, ſiue iuxta
finem alienãdo, tenetur conductori nõ
ad rem aliam ſufficientem præſtandũ:
ſed ad totale intereſſe, & damnum ip-
ſius conductoris, & quandoque ad in-
tereſſe lucri, quod erat ex locatione
percepturus dicta.l.ſi fundum.§.primo
iuncta.l.ſi in lege.§.colonus,&.l. ſi fun
dus.ff.locati,& Alexan.d.l.ſi filio.§.ſo-
lu.matr. Verum quia intereſſe difficul
ter probari ſolet, ideo ſolet adhiberi
cautela,de qua habetur per Alexander
& alios in d.l. ſi filio in fin. ij. col. item
apponi ſolent certæ pœnæ Inſtitu. de
verbo.obliga.§. non ſolum. Cum itaq;
in terminis noſtris inter locatorem, &
conductorem conuenerit, vt locator
ante quinquennium rem locatam ven-
dere nequeat,& caſu quo vẽderet, rem
aliam ſufficientem conductori præſta
re teneretur,ex hoc non ſequitur,quod
poſt quinquennium locatori data ſit
licentia alienandi,& vendendi rem lo
catam ſimpliciter adeo, vt non tenea-
tur ad aliquid ipſi conductori præſtan
dum: quinimò caſus hic à contrahen-
tibus dicitur omiſſus, & ideo ſub di-
ſpoſitione iuris communis remane-
re dicitur argumento: lege commo-
diſsimè. ff. de liberis & poſthumis, vt
alienando poſt quinquennium locator
obligatus ſit non ad præſtandum con-
ductori rem aliam ſufficientem: pro-
ut in caſu alienationis ante quinquen-
nium fuit conuentum, ſed ad intereſſe,
&

& damnum conductoris,prout regula-
riter,& de iure communi tenetur;vt di
ctum eſt.Quod quidem ſuadetur; quo-
6 niam†pactum factum contra naturã
locationis in dubio debet intelligi,&
interpretari ſecundum regulas iuris
communis,& ſecundum naturam loca
tionis,vt illi,& regulis iuris de locatio-
ne loquentibus minus præiudicetur.l.
quæro.§.inter locatorem.ff.locati,&.l.
6 ſtipulatus.ff.de vſuris.ac etiam†pactũ
factum in terminis,quibus ius diſponit
licet debeat aliquid vltra operari,tamẽ
ſemper debet intelligi in terminis iu-
ris communis, ne ſequatur inconue-
niens,& ne contingat naturam diſpoſi-
tionis cum alterius præiudicio alterari
d.§.inter locatorem,d.l.ſi ſtipulatus.l.
qui inſulam in fin.ff.loca.habetur ple-
ne per Alex.in conſil.cvj.lib.iiij.Spe-
cul.in titu.de loca.§.nunc vero aliqua
verſiculo.xciiij.vbi pactum inter ec-
cleſiam & emphyteotam,ꝙ emphyteo-
ta poſſit rem vendere,cui voluerit,de-
bet intelligi,vt hoc faciat de conſenſu
dominæ eccleſiæ,& eius licentia: quod
dictum refert,& ſequitur Alex.in con-
ſil.xcj.lib.iij.verſic.& licet:idem vo-
luit Ioan.de Imola in.c.potuit.de loca.
& Salice.in.l.fin.C.loca.ſimiliter ergo
hoc pactum,quòd non liceat locatori
rem locatam ante quinquenium vende
re,& caſu,quo alienaret,locator tenea-
tur præſtare aliam rem ſufficientem,
debet intelligi,vt iuri communi,& na-
turæ locationis minus præiudicet,& eõ
ſequenter quòd in caſu alienationis.
poſt quinquennium teneatur ad inter-
eſſe,prout de iure communi tenetur,&
quandoque ad lucrum iuxta ea,quæ ha
bentur in.d.l.ſi in lege.§.colonus cum
ſimili.ſupra allegatis:quod ſi aliter di-
ceretur,contingere poſſet,locatorem in

debite damnificari ex locatione facta
7 poſt quinquennium:&†ne quis indebi
tè damnum patiatur, fit interpretatio,
quæ alias fieri non deberet arg.not.per
Bart.in.l.fin.ff.de ſer.colum.ij.c.ſugge
ſtum.de decim.cum.c.præcedenti.Nec
obſtant adducta in contrarium,& pri-
mo,quòd ex pacto videtur data licen-
tia alienandi poſt quinquennium im-
pune:nam reſpondetur in primis hoc
inferri ex verbis pacti à contrario ſen-
8 ſu,vt patet†quod quidem argumentũ
à contrario,ſeu tacitè ex verbis ſumi
non debet contra id,quod vult ius cõ-
mune,videlicet,quòd locator ad inter-
eſſe teneatur,ſi alienat rem locatam,du
rante locatione,argu,eorum,quæ vo-
lunt docto.in.l.j.§.huius.ff.de officio
eius,cui mand.eſt iuriſd.glo.in cleme.
j.§.j.& ibi Cardi.de ſenten.excommu-
nica.Non debet etiam hoc argumentũ
ita ſumi,quoniam ex hoc damnum,&
præiudicium ipſi conductori inferre-
tur per ea,quæ voluit Cardi.in.clemẽ.
j.de iudæis,& habentur per Moder. in
d.l.j.Adde quòd ex pacto actum eſt in
ter partes.quòd ante quinquennium
alienare non poſſit,& in caſu alienatio
nis locator rem ſufficientem conducto
ri præſtare teneatur à contrario ergo.
ſenſu ex huiuſmodi pacto inferetur,ꝙ
ſi poſt quinquennium locator alienaue
rit,ipſe non teneatur ad præſtandam
rem ſufficientem,prout in pacto conti
nebatur:& hoc modo poteſt procedere
argumentum ſumptum ex dicto pacto
propter hoc tamen non infertur, quòd
ipſe locator non debeat teneri ad inter
eſſe,& damnum conductoris, prout de
iure communi tenetur,vt ſupra dixi,&
hæc eſt vera dicti pacti intelligentia
9 per ſupradicta.†Nec debet intelligi ſo
lum de alienatione.quæ fieret ex ven-
ditio-

ditione,& non ex alio titulo, quia imo verius eſt,vt intelligatur de omni alienatione,per quam dominium transferretur,& per quam conductor à re conducta expelli poſſet, & ſic in quolibet caſu,in quo ſucceſſor ſingularis colono ſtare non tenetur iuxta, l. emptorem cum ibi nor.C.loca.& per Alexand.& alios in.d.l.ſi filio.§.ſi vir,quod confirmo ex verbis ipſius pacti,in quo ſimpliciter fit mentio de venditione rei absq; commemoratione precii,quo caſu appellatione véditionis omnis actus, per quem dominium transferri poteſt,continetur.l.ſicut.§.venditionis.ff, quibus modis pigno. vel hypo. ſoluitur,& ibi Bartol.iuncta leg.final.C,de prædi.curia.libro decimo & nota per Abba.in in dicto capitul.potuit:& maximè cum reſpectu conductoris, & ſui intereſſe eadem ratio in qualibet alienatione militer,per quam conductos à ſingulari ſucceſſore expelli poſſet,quoniam tunc quælibet alienatio venditionis appellatione contineri debet dicto.§. venditionis cum ſimilibus ibi allegatis per glo. l.ſtatulibert.in fin.ff.de ſtatu lib.Et ita de iure verum eſſe dixi.

SVMMARIVM.

1 Fructus percepti ex re vendita cum pacto retrouendendi poſt depoſitum pretii pro redemptione rei deponentis eſſe debent.

2 Et illi ex bona fide debentur,& per actionem bonæ fidei petuntur.

3 Et primo emptori nullo pacto poſt oblatam pecuniam ſunt reſtituendi.

4 Quid de fructibus pendentibus.

Quæſtio XCVIII.

VENDIDIT Caius fundum Sempronio cum pacto retrouendendi, & franchandi pro certo precio inter ipſos conuento; Caius preciuma actualiter depoſuit iuxta contenta in inſtrumento, Quæritur, Caii ne,an Sempronii ſint fructus poſt depoſitum ex fundo percepti: Exiſtimo
1 id iuris eſſe,ꝙ facto depoſito actualiter fructus poſtea recollecti ad ipſum Caium venditorem pertineant,illique ſint relaxandi,haud ſempronio emptori,qui per depoſitum factum eſt in mora conſtitutus.per text.cum glo.fina.in l.ſecunda.C.de pactis inter emptor. & venditor.iunctis iuribus in.d.gloſſ.allegatis,dicitur enim in.l.ſecunda quod poſt oblatam ex pacto quantitatem haberi debet ratio eorum, quæ ex fundo ad aduerſarium peruenerunt: ad quod gloſſ.fin.ibi allegat.l,ſi fundus, quæ eſt l.iiij.§.j.&.l,lege,ff.de lege commiſſo. quæ iura optimè probant,nam in.l. ſi fundus dicitur,quòd emens cum pacto legis commiſſoriæ ita demum lucratur fructus,ſi pciũ pdidit,quod ſoluit,ꝗa reſiduũ nõ ſoluerit,ſecus,ſi pretiũ nõ perdiderit,quia tũc fructus omnes ſunt vẽditoris, ad quem res reuertitur: & in d.l.lege,habetur, quod ſi fundus reueniſſet,& ex pacto venditori reſtituendus eſſet, venditori dandum eſt iudicium contra emptorem de fructibus perceptis, quia nihil penès emptorem reſidere oportet ex re, in qua fidem fefelliſſet: Infertur itaque ex prædictis, vt eſt de mente gio.fina.in.d.l. ij.ꝙ cum fructus percepti poſt oblatam pecuniam debeantur venditori, cui res vendita eſt reſtituenda,quia nihil penes emptorem debet reſidere propter eius moram,& quia pactum non obſeruauit,illi non ſunt relaxandi, ſeu reſtituendi Sempronio emptori, ſed Caio venditori,qui pecuniam deponẽdo contractum adimpleuit; alioquin

falſ

falſum eſſet dicere, quòd nihil ex re penes emptorem reſidere oporteret. Præ
2 terea † fructus huiuſmodi venditori pecuniam deponenti ex bona fide debentur, & per actionem bonæ fidei petuntur, vt voluit Salice. in. d. l. ſecunda atque emptor fructus omnes, quos poſt depoſitam pecuniam percepiſſet, cogi poteſt venditori teſtituere. d. l. ſecunda
3 cum aliis allegatis: ergo † poſt oblatam, & depoſitam pecuniam emptori non ſunt relaxandi, neque is illorum relaxationem ſibi faciendam petere poteſt quoniam exceptione doli repelleretur, petẽdo id, quod ſtatim reſtituturus eſt quod aduerſatur bonæ fidei, quæ venditori fauet. l. dolo. ff. de doli except. & habetur per Bar. in. l. ſi ſocer. §. Lucius. ff. ſoluto. matrimonio. ſed venditori depo nenti ſunt relaxandi, cui, ſi per emptorem fuiſſent percepti, ſtatim reſtitui de
4 buiſſent. † Vltimo confirmo prædicta ex his quæ voluit Alexan. reprobando Cuma. in. l. qui romæ in princip. circa fin. ff. de verborum. obligatio. vbi quæſtionem mouet, quando venditio facta eſt cum pacto de retrouendendo pro eodem precio, & venditor pendentibus at nondum ab emptore perceptis fructibus obtulit, & depoſuit precium conuentum: Dubium eſt, cui fructus ſint relaxandi: Cuma. dicebat, illos eſſe pro rata temporis diuidendos iuxta. l. diuor
5 tio in princip. & l. de diuiſione. ff. ſolu. matri. Contrarium dicit Alex. ibi, eos in totum eſſe aſsignandos, & relaxandos venditori deponenti, ſeu rem redimenti, nam fructus omnes rei venditæ ad emptorem ſpectant ante, quàm retro uendat, niſi ipſe ſit in mora retrouendẽdi, vt quia requiſitus noluerit vendere, & pecuniæ fuerint depoſitæ, tunc enim fructus percepti à tempore moræ, debũt ad eum ſpectare, cui in retrouendendo mora facta eſt. d. l. ij. not. per glo. in capitu. conqueſtus de vſuris, & in. c. illo vos in ver. fructus de pigno. Sed ſi diſpoſitio. d. l. diuortio. deberet attendi, verum non eſſet, quòd emptor fructus ante retrouenditionem, & moram lucraretur, imo inter ipſum, & venditorem pro rata temporis eſſent diuidendi. d. l. diuortio in prin. l. interdum, & l. fructus. ff. ſolu. matri. ſunt igitur hi caſus diuerſi, & diuerſitatis ratio eſt ſecũdum Alex. in. d. l. qui romæ, nam in. l. diuortio fructus debent eſſe viri pro oneribus matrimonii. l. pro oneribus. C. de iure dot. propterea nil mirum, ſi pro rata temporis, & onerum ſit diuiſio: At in quæſtione noſtra ante moram, & oblatam pecuniam fructus ad emptorem ſpectant ratione dominii. l. ſequitur. §. fructus de vſucap. Vnde non attenditur, pro qua rata tẽporis dominus fuerit. l. herennius alı̃às incipit fructus la. j. ff. de vſur. & d. l. ſecunda, C. de pactis inter emp. & vendi. ergo poſt moram non attenta ratione dominii fructus in in totum ad venditorem ſpectare debent. d. l. ſecunda Et hæc ſatis demonſtrant, fructus omnino eſſe relaxandos dicto Caio venditori, qui pro fundo redimendo pecuniam conuentam obtulit, & actualiter depoſuit.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Iudex etiam de maiori ſumma, quam illius iuriſdictio ſe extendat, cognoſcit, & iudicat, quando in principio litis clare non apparet, an iuriſdictionem habeat, ſed in proceſſu poſtea ſuper toto iudicandi poteſtatem non habere conſtet: declaratur numero. 6.*

2 *Dictio in quid denotet, & nu. 8.*

3 *Dictio dummodo facit diſpoſitionem moda-*

lem

lem,& reſolutiuam.

4 *Omnia,& ſingula verba ſunt vniuerſalia apta comprehendere ſimul,& de perſe, quæcũ que ſupra expreſſa fuerunt.*

5 *Clauſula decreti annullatiua quid operetur.*

7 *Expreſſum quid dicitur ſpecifice per relationem ad aliud.*

Quæſtio. XCIX.

Cvm ſtatuto Bononienſi caueatur,quòd iudex damnorum datorum omnimodam habeat iuriſdictionem cognoſcendi de quibuſcũque damnis, dummodo damnum datum non excedat in aliqua accuſatione ſummam librarum viginti quinque:& quidam accuſationem formauerit pro damno dato in ſolidis viginti, ſeu triginta,& plus,& minus prout probabitur:poſtea vero probatum fuerit, damnum dictam ſummam librarum vigintiquinque excedere, quæſitum eſt,an iudex,qui cœpit cognoſcere,poſſit ſuper toto damno probato cognoſcere,& iudicare: Adducebant aliqui pro quæſtionis deciſione doctrinam Bartol.quem cæteri ſequuntur,in leg. ampliorem.§. ſed cum ſcimus,per il-
1 lum text.in fin.C de appella.† vbi inquit.nota caſum ex hac lege,quòd ſi in principio litis clarè non appareat,an iudex habeat iuriſdictionem,& poſtea per proceſſum ac probationes factas conſtet,iudicem non habere poteſtatem iudicandi ſuper toto, quod fuit probatum,tamen ipſe poteſt ſuper illa cauſa iudicare:& exemplum ibi Bartol.ponit ferè in terminis noſtris dicens tota die nos videre,in ciuitatibus eſſe iudices,qui de cauſis vſque ad certas ſummas cognoſcere poſſunt, ſi qua cauſa ſit, quæ in principio iudicis iuriſdictionem excedere non videatur, mox vero maior reperiatur,poteſt iudex ſuper toto pronunciare, licet tempore ſententiæ,& in proceſſu ex poſt appareat ſummam eſſe maiorem,quàm illius iuriſdictio ſe extendat:ex quibus infertur,quòd etiam in caſu noſtro ſi probatum ſit de maiori ſumma, quàm ſtatutum expoſcat,iudex poterit ſuper tota ſumma probata,& ſic vltra libras vigintiquinque pronunciare. Præterea ſtatutum dicit,dummodo damnum datum in aliqua accuſatione ſummam librarum vigintiquinque non excedat:quæ verba inferunt,quòd ad hoc, vt iudex non poſsit cognoſcere, requiritur,vt in ipſa accuſatione, hoc eſt in actu accuſandi fuerit expreſſa ſumma damni dati,quæ libras vigintiquinque
2 excedat Nam†dictio in denotat cauſam proximam,& non ſeparatam à re, & facto,cui coniungitur argumen. lege prima,ff.de aleæ luſu, & aleat.ibi in alea luſum eſſe iuncto text.ibi domi,& eo tempore, quo alea ludebatur, iunctis ibi nota.per Barto.Sed,his non obſtantibus,contrarium eſſe verius dixi, propter verba ſtatuti prædicti,ponderando illam dictionem dummodo,
3 †quæ facit diſpoſitionem modalem,& ſic reſolutiuam,ſi aliter factum eſſe cõtigerit,ſiue repertum fuerit ad tradita per Bartolum in leg.quibus diebus.§. termilius,dum ponit de dictione dummodo,iunctis his,quæ dicit ibi in ſecũda quæſtione.ff.de conditionibus & de monſtrationibus.Quo fit,vt mens ſtatuti ſit reſoluere iudicis iuriſdictioné, ſi contingat damnum datum excedere ſummam librarũ vigintiquinque. Sed in caſu noſtro p probatiões factas repertũ huiuſmodi exceſſus,ergo cognitio

pro

proceſſus,& terminatio iudicis reſolui-
tur. Quod eo magis dicendum eſt,cum
in ſtatuto ſit appoſita clauſula genera-
lis,& per verba multum prægnantia
decreti annullatiua, ibi aliâs ſi prædi-
cta omnia, & ſingula &c. quæ eſt refe-
renda ad omnia prædicta in ſtatuto, &
non ad proxima, ex quo ſalua ſermo-
nis,& verborum rectitudine referri po
teſt ad tex.cum ibi not per Bar.in.l.ta-
lis ſcriptura.in fi.ff.de lega.j.per Abb.
& alios in.c.ij requiris.extra de appel-
lationib.l.fina.ff.de rebus dub. Abb.in
c.ecclesia.extra de electio.cùm ſimil.Et
maxime cum ſtatutum dicat,aliâs ſi o-
4 mnia,& ſingula,† quæ ſunt verba vni-
uerſalia apta comprehendere ſimul, &
de per ſe. quæcunque ſupra expreſſa
fuerunt.l.Iulianus.ff.de leg.iij.cum ſi-
5 mil.Præterea† clauſula decreti annul-
latiua operatur. vt nullo modo poſsit
quicquam in contrarium fieri, & adeò
penitus iuriſdictionẽ excludit,vt etiam
de conſenſu partium iudex nequeat co
gnoſcere,procedere,& terminare ſuper
damno maioris,ſummę librarum.xxv.
vt notabiliter voluit Ioan.de Imo.poſt
glo.& alios in.c.dilecto. in.iiij. colum.
verſi.vel ſecundo.de præben. Non ob-
ſtat doctrina Bart.in.d.l.ampliorem.§.
6 ſed cũ ſcimus. † Quia regulariter pro-
cedit,non autem in caſu ſtatuti:ſi enim
ea in caſu noſtro vera eſſet,ſequeretur,
quòd iudex poſſet non modo procede-
re, & cognoſcere, ſed etiam terminare
cauſam vltra ſummam librarum.xxv.
& ſic ſuper toto, quod fuiſſet proba-
tum, vt voluit ibi Bartol.quod eſt ex-
preſsè contra mentem ſtatuti.Secundo
dico,doctrinam Bartol.non procedere,
quando in ſtatuto eſſet appoſita clau-
ſula decreti annullatiua, nec etiam,
quando ſtatutum loqueretur reſoluti-
uè per verba modalia, & reſolutiua:
alioquin ſecus per prædicta. Nec ad-
uerſatur ponderatio illorum verborũ
ſtatuti in aliqua accuſatione,hoc eſt in
aliquo actu accuſationis, ſeu dum fit
accuſatio: Quia primo reſpondetur,
quòd illa verba in aliqua accuſatione
cum nec tempus, nec locum certum
determinent, extenduntur etiam ad
aliud tempus per not.à Bart.in.d.l.j.in
princ.ff.de aleæ luſu, & aleat.& ſenſus
eſt, quòd damnum datum ſummam li-
brarum.xxv.non excedat in aliqua ac-
cuſatione, hoc eſt, vel dum fit accuſa-
tio, vel dum proceditur, vel dum ter-
minatur,prout expreſſe ſtatutum de o-
mnibus his temporibus loquitur, ad
quæ verba illa in aliqua accuſatione
ſunt referenda. Præterea dici poteſt,in
terminis noſtris fuiſſe expreſſam ſum-
mam maiorem libris.xxv,in ipſa accu
ſatione per relationẽ ad aliud, ad quod
7 verba accuſationis ſe referunt: † quo
caſu id dicetur expreſſum, perinde ac
ſi verbis ſpecificis fuiſſet in accuſatio-
ne expreſſum.l.ſi nominatim.ff.de con
dit.& demonſtr.l.nec emptio.§.huiuſ-
modi.ff.de contrahen.emptio.& argu-
mento.l.omnes. C.de præſcriptio.xxx.
annor.in.l.omnes.C.de quadr.præſcri.
in.§.j.in authen.de fil.ante inſtrumen.
dot.nat.&.l.ij. ff. de coniungend. cum
emanc.libe. Sed in caſu noſtro forma-
ta fuit accuſatio pro damno dato in
ſolidis. xx. ſeu. xxx. & plus, & minus,
prout probabitur,ac probatum fuit da-
mnum maioris ſummæ, quam ſint li-
bræ.xxv.Ergo per relationem expreſsè
factam ad ſummam, quæ probabitur,
ipſa ſumma probata in accuſatione
expreſſa cenſetur, Vltimo† quando di-
8 ctio in non ponitur determinatè ad
certum locum, & tempus, ea non de-
notat,

notat actum immediatum, ſed exponitur in, id eſt propter, vt eſt tex. in. l. j. ff. de iucen. rui. & naufra. Et conſequenter in caſu noſtro illa verba in aliqua accuſatione actum proprium, & immediatum accuſationis non denotabunt, ſed importabunt propter, videlicet ſi damnum datum excedat ſummam librarum. xxv. propter aliquam accuſationem. Ex his omnibus, iudicem damnorum datorum non potuiſſe in caſu propoſito cognoſcere nec condemnare, ſtante prædicto ſtatuto, verius eſſe dixi.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Iuramentum in conductione quid operetur.*

2 *Locationis tacita renouatio cum iiſdem pactis, & modis facta cenſetur.*

3 *In prorogata diſpoſitione iuramentum cenſetur repetitum, & nu. 12. vbi declaratur.*

4 *Iuramentum in valēte loqui certam formam, verbaq́; expreſſa expoſcit.*

5 *In renouatione locationis, aut alterius diſpoſitionis nunquam cenſentur renouata illa, quæ pro forma, & ſolemnitate aliquid certum requirunt.*

6 *Forma actus verè & propriè, non autem tacitè, vel æquipollenter adimpletur, & ſeruatur.*

7 *Pœna in tacita locationis renouatione non cenſetur repetita.*

8 *Iuramentum ad nouas diſpoſitiones nunquam extenditur, nec in illis dicitur repetitum.*

9 *Compenſando quis ſoluit, & adimplet, ſi non iurauit, ſecus ſi iuraſſet.*

10 *Poſſeſſorium, & petitorium ſimul cognoſci, & terminari poteſt ex commiſſione ſuperioris iudicis ex iuſta, & legitima cauſa facta.*

11 *Poſſeſſorio agi non dicitur, ſed potius petitorio, quando agitur ad expellendum conductorem à iure ſuo propter periurium, quod ob non ſolutas penſiones incurriſſe allegaretur.*

Quæſtio C.

Res vendita fuit minoris dimidia iuſti pretii, deinde venditori ad quinquennium cum pacto de franchando pro eodem precio locata fuit, cum promiſſione de annuatim ſoluendo certam penſionem grauem, & cum iuramento hinc, inde interueniente de non cōtraueniendo &c. & adimplendo omnia, & ſingula in inſtrumento locationis promiſſa: conductor per tria luſtra continua, & vltra in dicta conductione, ſciente, & tolerante locatore perſeuerauit, & prout prætendit penſiones ſoluit: Hæres locatoris ob aſſertam canonis ceſſationem finitam eſſe locationem declarauit, & rem propria authoritate fuit ingreſſus, quia † iuramentum in contra- 1 ctu conductionis, vt ſupra, appoſitum operatur, vt conductor termino ſtatuto penſionem, vel eius partem non ſoluens à iure ſuo ratione periurii cadat, & à re ilico expelli poſsit. c. querelam. & ibi Bal. extra de iureiur. Alex. in conſil. lxxxv. lib. j. Alex. Iaſ. & recentiores in. l. ſi quis maior. per illum text. C. de tranſact. Conductor ex aduerſo plura obiicit, primum, quòd contractus venditionis, & conſequenter etiam locationis ob enormē precii deceptionem, quæ dimidiam veri precii excedit, eſt reſcindendus: ſecundum, quòd attenta rei veritate penſiones partim ſoluendo, partim compenſando ferè integraliter ſolutæ ſunt: Replicatur ex oppoſito, conductorem tanquam periurum non eſſe audiendum, ſed ſuper ſolo poſſeſſorio fore procedendum: Incidit ex hac facti ſpecie in dubium, an finito

primo,ſecundo,& tertio quinquennio, locatio, & conductio cum eodem iuramenti vinculo renouata cēſeatur, adeò quòd,ſi in vltimo quinquennio conductor pro aliqua parte penſionem in termino ſoluere prętermiſerit,poſsit à locatore propria authoritate, vt ſupra, expelli : item num compenſando conductor contractum adimpleuiſſe dicatur?Et quòd renouatio locationis cum
2 eodem iuramento facta cēſeatur,†probari videtur in.l.legem. in fin.C.locat. l.item quæritur.§.qui impleto.l.qui ad certum. ff.eod. vbi finito primo quinquennio ſi locator conductorem in conductione perſeuerare paſſus fuerit,cenſetur ex integro cum iiſdem pignoribus, & pactis locaſſe, veluti etiam ſtatuto ciuitatis Bononiæ plenius cautum eſt:& inquit Bal.in.d.l.legem.quòd renouatio intelligitur fieri ſub eiſdem pignoribus,pœnis,renunciationibus, modis, & clauſulis, ergo etiam ſub eodem iuramento. Præterea † diſpoſitio facta
3 cum iuramento ad certum tempus ſi expreſſe ad aliud prorogetur, debet cenſeri cum eodem iuramento prorogata, vt optime volunt ſcrib.maximè Decius in.c.de cauſis.extra de offic.deleg. idem ergo in renouatione locationis dicendum eſſet. Quibus tamen omnibus veritas repugnare videtur, quòd renouatio locationis, quæ tacitè ex perſeuerantia conductoris, & patientia locatoris mediante legis, vel ſtatuti diſpoſitione fit, nunquam cum eodem iuramento facta dicatur, quod in expreſſa, & prima locatione fuerat appoſitum, primo quia†iuramentum in va-
4 lente loqui certam formam, verbaque expreſſa expoſcit, veluti quòd corporaliter, hoc eſt manibus tactis ſcripturis ſuſcipiatur, vt habetur per Innoc. in.c.& ſi Chriſtus. extra de iureiurand. Alex.in.l.j.in princ.& in.§.j. ff.de verbor.oblig.Ioan.And.in.c.vt circa. poſt glo.in Nouel.de electio.in.vj.c.j.§.porrò.& ibi glo.& do.Cardi.de hæret. Sed
5 † in renouatione locationis, vt ſupra, tacitè facta nunquam cenſentur comprehenſa, aut renouata illa, quæ pro forma, & ſolennitate certum quid, vt verba,vel ſcripturam vel factum aliud requirunt,puta ſi prima locatio per ſtipulationem facta eſſet, renouatio tacitè facta cenſetur abſque ſtipulatione, quia ſtipulatio verborum ſolennitatem requirit.l.j.in prin.cum aliis.ff.de verbor.obligat. vt in indiuiduo rectè intuenti, probat. text.in.l.qui ad certum.ff.locati. ibi & huiuſmodi contractus neque verba, neque ſcripturam vtique deſiderant, ſed nudo conſenſu conualeſcunt,ſecundum veriorem,magiſque receptam intelligentiam. vt atteſtatur Bald.in.d.§.qui impleto. poſt
6 alios, quos in teſtes adducit: † forma námque actus verè, & propriè,non autem tacitè, vel per æquipollens adimpleri, & ſeruari debet argumento.l.qui hæredi.&.l.Mæuius.ff.de condi.& demonſtr.Alex.& alii.in.l.j.ff.de liber.& poſthu.Bartol.& cæteri in.l.gallus.§.& quid ſi tantum.ff.eodem.Et id,quod de ſtipulatione dictum eſt,refert,ac ſequitur Bald.in.d.§.qui impleto.in addit.in ij.q.Et idem ibi in.ij.q.dicit etiā, quòd
7 †pœna in prima locatione adiecta non cenſetur repetita in renouatione tacitè à lege ſubintellecta, vt voluit Cyn.in l.cum pater.§.pater certam.ibiq; Bald. ff.de lega.ij. vbi hoc idem notab.ſequitur Ioan.de Imola plura allegando, & text.in.c.non poteſt. cum glo.de præbend.in.vj.Sed ratione iuramenti quis in incommodum,animęque periculum incurr

incurrere, ac pœnam pati poſſet. d.c.
querelam.& ibi Bald.&.d.l.ſi quis ma-
ior. cum aliis, ergo iuramentum in ta-
cita locationis renouatione repetitum
dici nõ poteſt : optimè etiam nobis in-
ſeruit tex.in.c.penult. extra de iureiur.
8 † vbi iuramentum ad nouas diſpoſitio-
nes nunquam extenditur, nec in illis
repetitum cenſetur, quamuis illæ alia
ratione ſeruandæ ſint, ſed locatio taci-
tè ex legis diſpoſitione renouata non
eſt eadem cum prima, ergo &c. Ex qui-
bus infero, quòd ſi in vltimo quinquen
nio conductor penſionem formiter ſol-
uere ceſſaſſet, ratione periurii non dice
retur à ſuo iure cecidiſſe, cum periurus
is dici nequeat, qui non iurauit: Et con-
ſequenter ex his ſequitur, quòd ſi con-
ductor locatori pro cautione penſio-
num aliqua bona, vel res aſsignaſſet,
9 cẽſeretur ſoluiſſe, ac ſatisfeciſſe: † quo-
niam licet quando quis iurauit ſolue-
re, compenſando iuramentum adim-
pleuiſſe non dicatur, cum in forma ſpe
cificè debeat adimpleri. c.ad noſtram.
il.j.de iureiuran. tamen ſecus eſt, quan-
do iuratum non eſſet. vt eleganter ad-
notauit Barto.in.l.amplius non peti.ff.
rem rat.habe. optimus tex.in.l.ſi pecu-
lium.§.j.ff.de ſtatuliber.& argu.l.ele-
ganter.in princ.ij.reſpon.ff.de pignor.
actione.l.ſi rem.§.omnis pecunia.ff.de
pignor.actio.ibi ſatisfactum quemad-
modum voluit, creditori licet non ſo-
lutum ſit, ſiue aliis pignoribus &c. Sed
cõcorditer pro cautione, ac ſatisfactio-
ne penſionum debitarum conductor
anulos quoſdam, & aliud certum quid
locatori tradidit, ſatis igitur factum, &
ſolutum videtur, ſaltem ad pœnam ca-
ducitatis euitandam, & ad curſum vſu-
rarum inhibendũ, vt eſt tex.in.l.ſi con-
ſtat. C.de compenſat.& ibi glo.magna.
circa medium, quæ ſingularis habetur,
& illam tanquam valde notandam al-
legat Bart.in.l.gerit.col.viij. verſic.ſe-
cundo compenſatio. ff.de acquir.hære.
quòd ad euitandam pœnam non ſol-
uentis, & conſequenter caducitatis ſuf-
ficit compenſatio. Ex præmiſsis etiam
infertur, non licuiſſe conductori in ca-
ſu occurrenti propria authoritate poſ-
ſeſsionem rei conductæ ingredi pro-
pter periurium, quod hęredes locatoris
conductorem incurriſſe, & ideo à iure
ſuo cecidiſſe prætendunt ob non ſolu-
tas penſiones. Quo fit, vt iudex de cau-
ſa reſciſsionis contractus petitæ, & ipſi
iudici per reſcriptum ſic ex iuſta & le-
gitima cauſa commiſſæ cognoſcere de-
beat iuxta reſcripti tenorem argumen-
to.c.paſtoralis.cum.c.ij.c.cum eccleſia.
&.c.cum dilectus. de cau.poſſeſ.& pro-
priet. Nec aduerſatur proteſtatio facta
pro parte hæredum locatoris, quòd ſu-
per ſolo poſſeſſorio, ſuſpenſo petito-
rio, procedendum.d.c.paſtoralis. argu.
clem.j.eod.tit.de cau.poſſ.& proprie.&
not.per Bar.in.l.naturaliter.§.nihil cõ-
mune.col.antepen. ff.de acquir.poſſeſ.
Nam illud regulariter procedit in me-
ro poſſeſſorio, quod cum petitorio cu-
10 mularetur: † At quando per reſcri-
ptum ſuperioris ſaltem ex legitima, &
iuſta cauſa eſſet iudici commiſſum, vt
ſuper vtroque ſimul procederet, ac
vna, eadémque ſententia vtrunque ter-
minaret, tunc ordo iuris cauſæ ad cau-
ſam, de quo habetur in.l.j.C.de appel-
lat.& in.l.prolatam. C.de ſentent. non
eſt ſeruandus, ſed iudex formam reſcri-
pti ſeruare tenetur. c.cum dilecta. de
reſcript. & in indiuiduo habetur in ca-
ſu noſtro in.d.c.ij.cum ſequent.& in.d.
c.cum dilectus. de cau.poſſeſsio.& pro-
11 priet. Præterea † an conductor poſsit,

vel non poſsit ob periurium, quod incurriſſe allegatur, à iure ſuo expelli, non dicitur eſſe iudicium poſſeſſoriũ, ſed potius petitorium, cum agatur non de poſſeſsione, quæ penes cõductorem eſſe non poteſt, quia ipſe non poſsidet, nec rei dominium acquirit. l. non ſolet. ff. locati, legitur in .l. iij. §. ex contrario in glo. ff. de acquiren. poſſ. & in. l. ſi vt certo. §. ſi duobus. ff. commo. ſed de totali iure ipſius conductoris argu l. pen. in princi. ff. loca. & in auth. qui rem. C. de ſacros-eccle. & in corpore: & in caſu de quo agitur, conductor expelli non poteſt per iam dicta igitur, non eſt inconueniens, quòd hæc duo iudicia, quæ petitorium ſapiunt, cumulentur, & de vtroque ſimul agi valeat, cum nulla iuris regula, nec aliquis ordo iuris, de quibus habetur per Bart. in. d. §. nihil commune, aduerſentur. Et licet quãdo locatio aut tempore, aut lineæ defectu finita eſſet, & conductor, qui nullũ ius in re poteſt prætendere, rem reſtituere denegaret, tũc diceretur poſſe agi poſſeſſorio. l. ſi quis conductionis, & . l. pen. C. loca. Tamen quando adhuc tempus locationis, vel renouationis penderet, & conductor ius aliquod in re prætenderet, ſi dominus, vellet illum omni iure ſuo ob prætenſam ceſſationem ſolutionis penſionum priuare, crederé tunc iſtud potius petitorium, quam poſſeſſorium concernere, cum de totali iure conductoris agi diceretur. Nec aduerſantur alia ſupra contra conductorem allegata. & maximè. d. l. legem. & . d. l. idem quæritur. §. qui impleto. ff. locati. nam ex prædictis colligitur reſponſio: imo retorqueri poſſunt, vt iam ſæpius dixi poſt Bal. in. d. §. qui impleto. Non obſtat id, quod dictum fuit de termino prorogato, vel diſpoſitione iurata cuius terminus fuit prorogatus, vt cum eodem iuramento, iiſdemque qualitatibus prorogatio facta cenſeatur, vt ſignanter innuit Bart. in. l. cũ ſtipulatus ſim mihi à proculo col. pen. verſi. item ſi prorogaui. ff. de verb. obli. & in. l. j. §. & poſt operis. col. ſi. ff. de noui ope. nun cia. ibique Alex. col. iij. Bal. in. c. venerabilem col. v. de electio. Quia reſpondetur, † proximè dicta locum habere in prorogatione, quæ eadem diſpoſitio cum prima cenſetur. l. ſed & ſi manente. ff. de preca. Nos vero ſumus in locatione tacitè renouata, quæ alia, & noua locatio dicitur, in qua iuramentum non cenſetur repetitum per prædicta: quam differentiam inter diſpoſitionem prorogatam, & renouatam ſenſit etiam tex. in. d. l. ſed & ſi manente, ſi rectè inſpiciatur & expreſſè tradũt ſcrib. & præcipuè Decius in. d. c. de cauſis col. iiij. Quinimo Deci. ibi poſt Bal. in conſi. ccclxvij. per tex. in. d. c. pen. tenuit, ꝙ licet terminus prorogatus idẽ ꝯuui primo regulariter cenſeatur. d. l. ſed & ſi manente, tamen reſpectu iuramenti ſecus eſt, quia in diſpoſitione prorogata tale iuramentum non cenſetur repetitũ, ſed prorogatio abſque illo facta ſimpliciter intelligitur, multò magis ergo à fortiori hoc dicendũ eſt in diſpoſitione, ſeu locatione renouata, quæ alia, noua, & diuerſa à prima cenſetur argu. d. c. penul. de iureiuran. cum aliis ſupra deductis, & hæc de iure vera eſſe, & in practica ſeruanda fore credo.

12

SVMMARIVM.

1 ☞ *Alimenta ab heredibus alicui relicta vbi præſtari poſſint, & debeant.*

2 *Alimenta in domo heredum relicta in dubio*

vbi relicta cenſeantur.

5 *Alimenta alicui à teſtatore relicta ibi præſtantur, vbi legatarius commodè, quiete, & honeſtè viuat.*

4 *Habitationis relictum ſimile eſt legato vſuſfructus, quod vſque ad vitam legatarii durat.*

5 *Habitationis, & alimentorum relictum vbi, & quomodo ab hærede præſtari poſsit, & debeat.*

6 *Legatarius pro exequutione legati ſibi facti ad omnia bona hæreditatis hypothecaria agere poteſt.*

Quæſtio C I.

TESTATOR In teſtamento ſuo reliquit filiæ alimenta, & habitationem in domo infraſcriptorum hæredū, ſi honeſtè, & bene vixerit: Hæres hæredū illorum, qui in teſtamento deſcripti fuerant, domū magnam alienauit, in qua teſtator & hæredes in teſtamēto deſcripti ſemper habitauerunt: quæſitum eſt, an huiuſmodi alienatio relicto alimentorum, & habitationis facto filiæ præiudicauerit, adeò quòd ipſa non in domo magna teſtatoris, & hæredum in teſtamēto deſcriptorum, ſed in domo ab hærede, qui alienauit, conducta, aut alibi alimentorum, & habitationis legatum conſequi debeat. Et à verbis legati non recedendo, ſed illis inhærendo, vt in ſimili dicitur in.c.j.de duobus frat.à capit.inueſt.quia ex verbis mens colligitur.labeo.ff.de ſuppel.leg.ad fauorem filiæ concludendum eſſe exiſtimaui, ipſam non teneri ad recipiendum habitationem, & alimenta in domo habitatiōis ab hærede cōducta: ſed in domo habitatiōis paternæ, in qua hæredes in teſtamēto deſcripti ſemper vſque ad eorum mortem habitauerunt: vel quia forte hoc eſſet difficile ob culpam, & cauſam hæredis, qui domum prædictā vendidit, & alienauit inuita filia teſtatoris, quæ de iuribus ſuis, & de legato alimentationis ſibi facto antea proteſtata fuit, ſaltem illi præſtanda erunt alimenta vnà cum congrua penſione vnius domini ſecundum qualitatem, & conditionem perſonæ dictæ filiæ arbitrio boni viri.l.cum alimenta.l.cum alimenta.l.cum vnus.in princip.ff.de ann.leg.Nam aduertendum eſt, alimēta in hoc caſu non eſſe ſimpliciter ſine adiectione loci relicta, & vltra alimenta etiam fuiſſe relictam habitationem declarandam ex habitatione hæredum deſcriptorum in teſtamento: & ideo nō ſumus in terminis illis, in quibus doct. Bar. & alii maximè in.l.j.ff.de alim.& cib.lega. volunt ꝙ hæredes poſsint alimenta præſtare in domo habitationis ipſorum hęredum, quia hoc magis ipſis expedit, vt tradit etiam Bar.in.l.Caio. §.imperator.eo.tit.nec etiam ſumus in caſu, in quo filia alimenta extra locū, in quo relicta fuerint, conſequi velit, cum illa petat in domo, in qua relicta
1 fuerunt, † quod autem in caſu, de quo agitur alimenta in domo habitationis hæredis primi hæredis non debeantur, demonſtratur, quia, vt inquit Barto.in d.l.j.ꝙ hæres poſsit præſtare alimenta in eius domo, & habitatione, cum hoc ſibi magis vtile ſit. Fallit, niſi de contraria mente teſtatoris appareat: Sed conſtat expreſſè de contraria mente teſtatoris relinquentis, quia demonſtrauit domum, in qua propter honorem & dignitatem ſuam voluit alimenta deberè præſtari, dicendo in domo habitationis hæredum ſorum infraſcriptorum, quæ fuit domus magna,

in qua teſtator habitabat, quia ſemper in illa hæredes in teſtamento deſcripti vſque ad ſuam mortem habitauerunt, ergo in ea, prout verba expreſſè oſtendunt, præſtanda ſunt. Nec obſtat, quòd quando hæredes ſunt grauati præſtare alimenta, non ſolum primi, ſed hæredes hæredum in infinitum grauati dicuntur. l. cum vnus in princi. ff. de ali. & cib. lega. ergo in domo hæredis primorum hæredum ſunt præſtāda, Quia reſpondetur, ꝙ ex quo teſtator, qui alimenta reliquit, ſe ad domum habitationis infraſcriptorū hæredū ſuorum retulit, debet intelligi de domo magna teſtatoris, vt ſupradictum eſt, nam hæres hæredum non dicitur de hæredibus deſcriptis in teſtamento: vnde intelligendum eſt de domo habitationis primorum hæredum, qui actualiter deſcripti fuerunt, adeo ꝙ per ſcripturam teſtamenti legi poſſunt arg. l. j. ff. de iis, quæ in teſtamen. delen. Præterea † ſem-
2 per in dubio quādo relicta ſunt alimēta in domo hæredum, debent intelligi relicta in domo, in qua teſtator familiariter habitabat, quando teſtator habebat domum ſuam, vel plures, & in altera tantum morabatur, vt voluit Bal. in conſi. lxxij. libr. iij. Conſiderabam ad hæc, quòd teſtator reliquit filiæ alimenta, & habitationem in domo &c.
3 ſi honeſtè, & bene vixerit: † ex quo apparet ipſum voluiſſe, filiam legatariam debere percipere, & habere alimenta, & habitationem in domo idonea, in qua commodè, honeſtè, & quietè habitare poſſet, & abſque verecundia, vt illa verba demonſtrant, & probatur ex tex. in l. cum vnus in princip. ff. de alimentis & cibariis legatis ibi quid enim ſi cæteros ſuos hæredes euitauit, & quietam, ac verecundam, atque etiam idoneam libertis cōſulens domum ſequi maluit? faciunt not. per Barto. in d. l. j. & in l. libertis. §. Lucius, & in d. §. imperator. ff. de alim. & cib. leg. & vbique per Alexan. in apoſt. Bald. in auth. quod locum. C. ſi ſecun. nupt. mul. col. ij. in l. j. col. ij. C. de lega. & in l. ſi ea. C. de condi. inſer. ſed in hoc caſu filia cōmodè abſque verecundia, quietè, & honeſtè non poterat habitare in domo dicti hæredis, quoniā ibi vnà cū hærede habitabat eiꝰ tutor, cū vxore, & tota eius familia, cū multis famulis & famulabus, cum quibus ipſa quietè honeſtè, & abſque verecundia, vt decet, viuere non valebat, veluti quiſque probus, & ingenuus vir hoc confiteretur; ergo illi alimenta in domo habitationis paternæ præſtanda fuerunt, prout teſtator pater ſuus expreſſè voluit. Quod etiā
4 demonſtratur, † nam vltra alimenta fuit etiam relicta habitatio in certa domo, vt dictum eſt, ergo illius vſuſfructus dicitur relictus, quia habitatio ſimilis eſt vſufructui, adeo quòd ad præiudicium filiæ legatariæ, & ſui relicti habitationis nō potuit domus illa alienari, cū in ea habitatio, & vſusfructus vſque ad eius mortem duraturus fuerit relictus. l. cum antiquitas. C. de vſufru. igitur & ſi non ratione alimentorū ſaltem habitationis relictè dicendum eſt ipſi filiæ deberi habitationem in domo magna teſtatoris, & in illa alimēta
5 præbenda eſſe. Nec obſtat, † quod hæres hæredum, qui tenetur ad alimenta præſtanda. d. l. cum vnus. in prin. poſſit domum conducere, illamque tradere habitandam filiæ prædictæ per ea, quæ velle videntur Bald. Pau. & alii in l. ſi domus. in princi. ff. de legatis. j. Nam reſpondetur hoc verum eſſe, quādo teſtator nullas haberet ædes, vel habi

habitationem, certæ domus non reliquiſſet: ſed quando plures ædes haberet, tunc deberetur habitatio in altera ipſarum, dummodo in illa honeſtè, cōmodè, idoneè, & abſque verecundia legatarius habitare poſſet, vt voluit Bal. in.l.in annalibus, in fin. verſicu. C. de lega. & bonus text. in.d.l. cum vnus in princip. In dubio etiam intelligitur de domo, in qua ipſe familiariter habitare conſueuerat Bald. in.d. conſil. lxxij. libr. iij. Et hoc abſque dubio in noſtris terminis verum eſt, quia teſtator non ſolum alimenta. ſed etiam habitationem reliquit in domo ſuæ habitationis per verba ſupra relata, ergo in domo illa habitatio omnino debetur. d.l. 6
cum antiquitas, & ita eſt de mente Bal. in dicta.l. cum antiquitas, & ita eſt de mente Bald. in dicta.l. in annalibus in antepenul. q. qui dixit, quod ſi teſtator vxori alimenta indeterminatè relinquat, nec dicat, in qua domo, poſſunt in domo arbitrio hæredis præſtari, Ergo ſecus eſſe ſentit, ſi determinatè dixerit, in qua domo præſtanda eſſent, veluti hic dictum fuit, faciunt etiā illa, quæ habentur per Bart. in.l.ſi domus in princip. ff. de lega. j. quòd ſi teſtator habitationem domus abſque ſpecifica demonſtratione relinquat, ſi vnam tātum habebat, de illa in dubio intelligitur, ſin plures, in ea habitatio debebitur, de qua hæres arbitrabitur, dummodo talis ſit, in qua honeſtè, commodè, quietè, & idoneè poſsit habitare, vt colligitur ex verbis Bart. in dicta.l. in annalibus, & argu.d.l. cum vnus in princ. Sed in hoc caſu teſtator expreſsit, ac determinauit domum, in qua filiā habitationem habere volebat, vt ex verbis teſtamenti apparet, & ſupra ſæpius dixi, ergo in illa habitationem habere debet, non obſtante alienatione illius, vt ſupra facta, quia inuita, & denegante filia, cui habitatio debebatur, hæres nihil ad præiudicium habitationis relictæ facere potuit. l. fin. ff. de vſufru. & habi. & hoc etiam voluerunt Moder. in tract. ſeruit. in tit. de ſeruitu. habi. in. ij. col. qui multa ad caſum noſtrum facientia referunt, faciunt illa, quæ tradunt Alex. Pau. de caſ. & alii in.d.l. ſi domus. Concluditur ergo ex prædictis, quòd hæres tenetur in domo magna, q̄ fuit teſtatoris, & in qua habitatio, & alimēta relicta fuerunt, habitationem filiæ prædictæ præſtare, quāuis illa fuerit alienata, cum id non potuerit fieri ad damnum legatariæ, † quæ pro relicto habitationis ſibi facto domum, & alia teſtatoris bona hypothecata & obligata habet Bart. in.l. Lucius. ff. de alim. & cib. lega. & arg. no. in.l.j. ff. de lega. j. l. j. C. communia de leg. facit quod habetur Barto. in.l. Caius. ff. de annuis legatis ibique Barto. qui hoc clarius voluit in.l. fundus, quem. ff. eodem. Quo fit, vt pro exequutione legati facti poſsit agere hypothecaria ad dictam domum, vel alia bona hæreditatis. Cæterum conſiderando, quòd ſi in dicta domo, vt ſupra, alienata habitatio, & alimenta prædictę filiæ præſtarentur, fortè quietè, honeſtè, commodè, & idoneè morari non poſſet, & cum ipſa honeſtiſsima, nobiliſsimaque matrona eſſet, illi ſalua honeſtate, per domos extraneorum vagari non licebat, ſicuti in ſimili dicitur in clementina prima de ſtatu monac. idcirco dixi pro maiori vtilitate hęredisq́ſ ſalt legatariæ præſtādā fuiſſe congruam penſionem, qua domum ſuę conditioni conuenientem conducere valeret, & hoc eſt vltimum ſubſi-

dium,quod in hac cauſa tam legatariæ quàm hæredi præſtari poteſt iuxta ea, quæ habentur per Mod.in d.titu.de ſer uitu.hab.& per Bal.in dicta.l. in annalibus,& per Pau.de Caſt. Alex.& alios in d.l.ſi domus in princ.ff.de leg.Quæ omnia in iure vera eſſe mihi viſa ſunt.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Ius ſuperueniens actori,lite pendente, abſq; nouo libello ei ad victoriam contra reũ prodeſt,& quando hoc verum ſit nu.6.*

2 *Et in iudicio reali,vel quaſi etiam poſt lite. conteſt.illi prodeſt,ex quacunq; cauſa ſuperueniat,& quando hoc procedat nu.2.*

3 *In iudicio ſingulari actor in eadem inſtancia,eodemq; iudicio ex iure ſibi lite pendente ſuperueniente ex cauſa de nouo,& non de preterito non poteſt obtinere.*

4 *Et quando dicatur cauſa de nouo,& quando de preterito.*

5 *Ius lite pendente ſuperueniens ad hoc,vt proſit ſaltem ante concluſio, in cauſa,& multo magis ante latam ſententiam ſuperueniſſe debet.*

6 *L.iiij.ff.de petit.hered declaratur.*

7 *Ius an actori in iudicio ſingulari,an vero in vniuerſali ſuperueniat,differt,& quare.*

8 *L.ſi mater.§.eandem.ff de excep.rei iudi.intellectus.*

Queſtio CII.

EGIT Titius contra Caium actione hypothecaria,& ex pacto precario,ac ſuccubuit,cum nec hypotheca,nec precarium aliquod ſuper bonis Caij in inſtrumento quodam fideiuſsionis extaret : lata ſententia, & appellationis interpoſitæ lite, & iudicio pendente, iura à quibuſdam. Titio ceſſa fuerunt, an vigore ceſsionis huiuſmodi, & iurium ceſſorum de nouo ſuperuenientiũ Titius in cauſa appellationis obtinere deberet, in quæſtionem,diſceptationemq; venit.Et Titio iura prædicta ceſſa, & de nouo ſuperuenientia prodeſſe quideſſe quidem vi
1 debantur,quia†ius ſuperueniens actori,lite pendente, illi ad victoriam prodeſt contra reum abſque nouo libello Bart.in.l.ſi Titius.ff.de verbo. obliga. Alexan.in.l.non poteſt.ff.de iudi.ergo magis hoc dicendum eſt, quando lite pendente hoc fuiſſet petitum, prout in cauſa appellationis, poſtquam ius Titio ſuperuenit,factum fuit in caſu no
2 ſtro.Secundo†in iudicio reali,vel quaſi indiſtinctè ius actori ſuperueniens lite pendente,ac etiam poſt litem conteſtatam illi ad victoriam prodeſt, non habita diſtinctione ex cauſa ne de præterito,an vero ex cauſa de nouo ſuperueniat.l.ſin autem.§.poſsidere.ff.de rei vendica.l.tigni.ff.ad exhib.l.quæſitum in ſi.ff.de pecul.Angel. Areti.in. §. j.in vlti.colum.Inſtit.de actio.Sed nos ſumus in iudicio reali,videlicet hypothecariæ.l.pignoris cum glo.& ibi Bar. ff. de pigno.l.pignoris.C. eo. tit.ergo &c. Tertio induco.l.iiij.ff. de petit.hæred. l.quæſitum in prin.ff.de pecul.cum ſimil. vbi ſit condemnatio etiam de re, quæ poſt litem conteſtatam ad reum peruenit.Quarto optimus eſt tex. in.l. ſi mater.§.eandem.ff.de excep.rei iud. vbi ſi actor fuit effectus dominus poſt litem motam ex noua cauſa, & ex illa hominem petat, non repellitur exceptione rei iudicatæ propter ius ſibi ſuperueniens.Sed,his non aduerſantibus contrariam opinionem eſſe in terminis noſtris veriorem putaui, videlicet quod Titius in hoc iudicio, & in hac cauſa appellationis contra Caium obtinere non debeat ex iure ſibi ſuperue

nien

niente per ceſsionem iurium, vt ſupra
lite pendente factam, ſed nouum iudi-
cium requiratur, nouaq; inſtantia per
Titium inchoari debeat. Et in hãc ſen
3 tentiam illud me primum adducit,†nã
quando ſumus in iudicio ſingulari, ius
ſuperueniens,lite pendente, actori ni-
hil ei ad victoriam contra reum pro-
deſt in illomet iudicio, & in eadem in-
ſtantia,quando ius illud ex cauſa de no
uo,& non ex cauſa de præterito ſuper-
uenit,ad hoc enim vt in eodem iudicio
ex ſuperueniẽti iure quis obtinere poſ
ſit,ius ſuperuenire,& nõ cauſam opor-
tet,ſecus ſi ius,& cauſa ſuperueniret ſe
cundum Iacob.butrig.in.l.edita. C.de
eden. & hæc eſt communis concluſio
doctorum,pro qua eſt tex.in.l.non po-
4 teſt.ff. de iudi. † Cauſa autem de nouo
eſſe dicitur,quando nec re, nec ſpe res
debebat,de præterito vero, quando li-
tis motæ tempore ſibi deberi ſpectaba
tur,vt quia contractus præceſſerit, ſed
non dum ceſſerit, nec dies venerit, vt
per Bart.& alios in d.l.non poteſt, hoc
ſequitur Bart. ibi, & in.d.l.ſi mater. §.
eandem.glo.Bar.Bald.& Pau. de Caſt.
in.l.ſi rem in fin.ff.de pĩgno.actio. Bal.
in d.l.non poteſt,Alexã. in conſi.clxx-
viij.libr.ij.in fin.verſi. Sed in hoc caſu
tempore litis tam principalis, quàm
appellationis motę per ipſum Titium
nullum ius Titio ex ceſsione ſibi facta
re,vel ſpe competebat,ergo &c.Præter
5 ea†ad hoc, vt quis poſsit obtinere ex
iure ſuperuenienti lite pendente,requi
ritur, quod ſaltem illud ſuperuenerit
ante concluſum in cauſa,& magis antè
ſententiam latam, vt probatur ex iis,
quę voluit Bar.in d.§.eandem,&†Alex.
in d.conſi.clxxvij. in fi. ſed in hoc caſu
ante,quàm ius iſtud ceſſum ſuperueni-
ret Titio nonmodo concluſum erat in
cauſa, ſed etiam lata fuerat ſententia,
ergo &c. Nec obſtant in contrarium
adducta,& primo,quod nouus libellus
non requiratur per ea, quæ voluit Bar.
6 in d.l.ſi Titius.Quia reſpondetur, † il-
lud verum eſſe in iis caſibus,in quibus
quis ex iure poſt litem motam ſuper-
ueniẽti obtinere poteſt,vt quia ex cau
ſa de præterito ſuperueniret, ſecus ſi
ex cauſa non de præterito, quia tunc
nouus libellus requiritur, & noua de-
bet inchoari inſtantia,vt eſt text. & ibi
Bar.Bal.& alii in d. l. non poteſt, & in
d.l.ſi rem in fin. Non repugnat ſecun-
dum, quod in iudicio reali indiſtincte
quis poſsit ex iure ſuperuenienti obti-
nere,vt per Angel. in d. §. j. cum aliis,
7 quia †illud verum eſt, quando ius acto
ri ſuperuenit ex parte ipſius rei: & ita
loquitur text.in d.l.ſinautem.§.poſſide
re cum ſimil. ſecus ſi actori ex parte
ipſius actoris ſuperueniret, vt declarat
Bal.in d.l.non poteſt.Dyn.in.§.j.Inſti.
de actio.d.l.ſi mater.§. eandem. ſed in
hoc caſu ius ſuperuenit Titio ex parte
ipſius, quia illi ante litem motam nec
re, nec ſpe ius aliquod competebat ex
dicta ceſsione, cum omnino poſt litem
motam,appellationemq; interpoſitam
ſuperuenerit, ergo &c. Tertio non ob-
ſtat.l.iiij.ff.de petit.hære.cum ſimil.ſu
pra allegatis. Quia breuiter reſponde-
8 ri poteſt,†illum tex.loqui non in iudi-
cio ſingulari,ſed in vniuerſali, in quo
ius ſuperueniens ipſi actori prodeſſe
dicitur:ratio eſt, quam referunt Bald.
in d.l.non poteſt,& Ang.in d.§.j.natu-
ra enim huius iudicii vniuerſalis eſt,
vt omnia includat.l.ſeruitus. ff.de ſer-
uitut.&.l.Lucius. ff. de fundo inſtruct.
Nos vero ſumus in iudicio ſingulari,
in quo ius ex cauſa nõ de præterito li-
te pẽdente ſuperueniens actori ad vi-

ctoriam in eodem iudicio, eademq́; inſtantia non prodeſt d.l.nō poteſt. Non aduerſatur quartum fundamentum de
9 d.l.ſi mater.§.eandem †quia textus.ille non probat, quod ius ſuperueniens ex noua cauſa profit actori in eodem iudicio,eademq́; inſtantia alioquin eſſet cōtra dictā.l.non poteſt,ſed probat,quod proſit in alio iudicio, aliaq́; inſtantia ex nouo libello inchoata, vt quia actor in primo iudicio ſuccubuerit, deinde ex iure ſuperueniente aliud iudicium inchoauerit, obtinebit enim neque illi obſtabit exceptio rei iudicatæ: & hoc eſt in effectu,quod vult ille tex. ſecundum quod eum intelligit Bald. in d. l. non poteſt.Et hęc vera eſſe de iure arbitratus ſum.

SVMMARIVM.

1 *Facta in iudicio per falſum curatorem vel procuratorem & per eum, qui ſe pro tali gerebat,nomine minoris,quando valeant, & minori,eiusq́; hæredibus proſint, quod declaratur nu. 2.*
2 *Et in ijs an minoris ratihabitio requiratur.*
3 *Et an hæres minoris poſt illius obitum,ad effectum vt illi proſint poſſit ea ratificare.*
4 *Ratificatio prædicta infra quod tempus à minore fieri debeat.*
5 *Beneplacitus alicuius quomodo reuocetur.*
6 *Suſpendere cauſas, & inſtantias eſt odioſum exorbitans & reſtringibile.*
7 *Suſpenſio cauſæ, vel conceſſio facta ad beneplacitum partium dupliciter reuocari poteſt.*

Quæſtio. CIII.

FACTA fuit ſuſpenſio cauſæ appellationis per aſſertum,& prętenſum curatorem & procuratorem, & curatorio nomine cuiuſdam minoris ann.xxv.ex vna,& inter Sempronium ex altera per tres dies, & vltra ad ipſarum partium beneplacitum reuocanda per alteram partium altera parte præſente,vel legitime citata coram iudice commiſſario,qui de voluntate partium & ad earum inſtantiā ſuſpenſionem eſſe legitimè factam pronunciauit. Mortuo dicto prætenſo curatore, qui vere non fuit curator, ſed procurator minus legitimè conſtitutus,ex quo à dicto minore. xxv. annis abſque auctoritate curatoris, vel iudicis, prout ius expoſcebat, conſtitutus fuit,vt in.l.neque vbi late habetur. C. de procurat.Mortuo quoque dicto minore,hæredes illius volunt dicta mſuſpenſiouem reuocare, vt in cauſa appellationis pro parte dicti minoris interpoſitæ procedi poſſit, cum pendente ſuſpenſione de expreſſo conſenſu partium facta, appellationis cauſa dormiat, & appellanti interim tempus à iure vel ab homine præfixum non currat clemē. quandiu cum ibi not.de appella.Sempronius obiicit,reuocationē huiuſmodi fieri non poſſe ad effectum vt in cauſa appellationis procedi poſſit,cum ſuſpenſio,vt ſupra facta nō valuerit,neq; cauſam appellationis ſuſpēdere potuerit, & conſequenter cauſam appellationis, eiusq́; inſtantiam fuiſſe deſertam ,ac peremptam , quia nullo tempore dormiuit,nec in ſuſpenſo ſtetit,cum ſuſpenſio non valuerit tanquā facta pro parte minoris ab eo,qui pars non erat,prout de iure requiritur dicta clem.quandiu,nec talis erat, qui in iudicio legitime pro minore poſſet comparere,cum nec curator , nec procurator legitime conſtitutus eſſet ad tradita in d.l.neque.& in l.prima.& ſecunda C.qui legit.perſo.hab.ſtan.in iudi.Hæredes minoris ex oppoſito replicant,ſu

ſpen

penſionem valuiſſe, & conſequenter
reuocari poſſe,nam ſiue tanquam à cu:
ratore,qui verè non erat curator, facta
fuerit,tamen ad fauorem minoris vale-
re debuit,ne interim cauſa appellatio-
nis deſerta , eiusq; inſtantia perempta
1 diceretur, † quæ enim fiunt in iudicio
nomine adulti per falſum curatorem,
& per eum , qui ſe pro curatore gerit,
non valent ipſo iure, quando in præiu
dicium minoris tenderent, ſecus ſi fa-
uorem & illius vtilitatem reſpicerent,
vt voluit Bartol.in lege ſi is. ff. de eo,
qui pro tutor. vel curat. in l. prima. ff.
quod cum fal. tut. & in. l. ſecunda ibi-
que gloſſ.C.qui legiti.perſo. hab. ſtan.
in iudi.& eſt gloſſ.in l.penultima. C.ſi
aduer. rem iudic. ſiue ſuſpenſio facta
fuerit tanquam à procuratore minus
tamen legitimè conſtituto,vt ſupra,il-
lam,vt in curatore,valuiſſe dicendum
eſt,per text. vbi caſus clarus, & ibi do-
ctor.omnes in l.non ideo minus. C.de
procura.& habetur in l. prima. C. qui
legi.perſon.hab.ſtan.in iudic. Sed ſuſ-
penſio in hoc caſu continet fauorem,
& vtilitatem minoris , & ad eius fauo-
rem fuit facta,videlicet ne appellatio-
nis cauſa deſereretur,propter quod ma
ximum ipſi minori damnum eſſet illa-
tum,ergo illam valuiſſe dicendum eſt.
Et inquit Bald.poſt Petr.& Cyn.in di-
cta.l.non ideo minus, quod ſi aduerſa-
rius minoris dicat acta non valere , &
reuocari petat tanquam facta pro mi-
nore à curatore , vel procuratore ſuo
non legitimo, & minor contradicat,
quia fauorem ſuum contineant,illa nō
ſunt reuocanda,ſed valent : ita in hoc
caſu dicendum eſt. Cæterum , non re-
pugnantibus his,ſuſpenſionem non va
luiſſe,vel ſaltem,effectum ſortitam nō
fuiſſe, nec per illam cauſam appella-
tionis ſuſpenſam eſſe rectius exiſtima-
ri cenſui , & conſequenter eam cucur-
2 riſſe,ac iamdiu fuiſſe peremptā,†quo-
niam facta à procuratore minoris non
legitimè conſtituto , vel ab eo , qui ſe
pro curatore gerebat, qui in veritate
curator non erat, ipſi minori effectua-
liter proſunt,& valent, quando minor
ex poſt facto illa firma , & rata habe-
ret,& non aliter , etiam ſi in illius vti-
litatem tenderent : voluit expreſsè
Bartol. poſt vltramontanos commu-
niter in.l.ſi tutor per gloſſ.ibi. C. qui-
bus in cauſ.in integr.reſtitutio.non eſt
neceſſa.qui hoc multum exclamat pro
declaratione dictæ legis non ideo mi-
nus : & in dicta lege ſi tutor. hoc ſe-
quuntur Bald. & Paulus de Caſtro, &
Ioannes de Imola,in lege ſæpe colum.
decimaoctaua.ff.de re iudica. per Bar-
tol.in lege mater , & ibi Doctor. com-
muniter in.§. hoc iure. ff. de exceptio.
rei iudica.& Barba.in capitulo cum in
iure peritus de officio delegat. qui di-
cit gloſſ.in dicta lege ſi tutor veram,&
communiter approbatam eſſe : quam-
uis Salicetus , ibi in ſingulari opinio-
ne fuerit , quod ratihabitio non requi-
ratur : ſed ipſo iure geſta in iudicio
nomine pupilli à procuratore , ſeu cu-
ratore minus legitimè conſtituto va-
leant, illique proſint : ſed quicquid is
dixerit,cum nihil concludens addu-
cat, hæc eſt verior , & magis commu-
nis opinio, quam etiam ſentit Bald. in
dicta lege non ideo minus , dum di-
cit , quod acta facta , vt ſupra,non de-
bent reuocari ad petitionem aduer-
ſarii , ſi minor contradicat , & conſe-
quenter ſi minor habuerit ratum , &
firmum id , quod eius nomine factum
3 fuit, † & quærere, an proſint minori
ipſo iure,vel ipſo ratum habēre,eſt in-

veſtigatio multum vtilis, nam ſi interim ante, quam minor ratificaret, ipſe moreretur, hæres illius poſt mortem eius non poſſet ratificare ad effectum, vt illa acta, & geſta nomine minoris valerent. & hæredi prodeſſent. ſi ut minoris valerent, & hæredi prodeſſent, ſicut minori potuiſſent, ſi ipſe viuens ratificaſſet: ita expreſsè voluit, & fatetur, ſtants communi opinione. de qua ſupradictam eſt, Salic. in d. l. non ideo mi
4 nus: † & Bald. in d. l. ſi tutor in verſicu. & ſecundum hoc dicit, quòd talis ratificatio fieri debent infra paucos dies à die ſcientiæ illius facti nomine minoris, & ſi poſt paucos dies non fiat, amplius ratificari non poteſt per. l. ratum & l. quod dicimus. ff. de ſolutio. & leg. quo enim. ff. rem rat. hab. ſed non conſtat minorem, ſtatim, vel etiam maiorem factum ratificaſſe dictam ſuſpenſionem, ergo illi, vel eius hæredibus prodeſſe, & effectum habere non potuit, nec etiam ab hæredibus minoris ratificari valuit per ſupra dicta: ex quibus apparet reſponſum omnibus in cõtrarium adductis, quia declarantur, & limitantur, quando minor habuiſſet ratum id, quod in iudicio eius nomine geſtum fuit per procuratorem. ſeu curatorem falſum, aut non legitimè conſtitutum per ea, quæ voluit Bartol. in d. l. ſi tutor cũ ſimilibus. Præterea eſto, quòd dicta ſuſpenſio ad fauorem dicti minoris per prætenſum illius curatorem, vel procuratorem facta valuerit, Tamen adhuc illam per hæredes minoris non poſſe reuocari affirmo, ſed iam diu ſaltem à tempore mortis curatoris vel procuratoris, aut dicti minoris per illorum obitum iuris cenſura fuiſſe ré
5 uocatam, & finitam: quoniam † quando aliquid fit, ſeu conceditur ad beneplacitum alicuius perſonæ, & ad beneplacitum alicuius reuocari poteſt, per mortem illius reuocari, & extingui dicitur, quia moriendo finitur beneplacitus, vt voluit Specula. in titu. de loca. §. nunc. vero aliqua in verſicu. clem. & ibi Ioannes andræa. in additio. & Specula. in titul. de actio. in. §. ſuper verſicul. item ſi papa: & eſt text. clarus, & in terminis in. c. ſi gratioſę de reſcriptio. in. vj. vbi conceſsio facta à Papa vſque ad eius beneplacitum morte ipſius Papæ reuocatur, & extinguitur, adeo quòd ad ſucceſſorem non tranſit, nam cum voluntas, & beneplacitus à certa perſona dependeat moritur cum ſuo eſſe corporaliter, quia ſolum corpus ſine anima nõ eſt homo, vt inquit Domin. in. d. c. ſi gratioſę in quarta columna. Nec filii, ſeu hæredes dicti minoris poſſunt talẽ ſuſpenſionem, & beneplacitum reuocare, quoniam cum facta fuerit ab illius prætenſo curatore, vel procuratore ad eorum beneplacitum, aliuſque ſit beneplacitus illorum, & alius bèneplacitus hæredum, d. c. ſi gratioſę, & Specula. in locis præallega. filii, & hæredes minoris non poſſunt illum beneplacitum curatoris reuocare, quia iuris cenſura morte illius, ſeu minoris reuocatus fuit vt dictum eſt, & habetur per Cardin. in clemen. j. §. permiſſa de ſuppl. negligẽ. præallega. vbi per mortem naturalem eius, qui actum ad beneplacitum fecit, reuocatur actus, & beneplacitus, nõ autem per mortem ciuilem, vt voluit Domin. in. d. c. ſi gratioſè. & ſatis ad propoſitum facit, quod idem Domin. ibi voluit, quòd in. d. c. ſi gratioſe beneplacitus, & conceſsio ad beneplacitum facta ideo per mortem naturalem concedentis reuocatur, quia ille text. loquitur de gratia ambitioſa, & conſequenter reſtrin

ſtringenda,vt ibi habetur,& argumen.
6 c.quamuis de præben.in.vj.Sed† ſuſpē
dere cauſas,& inſtantias, illaſque dif-
ferre eſt odioſum,exorbitans,& reſtrin
gibile,& idcirco fieri non poteſt niſi de
expreſſo conſenſu partium,& non ex
tacito clem.quamdiu.& ibi glo. & do-
ᷓo.de appella.& probatur argum.tex.
cum ibi not.in.l.properandum.C.de iu
di.canoniſtę maxime Mod.in.c.ex ra-
tione de appella.ergo ſuſpenſio ad be-
neplacitum facta per mortem natura-
lem ſuſpendentis reuocata dicetur.Nō
obſtat,quòd ſuſpenſio in caſu noſtro
facta ad beneplacitum partium potuit
per alteram ipſarum reuocari altera
parte præſente,vel legitimè citata,er-
go non per mortem alterius, Quia re-
7 ſponder.poteſt,† ſuſpenſionem,ſeu cō-
ceſsionem factam ad beneplacitū par-
tium dupliciter poſſe reuocari, primo
à lege per mortem naturalem conce-
dentis,vel ſuſpendentis.d.c. ſi gratioſe
cum aliis ſupra allegatis,& de hac reuo
catione expreſsè conuentum non fuit,
ſed ſolum tacitè,& iuris cenſura,cū ius
ita interpretetur.d.c.ſi gratioſe & ar-
gumen.c.ij.de reſcrip.l.nemo.ff.de le-
ga.j.&.l.ſi duo.ff.de acquir.hæred. vbi
faciens actum videtur ſe omnibus iuri-
bus de illo loquentibus aſtringere: ſe-
cundo poteſt ab homine reuocari in vi
ta ipſius facientis,& concedentis per
expreſſam reuocationem , vt habetur
in.d.c.ſi gratioſe,& de hac expreſſa ho
minis reuocatione fuit expreſſe actum
vt ab altera partium altera præſente,
vel legitimè citata poſsit reuocari,non
autem fuit actum de illa,quæ fit à le-
ge per mortem naturalem conceden-
tis,quæ nec citationem nec præſentiā
alicuius requirit,ſed ipſo iure fit per
mortem naturalem.d.c.ſi gratioſe. ſibi enim quis,haud legi,& naturæ legem imponere poteſt dicta lege nemo, & di cta lege ſi duo,& cum dies mortis incertus ſit lege dies incertus.ff.de conditionibus & demonſtrationibus pacto partium conueniri non poteſt,quòd reuocatio,quæ ipſo iure per mortem fieret, parte præſente,vel legitime citata fieri deberet. Sed ſi prętenſus curator,qui ſuſpenſionem facit,aut minor in eius vita voluiſſet expreſſe illam reuocare, debuiſſet hoc facere parte pręſente,vel legitime citata. Ex his igitur firma remanet concluſio,quòd ex quo minor ſuſpenſionem illius nomine factā per prætenſum curatorem non ratificauit, ea non valuit,neque hęredibus minoris profuit: vel poſito,non tamen conceſſo,illam valuiſſe,ea per mortem prętenſi curatoris,vel ſaltem minoris fuit reuocata. Et ita iuris eſſe cenſui.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Subſtitutio vulgaris ſolùm facta cenſetur,quando quis vnum inſtituit, & alium ſimpliciter ſubſtituit per verbum, ſubſtituo.*

2 *Niſi ex verbis adiectis conſtaret mentem teſtatoris fuiſſe,vt diuerſa tempora comprehenderet,tractumque temporis contineret.*

3 *Exempli gratia dicta regulam, dictumque generale non; reſtringuunt.*

4 *Inter perſonas penitus eiuſdem gradus non datur ſucceſſio,nec diuiſio in ſtirpes,aut in capita: ſed ſi multanea.*

5 *Filiorum appellatio quandoque ſtat collectiue,vt nepotes quoque contineat,maximè in teſtamentis.*

6 *Subſtitutio,in qua ordo ſucceſſiuus: & affectio charitatis attenditur,facta ſimpliciter dicitur etiam fideicommiſſaria.*

7 *Verba illa,vt ſupra,quid ſui natura operentur.*

uentur.

Quæſtio. C IIII.

Cvm quis Caium ſibi hæredem in teſtamento feciſſet, eidem que filios proprios maſculos ipſius Caii tantum in capita, & non in ſtirpes ſubſtituiſſet, dubitatum eſt. an hæc ſubſtitutio facta de filiis Caii vulgaris ſolum fuerit, an vero etiam fidei commiſſaria adeò, quòd poſt mortem Caii eius filii ad hæreditatem per fidei commiſ. vocati dicantur. Barto. & alii magis communiter in. l. gallus. §. quidam recte. ff. de libe. & poſthu. per illũ tex. iuncto vno exemplo, & intellectu

1 gloſſ. ibi volunt. quòd † ſi etiam extra caſum neceſsitatis inſtitutio vnius ſit facta, & ſubſtitutio alterius ſimpliciter per verbum ſubſtituo, illa cenſeatur eſſe ſolum ſubſtitutio vulgaris, quæ per aditionem hæreditatis factam ab hærede inſtituto euaneſcat iuxta. l. poſt aditam. C. de impub. & aliis ſub. Quæ communis concluſio probatur per tex t. in l. nam hoc iure. §. j. in vulgarem tantũmodo caſum factam videri ſubſtitutionem &c. ff. de vulga. & pup. cui textui non reſpondet Bald. contrariam ſentẽtiam ſequutus in. l. humanitatis. in verſicul. ſecundo quæritur. C. de impub. Prædictam opinionem ſequuti fuerũt Barto. in. l. centurio in verſicu. oppono ad prædicta, & in. l. lucius in penultima. quæſtio. & ibi alii communiter. ff. de vulg. & pup. quos refert, & ſequitur Alexan. affirmans ita communiter concludi à doctoribus in. d. §. quidã recte. vbi hoc idem ſequuntur Aretin. Soccin. &

2 alii Moder. Sed tamen † hæc communis concluſio limitata eſt, in caſu, quo in ſubſtitutione verba aliqua eſſent adiecta, ex quibus conſtaret, teſtatorem voluiſſe in ea diuerſa tempora, ſeu aliquem temporis tractum comprehendere, & exemplificatur, veluti quando dictum eſſet, quandocunque deceſſerit, ſubſtituo Titium, vel poſt mortẽ hæredis, vel ſi non habuerit filios, vel ſi deceſſerit ſine liberis ſubſtituo &c. vel aliis ſimilibus verbis teſtator vſus fuiſſet, ex quibus colligeretur, ipſum diuerſos caſus, diuerſaque tempora voluiſſe comprehendere, vt concludunt docto. omnes Imola. Alex. Paul. de caſtr. Areti. Soci. & reliqui in. d. §. quidam rectè qui modis prædictis exemplificant, nõ excludendo tamen, quin idem ſit, vbicunque aliter ex verbis conſtaret, teſtatorem voluiſſe comprehendere plura, ac diuerſa tempora. tractum que temporis denotare, dicta † enim gratia exẽ- 3
pli regulam, dictum que generale non reſtringuũt. §. hactenus Inſtit. de gradibus. l. quæſitum. §. fin. ibique Barto. ff. de fund. inſtruc. l. iij. in princip. ff. de publica. l. damni infecti quidam, & ibi Barto. ff. de dam. infec. Et ſecundũ hanc limitationẽ intelligitur id, quod alias Bononiæ concluſum fuit, vt refert. Bartol. in. d. §. quidam rectè per text. in. l. precibus. C. de impub. & al. ſub. quòd talis ſubſtitutio eſſet compendioſa, videlicet quando vel ex verbis, vel ex mente teſtatoris appareret, ipſum voluiſſe diuerſa tempora comprehendere tractum que temporis denotare, nam. d. l. precibus. propriè ſic loquitur, & ideo Bononienſium opinio hoc modo debet intelligi, per text. quem allegant, argumento not. per Barto. in. l. non ſolum. §. liberationis verba. ff. de libera. lega. At in hoc caſu apparet ex verbis in ſubſtitutione appoſitis, quòd teſtator voluit diuerſa tempora comprehẽdere, tractum que temporis denotare, ergo

ergo &c. Nam in ſubſtitutione facta di
ctum fuit, quòd filios Caii in capita, &
non in ſtirpes ſubſtituebat, quæ verba
ſui natura plures, & diuerſas perſonas,
item & diuerſos gradus comprehendũt
4 quia † inter perſonas penitus eiuſdem
gradus non datur ſucceſsio, nec diuiſio
in ſtirpes, nec in capita, ſed ſimultanea
vt habetur in. l. nepotes, & in authen. in
ſucceſsione. C. de ſuis, & legitimis, in
authen. defuncto. C. ad Tertull. authen.
ceſſante, auth. poſt fratres, & in corpo-
re. C. de legit. hæred. Vnde cum teſta-
tor dixerit filios tantum maſculos eiuſ
dem Caii ſubſtituo in capita, & non in
ſtirpes, mens eius fuit velle plures per
ſonas, pluresque gradus comprehende
re, hoc eſt nepotes, & alios, & cum tunc
ſolum filii Caii, haud nepotes extarẽt,
infertur neceſſario, teſtatorem voluiſ-
ſe comprehẽdere diuerſa tempora, tra-
5 ctumque temporis denotare: † Nec in
conueniens eſt, appellatione filiorum
nepotes quoque contineri maximè in
materia teſtamentaria, & conſequen-
ter nomen filiorum ſtare collectiuè, vt
importet plures, & diuerſos gradus, plu
resque perſonas, veluti colligitur ex
iis, quæ in terminis voluit Barto. in. l.
re coniuncti in verſicu. ſecundo princi-
paliter, & in verſicu. quarto principali-
ter quæro. ff. de leg. iij. & in. l. liberorũ.
ff. de verb. ſignif. & refert, ac ſequitur
Socci. in. d. l. gallus. §. inſtituens. colum.
iij. in verſicu. Tertio loco, & in. d. §. qui
dam rectè colum. iiij. in verſicul. circa
tertiam, & in verſic. ex qua conſidera-
tione. Cum itaque tempore teſtamen-
ti ſolum filii Caii pupilli, & infantes,
non autem nepotes, nec alii ſequentiũ
graduum extarent, & ex verbis illis in
capita, & non in ſtirpes appareat teſta
torem ſub illis verbis filios maſculos

tantum ſubſtituo voluiſſe comprehen-
dere non ſolum plures perſonas: ſed
etiam diuerſos gradus, hoc eſt plures di
uerſorum graduum perſonas, ſequitur
neceſſariò, quòd ex verbis prolatis ap-
parere dicitur de mente teſtatoris i-
pſum voluiſſe comprehendere diuerſa
tempora, tractumque temporis denota
re: ergo huiuſmodi ſubſtitutio effectũ
quoque fideicommiſſariæ per prædicta
habere poterit: Adde, quòd ex ſupradi-
ctis colligitur de mente teſtatoris fuiſ-
ſe quòd vocati ordine ſucceſsiuo, & ſe-
cundum ordinem affectionis admitte-
rentur, videlicet primo Caius inſtitu-
tus, ſecundo eius filii ſubſtituti, deinde
nepotes maſculi, hoc namque eſt de na
tura nominum collectiuorum, & de mẽ
te teſtatoris per nomen collectiuũ diſ-
ponentis, vt eſt text. clarus in leg. cum
ita. §. in fideicommiſſo, ibique gloſſ. &
docto. omnes, & in lege peto. §. fratre. ff.
de leg. ſecunda leg. fin. C. de verborum
6 ſignificatione. Sed † vbicunque in ſubſti
tutiõe ordo ſucceſsiuus & affectio cha-
ritatis attenditur, ſubſtitutio facta ſim-
pliciter dicitur etiam fideicommiſſa-
ria, vt eſt de mente Pauli Caſtren. in di
cto. §. quidam rectè. quem refert, & ſe-
quitur Alexand. poſt Barto. ibi in quin
ta columna. verſicul. ſed iuxta hoc du-
bitat hic Paulus de Caſtr. an in caſi-
bus &c. ergo infertur, quòd in hoc caſu
ſubſtitutio dicitur eſſe fideicommiſſa-
ria. Hæc concluſio in noſtris terminis
fortius, & euidenter confirmatur, præ-
ſupponendo, quòd in fideicommiſsis
mens magis attenditur, quàm verba le
ge cum proponeretur. ff. de lega. ſecun-
da leg. pater filium. §. mater cum gloſſ.
ff. de lega. tertio. l. voluntatis. cum ſimi.
ibi not. C. de fideicõ. item ex ſubſequẽ-
tibus præcedẽtia declarãtur. l. ſi ſeruus
plori

plurium.in fin.cum aliis. ff.de legat.j. Bart.in.l.fi.ff.de reb.dub.Pau.de Caſt. in conſi.cxij.incipien.ſuper primo dubio &c. At ſecundum propoſita teſtator poſt ſubſtitutionem factam, de qua agitur, circa finem teſtamenti in illa clauſula caſſans, & irritans &c. voluit, quòd ſi contingeret ipſum teſtatorem habere aliquem, ſeu aliquos filios naturales, aut ſpurios maſculos naſcituros, omni meliori modo &c. ipſos hæredes inſtituebat,& eiſdem filiis ſubſtituebat dictum Caium, & vt ſupra eius Caii filios vulgariter & per fideicom. Noto illa verba, & vt ſupra eius Caii filios vulgariter, & per fideicommiſ. ex quibus verbis vt ſupra liquidò patet, ſubſtitutionem antea factam de filiis Caii non ſolum vulgarem, ſed etiam fideicommiſſariam fuiſſe, illa enim verba vt ſupra arguunt hanc qualitatem fideicommiſſariæ ineſſe in prima ſub-
7 ſtitutione, quia † de natura horum verborum eſt rem cum iiſdem qualitatibus repetere, & diſpoſitionem, ac ſubſtitutionem ad caſus expreſſos reſtringere, vt habetur per Decium in conſil. clxxxij. in fi. Andr. Barba. in conſil. lij. inter conſilia Alex. lib. iiij. col. vj. Anchar. in conſil. ccclxxj. l. j. §. hoc edicto, & ibi Bartol. ff. de poſtulan. Ex quibus euidenter apparet nos non eſſe in terminis concluſionis communis traditæ per ſcribent. communiter in, d. §. quidam rectè. cum apertè conſtet quòd teſtator ſubſtituẽdo filios maſculos Caii voluit tàm in primo, quàm in ſecundo caſu ſubſtituere non ſolum vulgariter, ſed etiam per fideicommiſ. propter illa verba vt ſupra, quæ eaſdem qualitas repetunt. Nec apparet ratio, quare filii Caii magis dici debeant ſubſtituti etiam per fideicommiſ. ipſi Caio in ſecundo caſu, quàm in primo, cum in vtroque Caio eius patri ſubſtituti fuerint, ergo idem in vtroque dici debet. l. à Titio. ff. de verbor. obligat. Præterea in ſecundo caſu, quando filii naturales fuerunt inſtituti, & Caius illis ſubſtitutus, Caio autem illius filii ſubſtituti fuerunt, nulli dubium filios naturales magis à teſtatore fuiſſe dilectos, quàm ipſum Caium, quia voluit illos eſſe Caio præferẽdos, priúſque vocatos. argu. l. ſi viua matre. C. de bon. mater. l. cum ita. §. in fideicommiſſo. ff. de legat. ij. l. peto. §. fratre. ff. eodem tit. Conſtat etiam dictos filios Caii potuiſſe venire ex ſubſtitutione de eis facta tanquam ſubſtitutos ad ſucceſsionem filiorum naturalium teſtatoris, videlicet in caſu, quo Caius ante filios naturales deceſsiſſet iuxta ea, quæ habentur per Bar. & alios in. l. quandiu. in fi. ff. de acquir. hæredit. & tunc ipſi filii Caii tanquam ſubſtituti filiis naturalibus teſtatoris venirent etiam ex ſubſtitutione fideicommiſſaria Bart. in. d. l. quandiu. Vnde ſi hoc caſu filii Caii ex ſubſtitutione fideicommiſſaria, de qua in fine teſtamenti, ſuccedere potuerunt filiis naturalibus teſtatoris magis dilectis, idem multò magis dicendum eſt in caſu quo ipſi Caio tantum fuerunt ſubſtituti, cum non ſit veriſimile, teſtatorem voluiſſe magis grauare per fideicommiſ. filios ſuos naturales magis dilectos, quam Caium minus dilectum argu. d. l. ſi viua matre. & l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. teſta. Quare ex præmiſsis omnino concludendum eſſe videtur filios Caii fuiſſe ipſi Caio ſubſtitutos nedum vulgariter, ſed etiam per fideicommiſſum, & qui aliter hoc in caſu diceret, contra teſtatoris mentem profectò veniret, illamq; deſtrueret,

ret, quod minime faciendum eſt, cum tàm ex verbis, quàm ex mente conſtet teſtatorẽ voluiſſe ſubſtitutionẽ etiam fideicommiſſariam facere.

SVMMARIVM.

1 *De errore calculi dici, aut opponi amplius non poteſt, quando ſuper computationibus tranſactio, vel pactum fuiſſet factum.*
2 *L.vnica.C.de erro.calculi declaratur.*
3 *Error calculi in ſtipulatione, in ſententia, & in tranſactione expreſſus illas vitiat, & quomodo ſecus ſi in ijs non eſſet expreſſus.*
4 *Error calculi computationes retractat, non obſtante tranſactione, in qua error etiam non eſſet expreſſus, quando actor eſſet in euidenti calumnia.*
5 *Stipulatio importatur per verbum promitto in ſcriptis redactum.*
6 *Error calculi ſcripto priuato obiectus quo ad quid cognoſci poſſit.*
7 *Obligatio prima valida per ſecundam extincta reuiuiſcit, neque praeſcripta dici poteſt, quando ſecunda tanquam inualida reſcinderetur.*

Quæſtio CV.

FVIT olim quæſtionis, vtrum ad impediendam exequutionem eorum, quæ in ſcripto priuato ſuper ſaldo, & computo confecto continebantur, obſtaret exceptio erroris calculi à reo conuento oppoſita? Et non obſtare verius viſum eſt, vt probare videtur doctrina Bart.in.l.ij.C.de iure fiſci.lib.x.cum quo ſcrib.ibi & in l.j.C.de erro.calcu.ſimpliciter pertrã
1 eunt, † voluit enim, quòd ſi facto calculo, vel computo de datis & acceptis hinc inde fuerit facta tranſactio, vel promiſſio per pactum de reſiduo, in quo alter debitor alterius remanſit, vlterius de errore calculi dici nequeat, & in hoc inter tranſactionem, & pactum non eſt facienda differentia ar g.eorum quæ habentur in.l.emptor,§.Lucius.ff. de pactis.& ibi Paul.de Caſtr.poſt Guliel.de cun.Cyn.& Bar.quos refert:ſed ſi poſt calculum factum ſuper ipſo facta fuit tranſactio, non poteſt amplius error calculi opponi. l.vnica. C.de errore calculi. ergo idem quando fuiſſet factum pactum, prout in terminis noſtris factum fuit. Poteſt aliter etiã induci text. in.d.§.Lucius. quòd ibi pactum in epiſtola factum poſt ſaldum, & computum eſt validum, firmúmque remanet quo ad ea, ſuper quibus ſaldum factum fuit, & non ſuper aliis in ſaldo non comprehenſis abſque reſeruatione iuris dicendi de errore calculi: Allegat etiam Bartol.tex.in.d.l.ij.& in.l.ſiquidem.C.de tranſactio.qui tex.loquitur in tranſactione facta, quæ minorem continebat quantitatem, quam eſſet verum debitum, & tamen vult trãſactioni illi ſtandum eſſe: coniungendo itaque illa duo iura, conſtat in hoc non eſſe differentiam inter tranſactionem, & pactum & ita Bart.in.d.l.ij.illa iura
2 ſimul inducere voluit. † Nec verus eſt intellectus ille, quem refert Alex.in.d. l.vnica.quòd intelligatur, quando fuiſſet lis, & quæſtio ſuper errore calculi, & ſuper ea fuiſſet iudicatum, ſeu tranſactum: & hic fuit intellectus glo.ibi, vt referunt doctor.quia ille text.dum loquitur de ſententia, ſeu tranſactione, debet intelligi, quando facto calculo, & ſaldo virtute illius, & ſuper eo, hoc eſt iuxta ſummã in ſaldo deſcriptum fuiſſet iudicatum, vel trãſactum, quoniam tunc ratione rei iudicatæ, vel tranſactionis non poſſet amplius de errore calculi dici, vt in d.l.vnica & ita illum

tex.etiam intelligit Bart.expreſsè in.d. l.ij.& in.d.l.vnica. & Alex.antea hunc intellectum ibi ſequutus eſt in.j.col.in verſic.in glo.magni, qui dicit ſolutionem Iaco.butrig.& Saliceti intelligentium illum tex.quando fuiſſet lis ſuper errore calculi,quæ decisa fuiſſet per ſententiam,vel tranſactionem,non eſſe tutam, ſed veriores eſſe ſolutiones glo. Et doctor.magis communiter hunc intellectum Bar.ſequuntur,qui verbis literæ magis conuenit, quæ dicit, quòd propter errorem calculi rationes ſæpe computatæ denuo retractari poſſunt,ſi res iudicatæ nō ſint, vel tranſactio non interuenerit,videlicet ſuper rationibus computatis,de quibus tex.ille proximè loquutus eſt. Quare ſi ratione tranſactionis prætextu erroris rationes computatæ retractari nō poſſunt, vt ibi eſt text.ergo idem etiam ratione pacti, & promiſsionis factæ ſuper ipſo calculo dicendum eſt. Nec obſtat ille text.in princ.quia ſecundum Bar.ibi,& in.d.l. ij.loquitur, quando res in puris terminis calculi,& computi remanſiſſet,licet enim rationes ſæpius fuiſſent computatæ,tamē ſæpius de errore calculi dici potuiſſet, vt ibi in princ.niſi vltra calculum,& ſaldum factum iudicatum,vel tranſactum fuiſſet, vt in verſi.vnde rationes:& idem etiam, niſi pactum fuiſſet factum, vt ſupra. Nec obſtat tex.in fi.dum loquitur de ſtipulatione fundata ſuper errore calculi, quia loquitur,
3 † quando de errore calculi expreſsè in ipſa ſtipulatione conſtaret, & ſic ſtipulatio ſuper errore calculi expreſsè fundata eſſet, veluti dicitur de ſententia, in qua error calculi eſt expreſſus, quæ eſt ipſo iure nulla,vt eſt tex.qui exemplificat in.l.j.§.j.C.quæ ſenten.ſine appel.reſcind. Eſt tamen in hoc differentia inter ſententiam, atque tranſactionem, quoniam ſententia eſt ipſo iure nulla.d.l.j. §.j. ſed tranſactio tanquam in ſe valens reſcindi poteſt, vt in.d.l. vnica.in fi.verſi.& ita dicunt,& diſtinguunt doctor.communiter in.d.l.vnica.qui illum tex.in fi.hoc modo intelligunt:Et Salic.ibi circa finem inquit, quòd ſi error in tranſactione non fuit expreſſus, tranſactio indiſtinctè valet, neque prætextu erroris reuocari poteſt:nec obſtat tex.ibi in fi.quia ſecundum Salic. ibi cauſa ſtipulationis fuit errònea, at in caſu noſtro quando in tranſactione error non eſt expreſſus, nullus eſt error in tranſactione, quæ eſt cauſa ſtipulationis,& promiſsionis, ſed ſolum in ſubiecto, de quo tranſigitur : & hoc modo intelligitur ibi tex.in ij.reſpon.in verſi.vnde &c.Adde ſecun-
4 dum Salic.ibi in fi.verſ.† quòd quando error non eſt in tranſactione expreſſus, & de pluri conuentum fuit, quam verè deberetur,tranſactio valet, illique ſtandum eſt, non obſtante errore calculi, niſi actor in euidenti calumnia fuiſſet iuxta.l.in ſumma. ff.de condict.indeb. & in.l.vnica. C.de plus petit.ſecus ſi in euidenti calumnia non eſſet,vt in caſu, de quo agebatur. Hæc omnia, quæ de trāſactione dicta ſunt, procedūt etiam, ſi fuiſſet factum pactum, vel promiſsio validum,aut valida per ſtipulationem, vt expreſſe voluit Bartol.in dicta.l.ij. quem in hoc à nemine reprobatum reperio, pro quo facit dicta.l.vnica. dum loquitur de ſtipulatione fundata expreſſe in errore calculi, quæ ratione erroris reuocari poteſt, ergo ſecus ſi in illa error non fuiſſet expreſſus per illum tex.vt Salic.& alii ibi ſentiunt, & ſupra dictum eſt : at in hoc caſu inter-
5 uenit ſtipulatio, quia † verbum promitto

mitto in ſcriptis redactum illam importat.§.ſi ſcriptum.Inſtit.de inuti.ſtipul.tex.cum glo.in.l.j.C.de vſur.& de promiſsione conſtat per ſcriptum priuatum factum manu rei couenti, quod eſt validum, & habet ex forma ſtatutorum exequutionem paratam, qualem habent literæ cambii, contra quas ſolum tres exceptiones opponi valent, quæ regulariter etiam ſcriptis priuatis opponi poſſunt, niſi aliæ iuxta formam ſtatutorum opponerentur, quæ arbitrio iudicis, & conſulum iuſtæ viderentur, ergo idem, quod in.d.l.vnica, de tranſactione dicitur, videtur etiam habere locum, quando aliter eſſet validè conuentum ſuper calculo, & ſaldo con fecto, vt litium occaſio tollatur, quæ per ſcripta priuata, ac literas cambii, quæ paratam habent exequutionem, æquè tolli poteſt, ac per rem iudicatam, & tranſactionem, propter quas cauſa excipiendi, & allegandi errorem calculi remota eſt dicta.l.vnica, nam per rem iudicatam etiam, & tranſactionem lites finiuntur.l.non minorem.C. de tranſactionib. Ex prædictis infertur, quòd ſi de errore calculi dici non poteſt, poſitiones, quæ ſuper hoc errore fierent non eſſent admittendæ. Vel poſito, quòd de errore calculi dici poſsit,
6 †hoc verum eſt quoad effectum, vt cognoſcatur de huiuſmodi errore, non autem quo ad impediendam exequutionem ſcripti, quod eandem habet exequutionem, quam habent literæ cambii, quibus ſtatuta fori mercatorum tantum præſtant fauorem, ne illorum exequutio impediatur. Scriptum ergo exequutioni mandetur, deinde error calculi cognoſcatur, etiam præſtita ſatiſdatione de reſtituendo illud, in quo fuiſſet erratum arg.text.cum ibi not.in authen.quæ ſupplicatio. C.de precibus imperato. offeren. Huc accedat, quòd cum literæ cambii, & ſcripta priuata in omnibus æquiparentur ſecundum ſtatutum huius ciuitatis de literis cambii in fin.præterquam quòd in ſcriptis priuatis aliquæ poſſunt admitti exceptiones arbitrio iudicis &c. ſequitur hinc, quòd ſicut in cauſis literarum cambii pro parte debitoris poſitiones fieri nequeunt, ita in cauſis ſcriptorum priuatorum pro parte debitoris fieri non valebunt ad probandum, ſeu releuandum ipſum ab onere probandi exceptiones, quæ incidenter contra exequutionem quomodocunque fieri poſſunt, quando enim duo à iure per modum regulæ æquiparantur, ſtatutum in vno tantum cenſetur in alio quoque ſtatutum, vt eſt gloſ. communiter approbata in.l.ſi quis ſeruo. in principio. C.de furtis. & tradit Socin. in.l.prima. columna ſecunda. ff.de legatis primo. Et quamuis in arbitrio iudicis, & conſulum dicatur remiſſum exceptiones aliquas admittere, non tamen in eorum arbitrio remiſſum eſt, vt poſitiones ad probandum illas exceptiones admittere poſsint: vnde conſtare de illis exceptionibus arbitariis debebit, prout de aliis quæ regulariter ex forma ſtatutorum opponi poſſunt, conſtare, & probari debet, & conſequenter non per viam poſitionum, quas ſtatutum in exequutionibus literarum cambii, & ſic in cauſis ſcriptorum priuatorum nullo modo admittit. Præterea ſi ex diſpoſitione ſtatuti non admittuntur poſitiones in faciliori caſu, videlicet ad probandum tres illas exceptiones, quæ in ſtatuto traduntur, & quæ facilius (proculdubio) ac ſemper in cauſis literarũ cambii,

bili,& ſcriptorum priuatorum opponi poſſunt multo minus debent admitti ad probandas exceptiones illas non regulares, quæ ſolum iudicis,& conſulum arbitrio opponi, ac admitti valēt, ratio enim primi caſus, quæ eſt, ne exequutio impediatur, neve retardetur. militat etiam in ſecundo, ergo idē ius in vtroque caſu etiam dicendum eſt. l. à Titio. ff. de verb. obli. & l. illud. ff. ad l. aquil. & argu. auth. multo magis. C. de ſacroſ. eccle. & C. de epiſco. & cleri.

7 Si † tamen (quod nullatenus admittitur) de errore calculi dici poſſet, & ſic ſcriptum ſuper ſaldo, & computo cōfectū reſcindi deberet, dixi prima ſcripta, ſi qua erant, lacerata, & quæ tempore ſaldi, & computi facti valida erant, non dici præſcripta, & conſequenter valere, ac reſtituenda creditori, & contra debitorem exequenda fore, quoniā creditor infra tempus iuris, vel ſtatutorum illius non fuit vſus, nec illorū exequutionem petit ob iuſtum impedimentum videlicet propter ſecūdam conuentionem, ac ſecundum ſcriptum inter eos factum, quo ſtante nō potuiſſet creditor iuſtè impeditus ex primis agere, & propter iuſtum impedimentum tempus iuris non currit c. quia diuerſitatem. extra de conceſ. præb. & nō valenti agere videlicet ex primis ſcriptis non currit tempus. l. j. in fin. C. de anna excep. & faciunt, quæ habentur per Abb. & alios in c. ex ratione de appella. Et hæc in iure fore veriſsima reſpondi.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Permutatio cum re eccleſiæ æqualis, imo cum lucro eccleſiæ fieri debet.*

2 *Datum id non dicitur, quod ab illo datur, qui de iure dare non poteſt, vel non habet, quod dare vellet.*

3 *Emens rem pro indiuiſo illius dominium, & poſſeſsionem non habet.*

4 *Res pro indiuiſo eſt incerta ratione loci, & quotta.*

Quæſtio CVI.

CVM Quidam à rectore eccleſiæ terras quaſdam cōduceret cum pacto franchandi, & acquirendi ſibi, dādo eccleſiæ rem aliam mobilem bene tutam, & arbitrio boni viri ſecutam, is alias quaſdam terras à laico pro indiuiſo emit, & eas eccleſiæ pro permutatione, & cambio, vt ita dixerim aſsignare volebat. An recte, & validè permutatio fieret? Et magis viſum eſt, vt hæc permutatio fieri nō de-
1 beret, hoc potiſsimo fundamento, † nā cum rector eccleſiæ terras pro diuiſo ſit aſsignaturꝰ, & aliꝰ eccleſiæ velit aſſignare partem vnius fundi, quam pro indiuiſo à laico emit, hæc permutatio non eſt admittenda, quia res eccleſiæ arbitrio boni viri aſsignari non dicitur: quinimo eccleſia hoc modo grauaretur: & permutatio claudicaret, neque eſſet, prout eſſe debet, imò cum aliquali eccleſiæ lucro, & augmento facienda eſt: primo enim pro re data ab eccleſia pro diuiſo daretur illi res fortè minoris præcii, & numeri tornaturarum pro indiuiſo cum perſona ſeculari, & ſic cōtingeret eccleſiam in vitam in communionem cum laico cadere: quo modo grauaretur: & ideo eccleſia poteſt renuere rem ſuam velle permutare cū alia, quæ eſſet cōis cum alio pro indiuiſo per ea, quę in ſimili voluit glo. in l. fundus. ff. de contrahen. emp. & latius habetur per Bart. in l. cui vſuſfructus.

ctus.ff.de vſufruc.lega.& in l.ſi quis aliam.ff.de ſolutio.cum aliis allegatis per Alexan.in apoſt.ad Barto.in dictis locis,& per Bart.in conſi.incip.Ange.&c. Secundo eccleſia rem propriam quam tenet, & poſsidet, aſsignaret, cuiuſque dominium transferre poſſet: at alius illi rem dare vellet,cuius poſſeſsionem, & dominium non habet,& conſequenter cuius dominium, & poſſeſsionem in eccleſiam transferre non poſſet,quia nemo plus iuris in alium transfert, quàm ipſe habeat, vt habetur in.l.qui domus in fin.ff.de legat.j. cum aliis vulga.& † pro non dato habetur,quod ab illo datur, qui de iure dare non poteſt, ſeu qui non habet, ꝙ dare vult.c.quod autem.de iure patro.
3 † Quod autem is non dicatur habere dominium,nec poſſeſsionem dictæ partis fundi emptæ pro indiuiſo.probatur ex iis,quæ habentur per Bart.& communiter alios in.l.iij.§.incertam,& in l.locus.ff.de acquiren.poſſ. vbi ſi quis emat fundi partem,quę ſit incerta ratione loci, & quottę etiam cum pacto cõſtituti de poſsidendo, & ſic vera,vel ficta traditione interueniente, in eum nec dominium,nec poſſeſsio transfertur: Propterea ſi is poſtea vellet partẽ illam ex aliquo titulo habili ad transferendum dominium,& poſſeſsionẽ alteri aſsignare,ex huiuſmodi aſsignatione poſſeſsio, & dominium tranſlata non dicerentur, tum quia plus iuris in alium non poteſt transferre. quàm
4 ipſe habeat.tum quia † res quam vellet pro indiuiſo aſsignare, eſſe incerta ratione loci,& quottæ,vt colligitur ex iis, quę tradunt Barto.& alii communiter in dicto.§.incertam,& in.d.l.locus,qui propriè in his terminis exemplificant: Infertur itaque ex his, quòd ꝙ talis permutatio in caſu,de quo agitur,fieri non poteſt, vt in.l.j.in fin. ff. de rerum permutat.cum ſimil.ibi not. per gloſſ.Et ita de iure verum eſſe breuiter dixi.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Filii per ſubſequens matrimonium clandeſtinum non legitimantur.*

2 *Diſpoſitio loquens de matrimonio,& de dote in clandeſtino matrimonio locum non habet, niſi illud ab eccleſia fuerit comprobatum, & in ea publicatum.*

3 *Matrimonia clandeſtina ante approbationem eccl ſiæ dicuntur adulteria,& ſtupra, quã in ſe quo ad deum valeant.*

Quæſtio CVII.

Cvm quęreretur, an ſtatutũ loquens de lucro dotis in clandeſtino matrimonio locum habe-
1 ret,reſpõdi breuiter,quòd † ſicut propter odium talis matrimonii,illudque contrahentium filio ex eo nati non legitimantur per huiuſmodi ſubſequens matrimoninm,vt voluit Ioan.Fabr.in §.fin.Inſti.de nup.per ea,quę notabiliter tradidit Hoſt.in ſumma qui fil.ſint legit.in.§.ij.& in ſumma de clandeſti. deſpon.in.§.fin.col.iij.ver. ſecus puto &c.Ita maritus,qui matrimonium clandeſtinum cõtraxit,propter eius odium non poterit ex illo conſequi lucrum dotis ex ſtatuti diſpoſitione debitum,
2 quia † diſpoſitio loquens de matrimonio,& conſequenter de dote locum nõ habet in clandeſtino matrimonio,niſi poſtquam illud fuerit per eccleſiam comprobatum,& in ea publicatum, vt per Hoſt.in locis allegatis:Et ſic debẽt intelligi.c.j.ij.&.iij.de clande.deſpon.

filii enim nati,aut concepti poſt publicationem,& approbationem huiuſmodi dicuntur legitimi, non autem antea ob eccleſię prohibitionem Hoſtiē.ibi-
3 dem,& Io.Fab.in.d.d.§.fin.Nā† ante prædictam publicationem,& approbationem matrimonia clandeſtina dicuntur adulteria, ſtupra, contubernia, & fornicationes.c.j.&.ij.de clandeſti.deſpon.quamuis in ſe quo ad deum,& forum conſcientiæ valeant, vt not.in ſumma.xxxv.q.v.& in rubri.de clandeſti.deſpon.per ſcriben.maxime modernos. Et ita breuiter verum eſſe reſpondi.

SVMMARIVM.

☞ *Vxor mariti forum ſequitur: & ſecundum ſtatuta illius loci dotem dediſſe cenſetur.*

2 *Dos marito data efficitur etiam patrimoniū ipſius mariti.*

Quæſtio CVIII.

AN IN LVCRO Dotis, quod ex ſtatuto marito debetur,attendatur ſtatutū fori originis, & domicilii ipſius mariti,an verò ſtatutum fori originis vxoris,vbi matrimonium contractum fuit? Arbitror,ſtatutū originis,& domicilii viri ſeruandum eſſe, nō autem originis,ſecundū Bar.ſententiam per illum text. in.l.exigere dotem.ff.de iudi.quam ſequuntur doc.cōmuniter ibi,& in.l.j.C. de ſumma trini.& fid.catho.vbi Bald. Bar.Ful.& alii,Arch.in.c.illud.xij.diſt. ſcrib.maximè Mod.in.l.ſi cōuenerit.ff. de iuriſ.om.iud.Decius,qui multos allegat in.c.j.de iudi.& in conſi.xix.inci.
1 & pro tenui &c.Cū enim † vxor forū mariti ſequatur.l.cum quædam.ff.de iuriſ.om.iud.cenſetur dotē ſuā dediſſe ſecundū ſtatuta illius loci arg.l.j.ff.de
2 vſu.&.l.j.C.de eman.lib.† Dos ad hæc marito data efficitur etiā patrimoniū ipſius mariti.l.doce ancillā.C.de rei ven.& habet in.l.in rebus.C.de iur.do. Propterea ipſa mulier videtur ligari ſtatuto loquente de lucro dotis, ꝙ in domicilio mariti viget.d.l.exigere dotem.cum ibi not.per Barto.quod verū, eſt,ſiue tempore contracti matrimonii vxor ſtatutum illud ſciuerit,ſiue ignorauerit,vt voluit Cuma.in conſi.xxvj. Cum ſtatutum Paduæ &c. Et eſt de mente doc.communiter, qui indiſtinctè, & abſolutè dicunt, ſtatutum loci ipſius mariti.& non vxoris ſeruandum eſſe,vt per Bar.in.d.l.j.& in.d.l.exigere dotem,ibique Alex.Et quāuis Bald. in.c.j.§.fin.de inueſti.de re alie.fac.cōtrarium tetigerit,videlicet,ꝙ ſtatutum domicilii viri non debeat attendi,quādo mulier tempore contracti matrimonii illud ignorauit, tamen hoc ibi pro vero non firmat, ſed imò præſupponit doct.communiter contrarium tenere, vt ex verbis ſuis liquidò conſtat: ideoque à communi dicto ſcribentium indiſtinctè loquentium non eſt recedendum, vt per Decium in.d.conſil.xix. quicquid ſenſerit Barba.in.c.ſi.de foro compe.ſimpliciter referendo Bal.in.c. j.Et ita iuris eſſe exiſtimo.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Mulier nupta extra locum originis, quoad quid originē amiſiſſe, & quoad quid retinuiſſe dicitur.*

2 *Forum ſortiri, & ſtatutis ligari parificantur & conuertuntur.*

3 *Nomina debitorum perſonæ creditoris cohærēt.*

&

& illam comitantur.

4 *Statutum originis defuncti, & non ſimplicis domicilii in ſuccedendo ab inteſtato ſeruãdum eſt, quoad iura, & actiones.*

Quæſtio C I X.

SEQVENS Quæſtio eſt, & magis dubia, ſi mulier extra locũ ſui origis nupta puta Arimini ibi decedat, & tractetur de illius ſucceſsione, & de dote reſtituenda: quę ſolum in bonis mobilibus eſſet: & maximè in nominibus debitorum? Vtrum ſtatutũ originis mulieris. & loci contractus, an vero domicilii, & originis mariti ſeruandum ſit? Putarent fortaſſe aliqui, ꝙ cum de ſucceſsione, & reſtitutione dotis agatur, & mulier ſolum in bonis dotem habeat, attendi debeat ſtatutum domicilii, & originis mariti, & ſic loci, in quo dos ſoluenda, & reſtituẽda eſt per. l. exigere. cum ibi not. per Bart. ff. de iudi. & iuxta ea, quæ Bar. ipſe voluit Bar. ipſe voluit Bar. in. l. cũctos populos in. j. q. C. de ſumma trin. & fid. catho. Ego tamen ſtatutum originis mulieri,, & loci contractus ſeruãdum eſſe rectius exiſtimari puto per text. cũ ibi not. per Bar. in d. l. exigere, & in. d. l. cũctos populos in. j. q. no. xvij. arguendo à ſpeciali, dicunt enim Barto. & omnes ſpeciale eſſe in dote, vt quo ad illã, ſeu eius partem à marito lucrandam, & cõſequenter quo ad ius ſuccedendi in dote, vt in dote ſeruetur ſtatutum domicilii vxoris, & non originis, ergo extra caſum lucrandæ dotis, & in ea per maritum ſuccedendi, regulariter ſecus erit, vt ſeruandum ſi ſtatutum non ſimplicis domicilii mulieris, ſed originis arg.
5 l. ius ſingulare. ff. de legibus. Nã † mulier originem amiſiſſe nõ dicitur, ſed retinuiſſe ad effectum, vt ſtatutis ſuæ originis ſubiecta ſit, inquit enim Bart. in. l. fin. §. item reſcripſerunt. ff. ad municipi. quem ſequitur Alexan. Bal. & alii in. l. penul. ff. de iuriſd. om. iud. Cy. Bal. & Sali. in. l. ij. C. e. tit. Pau. caſt. in. l. rei indicatę. ff. ſol. matr. & glo. in. l. origine. C. de muni. & ori. li. x. ꝙ mulier nupta extra locum originis mutat originem, & ſequitur domicilium viri ſolũ quo quo ad illa, per quæ mulieris perſona poſſet à ſeruitiis viri retrahi, & ſeparari, quo ad alia vero originem, & domicilium non mutat, ſed remanet ciuitatis ſuæ originis, illiuſque priuilegiis, & iuribus gaudet, atque vtitur. Et Bald. in auth. & omnino. C. ne vxor pro mari. col. viij. dicit, quòd qui ex ciuitate ſuæ originis recedit in aliam ciuitatem cõmigrans gratia mutandi domicilium, ob hoc non deſerit originem, nec originis ſuæ domicilium. l. penul. ff. de ſenato. l. aſſumptio. §. j. ff. ad municip. facit. l. j. C. de mulier, & in quo loco, ibique Barto. vbi quo ad bona mulier extra territorium nupta locum, & domicilium originis paternæ non mutat, niſi in iis, in quibus à ſeruitiis viri retraheretur, vt ſupra. Huic ſententiæ aſtipulantur ea, quæ voluit Anto. de Roſel. in tracta. de ſucceſ. ab inteſta. in vltima quæſtio. verſicu. reſtat videre colum. ci. quòd ſtatutum excludens fœminas propter maſculos habeat locum quo ad bona alibi ſita extra territorium, ergo poſito, quod bona in caſu noſtro, quæ in nomine debitorum conſiſtunt, ſint arimini, tamen in iis ſtatutum originis mulieris, cui ratione originis, & domicilii ea ſubiicitur, potius ſeruandum erit, quàm ſtatutum domicilii, & originis mariti, vbi ſolum ratione domicilii forum ſortitur, vt in locis allegatis,

Vnde infertur, quod ſi, in loco originis paternæ mulier alibi nupta forum ſortiri dicitur, ergo & ſubiici ſtatutis loci ſuæ originis dicetur, quia † forum
2 ſortiri, & ſtatutis ligari parificantur, & conuertuntur .c. vt animarum. de cõſtitu. in. vj. vbi habetur, & traditur per Barto. in l. omnes populi. ff. de iuſtit. & iure cum ſimilibus. Non obſtant not. per Barto. in d. l. cunctos populos. nume. xlij. dum loquitur de conſuetudine Anglica, quia ex eius dictis colligitur deciſio caſus noſtri, cum inter alia ibi in ſua diſtinctione concludat, quod ſi ſtatutum loci puta Angliæ loquitur in perſonam, & non in rem, vt eſt in caſu, de quo agitur, & decedens ſit Anglicus hoc eſt origine Anglicus, (nam appellatione anglici, romani, & peruſini ſimpliciter comprehẽditur ille, qui eſt originarius, quando hæc ſunt nomina appellatiua. l. prima & ibi Barto. iuncta l. fin. §. penulti. ff. ad municip. & habetur in rub. ff. ſolu. matri.) tunc quo ad bona Angliæ ſeruatur ſtatutum illius loci, at quoad alia bona ſeruatur vel ius commune, vel ſtatutum illius loci, in quo exiſtunt, ſi perſona decedentis ſtatutis illius loci ligari potuit. Et ita ſequuntur Bal. & alii omnes in d. l. cunctos populos. ſed bona dotalia mulieris, de quibus agitur, quæ in nominibus debitorum etiam conſiſtunt, non dicuntur eſſe in loco, in quo nupta fuit, niſi reſpectu reſtitutionis faciendæ à marito, vt in illo loco ſit conueniẽdus quod eſt ſpeciale fauore dotis dicta. l. exigere. ſed quo ad alia, & ſic quo ad ius ſuccedendi ſunt potius in loco, vbi mulier originem, & domicilium habuit,
3 quoniam † nomina debitorum perſonæ creditoris cohærent, & illam concomitantur. l. quis ergo. ff. de peculio. l. iij. ff. pro ſocio. l. fin. C. de præſcriptionibus longi tempo. l. fideicommiſſum. §. tractatum. ff. de iudi. & l. fin. ff. de cõtrah. empt. ergo quo ad illa nomina debitorum ſtatutum perſonæ, & originis mulieris ſeruandum erit. Quæ ſenten-
4 tia comprobatur, † quia (vt volunt Salicet. in penul. colum. verſi. ſi autem eſſent, & alii in dicta. l. cunctos populos, Lapus in allega. xcij. doct. maxime Moder. in c. quod clericis. de foro compet. & Alex. in conſil. xvj. libr. ij.) ſtatutum originis defuncti, & non ſimplicis domicilii in ſuccedendo ab inteſtato ſeruandum eſt, quando in hæreditate eſſent iura, & actiones, in concernentibus enim perſonam potior eſt locus originis. l. libertis. §. præſcriptio. ff. ad municip. Ita in terminis concludit Salic. in d. pen. colum. qui in indiuiduo melius, quàm cæteri, ponit deciſionem caſus noſtri, remouendo illa, quæ prædictæ cõcluſioni obiici poſſent: & ita ego conſului apud ciuitatem Parmæ, & ſecundum conſilium meum fuit iudicatum. Et quamuis Barto. velle videatur in d. l. cunctos, quod ſeruari debeat ſtatutum originis ſolum quo ad bona poſita in loco originis, tamen illud eſt verum quo ad bona immobilia, ſed non quo ad iura, & actiones, quæ ipſi perſonæ cohærent. Et quod locus, ac ſtatutum originis defuncti quo ad ſucceſſionem ab inteſtato inſpici & ſeruari debeant, voluit Fulgo. in dicta. l. cunctos populos. & calda. in conſil. xxxiiij. Et hoc verum eſſe quo ad iura, & actiones quæ ſunt in hæreditate voluit Alexã. in conſi. cxj. lib. iiij. in conſi. cj. lib. ij. & in conſi. cxlj. lib. ſeptimo & ex his, quæ ipſe Alexan. voluit etiam in. l. mercatores. in addit. ad Bald. C. de commer. & merca. poſt Bald. ibi iunctis prædictis, colli

colligitur, quod idem, quod dictum eſt de actionibus, & iuribus, dicendum ſit de bonis mobilibus, quæ quo ad prædicta parificantur. Et ex his illam ſententiam tanquam de iure veriorem ſequor, quod in caſu iſto ſeruari debeat ſtatutum domicilii originarii mulieris non autem ſimplicis domicilii.

SVMMARIVM.

1 *Vtilitas publica priuatæ præfertur, & illi etiam cum iuramento non renuntiatur.*

2 *Priuilegio clauſo in corpore iuris ſolum ſpecialiter derogatur, non autem per alia quæcunq; verba à lege, vel teſtatore expreſſa.*

3 *Dotis caſus in prohibitione alienationis à teſtatore facta caſui legitimæ æquiparatur.*

4 *Dotis cauſa quare expreſſe prohibita à teſtatore alienari poſſint alienari.*

5 *Ratio in lege expreſſa magis attenditur, quã verba.*

6 *Fauore publico inducta ex diſpoſitione teſtatoris mutari, aut tolli nequeunt.*

7 *§. Quamobrem. in auth. de reſtit. & ea, quæ par. declaratur.*

Quæſtio CX.

VTRVM bona ſubiecta fideicommiſſo & prohibita expreſſe alienari etiam in cauſa dotis poſſint ab ipſo grauato hypothecari, & alienari cauſa dotis conſtituendæ mulieri, quæ ſit de liberis, & deſcendentibus teſtatoris? Quæſtio iam deciſa videtur per tex. auth. res quæ. C. communia de leg. & clarius in corpore, vnde ſumitur, in. §. quamobrem, vbi ſimpliciter & generaliter permittitur res, quæ ſubiacent fideicommiſſi reſtitutioni, pro dote conſtituẽda ab ipſo grauato poſſe alienari, & obligari, & hoc fauore publicæ vtilitatis, quam dos in ſe continet, quæque vtilitati priuatæ ſemper eſt præferenda, qui text. cum loquatur generaliter, debet etiam generaliter intelligi. l. prima. §. generaliter. de lega. preſtan. neque eſt reſtringendus ad caſum quo bona ſolum tacite prohibita eſſent alienari, vt videtur velle Iaſ. in dicta authen. res quæ, & in. l. filiusfami. §. diui. ff. de lega. j. nã hoc eſſet contra. l. quod fauore. C. de legibus cum ſimi. Et quod prædicta bona poſſint pro dote alienari, & obligari, quoquo modo ſint prohibita expreſſe alienari etiam in cauſa dotis, ſatis clarè apparet ex d. §. quamobrem ibi in ver. Sancimus enim ſecundum hunc modum excipi modis omnibus ad reſtitutionem nuptialia documenta & ſuper his facta alienationes aut hypothecas: noto illa verba modis omnibus quæ ſunt vniuerſalia, & ideo videntur excipere à reſtitutione, & fideicommiſſo bona alienata, aut obligata pro dote, quocunque modo fuiſſent à teſtatore ſubiecta reſtitutioni & prohibita alienari, ad hoc vt omnem caſum comprehendant, prout verba vniuerſalia comprehendere debent. l. Iulianus. ff. de lega. iij. l. à procuratore. C. mandati c. ſi Romanorum. xix. diſtin. Et hoc modo inducendo tex. in d. §. quamobrem. tollitur fundamentum Iaſ. dicentis dicta iura debere intelligi ſolum, quando bona eſſent tacite à lege prohibita alienari. hoc enim eſſet contra generalitatem illorum iurium, & contra naturam verborum vniuerſalium, quæ regulariter in pluribus verificantur, vt in dictis iuribus. Et hanc ſententiam ſequutus eſt Bald. nouellus in tract. de priuileg. dot. in. xiij. priuileg. per gloſ. ſecundum ipſum ſingularem in d. §. quamobrem. Quæ opinio ſuadetur, & cor

corroboratur, tum quia continet publicam vtilitatem iuxta l.prima.ff.ſo.
1 matri.† cuius fauor tantus eſt, vt ſemper priuatæ vtilitati præferatur. dicta auth.res quæ in fi.& habetur per Bart. & omnes ſcrib.in d. l. prima. atque illi nullo pacto renuntiari poſsit etiam cũ iuramento.l.ſi vnus.§.ſi paciſcar, &.§. ſequen.ff.de pactis not.in c.ſi diligenti de foro compet. & late Barto. in d. l. ſi quis pro eo.ff.de fideiuſſ. tum quia dos in hoc caſu eſt ſpecialiter priuilegiata à iure per d.authen.res quæ.& dicto.§.
2 quamobrem: † priuilegium eſt clauſum in corpore iuris, & ideo per quæcunque verba prolata à lege, aut à teſtatore non intelligitur illi derogatum gloſſ.& Bart.in.l.hæres abſens in prin. ff.de iudi. & in auth. qua in prouincia. C.vbi de crimi.agi opor. & eſt text. in l.decurio,& ibi glo.C.de ſilent.lib.xij. quam glo. reputat ſingularem Bald. in c.j.in ſi quo temp.mil.in vſi.feud.tum
3 etiam quia † caſus dotis in propoſito æquiparatur caſui legitimæ, vt in d. §. quamobrem, ibi etiam hæ ad reſtitutionem ſecundum quod adiectum legitimæ parti dotem, aut ante nuptialem facit donationem, ergo diſpoſitũ in vno ceſebitur etiam in alio diſpoſitum glo. in l.ſi quis ſeruo,& ibi Barto.& alii. C. de furtis. ſed ab expreſſa prohibitione alienationis facta à teſtatore etiam in cauſam legitimæ excipitur, quod alienari poſsit quatenus eſt legitima debita.d.§.quamobrem, habetur late per Iaſo.in d.auth.res quæ.in v.not.in.j.lect. quoniam in ea nullum onus, aut grauamen apponi poteſt.l.quoniam in prioribus.C.de inoffic.teſta.idem igitur in dote dicendum eſt per predicta. Neq; dicatur terminos non eſſe pares, prout inquit Iaſ.in dicta authen.res quæ nume.6.quia quum iura & docto.loquuntur de legitima, intelligunt de legitima debita filio grauato, & prohibito alienare, quum vero de dote, intelligũt de dote filiæ ipſius prohibiti. Quia fateor hoc verum eſſe, ſed propter hoc non ſequitur, quod diſpoſitum in vno in caſu propoſito non ſit in alio etiam diſpoſitum, cum iura expreſse iſtud velint, & quo ad hoc iſta duo parificentur vt ſicut legitima non venit in expreſſa prohibitione, ita nec dos etiam ab ipſo grauato conſtituenda ſuæ filiæ: dummodo mulier dotanda ſit de liberis, & deſcendentibus teſtatoris, prout iura loquuntur, etiam ſi in multis aliis dos & legitima differant: quia ſatis eſt in caſu, de quo agitur eſſe à iure æquiparata ad nor.in dicta.l.ſi quis ſeruo cum ſimil. Præmiſſa ſuadentur etiam conſiderando rationem, quare iura permittunt huiuſmodi alienationem fieri cau-
4 ſa dotis, † quæ multiplex redditur, nam in dicta authen. res quæ ratio eſt vtilitatis publicæ, de qua iam dictum eſt, alia ratio traditur in. l. mulier. §. cum proponeretur.ff.ad Trebel. hoc eſt mulierum pudicitia, ac parentum votum, tertia ratio traditur in.l.à filio.ff.de lega.j.quia dos loco æris alieni habetur: quibus rationibus conſideratis, prout in effectu ſunt conſiderandæ, quoniam
5 † ratio in lege expreſſa magis attenditur, quàm verba ad tradita per Bal. in l.non dubium.C.de legibus, cum ab ea lex reguletur.l. quod dictum. ff. de pactis.l.adigere.§.quamuis.ff.de iure patron.& ratio ſit legis anima.l. cum pater.§.dulciſsimis.ff.de lega. ij. cum ibi not.& habetur per Bald.in.l.ſi quis ſeruo.C.de furtis, profectò dicendum eſt huiuſmodi alienationem, & obligationem permiſſam eſſe, quamuis expreſſe

fue

fuerit in caſu noſtro à teſtatore prohibita, nam nulla ex prædictis rationibus ceſſat, ſed omnes militant in hoc caſu, de prima vtilitatis publicæ nullum eſt dubium, de ſecunda etiam, & tertia clarè patet, nam cum iſta ſit de liberis, & deſcendentibus teſtatoris, quas ipſe dotare coactus fuiſſet, ſi ſuperuixiſſet ad.l.dedit dotem.ff. de colla.bon.&.l.auus. ff. de iure dot. cum.l. fina.C.de dot.pro.cum ſimi. votum illius fuiſſe credendum eſt, vt neptis congruè dotaretur, & propter hæc etiam patet dotem in caſu noſtro fuiſſe quaſi debitã. Ex quibus infertur, quod diſpoſitio dicta authē.res quę. cum aliis iuribus ſupra allegatis vendicat ſibi locum etiam, quando à teſtatore fuiſſet expreſſe prohibita alienatio cauſa dotis, licet enim teſtatoris diſpoſitio ſit contra verba legis, non tamen contra mentem & rationem illius, qua non ſublata adhuc diſpoſitio remanet arg. dicta.l.adigere.§.quamuis,& dicto cap. cum ceſſante cum ſimi. Neque dicatur dicta iura in dicta authen. res quæ, in dicto.§. cum proponeretur. & in d. l.à filia loqui, quando eſſet grauata & prohibita filia teſtatoris, quo caſu prædictæ rationes locum habent ex eo, quia à patre teſtatore neceſſario debet congruenter dotari iuxta.l.obligamur.§.primo.ff.de actio.& obligat. ergo non debet illorum diſpoſitio extendi ad alios caſus, & ad eas perſonas, quæ neceſſario non ſunt dotandæ, vt eſt in caſu noſtro. Quia reſpondetur, licet tex.in dicto.§. cum proponeretur, & in dicta.l.à filia loquantur in filia teſtatoris, propter hoc tamen non tollitur, quin text. in dicta authent.res quæ loquatur etiam in filiis teſtatoris volentibus dotare neptes, prout communiter intelligitur ille text. vt per Bart. Alexand. Iaſon. Ripam, & alios in dicta.l.filiusfami.§.diui.ff.de lega.primo & hoc patet in text. dicto.§. quamobrem intelligendo illum in patre, quod loquatur de prohibitis, qui filias dotare vellent, quibus permiſſum eſt pro dote alienare ad inſtar legitimæ, ſi legitima non ſufficiat, aut alia bona non ſuperſint, Poſtea in ver.ſancimus enim ibi vel ſi grauata ſit perſona aut viri, aut mulieris loquitur de muliere grauata,& prohibita alienare, quæ dotanda eſſet: igitur ne Imperator ſuperfluitatis reprehendatur, dicendum eſt loqui de prohibitis, qui filias ſuas dotare vellent, & ita etiam debet intelligi d. authen.res quæ.cum ex dicto.§.quamobrem aſſumatur. Vltimo hanc ſententiam poſt Pau.de Caſtr. in conſil. xiij. incipien.Quia per ſupraſcriptum eximium, ſequutus eſt Iaſon. in dicta authen.res quæ.in fin. verſicu. xiij. limita. qui dicit dictum Alexand. contrarium tenentis in conſil. lvj. volumi. j. verum non eſſe, tunc quia Alexan. nihil allegat, tum quia teſtator non poteſt in ſuo teſtamento cauere, ne locũ habeat diſpoſitio d.authen.res quæ facile enim fieri poſſet, vt mulieres indotatæ remanerent contra.l.prima.ff.ſolut.matri. neque hoc teſtator inter liberos, & deſcendentes ſuos facerè poteſt, ex quo deſcendentes fœminæ aut ab ipſo, aut de ſuis bonis dotari debent iuxta. l. dedit dotem, & ibi gloſſ. Bartol.& Doctor.ff.de collatio.bonorum. lege & ideo.§.fina. ff. de in rem verſo, & gloſſ. notabilis in l.fina.cum iis, quæ ibi habentur per ſcribentes. C. de dotis promiſsione.cum ſimil.& ideo cum iſta dos dicatur liberis: & deſcendentibus fœminis debita : aut ab ipſo teſta

teſtatore,aut de bonis ſuis,non debet eſſe in poteſtate illius huiuſmodi obligationem tollere.l.ſicut.C. de actio.& obligat.& ita in terminis reſpondet Paul. de Caſtr. in præallegato conſ. quem ſequitur Iaſ.vt retuli, & omnes magis communiter,dum loquuntur de expreſſa prohibitione teſtatoris,in qua magis communis opinio eſt,vt ea non præiudicet fœminæ dotandæ,ſi illa eſt de liberis,& deſcendentibus teſtatoris, vt habetur per Barto.Alex.& omnes in d.l.filius fam.§.diui:& ideo in iudicando,& conſulendo ab ea non eſt recedẽdum,vt in terminis inquit Iaſ.in locis præalleg.& ſemper ea ſumenda eſt interpretatio,quæ doti fauet.l.in ambiguis.ff.de regu.iur. Quæ ſententia in caſu noſtro corroboratur,quoniam pater alia bona non habebat,ex quibus ſiliam dotare poſſet, quo caſu etiam ſi fuerit expreſſe prohibita alienatio cauſa dotis,tamen illa doti conſtituendæ filiæ non nocet,vt clarè infertur ex iis, quæ habentur per Ripam poſt alios in d.§.diui.numero.14. Accedat ad hæc, quòd diſpoſitio.d.authe.res quæ.fundata eſt in fauore,& commodo publico,
6 vt habetur ibi in fi.ver.†ea autem, quę fauore publico inducta ſunt,non poſſunt mutari & tolli ex diſpoſitione teſtatoris.l.quod de bonis.§.final. ff.ad.l. falcid.not.Barto.& docto.in auten. ſed cum teſtator.C.eodem,& in.l.nemo poteſt.ff.de lega.j.ergo &c. Et ex his omnibus in quæſtio.facti intrepide concludendum eſſe arbitratus ſum quòd cum mulier,quæ ſupplementum dotis congruæ petebat,eſſet de liberis,& deſcendentibus teſtatoris,item non ſuper eſſent alia bona,vnde congruè & honeſtè dotaretur,bona expreſſe prohibita alienari,etiam in cauſa datis potuerint à parte ipſius pro illius dote rectè obligari,quicquid tenentes contrarium dixerint,quibus facile reſponderi poſſe exiſtimo:Nam primo dum dicunt tex. in d.authen. res quæ loqui ſolum in prohibitione tacita,& non in expreſſa, ſupra dictum fuit,hoc eſſe contra generalitatem illius text.item contra.§.quãobrem in verſicu.ſancimus enim ponderando ibi verba illa modis omnibus in authen.de reſtit.& ea quæ parit, ex quo text.ſumitur. d.Authen. res quæ. Secundo dum dicunt diſpoſitionem d.authen.res quæ fundatam eſſe in præſumpta mente teſtatoris,& ideo quando clarè conſtat de mente.ceſſat præſumptio legis & diſpoſitio.l.continuus §.cum ita.ff.de verbo.obli.& quòd hoc ſit ex præſumptione,ponderant tex.in d.§.quamobrem in fin.ibi plurima per præſumptionem exceperunt. Reſpondeo,quòd etiam contra voluntatem teſtatoris expreſſam bona prohibita poſſunt pro dote alienari, vt voluit gloſſ. in.d.§.quamobrem in verſicu.non ſuffecerit,dicendo illud in iſto caſu eſſe mirabile,quòd etiam vltra legitimam filius habet de bonis patris etiam contra velle ipſius patris, & hoc propter dotis priuilegium vt ibi habetur, & ſic etiam quando expreſſum eſſet,legis diſpoſitio non ceſſat,& præcipuè, quia in caſu noſtro taciti,& expreſſi eadem eſt ratio,vt ex ſupradictis colligi poteſt,& ideo idem iudicium eſſe debet.l. inter veſtem.ff.de auro,& argen.lega.l. cum quid.ff.ſi certum petat.cum ibi nota.
7 per Barto.†Neque illa verba text.in d.§.quamobrem plurima per præſumptionem exceperunt, arguunt dictam diſpoſitionem procedere ex præſumpta mente,imò coniuncta cum ſequentibus contrarium inferunt,nam

dicit

dicit Imperator, quòd cum anteceſſores illius ex præſumpta mente contrahentiam plurima exceperint à generalibus hypothecis, ipſe motus ex meliore ſententia nuptialium lucrorum exceptionem fecit: melior autem ſententia Imperatoris fuit non ipſa præſumptio, ſed alia ratio, de qua ſupra dixit, & de qua habetur in.d.authen.res quæ, alioquin meliore ſententia ſe motum eſſe dicere non potuiſſet, ſi etiã in hoc in præſumptione ſe fundaſſet, quam ipſum non conſideraſſe demonſtrant etiam illa verba, non vtique nobis neceſſaria non conſiſtat, quæ ſi ita ſe habent, prout in libro meo, certè intelligenda ſunt de prǽſumptione, quam Imperator ſibi neceſſariam ad hoc non eſſe dicit: Ex alio etiam patet iſtam præſumptam mentem in dictis iuribus nõ conſiderari, nam vbique fuit expreſſa ratio, quare ita fuerit diſpoſitum, videlicet publica vtilitas: Et ſi verum eſſet præſumptam mentem eſſe fundamentum huiuſmodi diſpoſitionis, ſemper præſumpta mens teſtatoris huic publicæ vtilitati præferretur, & ſic nunquã dicta diſpoſitio locu m haberet, ſi quidem vbicunque fideicommiſſum adeſſet, ſemper diceretur adeſſe præſumpta mens teſtatoris nolentis res ſuas aliquo modo alienari. Cum itaque ratio diſpoſitionis ſit publica vtilitas, ve luti ſæpi⁹ dictũ eſt. q̃ militat ĩ quacũq; prohibitione, cõcludẽdũ eſt bona prohibita alienari, potuiſſe pro dote alienari & obligari etiã cõtra mẽtẽ expreſſam teſtatoris per ea, q̃ ſuperius dicta ſunt, quibus pro nũc cõtentus eſſe volui.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſditio, quæ pluribus heredibus competit, quo modo exerceatur.*

2 *Iuriſditio dicitur quid indiuiduum, & tota in toto territorio, & qualibet eius parte.*

3 *Et quando etiam quoad exercitium diuidi nequeat.*

Quæſtio. C X I.

VTRVM iuriſdictio pro indiuiſo competens pluribus hæredibus, quorum aliqui ex forma diuiſionis ſuper aliis bonis inter eos initæ habent introitus dimidam, aliqui partem minorem, & alii minimam, poſsit inter ipſos etiam aliquibus inuitis diuidi ſaltem quo ad exercitium, vt pro rata introitus diuidatur? Dixi breuiter abſque allegationibus hinc inde factis, quòd † vbicunque plu-
1 res vt hæredes vnius habent in certo loco ordinariam iuriſdictionem, quam uis vnuſquiſque illam in ſolidum habere dicatur ad tradita per Barto. in.l. ſi vni poſt glo.ff. de re iudica. & in.l.iuter tutores.ff.de admin.tut. tamen quãdo de aliorum commodo, vel incommodo ageretur, vt de imponendo, ſeu relaxando mulctam, ſiue condemnationem, tunc vnus ſolus ſine aliis iuriſdictionem exercere non poſſet. l. hæredes mei. §. peto. ff. ad Trebellia. Dixi
2 etiam, † iuriſdictionem ſui natura quid indiuiduum dici, & totam eſſe in toto territorio, nec non totam in qualibet territorii parte, ſicut dicitur de anima, vt inquit Bart. in.l.iiij.§.cato.ff.de ver bo.obligat. & habetur per abb.in.c.prudentiam.in princip.col iiij. numer. 12. de officio delega. Et quando talis iuriſdictio eſſet feudalis, tunc ea ſui natura eſt indiuiſibilis, ſicuti eſt ipſum feudũ c.imperialem.§. Præterea. de prohibit. feu. aliena. per fed. c. licet cum ibi not. de vo

3 de voto,†ſi vero non eſſet feudalis, nec
in nomen dignitatis ſonaret,cuiuſmodi
eſt:hæc,de qua agitur,& competere in
vno loco,& territorio,vt in vno oppi-
do tantum,iuriſdictiò tunc quo ad ter-
ritorium diuidi non poſſet argu.l.ſi ſe-
pulchrum.C.de relig.& ſump.fune. ne
in eodem loco duo domini,quaſi mon-
ſtrum,videantur contra.c.quoniam in
pleriſque de officio ordin.ac etiã quia
hoc in publicum illius loci præiudiciũ
tenderet:ideoque dictus locus non vi-
detur poſſe diuidi quo ad iuriſdictioné
eius que exercitium argumen.l.fi.C.ſi
contra ius,vel vtil.pub.Et hæc Abb. in
loco præallegato notanda eſſe dicit:
Quæ præcipuè,& omnino procedunt,
quando locus,ſeu territorium reſpectu
ſubditorum vel ob anguſtiam , vel ob
vnionem commodam iuriſdictiónis, &
eius exercitii diuiſionem non reciperet
vt quia per diuiſionem ad nihilum re-
duceretur ex eo forte, quòd continge-
ret aliquem ex ſociis,ſeu hæredibus ha
bere iuriſdictionem parui loci, ſeu mo
dici temporis reſpectu aliorum,itaque
iuriſdictio eſſet quodammodo deriſo-
ria,illiusque exercitium fruſtratorium
argumento.l.ſi domus in prin.ff.de le-
ga.j.& per Barto.in.l.ita ſtipulatus la-
grande.ff.de verbo. obliga . Tũc enim
diuiſio iuriſdictionis etiam quo ad exer
citium fieri non poſſet arg.l. antepen.
ff.fam.herciſ.l.ad officium.C. commu
ni diuidun.& optime inſeruiũt ea, quę
voluit Alex.in conſi.xxv.lib. v . num.
17.& ſocc.in conſi.clxv.lib.j.quicquid
dixerit Decius in.d.c.prudẽtiam.in . ij.
concluſione.Non obſtant not.per Bar
tol.per illum tex.in.l.arbor.in fin.ff.cõ
muni diuid.quia loquitur,quando com
modè,& vtiliter diuiſio fieri poſſet,alio
quin ſecus,vt ſupra dictum eſt.Et ita
iuris eſſe exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Conditio ſi ſine liberis ſubſtitutionem de neceßitate ad pubertatem trahit.*

2 *Eſt onerans,& non honorans.*

3 *Clauſula codicillaris(ſaltem valeat iure codicillorum vel teſtamenti)operatur.vt ſubſtitutio facta per verba directa apta ad compendioſam,& que ſuperueniencia pubertatis ſolet expirare,trahatur ad fideicom.poſt pupillarem ætatem.*

4 *Subſtitutio illa,ſi deceſſerit in pupillari ætate & ſine liberis, plura tempora comprehendit.*

5 *Mens teſtatoris ex verbis conditionalibus colligitur.*

6 *Filiorum appellatio in conditione ſubſtitutionis continet nepotes,quando filij eſſent inſtiti & grauati.*

Quæſtio CXII.

AN ſubſtitutio illa,& ſi deceſſeriut in pupillari ætate, & ſine filiis,ipſos inuicem ſubſtituo, poſt pupillarem ætatem valeat,vt fidei commiſſaria,altero decedente ſine liberis?Quod verum eſſe vltra Paul.de Caſtro in conſi.xliij.in nouis in.ij.lib. qui hoc expreſſe tenuit,& Barto.in.l . cẽturio.ff.de vulga . & pup.qui ſequendo glo.in.l.precibus.C.de impube . voluit eã eſſe cõpendioſam,& ſic aptã importare fideicommiſſ.poſt pupillarem ętatem,poteſt confirmari etiã ex his , quæ tradit Philip.Francus in.c.ſi pater colum.xlv.de teſtam.in.vj.ibi tertio quæritur in verſic.Tamen forte dici poteſt &c.vbi inquit,quòd ſi verbum pupillus ſeu impubes adiicitur conditioni. puta dicendo ſi impubes deceſſerit,tunc ſub

ſtitu

ſtitutio eſt ſimpliciter pupillaris, duratura ſolum intra pupillarem ætatem, etiam quod fuerit facta per verbũ commune ſubſtituo: niſi adiiciantur etiam illa verba, & ſine liberis, vel ſine filiis, quia tunc propter communem ſignificatum verbi ſubſtituo, quod ad fideicõ. adaptari poteſt, ſubſtitutio huiuſmodi poſt pubertatem valebit iure fideicommiſsi, quoniam ſecundum glo. in verſi.
1 fideicommiſsi in. d. l. precibus † hæc conditio ſi ſine liberis, vel ſine filiis, de neceſsitate huiuſmodi ſubſtitutionem ad pubertatem trahit, & vt vtar verbis Bald. ibi in penul. col. confert eam in tempus poſſendi habere liberos: obliqua etenim conditio obliquat ſubſtitu-
2 tionem, ſed † hæc conditio ſi ſine liberis eſt onerans, & non honorans, quia nemo honoratur ex eo, quod liberos non habeat, ſed grauatur. l. generaliter. §. j. C. de inſtit. & ſubſtit. ergo dicta conditio ſi ſine liberis, quę eſt obliqua, & grauans, adiecta vltra illam, ſi in pupillari ætate, ſeu ſi impubes deceſſerit, operatur, vt ſubſtitutio facta per verbum cõmune etiam poſt pupillarem ætatem obliquetur: & præſertim hæc procedũt ſi in teſtamento adiecta eſſet illa clauſula codicillaris communiter apponi ſolita, ſi non valet, aut valebit iure teſtamenti, ſaltem valeat iure codicillo-
3 rum, vel iure fideicommiſsi, † quia hęc clauſula operatur, vt ſubſtitutio, quæ eſt facta per verba apta ad compendioſam, & pubertatis ſuperuenientia expirare ſolet (vt quando facta eſſet per verba merè directa) trahatur ad fideicom. poſt pupillarem ætatem, vt voluit domi. Ioan. de caccialupis de ſancto Seuerino in repetit. d. l. precibus in vij. concluſione, quod inquit eſſe dictũ pulcherrimum, & de mente Baldi, Ange. & Imole in. l. verbis ciuilibus. ff. de vlga. & pupil. & plurium aliorum, quos allegat: Idem voluit Imola in. c. raynutius colum. c. in verſic. item aduerte de teſtam. ergo propter huiuſmodi clauſulam hoc à fortiori dicendum eſt, quando ſubſtitutio facta eſſet per verbum commune ſubſtitutio, quod ſui natura aptum eſt etiã ad fideicom. iuribus vul-
4 garibus. Conſidero ad hæc, † quòd in terminis noſtris teſtator voluit cõprehendere plura tempora, nedum pupillaris ætatis, ſed etiam pubertatis: Quo ſtante, verum erit dicere, ſubſtitutionẽ fuiſſe compendioſam, & teſtatorem voluiſſe, illam poſt pupillarem ætatem valere vt fideicommiſſariam arg. d. l. centurio, & d. l. precibus. Quod autem conſtet demente teſtatoris, ipſum voluiſſe ſub illis verbis conditionalibus ſi deceſſerint in pupillari ætate & ſine filiis
5 plura tempora complecti († nam ex verbis conditionalibus mens teſtatoris colligitur, vt in lege lucius la ſecunde. ff. de hæredibus inſtituendis leg. in conditionibus primum locum, & in lege pater Seuerinam. ff. de conditionibus & demonſtrationibus cum ſimilibus.) Demonſtro, quoniam dicendo, ſi deceſſerint in pupillari ætate, & ſine liberis, teſtator voluit intelligere non ſolum de filiis, quos habere potuerunt filii in pupillari ætate ex malitia, quæ ſuppleret ætatem, vti dixit Bald. in dicta leg. precibus in penul. colum. Bart. Alex. & alii in. l. in pupillari. ff. de vulga, & pupil. ſed etiam de nepotibus ex ſuis filiis naſcituris, quia liberorum appellatione continentur nepotes. leg. liberorum, & ibi Bartol. ff. de verbo. ſig. l. iureconſultus. §. parentes. ff. de gradibus: At fieri non poteſt, vt filii inſtituti, quibus prędicta ſubſtitutio facta fuit

poſt

poſsint habere nepotes ex filiis ſuis in pupillari ætate, vt in ſe clariſsimum eſt, ergo teſtator voluit neceſſario intelligere de illis liberis, & de nepotibus etiam, quos in pubertate haberent, vel habere poſſent, & ſic voluit comprehendere etiam tempus pubertatis. Nec obſtat, quòd in caſu noſtro facta fuit ſubſtitutio ſi deceſſerint in pupillari ætate, & ſine filiis, non autem ſine liberis, ex quo videtur ratio prædicta ceſſare, quoniam ſi impubes non poteſt in pupillari ætate nepotes habere, poteſt tamen habere filios, ſi malitia ſuppleret

6 ætatē, vt ſupra, Quia reſpōdeo, † quòd, ex quo in conditione poſita in teſtamento facta fuit mentio de filiis, & filii erant inſtituti, atque grauati, filiorum appellatione cōprehenduntur nepotes: Quo fit, vt nō referat, an dictum ſit, ſine filiis, an ſine liberis, vt voluit Bartol. in. d. l. liberorum. & habetur per ſcriben. in. l. gallos. §. inſtituens. ff. de liber. & poſthu. vbi Soci. in penult. col. in verſic. & aduerte voluit etiam, quòd in perſona extranei, vt quando extranei, & non filii eſſent inſtituti, ſi eis facta fuiſſet ſubſtitutio, ſi ſine filiis deceſſerint appellatione filiorū nepotes quoque comprehendantur. Ex quibus infertur, & concluditur, quod huiuſmodi ſubſtitutio, ſi deceſſerint in pupillari ætate, & ſine filiis eſt compēdioſā apta importare plura tempora, pluréſque ſubſtitutiones, & poſt pupillarem ætatem vt fideicommiſſaria valet.

SVMMARIVM.

1 *Filia monaſterium ingrediens ita à patre, vel in eius bonis etiam fideicommiſſo ſubiectis dotari debet. ſicut ea que nubit.*

2 *Monaſterij ingreſſus fauorabilior eſt matrimonio carnali.*

3 *Argumentum de matrimonio carnali ad ſpirituale & econtra valet.*

4 *Filia nupta etiam abſq; conſenſu patris, ſed non contra illius voluntatem à patre in eius bonis dos debetur, ſed non in ijs, que fideicom. ſubiecta forent.*

5 *Idem eſt in filia iam monaſterium ingreſſa.*

6 *Frater ſororē etiam ingreſſam monaſterium quando teneatur dotare.*

Quæſtio CXIII.

VTRVM filia, quæ ab hinc triennium, vel quadriēnium monaſterium iam eſſet ingreſſa, dotanda ſit de bonis patris ſui, cum quæreretur, Reſpondi, illam debere dotari in ea quantitate, in qua alię eius ſorores, ſi quas habuit, dotatæ fuerunt, vel ſi non habuit, ſecundum facultatem, dignitatem, & cōditionem patris, vel aui arbitrio eorum, qui ex form ſtatuti, aut iuris eligendi, & aſſumendi ſunt. Et quamuis ſtatutum loqui ſolum videretur de filia volente monaſterium ingredi, & non de iam ingreſſa, tamen idem in vtraque dicendum eſt, vt ſit dotanda de bonis ſui patris à filio, qui in eis ſucceſsit, per ea,

1 quæ inferius ſtatim dicentur: † nam vltra diſpoſitionē ſtatuti etiam de iure cōmuni prouiſum eſt, filias ingredientes monaſterium debere dotari in bonis patris, perinde ac ſi matrimonium carnale contraxiſſent, vt inde ali poſſint, vt voluit Bal. in. l. fi. C. de dot. promiſ. quòd adeò verum eſt, vt de bonis quoque fideicommiſſo ſubiectis dotari poſsint non pro ingreſſu monaſterii, quia ſymonia eſſet, ſed vt exinde ali queant, vt voluit idem Bal. in auth. res, quæ. C. communia de lega. poſt Bart. ibi, qui dixit hoc verius eſſe in filia monaſt

monaſterium ingrediente,quàm in ea,
2 quæ ſeculo nubat,cum † monaſterii ingreſſus ſit ipſa dote fauorabilior.§.ſed & hæc præſenti.in authen.de ſanctiſs. epiſcopis.c.in præſentia.cum ibi not. de probatio.& authen.niſi rogati.C.ad Trebellian.Quæ ſententia comprobatur,nam ſi filiæ volenti nubere à patre, vel hæredibus ipſius in bonis patris, vel aui dos debetur,vt in ſtatuto habetur,& in.l.fin.C.de dot.promiſ.in.l.qui liberos.ff.de ritu nup.& eſt glo.notab. in.l.obligamur.ff.de actio.& obligatio. Ergo & ipſi ingredienti monaſterium ex ſimilitudine,vel maioritate rationis argu.eorum,quæ voluit Barto.in.d.authen.res,quæ.Parificari enim in hoc videntur ingreſſus monaſterii,& contractus matrimonii arg.dicto.§.ſed & hæc
3 præſenti.&.d.authen.niſi rogati.Et † argumentum de matrimonio carnali ad ſpirituale,& econtra valet.c.ij.de tráſactionib.c.ſicut.vij.q.j.Card.in clem.j. in verſi.quæ etiam.in.iij.q.de concel. præben.Et quamuis Alexan.in conſil. xxxiij.in.iiij.lib.poſt Bar.in.d.authen. res,quæ.& in.d.l.obligamur. velle videatur,quòd filiæ iam nuptæ pater dotem dare non teneatur, nec cogi poſſit
4 rationibus ſuis,† tamen contrarium de iure verius eſt, vt videtur colligi ex verbis Bartol.in.d.l.obligamur. ſecundum quod illa intelligit ibi Alex.quòd filiæ, quæ matrimonium de conſenſu patris contraxit, etiam poſt contractum matrimonium debetur dos à patre,ſeu in bonis patris: quinimò,vt ibi demonſtrat Alex.in addi.poſt Anto.& canoniſtas,pater tenetur dotare filiam, quæ matrimonium abſque eius conſenſu, non tamen contra illius voluntatem contraxit, per plura ab ipſo allegata, quæ breuitatis cauſa omitto.

Præterea dico patrem non teneri dotare filiam iam nuptam ex bonis fideicommiſſo ſubiectis, & ita procedunt notata per Bartol.& alios in.d.authen.res,quæ.ratio eſt,quia de fideicommiſſarii præiudicio tractatur:ſed ſi filia de conſenſu patris, vel ſaltem non contra eius voluntatem nupta ſit,quòd illi dos in bonis patris non debeatur, hoc eſt falſum,quia imò debetur at non de bonis fideicommiſſo ſubiectis per ſupradicta, maximè per not.per Bart.in.d.l. obligamur. vt declarat ibi Alex.& eſt communis opinio. Si igitur filiæ iam
5 nuptæ dos debetur. † ergo & filiæ iam ingreſſæ monaſterium, arguendo de matrimonio carnali ad ſpirituale per ſupradicta,& prout doct.in hoc de vno ad aliud communiter arguunt.Et quòd filiæ nedum ingreſſuræ, ſed etiam iam ingreſſæ monaſterium dos à patre,ſeu in bonis patris debeatur, confirmatur ex his, quæ plenè adducit Felyn.qui in terminis hoc tenet,in.c.non ſatis.de ſimon.poſt Anchar.in conſil.ciij. incip. in paucis verbis.& allegat Bal.in.d.l.fi. C.de dotis promiſs.in verſic.ſed pone. quòd filia,& ibidem in verſic.ſed nun-
6 quid plus dicit, quòd † frater ſororem ex eodem patre natam dotare tenetur, ſi aliunde non habeat, vnde ſe dotare queat, ergo ſimiliter ingreſſam monaſterium dotare tenebitur, quia ingreſſus monaſterii fauorabilior eſt ipſa dote per prædicta.Faciunt ad hæc verba Bar.in.l.j.§.ſi parens.ff.ſi quis à paren. fuer.manumiſſ.qui ſentit,quòd ſicut pater filiam nuptam dotare tenetur, ita filiam monaſterium ingreſſam, quod clariſsimè affirmat Alexand.in conſil. cxxxix.lib.ij. in.iij.colum.nume.vij.in verſic.& ita tenetur, poſt Abbat.in.c.j. de adulteriis.& alios, quos allegat. Et

hoc iuris apertiſsimi eſſe exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 *Diſtributiones, quæ in eccleſia de menſa communi debentur, etiam abſentibus, & ijs, qui diuinis non interſunt, poſſunt ex conſuetudine deberi.*

2 *Priuilegium, & conſuetudo in diſtributionibus percipiendis parificantur.*

3 *Diſtributionum quotidianarum duplex eſt genus.*

4 *Arguitur rectè de priuilegio ad præſcriptionem, & curſum tanti temporis, cuius initij memoria non extat.*

5 *Animarum cura conſuetudine, & temporis præſcriptione acquiri poteſt.*

6 *Archidiaconi, contra epiſcopos, & capitula poſſunt iuriſdictionalia, & quæ ſunt de vtraque lege, acquirere.*

Quæſtio CXIIII.

SI IN eccleſia extet conſuetudo tanti temporis, cuius initii memoria contraria non exiſtat, vt Archidiaconus reſidens tres partes ex ſeptem diſtributionem percipere debeat, ſi ſaltem per ſuum capellanum, ſiue vicarium eccleſiæ inſeruiuerit, vtrū conſuetudo valeat? Et illam valere magis vtique viſum eſt, vt archidiacono, vt ſupra, vel per ſe, vel per capellanum reſidenti diſtributiones prædictæ debeantur, non obſtante text. in. c. vnico. de cler. non reſiden. in. vj. cum ille procedat, quando conſuetudo introduxiſſet quotidianas diſtributiones, quæ victualia beneficia nuncupantur, ab omnino abſentibus percipi poſſe, vt ibi tradit Ioan. mona. à contrario igitur illius tex. conſuetudo, qua cōceſſum fuiſſet, certo modo reſidentibus, vt per vicarium, vel capellanum, diſtributiones deberi, valebit: quod quidem maximè
1 dicendum eſt, ſi † diſtributiones in eccleſia de menſa communi deberentur, nam etiam abſentibus, & iis, qui diuinis non interſunt, ex conſuetudine deberi poſſunt, vt habetur per gloſſ. magnam poſt medium in. d. c. vnico. ſi enim ex priuilegio alicui ex cauſa conceſſo datum eſſet, quòd non reſidenti fructus, & diſtributiones communes deberentur, valeret priuilegium, vt habetur ibi per glo. illam, & doctor. ergo etiam ex cauſa, vt quia per capellanum quis inſeruiat, poterit, ſtante conſuetudine, hu-
2 iuſmodi diſtributiones percipere, † cū in his priuilegium, & conſuetudo à pari procedant, glo. in. c. nouit. de iudi. Innocent. in. c. j. de apoſta. c. duo ſunt. de officio ordinar. l. quod principis. ff. de
3 aqua plu. arcen. Conſidero ad hæc † duplex eſſe genus quotidianarum diſtributionum, alterum, quod etiam iis, qui diuinis non interſunt, ſed tamen præſentes ſunt, ex conſuetudine, aliáue de cauſa dari ſolent: alterum, quod iis tantum debetur, qui diuinis horis canonicis interſunt. & hoc niſi iis, qui perſonaliter interſint, non conceditur, conſuetudine contraria minimè obſtante, Archid. in. d. c. vnico. colum. j. & de hoc ſecundo genere loquitur ille text. de primo vero conſuetudo, de qua agitur, propter quam diſtributiones illius generis dari conſueuerunt etiam iis, qui reſident, & interſunt per capellanum, vel eius vicarium, per quem authoritate ſuperioris, aut ex conſuetudine in caſibus permiſsis licitum eſt eccleſiæ inſeruire, & ita ſeruiens pro reſidente habetur. c. extirpandæ. §. qui verò. ex-
4 tra de præbendis. Adde, † quòd conſuetum eſſe dicitur à tanto tempore citra, de cuius initio memoria contraria non

exiſt

exiſtit, Archidiaconum, & alios in eccleſia, ſeruientes quotidianas diſtributiones percipere, ſi per capellanum ſaltem inſeruiuerint. igitur huic conſuetudini ſtandum eſt, perinde ac ſi expreſsè ex priuilegio Papæ conceſſum fuiſſet, cum huiuſmodi præſcriptio, vel conſuetudo tanti temporis vim habeat tituli, & priuilegii, vt in.c.j.de præſcriptionib.in.vj. l.hoc iure.§.ductus.ff.de aqua quotid.& æſtiua.c.ſuper quibuſdam.& ibi glo.in ver.extat.de verbor. ſignific.ſed ex priuilegio, & diſpenſatione papali. concedi poteſt, vt quotidianas diſtributiones quis, etiam ſi diuinis non interſit, percipere poſsit.d.c. vnico.cum no.per glo.igitur hoc etiam ex conſuetudine tanti temporis, cuius initii memoria contraria non extet, concedi poteſt, quia ſufficit volenti percipere diſtributiones huiuſmodi, ſi. talis conſuetudo extet, priuilegium, ſeu conceſsionem allegare, ad quod, ſeu. quam probandam ſufficiet proximè dictam conſuetudinem probare, vt in d.c.ſuper quibuſdam.d.l.quod principi.in princ.l.j.in fi.cum.l.ij.in princ.& ibi not.ff.de aqua plu.arcen.habetur in l.cum in rem verſo.ff.de vſur.& in.l.ſi certis annis. maximè per Moder.C.de pactis. Idem ex prædictis dicendum eſt. quo ad decimas, & oblationes, vt iuxta conſuetudinem ſint diuidendæ: vnde ſi probatum ſit, Archidiaconum, & alios reſidentes ſaltem, vt ſupra, conſuetos eſſe curam animarum habere, onus, ac etiam commodum iſtud habendi curam ad omnes, & ſingulos reſpectiuè ſpectabit, prout ſinguli actus curæ exercere conſueuerunt argu.c.cum olim. c.auditis. cum glo.in verſi.ius.de præſcript.Nam ius, ſeu onus hoc non comprehenditur inter. alia prohibita poſſe mediante conſuetudine, & temporis præſcriptione acquiri, de quibus habetur per glo.in.c.cum non liceat.in ver. non obſtante.de præſcript.& præcipuè iſtud ex vſu, & conſuetudine longiſsimi temporis acquiritur, ſi adſit præſcriptio, & vſus tanti temporis, cuius initii memoria contraria non extet. c. accedentes.de præſcript.d.glo.in verſi. non obſtante.poſt medium.per text.in d.c.cum olim. & bene inſeruit text.in c.accedentibus.de exceſ.prælator. Videmus etiam Archidiaconos cõtra epiſcopos, & capitula iuriſdictionalia, & quæ ſunt de vtraque lege poſſe acquirere, vt probatur in.d.c.accedentibus. & per glo.in.dic.auditis. in verſi.ius. & eſt glo.in.c.perlectis.xxv.diſt in.& in.c. fi.in.c.cum ſatis. & in.c.ad hæc.& vbique not.de officio archid. nam conſuetudine iuriſdictiones non habentibus acquiri poſſunt. c.duo ſimul. de officio ordinar.Et hæc de ſimplici iuris informatione requiſitus breuitati ſtudendo vera eſſe reſpondi.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Minor ex ſola fideiuſsione ab eo facta læſus dicitur, & reſtituitur.*

2 *Hæres minoris læſi reſtituitur.*

3 *Statutum certam præſupponens qualitatem non habet locum, niſi qualitas illa adſit, & probetur.*

4 *Mercatorem quem eſſe, quomodo probetur.*

5 *Statuta loci, vbi contractus fit, quo ad deciſionem ſeruantur, at quo ad proceſſum cauſæ ſtatuta loci, in quo lis agitur.*

Quæſtio CXV.

ILLVD quæſitum eſt, an ſtatutum, quod mercatores etiam minores.xxv.annis poſsint ſe obligare, vt maiores,

locum habeat in eo, qui ſe extra locum ſtatuti obligauit, & ad hoc, vt locum habeat, quid requiratur. certi iuris eſſe illud vtique dixi, quòd ſi quis tempore promiſsionis, & fideiuſsionis ab eo factæ eſſet minor. xxv annis, profectò aduerſus huiuſmodi promiſsionem, & fideiuſsionem illi per integrum reſtitu-
1 tionem ſuccurrendum eſſet, † cum ſolum ex eo, quod pro alio fideiuſſerit, & non in rem ſuá, læſus dicatur, & aliter non probata læſione eſt in integrũ reſtituendus, vt eſt tex. & ibi glo. in. l. ait prætor. §. non ſolum. ff. de min. & nulli
2 hoc dubium eſt. † Quòd etiam hæredi minoris detur ex perſona minoris læſi, cui ſucceſsit, eſt tex. in. l. minor. §. nõ ſolum cum. l. ſeq. ff. de minori. habetur per Bar. in. l. fi. C. de fideiuſ. min. & in. l. non ſolum. C. de in inteſt. reſtit. Verũ quoniam multis in locis, & præſertim Bononiæ extát ſtatuta cauentia, quòd mercatores, & exercentes artem etiã ſi minores ſint. xx v. annis, dummodo ſint maiores. xlv. poſsint ſe obligare pinde, ac ſi maiores xxv. eſſent. & ſtatuta huiuſ modi valent. poſſuntque hoc inducere ar. l. fi. cũ ibi not. per doct. C. de his, qui ven. æta. impetra. Idcirco eſt aduertendum ꝙ ſi quis virtute dictorum ſtatutorum velit obtinere, probare debet illũ, qui fideiuſsit, vel ſe obligauit, fuiſ
3 ſe mercatorem, † Nam quoties ſtatutũ certam qualitatem præſupponens aliquid diſponit, non habet locũ, niſi qualitas illa probetur, & adſit. l. prætor. §. docere. ff. vi bon. rapt. Bar. in. l. j. §. j. ff. ne quid in loco pub. l. fulcinius. §. ij. ff. ex quibus cau. in poſſ. eatur & ibi Bar. Paul. caſt. in. l. ſi per alium. §. docere. ff. ne quis eum. qui in ius voc. vi. exim. & in. l. cogi. C. de petitio. hæredi. Ioan. Andræas in capitu. j. de homi. in. vj. & Alexand. in conſil. ccxxiij. colum. j. in ij. libr. Nec ſatis eſt probare illum mercatorem, niſi probetur, quòd tempore, fideiuſsionis. & obligationis mercator fuit, alioquin probatio nihil releuaret, nam qualitas verbo adiecta debet ſecundum tempus verbi interueni- re, & intelligi. l. in delictis § ſi extraneus, & ibi Alexan. ff. de noxa. & l. Ti-
4 tius. ff. de milit. teſtamen. † Neque iudicio meo mercator fuiſſe quis probabitur ex vno ſimplici actu, & ex vna ſimplici negotiatione, ſed ad hoc, vt quis mercator dicatur, & ſub ſtatuto exorbitanti mentionem de mercatore faciente comprehendatur, requiritur, quòd plures, vt ita dixerim, mercantias, pluresque negotiationes fecerit. non autem vnam tantum, vt in. l. j. §. j. & ibi Barto. ff. de tribut. Item quòd teneat, & habeat maiorem partem facultatum ſuarum in mercantiis, vt eſt text. in. l. ſemper. §, negotiatio, & ibi Barto. ff. de iure immuni. & ita per illũ text. voluit Abb. in. c. j. circa fin. de iudi. notat Alexan. in conſi. cviij. libr. iiij. Præterea ad hoc, vt minor virtute dicti ſtatuti obligetur, debet promiſiſſe, & ſe obligaſſe in loco ſtatuti, non autem alibi, vbi illud non extet, ſed quo ad hoc ius commune ſeruetur: nam ſi poſtea in loco ſtatuti conueniretur, vnde oriundus eſſet, & vbi domicilium haberet, quo ad deciſionem cauſæ iura
5 loci contractus ſeruanda eſſent, † cum quo ad deciſionem iura loci contractus ſeruentur, quo ad ordinationem vero, & proceſſum cauſæ ſtatuta loci, in quo lis agitur, ſeruanda ſint, vt volunt Barto. Bald. & omnes in. l. cunctos populos. C. de ſumma trinitate & fide catholi. c. quod clericis cum gloſſ. & ibi Anto. & Abb. de fo ro

ro competen. His ſe ita habentibus, ſi quis puta ciuis Bononienſis minor annis. xxv. & maior. xvij. in ciuitate Venetiarum ſe obligauerit, & pro alio fideiuſſerit, & Bononiæ conueniantur, ſtatutum prædictum non erit obſeruandum. & ſi non probetur huiuſmodi ſtatutum etiam Venetiis vigere, diſpoſitio iuris communis attendetur per. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. §. ius autem inſtit. de iure natu. gen. & ciui. & arg. c. cauſam de reſcri. vbi diſpoſitioni iuris communis ſtatur. niſi aliter ſit per ſtatutum ſpecialiter prouiſum: Idē eſt dicendum, niſi probetur, illum plures negotiationes feciſſe, & maiorem partem facultatum in mercantiis ſe habuiſſe per ſupradicta: Quibus ceſſantibus, ſequetur diſpoſitio iuris communis, quòd cum pro alio extra rem ſuam efficaciter ſe obligauerit & fideiuſſerit, erit in integrum reſtituendus, vt in d. l. prætor. §. non ſolum cum ſim. & ita iuris eſſe puto.

SVMMARIVM.

1 *Debet verbum neceſsitatem importat.*

2 *Verba geminata plus operantur, quàm ſimpliciter prolata, & formam quandam denotant.*

3 *Ius etiam reale, quod quis habet in re pro indiuiſo facta diuiſione, adhuc in parte ex diuiſione obueniente remanet: contra nu. 5.*

4 *Bar. in. l. qui romæ. §. duo fratres. in. ix. q. ff. de ver. obli. declaratur.*

5 *Diuiſione facta, vna portio in locum alterius ſuccedit, nec quicquam pro indiuiſo remanet.*

Quæſtio CXVI.

HABENS PARTEM & quottam certam pro indiuiſo illius rei, quam totam plures pro diuiſo poſsidebant, ſi agat rei vendicatione, & partem ſuam petat, vtrum illam totam ab vno, an vero ab omnibus poſsidentibus pro rata petere debeat? Quæſtio ſatis deciſa eſt, ꝙ quādo vnus eſt dominus certę partis vnius fundi pro indiuiſo, ſi rei vendicatione contra duos totum illum fundū pro diuiſo poſsidentes agere velit, ſine dubio à quolibet poſſeſſore partes vendicare debet, & cogitur, non autē ab vno ſolum totum petere, nam quoties certa loca illius fundi, in quo partem certā pro indiuiſo habeo, ab aliis pro diuiſo poſsidētur, neceſſario in is locis aliquā partem meam eſſe dicēdum eſt, & ideo ab ipſis poſſeſſoribus partes petere debeo: hic eſt caſus clarus in. l. Pomponi. §. aliter. ff. de rei vendi. qui in terminis pro huius. q. deciſione emanauit: & cū dicat hoc eſſe ſine dubio, fruſtatorium igitur eſt de eo dubitare: pondero etiā tex. illum, dum bis diuerſis in locis dicit agentem debere petere à quolibet poſſeſſore partes. exemplicando in quadrante, & conſequēter agēs ita agere neceſſe habet, alioquin male ageret, quādo ab altera tantum partem ſuam totam petere vellet: nam † verbum debet ibi geminate poſitum neceſsitatem importat. l. prætor in princ. ff. de eden. Barto. in. l. iij. C. de pigno. cum ſimilibus, quæ allegari poſſent: † verba item geminata maioris ſunt efficaciæ, quā verba ſimpliciter prolata, ac quandam formam denotant. l. cum oſtendimus. ff. de fideiuſ. tut. Felin. in. c. ſi cautio. de fid. inſtrūmen. & ideo ſtandum eſt in hoc diſpoſitioni dicta. l. Pomponius, qui text. principaliter pro huius caſus deciſione emanauit, quamuis forte authoritas aliqua, ſeu doctrina ſcribentium in contrarium reperiretur, quoniam

niam vt dicunt Abb.& canoniſtæ omnes in.c.j.circa fin.potius ſtandum eſt in iudicando legi,vel canoni decidenti & determinanti, quàm doctrinæ communi doctorum.Cui dicto aliqui fortaſſe non acquieſcentes in contrarium adducere poſſent doctrinam quandam Bar.in.l.qui romæ,§.duo fratres in.ix. q.ff.de verb.obli.per quam inferri videtur,totum poſſe ab vno tantum vendicari,nam Bart.ibi concludit,quòd ſi ſi inter duos fratres,inter quos recipro cum erat fideicommiſſum, non fuit in diuiſione remiſſum fideicommiſſum nec data licentia de vendendo,& vnus ex his poſt factam diuiſionem bona in partem obuenta cuidam extraneo vendidit,& poſteà fideicommiſsi conditio extitit,& dubium ſit,an frater ſuperuiuens poſsit contra illum extraneum emptorem totam integram partem diuiſione obuentam ab eo petere,an verò ſolum partem,quã frater præmortuus iure ſuo habebat,haud illam,quã in diuiſione à ſuperuiuente habuit,conclu dit,in quam, ibi Bart.non aliter allegando.d.l.Pomponius, ꝙ totũ ab ipſo emptore petere poteſt, & conſequẽter rei vendicatione agens ratione partis rei non ſolum partem, ſed etiam totũ petet:& ad hoc Bart.ibi mouetur,quia à fratre mortuo,vel eius hęrede totum actione perſonali peteretur,vt per Bar to.in dicto.§.in.j.q.& totum frater,vel eius hęres deberet reſtituere,ſed ab emptore petitur, ac ſi venditio non eſſet facta.l.ij.§.ſin autem auaritiæ.ff.de cõditio.& demonſtra.& not.in.l.pe.C.ad Trebel.vbi hoc probatur, ergo totum vendicari poteſt,ac ſi totum eſſet reſti tutum:Poſſunt etiam verba Barto.hoc modo ſtare.ſed ab emptore petitur, ac ſi reſtitutio facta eſſet, videlicet ipſo iure,& ideo ſicut à fratre totũ peti po-
3 tuiſſet,ita & ab emptore.Præterea † ſi quis ius in re pro indiuiſo habet,etiam ſi ius reale ſit,facta diuiſione ab eo,vel illo præſente, remanet ius reale in eã parte,quę ex diuiſione obuenit.l.cõmu ni diuidundo.§.debitor. ff. communi diuidun.l.cum in fundo.§.penul.ff.de iure do.cum ergo ipſemet,qui in re ius habebat, fecerit diuiſionem,ſequitur, quòd in illa parte tota,quæ debitori, hoc eſt fratri præmortuo obuenit, remanet fratri ſuperuiuenti ius reale, & perſonale.ideoque ipſe illud totum ab emptore petere poterit:& ita Bart.ibi reſidet.Sed ſupra traditam concluſionem ſaluando,doctrina Bart.prædicta nullo modo obſtat, & iudicio meo ad caſum noſtrum allegari non meretur, vt rectè intelligentibus ſatis conſtarè poteſt: Barto.enim ibi concludit, vt ſupra, non allegando.d.l.Pomponius, in qua cum caſum clarum,& quæſtionis noſtræ expreſſam deciſionem habeamus,non eſt dicendum,ꝙ Bar,contrarium velit:quod tamen ſi voluiſſet, veluti ex oppoſito allegatur,in eius ſententiam non diſcederem,ſed potius iureconſultum in.d. l. Pomponius ſequerer ad ea, quæ ſupradicta ſunt per ſcriben.in.c.j.de conſtitut.& iuxta tradita per Barto.in.l.nemo iudex.C.de
4 ſenten.Præterea † doctrina Barto.ibi loquitur in caſu diuerſo à noſtro:nos, enim loquimur,quando habens partẽ hoc eſt quottam certam pro indiuiſo illius rei, quam totam plures poſsidebant pro diuiſo,rei vendicatione agere vellet, & partem ſuam totam petere, an ab vno tãtum, an vero ab omnibus pro rata, & proportionabiliter petere debeat,& hoc vltimum verum eſſe cõcluditur,ex quo plures totam rem pro diui

diuiſo poſsident.d.l.Pomponius.§.aliter.in quo text.ſi totum fundum vnus tantum poſſediſſet,habens partem pro indiuiſo potuiſſet ab illo totam ſuam partem petere,quia plures, cōtra quos pro rata agi potuiſſet, non extitiſſent: itaque ceſſaret ratio.d.l.Pomponius.& in hoc caſu vltimo propriè loquitur Barto.in.d.§.duo fratres in.ix.qō.vbi frater ſuperuiuens in parte obuenta ratione fideicommiſsi habebat partem pro indiuiſo,quam ante diuiſionē habebat,quæ pas tota ab vno poſsidebatur,hoc eſt ab emptore,contra quē ſolum hac de cauſa agi poteſt:ſi namque in terminis Barto.ibi frater præmortuus partem ſibi in diuiſione aſsignatā duobus pro diuiſo vendidiſſet, qui illam pro diuiſo, certiſque regionibus poſsiderent, & poſtea fideicommiſsi conditio extitiſſet, profectò frater ſuperuiuens ab vtroque emptore partem in diuiſione obuentam pro rata,& proportionabiliter abſque dubio peteret, vt inquit iureconſ.in.d.l.Pomponius, & colligitur etiam ex verbis Barto. Alex.& Ang.ibi.Adde,ꝙ Barto.ibi,qui vult totum poſſe peti,quem ibi ſequitur Ange.in lectura Azo.in.viij.col.& Alexan.in.ix.quæſtio.colum ante penulti.loquitur,quando frater ſuperuiuens, qui habebat ius agendi, partem ſuam pro diuiſo poſsideret,& ius agendi ad partem fratris præmortui pro diuiſo haberet,ab emptore enim illam pro diuiſo poſsidente totam petere poteſt, & debet, non autem ſolum partem illius partis,quia rei vendicatione ad partem totam fratris agebat, in qua agens ius pro diuiſo habebat,& contra emptorem agebat, qui illam à fratre præmortuo totam pro diuiſo
5 poſsidebat: † Nec verum eſt, quòd frater ſuperuiuens poſt diuiſionem factam in parte fratri præmortuo aſsignata ius aliquod pro indiuiſo haberet reſpectu partis, quam ante diuiſionem habebat, licet enim quando fit diuiſio, vnuſquiſque diuidentium habeat partem in re, & parte ſocii,tamen facta diuiſione viciſsim vna portio in locum portionis alterius ſuccedit.l.deducta.§.minùs.ff.da Trebellinnum.l.ſi rem,& præcium.ff. de petitio.hæredi.vnde grauatus non reſtituit fideicommiſ.in corporalibus,quæ in parte iure ſuo habuit, & in pecunia pro alia parte,quam agens habuit iure ipſius grauati, imò in toto corpore, quod ad conſocium partem præmortuum in parte ex diuiſione peruenit: & ideo ſi dictus frater præmortuus partem ſuam vendidit, illam totam, & non partem alius frater vendicat, vt per hæc verba propriè declarat Ange.in dicto.§.duo fratres.colum.vij.& eſt de mente Barto.in dicta nona quæſtio.& ratio eſt,veluti ſæpius dictum eſt, quia vnus tantum, & non plures totum illud poſsidebant, & agens habebat ius agendi ad partem fratris pro diuiſo, & contra emptorem, qui illam totam pro diuiſo poſſidebat, neque vlla pars pro indiuiſo poſt factam diuiſionem apud alterum ex ipſis fratribus remanſit: quod ſecus eſſet, ſi plures totum pro diuiſo poſsiderent, & vendicans haberet ius vendicandi contra illos partem pro indiuiſo.huius rei poteſt ſubiici & adferri optima ratio.nam cum in qualibet illorum parte, vel minima partem ſuam habeat, totumque ii poſsideant neceſſariò me hercule, & ſine dubio cōtra omnes pro diuiſo pro rata,& proportionabiliter agere debe-

ret dicta.l. Pomponius. §.aliter, & ſupra latius dictum eſt. Et hæc veriſsima eſſe putaui.

SVMMARIVM.

1 *Agnatorum, & cognatorum, maſculorum, & fœminarum differentia de iure communi ſublata eſt.*

2 *Succeſsio in bonis ſitis in alieno territorio, cuius ſtatutis defunctus non ligetur, quo iure reguletur.*

Quæſtio CXVII.

Titivs ciuis Florentinus poſſidés in diuerſis territoriis quã plura bona immobilia, partim videlicet in territorio Florentino, partim in Piſano, & partim in Bononienſi, diceſsit in ciuitate Bononiæ, nullo condito teſtamento, ſuperſtitibus fratre, nepote ex alio fratre, & pluribus ex ſorore nepotibus. Quæſitum eſt, an omnes ſimul in ſtirpes, an vero ſolum frater, & nepos ex alio fratre ad ſucceſſionem admittãtur excluſis nepotibus ex ſorore? Reſpondi, omnes prædictos de iure communi ſimul in ſtirpes & nõ in capita ad ſucceſsionem dicti Titii
1 eſſe admittendos, quia† de iure communi ſublata eſt differentia agnatorum, & cognatorum, maſculorum, & fœminarum, vt eſt tex. in authen. ceſſante. & in corpore, vnde ſumitur. C. de legit. hæred. & in authen. de hære. ab inteſta. in. §. ſi igitur. collat. xj. vbi caſus in terminis, Alex. in conſi. xliiij. in fin. penul. colum. libro. v. Et per ius nouiſsimum Codicis, hoc eſt per Iuſtinianum iura agnationis quo ad ſuccedendum vnà cum aliis agnatis conceſſa fuerunt filiis ſororis, vt eſt text. in. l. lege. & in l. meminimus. C. de legit. hæred. & inſti. de legit. agna. ſucceſ. in. §. ex qua parte. Quare dicti filii ſororis eodem modo, & pariter in bonis auunculi ſuccedunt ſicut filii fratrum: & conſequenter non ſolum de iure authenticorum, ſed etiã de iure Codicis nepotes ex ſorore vnà cum nepotibus ex fratre, ac etiam vnà cum fratre defuncti ſuccedere debent argu. d. §. ſi igitur, & d. authen. ceſſante. Et nulla de hoc videtur eſſe dubitatio. Sed maior erat hæſitatio, an dicti nepotes ex ſorore poſsint ſuccedere, ſtante diſpoſitione ſtatuti Bononienſis, quo cauetur, fratres, & filios fratrum in ſucceſsione ab inteſtato præferri ſororibus, & earum filiis, cuiuſmodi ſtatutum
2 fortaſſe Florentiæ quoque extat: † Attamen abſq; longa argumentorum diſputatione exiſtimaui de iure concludendum eſſe, dictos nepotes ex ſorore debere, & poſſe ſuccedere cum fratre, & filiis alterius fratris in bonis ſitis in territorio Bononiẽſi, in quo Titius deceſſit, ac etiam in bonis exiſtentibus in territorio alterius ciuitatis, cuius iuriſdictioni Titius ſubiectus non erat, & hoc per doctrinam Barto. in l. j. colum. xvj. verſicu. ſed poſſet, iunctis his, quæ ibi voluit in. v. q. col. xij. C. de ſumma trin. & fide cath. cum quo docto. magis communiter pertranſeunt, vt ibi per Alex. in appoſtil. qui voluit, ſi quis decedat in loco, iuriſdictioni cuius non ſit ſubiectus, & in quo bona habeat, quod in ſucceſsione illorum bonorum ſeruetur ius commune, & nõ ſtatutum illius loci, quando in perſonam loquitur, & non in rem, nam cum in perſonam loquatur, perſonam ſibi non ſubditam ligare non potuit, quamuis bona ligare potuiſſet, quod tamen noluiſſe dicitur, vnde dici poteſt, quod potuit noluit, quod voluit, adimplere nequiuit.

ait.l.multũ.C. ſi quis alte. vel ſibi &c. cum ſuper abbatia extra de officio de-. lega.Cum igitur ſtatutum Bononię in caſu iſto loquatur in perſonam,nõ debet quo ad bona poſita in eius territorio ſeruari,ſed ius commune,de quo in principio.Nec ſtatutum Florentiæ ſeruandum eſt, quoniam non potuit quo ad bona extra ſuum territorium poſita diſponere,neque bona iuriſdictioni ſtatuentium non ſubiecta ligare, vt per Bart.in d.l.prima. idem dicendum eſt de bonis exiſtentibus in territorio Piſano,& in aliis, quorum iuriſdictioni Titius non erat ſubiectus,& conſequẽter nec illorum ſtatutis ligatus,ſi ſtatuta illorum locorum in perſonam,& nõ in rem loquantur, quo caſu nec perſonam,nec rem ſibi non ſubiectam ligare non potuerunt per prædicta. Et ita in indiuiduo tenuit Alexand.in conſil. cxj.libr.quarto.& in conſil. xliiij.libr. quinto.ſequendo dicta Barto. in loco præallegato,& ea corroborando, atq; atteſtando communem opinionem eſſe cum Barto.Quo ad bona autem poſita in territorio Florentiæ, cuius iuriſdictioni, & ſtatutis Titius erat ſubiectus, ſeruanda eſſe ſtatuta Florentiæ dixi.Et ita iuris eſſe exiſtimaui idq; variis vtriuſq; iuris conſtitutionibus, reſponſis,reſcriptiſue demonſtratum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Inuentarium facit,qui rationem adminiſtrationis bonorum reddere tenetur.*

2 *Inuentarium eſt caput rationum.*

3 *Inuentarium duplex ab hærede grauato ad diuerſos effectus fieri poteſt.*

4 *Heres grauatus tenetur etiam vltimo fideicommiſſario cauere,ſi priores cautionem petere neglexerint.*

Quæſtio CXVIII.

An fideicommiſſarius, qui ex teſtamento vocatur ad hæreditatem eueniente aliqua cõditione,puta poſt mortem hæredis poſſit hæredem grauatum compellere, vt conficiat inuentarium bonorum hæreditatis,quo conditione adueniente ſciatur, quæ bona erant in hæreditate, & ad hæredem peruenerint, quæq; deficiant,vt ſic hæres hæredis de mala bonorum adminiſtratione fideicommiſſario teneatur? Doctor.communiter ex notat.per gl.in l.cum tale.§. primo.ff. de conditio. & demonſtra. concludunt hæredem grauatum poſſe ad hoc compelli, vt habetur ibi per Bartol. Paul. Caſt.& Io.de Imola, idem voluit Bal. i . l.filium,quem. in fi.C.fami.erciſ.&
1 mouentur,†nam grauatus per fideicõmiſſum tenetur reddere rationem bonorum fideicommiſſo ſubiectorum illi vel illis, quibus ſub aliqua conditione facienda eſt reſtitutio vt eſt tex.in d.§. primo.& ibi doct.poſt gloſ.facit.l.cum archimedoram.C.vt in poſſ.legat. Ergo tenetur etiam de bonis mobilibus, & immobilibus inuentarium facere,
2 quia†inuentarium eſt caput rationum argu.l.primę.§.officio.ff.de tute.& ratio. diſtrahen. ſicut dicitur de tutore, qui rationem reddere debet, & hac de cauſa inuentarium facit.l.tutor qui repertorium.ff.de admini. tuto.& notandum eſt,quod ille text.in d.l.cum tale. §.primo.ſolum conſiderat, quem eſſe grauatum reſtituere hæreditatem per fideicom.poſt eius mortem ad hoc, vt cauere teneatur,vt ſupra, & ad hoc vt inuentarium omnium bonorum facere debeat,vt ibi per docto.neque conſiderat,quibus ſit facienda bonorum reſti-

tutio,primo ne,an ſecũdo, an aliis etiã remotioribus,nam cum euenire poſsit, vt vltimus etiam ad fideicommiſſum admittatur,ſua dicitur intereſſe,ab hæ rede inuentarium confici per d. l. cum tale.§.j.cum ibi not.vbi docto. omnes volunt in terminis illius tex. quod hæ res grauatus teneatur rationem reddere,& conſequenter inuentarium facere ad effectum, vt eueniente conditione ille,qui potuit admitti,cuiusq́; intereſſet, poſsit integraliter conſequi bona fideicõmiſſo ſubiecta.Nec obſtat,quod hæres ad confectionem inuentarii ſolum cauſatiue teneatur,ad effectum,vt gaudeat beneficio.l.fi. C. de iure delib. ſed quod cogatur,nulla lex eſt,quę hoc velit,ergo videtur, quod hæres ad inſtantiam fideicommiſſariorum ad inuentarii confectionem compelli nequeat.

3 † Quia reſpondetur, aliud eſſe inuentarium,de quo in l.fin.& in auth. de hæred.& falcid. quod fit ad vtilitatem hæredis,& cum ſolennitate, quæ traditur in dictis iuribus, fieri debet, aliud,quod fit ab iis, qui cautionem de conſeruandis bonis præſtare,& rationem reddere tenentur,de quibus plenè habetur per ſpecula. in titu. de inſtrumen.edit.in.§. dicto vltimo. Et huiuſmodi confectio inuentarii non fit ad vtilitatem hæredis,ſeu alterius,qui rationem reddere teneretur,ſed illorum, quorum intereſſet,ne bona diſsiparentur,vt ſunt ij,ad quos bona in futurum propter euentum conditionis,ſeu alterius caſus peruentura forent.Et ad hãc confectionem tenetur,& cogitur hęres grauatus per fideicom. ad petitionem eorum,ad quos bona aliquo modo poſ ſent peruenire, quia inuentarium caput eſt rationum, vt ſupra dixi.

4 † Et ex prædictis infertur, quod ſi teſtator plures ſubſtitutionum gradus fecerit, vltimo loco vocatus maximè ſi priores ne glexerint,poteſt inſtare,& petere,vt ſibi per hæredem caueatur fideicommiſſi conſeruandi cauſa iuxta d.l. cum archimedoram. & ibi per totum, & per totum.ff.vt lega.& fid.nomine caue. & conſequenter, vt de bonis fideicommiſſo ſubiectis inuentarium fiat, quia ſua intereſt,& intereſſe poteſt, cum tempore, quo hæres grauatus in teſtamento morietur,euenire poſsit vt nullus alius ex vocatis ſuperſit, quoniam inſpiciendus eſt dies,quo venerit,& ceſſerit dies fideicommiſ. l. cedere diem.ff.de verb. ſignifica.& ſolum prouidendum eſt,vt grauatus caueat, & inuentarium faciat ad effectum,vt ipſe,vel hæres eius eueniente fideicommiſsi conditione poſſit rationem reddere illi, ſeu illis., qui tunc de vocatis reperientur, & quorum intereſſe poſſet vt eſt tex.in l.prima. §. primo.ff.vt legat.nomi.caue.& hoc ςlarè colligitur ex text. cum ibi nota. per. gło.ſingularem,& docto. maximè Pau. Caſtr.in d.l.cum tale. §.primo. Et hæc eſt communis opinio, quam tenuit Cuma.in l.inter omnes.ff.qui ſatiſd.cogã. & ante eum Iacob.de rau. & Alberi. in l.ſed ſi plures eodem tit. per illum tex. qui profecto optime probat,cum generaliter loquatur,ſtãtibus pluribus ſubſtitutis, & velle illum reſtringere ad ſubſtitutos in eodem gradu, eſt maxima reſtrictio,& diuinatio atque violatio generalitatis illius. Propterea intelligatur,vt iacet,in vtroque caſu,prout ad vtrunque caſum verba literæ poſſunt adaptari,,maxime concurrente in vtroque eadem ratione, & præſertim in caſu,quo cautio petita non eſſet,niſi ab vno vel eiuſdem gradus, vel alterius,vel vnius ex pluribus, vt colligitur

tur ex l.ſi duo.ff.vt lega. ſeu fideicom. ſeruan.cau.& c.iuncta.l.hæc ſtipulatio. §.diuus eod. titu. nam vbi euidenter conſtaret non poſſe locum eſſe fideicommiſ.ceſſaret ſatiſdatio, ergo quando fideicom.locus eſſe poſſet, cauendũ eſt, nec refert, an fuerit primus, vel ſecundus fideicommiſſarius, qui cautionem petierit, dummodo hæres in cauendo ſæpius non grauetur, datis pluribus fideiuſſoribus dicta.l.ſi duo. Non obſtat doctrina Iaſon. in dicta.l. inter omnes.quia primo dici poteſt, quod cõtra eum eſt communis opinio, ac etiã text.in dicta.l.ſed ſi plures. & in iudicando non recedamus à crebriori ſententia doctorum, ad ea quæ volunt Io. Andr.& alii in cap.primo de conſtitut. Secundò dico poſſe intelligi, quando fideicommiſſario priori cautum eſſet, ſeu prior inſtaret, vt ſibi caueretur, ſecus ſi eſſet negligens, quia poſterior cautionem petere poſſet propter ſuum intereſſe, ne in caſu, quo ſua conditio fideicommiſsi eueniret, bona diſsipata reperirentur. Alioquin primus fideicommiſſarius poſſet cum hærede colludere, & cautionem negligere, vt ſequentibus præiudicaret, attenta ratione dictę.l.ſi duo in fin.verſic. Nec obſtat.l.Paulus.ff.de prætor. ſtipulat. ſuper qua ſe fundat Iaſon, quia debet, & poteſt declarari iuxta prædicta. Præterea illa verba text.& poteſt videri calumnioſe ſatis petere, quem alius antecedit, ſi intelligerentur diſpoſitiue poſita, intentionem Iaſon. probare poſſent, & tunc reſponderetur, vt ſupra: at ſecundum veriorem, & magis communem intellectum, qui fuit Rayn. illa verba debent intelligi interrogatiue, & ſupplebitur, non quaſi velit dicere text.quod calumnioſe petere non vide tus, qui petit cautionem, ſeu bonorum poſſeſsionem, quamuis alius eum antecedat. Et hunc intellectum ſequitur Ioan.de Imola, & glo.ibi. Et hoc mihi clariſsimum eſſe videtur.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Diſpoſitio iuris communis poſitiui per ſtatuta locorum expreſſe tollitur, & corrigitur, non autem tacitè per ſubauditos intellectus.*

2 *Statuto cauente ſimpliciter, vt non extantibus liberis, vir partem certam dotis lucretur, ſi ſolum ex primo matrimonio liberi extent, vir ſecundus quam partem lucretur.*

3 *Lex filijs ex primo matrimonio magis fauet, quàm ſecundis nuptijs, & ſecundo viro.*

4 *Statuto diſponente, quod ſi mulier decedat, non extantibus liberis ex matrimonio, in quo moritur, pars dotis ad filios reuertatur, & partem maritus lucretur, ſi ex primo matrimonio tantum liberi extent, vir ſecundus quã partem lucretur.*

5 *Quid ſi ſtatutum dicat, muliere decedente ſine liberis ex eodem matrimonio, maritus dotẽ vel illius partem in omni caſu lucretur.*

6 *Mulier ſecundo nubens curare debet, ne in præiudicium filiorum ex primo matrimonio dotis alienatio prohibita fiat.*

7 *Et quo modo curare debeat.*

Quæſtio CXVIII.

DVBITARI ſæpe contingit, vtrum vir ſecundus lucrum dotis ex ſtatuto debitum conſequi poſsit, extantibus filiis primi matrimonii legitimè contracti. In quo articulo doct.in conſiliis, atq; lecturis variaſſe videntur, vt colligitur ex iis, quę ponunt Bald.Paul.de Caſt. & alii in l. vnica.C.de inof.donat.in authen. præterea. C. vnde vir, & vxor. & in lege hac edictali.C.de ſecũ.nup.Quare pro veri

veritate plures caſus conſiderādi ſunt: præmittendo tamen ſecundum Bald.
1 in.d.l.vnica,quòd†diſpoſitio.d.l.hac edictali.quæ eſt iuris poſitiui, poteſt tolli,& corrigi per ſtatuta locorum.§. j.cum.§.fin. Inſtit.de iure nat.gent.& ciui.l omnes populi.ff.de iuſti.& iure, ibique Bartolus.c.propoſuit. cum ibi not.de conceſsi.præben.corrigi autem non poteſt ius commune,& ſic diſpoſitio legis hac edictali.niſi expreſſe corrigatur,non enim tacite,nec per ſubauditos intellectus poteſt lex corrigi.l.iubemus.C.de teſta.l.præcipimus.C.de appella.c.cum expediat. de electione in vj.l.vnica.C.de inofficio.dotibus gloſ. notabilis in.c.cupientes.in ver. petere, & in ver.priuatos de electione in.vj. Socc.in conſi.xxxv.in.iiij.vol.His præ
2 miſis pono primum caſum,†vt quando in loco extaret ſtatutum ſimpliciter diſponens,quod non extantibus liberis,vir lucretur dimidiam,vel aliam partem dotis,nam ſi mulier, quæ habebat liberos ex primo matrimonio,trāſiuerit ad ſecunda vota,& mortua fuerit ſine filiis ex dicto ſecundo matrimonio,tunc maritus lucrari non poterit maiorem partem dotis, quam habeant liberi primi matrimonii. quinimo ex dote filii primi matrimonii prius detrahere debebunt tertiam partem dotis & aliorum bonorum pro legitima debita ſibi iure naturæ, & reſiduum dotis æqualiter erit inter filios,& ſecundum maritum diuidendum,nec plus habebit maritus,quam habeat quilibet ex liberis per tex.in.d.l.hac edictali,cuius diſpoſitio non dicitur correcta per tale ſtatutum:& hæc concluſio colligitur expreſſe ex iis,quæ volunt Barto.in.d.l. hac edictali in princi,& in, q.incipien. Mulier habens &c.& Barto.Bald.& cōmuniter docto.poſt glo.in.d.l.vnica.C. de inofficio.doti.vbi dicit Paul.de caſtro quòd fatuum eſſet in conſulendo, & iudicando recedere ab hac opinione, quę eſt communis,quicquid dixerit Salice.in.d.l.vnica.quia†lex plus fauet filiis primi matrimonii,& ex primo connubio,quàm ſecundis nuptiis,& viro ſecundo,vt in.d.l.hac edictali,& in.l.fœminæ.C.de ſecun.nuptiis:& ratio eſt, quia illud,quod reuocatur per beneficium.d.l.hac edictali.ad fauorem liberorum primi matrimonii.non computatur in legitimam debitam iure naturæ,ſed vltra legitimam debitam iure naturæ,ſed vltra legitimam debetur liberis primi matrimonii,nam prius detrahenda eſt legitima pro filiis,& reſiduum eſt diuidendum inter filios primi matrimonii,& ſecundum maritum, cui ex pacto,vel ex ſtatuto lucrum deberetur,vt eſt tex.in.d.l.hac edictali in §.primo & eſt de mente docto. communiter,vt etiam atteſtatur Decius in cōſilio.xix.in ſecunda columna ibi primus &c.& Alexand.in appoſtil.ad Barto.in.d.l.hac edictali in princip.appoſtil.magnę,& omnino habetur per Socci.in.d.conſil.xxxv.in.iiij.li. Secundus
4 caſus eſt,†quando ſtatutum diceret,ſi mulier decederet in matrimonio, non extantibus liberis ex matrimonio,in qua moritur,pars dotis reuertatur ad filios,& aliam partem lucretur maritus,nam tunc conſtat ex ſtatuto, quòd maritus debeat acquirere partem dotis.etiam extantibus filiis primi matrimonii, quoniam dicendo, reuertatur pars ad filios,neceſſariò debet intelligi de filiis primi matrimonii, ex quo in ſtatuto pręſupponitur, quòd non ſint filii ex matrimonio,in quo ipſa moriatur:ergo de mente expreſſa ſtatuti eſſe

dici

dicitur,quòd maritus ex ſecundo matrimonio abſolute lucretur partem dotis etiam extantibus filiis primi matrimonii,quamuis plus haberet maritus, quam haberent filii primi matrimonii, vt quia eſſent tres vel quatuor,& ſic cõtra diſpoſitionem.d.l.hac edictali, cui in caſu iſto ſtatutum voluit,prout potuit,derogare, ſicut quando ſtatutum expreſſe diſponeret,quòd maritus,muliere præmoriente, dotem totam, aut partem certam, vt dimidiam lucrari deberet,etiam extantibus filiis primi matrimonii, ſeu in illorum præiudicium,& ſic contra diſpoſitionem.d.leg. hac edictali:& in caſu,ſeu caſibus iſtis intelligatur id,quod voluit, & conſuluit Decius in.d.conſi.xix.in ſecunda & tertia colum.In contrarium autem, & forte melius faciunt ea,que voluit Socci.in.d.conſilio.xxxv. per rationes ſuas,quæ magis placent.Tertius caſus
5 eſt,† quãdo ſtatutum diceret,quòd muliere decedente ſine liberis ex eodem matrimonio,ſeu ex eodem complexu, maritus in omni caſu lucrari deberet dotem,ſeu illius partem,& tunc in præiudicium filiorum primi matrimonii maritus habebit totum,& integrum lucrum ſtatuti,quia ſtatutum voluit derogare diſpoſitioni.d.l.hac edictali, vt notabiliter conſuluit Roma.in conſil. xliiij.incipien.ex ſupra narrato &c.in vltima columna ibi poſt hæc peracta &c.nam ex quo ſtatutum vltra illa verba ſi deceſſerit ſine liberis ex eodẽ matrimonio,ſubiunxit,quòd in omni caſu maritus lucrari debeat &c.propter ea verba in omni caſu,quæ ſunt vniuerſalia,& nullum caſum excipiunt, ſtatutũ expreſſè videtur velle,quòd maritus lucrum illud habere debeat etiam extantibus filiis primi matrimonii,& ſic videtur corrigere diſpoſitionem.d.l. hac edictali,vt ibi per Roma.ſicut quando ſtatutum diceret,muliere prædecedente in matrimonio,non extantibus liberis ex eodem matrimonio, maritus nihil teneatur de dote reſtituere,nam tũc videtur velle præiudicare filiis primi matrimonii,& ſic derogare.d.l.hac edictali propter illam vniuerſalem negatiuam,vt eſt de mente Decii in.d.conſil.xix.in ſecunda colum.in fin. & etiã in tertia columna ſi eius verba rectè inſpiciantur.Ex quibus infertur, quòd ſi ſine illis verbis in omni caſu, vel illis nihil teneatur reſtituere, ſtatutum diceret ſimpliciter,ſi mulier ſine liberis ex eodem matrimonio decedat, maritus lucretur &c.quòd ad præiudiciũ filiorum primi matrimonii,de quibus nulla facta fuit mentio,maritus non poterit lucrum integrum conſequi, ſed admittetur iuxta diſpoſitionem.d.leg. hac edictali in princip.& in.§.j.videlicet vt,prius deducta legitima debita iure naturæ pro filiis primi matrimonii, reliquum dotis diſtribuatur inter ſecũdum virum,& filios primi matrimonii, vt dictum eſt ſupra in primo caſu: & hæc ſunt de mente Roma.in.d.conſil. xliiij. & etiam Decii in.d.conſilio & aliorum magis communiter, qui volunt,quòd licet per ſtatutum poſſit derogari diſpoſitioni.d.leg.hac edictali, tamen hoc eſt verum,quando expreſſe id factum fuit,vel ex verbis neceſſario infertur,alioquin ſecus,nam quamuis ſtatutum dicat, muliere decedente ſine liberis ex eodem matrimonio vir lucretur &c.non tamen apparet, quòd voluerit præiudicare filiis primi matrimonii ſaltem quo ad id, quod fuit diſpoſitũ per.d.l.hac edictali ad eorum fauorem, vt per Socci. in.d.conſilio & licet

licet ſtatutum dicat,ſi mulier decedat, ſeu mulieredecedente ſine filiis ex eodem matrimonio &c.& conſequenter inferatur à contrario ſenſu,quòd licet ipſa dicatur decedere cum filiis primi matrimonii,nihilo minus maritus lucrari debeat,vt dictat ſtatutum, dummodo non extent filii ex ſecundo ma-matrimonio,tamen dico,quòd cum ex hoc diſpoſitio.d.l. hac edictali.diceretur corrigi,& ageretur de præiudicio filiorum primi matrimonii,quibus iura magis fauent,quàm ſecundo viro,vt ſupra,non debet ſumi tale argumentum à contrario ſenſu,ſeu per quod diceretur corrigi diſpoſitio.d.l.hac edictali,& fieri præiudicium filiis primi matrimonii,quia ſic diceretur lex illa corrigi per ſubauditionem,& repetitionem tacitam ſumptam ex iis verbis ſine filiis ex eodem matrimonio contra not. per glo.in.d.capitu.cupientes,ad ea,quę volunt ſcriben.in.leg.prima.§.huius ff. de offici.eius,cui mand.eſt iuriſdi.& in.l. ſi cum dotem in princip.ff.ſolut.matrimonio.Corroborantur prædicta ex iis,

6 †quæ in hoc articulo docto.dicunt in d.l.vnica,& in.d.authen. præterea. C. vnde vir,& vxor.quòd mulier,quæ prohibetur alienare ad præiudicium filiorum primi matrimonii ex diſpoſitione dicta lege hac edictali,debet ita contractum dotis,ſeu dotem ſecundo marito conſtituere,vt ex ipſis dotis alienatio prohibita non ſequatur:& conſequenter tempore contractus ſecundi matrimonii curare debet,ne dicta dotis alienatio prohibita fiat,hoc eſt,ne contingat ſecundum virum plus habere,quã quemlibet filium primi matrimonii argumen.dictę leg.vnicæ,& in leg. codicillis.§.inſtituto.ff.de lega. ſecundo & per gloſſ.ordinariam. & magiſtram, quam docto ibi, & alibi communiter ſequuntur,in leg.ſi ita quis.§. ea lege. ff.de verborum obligationi. optimus text.cum ibi nota.in leg.ea lege. C. de condict ob cauſ.& hoc argumento ad propoſitum vtitur Socci.in dicto conſil.& Bald.in dicta leg. vnica columna

7 tertia† Curabit autem hoc ſecundum Socci.in dict. conſilio & alios mulier volens ad ſecunda vota trãſire,& ſciẽs ſe habere filios ex primo matrimonio. & ſtatutum extare de lucrando dotem prout ſcire præſumitur ad nota.in capitu.primo extra de conſtitutio.& per Barto.& alios in leg. omnes populi.ff. de iuſtitia & iure.nam omnia bona in dotem ſecundo viro dare non debebit, ſed filiis primi matrimonii partem illis debitam ex diſpoſitione dictę leg. hac edictali reſeruabit:quod ſi mulier hoc non curauerit,id,quod plus datum erit ad præiudicium filiorum primi matrimonii,non valebit,nec ſecundo viro acquiretur,niſi ſtatutum expreſſe diceret,quòd maritus lucrari deberet totam dotem,vel certam illius partem etiam extantibus filiis primi matrimonii,tunc enim expreſsè conſtaret ſtatuentes voluiſſe derogare diſpoſitioni dictę leg.hac edictali ſecundum Paulum ibi.& clarius per Bald.in prima quæſtio.verſicu. In contrarium videtur:& hanc diſtinctionem veriſsimam fore ſum arbitratus, ſecundum quam olim in quæſtione facti reſpondi.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Appellatione à prætenſis grauaminibus deſerta ob lapſum fatalium iuris communis, negotium principale ipſo iure ad iudicem, à quo reuertitur.*

2 *Quid de ſtylo curiæ ſi cauſa appellationis vnà cum*

*cum negotio principali nullitatis,& attenta-
torum tam coniunctim, quàm diuiſim in cu-
ria commiſſa foret.*

3 *Sylus contra ius commune ſolùm in ijs caſi-
bus locum habet,in quibus expreſsè reperitur.*

4 *Appellatio an dicatur deſerta propter lapsũ
temporis à iudice præfixi,an verò propter la-
pſum temporis iuris communis,multùm differt*

5 *Falſa latinitas vitiat diſpoſitionem,& reſcri
ptum in corpore iuris clauſum.*

6 *Beneficialis cauſſa ex ſui propria natura ad
curiam deuoluitur.*

7 *In cauſſis beneficialibus,deſerta appellatione,
iudex ad quem absque noua commiſſione de
negotio principali non cognoſcit.*

8 *Cauſſam appellationis commiſſam eſſe vnà
cum negotio principali tam coniunctim, quã
diuiſim, quo modo intelliguatur, & quid
operetur.*

9 *Dictio vnà,cùm,& ſimiles quando acceſſo-
riè,& non principaliter coniungant,*

10 *Negotium principale ſui natura ad cauſam
appellationis à grauamine acceſſorie venit.*

11 *Dictiones tàm,& quàm quid importent.*

12 *Stilus curiæ,quòd finita appellatiõe remiſsio
non fiat.ſed iudex ad quem de negotio princi-
li in curia cognoſcat,quibus in caſibus locum
habeat.*

13 *Cauſa nullitatis,& attentatorum quãdo cau
ſam appellationis ſuſpendere dicatur.*

14 *Cauſa attentatorũ de quibus attentatis intel-
ligatur.*

Quæſtio. C X X.

APERTISSIMI iuris eſt ſecũ
dum regulas iuris communis,
1 quòd† iudex, à quo fuit appel-
latum à prætenſis grauaminibus ob de
ſertam appellationẽ per lapſum fata-
lẽ iuris cõmunis,anni videlicet,bien-
nii,& triennii,poteſt procedere in ne-
gotio principali,quod quidem hoc in
caſu ad eũ ipſo iure reuerſum eſt, etiã
ſi appellationi detuliſſet,vt eſt gloſſ. &
ibi Domin.in.c. cum appellationibus.
in fin.de appellation.in.vj. & Ioan.de
Imol.in clem.ſicut appellationem eod.
titu.vnde multò magis hoc verum eſt,
ſi appellationi non detuliſſet,vt habe-
tur in deciſ.rotę.xj.in nouiſ.in fin.Nec
inhibitio iudici à quo facta impedit hu
iuſmodi reuerſionẽ ipſo iure,quia eius
effectus vnà cum cauſa appellationis
durat,adeo quòd,illa deſerta,finitur ef
fectus inhibitionis ad tradita per docto
omnes in.c.vt debitus in glo.penul. de
appella.Sed quæſtio non parua agitur
2 †vtrum ex quo commiſſa fuit in curia
cauſa appellationis vnà cum negotio
principali,nullitatis, & attentatorum
tàm coniunctim,quàm diuiſim &c.ſal-
tem de ſtilo curiæ Romanæ,deſerta ap
pellatione vt ſupra,negotium principa
le abſque alia remiſsione ad iudicem à
quo reuertatur,an vero in curia rema-
neat cognoſcendum per auditorem ſa-
cri palatii,cui cauſa fuit commiſſa: &
idem eſſe concludendum exiſtimo,
quod iam dictum fuit,veluti Ioannes
de Imola & clariùs Felin.atteſtantur
in capitul.ex parte.S.in columna ter-
tia & penultima de reſcriptis. & habe-
tur in deciſio.rota.447.in antiquis,&
114.in nouiſsim.incipient.Nota. quòd
maior pars cum pluribus aliis, quas i-
pſi referunt:idem ſenſit Deciſi. in.d.c.
vt debitus in.viij.notab. Et quamuis
Felin.in.c.cauſam quæ.columna octa-
ua de reſcriptis.& in capitu.olim co-
lum.pen.de excep.videatur affirmare,
de ſtilo curiæ eſſe,quòd qñ cauſa appel
lationis à grauamine committitur vnà
cũ negotio principali auditori rotę,ne
gotiũ principale nõ reuertatur ad pri-
mũ iudicẽ à quo etiã ſi auditor pronũ-
ciet fuiſſe male appellatum, tamẽ idẽ
eſſe

eſſe non dicit, nec atteſtatur, quando appellationis cauſa deſerta eſſet, ac finita per lapſum temporis à iure communi præfixi: † imò cum ſtilus curiæ
3 in hoc caſu iuri communi ſit contrarius, vt ibi dicit Felin. ſolum in iis caſibus ſeruandus eſt, in quibus expreſsè ſtilus reperitur, & non in aliis, neque in caſu, de quo agitur, cum nullibi hic ſtilus reperiatur, quādo appellatio per lapſum temporis à iure communi præfixi deſerta foret: vnde non eſt dicendum ita facile in hoc ius commune corrigi, & tolli per ſtilum curiæ arg. c. cum expediat. de electio. in. vj. neque nos id, quod ſtilus non dicit. dicere debemus. argu. l. ſi ſeruum. §. non dixit prætor. ff. de acquir. hæredit. Quando autem Felin. ſtilum curiæ extare teſtatur, loquitur in appellatione finita per pronunciationem iudicis ad quem, bene, vel male appellatum pronunciando, quo caſu fateor, ſtilum eſſe, vt cauſa negotii principalis non reuertatur, nec remittatur ad iudicem, à quo: & ita in terminis omnes deciſ. Rotę loquuntur, veluti eſt deciſio. xj. in nouis incip. fuit dubitatum, vt ex verbis deciſ. colligitur, dum ponit ſecundam limitationem ad regulam traditam, quæ loquitur, quando per iudicem eſſet pronunciatum, ergo & limitatio loquens de ſtilo curiæ in hoc caſu debet intelligi, cum limitatio, & exceptio de regula eſſe debeat iuribus vulgar. ita hanc deciſ. declarat Decius in. d. c. vt debitus. in. vij. notab. & hoc clarè demonſtrant verba deciſ. dum loquitur conditionaliter dicendo regulariter pronunciato per iudicem male appellatum, quæ ſunt verba ablatiui abſoluti conditionem facientia, quæ expreſsè innuunt, ſtilum curiæ eſſe, ſi pronunciatum ſit &c. ergo quando appellatio deſerta eſſet, vt ſupra, ſtilus curiæ locum non habebit, ſed ſolum in caſu ſuo, extra quem ius commune per ſtilum corrigi non eſt dicendum. Quinimò docto. omnes volunt in. c. ex literis. de conſtitut. ibique Abb. quòd ſtilus ſeruandus ſit, quando iuri communi non eſt contrarius, & vbique ſcriben. hoc tenent, quos ad longum referre poſſem. Non obſtat deciſ. Bellame. ccxxxvj. incip. in cauſa domini. P. circa fin. quoniam ipſe non ponens deciſionem, ſed volēs aliud, quod in deciſione continebatur, probare incidenter & argumentando illud dicit, & cum ius commune mutandi, & corrigendi authoritatem non habuerit, ſicuti de Gratiano dicitur, illius dictis, argumentis, & deciſionibus non ſtatur, neque fides adhibetur, quoties ius commune aduerſaretur, vt volunt doctor. omnes in. c. j. de conſtitut. ac deciſio illa Rotæ, quam AEgid. ibi vult probare, ad caſum noſtrum non facit, vt inſpici
4 poteſt. † Præterea deciſio illa, omniaq; in ea dicta procedunt, quando appellatio fuiſſet deſerta per lapſum temporis præfixi à iudice, quo caſu quo ad appellantem ſolum, & non quo ad iudicem deſerta dicitur. c. ex inſinuatione. & no. in. c. ſicut. de appellatio. ideoque iudex iuriſdictionem retinens adhuc negotii principalis iudex remanet: nos verò ſumus in appellatione deſerta per lapſum omnium fatalium iuris communis, videlicet anni, biennii, & triennii: quo caſu appellatio deſeritur quo ad partem, & quo ad iudicem, vt illius iuriſdictio finiatur clemen. ſi appellationem. de appellatio. cum aliis præalleg. nam terminus iuris eſt nedum ad inchoandam, ſed ad finiendam quoque appellationis cauſam, at terminus hominis

minis ſolùm ad inchoandam, vt habe-
tur in.c.cum ſit.& in.c.ſæpe. per Imol.
in.iij.colum.de appellat.Et pro hac dif
ferentia inter lapſum horum tempo-
rum & iuris communis,& hominis,vel
iudicis faciunt not.per Felin.in.d.c.ex
parte.S.in fi.v.colum.& per Bellame.
in deciſ.cclix.& ea, quæ habentur in
deciſ.Rot.xcviij.in nouis.incipiē.licet.
appellatio.in fin.verſi.in vlti,addit. Et
hæc eſt vera,ac iuridica reſponſio.Ne-
que in hoc eſt vera, neque bona diffe-
rentia inter appellationem à ſententia
diffinitiua, & appellationem ab inter-
loquutoria : non enim in appellatione
à diffinitiua deſerta per lapſum tem-
poris præfixi ab homine negotiū prin-
cipale cognoſcendum remanet apud
iudicem ad quem,& ſecus eſt, in deſer-
ta per lapſum temporis iuris commu-
nis, in qua negotium principale ipſo
iure ad iudicem, à quo reuertitur, quia
in ſententia diffinitiua de magno præ-
iudicio tractetur,ſed ratio eſt, quia per
lapſum temporis ab homine præfixi
appellatio deſeritur quo ad partem, &
non quo ad iudicem : quod ſecus eſt in
lapſu temporis iuris communis, vt ſu-
pra dictum eſt, quæ ratio pariter mili-
tat in appellatione ab interloquutoria,
& à grauamine, cuius cauſa vnà cum
negotio principali commiſſa eſſet. Et
ex his reſpondetur ad id, quod dici poſ
ſet rationē in.d.deciſ.Bellam.ccxxxvj.
eſſe generaliorem dicto, prout eſſe re-
gulariter debet, nam id, quod ibi dici-
tur,non eſt ratio finalis deciſionis, imò
nec pro ratione deciſionis ibi ponitur,
ſed eſt dictum argumentatiue ad pro-
bandum illud,quod in deciſ.dicebatur,
fueruntque verba AEgid.non habentis
authoritatem tollendi ius commune,
vt dictum eſt. Quod ſi argumentum
illius verum eſſet, profectò procederet
ſolum in caſu,in quo loquitur,& quem
vult probare, vt iuri communi minus
præiudicetur iuribus vulga.verba ad-
huc in fi.illius deciſ.poſita,quæ ex op-
poſito contra ius commune adducun-
tur,ſi rectè inſpiciantur, & prout in li-
5 bro meo leguntur, † continent falſam
latinitatem, quæ vitiat diſpoſitionem,
& reſcriptum clauſum in corpore iu-
ris,vt dicit Bal.in.l.eam,quam.in.j.co-
lum.C.de fideicom. Præterea notanda
ſunt verba illa in.d.deciſ.dum dicitur,
quia curia nunquam remittit, ex iis
enim apparet, illam loqui in caſu, quo
remiſsio aliâs erat neceſſaria, & illi de
iure locus erat:At appellatione deſer-
ta per lapſum biennii, de qua in hoc
caſu agitur, locus non eſt remiſsioni,
nec ea de iure facienda eſt, quia ipſo
iure negotium principale reuolat, &
reuertitur ad iudicem à quo ad not.in
d.c.cum appellationibus.& per Imo.in
d.clement. ſicut appellationem. Clarè
itaque ex verbis dictæ deciſ. colligi-
tur,quòd in alio caſu loquitur,quàm in
noſtro,videlicet quando appellatio de-
ſerta eſſet per lapſum temporis à iudi-
ce præfixi, quo caſu de iure locus eſt
remiſsioni, ex quo iudex adhuc rema-
net. Non obſtat etiam deciſ.Bellamer.
cccccxx.incip.concluſio.circa princ.&
fin.cum ſimil. Quia contrarium deci-
ditur in deciſ.Rot.ccccxlvij.incip.not.
quòd maior pars in antiquis, ac etiam
in deciſ.cxvij.in nouis.incipien.maior
pars. Adde, quòd. d.deciſ.cccccxx. lo-
quitur, quando fuiſſet appellatum à
6 grauamine in cauſa beneficiali,† quo
caſu æquè principaliter ex propria na-
tura cauſæ ad curiam deuoluitur, &
cauſa huiuſmodi appellationis com-
mittitur non ſolum, vt grauamen re-

paretur, ſed etiam & magis principali-
ter, vt cauſa beneficialis,& negotii prin
cipalis ad curiam deuoluatur,& in illa
cognoſcatur,& hoc eſt ex propria na-
tura cauſæ, vt eſt tex.in terminis in ſi.
iuncta glo.& ibi doctor.in.d.c.vt debi-
tus. vbi finita cauſa appellationis per
iudicis pronūciationem principale ne-
gotium ad iudicem,à quo remittitur:
fallit in cauſis maioribus,vt ibi, & ma-
iores cauſæ ſunt inter alias,de quibus
habetur in.c.primo. de electio.in.vj.&
in clement.cauſam. eod.tit.& ſic bene-
ficiales, de quibus propriè loquitur.d.
7 deciſio.cum ſimilib.Prætereà † etiam in
cauſis beneficialibus deſerta appella-
tione iudex ad quem non poteſt de ne-
gotio principali cognoſcere abſq; no-
ua commiſsione,vt in dicta deciſi.cccc-
xlvij.&.cxvij. Et ita ponderat Ioan.de
Imol.vt refert Felin.in dicto.c.ex par-
te.S. in.iij.colum. Nec repugnat, cau-
ſam appellationis fuiſſe commiſſam
vnà cum negotio principali tam con-
iunctim, quàm diuiſim. Quia reſpon-
8 detur,† hanc clauſulam conſuetam ap-
poni in huiuſmodi commiſsionibus de
iure intelligendam,ac interpretandam
fore in puris terminis iuris communis,
ne in aliquo ius commune tollatur,&
corrigatur,vt colligitur ex iis,quæ Fe-
lin.& alii communiter volunt in cap.
cauſam,quæ. per illum tex.de reſcript.
& faciunt tradita in ſimili per doctor.
in.c.vt debitus. in glo.penult.& in no-
tab.de appellatio.quòd, ex quo de iure
communi cum commiſsione cauſæ ap-
pellationis à grauamine intelligitur
etiam commiſſum,& deuolutum nego-
tium principale, ſi expreſsè etiam com
mittatur cauſa appellationis vnà cum
negotio principali, hæc expreſsio nihil
operatur, & in puris terminis iuris cō-
munis intelligitur, & ſic acceſſoriè,&
in caſu, quo eſſet pronunciatum bene
appellatum per text.in dicto.c.cauſam.
iuncto dicto.c.vt debitus.& ita in no-
ſtris terminis voluit Roma.in conſilio
ccclxij.incip.quo ad primum.& AEgi.
Bellame.in deciſ.ccccxix.incip.ſi audi-
8 tori.cum ſequen.Præterea † in iis, quo-
rum natura eſt, vt vnum alteri acce-
dat, hæ dictiones vnà, cum,& ſimiles
coniungunt acceſſoriè,& non princi-
paliter, vt in.l.j.& ibi Bart.cum.l.ſeq.
9 ff.de pecul.lega.Sed † in appellatione à
grauamine principale negotium ſui na
tura accedit,& ad cauſam appellatio-
nis acceſſorie venit, ad ea, quæ doctor.
communiter volunt in dicto.c.vt debi-
tus.in penult.glo.vbi Imol.poſt Anto.
& Ioan.Andr.inquit, quòd ſi cauſa ap-
pellationis à grauamine cum omnibus
ſuis acceſſoriis,append.incidēt.& emer-
gent.cōmittatur, ex hoc dicetur etiam
commiſſum negotium principale, quia
eſt de acceſſoriis, & appenditiis cauſæ
appellationis.Ergo ſequitur,quòd licet
expreſsè committatur cauſa appella-
tionis vnà cum negotio principali, ta-
men negotium principale dicetur ac-
ceſſoriè commiſſum,& non principa-
liter, maximè quando propria natura
negotii principalis per ſe non eſt, vt in
curia cognoſcatur. Ex quibus infero
idem eſſe, ſi exprimantur etiam illa
verba tam coniunctim, quàm diuiſim,
tum quia debent in terminis iuris com
munis interpretari. d. c.cauſam, quæ,
tùm quia licet hæc expreſsio tàm con-
iunctim tacitè non inſit,& ideo ali-
quid operari debeat, ea tamen opera-
bitur vltra ius commune,quòd cum de
iure communi de negotio principali
prius cognoſci nequeat, quam de cau-
ſa appellationis, nec ſimul, ſed poſt il-
lam

lam expeditam, vt volunt doct.omnes in dicto.c.vt debitus. & argumento.c. ſuper quæſtionum. §.primo. de officio delega. hæc expreſsio tàm coniunctim operabitur, vt ſimul, & ante finitam cauſam appellationis cognoſci de negotio principali valeat. Expreſsio vero illa quàm diuiſim cum tacitè de neceſsitate ineſſet ad not.in dicto cap.vt debitus. vltra ius commune nihil operabitur, ſed in terminis iuris communis intelligetur, & conſequenter non efficiet,vt cauſa negotii principalis dicatur principaliter commiſſa, ſed vt veniat acceſſoriè, & iudex ad quem ita demum de negotio principali cognoſcere valeat, ſi pronunciatum fuerit bene:vel male appellatum iuxta dicto c.vt debitus.& in deciſ.Bellame.cccc-xix.incipien.ſi auditori.vbi interpoſita appellatione ab interloquutoria, vel à grauamine ante ſententiam, ſi mille commiſsiones ſuper negotio principali impetrentur, ſemper impetratæ cenſentur ſub hac conditione, ſi pronunciatum fuerit bene, vel malè appella-
11 tum. Accedat huc, quòd † illa verba tàm,& quàm idem important, quod ſicut,vel pariter, & dictio tàm ponit caſum magis dubitabilem, dictio vero quàm ponit caſum non dubitabilem, vt in.l.non ſolùm.§.ſi mandato. ff.de iniuriis. & ſenſus eſt, quòd ſicut diuiſim, ita coniunctim cognoſci poſsit argumento dicto.c.ſuper quæſtionum.§. j.cum ibi not.de officio delegati. Cum ergo hæc expreſsio tàm coniunctim, quàm diuiſim poſsit aliquid vltra ius commune operari,videlicet quo ad ordinem cognoſcendi,& procedendi,non debet aliud operari, per quod in totum ius commune in caſu noſtro tolleretur, hoc eſt quòd negotium principale ita diceretur commiſſum, vt etiam iudex ad quem remaneret iudex negotii principalis poſt appellationem deſertam propter lapſum temporis iuris communis, quia ſic ius commune in totum corrigeretur,ſed reſcriptum hoc debet intelligi in terminis iuris communis, quòd iudex remaneat, ſi finita ſit cauſa appellationis per pronunciationem iudicis bene, vel malè appellatum pronunciando, non autem per deſertionem, de qua ſupra: & hoc modo loquitur, & procedit ſtilus curiæ, vt clarè, & in indiuiduo videtur deciſio Rotæ.cccxcj.in antiquis.incipien.No. quòd auditor ſub titu.de foro competen.quæ loquitur,quando cauſa appellationis vna cum negotio principali commiſſa eſſet, & iudici commiſſum, vt diuiſim &c. poſſet procedere: & tamen præſupponitur ibi,quòd de negotio principali iudex poſsit cognoſcere, ſi pronunciatum ſit bene,vel male appellatum, & hoc habet ſtilus, quamuis contrarium ſit de iure, vt ibi habetur,ſi verba deciſionis rectè ponderentur. Et
12 †conſequenter ſtilus curiæ, quòd finita appellatione remiſsio fieri non debeat,ſed iudex ad quem in curia de negotio principali cognoſcat, in tribus duntaxat caſibus locum habere reperitur. Primus eſt, quando eſſet pronunciatum bene,vel male appellatum. Secundus, quando appellatio eſſet deſerta per lapſum temporis præfixi à iudice. Tertius eſt in cauſa beneficiali deſerta appellatione quomodocunq; ſecundum aliquos: in aliis vero caſibus ſtilus locum ſibi non vendicat. Et hoc ſtilus contra ius commune addit, nam de iure communi quando iudex ad quem bene appellatũ pronunciat,tunc negotium principale ab ipſo cognoſci-

tur, nec remittitur ad iudicem à quo: Secus quando male appellatum, pronuntiauit, vt in.d.c.vt debitus. At de ſtylo curię ſiue iudex ad quem pronũtiet bene, ſiue male appellatum, ſemper negotium principale ab ipſo iudice ad quem remanet cognoſcendum. Præterea hoc, quòd negotium principale coniunctim cognoſcatur, amplius verificari non poteſt, ſed diuiſim tantum, quia deſerta eſt appellatio, & hoc de neceſsitate inerat ex iuris diſpoſitione: & ideo illa expreſsio diuiſim nihil operari debet, vt in.l.iij.& ibi Bar. ff.de legat.j.& ſupra dictum eſt. Non obſtat, ꝙ cauſa attentatorum, & nullitatis fuit inchoata, quæ ſemper durat, & cauſam appellationis ſuſpendit

13 &c. †Quia nulla poteſt imaginari cauſa nullitatis, cum nulla fuerit lata ſententia diffinitiua, vel interloquutoria, quæ nulla dici queat: item per ſolam commiſsionem cauſa non dicitur inchoari, imò adhuc res eſt integra.c.gratum.c.relatum de offic.delega. ſed saltem citatio, requiritur, vt ibi.& argu. text.in clemen.fin.vbi not.vt lit.penden.vbi caſus: Nec ſufficit inhibitionem fuiſſe factam, aut citationē fuiſſe per iudicem commiſſam, niſi ad notitiam aduerſarii perueniſſe probetur, vt in.d.clemen.fin.cum glo.cauſa ad hæc attentatorum, & nullitatis dicuntur acceſſoriè commiſſe, vt in ſimili ex prædictis colligitur, & ex verbis reſcripti: nam fuit commiſſa cauſa appellationis vna cū negotio principali, vna cū cauſa nullitatis, & vnà cum cauſa attentatorum, nec aliter verba reſcripti poſſunt intelligi, ergo deſerta appellatione de eis iudex amplius cognoſcere non poteſt Car.in cle.ſi appellationē de appella. Conſiderandum eſt etiam

14 † quòd commiſsio cauſæ attentatorū intelligitur de attentatis iam tempore commiſsionis, & non de aliis nondum attentatis, quia non entis nullæ ſunt partes. Sed attentata poſt appellationem interpoſitam à grauamine, & ab interloquutoria ante inhibitionem factam nō poſſunt reuocari, nec peti, vt reuocent, niſi prius de veritate cauſæ appellationis conſtet, de qua ex euētu litis, & per ſententiam conſtare dicitur, vt eſt tex.cum glo.& ibi doct.in.c. non ſolum, & per domi.in.c.vt ſuper. de appel.in.vj.facit, quod habetur per doct.maxime Phili.Franc.in.c.ſignificantibus de appel.Domini.in.c.romana.§ quod ſi eod.tit.in.vj & per Ioan. Andr.& alios in.c.dilectę.de exceptio. propterea ſequitur, ꝙ cauſa attentatorum in hoc caſu non dicitur.nec poteſt pendere.niſi bene appellatum pronuntiatum fuerit, vel ſaltē niſi fuerit probatum, quia tunc ex euentu litis de veritate cauſæ conſtare dicitur: Non poteſt igitur in caſu noſtro dici, cauſam attentatorum ſuſpendiſſe cauſam appellationis: Alioquin mirabilis, & iniqua cautela ſequeretur, ꝙ ne per.xx.annos, & vltra fatalia appellàtionis ab interloquutoria currere poſsint, ſemper commiſsio cauſæ appellationis cū cauſa attentatorum ſimpliciter peti poſſet, per quam ſimplicem commiſsionem etiam attentorum cauſa appellationis ſemper in ſuſpenſo remaneret, quia appellans dicere poſſet, ego cauſam attentatorum proſequi intendo, & ſic appellatio etiam poſt annos.x.vel. xx.nō deſereretur quod quidem valde ridiculum eſſet dicere, & fraudulentū, & contra ea, quæ ſcrib.cōiter præſupponunt in.d.c.ex parte.§.& in.d.clem. ſi appellationem, qui præſupponunt omnino

omnino appellationem deſeri poſſe nõ obſtante commiſsione cauſæ ſuper attentatis ſimpliciter facta:& ideo dubitant, an deſerta appellatione iudex ad quem poſsit attentata reuocare: Requiritur etiam vltra commiſsionem cauſę attentatorum, ꝙ cauſa ſit inſtructa, vel quia ſit petitum infra ſua tempora, vel iudex hoc ex officio ſuo implorato fecerit, vt habetur per doc. maxime Philip. Franc. in. c. dilecti .ij.& in. c. bonæ memoriæ. de appella.& per do. de rota in deci. clxxxv.& cij. vel. cv. inci. item ꝙ fatalia: Secus ſi attentata eſſent poſt inhibitionem, vel delationem iudicis, vel poſt appellationem à diffinitiua, vel infra decem dies datos ad appellãdum, vt habetur in. d. c. non ſolum cum ibi no. Et hæc omnia de iure veriſsima eſſe cenſui.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus cum conſenſu totius capituli vel maioris partis ſtatuere poteſt, vt clerici, & canonici tam recepti, quàm recipiendi ſoluant certam portionem redditũ & fructuũ maximè vacantium beneficiorum, ſeu prabendarum pro fabrica, & aliis eccleſiæ neceſsitatibus.*

2 *Eccleſia noua in parochia aliena quando adificari poſsit.*

3 *Decimas in aliena parochia percipiendi ius quãto tempore præſcribatur.*

4 *Decimas ſoluendi libertatem, aut illas exigendi ius laici nullo tempore præſcribunt.*

5 *Prælatus inferior an iura epiſcopalia aliquo modo aduerſus epiſcopum, vel eccleſiam cathedralem præſcribat.*

6 *Subditi epiſcopo obedientiam contra ipſum non præſcribunt.*

7 *Nec limites eccleſiæ.*

8 *Nec viſitationem, aut procurationem.*

9 *Suſpenſus quando celebrando dicitur effici irregularis,*

Quæſtio CXXI.

REVERENDISSIME Domine, Difficultatibus mihi propoſitis reſpondendo Pri-
1 mo † conſtitutionẽ, quam. T. R. D. ꝑ Eccleſiæ neceſsitatib⁹, & fabricæ reparatione edere ſtatuit, iuſtam, validamque eſſe affirmo, nam epiſcopus cum conſenſu totius capituli, vel maioris partis ſtatuere poteſt, vt clerici & canonici tam recepti, quàm recipiendi certam portionem redditaum de bonis eccleſiarum ſeu præbendarum pro fabrica, aliiſque eccleſię neceſsitatibus ſoluere teneantur. c. fin.& ibi ſcriben. de his, quæ fiunt à maio. par. ca.& Abb. in. c. j. de eccle. ædi.& in. c. vnico vt eccle. bene. cum pluribus aliis. Eoque magis ſtatutum huiuſmodi valeret, ſi de fructibus.&, redditibus vacantis beneficii, ſeu præbendæ fieret. c. ſi propter, & ibi Ioan. Andr.& Moder. in. ij. notabili de reſcriptis. in .vj. Addo etiam,
2 † quòd pro neceſsit. ite, & commodo parochianorum, vt ob itineris difficultatem vel lõgitudinem, nouæ eccleſiæ in parochia aliena ędificari poſſunt etiam cum præiudicio matricis eccleſiæ, dummodo hoc fiat de licentia papæ, & non aliter. c. j. c. ad audientiam c. de his.& vbique Abb. de eccle. ædifi.
3 Secundę difficultati reſpondeo, † ꝙ ius percipiendi decimas in parrochia aliena prælatus, ſeu rector nomine ſuæ eccleſiæ ſpatio tanti temporis, de cuius initio memoria contraria non
4 extat, præſcribere poteſt: † At laici parochiani libertatem ſoluendi decimas, aut illas exigendi ius aduerſus eccle-

ſiam nullo tempore præſcribere poſſunt.c.cauſam de præſcri.iuncto.c.j.e. titu.in.v.j& ad not.in.c.de quarta de
5 præſcriptio. † An autem rector ſeu prælatus inferior ſpiritualia, aut alia iura epiſcopalia in totum, vel in partem aduerſus epiſcopum,ſiue eccleſiã cathedralem præſcribere valeat,habetur in.c.cum olim.in.c.de quarta, in capitulo auditis, & in capitu.ad aures
6 de præſcriptio. Refert tamen.† an ſubditi epiſcopo obedientiam contra epiſcopum velint præſcribere,& planè dicendum eſt no poſſe.c.cum non liceat. de præſcri.glo.in.c.paſtoralis de dona.
7 † an vero limites eccleſiæ præſcribere, velint, & ſimiliter dicendum eſt non poſſe.c.licet.xvj.qõ.iij .ſed ſolum ea, quæ extra limites ſunt,præſcribi poſſunt.c.quicunque.& ibi glo.cau.et.qõ.
8 Ex quibus infertur, † ſubditos aduerſus epiſcopum ſuum viſitationem, & procurationem præſcribere non poſſe, quia obedientiam hoc modo præſcribere dicerentur.c.cum ex officii.de præſcrip.ſed alius prælatus epiſcopo non ſubditus illas in ſubditos epiſcopi præſcribere poſſet.d.c.cum ex officii.d.c. cum olim.d.c.aures.d.c.auditis,&.d.c. quicunque.Super vltimo dubio. Do-
9 ctores diuerſimodè loquuntur, † nam Specula.in tit.de officio lega.ſub rub. de diſpen.§.iuxta,inquit nullum effici irregularem,niſi in caſibus à iure expreſsis.Cardi.autem Flor.in clemen-ti.fin.in verſic.quod ſi in fi.ver.de pœnis dicit, ꝙ ſolum ſuſpenſus à diuinis celebrando efficitur irregularis ,ſecus ſi ſuſpenſus ſit à quocunque alio officio.Specula.etiam in.d.§.iuxta ver.vt autem in hac ait ,ſuſpenſum ab officio diuino celebrantem effici irregularẽ, ſecus ſi ſimpliciter à beneficio ſuſpenſus eſſet,qui ſubdit etiam,ꝙ ſuſpenſus ab homine, ſiue à canone ob aliquod graue crimen celebrando irregularis efficitur,ſecus ſi ob aliquod defectum perſonæ,vel factum aliquod,ex quo infamia non irrogaretur, ſed ſuſpenſus propter infamiam ex notorietate criminis ortam celebrando irregularis efficitur.De hac materia habetur per glo.in.c.tanta de exceſ.prælat.verum nanc ſatis mihi placet dictum do.Car. in.d.cle.fi.ꝙ ſuſpenſus à diuinis,qualis eſt excommunicat⁹,aut aliter à diuino officio ſuſpenſus, celebrando fit irregularis,ſecus ſi eſſet ſuſpenſus ab aliquo alio officio taliter, ꝙ non à diuinis : nam ſi ab officio ſimpliciter eſſet ſuſpenſus,in dubio à diuino ſuſpenſus intelligeretur.c.cum æterni de re iudi. in.vj & ideo celebrando irregularitatatem incurreret.Quare coniungendo dicta præfatorum ſcribentium dicerẽ, ꝙ ſuſpenſus à diuinis, vel ſimpliciter ab officio dicitur celebrando effici irregularis,vt per Cardi.Specu.in locis allegatis:idem ſi ſuſpenſus quis eſſet à canone,ſeu ab homine ob aliquod graue crimen, vel ob infamiam ortam ex crimis notorietate per prædicta: habetur etiam de hac materia per Domi.& Moder.in.d.c.cum æterni.§.ſi turris.Et hæc ſunt , quæ ſuper dubitationibus præmiſsis ocurrerunt.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Curatores neceſſarii quibus perſonis dentur, & quorum citatio in datione requiratur.*

2 *Curator cum pleniſsima cauſa cognitione,& cum citatione eorum,quorum intereſt,quando detur.*

3 *Mente captus quis dicatur.*

Cura

4 *Curatoris datio ex vna cauſa ex pluribus propoſitis valet,ſi illa ſit per ſe ſufficiens.*

5 *L.Seiæ egreſſæ.de tuto.& cura.da.ab his.declaratur.*

Datio tutoris contra expreſſum iuris errorem non valet.

6 *L.tutor ſi petitus.ff.de tuto.& cur.dat.ab his declaratur.*

Datio tutoris vitiatur,ſi petitum ſit illum dari ex vna cauſa,& ex alia non vera datus fuerit.

7 *Curatoris datio nulla ex nouiter deductis,debet à iudice confirmari,vel ſaltem de nouo fieri.*

Quæſtio CXXII.

IN QVAESTIONE Quandoque verſatum eſt, virum curatoris datio,& adminiſtratiōis bonorū ꝓhibitio ob talem mentis,& ingenii debilitatem,propter quam ſupereſſe quis rebus ſuis bene gerendis nequeat,valide potuerit decerni abſque citatione illius,cui curator datus,& adminiſtratio prohibita fuit,ſed de illius imbecillitate ex conſanguineorum,& aliorum vicinorum fide digno teſtimonio con-
1 ſtare ſuffecerit.Profectò † non ſolum prodigo,& furioſo lex de curatore pro uidendum eſſe voluit,vt in.l.j.ff.&.C. de cura.furio.ſed etiam omnibus aliis, qui reb⁹ ſuis ob mentis, & conſilii,animique defectum ſupereſſe non poſſunt.l.ij.l.& mulieris. ff. eodem titu. l.hi, qui in princip.ff.de tuto.& cura. dat.ab his.veluti ſunt mente captus. §.& mente captus inſti.de cura.&.l.tā & dementis.C.de epiſco.audi.Fatuus. Mutus, Surdus,Amens, & Demens.l. vet ſurdo ff.de priui.cred.l.obſeruare. l.conſilio.ff.de cur.furio.& in,§.& hęc verba in auth.vt hi,qui obliga.Veluti etiām eſt captus ab hoſtibus.l.idem.ff. de priui.credi.l.j.ff.de mune.& hono. & venter.l.bonorum.l.ſi ventri.ff.de priuile.credi.l.ventri.ff.de tut.& cura. dat.ab his,qualis eſt etiam mulier luxurioſa.l.& mulieri.ff.de cur.furio.Et debiles,qui aliquo perpetuo morbo laborant.l.iiij.in fi.ff.de priui.credi.cum l.Fulcinius.§.planè,&.§.adeo ibi quia ſuus non eſt.ff.ex quib.cau.in poſſ.ea-
2 tur † Et huiuſmodi perſonis de curatore eſt cum pleniſsima cauſæ cognitione per iudicem prouidendum,vt in d.l.obſeruare.ex quibus infertur citationem eorum,quorum intereſt immediate,vel mediatè, eſſe neceſſarium,vt in terminis innuit Ange.& Imo.in.l.is, cui quaſi circa finem.ff.de ver.ob.ar.l. in cauſę.la.j.§.cauſa cognita.ff.de mi. Quod tamen diuerſimode intelligendum eſt,nam ſi aliqui ex prædictis tales ſint, qui intellectum habeant, & ante quàm bonorum adminiſtratio ipſis interdicta foret,plenam ſuorum bonorum adminiſtrationem habebant qualis eſt prodigus dicta.l.is, cui,&.d. l.hi qui.§.diuus,tunc ipſe citandus eſt, cum de illius præiudicio reſpectu adminiſtrationis agatur : volunt Ange. Paulus de caſtro.Ioannes de Imola,& Alexan.in dicta.l.is,cui circa fin.At ſi tales eſſent,quorum citatio parum,vel nihil operaretur ob ſui ingenii defectum, & conſilii, debilitatem, quales ſunt furioſi,mente capti,amentes,
7 fatui,& alii ſimiles,tunc ſufficit,quòd ad dandum curatorem vocati fuerint cognati, affines, vicini, amici, viri prudentes, vel medici, qui ſcire & cognoſcere poſsint,au ille cui dadus eſt curator,talis ſit,qui rebus ſuis gerēdis ſupereſſe nequeat:quorū iudicium

Iudex ſequi debet, vt colligitur ex his.
quæ dicit Bar. in d.l. obſeruare. & opti-
mè probatur argu. l. hæc autem. §. pri-
mo cum gloſ. & ibi Barto. ff. quibus ex
cau. in poſſ. eatur, Bart. in l. ſcire. §. fin.
ff. de tuto. & curat. dat. ab his. Alexan. in
l. contra pupillum. ff. de re iudic. l. ergo
ff. ex quibus cau. maio. Nec opus eſt, vt
hi, qui mente, & intellectu carent, re-
busq́; ſuis ſupereſſe non poſſunt, citati
fuerint: cum lex illis adminiſtrationē
interdixerit, vt per ſcriben. præallega-
tos in d.l. is, cui: ſicut quando de tutore
dando pupillo tractatur, ipſe pupillus
non eſt citandus, ſed cōſanguinei, ami-
ci, vt vicini, & affines pupilli vocandi
ſunt, vt inquit Alexan. in d.l. is, cui in
fin. Bar. in l. magis. §. in primis. ff. de re-
bus eorum, & optimè habeť per Alex.
in d. l. contra pupillum. vbi diſputat,
an, quando agitur de præiudicio pupil
li, ſolus pupillus citari poſsit, & valet
citatio, & Alex. ipſe in l. de vnoquoq;.
in princ. colum. vlti. ff. de re iudica. in-
quit, quod quando agitur de interdicē-
da adminiſtratione, & ſic de dando cu-
ratorem illis, quibus iura volunt pro-
uidendum eſſe ob morbum perpetuum
vel defectum mentis, & ſani, ſeu inte-
gri iudicii veluti ſunt furioſus, aut men
tecaptus, illi non ſunt citandi, & alle-
gat Bal. Angel. & alios in dicta l. is, cui.
Quamuis igitur prodigus citari debe-
ret. Secus tamen eſt in aliis, qui intel-
lectu carent, & conſilium animi non ha
bent, quales ſunt mentecapti, inſani,
ſtulti, fatui, & ſimiles, licet nullum fu-
rorem oſtēdant. Nam, vt declarat Bal.
in l. humanitatis. colum. iij. C. de im-
3 pub. †Mentecaptus eſt is, cui mens de-
ficit, & conſilium animi, & eſt in quo-
dam habitu quietæ mentis, quia nullū
furorem oſtendit. Cui tamen de iure vt
furioſo, dandus eſt curator, vt ſupra,
propter ipſius ingenii, & iudicii debili-
tatem, quæ debilitas de iure ſufficit ad
dationem curatoris, quia ex ea infer-
tur quem dici mētecaptum, vt per Bal.
ibi. Quod verum eſt quando illa talis
eſt, vt quis rebus ſuis gerendis ſupereſ-
ſe non poſsit, nam iis omnibus, qui in
tali cauſa ſunt, prouidendum eſt de cu
ratore d.l. hi, qui. in prin. ff. de tutor. &
curat. dat. ab his. l. ij. ff. de cura. furio.
cum aliis ſupra allegatis. Cum itaque
Titio in q. facti fuerit datus curator, &
illi adminiſtratio interdicta decreto iu
dicum, ob debilitatem, & imbecillitatē
ingenii, quàm ex dictis ſuorum conſan
guineorum, & aliarum perſonarum fi-
de dignarum talem fuiſſe conſtitit; vt
rebus ſuis bene gerendis ſupereſſe ne-
quiuerit, decretum huiuſmodi debet di
ci validum, ex quo cum maxima inqui
ſitione fuit à iudicibus interpoſitum. l.
obſeruare. ff. de curat. furio. Nec opus
fuit Titium citari; quia datus fuit illi
curator ob ingenii debilitatem, & ſic
vt mentecapto, quo caſu ſatis fuit con-
ſanguineos, amicos, vicinos, & affines
illius vocare per ea, quæ ſupra dicta
4 ſunt. †Non poteſt etiam decretum hu-
iuſmodi inualidari, quia petitum fue-
rit, curatorem Titio dari etiam, quia
prodigus eſſet; neque cōſtabat illum
tempore dationis curatoris fuiſſe pro-
digum ad tradita per ſcriben. poſt glo.
in dicta. l. is, cui, nam licet verum ſit,
eum non fuiſſe prodigum, tamen fuit
mentecaptus ob illius ingenii, & iudicii
talem debilitatem, vt rebus ſuis bene-
gerendis ſupereſſe non poſſet, & con-
ſequenter talis, cui de iure prouideri
de curatore debuit dicta. l. ſecunda di-
cta l. hi qui. cum aliis ſupra allegatis &
ſufficit, quod ex vna cauſa ex pluribus

pro

propoſitis datus fuerit curator, dummodo illa ſit per ſe ſufficiens Barto.in l.tutor.colum.ſecunda verſ.ſed quæro quid ſi.ff.de tuto.& cura.dat.ab his.& vtile per inutile nõ vitiatur c.vtile.de regulis iuris.in.vj.l.an inutilis.ff.de acceptila. cum aliis. Nec obſtat. l. ſciæ egreſſæ.de tutor.& curato.dat. ab his.
5 †Quia, vltra Bartol.in dicta. l. is cui. ibi non valuit datio tutoris,quia datus fuit tutor non vt pupillo, ſed vt minori excedenti pupillarem ætatem,vt ibi datus eſt tutor quaſi minori, cui curator,& non tutor datur Inſtitu.de cura. in princip.ex quo ergo in datione tutoris fuit error iuris expreſſus, ea non valuit argu.l.ſi expreſsim.ff.de appellat. Minus etiam aduerſatur. l. tutor ſi petitus.ff.de tutor. & cura. dat. ab his,
6 †quia loquitur, quando petitum fuit, tutorem dari expreſſe ex vna cauſa, & datus fuit ex alia cauſa non vera, & ideo datio vitiatur, vt clare dicit ille tex.& Barto.ibi multifariam exemplificando: ſecus eſt,quando ex pluribus cauſis curatorem dari petitum fuiſſet, prout in caſu propoſito, quarum vna per ſe ſufficiens ad dationem curatoris vera eſſet,ea enim ſola licet de aliis non conſtaret, ad dationem curatoris ſufficeret vt dixi ſupra per Bart. in d. l.tutor.& arg.§.affinitatis.&.§.ſocrũ. Inſtit.de nuptiis,& ex his euitantur omnia,quæ docto. referunt in d.l. is cui dum poſt gloſ.dubitant,an datio curatoris valeat,quando datus fuit curator vni vt prodigo,vel dementi, qui re vera prodigus,vel demens non erat. Pręterea
7 † ſi datio curatoris in propoſito caſu ex aliquo defectu nulla dici poſſet, illa ex nouiter deducendis eſſet à iudice confirmanda, vel ſaltem de nouo facienda, ſi iudici conſtabit dictum Titium eſſe talem, cui de iure prouidendum eſſet de curatore, vt quia ob imbecillitatem ingenii, ac iudicii ſui adminiſtrationi rerum ſuarum supereſſet nequeat, per ea quæ in ſimili voluit Alexand.poſt Imolam, & alios in l.ſi finita in princip. in tertia columna ff.de dam.infect.& Salice.in l. fina. C. de edic.diui adr.tollen.quod ſententia ſeu tenuta etiam nulla debet confirmari,vel ſaltem de nouo dari,quando conſtat de iure illam dandam eſſe: & hæc pro aliquali informatione ſatis eſſe viſa ſunt.

SVMMARIVM.

1 *Contractus quis ſit.ſi debitor rem creditori ſuo non pignoris cauſa tradat,ſed vt illã creditor alteri creditori pignoret.*
2 *Et illius amiſsio, atque luitio ad quem ſpectet.*
3 *Maximè,ſi debitor pecuniam debitam creditori nec ſoluat,nec offerat.*
4 *Quid ſi creditor rem pro maiori quantitate, quàm ſibi deberetur pignoraſſet.*

Quæſtio CXXIII.

DEBITOR quidam tradidit rem ſuo creditori non, vt illi ex cauſa pignoris eſſet obligata,ſed vt creditor eam creditori ſuo pignoraret. Cuinam rei illius amiſsio, ſi ue culpa imputari poſſet,quęſitum eſt. Et ſecundum propoſita illud vtique verum eſſe videtur, † quod inter ipſum
1 debitorem, & creditorem celebratus fuit contractus quidam innominatus facio,vt facias,ex quo inter eos oritur actio præſcriptis verbis qui contractus ſimilis eſt commodato,vt eſt text. in.l. petenti.ff.de pigno. actio. & ibi docto. maximè Salice.vbi propriè quæſtio ca-

r 5 ſus

ſus noſtri tractatur, & ideo ſecundum naturam commodati regulandus eſt argu.l.j.§.ſi quis ſeruum.ff.depoſiti.Hoc ſtante,pro reſolutione difficultatis prę miſſæ conſiderari poſſunt duo caſus, quos refert Iureconſul.in d. l. petenti, primus eſt, quando creditori, qui rem debitoris ſui pignoraſſet creditori ſuo, debitum exſoluiſſet,& ſic pignus liberaſſet, illudq; nollet debitori reſtituere,niſi ſibi id ſolueret,.quod ſibi debebat,& hoc caſu creditor, qui pignus redemit,poteſt conueniri actione ad exhibẽdum,vt rem exhibeat ad effectum, vt dominus illam vendicet abſq; ſolutione eius, quod debebat, vt eſt caſus clarus in d.l.petenti in j. reſpon. & hic non eſt caſus noſter: † Secundus caſus eſt, quando creditor debitoris, prout euenit in caſu,(de quo agitur), pecuniis indigens rem à debitore acceperit, vt illam poſſet creditori ſuo pignorare, à quo forte pecuniam mutuam volebat accipere cum debitor fortaſſe debitum creditori ſoluere non poſſet, & res pignorata non fuit liberata,ſed adhuc penes creditorem creditoris erat: & hic eſt propriè caſus noſter,& in d.l.petenti in fin.vbi probatur. debitorem poſſe agere propria actione, hoc eſt actione præſcriptis verbis contra creditorem ſuum,vt rem pignoratam liberet vt ibi.
3 iuncta glo.† Sed dubium eſt, an debitor potuiſſet agere abſq; ſolutione pecuniæ ipſi creditori debitæ.vt creditor ad pignoris luitionem compelli poſsit an vero is excipere queat,ſe non habere, vnde pignus luat.niſi pecunia debita ſoluatur cum debitor,qui pecuniam quam debebat,ſoluere nõ poterat, rem illi tradiderit, vt creditori ſuo pignorare? Et hoc caſu magis viſum eſt, debitorem non potuiſſe contra creditorẽ agere, vt rem lueret, niſi debita pecunia oblata, vt notab.declarat Salicet. in dicta l.petenti.in fin.verſ. ex quibus infero,quod donec res eſt penes creditorem creditoris loco pignoris, dicitur eſſe de voluntate debitoris, nec creditor in mora,aut in culpa conſtitutus dicitur,niſi duobus concurrentibus.vide licet niſi debitor conueniſſet iudicialiter creditorem ſuum ſuper luitione rei pignoratæ, vt probatur in dicta l. petenti in fin. item niſi etiam, obtuliſſet pecuniam ab ipſo debitam creditori,alioquin creditor contra debitorem agentem potuiſſet excipere, ipſum ad luitionem pignoris nõ teneri niſi prius pecunia debita ſibi ſoluta,vt inquit Salicet.in dicta lege petenti in fine. vnde potius ipſe debitor, ſi prædicta non fecit,& res à nexu pignoris non fuit liberata,dicitur in mora,& culpa conſtitutus non agendo ad pignoris luitionem, neque pecuniam debitam offerendo, vt colligitur ex text.iunctis verbis Salicet.ibi in fin.in dicta lege petenti. faciunt in ſimili ea quæ ponit Barto.in l. ampliùs non peti.ff.rem rat.habẽ.de eo, qui iurauit ſoluere pecuniam debitam creditori: nam compenſando. ſoluit, nec contra iuramentum venit, neque eſt in mora,propterea quia culpa creditoris non ſoluit, ex eo, quia ſi creditor ſoluiſſet id,quod debebat,is, qui iurauit, ſoluere. Quare cum creditor in caſu,de quo agitur, nulla in mora, ſeu culpa fuerit conſtitutus, & res apud creditorem creditoris de voluntate ipſius debitoris fuerit pignori nexa,& obligata,concludendum eſt,periculum rei ad ipſum debitorem dominum rei pignoratæ ſpectare vt probatur in lege qui ratiario.ff.de pignor. actio.in lege pignus, & melius in l. ſi creditor cum

ibi

ſibi nota. C. eodem titulo. Nec obſtat, 4 quod creditor rem pro maiori quantitate, quam debitor illi deberet, pignorauerit, & conſequenter in culpa eſſe dicatur, imò ex hoc furtum commiſerit, cum rem commodatam ad alium vſum, vel maiorem vſus fuerit argument. l. qui furtum. ff. de condict. furt. & lege ſi vt certo. §. denique. ff. commoda. cum ſimi. quia reſpõdetur, quod cum debitor commodauerit ſeu, vt melius dixerim, rem vt ſupra creditori tradiderit, neque commodati, ſed potius quidam contractus innominatus in hoc caſu fuerit celebratus, vt voluit gloſſ. fina. quam Doctor. communiter ſequuntur in dicta lege petenti, voluntate debitoris res pignori nexa, & obligata dicitur, donec ipſe contra debitorem egerit, & pecuniam debitam obtulerit, ergo omne periculum, quod interim in dicta re oriri poſſet, ad debitorem ſpectare debet, haud ad creditorem, qui nulla in mora, ſeu culpa fuit conſtitutus, & dictum eſt. Et textus in dicta lege petenti non conſiderat, an debitor. qui rem ſuo creditori tradidit, vt illam alteri creditori pignori daret, pro eadem quantitate dederit, qua debitor ipſe tenebatur, an pro minori vel maiori, ſed indiſtinctè vult, quod ſi creditor repetat pecuniam ſuo debitori mutuatam, & debitor pecuniam ad manum, vt dicitur, non habens ſpeciem auri illi dederit, vt eam pignori apud alium creditorem poneret, procedant ea quæ ibi dicit iureconſultus. & ſupra retuli: quod eſt intelligendum, ſiue pro eadem quantitate, ſiue pro maiori cum textus ille indiſtinctè, & generaliter loquatur, ac velle eum reſtringere ad eandem quantitatem debitam eſſet maxima diuinatio, atque reſtrictio. Neque ex eo, quod creditor pro maiori ſumma rem pignorauerit, debitor grauari dicitur, cum ad ipſum debitorem non ſpectaret rem à nexu pignoris liberare: ſed ad creditorem, qui rem apud ſuum creditorem pignori poſuerat dicta. l. petenti in fin. Nec obſtaret, ſi ex oppoſito diceretur, debitori nihil poſſe imputari ſuper rei amiſsione, cum non teneretur redimere pro illo pluri, quo facta fuit pignoratio, quia reſpondetur hoc verum eſſe, cum nec pro quantitate debita rem luere teneretur, vt dictum eſt: ſed bene ipſi debitori imputatur, & in culpa ex hoc, ſeu in mora dicitur conſtitutus, quia contra creditorem non egit ſuper luitione, & liberatione pignoris, neque illi pecuniam debitam obtulit, vt dictum fuit. Nec creditor pro maiori ſumma rem pignorando dicitur furtum commiſiſſe, quoniam ad alium vſum re ſibi tradita non fuit vſus, ſed ad illum propter quem res fuit tradita, licet pro maiori ſumma, quam eſſet debitum. pignorauerit, vt probatur in dicta lege petenti. Nec textus in dicta. l. ſi vt certo. §. denique, & in dicta lege qui furtum, faciunt ad propoſitum, vt rectè intelligenti conſtare poteſt. Itaque ex prædictis videtur concludendum periculum amiſsionis ſpectare ad debitorem, & non ad creditorem, quia potius debitoris, quam creditoris culpa interuenit, & conſequenter debitor adhuc pecuniam debitam ſoluere tenetur, non obſtante amiſsione dictæ rei per textus in dicta lege pignus, & in lege quæ fortuitis. C. de pignor. actio. vbi caſus. Vbi caſus fortuitus non eſt adſcribendus, aut imputandus creditori ob pignus amiſſum. Et ita ex prædictis verum eſſe reſpondi.

Sum

1 SVMMARIVM.

Inhibitio in cauſa appellationis interpoſita ante ſententiam diffinitiuam quando cum citatione partis, & quando ſine à iudice appellationis fiat.

2 *Inhibitio ſtatim, & ante omnia abſque partis citatione fieri poteſt à iudice, cui fuit commiſſa cauſa principalis cum poteſtate citandi, & inhibendi.*

3 *Inhibitionem poſt concluſum in cauſa non poſſe fieri quo modo verum ſit.*

Quæſtio CXXIIII.

1 QVANDO † appellatio interpoſita ante ſententiam eſſet notoriè friuola, quia in illa iuſta cauſa non eſſet expreſſa iuxta. c. j. de appel. in vj. tunc inhibitio facta parte non citata manus iudicis à quo non ligat. c. non ſolum. §. illa. & in. c. romana. §. quod ſi obiiciatur eod. titu. de appella. in. vj. domini de rota in deciſ. 412. in nouis: ſed quando appellatio notorie friuola non eſſet, quia ex iuſta cauſa expreſſa foret interpoſita, ſi auditori, cui fuit cauſa commiſſa, conſtaret, fuiſſet appellatum, & per appellationem cauſam deuolutam, & ipſe iuriſdictionem habere, atque exercere cœperit. tunc poteſt inhibere abſque partis citatione, quæ neceſſaria non eſt, concurrentibus prædictis, ex quibus fit, vt inhibitio dicatur legitima, vt habetur per dominos de rota in deciſio. xj. in nouis, & probatur in. d. c. romana. §. ſi vero vocatus, & ibi doctō.

2 † Si verò iudici cauſa principalis commiſſa fuit cum poteſtate citandi, & inhibendi, veluti cauſæ quotidie committi ſolent. tunc iudex poteſt ſtatim inhibere, & inhibitio abſque partis citatione dicetur legitima, dummodo in ea totus tenor commiſſionis poſitus fuerit, & iudex decreuerit citationem ad accipiendam cōmiſſionem, quamuis citatio nondum fuerit exequuta, vt in. d deciſ. xj. in verſic. ſed quid &c. & in deciſi. cccxj. in nouis Nam ſi quando inhibitio fit à iudice, parte citata, valet de iure, etiam ſi cauſa fuerit ſimpliciter commiſſa, vel propter aduocationem vel propter appellationē interpoſitam, vt volunt doctō. Domi. Philip. & alii in. d. c. nō ſolum, & in. d. c. romana, Federi. in conſi. ccc. & Lapus in allega. vj. Ergo quando cauſa eſſet commiſſa cum expreſſa poteſtate citandi, & inhibendi, iudex in continēti, & ante omnia poterit inhibere etiam parte non citata, alioquin parum, imo nihil operaretur expreſſa facultas inhibendi conceſſa, neque eſſet differentia, an cauſa ſimpliciter committeretur, quo caſu cenſetur etiam conceſſa poteſtas inhibendi, ſed parte citata, vt ſupra, &. d. c. romana. §. ſi vero, an cum tali expreſſa poteſtate citandi, & inhibendi: quod non eſt dicendum argu. l. ſi quā. ff. de leg. j. &. C. de inof. teſt. in prin. c. j. vbi habetur extra de reſcrip. &. l. expreſſa. ff. de regu. iuris, & eſt de mente rotæ in. d. deciſio. xj. in. ij. dubitatione, Et ita ſemper vidi obſeruari, quā cauſæ commiſſæ fuerunt cum expreſſa poteſtate citandi, & inhibendi.

3 † Quod aūt dicitur, poſt concluſionem in cauſa nō poſſe fieri inhibitionē, vt per dominos de rota in deciſ. Dclxxiiij. in antiquis, illud verum eſt, quando verè eſſet in cauſa concluſum iuxta. c. cum dilectus. cum ibi not. extra de fid. inſtru. & habetur in. c. quoniam contra in ver. renuntiationes de probat. ſed quando fuit tacitè concluſum ſolum ab vna parte, puta per miſsionem citationis ad ſententiam

tiã,tunc ſecus eſt,quia non dicitur pro-
priè concluſum iuribus præallegatis.
Et ita ſuper his interrogatus iuris eſſe
exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio, vel iurata in contractu locationis,& emphyteoſis remiſsionem penſionis non excludit,niſi de ea ſpecialis mentio facta eſſet.*

2 *Renunciatio facta etiam per verba ampliſsima nunquam comprehendit damnum enormiſsimum.*

3 *Clauſulæ appoſitæ ex ſtilo notariorum non nocent, quando ex illis damnum enormiſsimum inferretur.*

Quæſtio CXXV.

CONDVXIT quis rem in em-
phyteoſim penſione magna,&
generaliter omni actioni,& ex
ceptioni renunciauit:an locus ſit remiſ
ſioni propter guerram?Cõcludo remiſ
ſionem fieri debere,ſi verum eſt, quòd
ſoluatur magna penſio,& æquiualens
fructibus,qui ex re percipiuntur,vt col
ligitur ex his,quæ voluit Barto.& alii
in.l.j.C.de iure emphyt.& ego hunc ar
ticulum latius diſputaui in.c.potuit.in
fin.de loca.& in quodam conſilio meo
ſuper hoc edito,vbi multa allegaui:ne-
que hoc habet in ſe dubium.Sed obſtat
vnum.quod videtur eſſe de mente Al-
berici in.d.l.j.remittendo ſe ad ea,quæ
dixit in.l.licet in vlti.colum.C.locati,
vbi ſi conductor in inſtrumento promi
ſerit penſionem ſoluere,& renunciaue
rit exceptioni doli ſine cauſa &c.tũc re
miſsionẽ petere nõ poteſt.Verum huic
1 dicto facilis eſt reſponſio,† nã Alberi.
loquitur(& ita debet intelligi,alias ma
le loqueretur) quando conductor ex-
preſſe promiſiſſet penſionem ſoluere,
neque remiſsionem aliquam petere,&
renunciaſſet,vt ſupra,quoniam contra
hentes etiam contra naturam contra-
ctus potuerunt ſibi ex pacto præiudica
re,ſecus ſi ſimpliciter promiſiſſet pen-
ſionem ſoluere,& nulla de remiſsione
mentio facta eſſet, nam renunciando
etiam cum iuramento,& renunciatio,
& iuramentum ſecundum naturam cõ
tractus intelligeretur, & conſequenter
ꝙ facienda eſſet remiſsio in caſibus iu
ris,ex quo de remiſsione mẽtio expreſ
ſa facta non fuit,vt in ſimili probatur
in.l.quæro.§.inter locatorẽ,& ibi Bar.
Paul.de caſt.Salice.& alii.ff.loca.vbi ſi
ſi cum iuramento promiſſum fuerit cõ
ductorem non expellere,intelligitur ſe
cundum naturam contractus,videlicet
ſi fuerit ſoluta penſio,niſi etiam hic ca
ſus expreſſe fuerit comprehenſus. Præ
2 tereat† renunciatio facta inſtrumento
per verba ampliſsima nũquam com-
prehendit damnum enormiſsimũ,etiã
ſi verba illud comprehendere apta eſ-
ſent,vt volunt Decius in conſi.cciij.&
in conſil.ccxvj.in.ij.col.Corne.in cõſ.
xxvij.incip.In primo conſultationis ar
ticulo lib.iiij.& in conſi.clxvj.col. an-
tepen.cum ſequen.lib.j.& eſt glo.in.c.
j.de in integ.reſtit.in vj.in ver.detrimẽ
tum,vt latè declaraui in.c.j.extra eod.
titu.vbi etiam diſcuſſum fuit,quæ dica
tur enormis,enormior & enormiſsima
læſio poſt Bar.in.l.ſocietatẽ.§.arbitro-
3 rum col.vij.ff.pro ſocio.Vltimo † iſtæ
clauſulæ tàm prægnantes potius dicũ-
tur apponi ex ſtilo,& conſuetudine no
tariorum,quàm de voluntate partium
& ideo non nocent,quãdo ex illis dam-
num enormiſsimũ poſſet inferri,Ant.&
abb.col.xiij.in.c.quintauallis.de iure-
iuran

Iurand.do.meus Socci.in conſil.ciij. colum.iij.lib.iij.Decius in conſil.xxxix. in.ij.dubio,And.Barba.in conſi.lx.col. ij.lib.ij.per plura, quæ ipſi adducunt. Et ex concludi poteſt, quòd ſtāte enormiſsimo damno illius anni, in quo remiſsio petitur, ea eſt facienda, non obſtante generali, & prægnanti renunciatione facta in inſtrumento, quoniam illa ad alia extendi debet, non autem ad remiſsionē penſionis in caſu, quo alias remiſio de iure facienda eſſet: Niſi illi etiam expreſsè fuiſſet renunciatum per prædicta.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Confeſſio criminis certa, & ratificata eſſe debet.*

2 *Confeſſio, & probatio dubia non nocet.*

Quæſtio. CXXVI.

SI quis crimen vario modo bis cōfeſſus eſſet, & confeſsionem ſuā poſtmodum generaliter ratificaſſet, an ex hoc pœna criminis puniri poſſit, quæſitum eſt: Dixi breuiter, non eſ
1 ſe puniendum, †nam ad hoc, vt quis puniri criminaliter poſsit ex ſua confeſſione, debuit confeſsio eſſe certa, & ratificata iuxta.l.qui ſententiam, & ibi docto.C.de pœnis, Roma.in ſingul. Dcxxxix.l.j.§.ſi quis vltro.ff.de quæſtio. l.non tantum.ff.de appella.glo.in.c.j. ij.q.j.& in.l.vnica, ibique docto. C. de confeſſ. Quare ſi quis dicat primò ſe homicidio dómi facto interfuiſſe, poſtea dicat illud in eccleſia factum fuiſſe, confeſsio huiuſmodi tanquam non certa illi ad pœnam non nocet: Nec dicēdum eſt, ꝙ, cum ſimpliciter id, quod ab eo dictum eſt, ratificauerit, ipſe confeſſionem ſecundam ratificauerit nam generaliter ratificauit, & confirmauit id, quod ſemel dixit, & confeſſus eſt, Ideoque ratificatio tanquam generalis, & non ſpecifica non debet magis ad vltimam, quam ad primam cōfeſsionem referri, & ſi ad vtranque referretur, eſſet contraria, & incerta: Quo fit, vt nocere non debeat ad pœnam criminis impo-
2 nendam, ſi quidem†confeſsio, & probatio dubia non nocet ad not.in.d.c.j.& in.d.l.vnica, & argu.c.in præſentia de probatio.& maxime in criminalibus, in quibus probationes luce meridiana clariores eſſe debent.l.fin.C.de probat. cum alijs: Sed debuit reus clarius, magiſque ſpecifice ſuper confeſsione ab eo facta interrogari, quando ad ratificādum inductus fuit argu.eorum, quæ habentur in.l.j.cum ibi not.in princ.& in l.ſi defenſor.ff.de interrogat.actio.

SVMMARIVM,

1 ☞ *Nepos ex ſpurio contemplatione ſui patris, aut matris non poteſt heres inſtitui, nec ei aliquid relinqui.*

2 *Affectio in non natis non conſideratur.*

3 *Nec merita, aut demerita.*

4 *Poſthumo alieno quare olim nō relinquebatur*

5 *Nepoti iam nato, vel non nato ex ſpurio ſi quid relinquatur, cuius contemplatione in dubio relictum cenſeatur.*

Quæſtio CXXVII.

CVM pater habens filiam ſpuriam in teſtamento ſuo nepotem ex ea legitimum, & naturalem tunc nondum natum hæredem inſtituiſſet, an hoc valide factum eſſet quæſitum eſt. Magna olim, & hodie inter doctores eſt hæc dubitatio, magis tamen cōmuniter velle videntur, quod nepo

nepotem ex filia ſpuria hæredem inſti tuere, illi que relinquere pater poſſit, vt tenuerunt ſcriben.& glo.in.l.fin. C. de natu.liber.quam ſequitur Barto.qui ſatis plenè articulum examinat, in con ſil.cxviij.incipi.Oducius corenti &c.& in.l.gallus.§.quod ſi is,& ibi fere docto omnes.ff.de liber.& poſthum. Quæ cō
1 munis concluſio limitatur,†quandocū que expreſſe, vel tacitè apparet ex men te teſtatoris, nepotem fuiſſe hæredem inſtitutum contemplatione ſui patris, aut matris: in quo docto.Barto. & alii in locis allegatis concordare videntur argumen.text.in.l.ſed ſi plures.§. in ar rogato cum ibi not per Barto.ff.de vul ga.& pupil.vbi datum, vel relictum al terius contemplatione acquiritur illi, cuius contemplatione relictū fuit: nec refert, an ſit in poteſtate illius, an ſui iu ris,& ſic extraneus, veluti exemplifi ficant Barto.& alii in.d.§.in arrogato, & in.& in.d.§.quod ſi is, facit text. cum ibi not.in.l.fin.C.de vſufruc.& in.l.fi deicommiſſa.§.interdum.ff.de lega.iij. At in propoſito caſu, licet expreisè nō appareat, teſtatorem voluiſſe nepotes ex filia ſpuria vocare, quia hoc verbis non dixit, tamen apparere dicitur ex coniecturata mēte, qua facit, vt de mē te euidenter conſtare dicatur.l.licet im
2 perator.ff.de lega.j.†Ex quo enim teſta tor nepotes non cognouit, quia tempo re teſtamenti in rerum natura nō erāt, erga eos affectionem habere nō potuit argu.l.cum ita.§.in fideicommiſſo &.l. peto.§.fratre.ff.de lega.ij.l.ſi cognatis. ff.de rebus dubiis, &.l.qui filiabus in prin.ff.de lega.j.eadem que ratione di ci non potuit, teſtatorem fuiſſe motum propter merita dictorum nepotum, in quos ſicut demerita cadere non potue runt, ita nec merita arg.l.ſi quis in ſuo in fin.C.de inofficio.teſtam.quem tex. etiam ita pondero, nam ſi ibi poſthu mus exhæredatus cenietur exhæreda tus potius odio materno, quàm ſuo, quo niam in poſthumum demerita cadere non poſſunt, ita econtra ſi quid poſthu mo alieno fuerit relictum, cenſeri de bet relictum non eius contemplatione, nec ob eius merita, ſed potius propter merita,& contemplatione matris, vt cō trariorum eadem ſit diſciplina iuribus
3 vulgaribus: †Propterea olim poſthu mus alienus inſtitui, ſeu illi relinqui non poterat, quia cenſebatur ei relin qui contemplatione matris, quod inho neſtatem,& turpitudinem quādam cō tinere videbatur, vt ponunt ſcriben.in l.gallus in prin.& in.§.ille caſus,& in §.inſtituens.ff.de lib.& poſthu.§. poſt homo inſtit.de lega.cum ſimi.ibi not. per glo.& ſecūdum Dyn.etiam in.d.l. qui filiabus, quem Alexand.ſequitur in leg.titius in princip.columna ſecunda ff.de liber.& poſthum. in poſthumum alienum, qui naſcitur poſt teſtamen tum, non cadit affectio neque meritum ſiue demeritum dicta leg. ſiquis in ſuo in fin. Secus autem eſt in poſthumo ſuo, Bartol.quem ſic intelligo, in dicta leg.qui filiabus: At in caſu huius quæ ſtionis loquimur de poſthumis alie nis, hoc eſt de iis qui nati ſunt ex filia ſpuria, qui nati nec in poteſtate teſta toris, nec ſui hæredes fuiſſent argu men.d.§.poſthumo, ergo teſtator non poteſt dici motus ex affectione,& meri tis ipſorum, ſed potius matris ſuę: Quo fit, vt inſtitutio,& ſubſtitutio de illis fa cta non tenuerit. Cui concluſioni be ne inſeruit diſtinctio Rofre.quam re fert Bartol.in dict.conſil.cxviij.& illā veritati proximam eſſe affirmat. Non obſtāt not.per glo.& docto.in .d.l.fin. C.de

C.de natur.lib.& in.d.l.Gallus. §.quod ſi is.cum aliis pluribus,quæ poſſent allegari, † quia non procedunt, quando 4 conſtaret nepotem legitimum,& naturalem natum ex ſpurio,ſeu ſpuria fuiſſe vocatum potius contemplatione patris, ſeu matris, quàm ſua, vt videntur fateri doctor.communiter in.d.§.quod ſi is.& ibi Bart.veluti quia poſthumo ex filia ſpuria fuiſſet relictum per prædicta : ſecus ſi nepoti iam nato ex filia ſpuria relictum fuiſſet, tunc enim in dubio contemplatione ſui, & non matris relictum fuiſſe cenſeretur,vt ſupra dictum,& demonſtratum eſt. Sinautem nepoti iam nato ex filio ſpurio relictum eſſet, forte tunc aliter dicendum foret per ea. quæ ſignanter voluit Bart.in.l.fi.per illum tex.C.de vſufru. ad cuius dicta in hoc eſſe recurrendum cenſeo. Et ita iuris eſſe mihi viſum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia, à quo damnum datum fuerit, à ſtatuto requiſita quomodo probari poſſit.*

2 *Probationis noua ſpecies etiam contra regulas iuris vltra legitimam iuris probationem per ſtatutum induci poteſt.*

3 *Ignorantia per ſimplex iuramentum probatur.*

Quæſtio CXXVIII.

QVAESTIONI propoſitę, vtrum ſtatutum de emendatione damnorum datorum à quibus ignoratur, intentatum contra maſſarium,& homines villæ, in qua damnum datum aſſeritur, locum habeat,ſi qualitas ignorantiæ ante omnia probata fuerit,& non aliter, an verò ſufficiat, quòd de dicta ignorantia ſtetur dicto notarii,Quamuis Alexand.in conſil.cxiiij.lib.iiij. in.ij.dubio ſentiat illam omnino probandam fore cum aliis,quæ ad hanc ſententiam compro-1 bandam adduci poſſent,†tamen reſpōdi, ſufficere illam probationem, quæ ex relatione notarii cum iuramento dicentis ſibi damnum datum fieret, vt clarè ex verbis ſtatuti infertur, ibi & ipſius relationi ſtetur de prædictis,& æſtimatione damni in ſcriptis fiendæ per ipſum notarium,& pro plena probatione talis relatio cum ſacramento conquęrentis habeatur : Sed in prædictis non ſolum fuit dictum de damno, ſed etiam de illa qualitate ignorantiæ, per quem, vel quos factum, ſeu datum fuerit, igitur de dicta qualitate ſtatutum voluit ſtandum eſſe relationi notarii cum iuramento cōquerentis. Neque hoc negauit Alex.in.d.conſil.qui ſimpliciter voluit ignorātiam eſſe probandam, nec dixit, quo modo probari debeat.Ideo ſufficiet illa probatio pri-2 uilegiata à ſtatuto introducta, † cum etiam contra regulas iuris noua ſpecies probationis vltra legitimam iuris communis probationem per ſtatutum induci poſſit, vt volunt communiter ſcriben.Abb.& alii in.c.ſicut conſuetudo.extra de probat.vbi Felin.& cæteri moder.multa allegant. Hoc idem ſuadetur ex iis, quæ voluit glo.& ſequuntur Abb.& Anto.in.c.innotuit. de electio.in verſi.ignorantia.circa fin.quòd ea, quæ dependent ab animo alicuius, probanda ſunt per iuramentum ipſius, vt etiam voluit glo.in.l.ſi cui.§.his de criminibus.ff.de accuſat.& bene inſeruit,quod inquit Bal.in.l.j.C.ad Macedonia.quòd facta diligenti inquiſitione (prout in caſu,de quo agitur, fieri cenſetur,petendo à iudice,vt notarius mittatur

ſatur ad ſe informãdum) ſufficit, quòd ignorantia per ſimplex iuramentum probetur, vt declarat Abb.in.d.c.innotuit. Et ita verum eſſe exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 Donatio cum reſeruatione vſusfructus ſimulationem non ſapit.

2 Simulatio contractuum ad quorum fauorem introducta fuerit.

3 Alienationis verbum quando non contineat donationem.

Quæſtio CXXIX.

AN STATVTVM loquens de contractibus, & alienationibus fictitiè factis cõprehendat donationem cum reſeruatione vſusfructus factam? Et verius eſt, ſtatutum ad huiuſmodi donationem non extendi, nullibi enim in iure cautum reperitur,
1 quòd † contractus donationis, in quo donator ſibi rerum donatarum vſumfructum reſeruauit, alicuius ſimulationis, ſeu fictionis ſpeciem ex hoc ſapiat: imò iura donationem huiuſmodi ſimpliciter recipiunt, & approbant.l.quiſquis.l.ſi quis.C.de donatio.Bart.& alii in.l.quod meo.in princ.ff.de acquiren. poſſeſ. Et donatio iſta cum reſeruatione vſusfructus ſimulatione, & fictione minus carere dicitur, quàm ſimplex donatio ad not.per Bart.in.l.poſt contractum.ff.de donat. Huc accedat, quòd
2 † quando contractus venditionis, donationis, & alii à iure ſimulati finguntur, introductum eſt hoc ad fauorem contrahentium, vendentium, & donantium.c.ad noſtram. cum materia de emptio.& venditio.c.illo vos.de pignor.& habetur latè per Modern.Veronen.in tracta.de ſimula.contrac. Sed ſi virtute dicti ſtatuti donationes factæ cum reſeruatione vſusfructus, & cum conſtituto de poſsidendo (quo caſu ſola ciuilis poſſeſsio in donatarium eſt tranſlata, ad.d.l.quiſquis. & not.per Bart.in.d.l.quod meo.in princ.cum aliis,) cenſerentur fictitiæ, & ſimulatæ, & ſic inualidæ, ſequeretur, quòd vtilius, fauorabiliúſque eſſet donatoribus res ſuas ſimpliciter donare, & illas in donatarios pleno iure penitus transferre, quã cum reſeruatione vſusfructus donare: Quod quàm ridiculum eſſet dicere, neminem latet, cum magis expediat, rem ſuam cum reſeruatione vſusfructus donare, quàm pleno iure elargiri. Præterea lex ad donatoris fauorem inuenit, quòd rem ſuam quo ad proprietatem donare, & in eius vita vſumfructum illius reſeruare valeat. d.l.quiſquis. igitur non eſt dicendum, id, quod à lege ad fauorem donantium fuit inuentum, eſſe per huiuſmodi ſtatutum ſublatum, ne ad vnum effectum inducta contrarium operentur. l.quod fauore. C.de legibus. Et ſi rectè ſtatuti verba inſpiciantur, ea ad caſum iſtum non adaptãtur, minúsque ſtatuentium intentio, quæ verbis præfertur.c.intelligentia.&.c.propterea.extra de verbo. ſignificat. Nullum enim verbum fit in ſtatuto de donatione cum reſeruatione vſusfructus. Et † quamuis alienationis
3 verbum donationi quoque conuenire poſsit, non tamen ſemper, & maximè quando æquitas, vel ratio aduerſatur, vt colligitur ex his, quæ habentur per ſcriben.magis communiter in.l.fin.C. de iure emphyt.& in.c.potuit.de locat. vbi volunt, iura illa de alienatione loquentia in cõtractu donationis locum non habere, vt ibi per Imolam. Quare ſtatutum iſtud, ſanè intelligendo, debet

interpretari ſolum habere locum in iis contractibus,in quibus ſimulationes,& fictiones fieri ſolent, vt in caſu.d.c.ad noſtram.d.c.illo vos.per totum.C.plus val.quod agitur, & per Veronen.in.d. tracta.ſimulat.non autem in caſibus,in quibus liberalitate quis aduerſus aliquem vti vellet, donando cum reſeruatione vſusfructus rei donatæ in vita ſua, alioquin homines ab actu liberalitatis retraherentur: quod non eſt dicendum,cum iura genus hominum huiuſmodi priuilegiis ornare ſoleant, vt colligitur ex his,quæ habetur in.l.quoties.C.de donat.quæ ſub modo,iunctis his,quæ ponit Bar.Alex.& alii in.l.qui Romæ.§.flauius.ff.de verbor.oblig.

SVMMARIVM.

1 *Maleficij appellatio quodcunq; damnũ quomodocunq; datum comprehendit.*

2 *Relatio facta per verba indefinita complectitur omnia.*

3 *Exempla verba legis generalia non reſtringunt.*

4 *Verba vniuerſalia vltra ſpecificata addita comprehendunt omnia alia.*

Quæſtio CXXX.

IN CONTROVERSIAM incidit, vtrum ſtatutum quod Bononiæ extat,ſub rub.de emendatione damnorum datorum, à quibus ignoratur, locum habeat in robariis, furtis, incendiis, & damnis datis, atque commiſsis etiam circa res omnes in caſtris, villis, & domibus, an vero ſolum in iis, quæ commiſſa ſunt in campis,& agris circa blada, vites, & arbores, veluti inferre videntur verba ſtatuti, dum dicitur, quòd poteſtas teneatur mittere vnum ex notariis ad ſe informandum de incendiis, robariis, arſuris, inciſionibus arborum,& vitium, bladis, & aliis fructibus exportatis, & de omnibus aliis damnis in dictis rebus, & locis datis. Quæ verba ita ſe referre,& exponi debere videntur, in dictis rebus, hoc eſt fructibus,& locis id eſt campis. Ego tamen illam ſententiam ſequutus ſum, quòd ſtatutum huiuſmodi locum ſibi vendicet in damnis omnibus datis,& commiſsis circa alias res in caſtris,villis,& domibus in dictis locis poſitis, vt in terminis præſupponit Alex.in conſi. cxiiij.libr.iiij.vbi conatur relationem quandam notarii deputati ſuper relatione facienda in terminis dicti ſtatuti inualidare,& repellere quoſdam agentes ad emendationem damni, & robariæ commiſſæ in caſtro Medicinæ de certa quantitate frumenti reconditi in horreo cuiuſdam domus poſitæ in dicto caſtro,non ex eo,quòd robaria fuiſſet commiſſa in caſtro, ſed ex aliis rationibus, præſupponendo ſtatutum omnino locum in caſu illo habuiſſe, niſi commune caſtri medicinæ,cõtra quod agebatur, ex aliis rationibus, & cauſis defendi potuiſſet. Idem in terminis etiam voluit ipſe Alex.in conſi.xcj.lib. vj.vbi præſupponit ſtatutum iſtud locum habere in damno dato pro aſino in via publica vulnerato: & quamuis ibi conſuluerit commune eſſe abſoluendum,tamen hoc voluit, non quia ſtatutum procedat ſolum in caſu,quando damnum fuiſſet datum ſolum in agris, & campis exportando blada,aut arbores, vel vites incidendo,ſed ex eo, quòd teſtes non probauerunt, & quia relatio à notario facta euidenter iniqua,& erronea fuerat.Præſupponit ergo Alexan.ibi, ſtatuto prædicto locum eſſe etiam in aliis rebus, & damnis datis,

tis, quam in iis, quæ committuntur in agris,& campis circa fructuum, & bladorum exportationem, atque arborum inciſiones. Quæ concluſio probatur etiam ex verbis generalibus ſtatuti loquentis non ſolum de damnis, & robariis, ſed de aliis quoque maleficiis commiſsis non ſe magis ad vnum locum,
2 quàm ad alium reſtringendo,quia † maleficiorũ appellatione cõtinetur, quodcunque damnum, quod datur ratione furti,iniuriæ,rapinæ,aliiſque modis,vt in.l.ex maleficiis.ff.de actio.& obligat. l.fina.ff.de priua.delic.& inſtit.de obligation. quæ ex delic.naſc.in.§.primo. Præterea ſtatutum loquitur de incendiis, robariis, arſuris, inciſionibus arborum,& vitium,de bladis,& fructibus exportatis,ac deuaſtatis,& de omnibus aliis damnis in dictis rebus,& locis datis,ſupra vero fecit mentionem non de agris & campis,ſed de terris, villis, caſtris,guardia & contrata,ergo ſtatutum ſub illis verbis & dictis locis voluit comprehendere omnia loca ſupra dicta, & nominata, & conſequenter damna quoque in caſtris, & terris commiſſa,quia illa verba in dictis rebus, & locis,ſunt relatiua præcedentium, quæ ſpecialiter expreſſa fuerũt iuxta.l.primã.§ deinde. ff.de poſtuland.Ideóque iſta relatio non magis ad vnum, quàm ad aliud, ſed pariformiter ad omnia ſupra nominata eſt facienda.argumen. l.nam hoc iure.ff.de vulgar.& pupilla.
3 Item † hæc relatio fit per verba indefinita: ergo omnia debet comprehendere.l.prima.& ibi Bartol.ff.de regul.iuris.& in.l.ſi ſeruitus. ff.de ſeruitut.vrbanorum prædiorum. cum ſimilibus. Vltimo in dicto ſtatuto inferius fit exceptio de damnis,& robariis equorum, vel aliorum animalium ſtipendiatorum, vel aliarum perſonarum non habentium cuſtodem, vulneratorum, aut occiſorum in campis, & extra domum, & cortile, ergo infertur, quòd voluit includere damna data in beſtiis habentibus cuſtodes, ſi contingat illa vulnerari, occidi, aut aliter deuaſtari non ſolum in campis, ſed etiam in aliis locis extra domum, & cortile, quoniam exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis.l.qui neque. in fine.ff.de rebus eorum.l.nam quod liquidè.in fine.ff.de penu lega.cum ſimilib. Quare euidenter apparet ſtatutum habere locum in damnis commiſsis non ſolum in fructibus, & bladis, & in campis, & agris, ſed etiam in aliis rebus, & locis, veluti communis practica Bononiæ ſemper obſeruauit: & quamuis, vt in princip.dicebatur, illa verba ſtatuti de omnibus aliis damnis in dictis rebus, & locis datis, viderentur referenda ſolum ad fructus, blada, & inciſiones arborum in campis,& agris,nam illa dictio aliis eſt repetitiua ſimilium, ac eiuſdem qualitatis Bald in.l.ſi fugitiui.in vltima columna. & ibi bonus tex. cum gloſ.& in.l.quicunque. C.de ſeruis fugitiuis. not.per gloſ.& doctor.in authen.ex teſtamento.C.de collationibus.cum multis ſimilibus. Tamen propter hoc ſtatutum ad illa tantum ſe
4 non reſtringit. quia † exempla non reſtringunt verba legis generalia.l.quæſitum.§.fin.ff.de fundo inſtructo. & ibi Bart.l.damni quidam. ff.de damno in-
5 fecto. cum aliis. Præterea † vltra illa ſpecificata adduntur verba vniuerſalia & de omnibus aliis damnis, quæ vltra ſpecificata comprehendunt omnia alia damnata data argu. clem.non poteſt. cum ibi not.de procura.c.qui ad agendum.cod.tit.in.vj.l.plautius. & in.l.pocul

dicolis.§.item cum.ff.de aur.& argen. leg.Et ita iuris eſſe (vt puto)nemo dubitabit.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Exequutionem ſententiarum, quæ in rem iudicatam tranſiuerunt, nulla exceptio etiam nullitatis impedire aut retardare poteſt.*

2 *Exceptio quando, & quomodo in continenti probari poſſe, & quando altiorem indaginẽ requirere, dicatur remiſ.*

3 *Ab exequutione ſemel tantum, & non vltra appellatur.*

4 *Duo remedia contraria ſimul correctiuè, & conditionaliter proponi poſſunt: & quando vnum petendo alteri dicatur renunciatum.*

5 *Appellans faciendo actum coram iudice à quo ad augendum ius, & deſiderium ſuum appellationi non renunciat.*

6 *Actus in iudicio factus non approbatus ab aduerſario iuri facientis actum non præiudicat.*

Quæſtio CXXXI.

LATIS. Pluribus ſententiis conformibus quę tam ex forma ſtatutorum loci, quã de iure cõmuni in rem tranſiuerunt iudicatam, cum ab vltima quoque ſententia eſſet appellatum, commiſſa fuit cauſa per reſcriptum apoſtolicum cum poteſtate, ſi quod exequendum fuerit, exequendi An aliqua exceptio etiam nullitatis ſententiæ exequutionem impedire, ac retardare poſſet, & an teſtes ſuper aliquibus articulis pro parte aduerſa admittendi, & recipiendi eſſent, du-
1 bitatum eſt, Et † omnino exequutionem eſſe faciendam, & committendam per iudicem, cui exequutio ſpecialiter commiſſa fuit, neque exceptionem aliquam, aut teſtiũ receptionem eſſe ad impediendam exequutionẽ admittẽdã, habetur clarè in cle. j.de re iud. vbi ſi tres fuerint latæ ſnĩæ cõformes ĩ caſu quo tres ſunt neceſſariæ ad hoc, vt in rem iudicatam tranſiuiſſe dicantur, illæ oĩno ſunt exequutiõi mãdãdæ, nõ obſtãte ꝙ de nullitate fuerit principaliter dictũ, ſiue exceptũ: ſimiliter ſi poſt illas tres ſententias cõformes fuiſſet appellatũ, & quomodocunque cauſa propter appellationem interpoſitam adhuc pẽdẽte diceretur. quin imò eo caſu, quo per nullitatis exceptionem poſſet retardari exequutio, quæ aliter quomodocunque in rem tranſiuiſſet iudicatam, ſi huiuſmodi nullitas in cõtinenti, probari nullo modo poſſet, ſed altiorem indaginem requireret, tũc propter huiuſmodi nullitatis exceptionem, ſeu petitionem reſtitutionis in integrum exequutio impediri non poteſt, vt volũt Bar. Alex. & communiter
2 doct. in. l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudic. † vbi declarant, quãdo, & quomodo incontinenti poſſe probari, & quando altior indago requiri dicatur, & habetur per Alex. in. l. ij. poſt Bar. C. de edic. diui adria. tol. Nec poſſunt in hoc caſu aliqui articuli admitti, nec teſtes ſuper illis recipi, nec examinari ad effectum impediendi exequutionem, vt in. d. cle. j. & per Alex. in. d. §. condẽnatum, præſertim ſi peterentur teſtes examinari in diuerſis partibus mundi longinquis, & ſic calumnioſè, ex quibus conſtat, ꝙ celeriter, & incontinenti probari id nõ poteſt, per quod exequutio valeat impediri. Prædicta maximè
3 dicenda ſunt. † ſi aliàs ab exequutione, ſeu,

ſeu, vt melius dixerim, à commiſsione, & declaratione de exequendo eſſet appellatum, tanquam forte exceſſum foret in exequendo, quo caſu ſecundum aliquos poteſt appellari, vt habetur in l. ab exequutore per Bart. & Imolam. de appella. in. l. ab exequutione. C. quorum appel. non recip. & c. venit de appel. Nam tunc nullo modo amplius ab exequutione, ſeu ab eius exceſſu, vel, à commiſsione de exequendo appellari poteſt, quia hoc in caſu ſemel tantũ appellatur, ne impediatur exequutio ſententiæ, quæ in rem iudicata tranſiuit, vt voluit no. Ang. in. d. l. ab exequutore col. i. in verſic. & vbi appellatur. Nec obſtaret, ſi is, ad cuius fauorẽ ſententiæ latæ in rem iudicatam tranſiuerunt, vel procurator eius coram præfato Dominico commiſſario apoſtolico petiiſſet declarari, & pronunciari nulliter & iniquè fuiſſe prouocatum, & appellatum per partem aduerſam, & bene ad fauorẽ ſui ipſi⁹ fuiſſe iudicatũ & appellationis negotiũ nõ deuoluere & quatenus opus ſit, confirmari debere ſententias ad ſuum fauorem latas, quatenus vero nullæ eſſent ex aliquo defectu de iure reparabili, illas ta ex anti quis, quã nouis ex actis in totum, vel in partẽ debere in melius reformari &c. quòd ex hoc ſibi præiudicaſſe, & cõ ſenſiſſe videatur, ꝙ ſuper validitate, nullitate, & iniquitate ſentẽtiarũ eſſet procedẽdum, & non ſuper exequutione illarum, cum hæc inter ſe inuicem repugnent, ꝙ cognoſcatur de iniquitate, ſeu inualiditate, vel nullitate ſentẽtiæ, & ꝙ ſententia exequutioni mandetur, vt in. d. l. iiij. §. condẽnatum cũ ibi no. & argumẽto eorum, quæ habẽtur in l. ſi expreſsim. ff. de appel. & per Bar. in cũ quærebat. ff. de re iud. ideoque permittendo cognoſci ſuper iniquitate, & inualiditate ſententiæ videtur renunciaſſe exequutioni, vel iuri exequendi ſniam ar. tex. c. directę cũ ibi no. de ap. & illorũ, quæ traduntur in. c. j. de reſt. ſpo. cum ſimi & eſt tex. cũ no. in. c. gratum de offic. deleg. Quia prædictis om
4 nibus reſpondetur, † Primò illa poſſe procedere, & vera eſſe, quãdo vtrũque fuiſſet petitũ, & ſuper vno tantum proceſſum, videlicet ſuper validitate, & iniquitate ſentẽtiæ, ſecus ſi vtrũque correctiuè ſeu conditionaliter fóret petitum, puta dicendo peto pronunciari ſuper inualiditate, iniquitate, & nullitate ſententiæ, quatenus opus ſit, & quatenus nullæ ſint: confirmari, & dictas ſententias in partibus, in quibus non fuerunt exequutæ, exequi debere &c. Nã ita petẽdo non dicitur renunciari exequutioni, ſeu iuri illam petẽdi, cùm expreſsè ipſe illarum exequutionẽ petierit, & in certis, & nõ certis locus eſt coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de ver. obli. vnum namque petẽdo. ff. de verb. obli. vnum namque petẽdo quis renũciare alteri præſumitur, quando vnum tantum fuerit petitum, quod aliud tacitè excludat, vt in d. c. directę cũ ibi no. At quando clarè apparet, ꝙ quis vtrunque petiit, tunc renunciationis tacitæ coniectura ceſſat, vt notiſsimum eſt, & colligitur ex iis, quæ Bar. & alii dicũt in. l. ſi expreſſim. & quãuis hæc remedia inter ſe repugnare, ſibique inuicem contraria videantur, tamen ex quo ſimpliciter nec proponuntur, ſed conditionaliter, videlicet quatenus opus ſit, huiuſmodi cumulus & petitio admittitur, arg. eorũ, quæ habentur in. d. l. ſi expreſsim. & in d. l. cum quærebatur, vbi remediũ appellationis & nullitatis, qua ſunt contra

traria,ſimul admittuntur conditiona-
liter,ſeu correctiuè,dicendo dico ſenté
tiã nullam, & quatenus aliqua ſit, ab
illa appello,vel per alia ſimilia verba:
facit,quod habetur in.c.conſtitutus de
in intagr reſtit.facit etiam text.ibique
Abb.in.c.ij.de arbit.vbi permiſſum eſt
plura intentare remedia etiam inter ſe
quodammodo incompatibilia ad effe-
ctum conſequendi ius ſuum:& hoc ma
ximè, quando non ſimpliciter propo-
nuntur, ſed conditionaliter per hanc
dictionem quatenus,vt eſt text.in.d.c.
ij.vel per dictionem ſi,vt latè habetur
5 per Bar.in.d.l.ſi expreſsim. † Et Abb.
& alii in.d.c.gratum in fin.vlti.col.di-
cunt,ꝙ licet appellans comparendo,&
litigando coram iudice à quo videatur
appellationi renunciare.d.c.gratum,ta
men ſecus eſt, quando faceret coram
illo actum,qui ad augumentandũ ius,
& deſiderium ſuum veniret, prout in
caſu,de quo agitur, verba ſupra relata
fuerunt expreſſa.ergo non debuerunt
renunciotionem,& præiudiciũ quo ad
exequutionis cauſam inferre. Præter-
6 ea † quando actus, qui fit in iudicio,
nõ fuit in iudicio ab aduerſario appro
batus,tunc per illum actum non vide-
tur renunciatum iuri actum facientis,
vt eſt glo.in.c.cum veniſſent de eo,qui
mit.in poſſ.rei ſeruan.cau.Abb.in.d.c.
gratũ in vl.col.& ibi Feli.Et ita in præ
dictis iuris eſſe cenſui.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Paria poteſtas in ſpiritualibus non cõ-*
ſiderantur.

2 *Coniuncta perſona pro coniuncta non agit in*
caſibus,in quibus mandatum ſpeciale requiri-
tur:fallit in patre, & in iis, qui legitimam
habent administrationem nu.6.& nume-
ro.13.

3 *Et quando agit,cautione rati opus eſt, &*
quid ea cautio contineat.Fallit nu.15.

4 *Pater quo ad cauſam matrimonii habetur pro*
extraneo,& lis inter ipſum.& filium eſſe po
teſt:contra nu.17.

5 *Coniuncta perſona habens à lege mandatum*
in cauſa matrimonii filii & procuratorem
ante lit conteſt.conſtituere & ipſe etiam in-
teruenire poteſt.

7 *Coniuncta perſona abſque cautione rati ad-*
mittitur in cauſa libertatis,vel quaſi.

8 *Appellare is poteſt,qui pro aliquo in prima*
inſtantia interuenit.

9 *Patri pro filio appellare, ſicut cõtra, licitum*
eſt.

10 *Patri pro filio interuenienti in cauſa matri-*
monii filius conſentire dicitur,ſi expreſſe non
contradicat.

11 *Coniunctam perſonam pro coniuncta in ſpi-*
ritualibus non admitti in patre verum nõ eſt,
ſed in aliis.

12 *In cauſa matrimonii filii de aliquali intereſ-*
ſe patris agitur.

14 *Matrimonii cauſa quando ſpeciale mandatũ*
dicatur requirere,& quando non.

16 *Cautio rati etiam in ſpiritualibus in coniun-*
cta perſona comparente quando requiratur.

Quæſtio CXXXII.

VTRVM Pater tanquam
cõiuncta perſona poſsit pro
filio in cauſa matrimoniali
etiam ſi agatur de fœdere matrimonii
interuenire,& conſequenter à ſentẽtia
lata contra filium in tali cauſa appel-
lare? Et ꝙ nõ poſsit,primò ſic arguitur
1 † In ſpiritualibus patria poteſtas non
conſideratur,ſed in iis filiusfa.pro pa-
trefa.habetur.c.fi.de iudi.in.vj.Cauſa
autem matrimonialis eſt ſpiritualis
c.le.diſpendioſam.de iudi.c.accedenti-
bus

bus de exceſ.prælat.ergo &c.Secundo
2 † In caſibus in quibus mandatũ requiritur ſpeciale coniuncta perſona pro coniuncta agere non poteſt.l.patri in prin.cum.l.præcedenti & ibi ſcribentes.&.l.illud.§.talis. ff. de minoribus, Roma.in ſingu.ccxxvij.aliàs.ccxxiiij. incip.& illam legem &c.ſed in cauſa matrimonii requiritur mandatum ſpeciale.c.fi.de procu.in.vj.ergo pater tãquam cõiuncta perſona pro filio interuenire,& appellare non poterit. Ter-
3 tio † iis caſibus,in quibus coniũcta perſona poteſt interuenire,de rato cauere debet, ſi petatur.l.ſi exigendi cum ibi not.C.de procu.l.iij.§.ſed & ſi fortè.ff. iud.ſo.cũ no.gl.in.c.cũ pridem in ver. habebat de pactis, & de natura huiuſmodi cautionis eſt,vt intereſſe veniat, propter quod ea præſtatur.l.ij.& per totum.ff.rem rat.hab.at in ſpiritualib⁹ intereſſe non eſt conſiderabile,cũ illla æſtimationem non recipiant.c.quàm pio.j.q.ij.c.de iure cum glo.de iure patro.ergo in iis coniuncta perſona non poteſt interuenire,cum medium, quo interuenire poſſe deberet, deficiat.
4 Quarto † pater quo ad cauſam matrimonii habeẽ pro extraneo,& ideo quo ad illam inter partem & filium lis eſſe poteſt.c.non eſt de ſpon.contra regulã l.lis nulla.ff.de iudi.ergo vt coniuncta perſona pro filio non interueniet. Vltimò hanc opinionem ſequitur Spec.in tis.de coniuncta. perſona in verſi.item ꝙ ex cauſa ſpiritualis,Domini de rota in deci.cccccxxxv.in antiquis per tex. cum ibi not.in.c.fin.de procur.in.vj.& meliùs facit.d.c.fi.de iudi.eo.lib.Idem voluit Bald.quando agitur de fœdere matrimonii,in.c.accedens de pro.Sed his non aduerſantibus, quòd pater vt coniuncta perſona in cauſa matrimoniali pro filio interuenire poſſit doct. magis communiter ſequuntur, videlicet Inno.Hoſt.& Anto.in.d.c.accedẽs. & ibi Cardi.in.v.notab.poſt gloſſ.quæ idem ſentit,Iaſ.in.d.l.exequendi in.v. limitat.Feli.in.c.corã ibi ſextus de officio delegati,& Rom.qui pulchrè hoc tradit in ſingu.dcxxxj.aliàs. dclxxix. incip.tu audiuiſti.Quam ſententiam veriorẽ eſſe exiſtimo,& primo per tex. in.d.c.accedens,ſuper quo hanc opinionem ſequentes ſe fundant,illum ſecundum alios,& maxime ſecundum Rom.
5 in.d.ſingu.ccxxvij.inducendo ꝙ † coniuncta perſona,quæ habet à lege mandatum,vt eſt pater, in cauſa matrimonii filii,prout tex.loquitur, ꝓcuratorẽ poteſtate litẽ cõteſtatã cõſtituere,vt ibi in fin.clarius colligitur, quomodo etiam hunc text.inducit idem Rom.in d.ſingu.dcxxj.ergo magis, vel pariter pater per ſe poterit in dicta cauſa interuenire, cum quis facilius in cauſa per ſe interueniat, quàm per procuratorem arg.c.j.de procu.in.vj.l.ꝙ quis. C.de procurat.& Roma.in.d.ſingu.ccxxvij.Secundo idem Roma.in.d.ſing. dcxxxj.allegat pro hac opinione gloſſ. ſingularem in.c.cum pridem in ver.dicebat extra de pactis,quæ generaliter concludit coniunctã perſonã poſſe in cauſa beneficiali,& ſpirituali pro coniuncta perſona interuenire : quod quidem Roma.ibi ad patrem reſtringit, qui pro filio vellet vt coniuncta perſona in cauſa ſpirituali interuenire : ſecus eſt in alia coniuncta perſona,quæ nõ admittetur,niſi cum cautione rati glo.in.c.cum pridem.Ter-
6 tio † licet coniuncta perſona non admittatur in caſibus,in quibus mandatũ ſpeciale requiritur, vt ſupra in contrariis dictũ eſt, hoc tamen fallit in con-

iunƈta perſona, quæ legitimam habe-
retadminiſtrationem, veluti eſt pater,
illis enim in caſibus pro filio interue-
nire, & agere abſolute poterit, vt vo-
lunt Barto.& Angel.poſt gloſſ.in l. pri
ma.C.etiam per procur. cauſ.in integ.
reſtitu.& Alexan.in d.l.patri.ff.de mi-
nor.in verſi.x.not.&c.ergo idem in cau
ſa matrimonii dicendum eſt in qua mā
datum ſpeciale requiritur dicto c. fin.
cum ſimi.& hoc voluit Roma.in dicta
7 ſingu.dclxxix.Quarto† quando agitur
de libertate, vel quaſi coniuncta perſo
na poteſt abſque cautione de rato, vel
iudicatum ſoluendo interuenire. l. iij.
iiij.& v.ff.de liber.cau.glo.in l.Pompo
nius.in fin.ff.de procurat. ſed in cauſa
matrimonii,maximè quando agitur de
fœdere,dicitur tractari de quaſi liber-
tate,& de ſtatu hominis, glo.notab. in
cap.mulieri de iureiuran. multis enim
calamitatibus opprimitur matrimo-
nium,vt in cap.omnes cum glo. xxxij.
q.vij.Alex.in conſi.cxliij.colum.ij.lib.
8 ij.ergo &c. Quinto † pater, qui in pri-
ma inſtantia pro filio interuenit, tene-
tur,& poteſt à ſententia contra filium
lata appellare, licet regulariter aliud
eſſet, ad tradita per Roma. in ſingu.
ccccclxvij.alias.ccccclxvij.incip.procu-
rator.&c.qui per text.in l.liberto.§.i-
tem.ff.de nego.geſ.inquit,negotiorum
geſtori,& illi, qui pro alio etiam ſine
mandato interuenit,imputandum, eſſe
niſi à ſententia contra ſuum principa-
9 lem lata appellauerit. Sexto † ſicuti,
quando filius vt coniuncta perſona pro
patre interuenit,licitum eſt filio à ſen-
tentia lata contra patrem appellare,
vt in l.ex conſenſu.§.filium. ff. de ap-
pellat. ita ſimiliter econtra dicendum
erit,patri pro filio appellare licitum eſ
ſe argu.l.primę.C.decupres.lib.x.nam
veluti cauſa matrimonii per patrem
tanquam coniunctam perſonam pro
filio agi potuit,vt iam oſtenſum eſt ita
etiam per patrem appellari potuit ar-
gu.l.primę.in fin.ff.an per alium cau.
10 app.Adde,quod † licet pater pro filio
in cauſa matrimonii nequeat interue-
nire inuito filio,ſed cum illius conſen-
ſu,vel ſaltem eius ratificatione ſequu-
ta,vt eſt glo.notab.ibique Cardi.in d.
c.accedens.de procurat. in verſicu.ſed
nunquid &c. Tamen ſi non appareat
de filii expreſſa contradictione, filius
conſentire, ratumq; habere cenſetur,
glo.in c.ex parte decani.in verſ.perſo-
nis de reſcripr.& eſt text.in.l. Pompo-
nius.§.primo.ff.de procurato.& in l. ſe
cunda.§.voluntatem.ff.ſolu.matrimo.
Nec prædictis aduerſatur deciſ. Bel-
lam.ccccclxxxij.& deciſ.clxij.in cauſis
11 beneficialibus &c.in nouis, vbi† conclu
ditur in ſpiritualibus non admitti con
iunctam perſonam, quia in his de co-
gnatione,& coniunctione ſanguinis nō
curatur.c.fin.de iudi. Quia reſponde-
tur,illas deciſ.procedere in aliis con-
iunctis,vt in fratre,aliiſq; ſimilibus vt
ibi exemplificatur,non autem in patre
per ſupra dicta,& allegata maxime per
text.in d.c.accedens.& ibi gloſſ.& in c.
ex parte decani.iuncta glo.in verſi.per
ſonis de reſcrip.& quamuis ille tex.lo-
quatur in beneficialibus, tamen dictæ
deciſ. in hoc nolunt differentiam eſſe
inter beneficialia,& ſpiritualia, ſed idē
in omnibus. Veruntamen, vt dicunt
docto.communiter in ca.ij. de reſcrip.
authoritas dominorum de rota in ſuis
deciſionibus non eſt neceſſaria,ſed pro
babilis,vt dixi etiam ſupra in.q.cxx.ac
veluti etiam dicitur de opinione gloſ.
per Barto.in l.nemo.C.de ſenten. Vn-
de ſuper illis non eſſet vis facienda, ſi

contra nos probarent:quamuis,vt dixi ſaluari poſſunt in aliis coniunctis perſonis,non autem in patre. in quo ſpeciale eſt,vt tanquam coniuncta perſona poſsit pro filio in cauſa matrimonii interuenire vt dicit Felin.in d.cap.coram.Cuius quidem ſpecialitatis ratio eſſe poteſt, nam quando agitur contra filium,vt aſſerto matrimonio ſtare teneatur,tractari videtur de aliquali intereſſe ipſius patris, quo caſu pater vt coniuncta perſona debet poſſe pro filio interuenire,& appellare,vt in dicta l.patri.ff.de minor.quem text. Bartol. ſingularem eſſe dicit,quod pater, quando agitur de aliquali ipſius intereſſe, poteſt vt coniuncta perſona etiam in prima inſtantia pro filio comparere, ergo.magis pro filio appellare, & cauſam appellationis tractare poterit abſque mandato, & expreſſa voluntate filii,vt in l.non tantum in l. ex conſenſu §.filium.ff.de appella.& in dicta.l.pri-
12 ma in fin.ff.an per al.cau.app. † Quod autem de intereſſe patris agatur,oſtenditur,nam hæc dicitur eſſe cauſa quaſi libertatis,& de ſtatu ipſius filii,vt ſupra dictum eſt:& quod filius non teneatur ſtare iniuſto & non vero matrimonio patris intereſt propter debita obſequia,& ſeruitia,quæ filius patri præſtare tenetur, vt in rubro, & in l.ij.& per totum.ff.de obſeq.à li.paren.præſtan. nam ea impedirentur, vt in lege vxor.cum glo.& ibi Barto.Bald.& alii C.de condit.inſer.Bal.in l.prima.C.de bon.quæ lib.Abb.in c.literas.de reſtit. ſpol.& in cap,in literis in fin.verſic.de teſtibus, & iuxta illud, dimittet homo patrem & matrem,& adhærebit vxori ſuæ,& erunt duo in carne vna, vt habetur Gene.cap.ſecundo Matthæi.xix.& Pauli ad Ephes.v. Nec obſtant ſupra in contrarium adducta, maxime motiuum de tex.in c.fin.de iudi.in vj. quod eſt potiſsimum fundamentum aduerſariorum.Nam ſecundum Roma.in d. Singu.dclxxix.alias. dcxxxj. text. ille, non probat:innuit enim ſanè, quod pater vt legitimus adminiſtrator ratione patriæ poteſtatis non poſsit pro filio adeſſe in iudicio in cauſis ſpiritualibus vt ibi,quia in illis patria poteſtas non conſideratur:ſed non negat, quin pro filio vt coniuncta perſona etiam in ſpiritualibus adeſſe queat, veluti multifariam probatum eſt. Secundò reſpondetur quod ad legitimandam perſonam filii volentis agere,& in iudicio adeſſe in ſpiritualibus,prout regulariter pater filio conſentire tenetur iuxta. l.fin. §.neceſsitatem.C.de bon.quæ lib. non requiritur conſenſus,& authoritas patris, quia in talibus cauſis patria poteſtas non conſideratur d.cap.fin. Sed ad agendum, vel interueniendum pro filio ad tractandam cauſam pro filii vtilitate,ac defenſione tex. ille non denegat, quin pater vt coniuncta perſona pro filio poſsit interuenire per prædicta. Tertio tex. ille loquitur in beneficialibus,nos vero in ſpiritualibus, hoc eſt in cauſa matrimonii, in qua pater pro filio interuenire poteſt dicto cap. accedens.cum aliis,& in pluribus differunt ſpiritualia,ac beneficialia, & ſpirituale,& carnale matrimonium ad gl. in cap.fin.in fi.in ver.contraxit de procurat.in vj.& per Mod.peruſi.ibi in gl. in verſi.ad agendum. Præcedentes tamen reſponſiones magis placent. Non obſtat ſecundum, quod in caſibus requirentibus ſpeciale mandatum coniuncta perſona non poteſt pro coniuncta agere,vt dictum eſt.Nam primo reſpondetur,quod in occurrenti caſu pa-

ter pro filio non agebat,ſed illum defendebat maxime appellando,& appellationis cauſam proſequendo, quæ appellatio dicitur eſſe defenſio, vt habetur per Abb.in c.primo in notab.de teſcrip.& latius per eum, & alios in rub.
13 de appella.Secundo † illud verum eſt regulariter dicta l.patri, quod fallit in patre, qui in illis poteſt vt coniuncta perſona pro filio in iudicio adeſſe, vt per Bar.& Angel.poſt gloſſ.in l.prima C.etiam per procura.cau.in integ. per Alexan.in dicta l.patri in verſic.x.nota.& in cauſa matrimonii probatur in dicto c.accedens. Tertio reſpondetur,
14 quod † quo ad contrahendum matrimonium. cum cauſa grauis eſſe, & de ſtatu hominis, & quaſi libertatis dicatur iuxta not.in d.c.mulieri,requiritur ſpeciale mandatum dicto c.fin.de procura.in vj.Sed quo ad agendum ſeu defendendum in cauſa matrimonii maxime quando agitur de liberando à vinculo prætenſi matrimonii, ſpeciale mãdatum non requiritur maximè in patre comparente pro filio dicto.cap. accedens cum aliis,præſertim accedente conſenſu filii vt voluit glo.Ioan.Andr. in cap. qui ad agendum in fine. de procura.in vj.in glo.magna per tex.in d.c. accedens, & in dubio filius conſentire dicitur,niſi expreſſe contradicat dicta l.pomponius in fin.cum ibi not.Itaque aliud eſt matrimonium contrahere, aliud pro matrimonio agere, primo caſu mandatum ſpeciale requiritur d. c. fin.Secundo vero non dicto.c. accedẽs, quem tex.doct.& glo.communiter intelligunt in cauſa matrimonii, quando agitur de fœdere matrimonii, vt per glo.& docto.ſupra allegatos,per glo.in d.c.fi.in verſi.contrahendum de procura.in vj.Non repugnat etiam tertium, quod coniuncta perſona cauere debet de rato, quæ cautio in caſu occurrenti locum habere non poteſt per iam di-
15 cta, † Primo enim hoc fallit in patre, qui vt coniuncta perſona pro filio compareret,Barto.& Ang. in d.l.j.C.etiam per procu.&c.& præcipuè quando ageretur de quaſi libertate,& ſtatu filii, vt in d.l.iij.iiij.&.v.ff.de lib.cau. gloſſ. in d.l.pomponius. in fi.ibiq; ſcrib.iunctis præmiſsis. Secundo reſpondetur & notab. vt per Roma. in d.ſingu. dcxxxj.
16 quod † in ſpiritualibus admittitur quis vt procurator cum cautione rati quando dubitatur de mandato,vt eſt glo.ſingularis in c.coram de officio.delega.& probatur in c.per tuas extra de arbi. & in l.procurator ad exigendum.§.ſi quis ff.rem rat.hab.Vnde hoc locum in patre ſibi non vendicat,cum certum ſit illum habere mandatum à lege,vt dictũ eſt.Neque eſt attendendum, quod huiuſmodi cautio rati non conuenit cauſæ matrimonii, aliiſq; cauſis ſpiritualibus,quæ æſtimationem,& intereſſe nõ admittunt d. cap. quàm pio.j.q.ij. quia imò etiam in cauſis ſpiritualibus cautio rati,in qua damnum,& intereſſe venit,adaptatur,& æſtimabitur damnum ac intereſſe,quia ſi is, pro quo de rato promiſſum eſt,ratum non habebit, ille qui cauit, ad expenſas litis tenebitur, ad not.per glo. magnam in l. ij.ff. rem rat. hab. ac etiam ad pœnam, quæ huiuſmodi cautionibus communiter apponi conſueuit arg.l.fin.ff.de præto.ſtipul.& §.fin.Inſtit.de verbo.oblig. Nec
17 quartum obſtat, † quoniam ex prædictis apparet, verum non eſſe, quod pater habeatur pro extraneo quo ad agendum pro filio,vel quo ad illum defendendum in cauſis ſpiritualibus per plura iam dicta, quamuis in ils poſsit in-

ter

ter ipſos lis eſſe,ſicut inter extraneos d.
c.nō eſt de ſpon.Non aduerſat id,quod
dicit Spe.in ti.de cōiūcta perſona.§.j.
in ver.item ꝙ eſt cauſa &c.nā vt inquit
Ro.in d.ſin.dcxxxj.Spe.nihil boni pro
ſe alleg & doct..communiter contrariū
tenuerunt.Eodem modo reſponderi po
teſt dominis de Rota,& Bella.in deciſ.
ſupra allegatis per ea,quæ ſupra latius
dicta ſunt.Vel deciſiones illæ, & dictū
etiam ſpecula.debent intelligi in aliis
coniunctis perſonis,& non in patre qui
tanquam coniuncta perſona etiam abſ
que cautione rati pro filio comparere
poteſt ſecundum ſupradicta, & vt de-
clarat Roma.in d.ſingu.dcxxxj.ac etiā
quia; vt dictum eſt quando pater vt cō
iuncta perſona pro filio admittitur, fi-
lius ſemper conſentire & ratificare cen
ſetur ex quo non apparet eum contra-
dicente : vnde ceſſat vnum quod dici
poſſet, quod cum filius appellationem
factam à patre ſaltem infra decem dies
datos ad appellandum non ratificaue-
rit,appellatio in hoc caſu filio non pro
deſt arg.l.bonorum cum ibi not.ff.rem
rat.hab.cum aliis, tacita namq; ratifi-
catio ex non expreſſa contradictione
inducta ſufficiet ad hoc, vt appellatio
proſit,veluti iam dictum eſt.Ex quibus
apparet, Baldum in d. c. accedens non
bene loqui,quoniam an agatur de fœ-
dere, vel de ſeparatione thori iuxta. c.
j.circa fin.de lit.non conteſta.nulla eſt
in hoc differentia, quia etiam quando
agitur de fœdere,pater pro filio compa
rere poteſt d.c.accedens.quē tex.ſic in-
telligūt gl.& doct.& gl.in c. qui ad agē
dum & d.c.fi.de proc.vbi Do.& Mo.Et
his cōtentus ita in omnibus verum eſſe
ſum arbitratus.

SVMMARIVM.

1. ☞ *Ceſſio bonorum fauorabilior eſt induciis quinquennalibus aliiſq; moratoriis.*
2 *Nec à legato prouinciæ, imò nec à Papa abſq; iuſta cauſa expreſſa, & ſpeciali eius derogatione tolli poteſt.*
3 *In iure naturali fundata ſolum ex iuſta cauſa ſpecialiter expreſſa à Papa tolluntur.*
4 *Legatus de latere non poteſt ea, quæ iuris naturalis ſunt vel in eo fundata tollere, niſi ſpecialiter à papa hoc illi conceſſum fuerit.*
5 *Ceßioni bonorum cum iuramento renuntians abſque petita licentia contrauenire, poteſt.*
6 *Iudei aduerſus Chriſtianos æquitate haud ſeueritate iuris vtuntur.*

Quæſtio CXXXIII.

PAPA debitori cuidam chriſtia-
no per reſcriptū ſuum alternati
uè conceſſit vel tēpus quinquē-
nale ad ſoluendū creditoribus, aut vt
ipſe debitor ad effectū euitandi carce-
rem bonis ſuis cedere poſſet : & cū illa
debitor ceſſiſſet hebreus quidam illius
creditor ceſſionem huiuſmodi ex papę
reſcripto factam ſibi minus obeſſe aſſe
rebat,abiiciendo indultū quoddā apo-
ſtolicū quo hebreis ſuffragari dicit, vt
in eo,ac etiā indultū aliud a R.D.pro-
uinciæ legato ipſis hebreis conceſſum.
Sed ego debitori fauendo illud eſſe ve
rius ac æquius dixi,primū indultū apo
ſtolicū hebreis cōceſſum debitori chri-
ſtiano minime obeſſe,licet.n. per illud
ſimpliciter prouiſū ſit ꝙ induciæ quin
quēnales ſeu alia moratoria nō poſſint
cōtra hebreos ꝑduci nec allegari, quo
minus poſſent eorū credita exigere tā
indultū nihil de ceſſione bonorū pro-
1 uidet,neq; diſponit,† quod remedium
fauorabilius eſt quā ſint induciæ quin
quēnales cum defenſionē corporalem
contineat, videlicet vt quis carcerem
euitet, quod quidem in iure naturali
ratio

ratione defenſionis fundatum dicitur argumento.clem.paſtoralis.§.cęterum. de re iudica.&.l.titio centum il.ij.ff.de condit.& demonſt.l.qui bonis.ff.de ceſ ſo.bono.habetur per glo.& doct.in rub. cod.titu.glo.in.l.j.& optimus text.in.l. fin.C.qui bon.ced.poſſ.vbi ceſsionis be neficium ex naturali ratione miſerabi libus perſonis conceditur,& ex quadã miſericordia,ac pietate,cui etiam per pactum renunciari non poteſt:vt latè, & pulcherrimè examinant Bald.& Salic.in.d.l.j.quare ſi in indulto hebreorum de induciis ſolum,& aliis moratoriis contra debitores eorum mentio facta fuit,iſtud reſcripto,in quo fit mentio etiam de bonorum ceſsione,obeſſe nõ debet:cum diſpoſitio odioſa loquẽs in caſu ſimplici ad mixtum non trahatur Barto.in.l.aj.in prin.ff.de verb.obliga.cum aliis ibi allega. Nec indultũ quoque Reuerendiſsimi.D.Legati obſtare,& nocere dixi,tum quia non fuit debito tempore productum, cum iam concluſum eſſet in cauſa ad inſtantiã hebrei per citationes miſſas ad audiendam ſententiam iuxta ea,quæ habentur in.c.quoniam contra,vbi latius dixi,extra de probat.c.cum dilectus de fi-

2 dei.inſtrum.cum ibi not.tum quia†cũ ceſsio bonorum fundata ſit in iure naturali,quia defenſionem continet, vt ſupra,ſit que auxilium pauperum ſubſidiarium,puto reuerendiſſ.D. legatum hoc remedium quo ad ſui ſubſtantiam non poſſe tollere, imò nec ipſum papam,niſi ex cauſa iuſtiſsima.quæ ſpecialiter ſit expreſſa,nec tacitè ſubintel

3 ligeretur:†nam vbicũque quid eſt fundatum in iure naturali ſeu in ratione eiuſdem,tunc papa illud tollere nõ poteſt,niſi ex iuſta cauſa,quę in dubio nõ præſumitur,niſi ſpecialiter exprimatur,vt tradit Abb.in repet.c.per tuas.colum.xj.de arbit.refert.& ſequitur Felin.in.c.ad audientiam.il.ij.de reſcrip. in.v.colum. & faciant, quæ habentur in c.non eſt de voto,& ego plenius dixi in.c.qua in eccleſiarum de conſtitu.

4 Præterea†cum de iure communi legatus de latere non habeat poteſtatẽ tollendi ea,quę ſunt de iure naturali, ſeu in ratione naturali fundata, quæque defenſionem continent, vt colligitur ex glo.in.c.fin.de hæret.in.vj.per Abb. in.c.j.de reſcrip.in.j.notab.Alex.in cõſil.cvi.lib.j.in.iiij.col.hoc enim conditori canonis ex iuſta cauſa,vt ſupra,reſeruatum eſt,ergo legatus hæc non potuit facere.niſi ſpecialiter illi à papa conceſſum fuiſſet.c. quod tranſlationẽ de officio lega.c.j.de tranſlatio.epiſcopi,& vbique not.& ideo legatus ceſsionem bonorum non potuit tollere quia ſic defenſionem tolleret, actumque pium & miſerabilem impediret:& cũ debitor ex iure communi fundatam habeat intentionem,qui vult dicere, legatum habere facultatem ſpecialem tollendi ceſsionem bonorum, hoc debet oſtendere,arg.eorum,quę habentur in c.ad decimas de reſtit.ſpol.in vj.c.j.de præſcrip.eod.lib.l.fine poſsidetis cum glo.C.de probat.cum aliis. Suadentur

5 præmiſſa,†nam cum per iuramentum quis deo principaliter obligetur.c.& ſi Chriſtus de iure iurand.ſi quis cum iuramento ceſsioni bonorum renunciauerit,& velit poſtea à iuramento recedere,poteſt abſque alia licentia,quia deus illi hoc iuramẽtum relaxat,vt habetur per Dyn.in.d.l.j. nam huiuſmodi ceſsioni renunciare,& illam tollere eſt contra naturalem rationem,& iuris rigorem, ideoque cum iuramento renunciari non poteſt,quia eſſet vinculũ

iniqui

Iniquitatis contra.c.cum quidam,&.c.
quanto cum aliis de iureiurand. Præter
6 tereat † iudei aduerſus chriſtianos non
iuris ſeueritate, ſed ſolum æquitate vti
poſſunt.c.ij.cum glo.in ver. ſeueritate
de iudæis.faciunt not.in.l.j.C. de his,
qui ad eccle.confug. Sed ſi ad fauorem
hebræorum ceſsio bonorum chriſtianis
auferretur, hoc eſſet contra naturalem
æquitatem, vt dictum eſt, ergo &c. Et
ita æquius ac rectius exiſtimari putaui.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Periurus quilibet de ſuo periurio puniendus eſt: & quomodo hoc procedat numero 9.*

2 *Iudex minori iuramentum deferre, & ad iurandum cogere poteſt, & quando hoc verum ſit nume.10.*

3 *Inquiſitio ceſſat, vbi nulla datur pœna.*

4 *Sanguinem ſuum redimere quomodocunque reo criminis licet.*

5 *Negans in delictis non eſt in dolo, neque puniendus.*

6 *Periurium in foro contentioſo non punitur, ſed ſolum in foro conſcientiæ, quando ſoli iuranti præiudicat, haud alteri.*

7 *Iuramentum quando ſoli iuranti, & quando alteri quoque præiudicare poſſit.*

8 *Iudicis arbitrio, & aſſertioni in quibus ſtandũ ſit, & in quibus non.*

Quæſtio. CXXXIIII.

CVM mercator quidam minor
annis.xxv. inquiſitioni cuidã
ſuper commiſſo fraudati vecti
galis contra eum formatæ cum iuramẽ
to à iudice exacto reſpondendo falſum
reſpondiſſe, ſic que periurium incurriſ-
ſe diceretur, cecidit in quæſtionem, nũ
huiuſmodi periurium eſſet in foro con
tentioſo aliqua pœna punibile, & con
ſequenter an de eo inquiri poſſet? Vide
retur quippe dicendum, ſi de mendacio
dicti inquiſiti appareat, falſum que iu
raſſe conſtet, quòd is de periurio puni
1 ri poſſet, quoniam † periurus quilibet
periurio puniendus eſt ſaltem pœna
extraordinaria, & arbitraria, etiam ſi ta
le periurium alias nec priuatum, nec
publicum crimen eſſet.l.de periurio cũ
glo.iuncta.l.j. ff.de crim.ſtellion.c.ij.
de reſcrip.Roma.in ſingu. 423. incip.
ego coram &c.glo.in.l.Lucius.ff.de his
qui not.infam.& in.l.ſi duo patroni.in
2 fin.ff.de iureiuran. Secundo † iudex ad
quem ſpectat veritatem indagare.c.iu
dicantem.xxx.q.vlt. poteſt etiam mi-
nori iuramentum deferre, & ad iuran-
dum cogere, vt eſt glo.in.l.videamus.§.
j.ff.de in lit.iuran.& ibi Bart. Cum ita-
que iudex dictum inquiſitum interro-
gauerit cum iuramẽto pro veritate co-
gnoſcenda, illeque falſum iurauerit, de-
bet de periurio puniri, alioquin via per
iuriis aperta eſſet. quod non eſt dicen-
dum, & maxime quando quis falſum
ad fiſcum decipiendum iurauit per ea,
quę habentur in.l.ij.C.de rebus credit.
An autem ad præiudicium fiſci, vel al-
terius tendat, ſtãdum eſt ipſi iudici hoc
aſſerenti tanquam informato iuxta ea,
quæ habentur in.d.c. iudicantem cum
ibi not. Quibus tamen non repugnan-
tibus, illud veriſsimum de iure eſſe, exi
ſtimo, quòd huiuſmodi periurium nul-
lo modo puniri, nec de eo inquiri poſ-
ſit, cum ſolum ad effectum pœnæ in-
3 quiratur, † ideo vbi nulla datur pœna,
ceſſat inquiſitio.c.inquiſitionis.c.qua-
liter & quando.il.ij. de accuſa.c. dicet
heli de ſimon.& habetur in.l. leuia.ff.
de accuſa. In quam ſententiam illa me
primum adducunt, quæ in terminis vo
luit

luit Alex.nemine contradicente in.l.j.
ff.de bon.eor.qui mor.ſibi conſci. qui
inquit,quòd ſi quis cum iuramento re-
ſpondeat inquiſitioni contra ſe forma-
tę,& poſtea falſum dixiſſe,& iuraſſe cō
uincatur,talis de periurio puniri non
debet,& ita affirmat plures clariſsimos
viros conſuluiſſe: Ad quod dicendum
ipſe mouetur ex not.per Barto. ibi qui
voluit,quòd ſi accuſatus,vel inquiſitus
de crimine aufugiat,ſeù latitet, ex hoc
contra ipſum præſumptio de crimine
non inducitur,quia iuſte facit,ſi timet,
4 †ſicut inquiſito,vel accuſato de crimi-
ne licitum eſt prece,precio,& aliis mo-
dis aduerſarium.& iudicem corrumpe-
re,vt ſanguinem ſuum redimat: neque
ex hoc crimen aliquod illi impingi po
teſt,nec criminis præſumptio contra
eum inferri,cum ignoſcendum ſit illi,
qui qualitercunque ſuum ſanguinem
redemptum voluerit,vt in.d.l.j. Idem
ergo in caſu noſtrò de dicto periurio
dicendum eſt,cum lex illud permittat
ne quis ſe ipſum perdat.d.l.j.& Bald.in
l.ſi ex cauſa in.ij.lectu.ff. de minor.in-
5 quit †illū,qui in delictis negat,non eſſe
in dolo,nec puniendum fore,quia ſcri-
pum eſt,non tibi dico,vt te perdas: &
dicit ſpecul.in titu.de inquis.in.§. viſo
in verſic.inquiſitores, quòd iudex in-
quirens de crimine contra aliquem iu-
7 ramentum ab ipſo exigere non debet
in reſpondendo inquiſitioni, quoniam
in criminalibus quis nec ſe ipſum pro-
dere,nec contra ſe iurare tenetur: ergo
iur[illegible]ndo contra veritatem ad ſui defen
ſi[illegible]em periurare non dicitur,neque de-
[illegible]e de periurio puniri poteſt,nā quod
ſit lege,ac iure permittente, delictum,
& peccatum non eſt, neque pœna di-
gnum.c.qui peccatt.xxiij.quæſtio.4. l.
Gracchus.C.de adulte.Adde,quòd ſi is,
qui in delictis negat,& mendacium di-
cit,reſpondendo accuſationi, vel inqui
ſitioni,non dicitur eſſe in dolo, vt di-
ctum eſt,ergo ratione talis periurii nō
eſt puniendus,quia ceſſante dolo quæ-
libet pœna etiam extraordinaria ceſ-
ſat.l.ſecunda& tertia cum ibi not. ff.
6 de crim.ſtello.Secundo†quando iura-
mentum non alteri,ſed ſibi ſoli eſt præ
iudiciale,tunc falſum iurans non po-
teſt de periurio puniri in foro conten-
tioſo,ſed ſolum in foro animæ, vt eſt
textus in.l.ſecunda ibique gloſa, Bal-
dus,& Salic.C.de rebus cred glo.com-
muniter approbata in.c.quicunque.vj.
quæſtio.prima.l.fin.ff.de in lit.iurand.
vbi de periurio facile quæri non ſolet:
ſecus ſi iuramentum alteri poſſet eſſe
præiudiciale,vt ibi.At iuramentum in
noſtris terminis,quod fuit per iudicem
exactum in cauſa inquiſitionis forma-
tæ ſuper commiſſo vectigalis,non po-
tuit eſſe alteri præiudiciale,niſi ipſi:er
go de tali periurio non potuit puniri,
nec inquiri.Quod autem iuramentum
illud præiudiciale alteri eſſe nō potue
rit, ſecundum propoſita conſtabat ex
ſententia lata ad fauorem ipſius inqui-
ſiti,qui in commiſſum vectigalis frau-
dati non incidit,& fuit abſolutus: quæ
ſententia ius facit iuxta not. per Abb.
& alios in rub.de appell.& in.c.quoniā
contra de probat.c.bonæ de elect. &c.
in præſentia de renuncia.Præterea†ex
quo iuramentum hoc fuit exactum ſu-
per iis,quæ ſunt de præterito,& non de
futuro,& fuit iudiciale exactum à iudi
ce inquirente ad effectum, vt reus de
crimine inquiſitus per ſuam confeſsio
nem iuratam conuinceretur, ſolum i-
pſi iuranti,haud alteri præiudicium in
ferre poteſt:quid enim poteſt quis re-
ſpondendo inquiſitioni contra ſe for-
matæ

matæ cum iuramento præiudicare alteri tertio ?certe nihil,cũ ſit de præterito,& res inter alios acta · Nam tunc iuramentum alteri præiudiciale dici poteſt,quando quis de futuro iuraſſet, vt ſuper contractu de obſeruando promiſſa,iuxta.l.ſi quis maior. C.de tranſact.auth.ſacramenta puberum.C.ſi ad uer.vendit.& per Ange.in.d.l.ij. C.de rebus credi.vel quando quis iurat vt teſtis,vt colligitur ex iis, quæ voluit gloſſ.in.c.quicunque.vj. quæſtio. prima in.l.Lucius,& ibi Bartol.ff. de his, qui not. infam. & habetur per docto. Cyn.Salic.& alios poſt glo.in d.l.ij. ac in.l.ſi duo patroni.in fin.ff.de iureiurã. ibique Moder.& vt dicit Specul.in. d. verſicu. inquiſitores. ipſi inquiſitores deum præ oculis habere debent, ne à reo iuramentum exigant,quia is cõtra ſe iurare non tenetur: Vnde ſi negauerit,& promouens inquiſitionem non probauerit.tanquam innocẽs erit abſoluendus.leg.qui accuſare.C.de eden. Ex quibus infertur,quòd de huiuſmodi periurio quis pœna aliqua ordinaria,ſeu extraordinaria in foro contentioſo non erit puniendus, ſed ſolum deum vltorem habere dicetur.d.l.ij.C. de rebus cred.& not.in.d c. quicunque. vj.quæſtio.primo & Moder. repetens in dicta authen.ſacram. puberum columna nona & decima dicunt iuramẽtum per iudicem exactum a reo in cauſa criminis de dicenda veritate non facere,vt reus periurium incurrat,niſi vltra ſuam confeſsionem iuratam cum iuramento promiſiſſet non contraueniре ſuæ confeſsioni:& ita gloſſ.ibi intelligi debet.Nec obſtat ſi diceretur,quòd an iuramentum huiuſmodi alteri præiudiciale eſſe potuerit,de hoc ſtandum eſt ſimplici dicto,& conſcientiæ ipſius

iudicis,qui ex ſententia animi ſui æſtimabit,cuiuſque officium in cauſis latiſsimum eſt leg.prima.ff.de iuriſdict. omnium iudicum vbi Barto.& alii,& 8 dicto capitu.iudicantem cum aliis:† nã reſpondetur, quòd quo ad dilationes, quo ad tempora amplianda,& reſtringenda,& quo ad ea,quæ veritatis indagationem concernunt,verum eſſe poteſt,vt in iis arbitrio,& diſpoſitioni iudicis ſtandum ſit,Bartol.& docto.in lego ſecundo.ff.de re iudica.in capit. primo & ſecundo de dilat.canoniſtæ in capitu.cum ſit de appella.cum aliis ibi al. leg itis, in dicto capitu. iudicantem,in leg.vbicunquẽ.ff.de interrogato. actio. & in clemen.ſæpe per gloſſ.& docto.de verborum ſignificatio.Sed quo ad cõcernentia litis deciſionem,ac principalem intentionem iudicii,ſeu agentis accuſantis,vel inquirentis,ea in arbitrio iudicis eſſe non dicuntur,nec in iis iudicis aſſertioni ſtandum eſt, imò iudici minus de his, quàm alteri credendum eſt,veluti eſt gloſſ.in terminis in verſicul.remaneat.in fin.in dicto capitu.iudicantem.quoniam iudex debet iudicare, ſecundum conſcientiam ſuam informatam ex probationibus,& allegationibus partium factis coram ipſo, vt iudice, nec vllo modo ipſi ſuper his credendum eſt capitu. iudicet, vbi gloſſ.& docto tertia quæſtione ſeptima imò nec de actis coràm eo factis eſt illi fides adhibenda, minúſque ei,quam notario,& teſtibus.c. quoniam contra de probat.c.nobis de teſtibus, gloſſ. in c.alieni.ij.quæſtio.vij. Quare cum in terminis qõnis,de qua agitur,fundamẽtũ inquiſitionis ſuper dicto periurio ſit intereſſe,& præiudicium tertii, videlicet fiſci,vel alterius,idcirco præiudiciũ huiuſmodi debet legitime & plene

prob

probari per teſtes, vel per cõfeſsionem partis, nec de eo aliquo modo iudici aſſerenti credẽdum eſt, quia iudex, & teſtis eſſe non poteſt. c.forus. de verbor. ſignific.& habetur per Abb.& alios in c.ex literis.de probat. Alioquin inquiſitus erit omnino abſoluendus, & ſi nihil ipſe præſtiterit.l.qui accuſare. C. de ædendo.c.j.vt eccle.benef.&.c.fi.de iureiuran.cum ſimi. Huc accedat, quòd ſi prior ſententia, quæ noua practica quippe dici poſſet, vera eſſet, quòd ſi reus inquiſitus reſpondendo inquiſitioni cum iuramento negaret,& poſtea de crimine fuiſſet conuictus,& ſic de mendacio, vltra quod eſſet condemnandus de crimine inquiſito, & principali, poſſet etiam poſtea noua fieri inquiſitio de periurio, res in infinitum procedere poſſet, quia negando iterum poſſet alia inquiſitio formari: quod non eſt dicendum. Sequendo igitur aliam ſententiam, de qua proximè dictum eſt, quæque rectè intelligentibus, iudicio quidem meo, omni difficultate carere videtur, ſupereſt, vt in contrarium adductis reſpondeatur. Non obſtat itaque primo.d.l.de periurio.ff.de crimi.
9 ſtellio. † Quia debet intelligi, quando iuramentum eſſet alteri, quam iuranti præiudiciale, vt patet in exemplo ibi poſito: & ita in terminis doctor.illum text.intelligunt, vt tradit ibi Salice.& glo.in.d.l.ij. C.de rebus cred.& in.d.c. quicunque.vj.q.j.& ita tenent, ac referunt Moder.quidam in addit.ad Iacob. butrig.in.d.l.ij.Secundo reſponderi poteſt, vt colligitur ex iis, quæ ibi dicit Bart.tex.illum procedere, quando quis iurauit, nullo exigente, vel deferente iuramentum. At quando quis iuraſſet ad delationem alicuius, vt iudicis ad litis deciſionem, tunc procedat tex.in.d. l.ij.cum ibi not.per Cy.videlicet quòd iurans ſolum Deum vltorem habeat, ſi iuramentum ad alterius præiudicium non tendit. Et.hæc eſt communis opinio doctor.& gloſſarum. Nec aduerſatur, quòd ſecundo loco dicebatur, iudicem poſſe deferre iuramentum iudiciale minori. l.videamus. §.j. cum glo. ff.de in lit.iuran.ergo &c.nam reſpon-
10 detur, † illud procedere, quando minor pro ſe, & ad ſui vtilitatem iurare vellet, & ibi, ſed non contra ſe. Deinde illud habet locum in ciuilibus, non autem in criminalibus, in quibus iudex à reo contra ſe ipſum iuramentum extorquere non debet, cum ſcriptum ſit, non tibi dico, vt te perdas. Alioquin ſecus eſſet, & præſertim in minore à iudice iurare coacto, Bald.in.d.l.ſi ex cauſa.in.ij.lectu.Specul.in.d.tit.de inquiſi.§.viſo. verſi.inquiſitores. Matheſila.in ſuo notab.clxij.cum ſimil.ſupra allegat. Non obſtat etiam id, quod voluit Ang.in authen.ſcenicas non ſolum collat.v.vbi dixit, quòd etiam quando iuramentum alteri non eſſet præiudiciale, iurans de periurio tenetur in foro ciuili, vt puniri poſsit pœna extraordinaria, & arbitraria per text.in.d.l. de periurio. Quia hæc opinio in iudicando,& conſulendo ſequenda non eſt, tanquam ſingularis, & contraria illi, quæ eſt communior, vt dicunt Modern.poſt gloſſ.in dicta.l.ſecunda. C. de rebus creditis. & ideo communior ſequenda eſt, quòd iurans non ſit de periurio puniendus in foro contentioſo, ſed ſolum Deum vltorem habeat, vt ſupra dictum eſt, argumento eorum quæ habentur per Ioannem Andream, Abbat.Anto.& alios in cap.primo. circa finem.de conſtitutio.& hæc mihi iuris eſſe viſa ſunt.

SVMMARIVM.

1 ☞ *In delictis, & aduerſus dolum minori propter eius malitiam non ſuccurritur. Declaratur nume.5.&.6.*

2 *Malitia ætatem ſupplet, ac operatur, vt pupillus iuramento ligetur. Declaratur nu.6.*

3 *Minor in cauſa criminis non atrocis aduerſus ſuam confeßionem etiam iuratam reſtituitur.*

4 *Negans ſcienter etiam cum iuramento veritatem, & ſic periurus, quamuis minor ſit, quando in dolo eſſe dicatur, & puniri debeat abſq; ſpe reſtitutionis, & quando ſecus ſit.*

Quæſtio CXXXV.

ILLVD quoque venit in diſceptationem, eſto abſque veritatis præiudicio, de periurio in caſu præcedentis quæſtionis potuiſſet inquiri, & de iure puniri, vtrum inquiſitus, qui minor erat, aduerſus periurium huiuſmodi de iure eſſet in integrum reſtituendus. Et reſtitutioni quidem locum non
1 eſſe, videbatur dici poſſe, quoniam † in delictis, & aduerſus dolum minori propter eius malitiam non ſuccurritur. l. ſi ex cauſa. §. nunc vidẽdum. l. auxilium. §. j. & in. §. in delictis. ff. de minoribus. Sed periurium eſt delictum, habétque in ſe dolum, & malitiam. c. quanto. de iureiuran. l. ſi quis maior. C. de tranſactionib. Bar. in. d. §. nunc videndum. in fin. ergo &c. Quod maximè in hoc caſu dicendum eſt, quia minor inquiſitus mercator erat, & perſona cauta, ac ma-
2 litioſa, † propterea aduerſus ſuum iuramentum, ſiue periurium non eſt reſtituendus, cum iuramẽtum ipſum pro maiore haberi faciat authẽ. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ. vendi. & ratione malitiæ maior cenſeatur, quia malitia ætatem ſupplet arg. c. de illis. il. ij. c. fin. de deſpon. impub. c. pueris. de deli. pueror. vbi & in ſpiritualibus, & in delictis malitia ſupplet ætatem: facit etiam malitia, quòd iuramẽtum liget pupillum, qui pubertati proximus eſt ex eo, quod eſt doli capax, & ſic illum ad periurium obliget, ſicut ligaret maiorem. xiiij. anno abſque ſpe reſtitutionis, vt voluit glo. quam ſequuntur Bart. & doctor. omnes in. d. auth. ſacramenta puberum. Præterea ſi in cauſa criminali minor crimen confeſſus fuerit, ſicut aduerſus principale delictum non reſtituitur, ita nec aduerſus ſuam confeſsionem in iudicio factam, & ſic aduerſus hoc incidens. d. l. auxilium. §. in delictis. ibique Bart. Bal. & alii, ergo nec aduerſus periurium, quando ipſe cum iuramento reſpondit ratione ſui doli commiſsi in iurando contra veritatem. Sed his non aduerſantibus, prout verè caſui noſtro non obſtant, contrarium eſſe verius in propoſita. q. intrepidè affirmaui: quam opinionẽ in terminis ſequutus eſt Matheſil. in ſuo notab. clxij. incipien. nota, quòd minor &c. cuius verba ſunt hæc. Nota, quòd minor poteſt reſtitui contra delictum etiam doloſè commiſſum in negando etiam veritatem cum iuramento: & eſt ſpeciale in hoc, quia homines ſunt multùm proni in iudicio ad negandum id, quod facit pro aduerſario. l. ſi ex cauſa. §. nunc videndum. ff. de minorib. l. electio. §. neque. ff. de noxal. cum ſimil. per eum allegatis. Et aduertendum eſt, ipſum Matheſil. loqui, quando minor cum iuramento negaſſet veritatem in cauſa ciuili: à fortiori igitur hoc eſt dicendum in cauſa criminis, in qua iudex à reo iuramentum exigere, & extorquere non debet, & aliter faciendo malè facit, & peccat, vt habetur per Spec. in tit. de inquiſit. in. §. viſo. Propterea ſi minor contra verita-

tem iurauerit, reſpondendo inquiſitioni, quando iudex ab eo iuramětum extorſit, & exegit, periurium punibile in foro ciuili non incurrit per ea, quæ ſupra in proxima.q.dicta ſunt. Secundo facit, nam quamuis minor confeſſus etiam cum.iuramento in cauſa criminali, in qua de atrociori crimine agitur, non ſit aduerſus ſuam confeſsioně, & conſequenter ſuum iuramentum reſtituendus, vt in.d.§.in delictis.& atrox delictum cenſeatur, quando dolus interuenit ſecundum Bald.ibi, 3 † Tamen quando ſumus in cauſa criminis non atrocis,& in quo regulariter minori datur reſtitutio, tunc minor aduerſus ſuã confeſsionem etiam iuratam reſtituitur.d.l.ſi ex cauſa.§.nunc videndum. vbi Bart.Bal.& alii: quinimò ſi minor aduerſus crimen principale non poteſt reſtitui, aduerſus tamen ſuam confeſſionem reſtituitur, quando crimen, ſuper quo principaliter agebatur. atrox non erat, vt ibi habetur: ergo à fortiori hoc dicendum erit, quando poterat aduerſus principale crimě reſtitui, vt ſuper acceſſorio,& incidenti reſtitutio ſit concedenda, arg.c.acceſſorium. de reg. iur.in.vj.cum ſimil.ibi not. Quòd autem in hoc caſu crimen principale, vnde periurium incidenter poſtea exortum eſt, non atrox, ſed leue fuerit & tale, vt aduerſus illud minori de iure detur reſtitutio in integrũ, probatur, nam fuit cõmiſſum vectigalis fraudati, aduerſus quod regulariter minori per in integrum reſtitutionem ſuccurritur.l. ſi ex cauſa.§.ſi in commiſſum.ff.de minor.ergo non eſt atrox delictum. arg. d.§.in delictis.ibiq; omnes: quod ſi non dicitur crimen atrox, igitur ſi in cauſa illius minor contra veritatem aliquid cum iuramento confeſſus fuerit, poterit.ac debebit aduerſus illud periuriũ, eámque confeſsionem in integrum reſtitui. Tertio ſecundum ea, quæ proponebantur, minor in commiſſum vectigalis non incidit dolo ſuo, quia vectigal debitum ſoluit,& ſe præſentauit publicanis cum rebus, & mercibus, ſed in commiſſum illud incidit culpa. & negligentia publicanorum. ſeu officialis, qui in apocha, ſeu, vt ita loquar, in bulletta partem rerum ex ſua incuria, & errore deſcribere omiſit, quæ incuria, & negligentia, ſiue error officialis ipſi minori obeſſe non debet, veluti plenè colligitur ex his, quæ habětur per Bartolum, ibiq; Alexander in apoſt.in.d.l.ſi librarius.vbi eſt tex.cum glo.ff.de reg. iur.l.errore.C.de teſtamen.l.quoties.§. j.ff.de hæred.inſti.l.j.C.plus val.quod agitur. Si dolo ſuo in commiſſum non incidit, ergo dicitur crimen leue, non autem atrox, vt tradit Bal.in.d.§.in delictis.& conſequenter minor aduerſus ipſius confeſsionem cum iuramento contra veritatem factam erit in integrum reſtituendus per text.in.d.§.in delictis. vbi Bald.& Bart.& in.d.l.ſi ex cauſa.§.nunc videndũ. Quarto ad propoſitum facit id, quod in terminis voluit Bald.in.d.l.ſi ex cauſa.in.ij.lectura, vbi inquit, quòd in delictis non intelligitur eſſe in dolo, qui negat, cum ſcriptum ſit, nõ tibi dico, vt te perdas: aliâs ſi intelligeretur in dolo, non reſtitui contra dolum, imò poſſet reſtitui, vt in glo ſi negaret ſine iuramento, quia iuramentum repræſentaret eum maiorem, vt in authě.ſacramenta puberum. C.ſi aduer.vend. Sed idem dicas ſi cum iuramento, nec obſtat tex.in.d.authen. ſacramenta. quia loquitur de alio iuramento ad reſtituendum &c. Hæc ſunt verba Bal.ex quibus primo colligitur,

quòd

quòd ſi quis etiam cum iuramento in
delictis contra veritatem neget, in do-
lo eſſe non dicitur, quod facit ad dicta
ſupra in præcedenti.q.ſecundo colligi-
tur,quòd aduerſus talem confeſsionem
iuratam minor in integrum reſtitui-
tur,& hoc facit pro deciſione præſentis
hæſitationis. Et ex his ſoluitur illud,
quod Bart.in.d.l.ſi ex cauſa.§.nunc vi-
dendum.reliquit cogitandum, dum di-
xit,nonne eſt in dolo eo ipſo,quod ne-
get veritatem?qui tamen cum nihil al-
leget,neq; determinet, non dicitur con
cludere quòd dicatur eſſe in dolo in ca-
ſu noſtro ille,qui in delictis negat etiã
cum iuramento veritatem. Sed pro cla
riori huius articuli declaratione ita di-
4 ſtinguendum eſt, quòd † aut loquimur
in cauſa criminali mota contra aliquẽ,
qui incidenter cum iuramento etiam
ſcienter veritatem negat, & tunc is in
dolo non dicitur, dicto.§.nunc viden-
dum. ibique Bal.quoniam in crimina-
libus nemo ſe prodere debet: ſcriptum
eſt enim nõ tibi dico, vt te perdas cum
aliis in proxima.q.ſupra deductis: &
ideo tunc minor aduerſus illam ſuam
negationem,vel confeſsionem iuratam
reſtituitur,nam licet in facto principa-
li,hoc eſt in delicto non reſtituatur, ta-
men reſtituitur in emergentibus dicto
§.nunc videndum.& ibi Bald.in prima
lectura: & ratio eſt, quia minor inte-
gram in confitendo,& in negando per-
ſonam non habet.l.minor. ff.de mino-
rib. &.l.clarum. C.de author.præſtan.
Aut ſumus in ciuilibus,& tunc ſi aga-
tur de præiudicio tertii, in dolo is eſſe
dicitur,qui periurat, & negat ſiue inci-
denter, ſiue principaliter cum iuramen
to contra veritatem, ſecus ſi de alte-
rius præiudicio non agatur, vt colli-
gitur ex gloſ.& ibi Cyn.& optimè Ia-
cob.Butrigar.Bald.& alii in.l.ſecunda.
C.de rebus creditis. in.l.Lucius. ff. de
his,qui notat.infam.& in.c.quicunque.
per gloſ.vj.q.j. Aut loquimur in teſte,
qui contra veritatem iurauit,& dicitur
in dolo, debétque puniri, vt inquit Ia-
cob.Butrig. & alii poſt eum in dicta.l.
ij. & ideo in integrum reſtitui non va-
leret dicta.l.auxilium.in.§.primo.& in
§.in delictis. Aut loquimur in extraiu-
dicialibus, vt in contractibus,& tunc
deierans, ſeu veniens contra ſuum iu-
ramentum, quo iurauit conuenta ad-
implere, illiſque non contrauenire, in
dolo eſſe dicitur & punitur. l.ſi quis
maior.C.de tranſactionib.doct.omnes,
maximè Iacob.Butrig. Cyn.Bartol. &
alii in.d.l.ij. & hoc in caſu minor non
reſtituitur dicta authen.ſacramenta pu
berum.& ita expreſsè eſt de mente Ma-
theſil.in dicto ſuo notab.dum dicit,nec
obſtat.l.j. & authen. ſacramenta. quia
illa loquitur,quando minor incurreret
periurium hodie petẽdo reſtitutionem,
vel alio modo veniret contra contra-
ctum: iurauerat enim non venire con-
tra, ſed hic eſt ſecus,quia hic iurauit
ſolum dicere verum,& modo reſtitu-
tionem petit contra pœnam, quia ve-
rum negauit:quod bene memoriæ ſer-
uandum eſſe Matheſi.inquit. Et quam-
uis ex præmiſsis clara poſſet colligi
reſponſio iis, quæ primo loco in oppo-
ſitum fuerunt adducta, tamen adhuc
dici poteſt, primum non obſtare, quia
5 †in delictis quidem principalibus do-
lum habentibus reſtitutio minori non
datur, at in emergentibus ſecus eſt di-
cto. §.nunc videndum.& ibi Bald. &
Bartolus. Secundo dicitur, quòd ne-
gatio, ſeu confeſsio in caſu noſtro fa-
cta cum iuramento dolum non habet,
veluti ſupra demonſtratũ eſt, nec præ-

ſumitur,t inquit Bal.in.d.l.ſi ex cauſa in.ij.lectura .ergo reſtitutio denegari non poteſt.Nec aduerſatur aſtutia ,& malitia inquiſiti, qui ſcienter contra veritatem iurauit.quodque iuramentũ faciat ipſum pro maiore haberi.d.au-
6 then.ſacramenta puberum, † nam reſponderi poteſt,vt dictum fuit ex mente Matheſi.in.d.ſuo notabi.ꝙ illud verum eſſe poſſet in iuramento de futuro non contraueniẽdo appoſito ſuper contractu,& in extraiudicialibus:ſecus in iuramento caſus noſtri,veluti ſupra dictum eſt, vt quando iuratum fuiſſet de præſenti,ſeu de præſenti,ſeu de pręterito ad ſe defendendũ à crimine vel ab inquiſitionis.Idem forte eſſet etiã in iuramento de præterito facto in iudicialibus,vt quando inquiſitus de crimine cum iuramento negaſſet veritatẽ & iuraſſet,ac promiſiſſet non contrauenire,tunc enim ex hoc maior cẽſeretur,neque reſtitui deberet, ad tradita per Cornęum in. d auth. ſacramenta puberum col.ix.&.x.quod quidem in caſu,de quo agitur,factum nõ fuit, ſed ſimpliciter duntaxat iuratum de præterito abſque alio iuramento,& promiſſione de non cõtraueniendo. Præterea illa diſtinctio, an ſit doli capax, & an malitia ſuppleat ætatem,necne ,habetur in pupillo,qui proximus eſt pubertati.d.c.de illis.d.c.fin.& in..d.auth.ſacramenta per gl.& doct non autem in adulto,& minore.xxv.annis, qui doli capax,eſſe,& malitiam,ætatẽque ſemper habere præſupponitur,vt in.d.iuribus,& tamen hoc non obſtante in terminis noſtris minor ipſe reſtituitur,vt dictum eſt,& tex.in.d.§.nunc videndũ. Vltimo argumento etiam iam reſponſum fuit quoniam & ſi in criminalibus minor circa factũ principale propter dolum non reſtituatur,tamen reſtituitur circa emergentia, videlicet circa confeſsionem , vel negationem etiam iuratã , ſicuti ſupra plenius concluſum fuit:& maxime,quia,vt dixi,minor iurans in hoc caſu periurus non præſumitur Bald.in.d.l.ſi ex cauſa in.ij.lect. Ang.in.l.certum.§.in pupillo.ff.de cõfeſ.Alex.in.l.nam & poſtea.§.ſi minor. ff.de iureiuran.Bal.& Salice.in.l.j.C. de confeſsio.Ex quibus concluſionem ſupra traditam veram eſſe exiſtimaui.

SVMMARIVM.

1 ☞ *Papa ſolus concilium iam inceptum, ſed non dum perfectum de loco ad locum trãſferre poteſt.*

2 *Habet ſuper conciliis generalibus poteſtatis plenitudinem.*

3 *Epiſcopos de eccleſia ad eccleſiam transfert.*

4 *Solus ardua, & maiora cognoſcit,ac dubia concilii interpretatur.*

5 *Concilium,omniſque illius iuriſdictio in præſentibus tantum conſiſtit, ſi alii contumaces ſint.*

6 *Maior pars concilii cenſetur ea,quæ religioni & vtilitati Chriſtianæ fauet.*

7 *Concilium generale facit auctoritas Papæ, etiam ſi maior pars prælatorem abeſſent.*

8 *Epiſcopi,qui concilio adeſſe debent,an & quo quomodo impediti per procuratores comparent.*

9 *Et quales debeant eſſe procuratores,ad hoc vt vocem in concilio habeant.*

10 *Procurator plurium epiſcoporum quot voces habeat,& an eas diuidere poſsit.*

11 *Impedimentum epiſcopi mittentis ad conciliũ procuratorem quomodo probetur,& cognoſcatur.*

12 *Papa ſolus ſuper concilio iuriſdictionem habet,*

bet,epiſcopi verò conſultores dicuntur.

13 *Papa,qui concilio adeſt,poteſt concilii negotia expedire,de cõſilio concilii, quamuis illud ſequi non teneatur.*

14 *A concilio,cui præeſt legatis,ad papam appellari poteſt.*

15 *Concilia an ſint de iure poſitiuo.*

16 *Papa concilium generale cõgregare,differre, prorogare,ſuſpendere,& non dum perfectum diſſoluere ad libitum poteſt.*

17 *Niſi vniuerſalis eccleſiæ ſtatus turbatio, & ſcandalum inde oriretur.*

Quæſtio CXXXVI.

TRES In familiari ſermone quæſtiones inciderunt de cõcilio generali,quod authoritate papæ de conſenſu Imperatoris, aliorumque Chriſtianorũ principum ob grauem hæreſim ſedandam ad certum locum eſſet conuocatum, prima erat, vtrum,Legatis Cardinalibus de mandato papæ,multisque epiſcopis ex diuerſis orbis terrarum partibus in locũ concilio addictum iam conuenientibus, ac incœpto negotio, ſed nondum perfecto, ſoli papæ, aliis Chriſtianis principibus inſciis,concilium de illo loco ad alium transferre liceat. Secunda,an tota poteſtas, & iuriſdictio concilii generalis in epiſcopis præſentib', & congregatis,cæteris legitimè citatis non comparentibus,adeò conſiſtat, vt ab iis,qui congregati ſunt,factum valeat,tanquam factũ à concilio vniuerſali. Tertia, an epiſcopi ad concilium legitimè poſſint per procuratorem cõparere. Quo ad primam illud mihi iu-
1 ris videri dicebam, ꝙ † papæ licitum ſit conciliũ de loco ad alium idoneum, & tutum locum transferre: nam cum congregare concilium generale ſit de iure poſitiuo.c.regula,vbi habetur. xvij.diſt.ſitque de illis,quæ cum multis aliis in ſignum ſingularis priuilegii fuerũt apoſtolicæ ſedi reſeruata iuxta ea, quæ leguntur in.c.j.in quanto.de tranſla.epiſc.in.c.quod translationem, & ibi gl.de offi.leg.& in prin.cum.c. j.xv.diſt.vbi oſtenditur,quando, & à quibus concilia generalia, ac iura canonica originem,& autoritatem habere cœperint,& à principibus, ſanctiſque patribus illam habuiſſe plenè ibi traditur:idcirco iure dicere poſſumus, papam, qui præeſt omnibus,quæ ſunt de iure poſitiuo.c.propoſuit.de cõceſſ. præb.ad libitum voluntatis ſuæ, etiã nulla iuſta cauſa præ oculis habita, poſſe de conciliis generalibus habere diſponere.illa congregando,transferẽdo,differendo.ac finiendo: quoniam in iis,quæ ſunt de iure poſitiuo,nullus eſt qui ei dicere valeat,cur ita facis? gl.in d.c.quanto.in.c.ſunt quidam. xxv.qõ. j.in.d.c.propoſuit,in.d.c.quod translationem, & in.c.cum ad monaſterium. de ſtatu monach.cum aliis pluribus.
2 † Habet ad hæc papa ſuper conciliis generalibus, & iis,quæ à conciliis dependent,plenitudinem poteſtatis capi. cuncta per mundum.c.nemo.ix.qõ.iij. c.ſignificaſti de electio.c.le.j.in fin.vt lit.pend.§.hinc etiam.xvij.diſtin.ergo generale concilium quomodocunque legitimè congregatum poterit de loco ordinato ad alium liberò transferre. Tertio epiſcopos de ſuis eccleſijs ad alias transferre plus eſſe videtur, quàm concilium generale de loco ad locum, per primam namque translationem matrimonium ſpirituale ſeparatur,ac deſtruitur,at per ſecundam ſecus eſt.c.inter corporalia.de translat.

3 epiſcopi: ſed † papa ſolus epiſcopos
de eccleſia ad eccleſiam transfert di-
cto capitu.inter corporalia dicto capi.
quod translationem. ergo & conciliū
generale transferre de loco ad locum
poterit arg.c.cui plus de reg.iur.in.vj.
legitur enim Petrum apoſtolorū prin-
cipem eccleſiam apoſtolicam de loco
ad locum tranſtuliſſe.c.rogamus.xiiij.
q.j.c.ſacroſancta. xxij.diſt.c.mutatio-
nes.vii.q.j.ergo & Papæ ſucceſſori Pe-
tri concilium generale de loco ad locū
transferre licebit,vt innuit gloſſ.in.c.
vbi periculum de electio.in.vj.in.c.ſi-
gnificaſti extra eo.titu.in.vj.in.c.ſigni
ficaſti extra eo.titu.& ſequuntur doct.
maximè Moder.in princ.xv.diſt. Vlti-
mo accedat.nam eſto, ꝙ huiuſmodi
translatio ſit de maiorib⁹.& arduis cau
ſis,at de iis,quæ in ſe multum dubita-
tionis continent,tamē papa ſolus hoc
4 facto ſuo declarare poterit †quoniā &
hoc ſpeciale priuilegium eſt apoſtoli-
cæ ſedi reſeruatum,cognoſcere ardua,
& maiora,ac dubia interpretari,& de-
cidere.c.per venerabilem. qui fi.ſint le
git.c.maiores de baptiſ.d.c.quanto.d.
quod translationem, gloſſ.in.d.c.ſunt
quidam.c.nec licuit.§.hinc etiam.xvij.
diſt.c.ex his.xv.q.j.c.quoties. xxiiij.q.
j.c.adrianus.c.in ſynodo.lxiij.di.Qua-
re licet dubium eſſe poſſet,an generale
concilium à papa de loco ad locū trāſ-
ferri poſsit,tamen ſolus papa hoc du-
bium etiam facto ſuo,& transferendo
ſoluere,ac determinare poterit per pre
dicta.Et hæc quo ad primā quæſtionē.
5 Quo vero ad ſecūdā,ꝙ† cōciliūomnis
que illi⁹ iuriſdictio cōſiſtat in epis p̄-
ſentibus qui de mandato papæ ad locū
concilii acceſſerunt,data aliorū epo-
rum contumacia, probari dicebam in
c.canones.xv.diſt.iuncto. c.prima il.j.
&.ij.xvi.diſtin.vbi legitur concilium
fuiſſe congregatū ccc.epiſcoporum mo
do.xxx.& modo dcxxxv.modo.cl.mo-
do.cxxxvj.modo.xxx.& modo pluriū,
modo pauciorum:& tamen ſtatuta in
illis conciliis,quāuis plurimi epiſcopi,
& fortaſſe maior pars abeſſent, value-
runt, cū autoritate papæ, vocatisque
vocandis congregata fuerint:& ita per
illa iura doc.ibi volunt.Prætereà cum
de mandato papæ omnes epiſcopi, &
prælati vniuerſalis eccleſiæ eſſent legi
time vocati,ſi comparere neglexerūt,
potuit per alios ad vlteriora, procedi
perinde ac ſi omnes cōueniſſent, ne in
facultate malignantium ſit vniuerſalis
eccleſiæ,& religionis Chriſtianæ vtili
tatem impedire argu.c.cum nobis de
elec.Inno.in.c.j.& fin.de maio.& obe.
per illum tex.c.ſi ægrotans.v.q̄ō.iij.c.
peruenit.c.epiſcopus.c.& ſi Chriſtus,
& per totum.xviij diſtin.contumaces
enim habentur,ac ſi de concilio,& vni-
uerſitate non eſſent.c.ſi quis cum ſeq.
ead.diſ.& infra latius dicetur.Adde,ꝙ
6 tota† cōcilii authoritas in iis conſiſtit,
qui vtilitatem religionis Chriſtianæ,
& ſacras concilii conſtitutiones cōſer-
uare nituntur etiam ſi alii,qui maiorē
partem facerent,vtilitati,& honori ec-
cleſiæ,ac vniuerſitatis reſiſterent:nam
pauciores,qui ſunt pro eccleſiæ vtilita
te, maiorem partem faciunt, quæ ſa-
nior & potior eſſe cenſetur.c.j.de his,
quæ fiunt à maio.par.c.gratum de po-
ſtula. præl.c.irrefragabili. de off.ord.
Quod ſi hoc dubium eſſet, cum papa
poteſtatis plenitudinem habeat,& cō-
ſequenter ius ſtatuendi, & decernendi
ſuper cōciliis generalib⁹ omniaque du
bia q̄ in conciliis oriri poſſent,interpre
tandi poteſtatem habere cenſeatur.c.
nec licuit.xvij.diſt.in.c.ſignificaſti.de
elec.

elec.Ioan.de Imo.in.c.graue de præb. cum aliis,quæ ſupra dicta ſunt, cũque aliâs etiã penes pauciores totum concilii ius reſederit, vt ipſi negotia omnia concilii potuerint legitimè expedire, vt probatur in.d.c.j.& in,c.ſexta ea. diſt. idcirco papæ dicetur permiſſum declarare, totum ius concilii in præſentibus conſiſtere, veluti expreſſè eſt de mente docto.in.c.j.& in.§.hinc etiam. xvij.diſt.vbi Præpo.& alii in.iiij.& vl. col.Innoc.in.c.j.de maio.& obe.Ioan. Andr.ibique Abb.col.iij.de elect.&.c. cum nobis eo.tit.Quãuis in vniuerſitatibus ſecularibus forte aliud eſſet, vt habetur per Bart.in.l.omnes populi. ff.de iuſt.& iure per.l.nominationem. C.de decur.lib.x.& in.l.nulli.ff.quod cuiuſque vniuer.nom.l.fi.C.de prædi. decurio.libro.x. Concluditur itaque
7 † concilium generale, totamque illius iuriſdictionem in præſentibus tantum conſiſtere: ſufficit enim concilium autoritate apoſtolica fuiſſe conuocatũ, & congregatum.c regula.iij.diſt.c.regula.& ibi per totum.xvij.diſt.d.c.cuncta per mundum,&.d.c.ſignificaſti. nã papa eſt pater patrum, & iudex ordinarius omnium ordinariorum dicitur, fluũt ab eo omnes eccleſiæ iuriſdictiones & dignitates, vbique eſt papa, vbi vniuerſalis ſynodus eſſe dicitur.c.anaſtaſius,&.d.c.nec licuit, ac vbi ipſe eſt, ibi eſt Roma communis patria.c.expoſuit.de dila.Bal.in.l.reſcripta.C.de præcibus impe.offer.Ad hoc igitur, vt concilium generale dicatur, ſufficit illud autoritate papæ fuiſſe cõgregatũ, ac aliquos ad hunc effectum epiſcopos conueniſſe, quãuis maiorem partẽ nõ faciant, vt in.d.c.j.& ibi Præpo.in.iiij. col.xv.diſt.facit, quod legitur in actibus apoſtolorum cap.xv.vbi namque poteſtas congregandi de iure, vel conſuetudine ſpectat ad aliquẽ, qui omnes de collegio monuerit, vt ad certum terminum venire debeant, aliquos veniſſe ſufficit ad hoc, vt poteſtas tota collegii apud ipſos venientes reſideat, vt habetur per Innocen.in.c.j.de maio.& obed.& in.c.ij.de noui ope.nun.Io.an. in.c.in cauſis de elect.& gl.in cle.quòd circa de elect.inquit, abſurdum eſſe in numero cõputare illos, qui vocati venire noluerunt, ibique Abb.multa de materia tradit, quæ videri poſſunt. Si autẽ obiiceretur, prælatos aliquos eſſe abſentes, neque poſſe ad concilium venire propter locũ minime tutũ iuxta. c.accedens il.ij.vt lit.non conteſta.vel propter alia iuſta impedimenta iuxta. c.ſi ægrotans.v.q.iij.&.c.ſi epiſcopus cum ſeq.xviij.ideoque ſi hi non interſint, alii de concilio præſentes procedere nequeunt, quia vnius contemptus plus obeſt, quàm contradictio multorum.c.quod ſicut.§.ſi autẽ &.c.bonæ memoriæ de electio.Tunc poſſes, vt in ſequenti q.dicetur.reſpondere. Tertiã itaque aggredior quæſtionem, ad epiſcopi,& alii, qui concilio adeſſe debent, poſsint per procuratorem comparere adeò, quòd procurator in cõcilio vocẽ
8 habere dicatur, † in quo ita diſtinguẽdum eſſe videtur, Aut vocati ad concilium propter iuſtum impedimentũ, vt ob infirmitatem, iuſſum ſui regis, vel aliam iuſtam cauſam venire non poſſunt, & tunc excuſatorem cum mandato ad excuſandum abſentiam mittere valent.c.epiſcopus cũ gl. xviij.diſt in.&.c.ſi ægrotans.v.queſtione tertia, ſi vero non ſint aliquo iuſto impedimento impediti, tunc ratione contumaciæ videntur poſſe puniri, niſi per ſe, aut procuratorem compa-

reant,vt in c. j. de iudi.c.peruenit d.c. epiſcopus.c.placuit. xviij. diſtin.d.c.ſi ægrotans à cõtrario.c.querelã. de procura.c.quia propter.§.illud ibiq; Abb. de electiõ.& in c.ſcriptum eo. tit. Io. and.in c.quod alicui.in mercuria.de regu.iuris in.vj.c.ſancta,& ibi ſcrib. xv. diſt.&
9 † procuratores debent tales eſſe qui per ſe,& ſuo nomine principaliter poſsint concilio intereſſe,vocemq; dare d.c.ſancta.ibiq; docto. maxime Mo. Abb.in d.c.ſcriptum in ij.col.poſt glo. Poſſet tamen Concilium auctoritate Papæ admittere etiamprocuratores extraneos,qui aliâs eſſent idonei, ſecundum quod Papę vel concilio videretur cum vt dictum eſt, Papa ſuper conciliis plenam habeat poteſtatem,Abb. in d.c.ſcriptum.poſt Innoc.& Ioan.andr. qui etiam hoc tradit in d.c.quod alicui & facit id,quod dixit Imo.in d.c.graue col.vj.quod Papa ad concilium poteſt alios etiam,quàm epiſcopos admittere vt habetur in c.j.xv.diſtin. & quandoque laicos,& ſeculares principes vt per totam.lxiij.diſtinct.d.c.j.& ibi Mod.in pen.col.c.j.c.ſexta & c.prima.xvj.diſt.

10 †Quod ſi contingeret epiſcopum aliquem à pluribus epiſcopis mandatum habere, ipſe tot habere voces cenſeretur,quot mandata haberet Abb.& Ant, in d.c.ſcriptum in ij.col.Sed ſi in eodẽ negotio voces diuidere vellet, id facere minimè poſſet at quod nomine ſuo faceret,& approbaret idem aliorũ nomine à quibus mandatum habet,decernere tenetur niſi ab aliquibus ſupercerto negotio talem vocem dandi mandatum habuerit.c.pe.& ibi doct. de elect. in vj.

11 † De impedimento verò mittentis procuratorem ſtandum erit iuramẽto excuſatoris,ſeu procuratoris, qui in animã ſui principalis iurabit d. c.quia propter.§.illud ibiq; per omnes magis communiter habetur & latè per totum xviij.diſt.Ex quo infertur quod neceſſe eſt procuratorem habere mãdatum ſpeciale ad ſic iurandum alioquin tanquam non habens mandatum ſufficiẽs iurare non poſſet quando enim ex gerendis per procuratorem anima domini poſſet illaqueari,aut aliter dominus pœnam & periurium incurrere, tunc mandatum generale non ſufficit, ſed ſpeciale requiritur Bar.in l.ſi procurator in.ij.col.ver.idem dico &c.ff.de cõdict.inde.& in l.iij.§.ſi procurator. vbi Alex.& Roma.poſt glo.ff.quod quiſq; iuris. Huiuſmodi autem iuramentum per ſe impedimentum probat, quando à Papa & maiori parte concilii admiſſum eſſet,Inno.& Abb.in d.c. quia propter.§.illud.Hinc fit ſecundum illos,vt cũ cauſæ cognitione ſit admittendum, & recipiendum. Vel forte dici poſſet, quòd ſolus papa poſsit huiuſmodi iuramentum admittere ac recipere abſq; conſenſu maioris partis concilii, cum ipſe habeat ſuper concernentibus concilium poteſtatis plenitudinem vt dictum fuit ſi vero dicamus hoc ad concilium pertinere,tunc maior pars illud admittere tenebit̃ ex quo ius illud admittit d.§.illud,dummodo impedimẽtum allegatum ſit aliâs iuſtum vt ibi: an autem iuſtum ſit,& legitimum, hoc à concilio,& maiori parte cognoſcendum erit,vt ſupra ſicut in ſimili appellatio ante ſententiam cum cauſa iuſta fieri debet c.cum ſit, & c. vt debitus de appel.c.j.c.non ſolum eo.tit.in vj.quæ ſiue vera, ſiue falſa ſit dummodo aliâs ſit in ſe iuſta,admitti debet & an cauſa expreſſa ſit iuſta,necne, iudex cognoſcere debet d.c.non ſolum.cum ſimi.ſupra allega.Adde,quòd contra iuramẽtum

tum procuratoris de iuſto impedimen
to probari poteſt Innoc.& Abb. in d.c.
quia propter. §. illud. & ideo interim
hac cognitione pendente non erit ad-
mittendus arg.not. in l.j.& in l.neque
C. de procura. cum ſimil. Adde etiam
12 quod † omnia in concilio authoritate
Papæ cõgregato decidenda debent au-
thoritate ſolius Papę cum conſilio cõ-
cilii decidi,non autem authoritate con
cilii ſimpliciter, nam vt dicit Ioan.de
Imo.in d.c.graue in vij.col.iuriſdictio
totalis concilii dicitur apud Papam re
ſidere,& non apud concilium ſimul cũ
Papa,cum concilium per ſe tunc nullã
habere dicatur iuriſdictionem quoniã
epiſcopi in concilio congregati ſimpli
citer conſultores dicuntur, Papa vero
ſolus eſt, qui iuriſdictionem habet ſu-
per iis, quæ in concilio fiunt. c.propo-
ſuit de conceſſ.præb.c.cuncta per mun
dum.ix.q.iij.qui ſubdit etiam quod le-
gatus ſpecialiter ad concilium deputa
tus cenſetur eſſe delegatus Papæ, ac iu
riſdictionem habere non iure ſuo, ſed
alieno.c.regula.iij. diſt.Ex quibus vl-
13 tra prædicta infertur,†quod Papa,qui
concilio adeſt,poteſt tanquam papa &
caput negotia concilii expedire,de cõ-
ſilio tamen concilii, quamuis illud ſe-
qui non teneatur ad tex.nõt.cum mate
ria in c.cum olim extra de arbit. & per
Roma.in rub.eod.tit.col.xiij. Item in-
14 fertur,quod† quando præſente dunta-
xat legato,aliquid in concilio factum,
ac deciſum fuiſſet tunc à concilio poſ-
ſet appellari ad papam qui de deciſis in
concilio cognoſceret arg.c.ſanè.& c.ſu
per quæſtionum.§.porro de offi.deleg.
in.l.j.ff.quis,& à quo in princ. & latius
dixi in c.j.extra de iudi.Animaduertẽ
dum ad hæc eſt,dum ſupra fuit prę ſup
15 poſitum,†concilia eſſe de iure poſitiuo
& ideo papã ſuper iis liberè, poſſe diſ-
ponere, nam in contrarium facit id,
quod legitur in actibus apoſtolorum.
cap.xv.&.xvj.vbi Petrus conciliũ con-
gregari mandauit, vt reſolueretur er-
ror,qui tunc inter Chriſti fideles ortus
erat,quàm plura etiam alia concilia in
ter apoſtolos facta fuerunt,vt in. §.iſi-
dorus & in gl.j.c.j.xvj. diſt. Sed poſſet
primo reſponderi quod Petrus,qui po-
teſtatem ligandi.& ſoluendi legiſq́; cõ
dendæ habuit argumento c.tranſlato.
cum ibi not.de conſtitu.& in c.in nouo
xxj.diſtin.tanquam caput eccleſiæ iu-
bendo concilium congregari ſtatuiſſe
dicitur & ius poſitiuum de nouo feciſ-
ſe,cum non legatur, Chriſtum hoc in
euangelio mandaſſe. Secundo rñdetur
vt inquit gl.j. in d.c.j. ꝙ concilia inter
apoſtolos facta nõ fuerũt generalia ſed
particularia,& prouincialia,quę etiam
auctoritate Papæ quandoque fieri poſ
ſunt.c.regula.iij.diſt.concilia. xviij.di
ſtin.Dubium tamen facit, nam ſi pro-
uincialia, & particularia concilia ab
apoſtolis de iure diuino fieri potuerũt,
cur etiam non generalia? Certe bona di
uerſitatis ratio aſsignari poſſe non vi-
detur,imò particularia,& prouincialia
ab vniuerſalibus dependente.c.j.ij.iij.
& per totum.xviij.diſt. Cæterum ma-
gna eſt apud nos auctoritas gl. ideo il-
li ſtandum eſt. Vltimo pro declaratio-
ne aliquorum,quæ dicta ſunt circa ple
nitudinem poteſtatis, quam Papa ſu-
16 per conciliis generalibus habet,† dico
inter alia ipſi ſoli conuenire ſynodum
generalem congregari facere d.c.regu-
la,& per totum.xvij. diſt. Poteſt & illũ
prorogare,atq; differre glo.in c.vbi pe
riculum de elect.in vj.& in c. ſignifica
ſti extra eod.ergo etiam de loco ad lo-
cum transferre poterit vt dixi ſupra in

prin.& &c.(quod plus eſt) poteſt etiam ad libitum diſſoluere quamuis nō dum concilium eſſet perfectum,ſed ſimpliciter inchoatum,vt legitur factum fuiſſe in concilio Conſtantinopolitano in c. habeo.xvj.diſt. Quod ſi inchoatum, & nondum perfectum papa diſſoluere poteſt,ergo multo magis ſimplicem cōcilii indictionē reuocare valebit, quod quidem minus eſſe cenſetur argu.l.furioio.ff.de his,qui ſunt ſui,vel ali.iuris l.oratio.ff.de ſponſ. & per totum extra eo.& argumento not.in c.publicato de conuerſ. coniug. cum ſimil. Si tamen concilium nondum perfectum eſſet diſſolutum, & vrgens cauſa adhuc imminerer,quæ non fuiſſet in concilio deciſa, illud iterum congregari deberet, veluti,Iuſtiniano filio Conſtantini imperante:factum fuit, ad tradita in d. c.
17 habeo.†At ſi ex tranſlatione,dilatione ſuſpenſione,& diſſolutione concilii turbatio ſtatus eccleſiæ vniuerſalis,& ſcandalum oriri poſſet,ea tunc papa facere non poſſet, neq; eſſet illi obediendum arg.not.per glo. in c. per principalem. ix.q.iij.c.ſi Papa.xl.diſtin.c.nihil cum ſcandalo de noui operis nunciatio. bonus eſt text.in d.c. habeo decima ſexta diſtinctio.c.ſunt quidam atq; ibi notatur vigeſima quinta quæſtio. prima,ac expreſsè ponunt doctores fere omnes, & præſertim dominus præpoſitus Mediolanenſis in prin.decimæ quintæ diſtinctionis in fine penultimæ columnę cum ſequenti,ad quorum dicta,ne illorum ſim merus relator, cumq; inſpici poſsint, me remitto: optimè etiam ad propoſitum faciūt illa,quæ ego ſæpius legendo dixi maximè in c. cum veniſſent.extra de iudiciis, & expreſsius in rubrica extra de conſtitutionibus in quæſtione illa,an papa ſolus ardua expedire poſsit nu.70.& 71.Poſſent plurima ſuper hac materia adduci,ſed in his omnibusq; aliis refero me ad ſententiā Sanctiſsimi Papæ,& Sacroſan.Ro.matris Eccleſiæ, quam Deus Opti. Maxi. ſemper inuiolatam cuſtodiat.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA ...TORIO EMANU...

INDEX RERVM NOTABILIVM, QVAE IN HOC OPERE CONTINENTVR.

De litera A.

Absens: Abſentibus, & legitimè impeditis tempus à iure præfixum non currit, vel ſaltem illis in integrum reſtitutio conceditur in.q.lxiiij..nu.1.fo.67.

Abſolutio à iuramento quando neceſſaria ſit in q.xxviij nu.2.fo.30.

Ea peti debet ab incauta iuratione, & à mala intentione, haud à facto ibi.n.3.

Acquirere: Acquiſiuiſſe pecuniam in dubio filius vnde præſumitur in q. xlvj. nu.2.fo.46.& nu.6.

Acquiſitum à doctore quando quaſi caſtrenſe dicatur in ead.q.nu.7.fo.99.

Actio: Actione doli ex locato contra locatoré agit ad id, in quo conductor locatoris dolo læſus eſt in q.lxj.n.5.fo. 64.

Actus agentium vltra illorum intentioné non operantur in q.xciij.nu.1.fo.97.

Actus omnis factus ab eo qui poteſt illum facere de iure communi, & de iure ſpeciali, in dubio de iure communi factus dicitur in.q.viij.nu.iiij.fo.12.

Et non ſeruata forma quando ſit ipſo iure nullus abſq; partis petitione, vel obiectione in q.lxxix.nu.2.fo.80.

Actus geſtus nomine proprio dicitur geſtus noie alieno, ſi ex præcedétibus vel ſequenti colligi pôt in q.xlvj.n.5.f.84.

Actus in iudicio factus non approbatus ab aduerſario iuri facientis actum non præiudicat in q.cxxxj.nu.6.fo.139.

Aditio hæreditatis cũ inuẽtarii confectione hæredi non obeſt imò quoad iura, quę ipſe in bonis hæreditatis habet, facit illũ céſeri extraneũ in q.63.n.3.f.67.
Vide etiam in ver. Hæreditas.

Adminiſtrãs quomodolibet bona alterius vel cõta adminiſtrationis rationẽ reddere, & reliqua reſtituere tenetur in q. xv.nu.1.fo.19.& in q.xxxij.n.1.fo.33.

Adminiſtrationis ratio etiam à Papa reddi debet in q.xv.nu.2.fo.19.

Et illius redditio, dolus, & reliqua poſſunt remitti ab eo, cuius negotia geruntur, vel geſta ſunt in q.xxj.nu.1.fo.23.

Idem eſt in adminiſtratione futura, quae tñ ad dolum non extendit ibi.n.20.24.

Et illius redditionis liberatio per literas domini diſpoſitiuè ſcriptas probari poteſt in ea.q.nu.5.fo.eo.

Adminiſtratio rerũ ſuarũ cuilibet libera eſſe debet neq; cuiquã inter dicit abſq; pleniſsima cauſæ cognitione.in. q. xxiiij.n.2.fo.27.

Aeris alieni cauſa eſt cauſa neceſſaria in q.lxiij.nu.4.

Affectio in non natis non conſideratur in q.cxxvij.nu.2.fo.66.

Agens coram arbitro ſuper vno negotio nõ põt ſuper alio diuerſo reconueniri q.xxiij.nu.3.fo.15.& ibi.nu.13.

Agnatio eſt nomen iuris ciuilis, haud naturalis in q.xxxiiij.nu.3.fo.36.

Agnatorum & cognatorum, maſculorum & fœminarum differentia de iure communi ſublatá eſt in q.cxvij.nu.1.f.124.

Aliena res ſpecialiter obligari: vel pignori dari non poteſt: nec ſub generali

rali obligatione venit:fallit in quæſt. xcv.nu.14.fo.100.
Alienationis verbum quando contineat donationem in.q.cxxix.nu.3.fo.137.
Alienatio quando neceſsitate legali, & quando neceſsitate rei familiaris fiat, & quæ legatum reuocet in quæſtio.ix. nume.5.fo.13.
Alienatio etiam,quæ fit ex cauſa neceſſaria,ſponte fieri debet in eadem quæſt. nu.4.fo.eod.
De Alienationis prohibitione vide in verſicu.Prohibitio.
Alimenta filio à matre præſtita,viuo patre,quare à patre repetantur,& in quibus caſibus in quæſtio.xj.nume. 2.&.3. folio.15.
Alimenta patri egeno primo à matre,deinde à fratre,ſi extent,& vltimo ab hæredibus filii præſtanda ſunt in ead.quæſtio.nu.4.fo.eod.
Alimenta frater præſtat ſorori,cui dos à patre fuit relicta ante,quàm nubat, matre non extante in ead.q.nu.5.fo.eo.
Alimenta ab hæredibus alicui relicta vbi præſtari poſsint,& debeāt in. quęſt.cj. nume.1.fo.107.
Et in domo hæredum relicta in dubio vbi relicta cenſeantur ibid.nu.2.fo.eod.
Et alicui à teſtatore relicta ibi præſtantur vbi legatarius commodè quietè, & honeſtè viuat ibid.nu.3.fo.eod.
Alimentorum,& habitationis relictū vbi & quomodo ab hærede præſtari poſſit,& debeat in ead.q.nu.3.fo.eod.
Alimentandi onus ab æquitate,& charitate ſanguinis regulatur in.q.xj.n.1.f.15.
Alius:Hoc nomen denotat diuerſitatem in qualitate,& ſubſtantia in.q.lxxj.numero.5.fo.75.
Alueus fluminis quis ſit,& quomodo cognoſcatur in.q.xciiij.nu.1.fo.97.
Animarum cura conſuetudine,& temporis præſcriptione acquiri poteſt in quęſtio.cxiiij.n.5.fo.122.
Animus ex qualitate perſonæ præſumitur,& indicatur in.q.x.nu.5.fo.14.
Animus offendentis ex qualitate offenſæ perpenditur ibi.nu.7.fo.eod.
Anuli iubarratio quando matrimonium de præſenti arguat in quæſt.vj. numero.5.fo.10.
Apoſtolicæ ſedis auctoritas etiam poſt mortem Papæ durat in.q.j.nu.3.fo.5.
De Apoſtolica cauſa vide in ver. Cauſa.
Appellare non ſufficit,niſi infra tempora legitima per inſtrumentum de appellatione fides fiat in.q.8.nu.5.fo 12.
Appellare is poteſt,qui pro aliquo in prima inſtantia interuenit in.q.cxxxij.nume,8.fo.140.
Appellare pro filio patri licitū eſt,& ecōtra in ea.q.nu.9.fo.eod.
Appellans faciendo actum coram iudice à quo ad augendum ius,& deſiderium ſuum appellationi non renunciat in q.cxxxj.nu.5.fo.159.
Appellare à quocunque grauamine poſſunt laici coram eccleſiaſtico litigantes in.q.xvj.nu.3.fo.20.
Appellatur regulariter de iure canon.à ſentētia lata ſuper poſſeſſorio reſtituendæ quoad vtrunque effectum: Secus eſt de iure ciuili in.q.52.nu.3. fol.55.& in ead.q.nu.8.fo.eo.
Ne de iure quidem canonico,nec municipali appellatur in remedio.l.fin. C. de edic.di.adr.toll.in aliis vero poſſeſſoriis de iure ciuili nunquam,& de iure can.ſemel.in.xliiij.nu.1.2.&.3.fo.46.
Appellatur etiam ab interloquutoria de iure canonico,ſed non de iure ciuili in quæſt.lij.nu.9.fo.55.
Appellari poteſt ad principè à legitimatione,quam Comes cum alterius præiudicio fecit,& appellatio ſuſpendit in q.lx.

q.lx.nu.9.fo.63.
Appellari poteſt regulariter in poſſeſſorio mixto in.q.xcj.nu.3.fo.64.
Appellatur ſemel tantum, & non vltra ab exequutione in.q.cxxxj.nu.3.f.138.
Appellatur ad Papam à concilio, cui legatus præeſt in.q.cxxxvj.nu.14.fo.149.
Appellari ab eodem ad eundem non poteſt in.q.viij.nu.1.fo.12.
Appellatio permiſſa in iis caſibus, in quibus regulariter prohibetur, intelligitur quoad effectum ſuſpenſium & multo magis quoad deuolutiuum in quæſt. xcj.nu.1.fo.94.
Appellatio ſemper magis effectum deuolutiuum, quam ſuſpenſiuum operatur ibid.nu.2.fo.eod.
Appellationis cauſam commiſſam eſſe vna cum negotio principali tam coniunctim, quàm diuiſim quomodo intelligatur, & quid operetur in.q.cxx.nume.8.fo.129.
Ad appellationem à grauamine negotiũ principale acceſſoriè venit ibid.numero.10.fo.130.
Appellationis cauſam quando nullitatis, & attentatorum cauſa ſuſpendat in ea. q.nu.13.fo.eod.
Appellationi à ſententia diffinitiua, vel lata ſuper poſſeſſorio reſtituendæ eſt à iudice deferendum, eoque non deferente, à iure delatum eſſe cenſetur in.q.lij. nu.7.fo.55.
Appellatione à prætenſis grauaminibus deſerta ob lapſum fatalium iuris communis, negotiũ principale ipſo iure ad iudicẽ à quo reuertitur in.q.cxx.numero.1.fo.128.
Quid de ſtilo curiæ, ſi cauſa appellationis vnà cũ negotio principali, nullitatis, & attentatorũ tã coniũctim, quã diuiſim in curia cõmiſſæ foret ibid.n.2.fo.eod.
Appellatio an lapſu temporis iudicis: an vero iuris cõis deſerta ſit, multum differt in.q.cxx.nu.4.fo.eod.
Appellatione deſerta in cauſis beneficiali. iudex ad quem abſque noua commiſſione de negotio principali non cognoſcit in eod.q.nu.7.fo.129.
Appellatione finita, quòd de ſtilo curiæ non fiat remiſsio, ſed iudex ad quem de negotio principali in curia cognoſcat, quibus in caſibus locum habeat in ead. q.nu.11.fo.130.
De commiſsione cauſæ appellationis, & & de illius productione vide in ver.cõmiſsio, & in ver.produc.
De clauſula Appellatione remota, vide in ver.clauſula.
Aquæ ducendæ cauſa arcus ſuper loco, in quo alteri ſeruitus itineris debetur, illo inuito iure nõ fit in.q.lxv.nume.1. folio.67.& 68.
Aquam certo modo ſuper alieno ſolo ducendi ius habens, cauſa maioris vtilitatis ſine præiudicio domini poteſt illam alio modo ducere in ead.q.nu.2.fo.68.
Aquam ducendi ius habens quomodo per põtem, qui ſupra riuũ alterius factus ſit illam ducere poſsit ibid.nu.3.fo.eo.
Arbiter debet admittere exceptionem ordinis cauſę ad cauſam in.q.xxiij.numero.2.fo.25.
Et an, & quomodo verum ſit ibid.numero.11.fol.26.
Coram Arbitro agens ſuper vno negotio non poteſt ſuper alio diuerſo reconueniri in ead.q.nu.3.fo.48.& nu.13. fo.eod.
Arbitro ſi data eſt poteſtas procedendi alte, & baſſe, de facto, ſummariè, abſq; iuris ordine &c. dicitur ordo iudicii, & cauſæ remiſſus ibidẽ.nu.4.fo.25.
Arbiter an, & quando vna ſẽtẽtia debeat terminare plures cauſas ſibi cõmiſſas tam ſpecialiter quã generaliter in.q. xxiij.nu.10.fo.26.

Archidiaconi contra epiſcopos,& capitula poſſunt iuriſdictionalia, & quæ ſunt de vtraque lege pręſcribere in.q.cxiiij. nu.6.fo.122.

Arguere: Arguitur rectè de priuilegio ad præſcriptionem,& curſum tanti temporis,cuius initii memoria non extet in quæſtio.cxiiij.nu.4.fo.121.

Et de Prælato ad tutorem,& curatorem, & econtra in fauorabilibus in.q. xxvij. nu.4.fo.30.& in.q.68.nu.4.fo.167.

Argumentum à cõtrario ſenſu contra ius commune,& in præiudicium alicuius non ſumitur in.q.xcvij.nu.8.fo.102.

Et de matrimonio carnali ad ſpirituale,& econtra valet in.q.cxiij.nu.3.fo.121.

Attentatorum,& nullitatis cauſa quando appellationis cauſam ſuſpendere dicatur in.q.cxx.nu.13.fo.130.

Attentatorum cauſa de quibus attentatis intelligatur in ead.q.nu.14.fo.eod.

Auctoritatem ſedis apoſtolicæ videas in ver.Apoſtolica ſedes.

De litera B.

BALDVS in.l j.§.item in fundo.ff. quibus mod.vſusfr.amit.declaratur in.q.xcv.nu.9.fo.99.

Bannitus quo ad quid pro mortuo habeatur in.q.xli.nu.4.fo.43.

Baptizare: Baptizatur infidelis etiam ſimulatam baptizandi intentionẽ habẽs ſi baptizantis intentio adſit,& ad permanendum in fide Chriſti compelli poteſt in.q.ij.nu.1.fo.6.

Neque à fide recedendo Chriſtianus eſſe deſinit.ibid.nu.2.fo.eo.

Et matrimonium cum Chriſtiana validè contrahit,quod non ſeparatur, ſi is ad infidelium partes aufugerit in eadẽ.q. nu.3.fo.eod.

Neque Chriſtiana alii rectè nubit,niſi viri baptizati morte ſequuta ibid.numero.4.fo.eod.

Bartolus in.l.ſi quis mihi bona.§.pater ſe io.ff.de acquir.hæred.declaratur,& limitatur in.q.x.nume.6.fol.14.& ibidẽ nume.10.fo.14.

Et in.l.qui romę.§.duo fratres in.ix.q. ff. de verbo.obli.declaratur in.q.cxvj. nume.4.fo.123.

Beneficia vacantia conferendi poteſtas mero laico à Papa concedi poteſt, videas in ver.laicus.

Beneficia vacantia ad hoc,vt ſedi apoſtolicæ propter familiaritatem dicantur reſeruata,& à facultatibus legatorum excepta,quæ familiaritas requiritur in q.xxxv.nu.1.fo.37.

Beneficia duo curata,& incompatibilia tenẽs ſine diſpenſatione vltra tempus ex trauag.execrabilis illis ipſo iure priuatus eſt,& ſpoliatus in poſſeſſorio recuperandæ non obtinebit in.q.lxxx .nume.1.fo.81.

Beneficialis cauſa ex ſui propria natura ad curiam deuoluitur in.q.cxx.numero.6.fo.129.

In Beneficialibus cauſis,deſerta appellatione,iudex ad quem abſque noua cõmiſsione de negotio principali non cognoſcit ibid.nu.7.fo.eod.

In Beneficialibus diſpenſatio ad colorandum titulum in dubio non pręſumitur in.q.lxxx.nu.2.fo.81.

In Beneficialibus exceptio reſeruationis papalis agẽti ſpolio oppoſita inficit proprietatẽ,& poſſeſsionẽ.ibid. nu 3.fo.eo.

Beneplacitus alterius quomodo reuocetur & in.q.ciij.nu.5.fo.110.

Ad Beneplacitũ partiũ ſi ſuſpenſio cauſę, vel alia conceſsio facta ſit, dupliciter reuocari põt in ead.q.nu.7.fo.111.

Biroarii infames infamia facti,& viliſsimi à iure cenſentur in.q.lxxxiiij.nume

me.1.fo.85.
Bonorũ Mobiliũ legatũ vide in ver.legatũ Bonorũ ceſsionẽ vide in ver.ceſsio.

De litera C.

CALCVLI errorem vide in ver. Error.C.ij.de iureiuran. intellectus in.q.xxviij.nu.4.fo.30.
C.licet epiſcopus de præb in.vi. quomodo procedat in.q.lxxx.nu.5.fo.81.
Captura committi non poteſt contra hæredem,quem adiuiſſe hæreditatem cũ beneficio legis,& inuentarii iudici etiã notorium ſit,& cõmiſſa non valet in.q. lvij.nu.5.fo.60.
Captus pro ſuſpecto liberatur ſatisdando de iudicio ſiſti in.q.nu.1.fo.78.
Et ſi in prima inſtantia fideiuſſorem præſtitit,in alia non liberatur cautione iuratoria,ſi fideiuſſorem non reperiat ibidem.nu.3.fo.eod.
Cardinalium collegium,mortuo Papa in iuriſdictionem illius,& ſedis apoſtolicæ non ſuccedit in.q.1.nu.2.fo.5.
Cauere etiam vltimo fideicommiſſario hæres grauatus tenetur,ſi priores cautionem petere neglexerint in.q.cxviij. nume.4.fo.126.
Cautio rati in perſona coniuncta comparente pro coniuncta quid contineat in quæſtio.cxxxv.nu.3.fo.140.
Et quando etiam in ſpiritualibus ſi coniũcta perſona compareat,requiratur ibi. nu.16.fo.141.
Cauſa eccleſiaſtica multipliciter conſideratur in.q.xvj.nu.1.fo.19.
Cauſæ ſpirituales,& eccleſiaſticę poſſunt à Papa mero laico cõmitti,vide pleniùs in ver.laicus.
Cauſa inter duos laicos etiam de re prophana ſemel deuoluta ad iudicẽ eccleſiaſticum non cognoſcitur amplius à ſeculari,& in ea iura canonica, haud muncipalia,& humana ſeruantur in.q. xj.nu.2.fo.eod.
Cauſa commiſſa à ſede apoſtolica dicitur apoſtolica in.q.lij.nu.4.fo.55.
In Cauſis apoſtolicis,ſiue à Papa delegatis ius canonicum ſeruari debet ibid. nu.5.fo.eod.
Cauſa nullitatis,& attentatorum quando cauſam appellationis ſuſpendat in.q. cxx.nu.13.fo.130.
Cauſa attentatorum de quibus attentatis intelligatur in ead.q.nu.14.fo.eod.
Cauſam matrimonii vide in ver. matrimonium.
Cauſam appellationis vide in ver.appellatio.
Cauſam beneficialẽ vide in ver.Bñficiũ.
Cauſas ſuſpẽdere vide in ver. Suſpẽdere.
Cauſæ cõmiſsionẽ vide in ver.Cõmiſsio.
Cauſa ſuperueniẽs operatur,vt à iuramẽto,à promiſsione,aliisq; actibus legitimis recedatur in.q.liij.nu.6.fo.56.
Cenſuarius ob ſolutionis ceſſationem,alienationem,& abuſum rei expelli nõ poteſt in.q.14.nu.1.fo.18.
Ceſsio bonorum fauorabilior eſt induciis quinquennalibus in quæſtio.cxxxiij. nume.1.fo.142.
Nec à legato prouinciæ,nec à Papa abſque iuſta cauſa expreſſa,& ſpeciali derogatione tolli poteſt ibidem nume.2. folio eodem.
Ceſsioni bonorum cum iuramento renũcians abſque petita licentia contrauenire poteſt in eadem quæſtio nume.5. folio eodem.
Chriſtianus eſſe non deſinit infidelis baptizatus,qui à fide receſsit in.q.ij.nu.2. folio.6.
Chriſtiana mulier cum infideli ſimulatè baptizato matrimoniũ validè cõtrahit. neq; ſi ad infideles is aufugerit,alteri recte

rectè nubit, niſi viri ſic baptizati morte ſequuta in ead.q.nu.3.&.4.fol eod.
Circa:verba illa vel circa quid modicum continent in.q.xlviij.nu.3.fol.51.
Citatio indubio ad inſtantiam partis facta cenſetur in.q.xxxix.nu.5.fol.41.
Citatio illorum, quibus præiudicaretur, neceſſaria eſt etiam in legitimatione facta à principe,nedum à Comite in.q.lx.nu.6.fol.63.
Clauſula decreti annullatiua quid operetur in.q.xcix.nu.5.fol.104.
Clauſulæ appoſitæ ex ſtilo notariorum non nocent, quando ex illis damnum enormiſſimum inferretur. in.q. cxxv. nume.3.fol.135.
Clauſula appellatione remota in quibus operetur in.q.lij.nu.6.fol.55.
Clauſula codicillaris operatur, vt ſubſtitutio facta per verba directa apta ad compendioſam,& quæ ſuperuenientia pubertatis ſolet expirare, trahatur ad fideicomm.poſt pupillarem ætatem in q.cxij.nu.3.fol.120.
Clement.vnica de teſtamen.declaratur in q.xij.nume.7.fol.16.
Colonus conſtituens ſe nomine alterius poſſidere non priuat dominum poſſeſsione,niſi ex re egreſſus illam tradiderit, vacuámque dimiſerit in.q.xlvij. nume.6.fol.50.
Coloni omnes electi dominum poſſeſsione non priuant, ſi illorum bona extra domum proiecta non fuerunt,& in cõſpectu rei remanentes ſtatim facile ad rem fuerunt regreſsi,& dominum poſſeſſorem recognouerunt in.q.xlvij.nume.7.fol.eodem.
Colonorum ficta, ac etiam vera traditio dominis non præiudicat, niſi contractus ad poſſeſsionis trãſlationem aptus interuenerit ibid.nu.12.fol.eod.
Commiſsio cauſæ appellationis facta ab eo,qui ſentẽtiam tulit, ex poteſtate ordinaria non valet in.q.viij.nu.2.fo.12.
Et in dubio ex poteſtate ordinaria facta cenſetur in ead.q.nu.3.fol.eod.
Commiſsio cauſæ à ſuperiore de voluntate,& ad preces partium facta,& compromiſſum parificantur in.q.xxiij. numero.8.fol.26.
Et quando in ambobus reconuentioni locus ſit,& quando non in eadem quæſt. nu.9.fol.eod.
Communis Opinio, Vide in ver.Opinio.
Compenſare qui tenetur,exigere non poteſt in.q.xcij.nu.8.fol.96.
Compenſando quis ſoluit, & adimplet, ſi non iurauit ſecus ſi iuraſſet in.q.c.nume.9.fol.106.
Compenſatio eſt hinc, inde contributio in.q.xcij.nu.3.fol.95.
Compenſatio, & Reputatio eiuſdem virtutis ſunt in ead.q.nu.10.fol.96.
Compenſatio ex mente teſtatoris quando ſit facienda in.q.xcij. nu.6.fol.218. & ibid.nume.9.fol.eod.
Et vide pleniùs in ver.Legatum.
Compromiſſum, & commiſsio cauſæ à ſuperiore de voluntate partium facta parificantur,vide ſupra in ver.Cõmiſsio.
Conceſsio facta ad beneplacitũ partium dupliciter reuocari poteſt.in.q.ciij nume.7.fol.111.
De conceſsione Principis vide in verſic. Princeps.
Concilium iam incœptum, ſed nondum perfectum Papa de loco ad locum trãſferre poteſt.in.q.cxxxvj.nu.1.fol.147.
Super Conciliis generalibus Papa habet poteſtatis plenitudinẽ.ibid.nu.2.fo.eo.
Et Concilii dubia ſolus interpretatur in ead.q.nume.4.fol.eod.
Concilium, omniſq; illius iuriſdictio in præſentibus tãtùm conſiſtit,ſi alii contumaces ſint.ibid.nu.5.fol.eod.

Conc

Concilii maior pars cenſetur ea, quæ religioni, & vtilitati Chriſtianæ fauet. ibid.nu.6.fol.eod.

Concilium generale facit authoritas Papæ, etiam ſi maior pars prælatorũ abeſſent.in.q.cxxxvj.nu.7.fol.148.

Concilio qui adeſſe debent,an,& quomodo impediti per procuratorem compareant.in ead.q.nume.8 fol.eod.

Et quales debeant eſſe procuratores ad hoc,vt in concilio vocem habeant. ibidem nu.9.fol.eod.

Et procurator plurium epiſcoporũ quot voces habeat, & an eas diuidere poſsit. in ead.q.nume.10.fol.eod.

Ad Concilium epiſcopi procuratorẽ mittentis impedimentum quomodo probetur, & cognoſcatur in.q.cxxxvj.nume.11.fol.eod.

Super Concilio Papa ſolus habet iuriſdictionem, epiſcopi verò conſultores dicuntur ibid.nu.12.fol.149.

Concilio ſi Papa adſit, poteſt is negotia concilii expedire de conſilio concilii, quamuis illud ſequi non teneatur ibid. nu.13.fol.eod.

A Concilio,cui legatus præeſt,ad Papam appellari poteſt in ead.q.nu.14. fol.eo.

Concilia an ſint de iure poſitiuo in quæſtio.cxxxvj.nu.15.fol.eod.

Concilium generale Papa congregare, differre,prorogare,ſuſpendere,& nondum perfectum diſſoluere ad libitum poteſt ibid.nu.16.fol.eod.

Niſi vniuerſalis eccleſiæ ſtatus turbatio, & ſcandalum inde orietur ibidem numero.17.fol.eod.

Conditio legato, vel fideicommiſſo adiecta quare ingreſſu religionis tollatur, duplex eſt ratio in.q.xxxxiiij.numero.4.fol.36.

Conditio ſi ſine liberis ſubſtitutionem de neceſsitate ad pubertatem trahit in.q. cxij.nume.1.folio.110.

Ea eſt onerans, & non honorans ibid. nume.2.fol.eod.

Conditionalia verba verè,& ſpecificè ſemper ſunt adimplenda in.quæſt.xlj. nume.3.fol.43.

Conductor ad longum tempus naturaliter poſsidet in.q.xlvij.nu.1.fol.49.

Cõductori datii fit remiſsio propter guerram,vel peſtem poſt cõtractum ſuperuenientem in.q.liij.nu.5.fol.56.

Conductorem expellendo ob periurium, quod ob non ſolutas penſiones incurriſſe allegaretur, dicitur agi potius petitorio, quàm poſſeſſorio in.q.cx. nume.11.fol.106.

Conductorum mens,vide in ver.Mens.

Conferre beneficia vide in verſi.Beneficium.

Confeſsio facta etiam in iudicio reuocatur quandocunque ex interuallo, & poſtquam ſcriptum eſt, vbicunque error conſtet, & probari poſsit in.q.liiij. nume.5.fol.58.

Confeſsio criminis certa,& ratificata eſſe debet in.q.cxxvj.nu.1.fol.135.

Confeſsio dubia nõ nocet ibi.nu.2.fol.eo.

Confirmatio generalis ſtatuti,vel alterius actus cum clauſula ex certa ſcientia non extenditur ad perſonas aliàs ſub ſtatuto, vel actu non comprehenſas in earum præiudicium in.q.l.nu.2.fol.52.

Confirmatio vt ex certa ſcientia dicatur facta, quid requiratur ibid.nu.3.fol.53.

Coniectura fortior,& potentior minorem, minúſque potentem elidit in.q. xliij.nu.4.fol.18.

Coniecturis pluribus concurrentibus, interpretatio fit pro fortiori in ead.q.numero.3.fol.eod.

Coniuncta perſona pro coniuncta non agit in caſibus,in quibus mandatũ ſpeciale requiritur in.q.cxxxij.n.2.fo.141.

Fall

Fallit in patre,& in iis,qui legitimam habent adminiſtrationem ibid.nu.6. fol. 140.& nu.13.fol.141.

Et quando agit,cautione rati opus eſt.

Et quid ea cautio contineat in ead.q.nu.3. fol.140.

Fallit ibid.nume.15.fol.141.

Coniuncta perſona habens à lege mandatum in cauſa matrimonii filii & pro curatorem ante litem conteſtatam,conſtituere, & ipſe etiam interuenire poteſt in.q.cxxxij.nu.5.fol.140.

Coniuncta perſona abſque cautione rati admittitur in cauſa libertatis,vel quaſi ibid.nu.7.fol.eod.

Coniunctam perſonam pro coniuncta in ſpiritualibus non admitti, in patre verum non eſt, ſed in aliis ibidem numero.11.fol.eod.

In coniuncta perſona pro coniuncta com parente quando in ſpiritualibus etiam cautio rati requiratur ibidem numero.16.fol.141.

Conſcientia eſt angelus humanæ vitæ præſidens, cui ſoli abſque teſtibus creditur in.q.xij.nu.4.fol.16.

Conſcientia ſola teſtis eſt quo ad Deum ibid.nu.5.fol.eod.

Conſuetudo,& priuilegium in diſtributionibus percipiendis parificantur in q.cxiiij.nu.2.fol.121.

Contractus emptionis,& locationis cum pacto retrouendendi,& franchardi communi conſuetudine licitus eſt, & excuſat ab vſuraria prauitate, & à compenſatione facienda ratione ſimulationis contractus in quæſtio.lxxvij.numero 2.fol.78.

Contractus quis ſit, ſi debitor creditori ſuo rem non pignoris cauſa tradat, ſed vt illam creditor alteri creditori pignoret in.q.cxxiij.nu.1.fol.133.

Vide reliqua in verſi.Debitor.

In contractibus verba vniuerſalia ſolum ad præſentia, & non ad futura extenduntur in.q.xx.nu.1.fol.23.

Conuentio,eiuſque effectus illi conuenit, cui verba conueniunt in quæſtio.liij. nume.2.fol.56.

Copula carnalis ſpontanea, quæ ſponſalia de futuro etiam vi contracta ſequuta ſit, facit præſumi matrimonium de præſenti contractum: ſecus ſi violenta, & coacta fuiſſet in quæſtio.liiij.nume.1.fol.eod.

Et an ſpontanea, an coacta fuerit, præſumptiue probatur in eadem quæſtio. nume.4.fol.57.

Copula carnalis quomodo probetur in.q. lxxxiiij.nu.7.fol.86.

Credulitas iuſtiſsima inducitur ex dicto notabilis viri, & ex fama publica in.q. lxv.nu.9.fol.68.

Crimen iudex cognoſcit,& punit, quatenus eſt in ſuo territorio commiſſum in q.lxxxix.nu.1.fol.91.

Crimen tractans,& mandans inter ſe differunt ibid.nu.4.fol.eod.

Cum,vnà,& ſimiles dictiones quando acceſſoriè, & non principaliter coniungant in.q.cxx.nu.9.fol.129.

Curam Animarum vide in ver.Anima.

Curator ſe pro minore vtilia facturum,& inutilia prætermiſſurum iurare debet in.q.xxvij.nu.1.fol.29.

Curatoris iuramentum minorem non obligat ibid.nu.2.fol.eod.

Ad Curatorem de prælato, & econtra in fauorabilibus rectè arguitur ibid.nume.4.fol.30.

Curator ſuo iuramento ratione ſui intereſſe non contrauenit in eadem quæſt. nume.6.fol.eod.

Curatores neceſſarii quibus perſonis dentur, & quorum citatio in datione requiratur in.q.cxxij.nu.1.fol.131.

Curator cum plenißima cauſæ cognitione,& cum citatione eorum,quorum intereſt, quando detur ibidem numero.2. fol.eodem.
Curatoris datio ex vna cauſa ex pluribus propoſitis valet, ſi illa ſit per ſe ſufficiens in quæſtio.cxxij.numero quarto. fol.eodem.
Curatoris datio nulla, ex nouiter deductis debet à iudice confirmari, vel ſaltem de nouo fieri ibidem numero.7. folio.133.
De factis in iudicio à curatore falſo nomine minoris vide in ver.Minor.

De litera D.

DAMNVM enormißimum nunquam comprehenditur in renunciatione facta etiam per verba amplißima in quæſtio.cxxv.nume.2.fol.135.
Damno, & lucro concurrentibus,id,quod præponderat, eſt attendendum in.q. xxvj.nu.4.fol.29.
Dare, datum id non dicitur, quod ab illo datur, qui de iure dare non poteſt, vel non habet,quod dare vellet in.q.cvj. nume.2.fol.115.
Deberi propriè,& impropriè quid dicatur in.q.xxx.nu.9.fol.3.
Debet verbum neceßitatem importat in quæſt.cxvj.nu.1.fol.113.
Debitor legando creditori in dubio compenſare noluiſſe præſumitur in quæſt. xcij.nu.1.fol.95.
Et quando compenſatio ex mente teſtatoris ſit facienda ibid.nume.6.fol.228. & nume.9.fol.96.
Debitor ſi creditori ſuo rem non pignoris cauſa tradat, ſed vt illam creditor alteri creditori pignoret, quis contractus ſit in.q.cxxiij.nu.1.fol.133.
Et illius amißio, atque luitio ad quem ſpectet ibid.nu.2.
Maximè ſi debitor pecuniam debitam creditori nec ſoluat,nec offerat,ibidem nume.3.fol.eod.
Quid ſi creditor rem pro maiori quantitate, quàm ſibi deberetur, pignoraſſet ibid.nu.4.fol.134.
Decimas poßidendi,& decimandi ius me ro laico à Papa concedi poteſt, Vide in ver.laicus.
Decimas in aliena parrochia percipiendi ius quoto tempore præſcribatur in.q. cxxj.nu.3.fol.131.
Decimas ſoluendi libertatem, aut illas exigendi ius laici nullo tempore præſcribunt ibidem numero quarto. folio eodem.
Defectus iuris, & proprietatis notorius quando agentem poſſeſſorio aliquo excludat in q.iij.nu.7.fol.8.
Defectus ordinis cauſæ ad ſe ipſam maior eſt, quàm defectus ordinis cauſæ ad cauſam in quæſtio.xxiij.numero.5. folio.25.
Delictum ex diuerſitate territorii diuiſionem recipit in quæſtio.lxxxix.numero 1.folio.91.
In Delictis quando in dubio facienda ſit interpretatio contra delinquentem in quæſt.x.nu.9.fol.14.
In Delictis negans non eſt in dolo,neque puniendus in quæſtio.cxxxiiij.numero.5.fol.145.
In delictis,& aduerſus dolum minori propter eius malitiam non ſuccurritur in q.clix.nu.1.fol.eod.
Declaratur ibid.nu.5.&.6.fol.146.
De mandante delictum, & de mandato delicti vide in ver.Mandare, & in ver. mandatum.
Demerita,aut merita in non natis cadere nequeunt in quæſtio.cxxvij.numero.2. fol

folio.136.

Demonſtratio qualitatis fortior eſt illa, quæ ex finibus fieret in quæſtio.xlviij. nu.48.fol.51.

Demonſtrationi rei fines duo, aut ad ſummum tres ſufficiunt ibid.nu.6.fol.eo.

Demonſtrationes rei duæ meræ ſufficiũt aliis falſis exiſtentibus ibidem.

Deſcendens per maſculum dicitur etiam fœmina in.q.lj.nu.2.fo.54.

Dies,& menſis ſunt de ſubſtantia inſtrumenti in quæſtio.xxxvj.numero.1.folio.38.

Et quando hoc verum ſit ibidem nume.3. fol.eodem.

Dilapidatio aut in totum, vel pro magna parte facta fuerit in reſtitutione ob dilapidationem facienda non refert, dũmodo de ea conſtet in.quæſt.lxxij.nu. 4.fol.76.

Ob dilapidationem pater grauatus filio reſtituere contra omnes iuris regulas ſtatim reſtituere cogitur in quæ.lxxij. nu.1.fol.75.

Dilatio prorogata, vide in verſic.Prorogare.

Diſpenſatio facta à maiore pœnitẽtario de mandato Cardinalium, apoſtolica ſede vacante, forte non valeret in.q.j. nu.2.fo.15.

Diſpenſatio in beneficialibus ad colorandum titulum in poſſeſſorio recuperandæ in dubio non præſumitur in quæſ. lxxx.nu.3.fol.81.

Diſpoſitio hominis quando intelligatur ſecundum ſtatuta loci in quæſt.xviij. nu.6.fol.22.

Diſpoſitio vltimæ voluntatis,in qua electio perſonæ in arbitrium alterius confertur, non valet. Et quare in.qõ.lxvij. nu,2.&.3.fol.&.71.

Diſpoſitio teſtatoris captatoria nulla iuris impoſsibilitate dicitur in.qõ.lxvij. nu.9.fo.88.

Diſpoſitio iuris communis poſitiui per ſtatuta locorum expreſſè colligitur, nõ autem tacitè per ſubauditos intellectus in.q.cix.nu.1.fol.126.

Diſpoſitio loquens de familiaribus, & & continuè commenſalibus locum nõ habet in ſimpliciter familiaribus in.q. 35.nu.2.fol.37.

Diſpoſitio.§.ſed & hæc præſenti in auth. de ſanctiſsimis epiſcopis quando, & in quibus conditionibus locum habeat in q.xxxiij.nu.6.fo.36,

Diſtributiones, quæ in eccleſia de menſa communi debentur, etiam abſentibus, & iis.qui diuinis nõ interſunt, poſſunt ex conſuetudine deberi in quæſ.cxiiij. nu.1.121.

In diſtributionibus percipiendis priuilegium, & conſuetudo parificantur ibid. nu.2.fol.eo.

Diſtributionem quotidianarũ duplex genus ibid.nu.·.fo.eod.

Diuiſio Bonorum verè per teſtes, ac inſtrumenta, & præſumptiuè etiam ex curſu temporis. probatur in.xc.nume. 8.fol.93.

Diuiſione facta, ius etiã reale, quod quis habet in re pro indiuiſo, adhuc in parte ex diuiſione obueniente remanet in q.cxvj.nu.3.fol.123.

Contra ibi.nu.5.fo.124.

Diuiſione facta, vna portio in locũ alterius ſuccedit nec quicquam pro indiuiſo remanet ibi.nu.5.fo.eo.

Diuiſionis ratificationẽ videas in ver.ratificatio.

Doctor: à doctore acquiſitum quando quaſi caſtrenſe dicatur in quæſt.xlvj. nu.7.fol.48.

Dolus futurus nunquã remiſſus cẽſetur, ſed præteritus: quod declaratur in.qõ. xxij.nu.3.fol.24.

Do

Dolus locatori opponi pōt in .q.lxj.nu.1. fol.63.&.64.

Dolus, & malitia nemini patrocinari. commodunque afferre debent ibi.nu. 2.fol. 64.

Dolus in tacendo commiſsus emptori, & venditori, aut locatori, & conductori non prodeſt, ſed contra eos & ad contractus reſciſsionem, & ad intereſſe agi poteſt in.q.lxj.nu.6.fo.64.

De actione doli: vide in ver.actio.

Dominium in antiquis per indicia probatur: item per famam publicā & probationem factā de poſſeſsione in.q.lxv. nuu.6.&.8.fol.68.

Et per inſtrumenta, & per præſumptiones probari poteſt in quæſt.xc.nu.7. fol.93.

De domino in antiquis ſtatur etiam libris, & ſcripturis antiquis in.qō.lxv. nu.5.fol.68.

Ad probandum dominium, & titulum ſatis eſt illud allegare, & probare antiquam, & longiſsimam poſſeſsionem in ea.q.nu.10.fol.eo.

Dominii exceptio, & cognitio à ſpoliato agente permiſſa reſtitutionem ante omnia facienda impedit in quæſt.iij. nu.4 .fol.7.

Dominus tenetur ex facto familiæ delinquentis circa officium ſibi à domino commiſſum & non circa alia in quæſ. xxxix.nu.1.fol.41.

Et quando familiam delinquentem exhibendo liberetur ibi.n.3.fo.eo.

Domini mandato quando quid factum dicatur, & præſumatur in ea.quæſt.nu. 4.fol.eo.

Dominus per expulſionem coloni quando poſſeſsione priuetur in.q.xlvij.nu. 10.fol.50.

Dominius facilius poſſeſsione priuatur per factum eius, qui ſuo nomine naturaliter tantum poſsidet, vt eſt vſufructuarius, & emphyteuta, quàm per factum ſimplicis colonis delinquētis, & corpore ſuo naturaliter domino poſsidentis in.q.xlvij.nu.11.fo.50.

Et quando per colonū domino præiudicetur, vide in ver.Colonus.

Domus eſt nomē iuris ciuilis, haud naturalis in quæſtio.xxxiiij.numero.13.folio.36.

Donatio generalis omnium bonorum ſolum præſentia, & non futura cōprehendit in.q.xx.nu.3.fo.25.

Donatio non comprehenditur in mandato generali cum plena, & libera in.qō xxxiij.nu.4.&.6.fol.71.

Donatio cum reſeruatione vſuſfructus ſimulationem non ſapit in quæ.cxxix. nu.1.fol.137.

Donatio quando non contineatur alienetionis appellatione ibi.nu.3.fo.eo.

Dos ab eccleſia, & monaſterio haberi pōt in.q.xxxiiij.nu.9.fo.36.

Dotis cōditio in ingrediēte monaſteriū verificatur ibi.nu.8.

Dos ab vxore marito data ſecundū ſtatuta loci mariti data cenſetur in quæſt. cviij.nu.81.ol.115.

Dos marito data efficitur etiam patrimonium ipſius mariti ibidem numero.2. fol.eodem.

Dotis caſus in prohibitione alienationis à teſtatore facta caſui legitimæ æquiparatur in.q.cx.nu.3.fol.117.

Dotis cauſa quare expreſſè prohibita à teſtatore alienari poſsint alienari in.q. cx.nu.4.fol.eod.

Diſpoſitio loquens de dote locum nō habet in clandeſtino matrimonio: Vide in ver.Matrimonium.

De dotis parte à marito ex ſtatuto lucrāda. Vide in ver.Statutum.

De dote filiæ, & ſororis. Vide in ver.Filia, &

lia:& in ver.Soror.
Dummodo:Hæc dictio facti diſpoſitioně modalem:& reſolutiuam in quæ.xcix. nu.3.fol.104.

De litera. E

Ecclesia auctrix,& cultrix iuſtitiæ non debet pati aliquid in ſe, vel in alium contra iuſtitiam fieri in.q. xix.nu.1.fol.21.
Eccleſia doté habere poteſt in.qō.xxxiiij. nu.9.fol.36.
Eccleſia,& minor in reſtitutione in integrum æquiparantur in quæſtio.xl.nu. 1.folio.42.
Eccleſias in integrum reſtituere ob enormem,læſionem publicam vtilitaté concernit ibi.nu.3.fo.eo.
Eccleſia,& reſpu.quo ad vtilitaté æquiparantur in ea.q.nu.4.fol.eo.
Eccleſiæ fauore in dubio facienda eſt interpretatio in.q.xiiij.nu.2,fol.18.
Eccleſia contra priuatum triginta annis præſcribit in caſibus,quibus ſolũ quadraginta cõtra eccleſiam præſcribitur in.q.lxxxj.nu.6.fol.82.
Eccleſia noua in parochia aliena quando ædificari poſsit in quæſtio.cxxj.num. 2.fol.131.
Eccleſiæ limites contra epiſcopum à ſubditis non præſcribitur, ibidem nume. 7.fol.eod.
De permutatione cũ re eccleſiæ: vide in ver.Permutatio.
Eccleſiaſticus quando ſeculari inhibeat: Vide in ver.inhibitio.
Eccleſiaſtica cauſa:vide in ver.Cauſa.
Electio in alternatiua iudicii eſt ipſius iudicis in.q.lxxvij.nu.5.fol.79.
Emens rem pro indiuiſo illiui dominiũ, & poſſeſsionem non habet in.qō.cxvj. nu.3.fol.115.
Emptor,cui bona hæreditatis pro ſatisfaciendo creditoribus vendita fuerunt, tutus eſt,vt ſuper bonis emptis conueniri non poſsit in quæſtio.lxiij.nume. 1.fol.65.
Ad emptorem rei vendita regulariter cũ ſuo onere tranſit ibi.nu.2.fo.66.
Emptori,& venditori dolus in tacẽdo cõmiſſus non prodeſt, ſed contra eos & ad contractus reſciſsionem,& ad intereſſe agi poteſt in quæſtio. 71.nume.6. fol.64.
Emptio in dubio propria pecunia ementis facta præſumitur in quæſtio.xlvj. nu.4.fol.48.
In emptione precii qualitas,& quantitas multum conſideratur, præſertim ad oſtendendum,quid emptione comprehendatur in.q.xlviij.nu.1.fol.51.
Emphyteuſis eccleſiæ ſtipulata pro ſe, & hæredibus nõ tranſit ad extraneos,ſed ſolum ad deſcendẽtes,niſi de extraneis quoque mentio facta ſit in quæſt.xvij. nu.1.fo.20.
Et niſi de nouo res ad culturam redacta eſſet ibi.nu.2.fol.eo.
Conceſſa pro ſe,& deſcẽdẽtibus per virilẽ ſexum tranſit etiã ad nepté ex filio in q.lxxxj.nu.1.fo.121.
Et conceſſa pro ſe,& hęredibus ſuis tam fœminas quã maſculos cõprehẽdit ibi. nu.2.fo.eod.
Conceſſa pro filiabus, quæ virum legitimum,& naturalem habuerint,ſeu acceperint ,per ingreſſum filiæ tranſit in monaſterium in quęſtio.lxx.nume.6. folio.74.
Im emphyt.eccleſiaſtica quando filii, & liberi hæredes quoque eſſe debeant in q.xvij.nu.4.fol.21.
Emphy.eccleſiæ,& feudum in exorbitãtibus non parificantur,neque de vno ad aliud recte arguitur in.q.xviij.n,8.f.22.

In

In emphy.paterna locus eſt iuris accreſcē di inter vocatos in.q.lxx.numero.1.folio.73.
Emphyt. eccleſię monaſterio acquiritur per ingreſſum illius,qui ad emphy.vocatus eſt ibi.nu.7.fo.eo.
Et an perpetuo,an vero ad vitā ingreſsi ibi.nu.4.fol.74.
Emphy.ꝙ non poſsit ex pacto in eccleſiā alienari quomodo intelligatur in ea.q. nu.5.fo.eo.
In emphy.eccleſię conceſſa cum pacto,vt poſt mortem omnium vocatorum res ad eccleſiam reuertatur,habet locū ius accreſcendi in quęſtio.lxxxv.nume.3.
Nec eapropter delictum vnius pleno iure in fiſcum tranſit,ſed ſolum ad vitā ipſius delinquentis ibi.nu.4.fo.eo.
In emphyteutica re pignus,& vſusfructus ſine conſenſu domini,& ſucceſſorum poteſt ad vitam ipſius emphyteutæ tātum conſtitui in.q.xcv.nu.11.fol.99.
Emphyteutica res pōt reſpectu iuris omphy.pignori dari,ſecus eſt in feudo ibi. nu.12.fo.eo.
Enormiſsimum damnum,Vide in verſic. Damnum.
Epiſcopus cum conſenſu totius capituli, vel maioris partis ſtatuere poteſt, vt clerici,& canonici tā recepti,quā recipiendi ſoluant certam portionem red. dituum,& fructuum maxime vacantiū beneficiorum, ſeu præbendarum pro fabrica, & aliis neceſsitatibus eccleſiæ in.q.121.nu.1.fo.131.
Contra epiſcopum illius ſubditi obedien tiam nō præſcribunt,nec limites eccleſiæ,nec viſitationem,aut procurationē ibi.nu.6.7.8.fol.eod.
Epiſcopos de eccleſiam ſolus papa tranſfert in.q.cxxxvj.nu.3.fo.147.
Epiſcopi,qui concilio adeſſe debent,an & quomodo impediti per procuratorem compareant in quæſtio.cxxxvj.nume. 8.folio.148.
Et quales debeāt eſſe hi procuratores: vide in ver.Procurator.
Et quomodo impedimentū epiſcopi probetur,& cognoſcatur in quæſt.cxxxvj. nu.11.fo.eod.
Epiſcopalia iura an prælatus inferior aliquo modo contra epiſcopū,vel eccleſiam cathedralem præſcribat in quęſt. 121.nu.5.fo.131.
Error calculi opponi amplius nō poteſt, quando ſuper computationibus tranſactio,vel pactum fuiſſet factum in qō. 105.nu.1.fol.113.
Expreſſus in ſententia,in ſtipulatione, & in trāſactione illas vitiat:& quomodo: ſecus ſi in iis nō eſſet expreſſus ibi.nu. 3.fol.eod.
Retractat computationes, non obſtante tranſactione, in qua error etiam non eſſet expreſſus, quando actor eſſet in euidenti calumnia in eadem quæſtio. nu.4.fol.eo.
Et ſcripto priuato obiectos quo ad quid cognoſci poſsit in quæſtio.cv. nume. 6.fol.114.
Error finiū aliquorū,vel etiā omniū non nocet,ſi aliæ demōſtrationes adſint in qō.xlviij.nu .5.fo.51.
Error facti non obeſt, quin promiſsioni, & contractui contrauenire poſsit in quæſtione noua geſimo tertio numero.2.fol.97.
Exceptio nulla etiam nullitatis executionem ſententiarum,quæ in rem iudicatam tranſiuerunt, impedire, autem poteſt in quæſtione.cxxxj.nume.1.fol.138.
Exceptio quando, & quomodo in continenti probari poſſe, & quando altiorem indaginem requirere dicatur remiſsiuè ibidem. numero. 2.

fol.eodem.

Exceptionem ordinis cauſæ ad cauſam arbiter debet admittere in q.xxiij.n.2. fo.25.

Et an,& quomodo hoc verum ſit ibid. nu. 12.fo.26.

Excommunicandi poteſtas à papa mero laico cōcedi poteſt,vide in ver. laicus.

Exempli gratia,& nō reſtrictiuè illud dicitur expreſſum, quod eſt ex pluribus identitatem rationis habentibus in q. xlv.nu.7.fo.48.

Exempla non reſtringunt regulam, nec verba legis generalia,quin caſus ſimiles eandem habentes rationem comprehendātur in q.lxxij.3.f.76.& in q.ciiij. nu.3,fol. 111.& in quæſtio.cxxx.nume.3.fo.138.

Exequutio: Ab exequutione non eſt inchoandum fallit in q. lv.nu. 2.fo. 60.

Exequutionem ſententiarum,quæ in rem iudicatam tranſiuerunt,nulla exceptio etiam nullitatis impedire,aut retardare poteſt in q.cxxxj.nu.1.fo.138.

Ab exequutione ſemel tantùm & non vltra appellatur in quæſtio. ea. nu me.3. fo.eodem.

Ex hæredatio filij facta fauore ipſius ſaltem reſpectu futuri temporis valet,nec conſideratur, quod reſpectu præſentis temporis alteri commodum,& filio incommodum afferat in q.lxxx.n.7.f.89.

Exigere non poteſt,qui compenſare tenetur in q.xcix.nu.8.fo.96.

Expreſſum & ſpeciale, ſeu ſpecialiter, & expreſſe idem important in q.j.nume. 4.fol.5.

Expreſſum quid dupliciter dicitur ibid. nu.5.fo.eo.

Expreſſum illud dicitur exempli gratia, & non reſtrictiuè quod eſt pluribus idētitatem rationis habentibus in. q. xlv. nu.7.fo.48.

Expreſſum quid dicitur ſpecificè per relationem ad aliud in q.xcix. numero.7. fo.104.

Extrauagans Execrabilis decretum irritans afficit & titulum, & poſſeſsionem in q.lxxx.nu.4.fo.81.

De litera F.

FAmilia nomē eſt iuris ciuilis,haud iuris naturalis in q. xxxiiij. nu. 3.fo.36.

De familia à domino alicui officio præpoſita quem eſſe quomodo probetur in q.xxxix.nu.2.fo.41.

Ex familiæ facto quando & quomodo dominus teneatur, vide in ver.dominus.

Familiaris,& continuè commenſalis quis dicatur in q.xxxv.nu.3.fo.37.

Familiarem eſſe, & de familia differunt ibi.nu.4.fo.eo.

Diſpoſitio loquens de familiaribus & cōtinuè commenſalibus locum nō habet in ſimpliciter familiaribus in q. xxxv. nu.2.fo.37.

Familiaritas quæ requiritur ad hoc vt beneficia vacantia ſedi apoſtolicæ reſeruata dicantur & à legatorum facultatibus excepta in quæſtione.xxxv.nu.1. fol.eod.

Falſa Latinitas vide in ver.latinitas.

Fauore publico inducta ex diſpoſitione teſtatoris mutari,aut tolli nequeunt in q.cx.nu.6.fo.118.

Feudum quidam vſusfructus dicitur in q. xcv.nu.8.fo.99.

Feudum,& Emphyt.eccleſiæ in exorbitātibus non parificantur, neque de vno ad aliud rectè arguitur in quæſtione xviij.nu.8.fo.21.

In feudis hæredis appellatio ſolum maſculos continet ibidem numero ſeptimo.fo.eo.

Et

Et ſolum filios, ac deſcendentes in q. xvij.nu.3.fo.20.
Feudum nouum ſimpliciter conceſſum in dubio cenſetur quid hæreditarium in q.xlv.nu. 1.fo.47.
In feudo hæreditario, & nouo pater filiis præiudicare poteſt, ſecus eſt in antiquo in ead.q.nu.3.fo.eo.
In feudo vaſallus ſine conſenſu domini vſumfructum aut aliud onus validè nō imponit ad præiudicium vocatorum ex inueſtitura in quæſtio.xcv. numero 1.fo.98.
Super eo teſtatori aut aliud ordinare nō poteſt ſine conſenſu domini, per quod ius aliquod in re feudali conſtituatur ibid.nu.4.fo.eo.
De Feudi fructibus vaſallus ad illius vitam tantum diſponit in quęſtione xcv. nu.5.fo.98.
De feudo vaſallus alium infeudare abſq; conſenſu domini non poteſt ad præiudicium ſucceſſorum, quibus feudum ex prouidentia debetur in q.ead.nume 10.6.fo.99.
Nec in eo ſeruitutem imponere ad præiudicium domini, & ſucceſſorum in feudo ibi.nu.7.fo.eo.
Feudi incrementa naturalia eiuſdem cū ipſo feudo naturæ ſunt in q. xcvj. nu. 2.fo.100.
De feudi melioramentis vide in ver.Melioramentum.
Feudali rei ſeruitutes debitæ, vel acquiſitæ vnà cum feudo ad dominum reuer tuntur, in quæſtione. xcvj.numero. 6. fol.101.
Et an dominus tunc præcium ſeruitutis, vel alterius iuris acquiſiti debeat hæredibus vaſalli, qui acquiſiuit, ſoluere ibi. nu.7.fo.eo.
Fideicommiſſum, per quod quis grauatus eſt, ſi euaneſcat, & ſit inutile, apud grauatum irreuocabiliter remanet in q. lxxxvj.nu.5.fo.88.
Per fideicom. non purè ſed poſt mortem grauatus videtur, qui grauatus eſt aliquem eligere, illumq; hæredem facere ibi.nu.6.fo.eo,
Fideicom.cui adiectum eſt onus iuris impoſsibilitate nullum, cui debeatur ibi. nu.8.fo.eo.
Vide etiam in ver.Onus.
Fideicommiſſo ſubiecta, & expreſsè prohibita alienari in fiſcum per publicationem bonorum non veniunt, ſecus ſi ſimpliciter eſſent fideicom. ſubiecta in q.xlj.nu.5.fo.43.
Fideiuſſor de iudicio ſiſtendo datus in prima inſtantia non tenetur in cauſa appellationis in q. lxxvj. nume.ſecundo fo.78.
Fideiuſſoribus non prodeſt inhibitio facta ad inſtantiam principalis in quęſt. lxxvij.nu.8.fo.79.
Filia extantibus maſculis deſcendentibus non admittitur in acquiſitione rei pro ſe, & liberis maſculis, & pro ipſorum liberorum deſcendentibus ex linea maſculina in q.lj.nu.1.fo.54.
Filia non poteſt dici de linea maſculina ibidem.
Filiabus propriis deſcendentes, & liberos maſculos eſſe præpoſitos quando arguat idem eſſe in neptibus, & pronepti bus, & quando non ibidem numero. 3. fo.eodem.
Filia monaſterium ingrediens ita à patre vel in eius bonis etiam fideicommiſ. ſubiectis dotari debet, ſicut ea, quæ nubit in quæſtione. cxiij. numero primo fol.120.
Filiæ nuptæ etiam abſque conſenſu patris, ſed non contra illius voluntatem à patre in eius bonis dos debetur, ſed non in iis, quæ fideicommiſ. ſubiecta

foreent ibi.nu.4.fo,121.

Idem eſt in filia iam monaſterium ingreſſa ibi.nu.5.fo.eo.

Filius à patre viuo bona vſque ad legitimam aſcendentia,& vltra, attentis tūc facultatibus paternis, pro omni ſua legitima,ac pro omni eo,& toto.&c.accipiens ſi etiam abſq; iuramento ſucceſſioni paternæ renunciauerit, ſibi præiudicat,neq; auctis facultatibus patris quicquam petere poteſt in quæſt. xiv. nu.1.fo.47.

In conceſsione facta pro filiis quare fœminæ non contineantur in q.xviij.nu. 4.fo.21.

Filius emens rem pecunia paterna ſibi illam acquirit reſtituendo fratribus pecuniam pro rata:& idem eſt in patre emente rem pecunia filii in q.xlvj.nu. 1.fo.48.

Filius vnde pecuniam in dubio acquiſiuiſſe ſe præſumatur ibidem nu.2.fol. 106.& nu.6.fo.48.& 49.

Filius mariti mulieris præſumitur natus ex muliere coniugata alteri,inter quos ſit matrimonialis conuerſatio in q. lx. nu.2.fo.62.

Filii copulatiuè cum patre vocati non ſimul, ſed ſucceſsiuè admittuntur in q. lxxxv.nu.1.fo.87.

Filio etiam quoad legitimam pupillariter ſubſtituitur in q. lxxxvij. nume.6. fol.89.

Filius per fideicom.vocatus vt præteritus teſtamentum per contra tabulas rumpit,niſi ad illius commodum eſſet vocatus in ea.q.nu.8.fo.eo.

Filius legitimam purè & liberè petere poteſt,& conditionem vel fauorabilem recuſare ibi.nu.9.fo.eo.

Vide reliqua in ver.legitima.

Ad filii fauorem prohibitionem alienationis,aut aliam conditionem fuiſſe adiectam quomodo veriſimiliter colligatur in quęſtione lxxxvij.numero.13. fol.90.

Filiorum appellatio quandoque ſtat collectiuè, vt nepotes quoque contineat maximè in teſtamentis in quæſt.ciiij. nu.5.fo.112.

Et in conditione ſubſtitutionis nepotes contiuet,quando filii eſſent inſtituti,& grauati in quæſtio. cxij. numero ſexto fo.120.

Filii per ſubſequens matrimonium clandeſtinum non legitimantur in q. cvij. nu.1.fo.115.

Filiis ex primo matrimonio lex magis fauet,quàm ſecundis nuptiis,& ſecundo viro in quæſtione. cix. numero tertio fol.116.

Eilius ſpurius quo ad patrem, & effectus ciuiles eſt incognitus, nec filius nominari poteſt in quæſtione. xc.nume. 11. fol.93.

At quoad matrem eſt cognitus,ſicut legitimus,& naturalis ibidem numero. 12. fol.eod.

De filii præteritione & exhæredatione vide in verſicu. præteritio,& exhæredatio.

Filiatio reſpectu matris etiam meretricis & non nuptæ præſumptiuè probatur in q.xc.nu.3.fo.92.

Filiatio illegitima reſpectu patris pręſumptiuè non probatur, ſecus eſt reſpectu matris & quare ibi.nu.10.& 10.f.93.

Filiationis articulus quomodo probetur in q.xc.nu.1.fo.92.

Fines duo, aut ad ſummū tres demonſtrationi rei ſufficiunt in q.xlviij.n.6.f.51.

Finium error.Vide in ver.Error.

Fiſcus:in fiſcum per publicationem bonorum non venit res fideicom. ſubiecta, & expreſſe prohibita alienari : ſecus ſi ſimpliciter eſſet fideicom. ſubiecta in q.xlj.

q.xlj.nu.5.fo.43.

Fluminis alueum vide in ver. Alueus.

Fœmina in conceſsione facta pro filiis quare non contineatur in q. xviij. nu. 4.fo.21.

Fœmina pro pupillo in iudicio compare re poteſt in q.xl.nu.6.fo.42.

Fœmina etiam dicitur deſcendẽs per ma ſculum in q.lj.nu.2.fo.54.

Fœmina nec à teſtatore, nec à iudice tu trix dari poteſt niſi ſit mater, vel auia pupilli in q.lxvij.nu.1.fo.70.

Fœmininum quando maſculinum etiam comprehendit in q.xlv.nu.6.fo.48.

Forma actui tradita à lege vel ſtatuto quomodo cognoſcatur in q.xxiiij.& n. 5.&.6.fo.27.

Forma actus verè & propriè, non autem tacitè, vel æquipollenter adimpletur, & ſeruatur in q.c.nu.6.fo.105.

Forum ſortiri, & ſtatutis ligari parificantur,& conuertuntur in q. cix. nume.2. fol.116.

Frater ſororem, cui dos à patre fuit relicta, antequàm nubat, alere tenetur matre non exiſtente in q.xj.nu.5.fo.115.

Frater ſi rem emat nomine ſuo& fratrum & ſimpliciter pecuniam ſoluat, in dubio propria pecunia emiſſe cenſetur in q.xlvj.nu.3.fo.48.

Frater ſororem etiam ingreſſam monaſterium quãdo teneatur dotare in q.cxiij. nu.6.fo.121.

Fructus, & frumentum appellatione bonorum mobilium in legato comprehẽduntur in q.xxix.nu.2.fo.31.

Fructus parafernalium an marito acquirantur,& an ipſe ad illorum reſtitutionem teneatur in quæſt.xxij.numero.5. fo.25.

Mulier illos quandocunq; à marito repetere poteſt ibi.nu.3.fo.24.

Fructus percepti, reſoluto contractu precariæ,& hincinde rei,& pecuniæ facta reſtitutione ad quem ſpectent in q.lix. nu.1.fo.61.

Fructus perceptos ante grauaminis implementum grauatus purè,& ſimpliciter ſuos facit in q.lxxxvj.nu.3.fo.88.

Fructus percepti ex fideicom. cum dilatione reſtituendo quãdo ſint fideicommiſſario reſtituendi,& quando non in q.lxxxvij.nu.12.fo.89.

Fructum relaxandorum quæſtio dicitur mixti poſſeſſorii & quandoq; meri petitorii in q.xcj.nu.5.fo.94.

Fructus percepti ex re vendita cum pacto retrouendendi poſt depoſitum precium pro redemptione rei deponentis eſſe debent in q.xcviij.nu.1. fo.103.

Et illi ex bona fide debentur,& per actionem bonæ fidei petuntur ibidem nume.2.fo.eo.

Et primo emptori nullo pacto poſt oblatam pecuniam ſunt reſtituendi ibid. nu.3.fo.eo.

Quid de fructibus pendentibus ibid. nu. 4.fo.eo.

De fructibus feudi vaſallus ad ipſius vitam tantum diſponit in q.xcv. nume. 5.fo.98.

Cum fructibus quando impenſæ compenſentur vide in ver. Impenſa.

Frumentum appellatione bonorum mobilium in legato comprehenditur in q. xxix.nu.2.fo.31.

Frumentum venale,& alia quæ mercis cauſa in domo teſtatoris ſunt quando in legato bonorum omnium mobiliũ contineantur in ea.q.nu.1.fo.eo.

De frumenti legato: Vide in ver. Legatũ.

De litera G.

Geminatio multum operatur in q.xxj. nume.6.fo.24.

Geminata verba plus operantur, quam ſimpliciter prolata,& formam quandā denotant in.q.cxvj.nu.2.fo.123.
Geſtor Negotiorum: Vide in ver. Negotium.
Grauatus purè,& ſimpliciter fructus ante grauaminis implemētū perceptos ſuos facit in.quæſtio.lxxxvj. numero.3.folio.88.
Grauatus aliquem eligere,illumque hæredem facere per fideicom.non purè, ſed poſt mortem grauatus videtur ibid. nume.6.fo.88.
De hærede grauato: vide in ver. Hęres.

De litera H.

Habitationis relictum ſimile eſt legato vſusfructus, quod vſque ad vitam legatarii durat in.q.10. nu.4.fo.107.
Habitationis,& alimentorum relictū vbi & quomodo ab hærede præſtari poſsit & debeat ibid.nu.5.fo.eod.
Hæreditas adiri non poteſt per procuratorem,nec per alium alieno nomine in.q. lxiiij.nu.3.fo.67.
De Hæreditatis aditione: videas in ver. Aditio.
Hæres: hæredis appellatio in feudis ſolū filios,& deſcendentes comprehendit in quæſt.xvij.nu.3.fo.20.
Quandoque ſolum pro filiis,& liberis exponitur in ead.q.nu.5.fo.21.
Continet etiam in contractibus maſculos & fœminas in.q.xviij.numero.3. &.4. folio eodem.
Solum maſculos continet, ſtante ſtatuto excluſiuo fœminarum propter maſculos,& quando hoc verum ſit ibid.numero.5.fo.21.
Idem eſt in feudis ibid.nu.7.fo.22.
Hæres quando in mora adeūdi,aut aliud faciendi eſſe,& malitioſe differre cenſeatur in quæſtio.lxij.nu.3.fo.65.
Hæres minoris læſi reſtituitur in quæſt. cxv.nu.2.fo.122.
Vide etiam in ver. Minor.
Hæres grauatus etiam vltimo fideicommiſſario cauere tenetur,ſi [illegible] riores cautionem petere neglexerint in.quæſtio. cxviij.nu.4.fo.124.
Hæres cum beneficio legis,& inuentarii non comprehenditur ſub ſtatuto exequutiuo etiam vſque ad capturam incluſiuè edito contra debitorem,vel promiſſorem in.q.lvij.nu.1.fo.60.
Et ratione contumaciæ debitoris defuncti capi non poteſt,niſi & ipſe cōtumax fuerit ibidem.nu.4.fo.eod.
Contra Hæredem,qui adiuiſſe hæreditatem cum beneficio legis,& inuentarii iudici etiam notorium ſit, captura committi non poteſt,& commiſſa non valet ibid.nu.5.eod.
Hæres, qui cum inuentarii confectione hæreditatem adiuit,& creditoribus res hæreditarias in ſolutum dedit,non poteſt ab aliis creditoribus conueniri in q.lxiij.nume.4.fo.66.
Hæres,qui accepit,ſeu emit bona hæreditatis ad effectum, vt ipſe de bonis,& pecuniis propriis creditoribus hæreditariis ſoluat,an tutus ſit aduerſus alios creditores in.q.lxiij.nu.6.fo.eod.
Hæres cum beneficio legis,& inuentarii ſiue ante,ſiue poſt aditionem hæreditatis in ſolutum bona hæreditatis acceperit,tutus eſt aduerſus alios creditores in.q.lxiij.nu.7.fo 67.

De litera I.

Ignorantia,& obliuio facti proprii excuſat propter tempus diuturnum decennii in.q.lxxiij.n.4.fo.76

Maxi.

Maximè quādo de pœna,& damno vitā do agitur.ibid.nu.6.fo.77.
Ignorantia à quo damnum datum fuerit, à ſtatuto requiſita quomodo probari poſſit in.q.cxxviij.nu.1.fo.136.
Ignorantia per ſimplex iuramentum probatur.ibid.nu.3.fo.eod.
Immittere non licet alicui in alieno ſolo vel ſupra alienum,inuito domino, qui ad aliquam ſeruitutem non tenebatur in.q.lxv.nu 4.fo.68.
Impedimentum epiſcopi mittentis ad cō cilium procuratorem quomodo probetur,& cognoſcatur in quæſtio.cxxxvj. nu.11.fo.148.
Impeditis legitimè tempus à iure præfixum non currit, vel ſaltem illis in integrū reſtitutio conceditur in.q.lxiiij. nume.1.fo.67.
Impenſæ factæ à marito in bonis paraferalibus cum fructibus ab eo perceptis compenſantur in.q.22.nu.1.fo.24.
Impenſæ in refactæ quando cum fructibus compenſentur,& quando non ibid. nu.2.fo.eod.&.nu.4.fo.eod.
Impoſsibilitate iuris id nullum dicitur, quod à iure improbatur in. q.lxxxvj. nu.9.fo.88,
In:hæc dictio quid denotet in.q.xcix. nume.1.&.nu.8.fo.fo.104.
Indefinita quando non equipolleat vniuerſali in.q.xlvij.nu.5.fo.49.
Indemnitatis promiſsio quid contineat re miſsiuè in.q.lv.nu.1.fo.56.
Indiuiſus: Res pro indiuiſo eſt incerta ratione loci,& quotæ in.q.cvj. n.4.f.76.
Vide etiam in ver.Emere.
Infidelis: De infideli,qui baptizetur: Vide ſupra in ver.Baptizare.
Ingrediens monaſterium filium habere,& nuptias ſaltem ſpirituales contrahere cenſetur in.q.xxxiiij.nu.7.fo.36.
Et in eo conditio dotis,& donationis ante nuptialis verificatur ibidem nume.8. folio eodem.
Ingreſſus monaſterium quo ad ciuilia,nō autem quo ad naturalia habetur pro mortuo in ead.q.nu.a.fo.36.
Ingreſſus religionis quare tollat conditionem legato,vel fideicommiſſo adiectā, duplex eſt ratio in.q.xxxiiij.nume.4. folio eodem.
Ingreſſus monaſterii fauorabilior eſt matrimonio carnali in.quæſt.cxiij.numero.2.fo.121.
Inhibere eccleſiaſticus non poteſt ſeculari ad impediendam inſtrumenti exequutionem,quando non conſtat vſurā argui,& reſtitutionem fieri cogi poſſe in.q.77.nu.1.fo.78.
Inhibitio ab eccleſiaſtico propter cauſam ſpiritualem incidentem ſeculari fieri debet cum partis citatione ibid. nume. 4.folio.79
Et quando incidens cauſa eſſet inter eaſdem perſonas, inter quas principalis cauſa agitur,haud inter diuerſas in ead. q.nu.7.fo.eod.
Inhibitio facta ad inſtantiam principalis non prodeſt fideiuſſoribus in ead.q.nume.8.fo.eod.
Inhibitio in cauſa appellationis interpoſitę ante ſententiam diffinitiuam quando cum citatione partis,& quando ſine à iudice appellationis fiat in.q.cxxiiij. nu.1.fo.134.
Inhibitio ſtatim,& ante omnia abſq; partis citatione fieri poteſt à iudice, cui fuit commiſſa cauſa principalis cum poteſtate citandi,& inhibendi ibid. nume.2.fo.eod.
Inhibitionem poſt concluſum in cauſa non poſſe fieri quomodo verum ſit ibi. nu.3.fo.eod.
Inquiſitio ceſſat,vbi nulla datur pœna in quæſt.cxxxiiij.nu.3.fo.143.

Inſtan

Inſtantias ſuſpendere: Vide in verſicul. Suſpendere.
Inſtrumentum: De inſtrumenti ſubſtantia ſunt dies,& menſis in quæſt. xxxvj. nu.1.fo.38.
Et quando hoc verum ſit ibid. numero.3. folio.eodem.
Inſultus quando cum vulnere, vel homicidio confundatur,& quando non in. q. lxxxix.nu.1.fo.61.
Interdictum quod vi,aut clam cui, aduerſus quem,& ad quid detur in.q.iij.nu. 1.folio.7.
Interdicti quod vi,aut clàm,& edicti de noui op.nuncia.differentia ibid. nu.3. folio eodem.
Illud competit etiam contra eum,qui ius faciendi opus habeat:& ius proprietatis in eo deductum, & cognitum illud non impedit:ſecus eſt in interdicto vnde vi in ead.q.nu.5.fo.eod.
Interdicto quod vi,aut clàm obſtat notorium,& manifeſtum ius rei.ſecus ſi nõ eſſet notorium in.q.iij.nu.6.fo.eod.
Illo agens quid probare debeat ad obtinẽdum in.q.iiij.nu.1.fo.8.
Interdicta quod vi,aut clàm,& de vi, & vi arma. Sunt merè poſſeſſoria,& in iis ſolam poſſeſsionem probari ſufficit in ead.q.nu.7.fo.9.
Interdicta,quæ pro iure publico conſeruando dantur,cauſam proprietatis habent ibid.nu.5.fo.8.
Interdictum vnde vi ſemper eſt merum poſſeſſorum,etiam ſi in eo quandoque dominium probetur in.quæſt.91.nu.8. folio.84.
Idem eſt in interdicto quorum bonorum & quorum legatorum ibid.numero.9. folio.eodem.
Vide reliqua in ver.poſſeſſorium.
Interpellatio hominis non requiritur in promiſsione dandi,aut faciendi cũ poena.& die apposita,neq; tunc mora purgari poteſt in.q.lxxiij.nu.1.fo.78.
Limitatur in tempore diuturno,quod facile obliuionem induceret ibid.nume. 3.fo.78.
Interpretatio in dubio fauore eccleſiæ eſt facienda in.q.xiiij.nu.2.fo.18.
Et pluribus coniecturis concurrentibus fit pro fortiori ibid.nu.3.fo.eod.
Interpretatio verborum fit ſecundum naturam cõtractus,etiam illa impropriãdo,& ne quis indebitè damnum patiatur in.q.liij.nu.4.fo.56.
Interpretatio,quæ alias fieri non deberet, q̃nque fit,ne quis damnum indebitè patiatur in.q.xcvij.nu.7.fo.102.
De Interpretatione Pacti vide in verſi. Pactum.
Interrogare reſpondentem poſitionibus vide in ver.Poſitiones.
Inuentarium facit,qui rationem adminiſtrationis bonorum reddere tenetur. in.q.cxviij.nu.1.fo.125.
Inuentarium eſt caput rationum ibid. nume.2.fo.eod.
Inuentarium duplex ab hærede grauato ad diuerſos effectus fieri poteſt in.quę. cxviij.nu.3.fo.eod.
Inuentarii hæreditatis confectio duo habet tempora,alterum, quo perfici debet in.q.lxij.nu.2.fo.65.
Inuentarii confectio prodeſt hæredi, vt poſsit de bonis hæreditatis retinere, quicquid de ſuo impendit in cauſas neceſſarias hæreditatis,omnibusque legatariis,& creditoribus præferatur in.q. lxiij.nu.3.fo.66.
Inuentarium per procuratorem,& negotiorum geſtorem cum ratificatione fieri poteſt in.q.lxiiij.nu.2.fo.155.
Iocalium appellatione comprehendun- tur monilia ex margaritis confecta in quæſt.lvj.nu.1.fo.58.

Irreg

Irregularis quando ſuſpenſus celebrando effici dicatur in quæſtio.cxxj.nu.9. folio.151.
Iudæi aduerſus Chriſtianos æqtate, haud ſe veritate iuris vtuntur in quæſtio. cxxxiij.nu.6.fo.143.
Iudex fatuus eſt,litemque ſuam facit, qui ob ſingularem vnius,vel duorum opinionem à communi in iudicando recedit in.q.vj.nu.4.fo.10.
Iudex crimen cognoſcit, illudque punit quatenus in ſuo territorio commiſſum eſt in.q.lxxxix.nu.1.fo.91.
Iudex etiam de maiori ſumma, quàm illius iuriſdictio ſe extendat,cognoſcit & iudicat,quando in principio litis clarè non apparet,an iuriſdictionem habeat,ſed in proceſſu poſtea ſuper toto iudicandi poteſtatem habere cõſtet in quæſt.xcix.nu.1.fo.104.
Declaratur ibid.nu.6.fo.eod.
Iudex ex ſuo mero officio non implorato ad vtilitatem publicam procedere,& inquirere poteſt in.q.xl.nu.2.fo.42.
Et minori aduocatum,& procuratorẽ dare ibidem.5.fo.eod.
Et officium ſuum nobile nõ ſolum ad vtilitatem publicam,ſed etiam pupilli,& piæ cauſæ,& conſequenter eccleſiæ poteſt exercere ibid.nu.7.fo.eod.
Iudicis arbitrio.& aſſertioni in quibus ſtãdũ ſit,& in quibus nõ in.q.cxxxiiij. nume.8.fo.144.
Iuramentum coactum obligat,& abſolutione indiget in.quæſt.xxviij.nume.5. folio.31.
Iuramentum præſtitum corporaliter tactis ſcripturis probationem in contrarium etiam per inſtrumentum publicũ nõ admittit:ſecus eſt in iuramento ſimplici in.q.xliij.nu.1.fo.45.
Iuramentum prius ſeruandum eſt, quàm de vſuraria prauitate cognoſcatur in quæſt.lxxvij.nu.5.fo.79.
Iuramentum,quo falſo quis ſe maiorem aſſerit,excludit reſtitutionem ratione minoris ætatis,ſed non tollit nullitatẽ contractus ex alio defectu,niſi etiam tactis ſcripturis non contrauenire iuratum eſſet in.q.xliij.nu.3.fo.45.
A iuramento receditur ex cauſa ſuperuenienti in.q.53.nu.6.fo.56.
Contra iuramentum ſuum quis non auditur,niſi habita abſolutiõe in.q.lxxvij. nu.8.fo.79.
Iuramentum in conductione,& locatione quid operetur in.q.c.nu.1.fo.105.
Iuramentum cenſetur repetitum in prorogata diſpoſitione ibid.nu.3. fo.eo.& ibid.nu.12.vbi declaratur.fo.106.
Iuramentum in valente loqui certam formam,verbaq; expreſſa expoſcit ibid. nume.4.fo.105.
Iuramentum ad nouas diſpoſitiones nunquam extenditur,nec in illis dicitur repetitum in ead.quæſt.nu.8.fo.106.
Iuramentũ iudex minori deferre,& ad iurandũ cogere poteſt in.quæſt.cxxxiiij. nu.2.fo.105.
Et quando hoc verum ſit ibi.nu.10.fo.106.
Iuramentũ quñ ſoli iuranti,& quñ alteri quoq; præiudicare poſsit ibi.n. 7.f.105.
Iuriſdictio ex diuerſitate territorii diuiſionem recipit in.q.lxxxix. nu.1.fo.91.
Iuriſdictio pluribus hæredibus competẽs quomodo exerceatur in.q.cxj. nume.1. folio.119.
Iuriſdictio dicitur quid indiuiduum,& tota eſt in toto,& qualibet eius parte ibi. nu.2.fo.eod.
Et quando etiam quo ad exercitium diuidi nequeat ibid.nu.3.fo.eod.
Ius Canonicum ſeruatur in cauſa inter duos laicos etiam de re prophana, quæ ad iudicem eccleſiaſticum ſemel eſt deuoluta in.q.xvj.nu. 2.fo.19.

Et ſemper inter duos Laicos coram Eccleſiaſtico litigantes ibid.nu.4.fol.20.

Ac in terris eccleſiæ, & in cauſis apoſtolicis, ſiue à Papa delegatis in quæſt.lij. nume.5.fol.55.

Iuris communis poſitiui diſpoſitio, vide in ver. Diſpoſitio.

In Iure naturali fundata ſolum ex iuſta cauſa ſpecialiter expreſſa à Papa tolluntur in.q.cxxxiij.nu.3.fol.142.

Et à Legato de latere tolli nequeunt, niſi ſpecialiter hoc à Papa illi conceſſum ſit ibid.nu.4.fol.eod.

Iura correctoria, & pœnalia ſimul non extenduntur ad caſus non expreſſos, ſtante aliqua rationis diuerſitate, & concurrente præiudicio iuris iam alteri quæſiti in.q.xlix.nu.1.fol.52.

Ius ſibi propria authoritate dicere nemini licet, niſi ex iuſtiſsima cauſa in.q.iij. nume.2.fol.7.

Ius notorium, & manifeſtum rei obſtat nunciationi noui operis, & interdicto quod vi, aut clàm, Secus ſi non eſſet notorium ibid.nu.6.fol.eod.

Iuris, & proprietatis notorius defectus quando agẽtem poſſeſſorio aliquo excludat in ead.q.nu.7.fol.8.

Ius tertii in conceſsione principis eſſe reſeruatum quomodo intelligatur in.q. iiij.nume.3.fol.eod.

De iure ſuperuenienti, Vide in verſi.ſuperuenire.

Iuri accreſcendi inter vocatos locus eſt in emphyteoſi paterna in quæſtio.lxx. nume.1.fol.73.

Iuſpatronatus, quod vere, & proprie ſit ex fundatione, & dotatione, Papa ſuis literis motu proprio facere poteſt, & quando maxime hoc verum ſit in.q. xxxviij.nu.1.fol.38.

Iuſpatrona.omne, attenta origine, dependet ex gratia, quamuis ſimpliciter ex fundatione, ſeu dotatione deberi dicatur in.q.ead.nu.3.fol.40.

Iuſpatronat.ex fundatione, vel dotatione reſeruari poteſt laicis tempore, quo ſuper illorum bonis beneficium à ſuperiore erigitur in.q.xxxviij.nu.4.fo.eo.

Iuripatron. Laicorum ex fundatione, vel dotatione Papa in totum non derogat ibid.nu.5.fol.41.

De litera L.

Laico mero poteſt Papa cauſas ſpirituales, & eccleſiaſticas committere in.q.vij.nu.1.fol.11.

Illi excommunicãdi poteſtatem dare ibi. nume.2.fol.eod.

Ius decimandi, decimáſque poſsidendi concedere ibid.nu.3.fol.eod.

Et poteſtatem beneficia vacantia conferendi ibid.nu.4.fol.eod.

Et abſq; dubio poteſt ei committere cauſas eccleſiaſticas, & ſpirituales, vt eas per interpoſitam perſonam eccleſiaſticam expediat, atque cognoſcat ibidem numero.6.fol.eod.

Item vt authoritate apoſtolica perſonam eccleſiaſticam eligat, quæ de prædictis cauſis cognoſcat ibid.nu.7.fol.eod.

Laico à Papa non committuntur ea, quæ ordinis ſunt, ſed quæ ſunt iuriſdictionis in.q.vij.nu.5.fol.eod.

Laico nudum miniſterium ſpirituale de iure permiſſum eſt ibid.nu.8.fol.eod.

Laici litigãtes coram eccleſiaſtico à quocunque grauamine poſſunt appellare in.q.xvj.nu.3.fol.20.

Et inter eos tunc ſecundum ius canonicum procedendum, & iudicandum eſt ibid.nu.4.fol.eod.

Laici decimas ſoluendi libertatem, aut illas exigendi ius nullo tempore præſcribunt in.q.cxxj.nu.4.fol.131.

Latinitas falſa diſpoſitionem, & reſcriptum in corpore iuris clauſum vitiat in.q.cxx.nu.5.fol.128.

Legaſſe in dubio rem ſuam, haud alienam teſtator cenſetur, maximè quando legatum in rebus ſuis verificari poteſt in q.lvj.nu.7.fol.59.

Legatum bonorum omnium mobilium quando frumentum, & alia venalia, quæ mercis cauſa in domo teſtatoris ſunt, comprehendat, & quando non in q.xxix.nu.1.fol.31.

Comprehendit fructus, & frumentum ibidem nu.2.fol.eod.

Et omnes fructus, qui etiam tempore mortis teſtatoris à ſolo ſeparati reperiuntur in.q.30.nu.1.fol.eod.

Legatum domus cum bonis mobilibus domum principaliter, & bona mobilia acceſſoriè comprehendit ibidem numero.3.fol.31.

Legatum factum per verba de præſenti comprehendit etiam futura, quæ acceſſoriè veniunt in quæſtio. xxx. nume.4.fol.eod.

Idem, ſi eſſet factum per verba generalia diſpoſitiua, haud demonſtratiua ibid. nume.5.fol.eod.

Legatum rei quando ſecundum ſtatum futurum in eadem quæſtio.numero.6. fol.eodem.

Legatum non gratuitum, ſed in recompenſationem factum latè interpretatur, vt ad qualitatem rei, quæ tempore mortis teſtatoris reperietur, extendatur in.q.ead.nu.7.&.8.fol.eod.

Legatum frumenti ſi fiat vxori, debetur id, quod eſt tempore mortis teſtatoris: Secus eſt in contractibus in.q.xxx.nume.2.fol.63.& nume.10.fol.eod.

Legatum generale à teſtatore vxori factum earum rerum, quæ illius cauſa paratæ ſunt, complectitur omnia, quo modo ad vſum vxoris deputata, Secus ſi ſpecialiter legatum eſſet in.q.lvj.nu.3.fol.58.

At ſub hoc legato generali ea, quæ teſtator ſciuit eſſe aliena, non continentur, niſi ſpecialiter legata fuerint ibid.nume.4.fol.eod.

Legatum rerum generale reſtrictum ad certam qualitatem comprehendit ſolum illa, in quibus ea qualitas ineſt in q.lvj.nu.5.fol.59.

In Legatis verba teſtatoris maximè idiotæ intelliguntur ſecundum communem vſum loquendi, qui propriæ verborum ſignificationi præualet ibid.nume.6.fol.eodem.

Legatum rei alienæ quando valeat in eadem.q.nume.8.fol.eod.

Legatum, cui adiectum eſt onus iuris impoſsibilitate nullum, cui debeatur in.q.lxxxvj.nu.9.fol.88.

Vide etiam in ver.Onus.

Legatum ſi fiat à debitore creditori, in dubio compenſare noluiſſe præſumitur in.q.xcij.nu.1.fol.95.

Et quando compenſatio ex mente teſtatoris ſit facienda ibid.nume.6. fol.228. & nume.9.fol.96.

Legatum factum creditori non compenſatur cum debito voluntario, ſed cum neceſſario contracto ex legis diſpoſitione ibid.nu.2.fol.95.

Fallit ibid.nu.6.fol.228.

Nec compenſatur, quando teſtator dixiſſet, lego de bonis meis ibid.nu.5.fol.eo.

Declaratur ibid.nu.11.fol.96.

Legatum factum vxori non compenſatur cum dote, quando ex vna parte eſſet quantitas, ex alia ſpecies, vel aliud in q.xcij.nume.4.fol.228.

Declaratur ibid.nu.12.fol.96.

Et quando ex mente teſtatoris ſit cum dotibus compenſandum ibidem nume.6.

fol.228.& numero.9.fol.95.
Legatum quando ex alienatione à teſtatore facta reuocatum cenſeatur in.q.ix.nume.1.&.3.fol.13.
Legatum factum piæ cauſæ ob alienationem ſequutã difficilius reuocatur, quã factum alteri priuato ibid.nu.2.fol.eo.
Legatum Alimentorum, & habitationis Vide in ver.Alimenta,& Habitatio.
Legatus prouinciæ non poteſt ceſsionem bonorũ tollere in.q.cxxxiij.n.2.fo.142.
Legatus de latere non poteſt ea,quæ iuris naturalis ſunt, vel in eo fundata,tollere, niſi ſpecialiter à Papa hoc illi conceſſum ſit ibid.nume.4,fol.142.
Legatarius pro exequutione legati ſibi facti ad omnia bona hæreditatis hypothecaria agere poteſt in.q.cj.nu.6.fol.108.
Legitima: Legitimæ onus, aut conditio adiecta quando deducatur,& qñ non in q.lxxxvij.nu.3.fol.89.& ibi.n.13.fol.90.
Quo ad Legitimam etiam filio pupillariter ſubſtituitur ibid.nu.6.fol.89.
Legitimam filius purè, & liberè petere poteſt,& conditionem vel fauorabilẽ recuſare in ead.q.nu.9.fol.eod.
Legitimam filius,cui tota patris hęreditas delata eſt,non poteſt abſq; onere capere,& reſiduum repudiare, ſed totũ aut capit,aut repudiat in.q.lxxxvij.nume.ro.10.fol.90.
Legitimæ in fauorem filii onus, & conditio apponitur, etiam ſi fauor quoque alterius,& inſpecto præſenti ſtatu in commodum aliqud filii cõtineatur ibi. nume.11.fol.eod.
Ad legitimã an,& qñ prohibitio alienationis extẽdatur, Vide in verſi.prohibitio.
Legitimare an, & quando poſsit comes & inferior poſt aditam hæreditatem, & apprehenſam poſſeſsionem ex poteſtate ſibi à principe conceſſa in.q.lx. nume.5.fol.62.
Et quòd non poſsit ibid.nu.7.fol.63.
Et citatio illorum, quibus præiudicaretur,eſt neceſſaria etiam in legitimatione facta à principe, nedum à comite. ibid.nu.6.fol.eod.
Legitimandi poteſtatem ſi princeps Comiti concedat,illi plenitudinẽ poteſtatis non concedit in.q.lx.nu.7.fol.eod.
Legitimatio poſt mortem patris facta etiam ab ipſo principe in præiudicium illorum, quibus tam ex aditione hæreditatis,& bonorum poſſeſsionis apprehenſione ius erat quæſitum, non valet in.q.lx.nu.3.fol.62.
Niſi legitimatio ex cauſa cõcernente principaliter vtilitatem publicam facta eſſet ibid.nu.4.fol.eod.
A Legitimatione,quam Comes cum alterius præiudicio fecit, appellari ad principem poteſt,& appellatio ſuſpendit in q.lx.nu.9.fol.eod.
Legitimatus debet eſſe filius naturalis illius,cuius ſe filium aſſerit, alioquin legitimatio non valet in.q.lx.nu.1.fol.eo.
Lex quando formam actui tradere cognoſcatur in.q.xxiiij.nu.1.5.&.6.fol.27.
Lex abrogatur per cõtrarium vſum,haud per non vſum in.q.lxxvij.nu.3.fol.79.
L.j.§.item in fundo.ff.quibus mod.vſufruct.amit. declaratur in.q.xcv.numero.9.fol.99.
L.vnica.C.de erro.calcu.declaratur in.q.cv.nume.2.fol.113.
L.iiij.ff.de petit. hæred. declaratur in.q.cij.nume.6.fol.109.
L.cum alienam.C.de lega.quomodo procedat in.q.lvj.nu.9.fol.59.
L.Seiæ egreſſæ. ff.de tut.& cura.dat. ab his declaratur in.q.cxxij.nu.5.fol.133.
L.ſi ita ſcripſiſſet.ff.de legat.ij. declaratio in.q.xxx.nu.8.fol.32.
L.Si domus.§.j.ff.de leg.j. quomodo procedat in.q.lvj.nu.9.fol.59.

L.Si mater.§.eandem.ff.de excep.rei iud. intellectus in.q.cij.nu.9.fol.109.

L.Tutor ſi petitus. ff.de tut.& cura.dat.ab his declaratur in.q.cxxij.nu.6.fol.133.

L.fi.C.de edic.diui adr.toll.remedium, & poſſeſſorium, Vide in verſi.remedium, & in verſi.poſſeſſorium.

L.fi.§.ſi vero poſtquam.C.de iure delibe. declaratur in.q.lxvj.nu.2.fol.65.

L.fin.ff.vt leg.nomi.caue.declaratur in.q. lxxij.nume.2.fol.75.

Liber: libris, & rationibus defuncti maior fides datur, quàm libris, & ſcripturis viuentium in.q.lxv.nu.7.fol.68.

Literæ priuatæ alicuius quando contra ſcribentem probent in.quæſt.xxj.nume.4.fol.24.

Literæ domini diſpoſitiuè ſcriptæ probare poſſunt liberationem reddendæ rationis adminiſtrationis ibi.nu.5.fol.eo.

Locationis tacita renouatio cum iiſdem pactis, & modis facta cēſetur: & an cum eodem iuramento in.q.c.nu.2.fol.105.

In Locationis renouatione nunquam cenſentur renouata illa, quæ pro forma, & ſolennitate aliquid certum requirunt ibid.nume.5.fol.eod.

Nec pœna cenſetur repetita ibid.numero.7.fol.eod.

Locator ante finitum locationis tempus rem alienās tenetur ad totale intereſſe conductoris in.q.xcvij.nu.1.fol.102.

Et quandoque ad intereſſe lucri ceſſantis ibid.nu.4.fol.eod.

Locatori dolus opponi poteſt in.q.lxj.nume.1.fol.63.&.64.

Contra Locatorem actione doli ex locato agitur ad id, in quo conductor locatoris dolo læſus eſt ibid.nu.5.fol.64.

Locatori dolus in tacendo commiſſus non prodeſt, ſed contra eum & ad contractus reſciſsionem, & ad intereſſe agi poteſt in ead.q.nu.6.fol.eod.

Locupletari velle cum aliena iactura cōtra naturam eſt in.q.xix.nu.2.fol.23.

Lucro, & damno concurrentibus id, quod præponderat, eſt attendendum in.q. xxvj.nu.4.fol.29.

De litera M.

MALEFICII appellatio quodcunque damnum quomodocunque datum comprehendit in.q.cxxx.nu.1.fol.138.

Malitia ætatem ſupplet, ac operatur, vt pupillus iuramento ligetur in quæſtio. cxxxv.nu.2.fol.145.

Declaratur ibid.nu.6.fol.146.

Mandans delictum fieri, ſequuto delicto, tenetur vt ille, qui exequutus eſt in.q. x.nume.1.fol.13.

Mandans vindictam intelligit de ſimili iniuriæ illatæ, haud de exceſsiua ibid. nu.6.fol.14.

Et quando de exceſsiua quoque teneatur ibid.nume.8.fol.eod.

Mandans, & tractans crimen inter ſe differunt in.q.lxxxix.nu.4.fol.91.

Mandatum delicti quæ verba probent in q.x.nume.2.fol.14.

Mandatum de occidēdo non probatur ex his verbis, rogo te, vt iniuriam meam vlciſcaris ibid.nu.3.fol.eod.

Mandatum de vulnerando extenditur ad homicidium & quare ibid.nu.8.fo.eod.

Mandatū ſpeciale requiritur ad obligandum dominum ex contractu, & obligatione perſonali in.q.xxv.nu.1.fol.28.

Mandatum habens cum plena, & libera poteſt tranſigere, & paciſci in.q.xxxiij. nume.1.fol.34.

In mandato quantumcunq; generali cum plena & libera non comprehenditur remiſsio appellationis, & iuris dicendi de nullitate ibid.nu.2.fol.eod.

Nec donatio ibidem numero.4,&.6.folio.35.
Nec liberatio debitoris per acceptilationem ibidem.
Mandatum generale cum libera quando ſpeciali mandato non æquiparetur in q.xxxiij.nu.91.fo.eo.
Mandatum ſpeciale,& indiuiduũ requiritur,quando agitur de iis,quæ principaliter aduerſario,& non domino ſunt fauorabilia in.q.xxxiij.nu.10.fo.eod.
In mandato generali non comprehenduntur maiora,expreſsis, ſed vel minora. vel ſimilia ibi.nu.11.fol.eo.
Mandato domini, vel alterius quando quid factum eſſe dicatur, vel præſumatur in.q.xxxix.nu.1.fol.41.
Maritus ſi rem pro ſe.& vxore fuit ſtipulatus.vxor expreſſè. vel tacitè ratificãs vnà cum marito viuente admittiũ in.q. lxxxv.nu.1.fo.87
Maritus quam partem dotis ex ſtatuto lucretur,vide in ver.ſtatutum.
Mater alens filium,viuo patre,quare a patre alimenta repetit, & in quibus caſibus in quæſtione.xj.numero.2.&.3.folio.24.
Mater ad tutelam filiorũ de iure ſpeciali vocatur,& contractis ſecundis nuptiis ipſo iure tutrix eſſe definit in.q.lxvj. nu.2.&.3.folio.69.
Et quando verum ſit ibidem numero.8. fol.eod.
Matre ad ſecunda vota tranſeunte poſt filiorum tutelam ſuſceptam quãdo legitimo, & quando datiuo tutori locus ſit ibi.nu.3.fol eod.
Vide etiam in ver.Mulier.
Matrimonium à Chriſtiana cum infideli ſimulatè baptizato contractum valet, neque ſeparatur.ſi is ad infideles aufugerit,niſi illius morte ſequuta in qõ.ij. nu.3.&.4.fol.6.
Matrimoniũ impedit copula carnalis cũ conſanguineo viri in ſecundo, vel tertio gradu antequàm matrimonium contraheretur ibi.nu.5.fo.eo.
Matrimonium de præſenti non contrahitur per hæc verba,volo te in vxorẽ accipere.ſed ſponſalia de futuro in.q.vj. nu.2.fol.10.
Matrimoniũ de præſenti quando ex anuli ſubarratione arguatur in ea.quæſtio. nu.5.fol.eod.
Ad matrimonium contractũ probandum parentes & conſanguinei quando admittantur,& quando non in.qõ.lv.numer.1.fol.58.
Matrimonii contrahendi cauſa grauiſsima eſt,& cauſa ſtatus dicitur, & in ea teſtes omni exceptiõe maiores eſſe debent in.q.lv.nu.2.fo.eod.
Matrimonium ſpecies eſt ſeruitutis ibidem.
Contra matrimonium non admittuntur teſtes infames etiam infamia facti,& viliſsimi in.q.lxxxiij.nu.2.
Matrimonii cauſa grauis eſt ſi cõtra illud agatur.in.d.lxxxiij.nu.3.fol.eo.
Matrimonium contractũ quando metus exceptio inualidet.nu.6.fo.86.
Matrimoniũ clandeſtinũ ſubſequẽs filios antea natos non legitimat in.q.cvij.n. nu.3.fol.115.
In eo locum nõ habet diſpoſitio loquens de dote,& matrimonio,niſi illud fuerit ab eccleſia comprobatũ,& in ea publicatum ibi.2.fol.eo.
Matrimonia clandeſtina ante approbationem eccleſiæ dicuntur adulteria,& ſtupra.quãuis in ſe quo ad deum valeant in ea.q.nu.3.fo.eo.
Matrimonii cauſa eſt ſpiritualis in quæſ. cxxxij.nu.1.fo.139.
Requirit mãdatum ſpeciale ibidem nu.3. fol.140.

Quo

Quo ad cauſam matrimonij pater habetur pro extraneo,& lis inter ipſum , & filium eſſe poteſt ibi.nu.4.fol.eo.
Contra nu.17.fol.141.
In cauſa matrimonii filii coniuncta perſona habens à lege mandatũ:& procuratorem ante lit.conteſta.conſtituere & ipſe etiam interuenire poteſt in qõ. 131.nu.5.fol.140.
In ea filius patri pro interuenienti cõſentire dicitur, ſi expreſſè non cõtradicat ibi nu.10.fol.140.
Et in eadẽ aliquali intereſſe partis agitur in ea.q.nu.12.fol.141.
Matrimonii cauſa quando ſpeciale mãdatum dicatur requirere,& quando nõ in q.132.nu.14.fo.eo.
Melioramentum genera tria ſunt in qõ. xcvj.nu.1.fol.100.
Melioramenta emphyt.eccleſiæ ob lineã finitam debentur nõ eccleſiæ,ſed liberis,& deſcendentibus emphyteutæ ,vel hæredibus etiam extraneis in quę.xix. nu.3.fol.22.
Melioramẽta naturalia in re feudali:quibus,& quomodo acquirantur in quęſt. xcvj.nu.2.fol.10.
Quid de induſtrialibus ibi.nu.4.fol.eo.
Quid de ciuilibus ibi.nu.5.fol.101.
Melioramẽta feudi naturalia eiuſdem cũ ipſo feudo naturæ ſunt ibi.nu.3.fo.101.
Mens alicuius qualis fuerit,ex pręcedẽtibus ſubſequẽtibus colligitur in.q.liiij. nu.3.fol.57.
Mens conductorem ex ſumma,& quantitate penſionum colligitur in.q.lxj.nu. 4.fol.64.
Mens teſtatoris ex verbis cõditionalibus colligitur in.q.112.nu.5.fo.120.
Menſis,& dies ſunt de ſubſtãtia inſtrumẽti in.q.xxxvj.nu.1.fol.38.
Et quãdo hoc verũ ſit ibi.n.3.fo.eo.
Menſuratio agrorũ ex pacto contrahẽtiũ faciẽda abſque termini præfixione infra ꝙ tempus fieri poſſit in.q.v.nu.1.& per totam.fol.9.
Mente captus quis dicatur in.q.cxxij.nu 3.fol.131.
Mercatorem quem eſſe quomodo probetur in.q.cxv.nu.4.fo.122.
Merita,& demerita in nõ natis cadere nequeunt in.q.cxxvij.nu.3.fo.136.
Metus ,& vis ex loco argui poteſt in.qõ. liiij.nu.2.fo.57.
Metus exceptio quando matrimonium contractũ inualidet in.qõ.lxxxiiij.nu. 6.fol.86.
Minor etiã pupillus doli capax ob reatũ periurii ſuo iuramẽto cõtrauenire nõ poteſt in.q.xxvij.nu.3.fo.30.
Et quare ibi.nu.7.fo.eod.
Minor , & Eccleſia in reſtitutione in integrum æquiparãtur in.q.xl.nu.1.fo.42. lio.42.
Minori iudex ex ſuo mero officio aduocatum,& procuratorem dare poteſt in q.ea.nu.5.fo.eo.
Minoris nomine facta in iudicio per falſum curatorẽ procuratorẽ,& per eum. qui ſe pro talibus gerebat,quando valeant & minori,eiuſque hæredibꝰ proſint in.q.ciij.nu.1.fol.110.
Quod declaratur ibi.nu.2.fo.eo.
Et in iis an minoris ratihabitio requiratur ibidem.
Et an hæres minoris poſt illius obitũ ad effectũ,vt illi proſint,poſſit eo ratificare in.q.ciij.nu.3.fo.eo.
Et ratificatio prædicta infra ꝙ tempus à minore fieri debeat ibi.nu.4.fo.eod.
Minor ex ſola fideiuſſione ab eo facta læſus dicit,& reſtituit i.q.cxv.n.1.f.122.
Minoris leſi hæres reſtituitur ibi.nume. 2.fol.eod.
Minori iudex iuramẽtum deferre,& illũ ad iurandum cogere poteſt in.q.cxxx- iiij.

iiij.nu.1.fo.143.
Et quando hoc verum ſit ibi.n.19.f.144.
Minori in delictis,& aduerſus dolũ propter eius malitiam nõ ſuccurritur in q.cxxxv.nu.1.fo.145.
Declaratur ibi.nu.3.&.6.fo.146.
Minor in cauſa criminis non atrocis aduerſus confeſsionẽ etiam iuratã reſtituitur ibi,nu.3.fo.145.
Minor periurus quando in dolo eſſe dicatur,& puniri debeat abſque ſpe reſtitutionis ibi.nu.4.fol.146.
Mobilia bona: Vide in ver.Bona.
Monachus factus epiſcopus quãdo epiſcopatui acquirat in.q.lxxxiij.nu.1.f.84.
Et trãſlatus ad aliã eccleſiã quãdo ſecũdę & quã priori acquirat ibi.n.2.&.5.fo.eo.
Monachus quicquid acquirit re,& ſpe, acquirit monaſterio, in quo fuit ꝓfeſſus in ea.q.nu.3.fo.e.
Monachus profeſſus certam religionem habẽtẽ ſuperiorẽ,qui de omnibꝰ eccleſijs illius ordinis diſponit,quicquid acquid acquirit,toti ordini acquirit, non autem loco,in quo viuit in.qõ.lxxxiij. nu.4.fol.eod.
Et profeſſus in vno monaſterio effectus prior in alio,quando ſecũdo acquirat, & non priori ibi.nu.6.fo.eo.
Monachus an profeſſus ſit in genere generaliſsimo an in genere ſublaterno, an vero in ſpecie, & ad alia monaſteria transferatur: quad acquiſitionẽ multũ differt ibi.nu.vij.fol.85.
Monaſterium quando ſubſtitutum excludat i.q.xxxiiij.n.1.f.74,&.n.5.f.36.
Monaſteriũ,& eccleſia dotẽ habare poſſunt ibi.nu.9.fo eod.
Monaſterii ſucceſsio vniuerſalis, q̃ fit ꝑ ingreſſum alicuius,maior eſt vniuerſali ſucceſsione hæreditaria in quæſtio. lxx.nu,3.fo.73.
Monaſterio acq̃ſitionẽ fieri verba natura litatẽ importãtia nõ impediũt ibi.nu. 8.fol.74.
Monaſterium ingrediẽs filium habere,& nuptias ſaltẽ ſpirituales cõtrahere cẽſeturi n.q.xxxiiij.nu.7.fol.36.
Et in eo conditio dotis,& donationis ante nuptialis verificatur,ibidem nu.8.fol. eod.
Monaſteriũ; ingrediẽs matrimoniũ contrahere dicitur, in. q.lxxx.nu7.fol.74.
Monaſterij ingreſſus fauorabilior eſt matrimonio carnali,in.q.cxiij.nu.2 f.121. vide reliqua in verbo, Ingreſſus.
Monilia ex margaritis confecta appellatione iocalium continentur in.qõ.lvj. nu.1.fo.58.
Mora committitur in iis,quæ omittendo, & negligendo committuntur,ſi adimplendum nõ adimpleatur infra tẽpus, infra ꝙ potuit in.q.lxij,nu.4.fol.65.
Non purgatur in promiſsione dandi, aut faciendi cum pœna,& die appoſita in q.73.nu.1.fo.76.
Limitatur ibi,nu,3.fo.eo.
Mors ciuilis conditionẽ fideicommiſsi. ſi deceſſerit ſine liberis, veniſſe nõ facit in.q.xij.nu.1.fol.42.
Mors in diſpoſitio hominis ſemper intelligitur de naturali,& non de ciuili ibi. nu.1.fol.43.
Motus proprius plenitudine poteſtatis papã fuiſſe vſum demõſtrat iu.q.xxxj.nu.6.fol.33.
Mulier nupta extra locum originis quo adquid originẽ amiſiſſe,& quo ad quid retinuiſſe dicitur in quæſtio.cix.numero.1.fol.116.
Mulier ſecundo nubens curare debet, ne in præiudicium filiorum ex primo matrimonio dotis alienatio prohibita fiat & quomodo curare debeat.in.qõ.cxix.nu. 6.&.7.fol,127.
Vide etiam in ver.Mater.

De

De litera. N

NATVRALIA melioramenta Vide in ver.Melioramenta.
Neceſſaria cauſa eſt cauſa æris alieni in.q.lxiij.nu.4.fo.66.
Negans in delictis non eſt in dolo, neque puniendus in.q.cxxxiiij.nu.5.fol.143.
Negotiũ magis propriè dicitur in iudicio quã extra in.q.xxv.nu.4.
Negotium principale ipſo iure ad iudicẽ à quo reuertit, appellatione à prætenſis grauaminib⁹ deſerta i.q.cxx.n.1.f.128.
Vide plenius in ver.Appellatio.
Negotium principale ſui natura ad cauſam appellationis à grauamine acceſſorie venit in.q.cxx.nu.10.fo.129.
Negotiorũ geſtori põt à dño fieri remiſſio,& liberatio à reddẽda rõne adminiſtrationis doli.& reliquorum in quæſ. xxj.nu.1.fol.23.
Idẽ eſt in adminiſtratione futura, q̃ tũ ad dolũ nõ extẽditur ibi.nu.2.fol.24.
Nepos ex ſpurio cõtẽplatione ſui patris, aut matris hæres inſtitui non põt, nec ei aliqd relinqui in.q.cxxvij.n.1.f.136.
Nepoti iã nato, vel nõ dũ nato ex ſpurio ſiquid relinquatur.cuius cõtẽplatiõne in dubio relictũ cẽſeat ibi.nu.5.fo.eod.
Nomina debitorũ pſonæ creditoris cohærẽt, illãque comitant i.q.cix.n.3.fo.116.
Notoriũ,& manifeſtũ ius rei obſtat nunciationi noui operis,& interdicto ꝙ vi aut clã.Secus ſi non eſſet notorium in q.iij.nu.6.
Notorius defectus iuris,& proprietatis quando agentem poſſeſſorio aliquo excludat ibi.nu.7.fol.8.
Nullitatis,& attentatorum cauſa: Vide in ver.Cauſa.
Nullũ id dicitur impoſsibilitate iuris, ꝙ a iure improbat in.q.lxxxvj.n.9.f.88.
Nunciationis noui operis,& interdicti ꝙ vi, aut clã differẽtia in.q.iij.n.3.f.47
Nunciationi noui operis obſtat notorium, & manifeſtum ius rei ibidẽ nu. 6.fol.eo.
De ſatiſdatione in nunciatione noui operis vide in ver.Satiſdatio.

De litera O

OBEDIENTIAM Contra epiſcopum ſubditi illius nõ præſcribunt in.q.cxxj.nu.6.fo.131.
Obligari ſpecialiter nõ põt res aliena,q̃ nec ſub generali obligatiõe venit.Fallit in.q.xcv.n.14.fol.100.
Obligatio generalis omniũ bonorũ ſolũ præſentia,& non futura comprehendit in.q.xx.nu.2.fol.23.
Nec comprehendit rem alienã in.q.xcv. nu.14.fol.100.
Obligatio prima valida per ſecundã; extincta reuiuiſcit, neque præſcipta dici poteſt, quando ſecunda tanquam inualida reſcinderetur in quæſtio.cv.nu.7. fol.114.
Obligatio operis faciendi eſt indiuidua, & quomodo adimpleat in.qõ.lxxxviij. nu.1.fol.91.
Obliuio lapſu decẽnii præſumitur in.q. lxxiij.nu.5.fol.76.
Obliuio, & ignorãtia facti proprii, Vide in ver.Ignorantia.
Offendentis animum Vide in verſi.Animus.
Omnia,& ſingula ſunt verba vniuerſalia apta comprehendere ſimul, & de per ſe quæcunque ſupra expreſſa fuerunt in.q.xcix.nu.4.fo.104.
Onus, quod nullum ſit, vni vt legatario vel fideicommiſſario iniunctum legatum non annullat: ſecus ſi vt nudo miniſtro eſſet impoſitũ in quæſt.lxxxv. nu.1.fol.88.

Onus an alicui vt legatario, vel fideicommiſſario, an vero vt nudo miniſtro ſit iniunctum, quomodo cognoſcatur in ead.q.nu.2.& 7.fo.eo.

De onere Legitimę adiecto: vide in verſi. Legitima.

Opinio Communis ſcribentium in conſulendo, & iudicando ſequenda non eſt quando contra illam textus clarus, atque apertus eſſet in q. lxij. nu.1. fo.65.

Opus: Ad opus faciendum qui abſq; temporis præfixione tenetur, illud non inchoare, ſed perficere debet temporiſq; præfixio eſt in arbitrio iudicis in quæ. lxxxviij.nu.2.fo.91.

Pro Opere, & facto indiuiduo faciendo pecunia debita tota, & non pars illius ſolui debet ibi.nu.3.fo.eo.

Operis faciendi obligatio, Vide in verſi. Obligatio.

Ordo cauſæ ad cauſam eſt ordo iuris poſitiui in q.xxiij.nu.7.fo.25.

Ordo iuris poſitiui, non autem naturalis tollitur per illa verba ſummariè de plano abſq; iuris ordine & ſimilia ibidem nu.6.fo.eo.

Ordo is cauſæ ad ſe ipſam defectus maior eſt quam ordinis cauſæ ad cauſam in q.xxiij.nu.5.fo.eo.

Ordo iudicii, & cauſæ dicitur remiſſus, ſi arbitro data eſt poteſtas procedendi altè, & baſſè de facto, ſummariè, & abſq; iuris ordine ibi.nu.4.fo.25.

Ordinis cauſæ ad cauſam exceptionem: Vide in ver. Exceptio.

De litera P.

PACTVM Contra naturam locationis in dubio quo modo interpretetur, & intelligatur in q. xcvij.nu.5.fo.101.

Pactum in terminis quibus ius diſponit, debet in terminis iuris communis interpretari ibid.nu.6.fo.eo.

Papa quænam poſſit committere, & concedere laico vide in ver. Laicus.

Papa etiam adminiſtrationis ſuæ rationē reddere debet in q.xv.nu.2.fo.19.

Papæ poteſtas in penſionibus & beneficialibus etiam nulla cauſa expreſſa maxima eſt in q.xxxj.nu.2.fo.33.

Papa liberam habet ad libitum ſuum diſpoſitionem de fructibus beneficiorum ibi.nu.3.fo.eo.

Diſponit ſuper iure poſitiuo etiam abſq; iuſta cauſa & ſola eius voluntas pro iuſta cauſa ſufficit ibi.nu.5.fo.eo.

Tollit ceſsionem bonorum ſolum ex iuſta cauſa expreſſa, cum ſpeciali eius derogatione in q.cxxxiij.nu.2.fo.142.

Papa fuiſſe poteſtatis plenitudine vſum motus proprius demonſtrat in quæſt. nu.6.fo.33.

Papa in iure naturali fundata ſolum ex iuſta cauſa ſpecialiter expreſſa tollit in q.cxxxiij.nu.3.fo.142.

Solus concilium iam incœptum ſed nondum perfectum de loco ad locum trāsferre poteſt in q.cxxxvj.nu.1.fo.147.

Habet ſuper conciliis generalibus poteſtatis plenitudinem ibi.nu.2.fo.eo.

Epiſcopos de eccleſia ad eccleſiam transfert ibi.nu.3.fo.eo.

Solus ardua, & maiora cognoſcit ac dubia concilii interpretatur ibi. nume.4. fol.eod.

Solus ſuper concilio iuriſdictionem habet, Epiſcopi vero conſultores dicuntur in ead.q.nu.xij.fo.149.

Et ſi concilio adſit poteſt concilii negotia expedire de conſilio concilii, quāuis illud ſequi non teneatur ibi.nume. 13.fo.eo.

Poteſt ad libitum concilium generale cōgregare, differre, prorogare, ſuſpendere, &

re,& nondum perfectum diſſoluere ibi. nu.16.fo.eo.
Niſi vniuerſalis eccleſiæ ſtatus turbatio, & ſcandalum inde oriretur ibid.nu.17. fo.eodem.
Papæ authoritas facit concilium generale,etiam ſi maior pars prælatorum abeſſent in q.cxxxvj.nu.7.fo.149.
Ad Papam appellatur à concilio cui legatus præeſt ibi,nu.14.fo.149.
Parafernalia, illorumq́; fructus mulier quandocunq; à marito repetere poteſt in q.xxij.nu.3.fo 24.
De fructibus illorum,& impenſis in iis factis,vide in verſi.Fructus, & in verſic. Impenſa.
Paragraphorum aliquorum declarationes §.non ſolum Inſtitu.de lega.quomodo procedat in q.lvj.nu.9.fo.59.
§.quamobrem in auth.de reſtit.& ea quæ parit declaratur in quæſtio.cx.num.7. fol.118.
Parentes,& conſanguinei quando ad probandum matrimonium contractum admittantur & quãdo non,in quæſt.lv. nu.1.fo.58.
Parietem communem vicinus demolitur & reficit,vicino conſentiẽte in q. xxvj. nu.1.fo.28.
Et quando ſuper eo immittere, & ædificare poſsit ibi.nu.2.fo.eo.
Etiam inuito vicino ibi.nu.3.fo.29.
Partis petitio: Vide in ver.Petitio.
Pater ex iuris diſpoſitione certus eſſe poteſt in q.xc.nu.5.fo.92.
Pater egenus à matre primo deinde à fratre ſi extent,& vltimo ab hæredibus filii ali debet in q.xj.nu.4.fo.15.
Pater grauatus reſtituere filio ob dilapidationem contra omnes iuris regulas reſtituere ſtatim cogitur in q.lxxij.nu. 1.fo.75.
Pater ſi eſt vilis vel furioſus iniuriã filio factam non remittit, nec ad eum pacẽ facere ſpectat,etiam forte mediante curatore in q.lxxv.nu.&.5.fo. 77.&.78.
Vide reliqua de hoc in ver.Pax.
Pater quo ad cauſam matrimonii habet pro extraneo,& lis inter ipſum & filiũ eſſe poteſt in q.cxxxij.nu.4.fo.140.
Contra ibi.nu.17.fo.141.
Pater pro filio tanquam coniuncta perſona etiam in requirentibus ſpeciale mãdatum comparere poteſt ibid.nu.6.fol. 144.& nu.13.fo.141.
Patri pro filio appellare ſicut econtra licitum eſt ibi.nu.9.fo.140.
Patri pro filio interuenienti in cauſa matrimonii filius conſentire dicitur ſi expreſſe non contradicat ibi.a.10.fo.eod.
Patria poteſtas in ſpiritualibus non conſideratur in q.cxxxij.nu.1.fo.139.
Pax rupta non dicitur ab eo,pro quo promiſſum eſt de rato niſi illius ratificatione ſequuta in q.lxxiij.nu.2. fol.76.
Pax ab vno ex hæredibus nomine aliorũ facta ab omnibus facta cenſetur, ſi ii ſciuerint,& non contradixerint in q. lxxiiij.nu.1.fo.77.
Et ab vno ex hæredibus ante condemnationem criminis facta ſufficit & prodeſt liberationi, & impetrationi gratię aliis ante vel poſt ſcientibus,neq; contradicentibus ibi.nu.2.fo.eo.
Pacem facere ad quem pertineat ſi pater, & filii fratris offenſi ſupſint in q. lxxv. nu.1.fo.eo.
Pacem facere aut iniuriam filio illatam pater non poteſt remittere, quando à cõiuncto filii,& patris iniuria filio fuit illata ibi.nu.2.fo.77.
Vide etiam in ver.Pater.
Pacem pro furioſo curator illius facit in q.lxxv.nu.4.fo.78.
Pecunia paterna ſi filius emat, aut pater pecunia filii vide in ver.Filius.

Pecuniam filius vnde acquiſiuiſſe in dubio præſumatur: Vide etiam in verſi. Filius.

Pecunia pro opere, & facto indiuiduo faciendo debita tota, & nō pars illius ſolui debet in q.lxxxviij.nu.3.fo.91.

Penſionis reſeruatio facta à Papa motu proprio valet abſq; expreſsione alicuius iuſtæ cauſæ, Secus eſt in ea, quæ ab inferiore fieret in q.xxxj.nu.1.fo.33.

In penſionibus, & in beneficialibus papæ poteſtas etiā nulla cauſa expreſſa maxima eſt ibi.nu.2.fo.eo.

Penſionis reſeruatio, & conſtitutio facta ſola authoritate papę an valeat ſi nulla de ea iuſta cauſa conſtet ibid. nu.4 fo.eodem.

Penſionis ſumma, & quantitas mentem conductorum arguit in q.lxj.n.4.f.64.

Periurium in foro contentioſo non punitur, ſed ſolum in foro conſcientiæ, quādo ſoli iurauti præiudicat, haud alteri q.cxxxiiij.nu.6.fo.143.

Periurus quilibet de ſuo periurio puniendus eſt in q.cxxxiiij.nu.1.fo.173.

Et quomodo hoc procedat ibi.n.9.fo.144.

Periurus, quamuis minor ſit, quādo in dolo eſſe dicatur, & puniri debeat abſque ſpe reſtitutionis, & quando ſecus ſit in q.cxxx.nu.4.fo.146.

Permutatio cum re eccleſiæ æqualis, imò cum lucro eccleſiæ fieri debet in q.cvj. nu.1.fo.114.

Petitio partis, & obiectio quando ſit neceſſaria in iis, quæ ad commodum par tium fieri ſtatutū requirit in q.lxxxix. nu.1.fo.80.

Petitorium dicitur, etiam ſi de poſſeſsione probetur in q.xcj.nu.7.fo.94.

Petitorium, & poſſeſſorium ſimul cognoſci, & terminari poteſt ex commiſsione ſuperioris iudici ex iuſta, & legitima cauſa facta in q.c.nu.10.fo.106.

Petitorio potius, quàm poſſeſſorio agi dicitur, quando agitur ad expellendum conductorem à iure ſuo propter periurium, quod ob non ſolutas penſiones incurriſſe allegaret in q.c.n.11.f.106.

Pignus in re feudali, vel emphyteotica ſine conſenſu domini, & ſucceſſorum in feudo ad vitam ipſius vaſalli tantum conſtitui poteſt in q.xcv.nu.11.fol.99.

Pignori dari poteſt res emphyteotica reſpectu iuris emphyteotæ, ſecus eſt in feudo ibi.nu.12.fo.eo.

Pignori dari res aliena non poteſt, quæ nec ſub generali obligatione venit fallit in q.xcv.nu.14.fo.100.

Pœna iuris communis à ſtatuto pœnam diuerſam imponente non tollitur, quādo ad eundem finem non imponuntur in q.lxxxiiij.nu.8.fo.86.

Pœna iuris canonici, & eccleſiæ à lege ciuili, vel ſtatuto diuerſam pœnam imponente non tollitur quo minus eccleſiaſticus illam imponere valeat ibi.nu. 9.fo.eod.

Pœna ex diuerſitate territorii diuerſionē recipit in q.lxxxix.nu.1.fo.91.

Pœna in tacita locationis renouatione nō cenſetur repetita in q.c.nu.7.fo.105.

Pœnitentiarii maioris officium & iuriſdictio poſt mortem papæ durat, & ab eo ſe de vacante exerceri poteſt in q.j.nu. 1.fol.5.

Pœnitentiarius maior ſi apoſtolica ſede vacante, de mādato Cardinalium diſpenſatio forte non valeret ibi. num.2. fol.codem.

Poſitiones. In reſpondendo poſitionibus iudicis iuſſus requiritur in q. lxxviij. fol.79.

Poſitionibus reſpondentem quis interrogare poſsit ibi.nu.2.fo.eo.

Poſitionibus reſpondere procurator pro ſuo domino poteſt ibi.nu.3.fo.eo.

Poſitionibus reſponſurus decreto iudicis reſpondet præſente procuratore aduerſarii ibid.nu.4.fo.eo.
Poſſeſsio debet ex iuſto titulo iuſtificari ſuper iis, quæ publici iuris ſunt in q. iiij.fo.8.
Poſſeſsio ſola naturalis animo tantum retinetur, nec è re exeundo amittitur, ſecus eſt in naturali, & ciuili ſimul in q. xlvij.nu.2.fo.49.
In priuando aliquem poſſeſsione quamlibet rei partem ingredi neceſſe eſt. Secus eſt in acquirenda poſſeſsione vacua ibi.nu.8.fo.50.
Poſſeſsio non acquiritur ſolo animo verbis declarato, ſed animo, & corpore ſimul ibi.nu.9.fo.eo.
Poſſeſsio ex pacto conſtituti, & precarii per verum tutorem, ac per protutorem pupillo acquiratur in q.lxviij.num. 6. fol.72.
Poſſeſſorium prius, quàm petitorium cognoſcendum eſt in q.23.nu.1.fo.25.
Limitatur ibi.nu.11.fo.26.
Poſſeſſorio aliquo agentem quando notorius defectus iuris, & proprietatis excludat in q.iij.nu.7.fo.8.
In poſſeſſoriis quando etiam de proprietate vltra poſſeſsionem cõſtare debeat in q.iiij.nu.6.fo.8.
Poſſeſſoria merè ſunt interdicta quod vi, aut clam, & de vi, & vi arma.& in iis ſolam poſſeſsionem probari ſufficit ibi. nu.7.fo.9.
In poſſeſſoriis meris de iure ciuili nunquam, de iure Can.ſemel appellari poteſt, præterquam in poſſeſſorio.l. fi. C. de edic.diui adr.toll.in q. xliiij. nu.3. fo.46.
Proteſtatio vt ſolũ ſuper poſſeſſorio, ſuſpenſo petitorio procedatur, operatur, vt nullo modo poſsit ſuper petitorio cognoſci in q.lxxj.nu.1.fo.74.
Poſſeſſorium retinendæ etiam conſenſu partium cum petitorio nõ cumulatur in q.lxxj,nu.2.fo.eo.
Et in eo quis obtineat, & an tituli probatio admittatur ibi.nu.3.fo.75.
In eo ſufficit allegatio tituli abſq; probatione, niſi pares eſſent probationes ibi. nu.6.fo.eo.
Poſſeſſorium, & petitorium ſimul cognoſci, & terminari poteſt ex commiſsione ſuperioris iudici ex iuſta, & legitima cauſa facta in q.c.nu.10.fo.106.
Poſſeſſorio agi non dicitur ſed potius petitorio, quando agitur ad expellendum conductorem à iure ſuo propter periurium, quod ob nõ ſolutas penſiones incurriſſe allegaretur ibidem.numero.11. fo.eodem.
De Sententia ſuper poſſeſſoriis lata in ver.Sententia.
Poſsidet adhuc, qui initio, & ex poſtfacto poſſedit in q.xlvij.nu.3.fo.49.
Poſsidens animo ſuo, & corpore alieno, puta colonorum quando per expulſionem illorum poſſeſsione priuetur ibid. nu.4.fo.49.& nu.10.fo.50.
Poſsidens rem ex conceſsione principis iuſtè poſsidet, neq; ab alio ſua poſſeſsione propria authoritate priuari poteſt in q.iiij.nu.2.fo.8.
Poſthumo alieno quare olim non relinquebatur in q.cxxvij.nu.3.fo.136.
Poteſtatis plenitudo, Vide in ver.Papa & in ver.Princeps.
Poteſtas Patria vide in verſi. Patria poteſtas.
Præiudicium modicũ non debet conſiderari in q.xxvj.nu.6.fo.29.
Prælatus iuramento ſuo nomine eccleſiæ contrauenire poteſt etiam non petita abſolutione in q.xxvij.nu.5.fo.59.& in q.xxxviij.nu.1.fo.30.
Prælatus non poteſt exceptionem perempto

emptoriam remittere,& liti renunciare in quæſtione.xxxiiij.nu.8.fo.35.

Prælatus nulliter electus,& confirmatus in vtilitatem eccleſiæ valide contrahit ſed non in damnum in.q.lxxviij.nu.3. folio.72.

Prælatus inferior an iura epiſcopalia aliquo modo aduerſus epiſcopum,vel eccleſiam cathedralem præſcribat in.q. cxxj.nu.5.fo.131.

De prælato ad tutorem,& curatorem,& econtra in fauorabilibus rectè arguitus in quæſt.xxvij.nu.4.fo.59.& in.q. lxviij.nu.4.fo.72.

Præſcribit eccleſia contra priuatum annis triginta in caſibus,quibus ſolũ quadraginta contra eccleſiam præſcribitur in.q.lxxxj.nu.6.fo.82.

Præſcriptio nulla cum ſcientia,& mala fide de iure canonico procedit in.q.v.nume.2.fo.9.

Præſcriptio fauorabilis præſcribenti facilius tollitur,quàm præſcriptio odioſa triginta annorum ibidem numero.3. folio.9.

Præſcriptioni cuilibet per quæ verba vnà cum iuramento rennuciatum eſſe cenſeatur ibi.nu.4.fo.10.

In præſcriptionibus quibuſcunque tempus,quod excedit tempus à iure requiſitum,in conſideratione eſſe non debet in.q.lxxxj.nu.1.fo.82.

Contra præſcriptionem triginta annorũ datur reſtitutio ex capite ignorantiæ etiam poſt curſum longiſsimi temporis ibid.nu.2.fo.eod.

Secus eſt in præſcriptione triginta annorum ibidẽ nu.3.fo.eod.

Præſcriptionis maximè trtgiuta vel quadraginta annorũ tempus dicitur eſſe ſimpliciter continuum ibidem numero.4.fo.eo.

Præſcriptionis tempus,& petendæ reſtitutionis tẽpus differũt in.q.lxxxj.nu.7. folio 83.

Præſcriptio quadragenaria tollit ipſo iure actionem,alia vero triginta annorũ illa per exceptionẽ elidit im q.lxxxij. nu.2.fo.eodem.

Præſcriptionis exceptio in interdicto,vel poſſeſſorio ſolum exceptionem parit, & reſtitutio aduerſus illam incidenter petitur in.q.lxxxij.nu.4.fo.eo.

Vide etiam in ver.Reſtitutio.

Ad Præſcriptionem,& curſum tanti temporis,cuius initii memoria non extat, de priuilegio rectè arguitur in.q.cxiiij. nu.4.fol.121.

Præſumptio:In Præſumptionibus iuris q̃ multæ ſunt ex diuerſis mediis ſumptæ,non medium,ſed quòd ius ita præſumat,attenditur in.q.xc.nu.4.fo.92.

De Præſumptiua probatione, Vide in ver.probatio.

Præteritio filii facta fauore ipſius ſaltem reſpectu futuri temporis valet,nec conſideratur,quòd reſpectu præſentis alteri commodum,& filio incõmodũ afferat in.q.lxxxvij.nu.7.fo.89.

Precariæ contractu reſoluto,& hinc inde rei & pecuniæ facta reſtitutiõe fructus percepti ad quem ſpectent in.q.lix.nume.1.fo.61.

Primogenita congruenter de bonis patris dotata quare ſecundum conſtitutionẽ Regni excludatur à minore natu, quæ in domo patris poſt illius mortem remanſit in quæſtione.xlv.nu.4.fo.47.

Primogenitura amittitur ratione partis ſufficientis ſibi de bonis paternis aſsignatæ à patre ibidẽ.nu.5.fo.eod.

Princeps in iis,quæ iuris ſunt,etiã verbis improprii vtendo,verè,& non fictè facere dicitur,quando de eius intentione apparet in.q.xxxviij.nu.2.fo.40.

Princeps poteſtatis plenitudinem Comi-

ti non concedit, illi poteſtatem legitimandi concedendo in.q.lxx.n.7. fo.63.
Nec in alium poteſtatis plenitudinē trans ferre poteſt ibid.nu.8.fo.63.
Principis conceſsio iuſtam poſſeſsionem tribuit in.q.iiij.nu.2.fo 8.
Et in ea ius tertii reſeruatum eſſe quomodo intelligatur ibid.nu.7.fo.eod.
Priuilegium,& conſuetudo in diſtributionibus percipiendis parificantur in quæſtio.cxiiij.nu.2.fo.121.
Priuilegio clauſo in corpore iuris quomodo derogetur in.q.cx.nu.1.fo.117.
De Priuilegio rectè arguitur ad præſcriptionem,& curſum tanti temporis,cuius initii memoria nõ extat in.q.cxiiij. nume.4.fo.121.
Probatio nulla vnquam dicitur prohibita,niſi exprimatur in.q.xxxviij.numero 6.fol.39.
Probatio deciſionem cauſæ,& victoriæ reſpicit in.q.l.nu.1.fo.53.
Probationis ſpecies variæ ſunt, neque iudex ad vnam tantũ ſe applicare debet in.q.xc,nu.2.fo.92.
Probationis noua ſpecies etiam contra regulas iuris vltra legitimam iuris probationem per ſtatutum induci poteſt in q.cxxviij.nu.2.fo.136.
Probatio dubia non nocet in.q.cxxv.nume.2fo.135.
Probationes in ſummariis etiam poſt concluſum in cauſa fieri poſſunt in.quæſt. xxxvij.nu.2.fo.39.
Probationes vt poſt concluſum in cauſa fiant,ſuperior ex iuſta cauſa concedit ibid.nu.3.fo.eod.
Probatio per teſtes non excluditur à ſtatuto,quod affirmatiuè inducat probationem per inſtrumẽta ibid.nu.5.fo.ſv.39.
Probatio præſumptiua admittitur etiam in iis caſibus,in quibus verè quid probari debet in quæſt.xc.fo.93.
Ac etiã in caſu ſtatuti expoſcentis probationẽ per inſtrumenta ibid. numero.9. fol.eod.
Procedendi alte,& baſsè,de facto, ſummariè abſque iuris ordine &c.poteſtas arbitro data ordinem iudicii,& cauſæ remittit in quæſtione.23.nu.4.fo.25.
Procurator habens generale mandatum cum libera quando habenti ſpeciale æquiparetur in.q.xxv.nu.2.fo.28.
Procurator an habeat liberam adminiſtrationem rerum,& bonorum omnium, an vero negotiorum omnium, differt ibid.nu.3.fo.eod.
Procurator,cui fuit data poteſtas faciendi omnia,quæ dominus præſens poſſet, an ſpeciale mandatum habere cenſeatur.ibid.nu.5.fo.eod.
Quid ſi dominus promiſiſſet ſe ratum habiturum,quicquid à procuratore geſtũ foret ibidem nume.6.fo.eod.
Procurator cum libera non poteſt gratis remittere ius domino quæſitum,& debitum liquidum habens paratam exequutionem in quæſt.xxxiij.nu.3.fo.34.
Nec poteſt ad præiudicium domini cum aduerſario conuenire ibid.nu . 7.fo.35.
Procurator pro domino ſuo poſitionibus reſpondere poteſt in.q.lxxviij . numero.3.fo.79.
Procuratores epiſcoporum , qui impediti ad concilium non veniunt, quales eſſe debeant ad hoc, vt vocem in concilio habeant in.q.cxxxvj.nu.9.fo.148.
Procurator plurium epiſcoporum quot voces habeat,& an eas diuidere poſsit in concilio in.q.ead.nu.10.fo.eod.
De factis à procuratore falſo nomine minoris,Vide in ver.Minor.
Procuratio contra epiſcopum à ſubditis non præſcribitur in.q.cxxj.nu.8.fo.131.
Productio appellationis,omniũq; inſtrumẽtorũ realis,haud verbalis eſt apud

acta facienda in.q.viij.nu.5.fo.12.
Et facta à falſo procuratore nõ valet ibi. nn.6.fo.eod.
Prohibitio duplex de non alienando plus operatur, quàm ſimplex in.q.xlj.numero.6.fo.43.
Prohibitio alienationis facta à teſtatore inter hæredes inſtitutos,& deſcendentes ſubſtitutos non dicitur nuda in.q. xlij.nu.1.fol.eod.
Et an hoc verum ſit,& fideicõmiſſum inducat,necne ibid.nu.4.fo.44.
Quid de prohibitione facta hæredi habẽti cohæredem ibid.nu.2.fo.94.& . nume.5.fo.eodem.
Prohibitio hominis concurrens cum prohibitione legis valet in.q.xlij . nume.3. folio.43.
Et quando hoc verum ſit ibid.nu.6.f. 44.
Prohibitio alienationis facta pluribus fideicom.inter illos non inducit:Et quã do inducat ibidem.nu.4.fo.44.
Nec concurrens cum prohibitione legis conualidatur,niſi lex ob perſonam priuilegiatam alienationem prohiberet:& quid tunc poſsit operari ibid.nu.6.& 7.fo.44.
Prohibitio alienationis facta filio regulariter ad legitimam non extenditur in q.lxxxvij.nu.1.fo.89.
Et quando hoc verum ſit ibid.nu.4.fo.eo.
Prohibitio alienationis eſt onus,& grauamen ibidem.nu.2.fo.eod.
Et quando ad legitimam quoque extendatur ibidem.nu.5.fo.eod.
Prohibitionem alienationis,aut aliam cõditionem fuiſſe ad fauorem filii adiectam quomodo veriſimiliter colligatur in.q.lxxxvij.nu.13.fo.90.
Prohibitus alienare prohibetur omnino vſumfructum in re conſtituere in.q. xcv.nu.3.fo.98.
Prohibitum ad tempus dicitur poſt tempus permiſſum in.q.xcvij.nu.1.fo.102.
Proprietas in poſſeſſoriis quando vltra poſſeſsionem conſtare debeat in.q.iiij. nu.6.fo.8.
Proprietatis notorius defectus quando agentem poſſeſſorio aliquo excludat in q.iij.nu.7.fo.9.
Prorogare:Prorogata dilatio à quo die cõputari debeat,& incipiat currere in.q. lxvj.nu.1.fo.72.
Prorogatum tempus quando vnum,& idẽ cum primo eſſe,ſimul confundi,& connumerari cenſeatur à die prorogationis,& quando non ibidem.nu.3.fo. 73.
In Prorogata diſpoſitione iuramentũ cenſetur repetitum in.q.c.nu.3.fo.105.& nume.12.vbi declaratur.fo.106.
Prorogatio duo habet extrema,quæ ſimul non confunduntur,ſed vnũ poſt aliud diuiſim,& ſucceſsiuẽ connumerantur in quæſtio.lxix.nu.2.fo.72.
Proteſtatio, vt ſolum ſuper poſſeſſorio, ſuſpenſo petitorio procedatur, operat vt nullo modo poſsit ſuper petitorio cognoſci in.q.lxxj.nu.1.fo.74.
Pupillo in eius vtilitatem non ſolum tutor,ſed etiã protutor acquirere poteſt in.q.lxviij,nu.5.fo.72.
Et poſſeſsionem ex pacto cõſtituti,& precarii ibidem.nu.6.fo.eod.
Pupilli infantis animus in eius vtilitatem animo tutoris,ac protutoris ſuppletur in.q.lxviij.fo.eod.

De litera Q.

QVADRIENNIVM datum ad petendum reſtitutionem dicitur ab initio vtile,& ex poſt facto cõtinum.Et à die ſcientiæ currere incipit in.q.lxxxj.nu.5.fo.82.
Quæſtio fructuum relaxandorum : Vide in ver.Fructus.

Quali

Qualitatis demonſtratio: Vide in verſic. Demonſtratio.
Quomodolibet: Hęc dictio facit, vt omnes caſus comprehendantur in.q.lxj. numero.1.fo.58.

De litera R.

RATIFICATIO diuiſionis per diutinam poſſeſsionem propter quam illi non contrauenitur in.q.xliij.nu.4.fo.45.
De ratificatione minoris: Vide in verſicu. Minor.
De Raticautione: Vide in ver. Cautio.
Ratio in lege expreſſa magis attenditur, quam verba in.q.cx.nu.5.fo.117.
Rationibus,& libris defuncti maior datur fides, quàm libris,& ſcripturis viuẽtium in.q.lxv.nu.7.fo.68.
In redditione rationum quando quis reliqua reſtituere teneatur in.q.xxxij. nume.2.fo.34.
Et ad quæ quis teneatur ibid.nu.3.fo.eod.
Vide etiam in ver. Adminiſtrare.
Reconueniri non poteſt ſuper diuerſo negotio agens coram arbitro ſuper vno negotio in.q.xxiij.nu.3.fo.48.&.numero.13.fo 26.
Reconuentioni quando ſit locus,& quando nõ in commiſsione cauſæ à ſuperiore de voluntate,& ad preces partium facta,& in compromiſſo in ead.q. nume.9.fo.26.
Relatio facta per verba indefinita cõplectitur omnia in.q.cxxx.nu.4.fo.138.
Relaxare idem eſt, quod abſoluere in.q. xcij.nu.7.fo.96.
Religiõis ingreſſus: Vide ĩ ver. Ingreſſus.
Remedium.l.fi.C.de edic.diui Adr.tolle. ita fauorabile eſt, vt in eo nullo iuris ordine ſeruato procedatur, nec appellatio iure aliquo ne canonicoquidem, aut municipali admittatur in.q. xliij.nu. 1.2.&.3.fo.46.
In Remedii intentati dubio medium concludendi inſpicitur in.q.xcj.n.9. fo.94.
Remedia duo ſimul correctiuè,& cõditionaliter proponi poſſunt:& quando vnũ petendo alteri dicatur renunciatum in q.cxxxj.nu.4.fo.139.
Remiſsio fit cõductori datii propter guerram, vel peſtẽ ſuperuenientem in.q.liij. nu.5.fo.56.
Remiſsio penſionis non excluditur à renunciatione etiam iurata in contractu locationis,& emphyteoſis, niſi de ea ſpecialis mentio facta eſſet in.q.cxxv. nume.1.fo.155.
Renouatio Locatiõis: Vide ĩ ver. Locatio.
In Renouatione alicuius diſpoſitionis nũquã cenſentur renouata illa, quæ pro forma,& ſolennitate aliquid certum requirunt in.q.c.nu.5.fo.105.
Renuntiatio vel iurata in contractu locationis,& emphyteoſis remiſsionem pẽſionis non excludit, niſi de ea ſpecialis mẽtio facta eſſet in.q.cxxv.nu.1.fo.135.
Renũciatio facta etiam per verba ampliſſima nunquã comprehendit dãnum ibidem.nu.2.fo.eod.
Res. In Re propria, magiſque in communi admittitur id, quod ſibi non nocet,& alteri prodeſt in.q.26.nu.5.fo.29.
Reſciſsio contractus quando ex diuturna taciturnitate poſt minorem ætatẽ excludatur in.q.xliij.nu.5.fo.45.
Reſeruationis papalis exceptio agẽti ſpolio in bñficialibus oppoſita inficit proprietatẽ,& poſſeſsionẽ ĩ.q.lxxx.n.1.f.81
De Reſeruatione Penſionis vide in verſicu. penſio.
Reſpondere poſitionibus, Vide in verſic. penſiones.
Reſpub.& Eccleſia quo ad vtilitatẽ æquiparantur in.q.40.nu.4.fo.42.

Reſti

Reſtitutio ante omnia ſpoliato facienda impeditur, ſi is exceptionem, & cognitionem dominii permittat in quæſtio. iij.nome.4.fol.7.
Reſtituere ſtatim cogitur pater grauatus filio reſtituere ob dilapidationem in.q. lxxij.nu.1.fol.75.
In Reſtitutione obdilapidationem facienda·Vide in ver.Dilapidatio.
Reſtituere in integrum eccleſias ob enormen læſionem continet publicam vtilitatem in q.xl.nu.3.fol.42.
In Reſtitutione in integrum eccleſia, & minor æquiparantur in ead. quæſtio. nume.1.fol.eod.
Reſtitutio in integrum quando ex diuturna taciturnitate poſt minorem ætatem excludatur in quæſtio..xliij. nume.5.fol.45.
Ea conceditur abſentibus,& legitime impeditis aduerſus temporis lapſum in q.lxiiij.nu.1.fol.67.
Ad reſtitutionem petendam quadrieunium datum, Vide in verſi. Quadriennium.
Reſtitutionis petendæ tempus, & præſcriptionis tempus differunt in quæſt. lxxxj.nu.7.fol.83.
Reſtitutionis petendæ duplex modus in practica,& quando incidenter, & quando principaliter petatur in.q. lxxxij. nu.1.& nu.3.fol.85.
Reſtitutio aduerſus præſcriptionem quadraginta annorum ſolum principaliter petitur, Secus eſt in pręſcriptione.xxx. annorum ibid.nu.2.fol.eod.
Reſtitutio aduerſus præſcriptionem in interdicto, vel poſſeſſorio incidenter petitur ibid.nu.4.fol.83.
Vide etiam in Ver.Præſcriptio.
Reus: Reo criminis ſanguinem ſuum redimere quomodocunque licitum eſt in q.cxxxiiij.nume.4.fol.143.

De litera S.

SACERDOS in actu confeſsionis vices Dei veri gerit in.q.xij.nume.1.fol.16.
Et in hoc eſt maior Papa confitente ibid. nume. 2.fol.eod.
Neque ab vllo etiã Papa cogitur ea propalare, quæ à peccatore habuit in confeſsione maximè in cõcernentibus releuationem animæ,& conſcientiæ confitentis: Et ei ſoli de his abſque teſtibus creditur, illa aliter non detegendo ibid.nume.3.fol.eod.
Sacerdoti, & religioſo quando credẽdum ſit,& quando non de commiſsione,ſibi in actu confeſsionis à defuncto facta de bonis ſuis diſtribuendis ibid.numero.7.fol.eod.
Sanguinem ſuum redimere quomodocunque reo criminis licitum eſt in quæſt. cxxxiiij.nu.4.fol.143.
Satiſdatio in nunciatione noui operis etiã parte non petente præſtanda eſt in.q. lxxix.nume.3.fol.80.
In ſatiſdatione præſtanda in iudicio ad aliquem iuris effectum conſequendum ſatis eſt qualiſqualis petitio partis etiã tacita ibid.nu.4.fo.eod.
Satiſdationem tutor à contutore petere non debet, ſed is eam offerre tenetur ibid.nume.5.fol.81.
Sedes Apoſtolica: Vide in ver.Apoſtolica ſedes.
Sententia lata ſuper poſſeſſorio reſtituendæ principaliter deducto eſt propriè diffinitiua in.q.lij.nu.1.fol.55.
Requirit ordinẽ iuris, ſicut quælibet alia diffinitiua ibid.nu.2.fol.eod.
Ab ea regulariter de iure canonico appellatur quo ad vtrunq; effectum,ſecus de iure ciuili ibid.nu.3.& nu.8.fol.eod.
Seruitus in feudo ad præiudiciũ domini, & ſine

& ſucceſſorũ in feudo imponi non poteſt in.q.xcv.nu.7.fol.99.
Seruitutes rei feudali debitæ, vel acquiſitæ vnà cum feudo ad dominum reuertuntur in.q.xcvj.nu.6.fol.101.
Vide etiam in Ver.Feudum.
Simulatio contractuum ad quorum fauorem introducta fuerit in.q.cxxix.nume.2.fol.137.
Solum: Nõ licet alicui in alieno ſolo, vel ſupra alienum immittere, inuito domino, qui ad aliquã ſeruitutem non tenebatur in.q.lxv.nume.4.fol.68.
Solutio vniformis facta per multos annos de re aliqua eccleſiæ, aut priuato ex qua cauſa facta cenſeatur in quæſt.xiiij.fol.18.
Soror, cui dos à patre fuit relicta, à fratre ante, quàm nubat, alenda eſt matre nõ exiſtente in.q.xj.nu.5.fol.15.
Soror ingreſſa monaſteriũ quando à fratre dotanda ſit in.q.cxiij.nu.6.fol.121.
Speciale, & expreſſum, ſeu ſpecialiter, & expreſſe idem important in quæſtio.j.nume.4.fol.5.
Spiritualia: In ſpiritualibus patria poteſtas non conſideratur in.q.cxxxij.nume.1.fol.139.
In ſpiritualibus coniunctam perſonã pro coniuncta non admitti in patre verum non eſt, ſed in alus ibid.nu.11.fol.140.
Et quando in iis etiam cautio rati in coniuncta perſona comparente requiratur ibid.nu.16.fol 141.
Sponſus, & ſponſa conueniunt ſponſalibus de futuro, haud matrimonio de præſenti in.q.v.nu.2.fol.10.
Sponte in omnibus contractibus maximè alienationum quid importet in. q.ix.nume.4.fol.13.
Spurius Filius: Vide in ver.Filius.
Statutum, vel lex quando formam actui tradere cognoſcatur in. q.xxiiij. nu.1.fol.52.& nume.5.&.6.fol.27.
Statutum diſponens ſuper iis, quę ius cõmune prouidet, intelligitur, vt ad declarationẽ iuris cõmunis veniat, nõ autem ad illius derogationẽ ibid.nu.3. fol.27.
Statuta loci quo ad deciſoria foreñſes non ligant in.q.xxxvij.nu.4.fol.39.
Statutum affirmatiuè inducẽs probationem per inſtrumẽta nõ excludit probationem per teſtes ibid.nu.5.fol.eod.
Statutum diſponens de minoribus iurãtibus ſe eſſe maiores intelligitur de iuramento ſimplici in.q.xliij. nu.2. fol. 45.
Statutum permittẽs in cauſis poſſeſſoriis ſemel appellari poſſe, locum non habet in remedio.l.fi.C.de edic.diui adri.tollend.in.q.xliiij.nu.2.fol. 46.
Et quid ſtatutum hoc vltra ius commune operetur ibid.nu.5.fol.46.
Statutum remouens probationẽ teſtium dicitur odioſum, correctorium, exorbitans, & inualidũ, niſi iuſtiſsimã cauſam præ ſe ferat in.q.l.nu.4.fol.54.
Statutũ exequutiuũ vſq; ad capturã incluſiuè editũ contra debitorẽ, vel promiſſorẽ locũ habet cõtra hæredẽ ſimpliciter, ſed nõ cõtra hæredẽ cũ beneficio legis, & inuẽtarii in.q.lvij.nu.1.fol.60.
Statuta cauentia, vt inſtrumenta publica ſeu guarentigiata, aut literæ cãbii contra debitorẽ non ſeruato iuris ordine exequi poſsint, ſunt exorbitãtia, & contra ius cõmune in.q.lvij. nu.3. fol.60.
Statutum Bononienſe poſitum ſub rubr. quòd nullus occupet poſſeſsionem rei hæred.in.§.ſtatuimus.quomodo procedat in.q.lxxj.nume.4.fol.75.
Statutis ligari, & forũ ſortiri parificãtur, & conuertuntur in.q.cix.nu.2. fol.116.
Statutum originis defuncti, & non ſimplicis domicilii in ſuccedendo ab inteſtato ſeruandum eſt quo ad iura, & actiones ibid.nu.4.fol.116.

Statutum çertam præſupponens qualitatem locum non habet, niſi qualitas illa adſit,& probetur in.q.cxv.nu.3.fol.122.
Statuta loci, vbi contractus fit quoad deciſionem ſeruantur, at quoad proceſſum cauſæ ſtatuta loci, in quo lis agitur ibid.nu.5.fol.eod.
Statuta locorum expreſſe tollunt, & corrigunt diſpoſitionem iuris cõmunis poſitiui, non autem tacite per ſubauditos intellectus in.q.cxix.nu.1.fol.126.
Statuto cauente ſimpliciter,vt non extantibus liberis vir partem certam dotis lucretur, ſi ſolùm exprimo matrimonio liberi extent,vir ſecundus quã partem lucretur in.q.cxix.nu.2.fol.eoũ.
Quid ſi ſtatutum diſponat,quòd ſi mulier decedat, non extantibus liberis ex matrimonio, in quo moritur, pars dotis reuertatur ad filios, & partem maritus lucretur in.q.cxix.nu.4.fol.eod.
Quid ſi dicat, muliere decedente ſine liberis ex eodem matrimonio, maritus dotem, vel illius partem in omni caſu lucretur ibid.nume.5.fol.127.
Stilus contra ius commune ſolum in iis caſibus locũ habet, in quibus expreſsè reperitur in.q.cxx.nu.3.fol.128.
Stilus curiæ, quòd finita appellatione remiſsio non fiat, ſed iudex ad quem de negotio principali in curia cognoſcat, quibus in caſibus locum habeat ibid. nume.12.fol.130.
Stipulatio importatur per verbum promitto in ſcriptis redactum in.q.cv.nume.5.fol.113.&.114.
Stuprum quomodo probetur in.q.lxxxvij.nu.7.fol.86.
Subarratio anuli: Vide in ver.Anulus.
Subornatio teſtium eſt crimen ſimile crimini falſi in.q.lviij.nu.1.fol.60.
Subſtitutio vulgaris ſolum facta cenſetur,quando quis vnũ inſtituit,& alium ſimpliciter ſubſtituit per verbum ſubſtituo in.q.ciiij.nume.1.fol.111.
Niſi ex verbis adiectis conſtaret mentem teſtatoris fuiſſe diuerſa tempora comprehendere, tractúmque temporis denotare ibid.nu.2.fol.eod.
Subſtitutio,in qua ordo ſucceſsiuus,& affectio charitatis attenditur, facta ſimpliciter dicitur etiam fideicommiſſaria ibid.nu.6.fol.112.
Subſtitutio de neceſsitate ad pubertatem trahitur per conditionem ſi ſine liberis in.q.cxij.nume.1.fol.120.
Et facta per verba directa apta ad compendioſam,& quæ pubertatis ſuperueniẽtia ſolet expirare, trahitur ad fideicommiſ.poſt pupillarem ætatem propter clauſulam codicillarem ibid.nume.3.fol.eod.
Subſtitutio illa, ſi deceſſerit in pupillari ætate & ſine liberis,plura tempora cõprehendit ibi.nu.4.fol.eod.
Subſtitutus quando à monaſterio excludatur,& quando non in.q.xxxiiij.nu.1. & nu.5.fol.36.
Subſtitutus vulgariter, pupillar.& per fideicom.commodum hæreditarium ex mente teſtatoris conſequitur in quæſt. lxxxvj.nu.4.fol.88.
Succeſsio vniuerſalis, in qua monaſterium per ingreſſum alicuius ſuccedit, maior eſt vniuerſali ſucceſsione hæreditaria in.q.lxx.nu.3.fol.73.
Succeſsio in ſtirpes,aut in capita non datur inter perſonas penitus eiuſdem gradus,ſed ſimultanea in quęſtio.ciiij.nume.4.fol.112.
Succeſsio in bonis ſitis in alieno territorio, cuius ſtatutis defunctus non ligetur,quo iure reguletur in quæſt.cxvij. nume.2.fol.124.
Summarie, de plano, de facto, abſq; iuris ordine,& ſimilia verba omnẽ ordinem, & for

& formam iuris poſitiui, non autem naturalis tollunt in queſtio. 23.num.6. fol.23.
Sumptus. Vide in ver. Impenſa.
Superficiaria res ſine conſenſu domini alienatur, & in ea vſusfructus conſtituitur in q.xc.nu.10.fo.99.
Superueniens ius actori, lite pendēte, abſque nouo libello ei ad victoriam contra reum non prodeſt in q.cij.nume. 1. fo.100.
Et quando hoc verum ſit ibi.nu.6.f. 109.
Et in iudicio reali, vel quaſi etiam poſt litem conteſta. illi prodeſt, ex quacunq; cauſa ſuperueniat ibi.nu.2.fo.108.
Et quando hoc procedat ibi.nu.7.fo.109.
In iudicio ſingulari ſi lite pendēte ex cauſa de nouo, haud de præterito ius ſuperueniat, non prodeſt ibidem. nmero. 3. fo.109.
Et quando dicatur cauſa de nouo, & quando de præterito ibi.nu.4.fo.109.
Ius lite pendente ſuperueniens ad hoc, vt proſit, ſaltem ante cōcluſionem in cauſa, & multò magis ante latam ſententiā ſuperueniſſe debet in q.cij.nu.5.fo. eo.
An actori in iudicio ſingulari, an verò in vniuerſali ſuperueniat, differt, & quare ibi.nu.7.fo.eo.
De cauſa Superuenienti. Vide in verſic. Cauſa.
Suſpectus, De capto pro ſuſpecto. vide in ver. Captus.
Suſpendere cauſas, & inſtantias eſt odioſum, exorbitans, & reſtringibile in q. ciij.nu.6.fo.111.
Suſpenſio cauſæ, vel conceſsio facta ad beneplacitum partium dupliciter reuocari poteſt ibidem. numero. 7. folio eodem.
Suſpenſus quando celebrando dicitur effici irregularis in quæſt..cxxj.nume.9. fo.131.

De litera T.

Taciturnitas diuturna poſt minorem ætatem quando reſtitutionem in integrum, & reſciſsionem contractus excludat in q. xliij.nu.5.fo.45.
Tam, & quàm quid importent in quæſt. cxx.nu.11.fo.130.
Tempus à iure præfixum non currit abſentibus, & legitimè impeditis, vel ſaltem illis in integrum reſtitutio conceditur in quæſtione. lxiiij. numero primo fo.67.
Tempus, quo præſcribitur, & tempus petendæ reſtitutionis differunt in quæſt. lxxxj.nu.7.fo.83.
Tempus prorogatum. Vide in verſi. Prorogo.
Teneri verbum neceſsitatem importat in q.xxiij.nu.4.fo.27.
Tertii ius in conceſsione principis eſſe reſeruatum quomodo intelligatur in q. iiij.nu.3.fo.8.
Teſtamentum nuncupatiuum, & ſine ſcriptis quando dicatur, & quod ſcriptura non facit, vt deſinat eſſe nuncupatiuū in q.xxxvj.nu.2.fo.38.
In teſtamentis duplex eſt ſolennitas requiſita, & quæ omiſſa teſtamentum inter liberos non vitiet ibi.numero. 3.fo. eodem.
In teſtamento facto inter liberos omnis ſolennitas iuris poſitiui remiſſa cenſetur, ſola iuriſgentium ſolennitate reſeruata ibi.nu.4.fo.eo.
Teſtamenti facti inter liberos validitas quid proſit ibi.nu.5.fo.eo.
Teſtator legando vxori generaliter ea, quæ illius cauſa parata ſunt, complectitur omnia quoquo modo ad vſum vxoris deputata. Secus ſi ſpecialiter legaſſet in q.lvj.nu.3.fo.58.
Vide reliqua in ver. Legatum.

Teſtatoris diſpoſitio,& mẽs.vide in verſ. diſpoſitio,& in ver.mens.
Teſtis fides corruptione, ſicut periurio vulneratur in.q.58.nu.4.fol.61.
Teſtis vt tanquam corruptus poſsit contra corrumpentem examinari, quid requiratur ibi.nu.6.fo.61.
Teſtes infames etiam infamia facti,& viliſsimi contra matrimonium non admittuntur in q.lxxxiiij.nu.2.fol.85.
Teſtes in tempore variantes dicuntur ſingulares ibid.nu.4.fol.eod.
Teſtes variantes concordantur, non vt probent, ſed vt falſum euitent ibidem nu.5.fo.86.
Teſtium vt iurato ex diſpoſitione teſtatoris ſtandum eſt in quæſtione.xij. nu.6. fol.16.
Teſtes de nouo reperti quãdo etiam poſt concluſum in cauſa admitti, & examinari poſſunt in quæſtione xxxvij.nu.1. fol.39.
Teſtium probatio non excluditur à ſtatuto,quod affirmatiue inducat probationem inſtrumentorum ibidem nume. 5. fol.eod.
Teſti, qui ſe ſocium criminis facit, non creditur in q.lviij.nu.2.fo.61.
Teſtis pecunia corruptus in cauſa criminali non teſtificatur ibidem numero.3. fol.eod.
Teſtis corruptus, ne teſtimonium dicat, teſtificatur,& illi creditur contra omnes.Secus eſt in corrupto,vt falſum dicat,& in eo,qui corruptus depoſuit ibi. nu.5.fo.eo.
Teſtium ſubornatio.vide in ver. Subornatio.
Tituli probatio an admittatur in poſſeſſorio retinendæ in q.lxxj.nu.3.fo.75.
Tituli allegatio abſque probatione in eo ſufficit, niſi pares eſſent probationes ibi.nu.6.fo.eo.
Ad probandum titulum,& dominium ſatis eſt illud allegare, & probare antiquam,& longiſsimam poſſeſsionem in q.lxv.nu.10.fo.68.
Tractans & mandans crimen inter ſe differunt in q.lxxxix.nu.4.fo.91.
Tractatus ſolus delicti committendi regulariter non eſt de iure punibilis, niſi in quibuſdam caſibus ibi.nu.3.fo.eo.
Tutela ſicut in rebus,ita in perſonis diuidi poteſt in q.lxvij.nu.7.fo.71.
Tutelæ cauſa compromitti non poteſt, vt arbitri tutorem dent ibi.nu. 5.fo.71.
Ad tutelam filiorum mater de iure ſpeciali vocatur in q.lxvj.nu.2.fo.69.
Vide etiam in ver.Mater.
Tutor ſe pro pupillo vtilia facturum ,& inutilia prætermiſſurum iurare debet in q.xxvij.nu.1.fo.29.
Tutoris iuramentũ pupillum nõ obligat ibi.nu.2.fo.eo.
Ad tutorem de prælato, & econtra in fauorabilibus rectè arguitur ibi.n.4.f.30.
Tutor ſuo iuramẽto ab eo præſtito in dãnum minoris non ligatur & contrauenire poteſt abſq; abſolutione à iuramẽto impetrata in q.xxviij.n.6.fo.eo.
Tutor legitimus donec extat,ad datiuum non peruenit imo legitimus ſuperueniens datiuum excludit in q.lxvj.f.69.
Et quando hoc verum ſit ibi.nu.7.fo.70.
Tutor à iudice datus petente matre, in locum matris ſubrogat̃, omnibusq; aliis legitimis præfertur in q.lx.nu.6.fo.eo.
Tutori legitimo quando locus ſit & quando datiuo,matre trãſeunte ad ſecunda vota poſt filiorũ tutelam ſuſceptam in q.lxvj.nu.5.fo.69.
Tutores aut à lege aut à teſtatore, aut à iudice conſtituunt & nemo illorũ conſtitutionem alteri poteſt committere in q.lxvij.nu.4.fo.eo.
Tutorem arbitri dare non poſſunt ibid. nu.

nu.5.fo.eod.
Tutor ad hoc,vt dicatur legitimè conſtitutus.& vt tutor contrahere,atque adminiſtrare poſsit, multa requiruntur remiſsiuè in.q.lx.nu.1.fo.71.
Tutor ante completam ſolennitatem tutelæ,vel qui verè tutor non eſt, poteſt in euidentem pupilli vtilitatem contrahere,& bona corruptibilia diſtrahere ibid.nu.2.fo.eod.
Ad Tutorem de prælato rectè arguitur ibidem nu.4.fo.72.
Tutor verus,ac etiam protutor pupillo in eius vtilitatem acquirere poteſt in eadem quæſtione nu.5.fo.eod.
Etiam poſſeſsionem ex pacto precarij, & conſtituti ibid.nu.6.fo.eod.
Tutoris,ac protutoris animus ſupplet animum pupilli in eius vtilitatem ibid. nu.7.fo.eod.
Tutor à contutore ſatiſdationem petere non debet,ſed is eam offerre tenetur in q.lxix.nu.5.fo.81.
Tutoris datio contra expreſſum iuris errorem non valet in .q. cxii.n.5. fo.120.
Et vitiatur, ſi petitum ſit illum dari ex vna cauſa,& ex alia non vera datus fuerit ibi.nu.6.fo.eod.
Tutrix fœmina nec à teſtatore, nec à iudice dari poteſt,niſi ſit mater, vel auia pupilli in.q.lxvij.nu.1.fo.70.
Tutrix omnium filiorum vxor à marito relicta,ſi is habebit etiam filios exprimo matrimonio,quorum tutrix eſſe dicatur ibid.nu.6.fo.713.

De litera. V

VASALLVS ſine conſenſu domini vſumfructum,aut aliud onus in feudo validè non imponit ad præiudicium vocatorum ex inueſtitura in.q.xcv.nu.1.fo.98.
Nec poteſt ſuper feudo teſtari, aut aliud ordinare ſine conſenſu domini, per quod ius aliquod in re feudali conſtituatur ibid.n.4.fo.eod.
Nec alium abſque conſenſu domini de feudo infeudare ad præiudicium ſucceſſorum,quibus feudum ex prouidentia debetur ibd.nu.6.fo.99.
Nec in eo ſeruitutem imponere ibid. nu.7.fo.eod
Vaſallus de fructibus feudi ad illius vitam tantum diſponit in.q.xcv.n.5.f.98.
Vide reliqua in ver.Feudum.
Vectigalis res,vel ſuperficiaria ſine conſenſu domini alienatur,& in ea vſusfructus conſtituitur in .q.xcv.n.10.fo.99.
Vendita res regulariter ad emptorem cum ſuo onere tranſit in. q.lx. nume.2. fo.66.
Venditio propriè,& ſtrictè quando dicatur in.q.xcvij.nu.3.fo. 245. & nume.8. fo.102.
Venditionis appellatio quando omnem alienationem contineat ibid.n.9.f.103.
Venditoris deceptio in dubio non præſumituri q.xlviij.nu. 2.fo.51.
Verba Vniuerſalia in contractibus ſolum ad præſentia, & non ad futura extenduntur in quæſtione.xx.n.1.fo.23.
Et vniuerſalia,& geminata propter graue præiudicium ad præſentia tantum reſtringuntur ibidem nu.4.fo.eod.
Verba generalia inter contrahentes, ſi non conſtet,à quo fuerint prolata, in dubio ſunt intelligenda,vt veriſimilius eſt in.q.lxj.nu.3.fo.64.
Verba vniuerſalia vltra ſpecificata addita comprehendunt omnia alia in.q.cxxx. nu.4.fo.138.
Verba omnia,& ſingula ſunt vniuerſalia apta cõprehẽdere ſimul,&de per ſe,quæcunq;ſupra expreſſa fuerunt in.q.ixxx. nu.4.fo.104.

Verba ſunt propriè intelligenda in materia odioſa in qua iuriſdictioni ordinariæ detrahitur in.q.xxv.nu.5.f.37.

Verba illa vel circa, quid modicum cõtinent in.q.xlviij,nu.2,fol.51.

Verba quæ ex ſui generalitate ad plura tempora ſe habere poſſunt, capiuntur ſecũdum tempus, quod prius euenerit in.q.liij.nu.8.fo.56.

Verba prolata à peritis legum, vel ſtatutorum non intelligũtur ſecundum cõmunem vſum loquendi vulgarium, & imperitorum in quæſtio.xciiij.num.5. fol.87.

Verborum interpretatio, Vide Interpretatio.

Verba geminata: Vide Geminatio,

Vicinus parietem communem demolitur, & reficit, vicino conſentiente in.q xxvj.nu.1.fol.28.

Et quãdo ſuper eo immittere, & ædificare poſsit.nu.2.fol.eod.

Etiam inuito vicino, ibidem numero. 3. fol.29.

Vindicta duplex eſt, & in dubio ſemper de licita intelligitur in quæſt.x.nu.4. fol.14.

Vindictam mandans: Vide in verſi.mandare.

Vis ex loco argui poteſt in.q.liiij.num.2. fol.57.

Vltimæ voluntatis diſpoſitio: Vide Diſpoſitio.

Vna, cũ, & dictiones ſimiles quãdo acceſſoriò, & non principaliter coniungant in.q.cxx.nú.9.fol.128.

Vniuerſalia verba, Vide Verba.

Volo verbum iunctum infinitiuo non importanti exequutionem actus præteriti, ſed inferenti actum in fieri nondum perfectum, diſpoſitionem in futurum importat in quæſti.vj.numero.1. folio.10.

Vſusfructus à vaſallo ſine conſenſu domini in feudo validè non imponitur: vide in Vaſallus.

Vſusfructus conſtitutio dicitur rei alienatio in quæſtio .nonageſimaquinta. nu.2.fol.98.

Vſumfructum in re conſtituere prohibetur, qui alienare prohibitus eſt ibid. nu.3.fol.eo.

Vſusfructus in re vectigali, vel ſuperficia ſine conſenſu domini conſtituitur ibidem numero. 10. folio. 99.

Vſusfructus in re feudali, vel emphyteutica ſine conſenſu domini, & ſucceſſorum in feudo ad vitam ipſius vaſalli tantum conſtitui poteſt ibi.nu.11. fol.eod.

Vſusfructus rerum feudalium nunquam continetur ſub generali relicto vſusfructus bonorum omnium ibidem nu. 13.fo.eo.

Vſusfructuarius omnium bonorum, iurium, & actionum, alio in proprietate hærede vniuerſaliter inſtituto, legatarius, vel hæres particularis eſſe cenſetur, & in eum iura, actioneſque non tranſeunt in quæſtio.13.nume.1. fol.17.

Et quomodo in hoc caſu vſusfructus iurium, & actionũ ſit validus, & vt illis ibi.nu.2,ſo.eo.

Ad vſufructuariũ non ſpectat agere contra debitores hæreditarios, ſed ad hæredem proprietarium, & quicquid conſequetur, proprietas hæredis, & vſusfructus vſusfructuarii erit ibi.nume.3. fol.eod.

Vt ſupra: Hæc verba quid ſui natura operentur in.q.ciiij.nu.7.

Vxor relicta a marito teſtatore tutrix omnium filiorum. Vide in ver.tutrix.

Vxor expreſſè, vel tacitè ratificant vnà cum

cùm marito viuente admittitur, ſi maritus rem pro ſe, & vxore fuit ſtipulatus in quæſtione.lxxxv.numero.2.folio.86.

Vxor mariti forum ſequitur, & ſecũdum ſtatuta illius loci dotem dediſſe cenſetur in.q.cviij.nu.1.fol.115.

De legato Vxori facto vide in ver.Legatum.

F I N I S.

Quoniam errata viſa ſunt eiuſmodi, quæ nõ poſsint ſtudioſum lectoré retardare, ea præter- miſimus.

Series chartarum.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y omnes, quaterniones, præter y qui eſtduernio.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE